ᚱᛅ·ᛉᛟᛒᚺᛉᛅᛏ·ᛖᛞ·ᛒᛁᚠᚠᛁᚺ·ᚺᛖᛏᛁ ᛟ ᛉ ᛈ ᛉᛁᚱᛏ·ᛖᛞᛁᚺᚲ

BİTMEMİŞ ÖYKÜLER

J.R.R. TOLKIEN

HAZIRLAYAN: CHRISTOPHER TOLKIEN

ithaki

J. R. R. TOLKIEN King Edward's School'da eğitim görmeye başlayan John Ronald Reuel Tolkien'in dil üzerine büyük bir yeteneği ve merakı vardı. Eski Gal ve Fin dilleri üzerine eğitim görürken, zamanla kendi Elf dillerini de yaratmaya başladı.

1914'te I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde Oxford'da üniversite son sınıftaydı ve ertesi yıl İngiliz Dili ve Edebiyatı'nı birincilikle bitirip teğmen olarak orduya katıldı. 1916 Haziran'ında Fransa'ya gemiyle gönderilmelerinden önce, çocukluk aşkı Edith Bratt ile evlendi ve dört çocuk sahibi oldular. En yakın üç arkadaşından ikisinin öldüğü Somme Savaşı'na katıldı. Yılın sonlarına doğru hastalandı ve İngiltere'ye geri gönderildi.

Savaşın ardından Oxford'da Anglo-Sakson Profesörlüğü yaparak çalışmalarını akademisyen olarak sürdürdü. Anglo-Sakson (1925-45), İngiliz (1945-59) dili ve edebiyatı dersleri verdi. Zamanla dünyanın en önemli dilbilimcilerinden biri haline gelecekti. Ana ilgisi İngiltere'nin Ortabatı topraklarının yazın ve dilbilgisi geleneği üzerineydi. Edebiyat tarihiyle ilgili araştırmaları arasında, E. V. Gordon ile birlikte yazdığı *Sir Gawain and the Green Knight* (1925) ve *Beowulf: The Monsters and the Critics* (1936) sayılabilir. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi*'ni (1954-55) üniversitede öğrenciyken yazmaya başlamıştı. Bu yapıt üzerinde çalışırken çocukları için yazdığı *Hobbit* (1937), *Yüzüklerin Efendisi*'ne bir giriş niteliğindedir.

Emekliye ayrılıp Edith ile birlikte Bournemouth'a yerleşti, ama karısının 1971'deki ölümünün ardından Oxford'a döndü. Tolkien geçirdiği bir hastalık sonrasında 1973'te öldü. Yarım kalmış eserleri, notları ve defterleri oğlu Christopher Tolkien tarafından yayıma hazırlanarak basıldı.

CHRISTOPHER TOLKIEN 21 Kasım 1924'te, J. R. R. Tolkien'in üçüncü oğlu olarak dünyaya geldi. Bizzat Tolkien tarafından edebi varis tayin edilen C. Tolkien, 1973'ten itibaren, babasının yayımlanmamış yazılarının edisyonu ve yayımı üzerinde çalıştı. 1975'ten beri, eşi Baillie ile birlikte Fransa'da yaşamaktadır.

John Ronald Reuel TOLKIEN

Númenor ve Orta-Dünya Üzerine
BİTMEMİŞ ÖYKÜLER

(Derleyen ve Yayına Hazırlayan:
CHRISTOPHER TOLKIEN)

Çeviren: Kemal Baran Özbek

Númenor ve Orta-Dünya Üzerine
BİTMEMİŞ ÖYKÜLER
John Ronald Reuel TOLKIEN

Orijinal Adı: *Unfinished Tales*
(Derleyen ve Yayına Hazırlayan:
CHRISTOPHER TOLKIEN)

İthaki Yayınları - 812

Yayına Hazırlayan: *Yankı Enki*
Düzelti: *Hazal Çamur*
Kapak Uygulama: *Şükrü Karakoç*
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *Özge Kılıç*
1. Baskı, Kasım 2012, İstanbul

ISBN: 978-605-375-234-9

Sertifika No: 25001

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97

Númenor ve Orta-Dünya Üzerine Bitmemiş Öyküler, Orta-Dünya'nın Birinci Çağı ile Yüzük Savaşı'nın sona erişi arasındaki süreçten çeşitli kesitler sunan öykülerin bir derlemesi olup; Gandalf'ın Cüceleri Çıkın Çıkmazı'ndaki toplantıya gönderişinin heyecan dolu anlatımından Beleriand kıyılarında deniz tanrısı Ulmo'nun Tuor'un gözleri önünde ortaya çıkışına ve Rohan Atlıları'nın askeri örgütlenme yapısının eksiksiz bir anlatımına dek çeşitli olaylar ile unsurları kapsamaktadır. Aynı zamanda bu eser, çöküşü öncesindeki uzun çağlardan Númenor hakkında günümüze kalabilen tek öykünün yanı sıra, Beş Büyücü, Palantíri ve Amroth Efsanesi gibi olaylar hakkında bilinen her şeyi içerir.

1955 yılında *Yüzüklerin Efendisi*'nin Ekler kısmındaki metinleri hazırladığı sırada J.R.R. Tolkien şöyle demişti: "Kitabımı sadece bir 'kahramanlık ve macera' romanı olarak algılayacak ve içerdiği 'açıklığa kavuşmamış kimi olay dizilerini' edebi akışın doğal bir parçası olarak görecek çoğu okurumun bu Eklerin üzerinde durmayıp onları es geçeceği şüphe götürmez." *Bitmemiş Öyküler*'in ise, bunun tam aksine, Orta-Dünya'yı ve onu meydana getiren dilleri, efsaneleri, politik unsurları ve de kralları henüz gerektiği gibi incelememiş okurlara yönelik olduğu açıkça söylenebilir.

Elinizdeki eser Christopher Tolkien tarafından derlenmiş ve yayına hazırlanmıştır. Kendisi, *Yüzüklerin Efendisi* dönemini yansıtan haritaya bu eserinde daha kapsamlı olarak tekrardan yer verdiği gibi, J.R.R. Tolkien tarafından Númenor üzerine çizilmiş yegane haritayı da yayına sunuyor.

İÇİNDEKİLER

Giriş 5

BİRİNCİ BÖLÜM: BİRİNCİ ÇAĞ

I. Tuor ve Onun Gondolin'e Gelişi Hakkında 31
II. NARN I HÎN HÚRIN: Húrin'in Çocuklarına Dair Öykü 96

İKİNCİ BÖLÜM: İKİNCİ ÇAĞ

I. Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi 277
II. Aldarion ve Erendis 289
III. Elros Soyu: Númenor Kralları 366
IV. Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü ve Lórien Kralı Amroth'un Öyküsü 380

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ÜÇÜNCÜ ÇAĞ

I. Ferah Çayırlar Felaketi 445
II. Cirion ile Eorl ve Gondor ile Rohan Arasındaki Dostluğun Temelleri 472
III. Erebor Seferi 522
IV. Yüzük'ün İzinde 549
V. Isen Sığlıkları Muharebeleri 579

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I. Drúedain 611
II. Istari 629
III. Palantíri 654

Dizin 675
Orta-Dünya Haritası 750

NOT

Anlatının seyri boyunca pek çok yorum ve açıklamaya yer verildiğinden, kitabın farklı bölümlerinde farklı bakımlardan yazara ve editöre ait olan kısımları ayrıştırma gereği ortaya çıkmıştır. Yazarın kaleme aldığı kısımlar daha büyük puntoyla yazılırken, editörün araya girdiği açıklama bölümleri daha küçük puntoyla kâğıda dökülmüştür. Ne var ki, editörün elinden çıkan bölümlerin metne hakim olduğu *Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü*'nde yukarıda bahsedilen uygulamanın tam tersi görülmektedir. Ekler kısmında (ve aynı zamanda *'Aldarion ve Erendis' Öyküsünün Geri Kalanı* bölümünde) ise, hem yazarın hem de editörün kaleme aldığı kısımlar küçük puntoyla yazılmış, yazarın alıntılarına kesme işareti (apostrof) içinde yer verilmiştir.

Ekler kısmına serpiştirilmiş olan notlara numara verilerek bunların Kaynakça kısmında açıklanması yerine, dipnot şeklinde irdelenmeleri tercih edilmiş olup; yazarın metnin herhangi bir noktasında yer verdiği kendi notları '[Yazarın Notu]' biçiminde belirtilmiştir.

GİRİŞ

Ölmüş bir yazarın ardından onun geride bıraktığı eserleri yayına hazırlama sorumluluğunu üstlenen kişinin işi çok zordur. Kendisini böyle bir durumda bulan kimileri, belki yazar öldüğü sırada kayda değer ölçüde bitme aşamasına gelmiş olan eserler hariç, eldeki malzemenin hiçbirini yayımlamamayı seçebilir. J.R.R. Tolkien'in henüz yayımlanmamış eserleri göz önüne alındığında da izlenmesi gereken yol ilk bakışta buymuş gibi görünüyordu; kendi yazdığı şeyleri alışılmışın dışında bir tavır ortaya koyarak yine kendisi eleştirmekten kaçınmayan ve de zor beğenen biri olduğu için, diğerlerine oranla tamamlanmaya daha yakın olanlar da dahil olmak üzere, bu kitapta yer alan öykülerin herhangi birinin çok daha ciddi ve dikkatli bir düzeltme evresi geçirmeksizin okuyucuya sunulacağı fikrini aklına bile getirmezdi.

Diğer yandan, yarattığı dünya ve bu dünya ile ilgili yazıların doğası ve kapsamı, onun yarım bıraktığı eserleri bile kendiliğinden özel bir yere koymaktadır bana göre. İçeriğinin düzensiz yapısına ve babamın onun metninde pek çok değişiklik yapmak isteyip de bir türlü yapmaya fırsat bulamadığının bilinmesine karşın, *Silmarillion*'un yayın dünyasından uzak kalmaya devam etmesi bana göre olasılıkdışıydı; bunun üzerine ben, ciddi tereddütler yaşadıktan sonra, söz konusu eseri, ancak yorum ve açıklamalar ile birbirine bağlanabilen kopuk metinlerden kurulu tarihsel bir çalışma şeklinde değil, eksiksiz ve uyumlu bir yapı halinde yayına sundum. Elinizde tuttuğunuz bu kitapta yer alan hikâyeler ise tamamen farklı bir temele sahip: Birlikte ele alındıklarında hiçbir bütünlük ifade etmiyorlar. Gerçekten de bu kitap, öyle veya böyle hepsi Númenor ve Orta-Dünya ile ilgili olsa da, gerek şekil gerekse yazılma amacı, bitiş ve kaleme alınma (ve de benim redaksiyonumdan geçme) tarihleri bakımından birbirine uzak hikâyelerden kurulu. Yine de yayımlanmaları konusunda ısrar etmemin ardında yatan gerekçe, her ne kadar onun kadar güçlü bir eser meydana getirememiş olsalar da, *Silmarillion*'un yayınlanma-

sında dayanak aldığım gerekçeden farklı değil. Melkor'un yanında Ungoliant ile beraber Hyarmentir'in zirvesinden "tanrıların uzun buğday başakları altında altın renkli bir çayır gibi uzanan Yavanna düzlükleri"ni seyredişini; Fingolfin'in ordusunun Batı'dan yükselen ilk ayışığı ile yere vuran gölgesini; Morgoth'un tahtının eteklerinde kurt kılığına bürünmüş şekilde pusuya yatan Beren'i veya Neldoreth Ormanı'nın karanlıkları içinde aniden beliren Silmaril ışığını unutamayan ve daha fazlasını isteyen sayısız okur bulunuyor... Gandalf'ın gerek Saruman'ın kibrini 2851 yılında yapılan Ak Divan toplantısında muzipçe alaya alan gerekse Yüzük Savaşı'nın sona ermesinin ardından Minas Tirith'te vaktiyle Cüceleri Çıkın Çıkınazı'ndaki toplantıya katılmaya nasıl ikna ettiğini anlatan (ve bu defa son kez duyulacak olan) sesi; Suların Efendisi Ulmo'nun Vinyamar Denizi'nden yükselişi; Doriathlı Mablung'un Nargothrond'daki köprü harabelerinin altında "sefil bir kemirgen gibi" saklanışı veya Anduin bataklığından kurtulmak için çabaladıkça daha çok dibe gömülen Isildur'un ölümü, bu öykülerin şekil itibariyle taşıdığı kusurları yukarıda bahsedilen tipteki okurun gözünde fazlasıyla bastıracaktır kanısındayım.

Bu koleksiyonda karşınıza çıkacak öykülerin pek çoğu başka metinlerin içinde daha kısaca değinilmiş veya en azından atıfta bulunulmuş olan konuların bir nebze de olsa irdelenmesidir; şunu hemen belirtelim ki, bu kitapta Orta-Dünya'nın tarihsel yapısının bir amaç değil araç olarak kullanıldığı ve anlatının kendi yapısı bakımından konuları derinlemesine inceleme yoluna girmekten kaçındığı hesaba katılırsa, *Yüzüklerin Efendisi* tutkunları bu kitabın içeriğini büyük ölçüde tatmin edici bulmayacak ve ne Rohan Hanedan Arması altında at süren savaşçıların askeri organizasyon yapısını inceleme isteği duyacak ne de Drúadan Ormanı Vahşileri'ni oldukları yerden alıp tanıma zahmetine katlanacaktır. Babam sağ olsa bu yaklaşımlarından dolayı onları kesinlikle haksız bulmazdı. *Yüzüklerin Efendisi*'nin üçüncü cildinin yayımlanmasının hemen öncesinde, Mart 1955'te yazdığı bir mektupta bakın ne diyor:

"Geldiğimiz şu noktada, keşke herhangi bir ek metin yazacağıma dair vaatte bulunmasaydım diyorum! Çünkü söz konusu metinlerin başı ve sonu kesilmiş, içeriği kısıtlandırılmış o halleriyle kimseyi memnun etmeyeceğini düşünüyorum: En azından beni ve de aldığım mektuplardan –ki bunların sayısı şaşırtıcı derecede fazla– anlaşıldığı üzere, bu tip metinleri seven ve gerekli gören sayısı insanı hayrete düşürecek kadar kabarık okuyucu kitlesini memnun etmeyeceği kesin; *Yüzüklerin Efendisi*'ni sadece bir 'kahramanlık ve macera' romanı olarak algılayacak ve içerdiği 'açıklığa kavuşmamış kimi olay dizilerini' edebi akışın doğal bir parçası olarak görecek çoğu okurumun bu Eklerin üzerinde durmayıp onları es geçeceği şüphe götürmez.

Yazdıklarımın bütününe kocaman bir oyunun parçasıymışlar gibi yaklaşmanın iyi bir fikir olduğundan artık pek de emin değilim, en azından böylesi bir olgunun fazlaca çekici ve bağımlılık yaratıcı olduğunu düşünen benim gibi biri için söylenebilir bu. Sözünü ettiğim Ekler daha çok, sırf hikâyelerin dayandığı efsanelerdeki boşluklar doldurulsun ve bilgi eksiklikleri giderilsin diye bunu destekleyecek olan okurların beklentisini karşılamak ve de öykünün kendi doğasında yatan o merak uyandırıcı özelliğe ithafta bulunmak için coğrafi, kronolojik ve dilsel ayrıntılar üzerinde yapılmış özenli bir çaba olarak nitelenebilir."

Ertesi yıl yazdığı bir mektupta ise şunları belirtiyor:

"... Sizin gibi pek çokları daha fazla ve çeşitli harita talep ederken, bazı diğerleri ise yer isimlerinden ziyade jeolojik işaret ve belirteçler görmeyi tercih ediyor; bazıları Elflerin diline özgü gramer ve ses özellikleri ile bunların örneklerini görmeyi diliyor, diğerleri kullanılan ölçülerden örnekler istiyor... Müzisyenler o dünyada kullanılan ezgileri ve notaları öğrenmek, arkeologlar seramik ve madenbilim numuneleri görmek, botanikçiler *mallorn, elanor, niphredil, alfirin, mallos* ve *symbelmynë* gibi bitki ve çiçeklerin daha eksiksiz betim-

lemelerini okumak, tarihçiler Gondor'un sosyo-politik yapısı hakkında daha detaylı bilgi edinmek, genel okuyucu kitlesi ise Arabasürücüleri, Harad, Cücelerin kökenleri, Dunharrow'un Ölü Adamları, Beorningler ve beş büyücü içinden kaybolan ikisi hakkında daha fazla şey okumak istiyor."

Yine de, bu soruya cevap olarak hangi görüş benimsenirse benimsensin, bazıları için –ki bu gruba ben de dahilim– Númenórlu Vëantur'un isminin karşılığı 'Dönüş' olan gemisi Entulessë'yi İkinci Çağ'ın altı yüzüncü yılında bahar rüzgarlarıyla beraber Gri Limanlar'a getirişini, Uzun Elendil'in naaşının oğlu Isildur tarafından tepesinde işaret ateşi yanan Halifirien'in zirvesine yerleştirilişini, Hobbitlerin Erşehir Salı'yla nehre açıldıkları sırada geriye dönüp baktıklarında sisli karanlığın içinde kıyıda durmuş kendilerini seyrederken gördükleri Kara Atlı'nın Dol Guldur Yüzüktayfları'nın lideri Cadı-Kral'ın sağkolu Khamûl olduğunu... ve hattâ Gondor'un on ikinci kralı Tarannon'un bir türlü çocuk sahibi olamayışından (*Yüzüklerin Efendisi* romanının Ekler kısmında da kayda geçirilmiş bir durumdur bu) dolayı Kraliçe Berúthiel'in o ana dek tamamen esrarengiz kalmayı başarmış kedileriyle haşır neşir oluşunu öğrenmenin ardında, o zamana dek günyüzüne çıkmamış bazı detayların açıklığa kavuşturulmasından çok daha büyük bir itki yatmaktadır.

Bu kitabın meydana gelme süreci oldukça zorlu geçti, sonuçta ortaya çıkan eserin ise çoğu bakımdan karmaşık olduğu söylenebilir. Kitabın içinde yer verilen öykülerin hepsi, farklı bakış açılarına göre, az çok 'bitmemiş' niteliktedir ve her birini değişik açılardan ele alıp değişik bir yöntemle şekillendirme gereği doğmuştur. İzleyen bölümde kitabın her bir parçası üzerinde ayrı ayrı duracak ve bazı genel özelliklere dikkatinizi çekeceğim.

Karşıma çıkan en önemli sorun, en fazla 'Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü' adlı bölümde kendisini gösteren 'tutarlılık' sorunuydu. Söz konusu öykü, diğerlerine oranla çok daha geniş anlamda bir 'Bitmemiş Öykü': 'Tuor ve Onun Gondolin'e Gelişi Hakkında' gibi sonunu belirsiz bırakacak şekilde aniden yarıda kesilen veya 'Cirion ile Eorl' gibi kopuk parçaların bir araya top-

lanmasıyla kurulmaya çalışılmış bir hikâye değil; bırakın kaleme alınmış nihai bir formatı, Orta-Dünya tarihinin şu ana dek belirgin bir tanımı dahi ortaya konmamış başlıca evrelerinden birini anlatan bir öyküdür. Daha önce yayımlanmamış öykülerin ve taslak metinlerin bu kitaba dahil edilmesi, elinizdeki eseri yazarının –kendi kişiliğinde bir araya getirdiği hem çevirmen hem redaktör sıfatıyla– okuyucuya 'rapor ettiği' sabit ve diğer tüm etkenlerden bağımsız bir tarih olarak değil, yazarın zihninde giderek gelişip yayılan ve yön değiştiren bir kavram olarak algılamamıza yol açmaktadır. Yazarın çalışmalarını son derece detaylı bir öz eleştiriden geçirip çeşitli kıyaslamalara tabi tuttuktan sonra yayımlamaktan vazgeçmesiyle beraber, henüz yayımlanmamış eserlerinde Orta-Dünya üzerine bulunacak veriler, 'bildik' eserlerindekilerle çoğu zaman çelişecektir; sonuç olarak da, mevcut yapıya sonradan eklenecek yeni unsurların önceden yaratılmış olan dünyaya olan katkısı, o dünyanın yaratılma sürecine olan katkısının gölgesinde kalacaktır. Bu kitapta benim baştan beri benimsediğim yaklaşım da işte buydu; terminolojide yaptığım ufak değişiklikler –ki kitabın en belirgin özelliğini teşkil eden taslak-derlemesi formatının terk edilememesi durumunda ortaya çıkacak olan uyumsuzluğun yaratacağı açıklama zorlukları ve kavram kargaşasının önüne geçebilmek için bu kaçınılmazdı– ve benzeri diğer küçük ayrıntılar dışında, önceden yayın yüzü görmüş mevcut eserlerle arasında tutarlı bir bağ kurabilmek için, bu kitabı oluşturan öykülerin içeriğinde herhangi bir değişiklik yapmadım, onun yerine kitap boyunca tespit ettiğim konu çatışmalarına ve anlatılan olayların birbiriyle çelişen varyasyonlarına dikkat çekmeyi tercih ettim. Metin kurgusunun her ne kadar kendine özgü sayılamayacaksa da yine de öncelikli hedeflerinden birinin hem eserin kendi içinde hem de konu bakımından kendisiyle bağlantılı diğer eserlerle uyumunun sağlanması olduğu *Silmarillion* ile 'Bitmemiş Öyküler' bu bakımdan belirgin ölçüde farklılık göstermektedir ve yukarıda bahsettiğim bazı noktalar haricinde, kitabın içerdiği birbiriyle çelişen konu varyasyonları arasında yaptığım 'izinsiz' tercihler de bir kenara bırakılırsa, *Silmarillion*'un yayımlanmış haline baba-

mın sağlığında bizzat yayımladığı diğer eserleri ile aynı ölçüde değişmez bir referans olarak başvurdum.

İçeriği bakımından bu kitap tamamen anlatım üzerine (diğer bir deyişle; betimleme ve tanımlamalar üzerine) kuruludur: Orta-Dünya ve Aman hakkında felsefi ve kurgusal sayılabilecek tüm yazıları bu kitabın dışında tuttuğum gibi, zaman zaman onlara başvurma gereği doğduğunda bile böyle bir yolu tercih etmedim. Dünyanın İlk Üç Çağı ile paralellik gösterecek şekilde metni Bölümler'e ayırmak gibi basit bir model yoluyla uyumlu bir konu akışı temin etmeye çalıştım; fakat bunu yaparken, Amroth efsanesi ve onun 'Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü' adlı bölümde geçen anlatımında da görüleceği üzere, kaçınılmaz olarak bazı zaman kesitlerini atladım. Dördüncü Bölüm aslında bir eklentiden öteye geçmiyor ve içeriğinde 'öykü' özelliği yok denecek kadar az olan birbiriyle tutarsız bazı makaleler ve genelleştirilmiş denemeler barındırdığından, 'Bitmemiş Öyküler' konseptine ters düşüyor. Drúedain hakkındaki bölüm ise, kendisinin de küçük bir kısmını oluşturan 'Sadakat Taşı' hikâyesi sayesinde bu eserde yer edinebilmiştir; aynı zamanda bu öykü beni Istari ve Palantíri ile ilgili bölümü de kitaba katmaya yöneltmiştir; çünkü bu iki başlık (özellikle de ikincisi) pek çok okurun merakla yaklaştığı ve hakkında daha çok şey öğrenmek istediği bir konuyu irdelemekteydi ve beklenenleri açıklamak için bu kitaptan daha uygun bir yer görünmüyordu.

Kitabın bazı yerlerinde notlar göze aşırı derecede fazla görünse de, en çok not yığılması olan noktalara (örneğin, 'Ferah Çayırlar Felaketi') dikkat edildiğinde, bunların editörden ziyade, kariyerinin sonraki evresinde yazdığı eserlerde ağ gibi örülü notlar yoluyla farklı konuları birbiriyle bağlantılı olarak betimleme tekniğine yönelmiş olan yazardan kaynaklandığı anlaşılır. Kitap boyunca hangi kısımların editörün hangilerinin ise yazarın elinden çıkma olduğuna açıklık getirmek için çaba gösterdim. Gerek notlarda gerekse ek metinlerde yer alan orijinal bilgilerin kabarıklığı yüzünden, Dizin bölümündeki sayfa referanslarını Giriş kısmı hariç kitabın tamamına yaymayı uygun buldum.

Kitabın geneli boyunca, (en başta *Yüzüklerin Efendisi* olmak üzere) babamın daha önce yayımlanmış eserleri hakkında oku-

run iyi düzeyde bilgi sahibi olduğunu varsayarak hareket ettim, çünkü aksini kabul etmek editörün kitaba olan müdahalesinin artırılması anlamına gelirdi ki bu zaten fazlasıyla yapılmıştı. Bununla beraber, okuru her defasında başka bir yerde referans arama zorluğundan kurtarma ümidiyle, Dizin'de yer alan başlıkların hemen hepsi için kısa tanımlamalara yer verdim. Eğer herhangi bir unsuru açıklamakta yetersiz kalırsam veya istemeyerek de olsa anlaşılması güç bir dil kullanmışsam, Bay Robert Foster'in benim de devamlı olarak başvurarak etkinliğine tanık olduğum *Tam Tekmil Orta-Dünya Rehberi* adlı eseri hayranlık verici bir kaynaktır.

Sayfa bazlı referanslardan *Silmarillion*'a yapılmış olanlar söz konusu eserin kalın ciltli sürümü için, *Yüzüklerin Efendisi*'ne yapılanlar ise cilt adı, kitap ve bölüm esasında geçerlidir.[1]

İzleyen kısımda, kitabımızı oluşturan her bir bölüm için kaynakça niteliğinde belli başlı notlara yer verilmiştir.

BÖLÜM BİR

I

Tuor ve Onun Gondolin'e Gelişi Hakkında

Babam birden çok defa 'Gondolin'in Düşüşü'nün Birinci Çağ'ın ilk öyküsü olduğunu vurgulamış ve gerçekten de onun bu tespitine aykırı hiçbir veriye rastlanmamıştır. 1964 tarihli bir mektubunda, bu öyküyü 1917 senesi içinde 'hasta izni' alarak ordudan ayrıldığı dönemde, 'aklı pek de başında değilken' yazdığına değinmiş, bunun dışında çeşitli seferlerde ise sözü edilen tarihi 1916 ve 1916-17 şeklinde belirtmiştir. 1944 yılında bana yazmış olduğu bir mektupta ise "*Silmarillion*'u ilkin gramofon sesleri ve tıklım

---

1 *Silmarillion* ve *Yüzüklerin Efendisi*'ne sayfa numarası gösterilerek yapılan göndermelerde eserlerin Türkçe çevirileri temel alınmıştır, ancak alıntı yapılan metinler K. Baran Özbek tarafından yeniden çevrilmiştir. *Silmarillion*, çev. Berna Akkıyal, İthaki Yayınları, 2012 (4. Baskı). *Yüzüklerin Efendisi: Yüzük Kardeşliği*, çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yayınları, 1999 (4. Baskı); *Yüzüklerin Efendisi: İki Kule*, çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yayınları, 1999 (4. Baskı); *Yüzüklerin Efendisi: Kralın Dönüşü*, çev. Çiğdem Erkal İpek, Metis Yayınları, 1999 (4. Baskı). Diğer göndermelerde orijinal metindeki sayfa numaraları korunmuştur. *-yhn*

tıklım insanla dolu askeri barakaların ortasında yazmaya başlamıştım" der ki Gondolin'in Yedi İsmi'nin de aralarında bulunduğu bazı taslak çalışmaların, arka yüzünde askeri bir taburda geçerli olan kıdem zincirinin yazılı olduğu bir kâğıt parçasına karalandığı görülür. Bu öyküyle ilgili elimize geçen ve halen varlığını sürdüren ilk taslak, iki küçük okul defterini dolduracak uzunlukta olup, bunların ilk etapta kurşun kalemle hızla yazıldığı, sonradan ise çoğu noktası değiştirilmek suretiyle mürekkepli kalemle üzerinden geçildiği gözlemlenmektedir. Annem bu metni temel alarak büyük olasılıkla 1917 yılında düzgün bir kopya çıkardıysa da, tam olarak saptayamamakla beraber babamın Oxford'da o tarihte henüz tamamlanmamış olan ünlü Oxford Sözlüğü'nün oluşturulması için bir araya gelmiş kadroda yer aldığı 1919-20 süreci olarak tahmin ettiğim bir tarih aralığında bu kopya üzerinde de yoğun değişiklikler yapılmıştır. 1920 ilkbaharında, bir makalesini paylaşmak üzere mezun olduğu üniversite olan Exeter'in Yazı Kulübü'ne davet edilmiş ve orada 'Gondolin'in Düşüşü'nü okumuştur. 'Makale'sini dinleyicilere sunarken yapmak istediği konuşma için hazırlamış olduğu notlar bugün hâlâ elimizde. Bunlara bakıldığında, öncelikle dinleyicilerin karşısına eleştirel nitelikli bir makaleyle çıkmamış olduğu için özür diliyor ve şöyle devam ediyor: "Bu durumda, elimin altında hazır bulunan bir çalışmamı okuma ihtiyacı duydum ve uygun bir metin bulmak üzere umutsuzca çırpınarak nihayet bu öykümde karar kıldım. Daha önce günyüzüne çıkmamış bir öykü bu pek tabii... Hayal gücümün ürünü olan ve bir süreden beri zihnimin derinliklerinde büyüttüğüm (daha doğru ifade etmek gerekirse, yapılandırdığım) bir Elf aleminde geçen, tam bir hayat döngüsüne sahip olayları konu alıyor. Bu dünyayı anlatan öykülerin bazısı kargacık burgacık yazılmış notlardan ibaret... Bugün size sunmak üzere seçmiş olduğum öykü, içlerinde en iyisi değil belki, ama her ne kadar onu yüksek sesle okumaya çekinmeme sebep olacak kadar üstünkörü bir şekilde gözden geçirmişsem de, şu ana dek bütünüyle gözden geçirilmiş olan yegane öykü."

Tuor ve Gondolin Sürgünleri (sonraki adıyla 'Gondolin'in Dü-

şüşü') şeklinde anılan bu öykü, babam muhtemelen 1926 ile 1930 yılları arasında *Silmarillion*'un (bu arada bu isim de, tesadüf eseri ilk defa *The Observer* gazetesine yazdığı 20 Şubat 1938 tarihli mektubunda geçmiştir) bir parçasını meydana getirmek üzere kısa ve konusu sadeleştirilmiş bir versiyonunu yazmışsa da, ta ki bu kitabın diğer bölümlerinde yer alan değiştirilmiş kısımlarla uyum sağlaması gereği ortaya çıkana kadar, yıllarca gözden uzak kalmıştır. Çok sonraları, aynı konu üzerine 'Tuor ve Gondolin'in Düşüşü Hakkında' başlığı altında şekli tamamen değiştirilmiş bir metin üzerinde çalışmaya başlamıştır. Bu öykünün *Yüzüklerin Efendisi*'nin tamamlandığı fakat yayına sürülmesinin halen şüpheli olduğu 1951 yılı içinde yazılmış olması kuvvetle muhtemel. Gençliğinde yazmış olduğu öykü ile tarz ve içerik bakımından fazlaca farklılık göstermesine rağmen onun pek çok belirgin özelliğini nüvesinde bulundurmayı sürdüren 'Tuor ve Gondolin'in Düşüşü Hakkında' adlı öykü, o tarihte çoktan basılmış olan *Silmarillion*'un o çok kısa 23. bölümünü oluşturan efsaneyi bütünüyle anlatabilecekse de, üzücü bir şekilde, Tuor ile Voronwë'nin son kapının önüne geldiği ve Tuor'un Tumladen adı verilen düzlüğün ötesindeki Gondolin'i gördüğü sahneden sonrasına geçmemektedir. Yazarın böyle yapmasının ardında yatan sebep hakkında bugün bile hiçbir ipucu bulunamıyor.

Elinizde tutmakta olduğunuz kitabın kapsamına alınan, bu son sözü edilen metindir işte. İsim karışıklığının önüne geçmek amacıyla bu öyküyü 'Tuor ve Onun Gondolin'e Gelişi' şeklinde tekrar adlandırdım; kaldı ki öykü şehrin düşüşüyle ilgili hiçbir bilgi içermiyor. Babamın çalışmalarında her daim gözlemlendiği üzere, bu öyküde de farklı anlatım tarzları kullanıldığı ve ayrıca öykünün kısa bir kesitinde (Tuor ve Voronwë'nin Sirion Nehri'ne varışı ve onu geçişleri) birbiriyle çelişen yazı formatları bulunduğundan, birtakım kurgusal müdahale ve düzenlemelere ihtiyaç doğmuştur.

Tuor'un Gondolin'de geçici bir süre kalışı, Idril Celebrindal'la bir araya gelişi, Eärendil'in doğuşu, Maeglin'in ihaneti, şehrin

yağmalanması ve mültecilerin şehirden kaçışı gibi Birinci Çağ'ın çekirdek olayları hakkında zihninde canlanan tüm bu unsurlar hakkında babamın yazmış olduğu eksiksiz nitelikteki tek öykünün, gençlik yıllarının bir eseri oluşu gerçekten hayret verici. Yine de bu 'hayret verici' öykünün bu kitaba dahil edilmesinin uygunsuz kaçacağı tartışma götürmezdi. Ne de olsa bu öykü, kaleme alındığı dönemde babamın yazın tarzına hakim olan çok eski bir stil taşıyor ve o tarihte çoktan yayımlanmış bulunan *Yüzüklerin Efendisi* ve *Silmarillion*'a kavramsal açıdan uyum gösterme çabasını yansıtıyordu. Bu öykü, babamın yarattığı mitolojinin en eski evrelerini yansıtan "Kayıp Öyküler Kitabı" ile aynı kategoride yer almaktadır ki söz konusu derleme, Orta-Dünya'nın kökenleriyle ilgilenen herkes için başlı başına bir kaynak teşkil etmekle beraber, okura sunulması öncesinde son derece ciddi, uzun ve kapsamlı bir çalışma gerektirir.

II
Húrin'in Çocuklarına Dair Öykü

Túrin Turambar ve onu çevreleyen efsanenin meydana getirilmesi pek çok bakımdan Birinci Çağ ile ilgili en zorlayıcı ve karmaşık edebi unsurları içinde barındırmaktadır. Tıpkı Tuor ve Gondolin'in Düşüşü öyküsü gibi bu öykü de genel hikâyenin köklerine inmekte ve "Kayıp Öyküler"in bir parçası olmasından ötürü o dönemde halen etkisini yitirmemiş olan o sıkıcı yazın tarzını taşımakta; okurlarda devamlı ses tekrarlarına sahne olan ve hiç tamamlanmayan uzun bir şiir etkisi uyandırmaktadır. *Tuor*'un sonradan yazılan 'uzun versiyonu' için böyle bir çaba sarf etmemişken, babam *Túrin*'in sonradan yazılan 'uzun versiyonu'nu tamamlanmaya çok daha yakın hale getirmiştir. İşte bu son bahsettiğimiz öykü *Narn i Hîn Húrin* adını taşımakta olup, bu kitabımızda kendine yer bulmuştur.

Şu da var ki, *Narn*'ın uzun versiyonunun kendi metin akışı içinde anlatının mükemmel ve kesin bir formata yaklaştırıl-

ması bakımından son derece büyük farklılıklar göze çarpıyor. Hikâyenin sonuç bölümü (Túrin'in Dor-Lómin'e Dönüşü'nden Túrin'in Ölümü'ne kadar olan kısım) sadece kaçınılmaz olan noktalarda editörün düzeltmesine uğramışken, ilk bölüm (yani Túrin'in Doriath'ta geçirdiği sürenin sonuna kadarki kısım) oldukça yoğun bir düzenleme ve ayıklama, hattâ orijinal metnin bölük pörçük ve bağlantısız olduğu bazı yerlerde hafif bir kısaltma dahi gerektirmiştir. Oysa öykünün orta kısmı (Túrin Haydutlar Arasında, Bodur Cüce Mîm, Dor-Cúarthol diyarı, Beleg'in Túrin'in ellerinde son nefesini vermesi ve Túrin'in Nargothrond'da geçirdiği zamanlar) editör açısından çok daha büyük sorunlar ortaya koymuştur. *Narn*'ın bu bölümü tamamlanmaya en uzak olan kısmıdır, öyle ki bazı noktalarda öykü farklı bir seyre yönelecek sanırsınız. Bunun üzerinde çalışmayı kestiğinde babam tam da bu kısmı geliştirmekle meşguldü; *Silmarillion* için tasarlanmış olan daha kısaca versiyon ise *Narn*'ın nihai şeklini almasını bekleyecekti. *Silmarillion*'un metnini yayına hazırladığım sırada Túrin'i anlatan öykünün büyük bölümünü, çeşitlilik ve birbiriyle olan bağlantı bakımından sıradışı bir kargaşa arz eden bu malzeme içinden çekip alma gereği duydum.

Yukarıda bahsi geçen orta kısmın Túrin'in Cüce Mîm'in Amon Rûdh'taki sığınağında geçirdiği sürgün döneminin başlangıcına dek geçmişe uzanan giriş bölümleri için, mevcut malzeme içinden (sayfa 162, not 12'de görülebilecek olan tek bir boşluk dışında) uzunluk bakımından *Narn*'ın diğer kısımlarına eşit sayılacak bir hikâye türettim; fakat o noktadan (bkz: sayfa 177) Nargothrond'un düşüşü sonrası Túrin'in Ivrin'e gelişine kadarki bölümde bu yönteme başvurmayı uygun görmedim. *Narn*'ın bu bölümündeki boşluklar o kadar genişti ki, ancak *Silmarillion*'un yayımlanmış olan metninden ayıklanarak tamamlanabilirdi; yine de ben bir Ek (sayfa 255'ten başlayarak) yardımıyla, oluşturulacak olan daha büyük metne rehberlik etmesi açısından, birbirinden kopuk pek çok konu parçacığından alıntılar yaptım.

Narn'ın üçüncü bölümünde (Túrin'in Dor-Lómin'e dönüşüyle

başlayan kısım) *Silmarillion* (sayfa 417) ile yapılacak bir kıyaslama, iki metin arasında birbiriyle uyuşan pek çok unsur ve hattâ üslup benzerliği olduğunu ortaya koyacaktır. Nitekim başlangıç bölümünde, başka yerlerde de karşılaşılabilecek bazı diğer pasajlarla büyük ölçüde benzeşmesi, üstelik *Silmarillion*'un baskıya girmiş metni içinde yer alması dolayısıyla bu kitabın tamamen dışında tutulan sonradan uzatılmış iki adet pasaj bulunuyor (bkz: sayfa 97 ve not 1 ile sayfa 110 ve not 2). Bu atlamaları ve iki ayrı çalışma arasındaki ilişkileri farklı şekillerde açıklamak, konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşmak tabii ki mümkün. Babam aynı konuya değişik boyutlarda ve değişik metinler içinde tekrar tekrar değinmeyi severdi; fakat daha geniş bir versiyon için bile olsa ne bazı kısımları uzatmaya ne de farklı bir dille tekrardan ifade etmeye gerek var. Burada bir kez daha, henüz hiçbir şey yerli yerine oturmamış, metin akıcılık kazanmamış ve başlıca öykülerin alacağı şekle yönelik nihai bir plan uygulamaya konmamışken, bu pasaj deneme babında herhangi bir öyküye pekala dahil edilebilirdi. Bu konuya değişik bir boyuttan da açıklama getirilebilir. Túrin Túrambar'ınkine benzeyen efsanelere belli bir şairane tarz –ki elimizdeki örnekte bu, şair Dírhavel'in *Narn i Hîn Húrin*'i olarak karşımıza çıkıyor– aşılanalı uzun zaman oluyor ve bazı cümle parçaları ve hattâ tüm birer paragraf (özellikle de tıpkı Túrin'in ölümünden önce kendi kılıcına seslendiği sahne gibi duygu yoğunluğu içeren etkileyici kısımlarda), sonraki süreçte Kadim Zamanlar tarihi üzerine yoğun incelemelerde bulunacak kişilerce bütün halinde korunacaktır ki *Silmarillion*'un da bunlardan biri olduğu kabul görür.

BÖLÜM İKİ

I

Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi

Öykü anlatımından ziyade tanıtım yazısı niteliği taşısalar da, babamın Númenor hakkında yazdığı metinden bazı kesitleri bu ki-

taba dahil etme kararı aldım; ne de olsa bu adanın fiziksel yapısını konu alıyor ve dolayısıyla Aldarion ve Erendis öyküsüne eşlik edip onun pek çok yönüne açıklık getiriyorlar. Söz konusu öykü 1965 yılına gelindiğinde hiç şüphesiz gündemdeydi ve muhtemelen o tarihten kısa bir süre önce tamamlanmıştı.

Görünürde babamın Númenor üzerine çizdiği tek harita olan, hızla ve bir o kadar kargacık burgacık şekilde kâğıda dökülmüş küçük bir taslağa bakarak bu öyküye sahne olan haritayı silbaştan çizdim. Yeni şekillenen bu haritada, sadece orijinal çizimde bulunan isimler ve özelliklere yer verilmiştir. Buna ek olarak, orijinal haritada Andúnië Koyu'nda Andúnië'nin biraz batısında ve ona çok da uzak olmayan bir noktada bir diğer liman görülmekteydi; zar zor okunmasına rağmen bu limanın isminin *Almaida* olduğuna kesin gözüyle bakılabilir. Bildiğim kadarıyla böylesi bir veriye başka hiçbir öyküde rastlanmıyor.

II
Aldarion ve Erendis

Bu öykü, elinizdeki derlemeyi oluşturan hikâyeler içinde üzerinde en az çalışılmış, konu bakımından en az geliştirilmiş olanıydı ve bazı noktalarında, onu kitaba dahil etme hususunda beni şüpheye sevk edecek kadar çok yazınsal müdahale gerektiriyordu. Ne var ki, Númenor'un yok oluşuna –ki bu da *Akallabêth* adlı öykünün konusunu teşkil eder– kadar geçen o uzun çağlar boyu süregelmiş tarihine ilişkin –kayıtlar ve yıllıkların aksine– tek öykü olması ve de sırf bu özelliğiyle babamın çalışmaları içinde benzersiz ve ilgi çekici bir yer edinmesinden dolayı, onu 'Bitmemiş Öyküler' koleksiyonunun dışında tutmanın yanlış olacağı sonucuna vardım.

Editör sıfatıyla yapılan bu tip müdahalelerin gerekliliğini vurgulamak için, eserlerini ve işlediği konuların 'genel hatlarını' oluştururken babamın olayların zaman çizgisi üzerindeki yerlerine hatasız oturtulmasına gösterdiği özene ve bu sayede adeta kronik bir tarih kaydının yıllık konu başlıklarını elde edişine bakmak ye-

terlidir. Bu öyküde de, tamamlanmaya farklı ölçülerde yaklaşmış ve gerek genelde gerekse detaylarda birbiriyle çelişmediği nadiren gözlenen, yukarıda sözü edilen tipte en az beş taslağa rastlarız. Ancak bu taslaklarda, özellikle doğrudan hitap tekniğinin kullanıldığı kısa pasajlarda kendini gösteren ortak bir tekdüze anlatım eğilimi göze çarpıyor ve Aldarion ve Erendis öyküsünü oluşturan beşinci ve aynı zamanda sonuncu pasajda anlatımdaki durağanlık öyle baskınlaşıyor ki, öykünün sırf bu kısmı altmış sayfalık müsveddeyi dolduruyor.

Şimdiki zamanın hakim olduğu kesik ve kuvvetli anlatım tarzından koparak tekdüze anlatıma doğru yapılan bu geçiş yine de, konunun ana hatlarının belirginleşmesiyle paralel olarak, aşama aşama gerçekleşmiştir; öykünün başlangıç kısmında hikâyenin izlediği seyir boyunca bir nebze de olsa homojenlik sağlama çabasıyla eldeki malzemenin büyük çoğunluğunu kendim yeniden yazdım. Bu tekrardan yazma girişimim, tamamen sözcüklerin kullanımıyla ilgili olup, hiçbir anlam değişikliğine yol açmadığı gibi, metne yapay unsurlar da sokmaz.

Metnin takip ettiği ana ve aynı zamanda sonuncu 'taslak' şu adı taşıyor: *Gölgenin Gölgesi: Denizcinin Karısının Öyküsü ve Çoban Kraliçenin Öyküsü*. Bu el yazısı öykü henüz sonuna varmamışken aniden kesiliyor ve babamın onu yarım bırakışına herhangi bir açıklama getiremiyorum. Kesildiği noktaya kadar öykünün daktilo ile yazılarak müsvedde haline getirilmesi Ocak 1965'te sonuçlandı. Tüm bu malzemenin en sonuncusu oldukları kanısını taşıdığım, daktiloyla yazılmış iki sayfa daha var; öyle anlaşılıyor ki, hikâyenin bu defa belirgin bir sona kavuşması beklenen versiyonunun girişinde yer alıyorlar ve aynı zamanda kitabımızın (olaylar dizisinin ana hatlar bakımında en eksik olduğu kısmı olan) 289-291 numaralı sayfalarını teşkil ediyorlar. Söz konusu bölüme ise şu isim verildi: *Indis i-Kiryamo 'Denizcinin Karısı': Gölge'ye İlişkin İlk Söylentileri Konu Alan, Eski Númenórë'ye Ait Bir Öykü.*

Bu anlatının sonunda (sayfa 345) hikâyenin izleyeceği seyre ilişkin elde ne kadar bölük pörçük veri varsa toparlayıp anlamlandırmaya çalıştım.

III

Elros Soyu: Númenor Kralları

Şeklen, kendisine adını veren hanedanla ilgili bir kayıttan ibaret olmasına rağmen, İkinci Çağ'ın tarihçesine dair önemli bir belge özelliği taşıması ve o çağa ait eldeki belgelerin hemen hepsinin bu kitapta yer bulmasından ötürü, bu hikâyeyi de kitabımın içeriğine katmayı uygun gördüm. Númenor kralları ile kraliçeleri ve onların hükümranlık dönemleriyle ilgili tarihlerin bolca ve bazen de benim müdahale edip sonuca bağlamamı gerektirecek ölçüde anlaşılması zor bilgiler eşliğinde sunulduğu bir öyküdür bu. Bu metin kronolojik bazı küçük bilmeceler arz etmekte, öte yandan *Yüzüklerin Efendisi*'nin Ekler bölümünde karşımıza çıkan bariz birtakım hataları da aydınlığa kavuşturmaktadır.

Elros Soyu'nun geçmiş nesillerine ait soyağacı, aynı döneme işaret eden ve içlerinde Númenor hanedanlık soyunun hangi esaslara göre devredileceğine dair tartışmaların (sayfa 354) da yer aldığı, birbiriyle yakından ilintili birçok tablodan yola çıkılarak çizilmiştir. Bazı önemsiz isimler üzerinde silik varyasyonlara rastlanır: Örneğin; *Vardilmë* metnin farklı yerlerinde *Vardilyë*, *Yávien* ve de *Yávië* olarak okurun karşısına çıkar. Benim sunmakta olduğum tabloda yer alan isimler kanımca nihai olanlardır.

IV

Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü ve Lórien Kralı Amroth'un Öyküsü

Kitabın bu bölümü, tek bir metinden değil de makale halinde bir araya getirilmiş çeşitli alıntılardan oluşması bakımından, Dördüncü Bölüm'dekiler hariç geri kalan öykülerle farklılık gösterir. Eldeki malzemenin niteliği belki de bu tarzı kaçınılmaz kılmıştı. Öykünün akışından da anlaşılacağı üzere, Galadriel'in tarihi olsa olsa babamın değişen fikirlerinin bir tarihçesi olabilir; öyle ki, 'bitmemiş' olma özelliği bile bir öykününkini çağrıştırmıyor. Bu öyküye ilişkin hedefimi babamın söz konusu öykü üzerine henüz yayımlanmamış çalışmalarını okura kazandırmaya indirgedim ve

bu doğrultuda öykünün meydana gelişinin temelinde yatan daha büyük soruları yanıtlamaktan kaçındım; çünkü aksi yönde bir girişim, ilk verilen karardan, yani Eldar'ın Valinor'a çağrılışından –ki bu *Silmarillion*'da etraflıca anlatılmıştır– başlayarak babamın kaleme aldığı fakat bu kitabın kapsamı dışında kalan pek çok diğer çalışmaya kadar, Valar ve Elfler arasındaki ilişkinin baştan sona gözden geçirilmesini gerektirecekti.

Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü başka efsane ve tarihçelerle –Lothlórien ve Silvan Elfleri, Amroth ve Nimrodel, Celebrimbor ve Güç Yüzüklerinin Yaratılışı, Sauron'a karşı verilen savaş ve Númenor'un buna müdahalesi ile– öyle içli dışlıdır ki onlardan bağımsız olarak ele alınmasına imkân yoktur; bu yüzdendir ki, kitabın bu bölümünün, sayıları beşe ulaşan ekiyle beraber, bazı yerlerindeki anlatıların ve tartışmaların kaçınılmaz olarak Üçüncü Çağ'a sıçraması bir yana bırakılırsa, Orta-Dünya tarihinin İkinci Çağı hakkında henüz yayımlanmamış olan tüm malzemeyi bir araya getirdiği söylenebilir. *Yüzüklerin Efendisi*'nin Ek B bölümünde yer alan Yılların Öyküsü'nde şöyle denir: "Bunlar Orta-Dünya halkları için karanlık, Númenor içinse görkem dolu yıllardı. Bu dönemde Orta-Dünya'da meydana gelen olaylarla ilgili kayıtlar kısa ve az sayıda, bu kayıtların tarihleri ise belirsizdir." Ne var ki, babamın konuyla ilgili beklentileri büyüyüp değiştikçe, 'karanlık yıllar'dan elimize kalan bu küçük kesit de buna paralel olarak değişti; bense metin üzerinde kararsız bir düzleştirmeye yeltenmektense onu olduğu gibi sunarak okuyucunun dikkatini çekmeye çalıştım.

Bir öykünün değişik versiyonlarının her zaman sırf kompozisyon bütünlüğü sağlamak açısından öncelik sırasına dizilmesi gerektiği söylenemez; bu bağlamda babamın da hem 'yazar' hem de 'efsaneyi türeten kişi' olması bakımından uzun çağlar boyu pek çok farklı halk arasında yerleşerek nesilden nesle aktarılan eski gelenekler bütününü (düşünün ki, Frodo Lórien'de Galadriel'le buluştuğunda Galadriel'in Beleriand harabelerini terk edip Mavi Dağlar'ı aşarak doğuya gelişinin üzerinden altı yüzyıl geçmişti) 'kayda geçiren kişi'den pek bir farkı yok. "Bu iki şey hakkında,

hangisinin doğru olduğunu çoktan göçüp gitmiş Arifler dışında kimsenin bilemeyeceği söylenir."

Yaşamının son yıllarında babam Orta-Dünya'da geçerli olan kökenbilim üzerine pek çok çalışma kaleme aldı. Birbiriyle fazlaca tutarsızlık gösteren bu çalışmalar incelendiğinde, efsane ile tarihin yoğun olarak iç içe geçtiği görülür; ancak güdülen ana filolojik amaca destek olmak açısından bunların ayrıştırılması gerekti. Bu sebepledir ki, kitabın bu bölümü genel olarak, her biri hakkında daha fazla bilginin Ekler'de bulunabileceği kısa alıntılardan oluşur.

BÖLÜM ÜÇ

I

Ferah Çayırlar Felaketi

Bu 'sonraki süreci' yansıtan bir öyküdür... Böyle derken, söz konusu öykünün, *Yüzüklerin Efendisi*'nin yayınlanışı ve onu izleyen yıllara değil; Cirion ile Eorl, Isen Sığlıkları Muharebeleri, Drúedain ve nihayet Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü'nde alıntılarına rastlanan filolojik yazılarla beraber, babamın Orta-Dünya üzerine yazdığı eserlerin senaryo bakımından son dönemine denk geldiğinin altını çizmek istedim. Bu öykünün iki versiyonu var: Kabaca kaleme alınmış bütün bir versiyon –ki bu açıkça kompozisyonun giriş kısmını teşkil ediyor– ve Elendur'un Isildur'u kaçmaya teşvik ettiği sahneye (sayfa 451) gelip de orada kesilene dek pek çok değişiklik içeren daha temizce bir kopya. Bu öyküde editörün müdahalesini gerektirecek çok bir nokta bulunamadı.

II

Cirion ile Eorl ve Gondor ile Rohan Arasındaki Dostluğun Temelleri

Bu taslak parçaların babamın Gondor ile Rohan'ın geçmiş tarihiyle yoğun olarak ilgilendiği ve Ferah Çayırlar Felaketi adlı öyküyü kaleme aldığıyla aynı dönemde yazdığı kanısındayım; hiç şüphe-

siz bu öyküler, *Yüzüklerin Efendisi*'nin Ek A bölümünde özetle verilmiş olan bilgileri detaylı şekilde incelemeye alarak, önemli bir tarih kesitinin birer parçasını oluşturmaları amacıyla yazılmıştı. Burada okurun karşısına çıkacak olan; şekillenme evresinin henüz başlarında, oldukça dağınık, çeşitli farklı varyasyonlar içeren ve kimi yerlerde kısmen okunaksız hale gelen bazı karalamalardan ibaret olan bir öyküden toparlayabildiğimdir.

III
Erebor Seferi

1964 tarihinde yazdığı bir mektupta babam şöyle diyor:

> "Pek tabii ki *Hobbit* ile *Yüzüklerin Efendisi* arasında halen açıklığa kavuşmamış birçok bağlantı var. Bunların büyük kısmı çoktan kaleme alındı veya kabataslak da olsa hazırlandı; ne var ki, ana metinlere gölge düşürmemek için şimdilik yayımlanmadı. Bunlar arasında Gandalf'ın keşif gezileri, onun Aragorn ve Gondor ile olan ilişkileri ve bunların yanı sıra Gollum'un Moria Madenleri'ne sığınıncaya kadarki süreçte yaptığı her şey sayılabilir. Aslında ben, Gandalf'ın Bilbo'yu ziyareti ve hepimizin bildiği şu 'Beklenmedik Buluşma' öncesinde yaşananlar üzerine Gandalf'ın gözüyle eksiksiz bir yazı kaleme almıştım. Minas Tirith'te geçmiş üzerine yapılacak bir sohbet sırasında bunu devreye sokmayı planlıyordum; ama söz konusu öyküyü kitabın dışında bırakmak durumunda kaldım ve ona sadece, Gandalf'ın Thorin ile yaşadığı güçlükleri dışarıda bırakacak biçimde, Ek A kısmında sayfa 358-360 arasında kısaca yer verdim."

İşte babamın sözünü ettiği, Gandalf'ı merkeze alarak yazılmış bu öykü kitabımızın bu bölümünde karşımıza çıkıyor. Ortaya koyduğu karmaşık metinsel özelliklere, önceki bir diğer versiyondan önemli alıntılar yaparak Ekler kısmında açıklık getirmeye çalıştım.

IV
Yüzük'ün İzinde

Üçüncü Çağ'ın 3018. yılında yaşanan olaylar hakkında pek çok yazı mevcut, ki bunlar var olmasaydı bile, işin aslı gerek Yılların Öyküsü gerekse Gandalf ve diğerlerinin Elrond'un Divanı'nda ortaya sürdüğü anlatılardan da öğrenilebilirdi; kaldı ki bu yazıların az önce sizlere sunmuş olduğumuz mektupta bahsedilen şu 'kabataslak da olsa hazırlanmış' çalışmalar olduğu şüphe götürmez. Ben bunların bütününe 'Yüzük'ün İzinde' ismini uygun gördüm. Söz konusu yazılar büyük ama bir o kadar da alışılageldik bir kargaşa arz etse de, sayfa 557'de yeterince açıklığa kavuşturuluyor; fakat tarihlerine ilişkin soru işareti varlığını sürdürüyor. (Bense bunların hepsinin ve de bu bölümde üçüncü bir unsur olarak ortaya sürülen Gandalf, Saruman ve Shire ile ilgili olanların aynı zaman diliminde kaleme alındığını sanıyorum.) Bu bölümdeki parçaların *Yüzüklerin Efendisi*'nin yayımlanmasından sonra yazıldığı anlaşılıyor çünkü bu eserin kimi sayfa numaralarına yapılmış referanslara rastlıyoruz; yine de, konu edilen olayların bazısına ilişkin Ek B'de Yılların Öyküsü'nde verilen tarihler ile bunlar arasında farklılık göze çarpıyor. Bu bölümün içeriğine ilişkin en iyi açıklama, *Yüzüklerin Efendisi*'nin birinci cildinden kesinlikle sonra, fakat Ekleri de içeren üçüncü ciltten önce yazılmış oldukları.

V
Isen Sığlıkları Muharebeleri

Rohirrim'in askeri örgütlenme yapısı ve Isengard'ın metnin ekleri içinde verilmiş olan tarihçesi ile beraber bu bölüm, ciddi bir tarihi analiz gerektiren sonraki dönem eserler arasında yer alır; yazın tipi bakımından nispeten daha az sorun arz eden bu bölümün henüz tamamlanmamış oluşu bile zorlukla fark ediliyor.

BÖLÜM DÖRT

I

Drúedain

Yaşamının son yıllarına doğru babam Anórien'deki Drúadan Ormanı Vahşileri ve Púkel Halkı'nın Dunharrow'a giden yol üzerindeki heykelleri hakkında daha çok eser kaleme almaya başlamıştı. Drúedanların Birinci Çağ'da Beleriand'da başından geçenleri ve de 'Sadakat Taşı'nı konu alan bu öykü, esasen Orta-Dünya'da geçerli olan dillerin birbiriyle ilişkisine ışık tutma amacıyla yazılmış uzun, tutarsız ve sonu getirilmemiş bir taslaktan oluşturulmuştur. Okudukça görüleceği gibi, Drúedain'in kökenlerinin izi önceki çağlara dek sürülebilir; ancak bununla ilgili *Silmarillion*'un yayına çıkmış versiyonunda bir veriye rastlanmıyor.

II

Istari

Yüzüklerin Efendisi'nin yayımlanmasına karar verilmesinin hemen ardından, eserin üçüncü cildinin sonunda Ekler adı altında bir dizine yer verilmesi kararlaştırılmıştı ve görünen o ki, babam bu dizin üzerinde çalışmaya 1954 yılının yaz sezonunda, ilk iki cilt yayımlandıktan sonra başlamış. Kendisi, 1956 tarihli bir mektubunda bu konuya şöyle değinir: "Kökenbilimsel açıdan Elflerin diline dair pek çok bilgiyi de beraberinde günyüzüne çıkaracak olan bir isim dizini oluşturmama karar verilmişti... Üzerinde aylarca uğraş verdikten sonra ilk iki cilt için bu dizini hazırladım –ki üçüncü cildin baskıya geç girmesinin en önde gelen sebebi de budur– ancak o noktada anlaşıldı ki, söz konusu dizinin çapı ve maliyeti bizim için yarardan çok zarar doğuracaktı."

Sonuç olarak, 1966'da yapılan ikinci baskısına kadar *Yüzüklerin Efendisi*'nin ekinde böylesi bir dizine yer verilmediyse de, babamın yazmış olduğu ilk dizin orijinal haliyle korunabilmiş-

ti. Zaten ben de, *Silmarillion*'un dizinini hazırlarken bu ilk dizini model aldım ve bu kapsamda; isimlerin tercümeleri ve kısa açıklamalarının yanı sıra hem *Silmarillion*'un hem de bu kitabın dizinlerinde bazı diğer çeviriler ile kimi 'tanımlamalar'ın üslupsal izahatına yer verdim. Kitabımızın bu bölümünün giriş kısmını oluşturan 'Istari üzerine deneme' de aynı kaynaktan elde edildi... Uzunluğu bakımından orijinal dizinin yapısına tümüyle ters olmakla beraber, babamın genel çalışma tarzı göz önüne alınırsa bu durum garipsenmemeli.

Bu bölümde karşımıza çıkan diğer alıntılar için elimden geldiğince metnin kendi içinde tarihler belirtmeye gayret gösterdim.

III
Palantíri

Yüzüklerin Efendisi'nin 1966 tarihli ikinci baskısı için babam *İki Kule*'deki pasajlardan birinde kayda değer düzeltmeler yaparak III/11 'Palantír' (sayfa 218) ve *Kralın Dönüşü*'nde de aynı bağlamda V/7 'Denethor'u Yakmak için Çatılan Odunlar' sayfa 135) isimli parçaları eklediyse de bu değişiklikler ancak revize edilen 1967 tarihli metnin ikinci kez gözden geçirilmesi sonucu esere dahil edilmiştir. Elinizdeki kitabın bu bölümü söz konusu revizyon içinde palantíri üzerine yazılmış kısımlardan buraya aktarılmış olup, benim onları süregelen bir öykü formatına sokmaktan öte bir müdahalem söz konusu değildir.

Orta-Dünya Haritası

Başlangıçta niyetim, *Yüzüklerin Efendisi*'nde yer alan haritayı, bazı isim eklemeleri dışında başka bir değişikliğe maruz bırakmadan bu kitaba koymaktı; ama kısa bir durum değerlendirmesinden sonra, içerdiği ufak tefek hataları –çünkü büyük hataları düzeltmek nereden bakılsa benim gücümü aşıyordu– da fırsattan istifade düzelterek, bu kitapta kendi çizmiş olduğum haritaya yer ver-

me fikrini benimsedim. Bunun üzerine, içeriği öncekinin hemen hemen aynı, boyutları ise onunkinden %50 daha büyük olan yeni haritayı baştan çizdim. Bu yeni haritada gösterilen alan öncekindekine oranla daha küçükse de, gösterilmemiş olan unsurlar sadece Umbar Limanları ve Forochel Burnu'dur.[1] Bu boyutlar bana harita üzerinde betimleme yaparken daha farklı ve daha büyük harfler kullanma ve de çok daha açık ifadelere başvurma olanağı verdi.

Daha da önemlisi, *Lond Daer*, *Drúwaith Iaur*, *Edhellond*, *Sığ*, *Greylin* gibi, *Yüzüklerin Efendisi* romanlarında geçmeyip de bu kitapta kendisine yer bulan kimi yer isimlerinin yanı sıra; *Harnen* ve *Carnen Nehirleri*, *Annúminas*, *Doğuağıl*, *Batıağıl* ve *Angmar Dağları* gibi orijinal haritada gösterilmesi gerekip de gösterilmemiş olan bazı diğerlerinin de yine bu kitaptaki haritada gösterilmiş olmasıdır. *Rhudaur*'un haritaya tek başına alınmasından doğan hata, *Cardolan* ve *Arthedain*'in de dahil edilmesiyle düzeltilmiş olurken, babamın taslak haritalarının birinde ve benim çizmiş olduğum ilk taslak haritada göze çarpan *Himling* adlı adacığı kuzeybatı sahilinin açıklarındaki yerine yerleştirdim. *Himling*, *Silmarillion* romanında Fëanor'un oğlu Maedhros'un kalesini üzerine inşa ettirdiği tepe olan *Himring*'in önceki halidir ve her ne kadar bu gerçeğe hiçbir metinde değinilmese de, Himring'in tepesi suların dibine batmış olan Beleriand'ın üzerinde yükselmektedir. Bunun biraz daha batısında *Tol Fuin* adında daha büyük bir ada bulunuyor ki bu da *Taur-nu-Fuin*'in en yüksek kısmını oluşturur. Daima olmasa bile genellikle Sindarin ismini kullandıysam da, tercüme edilmiş ismi yaygın olarak bilindiğinden ona da başvurdum. Dikkatle

1 Orijinal haritamda 'Buzul Koyu Forochel' olarak belirtilmiş olan sulak bölgenin *Yüzüklerin Efendisi*, Ek A, I, iii numaralı başlıkta 'devasa' olarak nitelenen ve kuzeydoğuya doğru alabildiğine uzanan körfez olduğu konusunda hemen hiç şüphem kalmadı: Kuzey ve batı kıyıları büyük Forochel Körfezi tarafından şekillendirilmekte, bunun henüz isimlendirilmemiş olan ucu ise yine orijinal haritamda yer almaktadır. Babamın çizdiği bir diğer harita taslağında Orta-Dünya'nın kuzey kıyısının doğu-kuzey-doğu yönünde büyük bir kavis çizdiği ve en kuzey ucunun Carn Dûm'a 1150 km. kadar uzaklıkta olduğu görülür.

bakıldığında, orijinal haritanın tepe kısmında işaretlenmiş olan 'Kuzey Düzlükleri'nin *Forodwaith*'in yerini almak üzere tasarlandığı açıkça görülür.[1]

Edoras ile Isen Sığlıkları arasındaki kısmı (ve de Lond Daer ile Edhellond'un konumları) tahminen çizilmiş olsa da, Arnor'u Gondor'a bağlayan Büyük Yol'u baştan sona haritaya işlemeyi uygun gördüm.

Son olarak, bundan yirmi beş yıl önce büyük bir aceleyle ve gerek tarzı gerekse içerdiği detaylar bakımından (terimler ve isimler yönünden aynısı söylenemez) tamamen özüne sadık kalınarak hazırlanan bu haritanın mükemmel olduğuna dair herhangi bir iddiam olmadığını vurgulamak isterim. Babamın bunun yerine kendi çizdiklerinden birine yer verememiş olmasından dolayı hep pişmanlık duydum. Yine de, zamanla görüldü ki, bünyesinde barındırdığı tüm hatalara ve çelişkilere rağmen, haritanın bu versiyonu geçerli olan ana 'Harita' haline geldi, kaldı ki babam bile (eksik yanlarına sıklıkla parmak basmakla beraber) sonraki dönemde hep bu haritayı temel aldı. Babamın çizmiş olduğu ve benim de kendiminkini oluştururken faydalandığım diğer harita taslakları artık *Yüzüklerin Efendisi*'nin yazım tarihinin birer parçası haline gelmiş durumda. Bundan dolayıdır ki ben, benim söz konusu tarihe kadarki katkımın uzanabildiği noktaya kadar, en azından babamın kafasında çizdiği kavramları kabul edilebilir bir sadakat ölçüsünde koruyabildiği için, orijinal haritamı olduğu gibi korumaya özen gösterdim.

1 *Yüzüklerin Efendisi*'nin metni boyunca yalnızca bir kez; Ek A, I, iii numaralı başlıkta ismi geçen *Forodwaith*, Kuzey Toprakları'nın tarih öncesi çağlardan bu yana orada ikamet etmekte olan ve Forochel Karadamları'nın ataları kabul edilen sakinlerini belirtmede kullanılır. Buradaki Sindarin kökenli *waith* sözcüğü, *Enedwaith* örneğinde görüldüğü üzere, hem bölgeyi hem de o bölgede yaşayan halkı tanımlamaktadır. Babamın bir başka harita taslağında *Forodwaith* açıkça 'Kuzey Düzlükleri', bir diğerinde ise 'Kuzey Diyarı' yerine kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ ÇAĞ

I

TUOR VE ONUN GONDOLIN'E GELİŞİ HAKKINDA

Huor'un karısı Rían, Hador Hanedanı'na bağlı İnsanların arasında yaşıyordu; ama Nirnaeth Arnoediad ile ilgili söylentiler Dor-Lómin'e ulaşıp da o, kocasından halen haber alamayınca, endişeden çılgına dönerek kendisini tek başına araziye attı. Orada sefil bir şekilde ölüp gideceği sırada, Gri Elfler onun imdadına yetişti. Bu halkın yerleşkesi Mithrim Gölü'nün batısındaki dağlarda bulunuyordu, onu da beraberlerinde oraya götürdüler ve Matem Yılı sona ermeden orada bir erkek çocuk dünyaya getirdi.

"Onun adı *Tuor* olsun," dedi Rían sonra Elflere, "çünkü bu ismi savaş bizi ayırmadan önce babası uygun görmüştü. Yalvarırım onu besleyip büyütün ve onu beraberinizde saklayın, çünkü onun hem Elflerin hem İnsanların hayrına çok büyük işler başaracağı doğuyor içime. Bu arada ben, lordum Huor'u aramak üzere aranızdan ayrılmalıyım."

Bunun üzerine tüm Elfler ona acıdı, ama içlerinde Nirnaeth'e savaşmaya gidenlerden geriye dönebilen yeganesi olan Annael şöyle dedi: "Çok yazık, leydim, çünkü Huor'un kardeşi Hurin'in yanı başında vurulup düştüğü herkesçe biliniyor ve sanırım ikisi de, Orkların savaş alanının orta yerine yığdığı cesetlerden kurulu dev kümbette gömülü."

Bu konuşmayı duyan Rían harekete geçti ve Elflerin sığınağından ayrılarak Mithrim topraklarını geride bırakıp nihayet Anfauglith düzlüklerinde yer alan Haudh-en-Ndengin'e ulaştı ve oraya varmasıyla beraber gücü tükenerek yere yığılıp son nefesini verdi. Elflerse kendilerine emanet edilen Huor'un bebeğine içlerinden biriymiş gibi baktılar ve Tuor bu halkın arasında büyüyüp kabile-

nin bir ferdi haline geldi. Düzgün suratlı ve babasının soyundan gelen herkes gibi altın saçlı olan bu çocuk güçlü kuvvetli, uzun boylu ve yiğit bir gence dönüştü; öyle ki, felaket kuzey topraklarını vurduğu sırada, Edain prenslerini aratmayacak bir yeteneğe ve bilgi düzeyine erişmişti bile.

Diğer yandan, yıllar geçtikçe, bir zamanlar Hithlum adıyla anılan halktan geriye kalan Elfler ve İnsanların durumu giderek zorlaşmış ve tehlikeli bir hal almıştı. Çünkü başka metinlerde de anlatıldığı üzere, Morgoth kendisine hizmet etmiş olan Doğululara olan vaatlerini tutmamış ve Beleriand'ın gıptayla baktıkları o çok verimli topraklarını onlardan esirgemiş, sonrasında bu kötü halkı Hithlum'a sürerek oraya yerleşmeye zorlamıştı. Onlar ise, her ne kadar artık Morgoth'u sevmeseler de, kendisinden halen korktukları için, ona hizmet etmeyi sürdürmüşler ve bir yandan tüm Elflere nefret beslemişlerdi. Bunun üzerine, Hador ailesinden geriye kalanları –ki bunların büyük çoğunluğunu yaşlı, kadın ve çocuklar oluşturuyordu– hor görüp ezmeye yöneldiler; onların kadınlarıyla zorla evlendiler, topraklarını ve mallarını ellerinden aldılar, çocuklarını köle yaptılar. Canı pahasına dağlardaki sığınaklara kaçışan Elfleri takip eden Orklar bu dönemde sıkça ve serbestçe bu topraklara girip çıkmaya başlamıştı; pek çok Elf onlar tarafından yakalanıp Morgoth'a kölelik ettirilmek üzere Angband'daki madenlerde çalışmaya götürüldü.

İşte böyle bir ortamda Annael beraberindeki küçük güruhu Androth mağaralarına götürdü ve orada çetin ve yıpratıcı bir hayat sürdüler, ta ki Tuor on altı yaşına gelip Gri Elflerin geleneksel silahı olan balta ve yay gibi silahları taşıyacak ve de kullanacak kadar güçlenene ve beceri edinene kadar. Yetişme çağında, halkının çektiği acılarla ilgili anlatılanları dinleyerek kalbi her geçen gün biraz daha nefretle dolan çocuk Orkların ve de Doğuluların üstüne atılıp onlardan intikam alma arzusuyla yanıp tutuşur olmuştu. Ama Annael bunu yasakladı.

"İçimden bir ses, ölümünle buralarda karşılaşacağını söylü-

yor, ey Huor'un oğlu Tuor," dedi ona. "Bu diyar Thangorodrim'in kendisi alaşağı edilmedikçe Morgoth'un gölgesinden kurtulup da özgür olamayacak. Bu durumda, artık bu bölgeyi terk etmeye ve güneye gitmeye karar verdik; sen de bizimle geleceksin."

"Ama düşmanlarımızın ördüğü ağı yarıp da güneye nasıl geçeceğiz?" dedi Tuor. "Bunca kalabalığın bir arada yapacağı bir yürüyüş düşmanın dikkatini elbet çekecektir."

"Açık arazide seyahat etmeyeceğiz," diye açıkladı Annael, "şansımız yaver giderse Annon-in-Gelydh diye nitelediğimiz gizli geçide ulaşırız; Noldor Kapısı'dır oranın bir ismi de, çünkü çok eskiden, Turgon'un hüküm sürdüğü dönemlerde, onun halkıydı sözünü ettiğim geçidi açan."

Bu isim karşısında Tuor istemsizce titremekten alamadı kendini; bu ürpertinin sebebini merak ettiğinden olsa gerek, Annael'den kendisine Turgon'dan bahsetmesini istedi. "Fingolfin'in oğullarından biriydi o," diye anlatmaya koyuldu Annael. "Fingon düştüğünden bu yanaysa Noldor'un Yüce Kralı unvanını taşıyordu. Çünkü ne de olsa o hâlâ hayattaydı, üstelik Morgoth'un düşmanları içinde en çok korkulanıydı ve Dor-Lóminli Hurin ile baban Huor'un onun ardı sıra Sirion nehir geçitlerini tutması sayesinde Nirnaeth harabelerinden kaçmayı başarmıştı."

"Öyleyse ben gidip Turgon'u arayacağım," dedi Tuor, "çünkü hiç şüphem yok ki babamın hatırına bizim davamızda yanımızda olacaktır."

"Bunu istesen de yapamazsın," diye kesip attı Annael. "Çünkü onun karargahı Elflerin ve İnsanların gözünden uzak bir yerdedir ve tam olarak nerede bulunduğunu hiçbirimiz bilmeyiz. Noldor halkı içinde oraya nasıl gidileceğini bilen bazı kimseler bir ihtimal bulunabilirse de, bunu kimseye söylemezler. Yine de onlarla konuşup şansını denemek istersen, bizimle gelmeni öneririm; çünkü güneyin uzak limanlarında yolu öyle veya böyle Saklı Krallık'tan geçmiş gezginlerle karşılaşma olasılığın yüksek."

Böylece Elfler Androth mağaralarını terk ettiler ve Tuor da onlarla gitti. Ancak düşmanları onların yerleşkelerini göz hapsinde

tutmayı sürdürüyordu ve çok geçmeden güneye doğru yürüyüşe geçtiklerinden haberdar oldular; Orklar ve Doğululardan kurulu büyük bir kuvvet üzerlerine aniden çöktüğünde tepeleri geride bırakıp düzlüğe henüz inmişlerdi. Bu saldırı sonucu dört bir yana kaçışarak gecenin karanlığında yitip gittiler. Fakat Tuor'un kalbi savaş ateşiyle öyle dolmuştu ki, kaçmayı aklından bile geçirmedi ve her ne kadar çocuk denecek yaşta olsa da, baltayı kendinden önceki babası gibi savurabildiğini ispat edercesine saldırıları peş peşe savuşturup ayakta kalmayı başardı. Ne var ki, en sonunda düşmanın sayıca üstünlüğü karşısında dayanamadı ve tutsak alınıp Doğuluların lideri Lorgan'ın huzuruna getirildi. O Lorgan ki kendisini tüm Doğuluların önderi olarak görüyor ve Morgoth'un vasallarından biri olması sıfatıyla bütün Dor-Lómin üzerinde hak iddia ediyordu; Tuor'u kölesi yaparak beraberinde götürdü. Bunu izleyen dönemde Tuor'un yaşamı hiç olmadığı kadar zorlu ve acı dolu hale geldi; çünkü geçmiş lordların soyundan geldiğini öğrendiği Tuor'a olabilecek en aşağılayıcı davranışlarda bulunmak Lorgan'a haz veriyordu, belki de bu sayede Hador ailesinin gururunu ayaklar altına alacağına inanmıştı. Gelgelelim Tuor bilgece davrandı ve temkinli bir sabır göstererek tüm acılara katlanıp alayları sineye çekti; bu sayede, kendisine yöneltilen hakaretler zaman içinde şiddetini yitirdi, Lorgan'ın sefil kölelerinden birçoğunun tersine, karnını doyuracak kadar yemek veriliyordu ona en azından. Çünkü o güçlü ve becerikliydi ve Lorgan yük hayvanları misali halen genç ve iş görebilir durumda olan kölelerini iyi beslerdi.

Üç yıllık kölelik hayatının sonunda Tuor kaçmak için bir şans yakaladı. Artık vücudu tam anlamıyla gelişmiş, tüm Doğululardan daha uzun boylu ve daha iyi bir koşucu olmuştu; biraz da bunun verdiği cesaretle, bazı diğer kölelerle beraber ağaç kesmeye gönderildikleri bir sırada aniden dönüp nöbetçilere saldırdı ve onları baltayla parçalayarak ormanın derinliklerine kaçtı. Doğulular köpekleri de kullanarak onun izini sürdülerse de çabaları sonuç vermedi; çünkü Lorgan'ın neredeyse tüm köpekleri, tutsak kaldığı süre içinde Tuor'la dost olmuştu ve ormanda onu bulduklarında

takibi hemen unutarak ona sırnaşıyorlar, verdiği bir komutla da yanından uzaklaşıp barınaklarına dönüyorlardı. Böylelikle Androth mağaralarına ulaşmayı başardı ve bundan böyle orada tek başına saklandı. İzleyen dört sene boyunca, bir zamanlar atalarına ait olan topraklar üzerinde bir kanun kaçağı gibi, amansız koşullar altında ve yapayalnız yaşam mücadelesi verdi; ismi ise çevresine korku salan bir şöhrete erişmişti, çünkü ara sıra saklandığı yerden çıkıyor ve karşısına çıkan her Doğuluyu gördüğü yerde öldürüyordu. Çareyi başına büyük bir ödül koymakta buldular; yine de, sayıları fazla olduğu zamanlarda bile, onun saklandığı kesime yanaşmaya cesaret edemiyorlardı çünkü Elflerden korkarlar ve o mağaralar Elflerin sığınağı olarak bilindiğinden o bölgeye yanaşmaktan çekinirlerdi. Zamanla ortaya çıkan söylenceye göre Tuor'un mağaraların dışına yaptığı yolculukların temelinde sırf intikam güdüsü değil, Annael'in ona bahsetmiş olduğu Noldor Kapısı'nın yerini bulma arzusu da bulunuyordu. Ama onun yerini asla keşfedemedi; çünkü hem nereye bakması gerektiğini bilmiyordu, hem de halen dağlarda saklanmakta olan az sayıda Elf böyle bir yerin varlığından haberdar değildi.

Şansı o ana dek kendisine yüz çevirmemiş olsa da, Tuor, kanundışı bir kaçak gibi kendisini böyle dış dünyadan sakınarak yaşayan biri için günlerin ümitten yoksun ve sayılı olduğunun pekala bilincindeydi. Sonsuza dek kaçak hayatı sürmek istemeyen Tuor'un yüreği onu sıkıştırıyor, üzerinde ev bile inşa edilmemiş olan bu tepelerde vahşi bir yaratık gibi yaşamaktan çok daha büyük hedefler besliyordu. Derler ki, işte öykünün tam burasında, Ulmo'nun gücü kendini gösterir. Beleriand'dan geçen tüm dere ve ırmaklar üzerinde seyahat eden yolculardan müjdeli haberler alıyordu Tuor; Orta-Dünya'yı aşıp Büyük Deniz'e dökülen her nehir ister bu yönde, isterse tam aksi yönde aksın, onun için birer haberci işlevi görüyordu. Öte yandan Círdan ve Sirion Deltası'ndaki tersane işçileriyle arkadaşlık ilişkilerini de sürdürüyordu.[1] O sıralar Ulmo, Hador aile fertlerinin kaderleriyle yakından ilgileniyor ve zor anlarındaki yakarışlarına genelde kulak veriyordu çünkü zih-

ninin derinliklerinde bir yerde bu soydan gelenlerin Sürgünler'e yardım etmekle ilgili beslediği planlar üzerinde faydalı etkiler doğuracağını seziyordu. Tuor'un içinde bulunduğu zorluklardan da haberdardı çünkü Annael ve halkı içinde Dor-Lómin'den kaçan ve bir süre dolaştıktan sonra güneyin uzak kıyılarındaki Círdan'ın yanına sığınan pek çok başkaları da vardı.

Yılın ilk günlerinden birinde (Nirnaeth'ten sonra yirmi üçüncü gün) Tuor o sıralar konaklamakta olduğu mağaranın ağzına yakın bir noktada sularını etrafa saçarak dökülen bir doğal su kaynağının hemen yanında oturmuş düşünürken, bakışları batı yönündeki bulutların arasında ufuk çizgisine doğru alçalmakta olan güneşe kaydı. O anda içine, artık beklememesi gerektiğine ve harekete geçme vaktinin geldiğine dair bir his doldu. "Artık var olmayan atalarımın küllere karışmış bu ülkesinden ayrılma vaktim geldi," diye haykırdı kendi kendine. "Beni bekleyen sonla yüzleşmeliyim! Ama ne yöne gitmeli, onu nerede aramalıyım? Noldor Kapısı'nı uzun zamandır bulmaya çabalıyorum ama nafile!"

Sonra hiç yanından ayırmadığı ve geçen zaman içinde tellerine vurmakta ustalaştığı arpı çıkardı ve o berrak sesin onu çevreleyen düzlük alanda çok uzaklardan bile duyulabileceği tehlikesini hiçe sayarak kuzeyin bağrından kopma, kalplere coşkunluk veren bir Elf ezgisi çalmaya koyuldu. O daha çalarken yanı başındaki pınarın döküldüğü kaya çukurundaki suların kaynıyormuşçasına fokurdadığını fark etti ve nihayet pınarın suları dışarı taşarak önünde duran kayalıklardan aşağı bir dere halinde gürültüyle akmaya başladı. Bunu bir işaret olarak kabul eden Tuor hemen ayağa kalkıp suyun peşi sıra, akış yönüne doğru hızla ilerledi. Böylelikle Mithrim'in yalçın kayalıklarla bezeli tepelerinden aşağı indi ve kuzeydeki Dor-Lómin düzlüğüne girdi; bundan sonra yönünü batıya çeviren dereyi izleyerek üç gün sonra batı ufkunda kuzeyden güneye doğru boylu boyunca uzanan ve uzaktaki Batı Kıyıları'nı iç kesimlerden bir çit misali ayıran Ered Lómin doruklarını seçinceye kadar yürüdü. O zamana dek yaptığı tüm yolculuklar boyun-

ca Tuor'un yolu bu gri sırtlı dağlara hiç düşmemişti.

Dağlara yaklaştıkça arazi daha taşlık ve engebeli bir hal almış, çok geçmeden zeminin yukarı doğru meyillenmesiyle beraber Tuor'un izlemekte olduğu nehir kayaların arasındaki bir yarığa yönelip bir dere yatağına bağlanmıştı. Yolculuğunun üçüncü gününe geldiğinde, kendisini tam da günbatımının o loş saatlerinde kayalık bir duvarın önünde buldu. Duvarın ortasında büyük bir kemer gibi açılmış bir boşluk göze çarpıyordu ve nehir o boşluğa girip gözden kayboluyordu. Bu manzara karşısında "Demek ki umutların boşa çıktı!" demekten kendini alamadı Tuor. "Tepelerdeki o pınarın başında gördüğüm işaret beni getire getire düşman topraklarının ortasındaki karanlık bir dehlizin önüne getirdi." Yüreği kederle dolu bir şekilde, bakışlarını insana acı veren ve çok zorlu geçeceğini sezdiği kapkaranlık geceye dikerek nehir yatağının başındaki kayalıkların üstüne oturdu; çünkü aylardan Súlimë'ydi ve ilkbaharı müjdeleyen ılık hava henüz bu denli kuzey topraklarına ulaşmamıştı, onun yerine doğudan kulak tırmalayan bir rüzgar esiyordu.

Doğan güneşin ilk ışıkları Mithrim'in ufkunu kaplayan sislerin arasından belli belirsiz görünmeye başladığında Tuor bazı sesler duydu ve başını aşağı eğip baktığında nehrin sığ suları içinden iki Elfin çıkageldiğini hayretle gördü. Elfler dere yatağının yanına oyulmuş basamaklara adımlarını uydurarak yukarı tırmanırlarken Tuor ayağa kalkıp onlara seslendi. Sesi duyar duymaz kılıçlarını çeken Elfler onun bulunduğu yere doğru atıldılar. O anda Tuor Elflerin gri pelerinlerinin altında parıldayan çelik zırhlarını fark etti ve bu durumu garipsedi, çünkü bu Elfler o güne dek tanıdığı diğerlerine oranla daha soluk benizli, açık renk gözlü ve de korkutucu bir görünüşe sahipti. Dimdik vaziyette onları bekledi; başlangıçta ona doğru hamle yapmış olan Elfler sonra birden durakladılar, çünkü karşılarındaki adam silahını çekmemişti, üstelik onları kendi Elf dillerinde selamlıyordu. Bunun üzerine kılıçlarını kınına geri soktular ve onunla kibarca konuşmaya başladılar. Elflerden biri kendisini ve arkadaşını şöyle tanıttı: "İsimlerimiz Gel-

mir ve Arminas; Finarfin'in halkındanız. Sen Nirnaeth çağından bu yana civar topraklarda yaşayan Edain kavminden biri olmayasın? Altın sarısı saçlarına bakınca, Hador ve Húrin'in soyundan geldiğin fikrine kapıldık."

Bunun üzerine Tuor şöyle cevap verdi: "Doğru bildiniz, benim adım Tuor, Hador'un torunu ve Galdor'un oğlu olan Huor'un oğluyum; ama içinde bulunduğumuz şu gün, yapayalnız bir kaçak konumuna düştüğüm için vaktiyle atalarıma ait olan bu toprakları terk etmeye karar verdim."

"Öyleyse," diyerek yeniden söze girdi Gelmir, "bu yöreyi ardında bırakıp güneydeki limanlara ulaşmak istiyorsan doğru yoldasın demektir."

"Bana da öyle geliyor," dedi Tuor. "Tepelerde aniden karşıma çıkan bir dereyi izleyerek buraya kadar geldim ve onun burada bir diğer dere yatağındaki akıntıyla birleştiğini gördüm. Fakat şu durumda nereye gideceğimi çözemiyorum çünkü akıntı dağdaki karanlık oyuğun içinde gözden kayboluyor."

"Karanlık yollar bazen aydınlığa çıkar," dedi Gelmir.

"Ama gün ışığı altında yürümek bana daha cazip geliyor," diye karşılık verdi Tuor. "Siz de aynı halka mensup olduğunuza göre, Noldor Kapısı'nın yerini bana söyleyebilirsiniz belki. Çünkü beni büyütüp yetiştiren üvey babam, Gri Elflerden Annael bana ondan bahsettiğinden bu yana, o geçidi arıyorum."

Bu sözler üzerine Elfler bir kahkaha koyuverdi. "Madem öyle, arayışın artık sona erdi; çünkü biz o kapıdan daha yeni geçtik. Aradığın kapı işte burada, tam önünde duruyor!" Böyle söyledikten sonra ona, nehrin içine doğru aktığı büyük kemeri işaret ettiler. "Gel haydi! Karanlık seni aydınlığa çıkaracak. Belli bir noktaya kadar sana rehberlik ederiz fakat oradan sonra yola tek başına devam etmek durumundasın; zira acil bir görev üzerine bir zamanlar terk ettiğimiz topraklara geri dönmemiz gerekiyor. Ama sakın korkuya kapılma," diye sürdürdü konuşmasını Gelmir, "senin alın yazında büyük işler var ve bunlar seni çok uzak diyarlara, tahminimce Orta-Dünya'nın bile uzağına götürecek."

Bu konuşmanın ardından Tuor Noldor'un peşi sıra basamakları indi ve diz hizasına kadar suya girerek kemerin altından geçip gölgelerin içine daldı. Kendilerini bir anda zifiri karanlığın içinde buldukları için, Gelmir pelerininin içinden Noldor'un o pek meşhur ışıklarından birini çıkardı; çok eski tarihlerde Valinor'da yapılmış, ne rüzgarın ne de suyun söndürebildiği, açığa çıkarıldığında etrafına açık mavi renkte berrak bir ışık saçan, beyaz kristalin içine hapsedilmiş bir alevdi bu.[2] Gelmir'in başının üzerinde tuttuğu bu ışığın yardımıyla Tuor akıntının düz bir meyil izleyerek aniden aşağı yöneldiğini ve az ileride dev bir tünele bağlandığını gördü. Kayalara oyulmuş bu tünelin bir yanında, tünele paralel olarak aşağı doğru sürüp giden ve ışığın aydınlattığı alanın ötesine, kasvetli bir karanlığın içine doğru uzanan bir dizi basamak belli belirsiz göze çarpıyordu.

Nehrin sona erdiği noktaya geldiklerinde kendilerini kubbe misali yukarı uzanan büyük bir kaya kütlesinin dibinde buldular; bu noktada akıntı boşlukta kulakları sağır edercesine yankılanan bir gürültü koparak keskin bir inişe geçiyor ve bir diğer büyük kemerin altından devam edip başka bir tünele bağlanıyordu. Bu şelalenin yanına gelince, Noldorlu ikili Tuor'la vedalaşmak üzere durdu.

"Biz buradan geri dönmeli ve son hızla kendi yolumuza gitmeliyiz," dedi Gelmir. "Çünkü Beleriand'da çok büyük tehlike arz eden olaylar cereyan ediyor."

"Söylediklerinizden, Turgon'un yeniden kendini gösterme vaktinin geldiği anlamını çıkarabilir miyim?" diye sordu Tuor.

Bu soru üzerine Elfler ona şaşkınlıkla baktı. "Bu, İnsanları değil, Noldor halkını ilgilendiren bir mesele," dedi Arminas. "Sen Turgon hakkında ne biliyorsun ki?"

"Çok az şey biliyorum," dedi Tuor, "babamın onun Nirnaeth'ten kaçışına yardımcı olduğu ve tüm Noldor halkının umutlarını onun gizli karargahına bağladığı dışında hiçbir şey. Yine de, sebebini bilemesem de, onun ismini duyunca içimi heyecan kaplıyor, onun adını haykırasım geliyor. Dilerdim ki, hüzün dolu bu karan-

lık yolda boşuna ilerlemeye çalışacağıma onun izini sürseydim. Yoksa bu gizli geçit onun sığınağına mı çıkıyor?"

"Kimbilir?" diye başka bir soruyla ona karşılık verdi Arminas adındaki Elf. "Turgon'un sığınağının yeri bilinmediği gibi, oraya ulaşan yollar da meçhul. Biz de uzunca bir süredir orayı aradığımız halde bir türlü bulamadık. Ama onu bulmuş olsaydık bile, bu bilgiyi sana veya İnsan ırkına mensup bir başkasına asla söylemezdik."

Sözün burasında Gelmir araya girdi: "Şu da var ki, duyduğum kadarıyla seninki Suların Efendisi'nin takdirini kazanmış bir aile. Eğer sen bu yola onun yönlendirmesiyle çıktıysan, aradığın şeyi er geç bulacaksın demektir. Seni tepelerden buraya kadar getirmiş olan suyu izlemeye devam et ve asla korkma! Karanlıkta çok uzun süre yürümen gerekmeyecek. Elveda! Karşılaşmamızın tesadüf eseri olduğu fikrine de kapılma; çünkü Derinlerde Gizlenen bu topraklar üzerinde hâlâ pek çok şeye etki edebiliyor. *Anar kaluva tielyanna*!"[3]

Bu sözlerle beraber Noldorlular geri döndü ve alabildiğine uzayıp giden basamakları tırmanmaya başladı; lambalarının ışığı gözden kaybolana dek olduğu yerden kımıldamayıp onların ardı sıra bakan Tuor ise gürüldeyerek dökülen şelalenin yanında, geceden bile daha karanlık bir ortamda yeniden yalnız kaldı. Sonra cesaretini toplayıp sol elini kayaların oluşturduğu duvara attı ve önceleri yavaş hareketlerle, fakat kendisini engelleyecek hiçbir unsur olmadığını fark ettikçe ve de bir eli duvara temas eder halde karanlıkta yürümeye alıştıkça, giderek hızlanarak ilerledi. Bu şekilde uzunca bir süre yürüdükten sonra, tünelin orta yerinde mola vermek istemediğinden, üzerine çöken yorgunluğa direndiği sırada, karşılarda bir yerde, karanlığın içinde küçücük bir ışık huzmesi görür gibi oldu. Yepyeni bir enerjiyle adımlarını hızlandırıp ışığın kaynağına vardığında, kayaların arasında dar ve uzun bir yarık olduğunu fark etti ve eğik kayaların arasından gürültüyle akınayı sürdüren nehri bir süre daha takip etmesiyle beraber batmakta olan güneşin altın sarısı ışınlarınca aydınlanan bir akşam manzarasının ortasında buldu kendini. Dimdik duran yüksek

yamaçlarla çevrelenmiş, dosdoğru batı yönüne uzanan derin bir dağ geçidine çıkmıştı; bulutsuz bir gökte batmakta olan güneşin son ışıkları geçidin yamaçlarını sarı bir alev gibi yalıyor, nehrin suları ise birbirinden parlak sayısız taşa çarpıp köpürdükçe altın renkli kıvılcımlar saçıyordu.

Kayalar arasına oyulmuş bu derin geçidin güneye bakan yamacında bir patika keşfeden Tuor büyük bir umut ve mutlulukla bu yeni güzergahta ilerlemeye başlamıştı şimdi. Gece olup da karanlık bastırınca ve yıldızların kopkoyu bir havuzu andıran gökyüzündeki anlık pırıltıları dışında etrafta hiçbir ışık görülmezken, gözle seçilemediği halde sesi her daim çağlamaya devam eden nehrin yanı başında mola verip güvenle uykuya daldı; çünkü içinde bizzat Ulmo'nun gücünün ve iradesinin akmakta olduğu bu suyun kenarında hiçbir tehlikeden korkmaması gerektiğini biliyordu.

Günün ilk ışıklarıyla birlikte tekrar yola koyulan ve acele etmeksizin yürümeye devam eden Tuor, güneşin sırtından doğup önünde battığı, suyun kayalara çarptıkça köpürdüğü ve aniden beliren çağlayanların coşkuyla aşağı döküldüğü, sabahları ve akşamları gökkuşaklarının havayı rengarenk iplerle dokur gibi nehrin üzerinde belirdiği bu kanyona Cirith Ninniach adını verdi.

Susadıkça nehrin serin sularından içen ve suyun içinde altın ve gümüş rengi, hattâ başının üstünde yükselen gökkuşağı renginde parıltılar saçarak yüzen balıkları görmesine rağmen hiç yemek yeme ihtiyacı duymayan Tuor, yolculuğuna bu şartlar altında üç gün daha devam etti. Dördüncü gün kanal genişlemeye başlarken, duvarlar alçalıp daha az dik bir eğime kavuştu. Diğer yandan nehir derinleşmiş, akıntı şiddetlenmişti; aralıklarla kanyonun iki yanındaki kayalara serpilmiş olan şelalelerin taptaze sularını aşağıdaki Cirith Ninniach'a katmasının bunda payı hiç kuşkusuz büyüktü. Nehrin kenarına oturan Tuor, gece tekrar çöküp de yıldızların soğuk beyaz pırıltıları yukarıdaki karanlık örtüye saçılana kadar, kulaklarında o hiç dinmeyen şırıltı, suyun girdaplar çizerek akışını seyre daldı. Sonra arpını bir kez daha eline alıp tellerine koparırcasına vurmaya ve suyun gürültüsünü bastıracak kadar

yüksek sesle şarkı söylemeye başladı; o tatlı nağmeler eşliğinde şarkısını söylerken, sesi çevredeki kayalarda yankılandıkça daha da gürleşerek, karanlık bir pelerinle kaplı bütün araziye yayılıyordu. Kendisi farkında değildi ama, yolculuğunun bu evresinde Tuor, Drengist Halici yakınlarındaki Lammoth'a, diğer bir adıyla, Yankı Dağları'na ulaşmıştı. Çok eski çağlarda Fëanor karaya burada ayak basmış, emrindeki adamların gür sesi, ay gökte yükselene dek tüm kuzey kıyılarında çınlamıştı.[4]

O anda Tuor'un içinde bir merak uyandı ve şarkısını yarıda kesmesiyle beraber tepelerde yankılanan müzik sesi de yavaş yavaş dindi. Ortalık nihayet tam bir sessizliğe bürünmüşken, başının üstündeki gökyüzünde ne tür bir yaratıktan çıktığını tahmin bile edemediği tuhaf bir çığlık duyuldu. 'Bir peri olsa gerek' dedi içinden önce, fakat hemen sonra fikir değiştirdi: 'Hayır, ovanın ortasında inleyen küçük bir hayvanı andırıyor daha çok.' Bir kez daha kulak kesilince 'Hiç şüphem kalmadı artık,' diye sonuca vardı. 'Bu saatlerde arazinin üzerinde uçan bir gece kuşu olmalı bu.' Ses ona çok kederli gelse de, onu dinlemek ve izlemek için dayanılmaz bir istek duydu; onu çağırıyordu sanki ses, nereye olduğunu bilmese de onu izlemeliydi.

Ertesi sabah aynı ses bulunduğu yerin hemen üzerinde tekrar çınladı ve başını kaldırıp baktığında beyaz renkli üç büyük kuşun batı rüzgarına karşı kanat çırparak dağ geçidinden aşağı geldiğini gördü; güçlü kanatları yeni doğan güneşin ışınları altında parlayan kuşlar onun üzerinden geçerken iniltiye benzer bir sesle acı acı bağırdılar. Teleri'nin gözdesi olan dev martılarla ilk karşılaşmasıydı bu. Onları takip etmek üzere ayağa fırlayan Tuor, ne yana doğru uçtuklarını daha iyi gözlemlemek için sol yanında duran tepeciği tırmandı. Orada dikilmiş peşleri sıra bakarken batıdan esen sert bir rüzgar yüzüne çarpıyor, saçlarını dalgalandırıyordu. Derin derin soluk alıp verirken "Bu rüzgar sanki serin bir şarap içmişim gibi kalbimi coşturuyor!" dedi yüksek sesle. Onun Büyük Deniz'den esmekte olduğunu bilemezdi tabii.

Yükseklerde uçan martıların peşinden, bir yandan nehri takip ederek bir defa daha yollara düştü Tuor. Mesafe katettikçe kanyonun iki yamacının tekrar daraldığını fark etti ve bir kez daha dar bir dere yatağı boyunca uzayıp giden güçlü bir akıntıya rastladı. Akarsuyu bakışlarıyla izlediğinde olağanüstü bir durumla karşılaştı: Yakınlardaki boğazların birinden çıkan ve yatağından taşmış bir seli andıran güçlü bir akıntı Tuor'un izlediği nehirle kesişiyor ve iki güçlü suyun çarpıştığı noktada yüksekliği neredeyse tepelerinkine erişen ve dalgaların köpüğünü bir taç misali başında taşıyan sudan bir duvar meydana geliyordu. Çok geçmeden nehir gerilemeye başladı ve sel suyu yerinden kopardığı kayalıkları fırtınayı andıran müthiş bir gürültü eşliğinde önü sıra yuvarlayarak ırmak yatağını doldurdu. Açıkça ortadaydı ki, deniz kuşlarının çağrısı Tuor'u yükselen bu suların altında ölmekten kurtarmıştı ve işin asıl akıllara durgunluk veren tarafı, yılın bu mevsiminde bu denli büyük bir selin ve denizden karaya doğru esen böylesine güçlü bir rüzgarın oluşmasıydı.

Ama bu olay, Tuor'un bu dehşetengiz suların öfkesinden korkmasına yetmişti ve yönünü değiştirip Drengist Halici'nin uzun kıyıları yerine güneye dönerek birkaç gün boyunca ağaçtan yoksun çorak bir arazide ilerledi. Denizden esen keskin bir rüzgar bu toprakları devamlı hırpalıyor, yabani otlar ve çalılar gibi, o çevrede yetişen az miktardaki bitki, batıdan esen bu rüzgarın itme gücü önünde direnemeyip yere doğru bükülüyordu. İşte bu arazide ilerleyen Tuor, bir zamanlar Turgon'un yurt olarak benimsediği Nevrast bölgesine girdi ve haberi bile olmaksızın (çünkü o noktaya varana dek önündeki yüksek tepeler arkadaki daha alçak tümsekleri ve onların da ardında yatan şeyi gözden saklamıştı) Orta-Dünya'nın sınırını teşkil eden o kocaman karanlık kütleye, bazılarının Ucu Bucağı Olmayan Belegaer diye nitelediği Büyük Deniz'in kıyılarına vardı. Tam o sırada güneş, ufuk çizgisine doğru yuvarlanan görkemli bir ateş topu misali battı ve Tuor kollarını iki yana açmış vaziyette, kalbi özlemle dolup taşarak o tepenin üstünde yapayalnız dikildi. Onun Büyük Deniz'e ulaşan ilk insan

olduğu söylenir ve Eldar halkı haricinde hiç kimse, oraya varmış olmanın beraberinde getirdiği hasreti daha derinden hissetmemiştir.

Nevrast'ta günler boyu amaçsızca oyalanan Tuor yine de bundan zevk alıyor gibiydi, çünkü kuzeyi ve doğusu dağlarla çevrili ve bir yanı da deniz olan bu toprakların havası, Hithlum düzlüklerine oranla çok daha yumuşak ve iç açıcıydı. Yabanıl arazilerde avcılıkla karnını doyurarak yalnız başına hayatta kalmasını öğreneli çok olmuştu, buraların da av hayvanı bakımından pek kıt olduğu söylenemezdi; çünkü ilkbahar Nevrast'ta çok canlı geçiyor ve hava, gerek kalabalık sürüler halinde sahile yakın kesimde yaşayan kuşların gerekse çoğunlukla Linaewen'deki çukurluk arazinin ortasındaki bataklık bölgede gezinen kuşların yaygarasıyla doluyordu. O günlerde ne İnsanların ne de Elflerin sesi çınlıyordu o ıssız topraklarda.

Büyük Deniz'i uzaktan görmüş olsa da, Tuor henüz tam manasıyla denizin kıyısına yanaşamamıştı; geniş bataklıklar ve hiçbir yolcuya geçit vermeyen kamış tarlaları denizle onun arasındaki tüm alanı kaplamıştı sanki. Yine de Tuor kıyıdan bir türlü uzaklaşamıyor, dalgaların sesini duyamadığı yerlerde uzun süre kalamıyordu; deniz onu kendisine çekiyordu sanki. Noldor halkının Kadim Zamanlar'da yaşamış atalarının izlerine de ilkin bu kıyılık bölgede rastladı Tuor. Drengist'in denizin dalgalarınca yontulmuş o yüksek yarları arasında, bembeyaz kumlu sahiller ve siyah kayalarla bezenmiş pek çok koy ve körfezcik bulunuyordu ve bu tür yerleri araştırmaya gittiği hemen her seferinde Tuor sivri kayaların arasına oyulmuş basamaklarla karşılaşıyordu. Deniz kenarında ise, vaktiyle gemilerine demir atacak bir barınak sağlamak amacıyla Elflerin kayalardan oyulmuş büyük taş bloklar kullanarak yaptığı, bugün ise birer harabeye dönmüş olan iskelelere rastlıyordu. Mevsime göre huy değiştiren denizi izleyerek, o yörede uzun süre kaldı Tuor; ilkbahar ve yaz böylece yavaş yavaş geride kalırken, Beleriand ufkunda karanlık bulutlar yoğunlaşmaya baş-

lamış, o an bilinmese de, Nargothrond'un üzerine çökecek olan felaketin yaşanacağı sonbahar kapıya dayanmıştı.

Belki de kuşlar zalim kış mevsiminin yaklaştığını çok uzaklardan görmüşlerdi;[5] çünkü her sene bu sezonda güneye göç etmeyi alışkanlık haline getirmiş olanlar bu defa her zamankinden daha erken bir araya toplanmış, normalde kuzeyde yaşayanlar ise yuvalarını terk edip Nevrast'a inmişti. Günün birinde, Tuor yine sahilde otururken, hızla çırpılan büyük kanatların sesini duydu ve yukarı baktığında, keskin bir kama şeklini almış halde güneye doğru uçan birbirinden beyaz yedi adet kuğu gördü. Tam onun hizasına geldiklerinde kuğular ani bir manevra yaparak yönlerini aşağı çevirdiler ve büyük bir çalkantı eşliğinde suya daldılar.

Tuor, Mithrim'in gri renkli sulak bölgelerinden tanıdığı bu kuş türünü çok severdi; kaldı ki kuğu, kendisini besleyip büyüten üvey babası Annael'in ve onun halkının sembolüydü de aynı zamanda. Biraz da bundan dolayı, kuşları selamlamak için ayağa kalktı ve bir yandan onlara seslenirken, diğer yandan bu kuşların o zamana dek görmüş olduğu tüm diğer kuğulardan daha büyük ve daha asil bir görünüşe sahip olduğunu fark edip şaşkınlığa düştü. Kuşlarsa kanatlarını çırpıp sanki ona dargınlarmış ve onu sahilden öteye kovmak istiyorlarmış gibi buruk ve şiddetli çığlıklar koyuverdiler. Sonra büyük bir gürültüyle sudan tekrar havalandılar ve kanat çırpışlarının yarattığı hava dalgası ona bir rüzgar gibi çarparken, Tuor'un üzerinde uçmaya başladılar. En sonunda geniş bir kavis çizerek yükseldiler ve güney yönünde uçmaya kaldıkları yerden devam ettiler.

Tuor yüksek sesle haykırdı: "İşte bu, uzunca zamandır beklediğim bir başka işaret!" Hemen ardından, kuşların gittiği yöndeki en yakın tepeye tırmandı ve halen güney yönünde uçmakta olduklarını görüp peşleri sıra yürümeye başladı.

Kıyı şeridini izleyerek yedi gün yedi gece güneye yürüyen Tuor, bu süre zarfında her şafak vakti başının üzerinde çırpan büyük kanatların sesiyle uyanıyor ve gün boyunca kuğuların uçuşunu

izleyerek onları takip ediyordu. O ilerledikçe uçurumlar daha da alçalıyor, tepelerindeki çimler çiçeklerle bezeniyordu. Doğu ufkunda yılın sonlarına gelinmesi dolayısıyla sararmış ağaç yaprakları göze çarpıyordu. Tam karşısında ise, batı ucunda büyük bir dağ ile birleşinceye dek yolunun üstünde dev bir set gibi uzanan bir dizi tepe vardı. Bu dağ, denize doğru uzanmış kocaman yeşil bir burnun üzerinde, güçlü omuzlara dayanmış yükselen karanlık ve zirvesi bulutlarla kaplı bir kuleyi andırıyordu.

Bu boz tepeler gerçekte Beleriand'ın kuzey sınırını teşkil eden Ered Wethrin'in batı etekleriydi ve Tuor'un karşısına çıkan yüce dağ da, o topraklar üzerindeki tüm zirvelerin en yükseği, açık denizde seyahat eden gemicilerin bile o ölümcül kıyılara yanaşırken çok uzaklardan seçebildiği Taras Dağı'ydı. Bu dağın geniş eteklerinde, çoktan unutulup gitmiş o eski zamanlarda Turgon, sürgün edildikleri bu diyarda Noldor halkı tarafından inşa edilmiş taş yapılar içinde en eskisi olan Vinyamar'ın salonlarında yaşamıştı. Bugün artık terk edilmiş olsa da sağlamlığını koruyan bu kule, denize bakan kat kat terasın tepesinde dimdik yükseliyordu. Ne geçen yıllar ne de yıllar yılı civarında seyahat etmiş olan Morgoth'a bağlı ordular yıpratabilmişti onu; ama rüzgar, yağmur ve don zaman içinde kulenin taşlarını yontmuş, duvar semerleri ile çatısındaki büyük padavralar arasında, çıplak taşların üstündeki yarıklarda bile baş gösterebilen, gri-yeşil renkte sayısız bitki türemişti.

Yolculuğuna devam eden Tuor ıssız bir yolun kalıntılarına ulaştı ve yeşil tümsekler ile eğik kayalar arasında ilerleyerek, günün son saatlerinde eski kuleye ve onun rüzgarın ıslığıyla çınlayan yüksek tavanlı salonlarına ulaştı. Orada kendisini korkutacak herhangi bir kötülüğün barınmadığına emindi, fakat yine de, geçmişte o salonlarda yaşayıp da sonradan kimsenin bilmediği bir yere göçüp giden halkı düşündükçe bir heyecan kapladı içini: Büyük Deniz'in çok ötelerinden gelen, ölümsüz ama korkunç bir kadere mahkûm edilmiş olan halkı. Sonra, tıpkı geçmişte onların da sayısız kez yaptığı gibi, kuleden dışarıdaki manzaraya bakarak,

denizin o alabildiğine uzayıp giden çalkantılı sularının yarattığı pırıltıyı seyre daldı. Başını tekrar beri tarafa çevirdiğinde ise, yol boyunca kendisine rehberlik eden kuğuların kulenin en yüksek terasına konmuş olduğunu fark etti; kanatlarını çırpıyorlar, onu sanki önünde dikildiği batı kapısından içeri girmeye teşvik ediyorlardı. Bunun üzerine Tuor, deniz lavantası ve karanfillerle yarı yarıya kaplanmış olan geniş merdivenleri tırmandı, kocaman bir kapı eşiğinden geçti ve bir zamanlar Turgon'un evi olan gölgeler içindeki kuleye girip yüksek sütunların yer aldığı dev bir salona geldi. Uzaktan bakınca zaten fazlasıyla görkemli olan bu mekân, içeri girince Tuor'un gözüne daha da muazzam ve harikulade görünmüştü; içinde öyle bir heyecan ve saygı uyanmıştı ki, herhangi bir gürültü çıkarıp da bu devasa boşlukta yankıya sebep olmaktan çekindi. Holün doğu köşesinde bulunan bir platformun üstüne yerleştirilmiş yüksekçe bir taht dışında hiçbir şey çarpmamıştı gözüne. Tahta doğru ilerlerken olabildiğince yumuşak adımlar atmaya özen gösterdiyse de, ayak sesleri taş döşeli zeminde kıyamet habercisi davullar gibi gürlüyor, yankılarıysa sütunların arasında uzanan koridorlar boyunca onun önü sıra koşuyordu sanki.

Büyük salonun doğu ucuna, üzerine loş bir ışığın vurduğu tahtın önüne gelip durduğunda, bunun tek bir kayanın oyulmasıyla şekillendirildiğini, üzerine ise tuhaf işaretler işlenmiş olduğunu gözlemledi. Tam bu sırada, batan güneş holün batı duvarının hemen altında bulunan yüksek pencerelerden birinin hizasına gelmiş, pencere boşluğundan içeri sızan bir ışık doğruca Tuor'un karşısındaki duvarın belli bir yerine vurmuş ve düştüğü yerde sanki parlak metalden bir nesne varmış gibi pırıltılar saçmıştı. İşte o an Tuor, tahtın hemen arkasında, duvarın tam da ışığın vurduğu noktasında bir kalkan, kocaman ve zırhlı bir yelek, bir miğfer ve de kınına sokulmuş uzun bir kılıcın asılı olduğunu şaşkınlık içinde gördü. Zırhlı büyük yelek, lekesiz bir gümüş kullanılarak örülmüş gibi parlıyor, üzerine vuran güneş ışığının altında altın rengi kıvılcımlar saçıyordu. Gövdesinin uzun, uçlarının ise sivri olması dolayısıyla Tuor'un gözüne bir garip görünen kalkanın yüzeyi

mavi olup, ortasına beyaz bir kuğu kanadını betimleyen bir amblem işlenmişti. Sonra birden, sesi holün tavanında meydan okurcasına yankılanarak, yüksek sesle şöyle dedi Tuor: "Işığın bana sunduğu bu işarete dayanarak, bu silahları sahipleniyorum, bana ne getirirlerse kabulümdür."[6] İlkin kalkanı duvardan indirdi ve beklediğinin aksine çok hafif ve kolay taşınabilir olduğunu gördü; anlaşılan o ki, kalkanın özü ahşaptan olmakla beraber, üzeri Elf demircilerin hüneri sayesinde güçlü olmasına güçlü fakat bir o kadar ince dökülmüş çelik plakalarla kaplıydı. Bunca yıl boyunca yıpranmaya ve hava şartlarına karşı korunmasını da bu özelliğine borçlu olsa gerekti.

Bunun ardından, sırasıyla çelik zırhı giyen, miğferi kafasına yerleştiren ve en sonunda da, kını siyah, kemerinin kopçaları ise gümüş işlemeli olan kılıcı kuşanan Tuor, Turgon'un salonundan ayrıldı ve Taras'ın yüksek taraçalarına çıkıp güneşin kızıl ışıklarına karşı dikildi. Gümüşi ve altın rengi pırıltılar saçarak batı ufkunu gözlediği o an, her ne kadar kendisi bunun bilincinde olmasa ve etrafta onun bu halini seyredecek kimse bulunmasa da, Batı'nın Kudretli Savaşçıları'ndan biri ve Büyük Deniz'in ötesinden gelen İnsan Krallar'ın en yücesinin babası olduğunu –ki kaderi gerçekten de böyle yazılmıştı– ispatlamaya layık bir görüntü sergiliyordu.[7] Zırhları giyip silahları kuşanmasıyla beraber Huor'un oğlu Tuor'a bir farklılık gelmiş, kalbi göğsüne sığmayıp taşacak gibi coşkuyla atmaya başlamıştı. Kulenin giriş kapısının önündeki basamakları ağır ağır inerken kuğular onun önünde saygıyla eğildi ve her biri basamağın taşlarına boynunu uzatıp, kanadından yolmuş olduğu tek ve büyük bir tüyü ona sundu. Kuğuların uzattığı ve toplam sayısı yedi olan tüyleri toplayan Tuor, onları miğferinin tepesine yerleştirir yerleştirmez kuğuların hepsi bir kez daha havalanarak güneşin son ışınları altında kuzeye doğru kanat çırpmaya başladı. Bu, Tuor'un onları son görüşüydü.

Adımlarının kendisini deniz kıyısına çektiğini hisseden Tuor, uzun basamakları inerek Taras Burnu'nun kuzey kesimindeki

geniş sahile ayak bastı. İndiği sırada, güneşin, karanlık denizin üzerine aniden çöken büyük kara bir buluta gömüldüğünü gördü. Aynı anda hava soğumuş, etrafa fırtına habercisi bir ürperti ve hareketlenme hakim olmuştu. Kıyıda duran Tuor, güneşin o korkunç bulut kütlesinin ardında etrafına dumanlar saçan bir alev gibi parladığını gördü; tam o anda çok uzaklarda dev bir dalganın yükseldiği ve sahile doğru yaklaşmakta olduğu izlenimine kapıldıysa da, merakına ve heyecanına yenilip yerinden kımıldamadı. Dev dalga kıyıya yaklaştıkça, dalganın üzerinde sisten bir gölge seçti gözleri. Sonra birdenbire, dalga kırılıp büküldü ve köpüklü kollarıyla hızla uzanarak sahili tokatladı... Tam dalganın kırıldığı yerde, giderek yaklaşan fırtınanın oluşturduğu bir arka fonun önünde, akıllara durgunluk veren devasa ve canlı bir şekil durmaktaydı şimdi.

Bu görüntü karşısında Tuor saygıyla eğildi, çünkü ilk anda karşısındakinin büyük bir kral olduğu gelmişti aklına. Başında gümüşsü parıltılar saçan sivri bir miğfer, onun hemen altında günbatımında pırıldayan bir köpük misali aşağı dökülen upuzun saçlar ve bir sis perdesi gibi bedenini saran gri pelerini savurup geriye doğru atmasıyla beraber açığa çıkan, büyük bir balığın zırhımsı derisi gibi dip dibe örülmüş parlak bir yelek ve dev şekil karaya doğru yavaşça yürüdükçe denizin yansımasıyla üzerinde alevler oynaşıyormuş hissi doğuran koyu yeşil renkte bir manto. Noldor halkının Ulmo diye hitap ettiği Suların Efendisi, diğer adıyla Derinlerde Gizlenen, Hador ailesinden Huor oğlu Tuor'a işte böyle göründü.

Kıyıya çıkmamış, dizine kadar suyun içinde olduğu halde Tuor'la konuşmaya başlamıştı. Gözlerinin ışıltısı ve sesinin duyanda yerkürenin merkezinden geldiği izlenimi uyandıran o derin tınısı karşısında Tuor'un korkudan dizleri çözüldü ve kendisini kumlara bıraktı.

"Ayağa kalk, Huor oğlu Tuor!" dedi Ulmo. "Benim gazabımdan korkınana gerek yok, uzun zamandır seni çağırıyorum ve sonunda buraya, beni bulacağın yere gelmeni sağladım. Aslında buraya

ilkbaharda ulaşmış olman gerekiyordu, oysa şimdi, Düşman'ın topraklarından bu yana ilerleyen korkunç kışın bastırması yakındır. Acele etmelisin çünkü senin için çizmiş olduğum ferah yolu değiştirmemiz şart oldu. Benim tavsiyelerim küçümsenip bir kenara itildiği için[8] büyük bir kötülük şu an Sirion Vadisi üzerinde kol geziyor ve seninle hedefin arasına düşmanların yığıldı bile."

"Benim hedefim nedir peki, lordum?" diye sordu Tuor.

"Öteden beri kalbinin özlemle aradığı şeyden başkası değil," oldu Ulmo'nun yanıtı: "Saklı şehrin yerini keşfedip Turgon'u bulmak. Benim mesajımı taşımak için fazla göz alıcısın, hele de çok önceleri senin için tasarlamış olduğum bu yeni zırhının içinde. Oysa senin, bulduğun her gölgeden faydalanarak, tehlikelerin içinden gizlice sıyrılıp geçmen gerekecek. Bu pelerine iyice sarın ve yolculuğunun sonuna gelene dek onu üzerinden bir an olsun çıkarma."

Bunları söyledikten sonra Ulmo kendi pelerininden bir kesit kopardı ve kopan parça Tuor'un üzerine düşerek büyük bir kaftan gibi onu tepeden tırnağa sardı.

"Böylelikle benim gölgeme sığınarak yürüyor olacaksın," dedi Ulmo. "Artık daha fazla bekleme; çünkü Anar topraklarında ve Melkor'un ateşinin ortasında bu pelerin fazla direnç gösteremez. Şimdi söyle bana, sana verdiğim görevi kabul ediyor musun?"

"Ediyorum, lordum," dedi Tuor.

"Öyleyse Turgon'la karşılaştığında ona ileteceğin sözleri diline işleyeceğim şimdi," dedi Ulmo. "Ama öncelikle sana bazı bilgiler vereceğim ve duyacaklarının içinde Eldar halkının içindeki en yüceleri de dahil olmak üzere hiçbir İnsanın şimdiye dek duymadığı şeyler olacak." Böylece Ulmo Tuor'a Valinor'dan ve onun karanlığa gömülüşünden, Noldor halkının sürgüne gidişinden, Mandos'un Kehaneti'nden, Kutsal Diyar'ın gizlenişinden bahsetti. "Şimdi söyleyeceklerime kulak ver!" dedi sonra, "İnanç'ın –ki Dünyanın Çocukları ona bu ismi uygun görmüştü– zırhında bir çatlak, Kehanet'in duvarlarında bir yarık her daim bulunur, ta ki her şey çözümlenip Son'a bağlanıncaya kadar. Ben dayandığım sü-

rece, karanlığın ortasındaki bir ışık, susturulamayan gizli bir ses gibi var olmayı sürdüreceğim. İçinde bulunduğumuz bu karanlık günlerde ben kendi ırkımın, yani Batının Lordları'nın arzularına karşı geliyormuş gibi görünsem de, Dünya'nın yaradılışından bile daha önce atanmış olduğum bu görevde, onların arasında sergilemem gereken tavırdır bu. Ama kötülük çok güçlü ve Düşmanımızın gölgesi her geçen gün daha geniş bir alana yayılıyor; benimse güç alanım daraldıkça daraldı, tüm Orta-Dünya'da şu an gizli bir fısıltıdan daha fazlası değilim artık. Benim gücüm o topraklardan çekildikçe, batıya akan sular kuruyup ortadan kalktı, kaynakları ise zehirlendi; çünkü Melkor'un gücü Elfleri ve İnsanları bana karşı kör ve sağır kılmıştı. Şimdiyse Mandos'un Kehaneti gerçekleşmeye doğru son hızla yaklaşıyor ve Noldor halkının bugüne kadar diktiği tüm yapılar yerle bir olmak, tüm umutları yıkılmak üzere. Geriye kalan son umut, onların aramayı hiç akıl edemediği ve uğruna hazırlık yapmadığı umuttur. İşte o umut senin içinde; seni seçmemin ardında yatan sebep de bu."

"Turgon tüm Eldar halklarının ümit ettiğinin aksine Morgoth'un karşısında durmayacak mı yani?" dedi Tuor. "Bu durumda ben, Turgon'a ulaşsam bile nasıl bir fayda sağlayabilirim ki, lordum? Tıpkı babamın vaktiyle yaptığı gibi, kötülüğe karşı Kral Turgon'la omuz omuza durmayı tüm benliğimle istiyorum, ama Batının Yüce Halkı'na mensup birbirinden yiğit bunca savaşçının arasında benim gibi ölümlü bir insan tek başına neye yarar ki?"

"Eğer ben seni yollamayı seçmişsem, Huor oğlu Tuor, senin diğerlerinin arasında tek olan kılıcını bu göreve layık gördüğümdendir. Edain halkının bu dünya üzerindeki kısacık yaşamlarını bu denli cesurca ve kendilerini sakınmaksızın tehlikeye attığını gören ve hayrete düşen Elfler, onların mertliğini aradan nice asırlar da geçse hatırlayacaktır. Ama seni göndermemin tek nedeni cesaretin değil, dünyaya senin kendi tahmin sınırlarının da ötesinde bir umut, karanlığı deşecek bir ışık getirecek olman."

Ulmo bunları anlatırken fırtınanın uğultusu kulakları yırtan bir çığlığa dönüştü; rüzgar alabildiğine hızlanmış, gökyüzü kap-

kara olmuş, Suların Efendisi'nin sırtındaki pelerin ise uçuşan bir bulut gibi geriye savrulmuştu. "Git artık," dedi Ulmo en sonunda, "yoksa deniz seni yutacak! Çünkü Ossë çizilmiş olan kadere hizmet ettiğinden hiddetine hakim olamaz ve Mandos'un iradesine uyar."

"Nasıl emrederseniz," dedi Tuor. "Peki ya kötülüğün kıskacından kurtulur da hedefime ulaşabilirsem, Turgon'a ne söyleyeceğim?"

"Ona ulaşmayı başarırsan," diye yanıtladı Ulmo, "söylemen gereken sözcükler senin zihninde kendiliğinden canlanacak ve ona öğrettiğim şeyler dilinden dökülecek. Hiç çekinmeden konuş! Sonrasında ise yüreğin ve cesaretin seni nereye sürüklerse oraya git. Pelerinime sıkıca sarınmayı ihmal etme, çünkü kötülükten ancak bu sayede korunabilirsin. Yolculuğun boyunca sana rehberlik etmesi için, Ossë'nin gazabından koruduğum birini daha katacağım yanına: Yıldız'ın gökte yükselişine kadar geçen zamanda Batı denizlerine açılan son geminin son denizcisini göndereceğim sana. Şimdi karaya geri dön!"

Sonra gök gürledi ve denizin üzerinde şimşekler çaktı ve Tuor yıldırımı andıran alevlerin içinde gümüşi parıltılar saçarak suların içinde dikilmekte olan Ulmo'ya son kez seslendi:

"Gidiyorum, lordum! Ama Deniz'in sevgisini ve hasretini her daim kalbimde yaşatacağımı bilin."

Bu sözler üzerine Ulmo boynuzdan yapılma dev bir boru çıkararak bir kez olmak üzere uzunca üfledi; fırtınanın gürlemesi bile bu sesin yanında göl esintisi gibi kalmıştı. Borudan çıkan sesi duymasıyla beraber bu sesin onu sarıp hareketsiz bıraktığını ve hattâ benliğinin derinliklerine işlediğini hisseden Tuor'a, Orta-Dünya'nın üzerindeki tüm kara parçaları ortadan kalkıyormuş ve tüm suları bir bütün halinde görülebiliyormuş gibi geldi: Nehir ağızlarından incecik derelere, haliçlerden yeraltı akıntılarına kadar. Büyük Deniz'in tuhaf varlıklarla dolu o çalkantılı kesimlerinden, sonsuz ve zifiri bir karanlığın hakim olduğu ve ölümlüleri dehşete düşürecek korkunçlukta seslerin yankılandığı en dip

noktalarına dek her yeri gözünün önünde canlandı. Anar'ın gözeten bakışları altında durgun bir şekilde uzanan veya hilal şeklinde bir ayın ışığı altında parıldayan o uçsuz bucaksız dalgaları ve Gölgeler Altındaki Adalar'ın göğe doğru yükselen o tehditkar kayalıklarını[9] Valar'ın görüşüyle hızla taradı ve nihayet, bakışları onu görüş alanının fersahla bile ölçülemeyecek kadar uzak bir noktasındaki, eteklerinde köpüklü dalga dizileri oynaşan ve zirvesi ışıl ışıl bir buluta değen yalnız ve kocaman bir dağa ulaştırdı. Uzak dalgaların sesini duyabilmek ve dağın ışıltılı yamaçlarını daha iyi seçebilmek için farkında olmaksızın öne doğru eğildiği sırada, borunun sesi birden kesildi ve Tuor kendisini yeniden o uğultulu fırtınanın tam ortasında, göğü yarıp geçen çok-kollu şimşeklerin altında buldu. Ulmo gitmiş ve ardında Ossë'nin emrini dinleyen çılgın dalgaların Nevrast duvarlarını dövdüğü kabarık ve coşkun bir deniz bırakmıştı.

Denizin öfkesinden kaçan Tuor geldiği yoldan gerisingeri ilerledi ve bir süre önce ziyaret ettiği kulenin yüksek taraçalarına döndü; bunu yaparken büyük gayret göstermesi gerekmişti çünkü kıyıdaki basamakları tırmanırken onu yarlara doğru iten rüzgar, basamakların sonundaki düzlüğe vardığında dizüstü yere çökmesine sebep olacak kadar şiddetlenmişti. Böylece bir kez daha o karanlık ve boş salonlara sığındı ve geceyi Turgon'un taştan tahtında oturup dinlenerek geçirdi. Dışarıdaki hırçın fırtına kulenin büyük holündeki kolonları sarsarken, rüzgarın sesine inlemeler ve vahşi çığlıkların karıştığı izlenimine kapıldı Tuor. Yorgunluğa yenik düşüp ara ara uykuya dalıyor, bu kısa kesitler süresince gördüğü, bazıları kâbus niteliğindeki çeşitli rüyalar ona rahat vermiyordu. Her defasında uyandığında ise, bu kâbusların hiçbirini hatırlamıyordu, içlerinden biri dışında: Bir ada, adanın orta yerinde göğe doğru uzanan yalçın bir dağ, güneşin dağın ardında gitgide gözden kaybolarak batışı ve sonrasında adaya hakim olan gölgeler ve bu gölgelere meydan okurcasına dağın tam zirvesinin hizasında parıldayan yalnız bir yıldız.

Bu son rüyanın ardından derin bir uykuya daldı Tuor; çün-

kü gece henüz sonlanmadan fırtına dinmiş, kara bulutlar doğu yönünde uzaklaşmıştı. Bir süre uyuduktan sonra şafağın o puslu ışığında uyandı ve oturmakta olduğu tahttan kalkıp holün loşluğu içinde çıkışa doğru yürürken, salonun gece boyunca fırtınadan kaçıp içeri sığınmış olan sayısız deniz kuşuyla dolduğunu fark etti. Yeniden açık havaya adım attığında, geceden kalan son yıldızların yerlerini doğan güne bırakarak batı ufkunda gözden kaybolmakta olduğunu gördü. Geçip giden fırtına sırasında devasa dalgaların kıyının çok ileri noktalarına dek vurmuş olduğunu gözlemledi; öyle ki, dalgalar tepelere çarptıkça yükseklere savrulan çakıl taşları ve yosunlar taraça kapılarının önünde yığılı duruyordu. Tuor araştıran bakışlarla en alt katın terasından aşağıyı süzmeye başlamıştı ki birden, sırtında sırılsıklam olmuş gri peleriniyle sırtını kulenin sahildeki kayalıklarla buluştuğu noktadaki duvara yaslamış vaziyette oturmakta olan bir Elfin, yüzen suyosunlarının ortasında zorlukla seçilebilen bedeni ilişti gözüne. Alabildiğine uzayıp giden sıra sıra dalganın büyüleyici görüntüsüne dalıp gitmiş, fırtınadan sonraki haliyle bir harabeyi andıran sahilde sakince oturuyordu. Denizin kıyıya vurduğu kesimden gelen dalga sesleri haricinde sessizliği bozan hiçbir unsur yoktu etrafta.

Aşağıdaki sessiz gri şekle bakakalan Tuor'un aklına aniden Ulmo'nun son sözleri geldi ve o ana dek hiç bilmediği bir isim dudaklarından döküldü: "Hoşgeldin, Voronwë! Ben de seni bekliyordum."[10]

Kendisine seslenildiğini duyan Elf başını kaldırıp yukarı baktı ve gözleri onun deniz grisi gözlerinin delici bakışlarıyla kesişen Tuor, karşısındaki kişinin Noldor halkına mensup olduğunu hemen anladı. Elf işi zırhı göğsünde pırıltılar saçarak, sırtındaki pelerine sarınmış haliyle duvarın üzerinde dimdik bir gölgeyi andıran Tuor'u görünce Elfin içinde merak ve bir o kadar da korku uyanmıştı.

Birbirlerinin yüzüne bakarak bir an öylece kaldılar, sonra Elf oturduğu yerden kalkıp Tuor'un önünde eğilerek onu selamladı. "Siz kimsiniz, lordum?" diye başladı söze. "Bu azgın denizde öyle

uzun zamandır dolaşıyorum ki. Söyleyin bana: Ben karayı terk ettiğimden bu yana büyük değişimler yaşandı mı? Gölge alt edilebildi mi? Saklı Halk yeniden ortaya çıktı mı yoksa?"

"Korkarım hayır," dedi Tuor. "Tam aksine, Gölge çevreye daha da yayıldı, Saklı Halk ise gizlendiği yerden halen çıkmış değil."

Bu sözler üzerine Voronwë uzunca bir süre ona bakakaldı. Neden sonra, "Peki ya siz kimsiniz?" diye tekrar girdi söze. "Benim halkım bu yöreyi terk edeli uzun zaman oldu ve o zamandan bu yana hiç kimse buraya geri dönmedi. Şimdi anlıyorum ki üzerinizdeki giysilere rağmen siz onlardan biri değilsiniz ve sanırım İnsan ırkındansınız."

"Evet," dedi Tuor. "Yanılmıyorsam sen de batıya ulaşmak üzere Círdan'ın Limanları'ndan yola çıkan son geminin son denizcisi olmalısın, öyle mi?"

"Doğru bildiniz," dedi Elf. "Aranwë'nin oğlu Voronwë'yim ben. Yine de, benim adımı ve yaşadıklarımı nasıl olup da bildiğinizi anlayamadım."

"Biliyorum, çünkü Suların Efendisi dün akşam benimle konuştu," diye cevapladı onu Tuor. "Seni Ossë'nin gazabından koruyacağını ve bana rehberlik etmen için yanıma göndereceğini söyledi."

Hayret ve dehşetle karışık bir çığlık koyuverdi Voronwë: "Yüce Ulmo'yla mı konuştuğunuzu söylüyorsunuz bana? Öyleyse değeriniz ve kaderiniz paha biçilemez! Peki yolunda size rehberlik etmem gereken yer neresi, lordum? Anlaşılan o ki, siz İnsanlar arasında bir kralsınız ve pek çokları sizin buyruğunuza göre hareket ediyordur."

"Hiç de sandığın gibi değil; ben kaçak bir köleyim sadece," dedi Tuor, "bomboş bir arazide gezinip duran bir kanun kaçağıyım. Ama Saklı Kral Turgon'a iletilecek bir mesajım var. Ona hangi yolla ulaşabileceğimi biliyor musun?"

"Kötülükle dolu bu günlerde pek çokları öyle doğmadıkları halde kaçak ve köle konumuna düştü," dedi Voronwë. "Hislerim bana senin İnsanlar içinde bir lord payesi taşıdığını söylüyor. Ama

halkın arasında en yüksek mertebede bulunsan bile Turgon'u arama hakkını göremezsin kendinde, bu durumda çıktığın sefer de boşuna olur. Seni onun bulunduğu yerin kapılarına dek götürsem bile, yine de içeri girmeyi başaramazsın."

"Beni o kapıların ötesine götürmeni beklemiyorum," dedi Tuor. "Oraya vardığım an, kötülüğün gücü Ulmo'nun irade gücüyle çatışacak ve sonuç öyle ortaya çıkacak. Turgon beni huzuruna kabul etmezse, görevim orada sonlanmış olacak ve dolayısıyla kötülüğün iradesi galip gelecek. Turgon'u arama hakkını kendimde görmeme gelince: Ben Huor'un oğlu Tuor'um ve bu bağlamda Húrin ile de akrabayım; bu saydıklarım, Turgon'un asla unutamayacağı isimlerdir. Ayrıca Ulmo'nun talimatıyla bu sefere çıktım. Çok eski zamanlarda kendisiyle konuşulanı Turgon unutur mu acaba: *Unutma ki Noldor'un son umudu denizden gelecek!* Peki ya şunu hatırlamaz mı: *Tehlike kapınıza dayandığında Nevrast'tan yola çıkmış biri sizi uyarmaya gelecek.*[11] Beklenen o haberci işte karşında duruyor, benim için hazırlanmış olan, şu üzerimde gördüğün zırh da bunun kanıtıdır."

Dudaklarından dökülen bu laflara Tuor'un kendisi de şaşmıştı, çünkü Saklı Halk dışında herkes gibi onun da, Turgon'un Nevrast'tan yola çıkışı sırasında Ulmo'nun ona söylemiş olduğu sözlerle ilgili en ufak bilgisi yoktu. Şaşkınlığı şimdi daha da artmış olan Voronwë yönünü denizden tarafa çevirdi ve derin bir iç geçirdi.

"Ne yazık!" dedi. "Buraya bir daha hiç dönmemeyi dilerdim. Denizin en ücra köşelerinde zaman geçirirken, olur da günün birinde tekrar karaya çıkmam gerekirse, bunun Kuzeydeki Gölge'nin etkisinden uzak bir yerde olmasını isterdim: Círdan Limanları'nın bulunduğu yöreyi ya da pınarlarından akan suyun yüreğe ferahlık yaydığı, Nan-tathren'in o aydınlık çayırlarını tercih ederdim. Ama ben uzaklardayken kötülük giderek güçlendiyse ve nihayet halkımın kapısına dayandıysa, onların yardımına koşmalıyım." Sonra yüzünü tekrar Tuor'dan yana dönerek devam etti: "Saklı Kapılar'a giden yolda sana rehberlik edeceğim, çünkü bilge biri Ulmo'nun

nasihatlerine karşı gelinmemesi gerektiğini bilir."

"Öyleyse bize buyrulduğu gibi beraber seyahat edeceğiz," dedi Tuor. "Ama içini ferah tut, Voronwë! Çünkü içimden bir ses, Gölge'nin yakınına yolunun düşmeyeceğini ve umutlarının seni o çok sevdiğin Deniz'e geri götüreceğini söylüyor."

"Dilerim senin umutların da boşa çıkmaz," diye karşılık verdi Voronwë. "Ama şimdi bunları bir kenara bırakıp bir an önce yola çıkmalıyız."

"Haklısın," dedi Tuor. "Söyler misin peki, gideceğimiz yer hangi yönde ve ne uzaklıkta? Öncelikle açık arazide nasıl yiyecek bulacağımızı ve eğer yolumuz uzunsa, koca bir kışı sığınaksız nasıl geçireceğimizi düşünüp ona göre hazırlansak daha iyi olmaz mı?"

Ne var ki Voronwë izleyecekleri yolla ilgili sorulara net cevap vermemeyi yeğliyordu. "İnsanoğlunun sahip olduğu güçleri sen gayet iyi biliyorsun," dedi. "Bana gelince, ben Noldor halkına mensubum, Gıcırdayan Buzlar diyarından gelme birinin işini bitirmek için açlık ne kadar uzun sürse, kış ne kadar soğuk geçse, yine azdır. Denizin o tuzlu sonsuzluğunda onca gün hayatta kalmayı nasıl başarıyoruz sanıyorsun? Elf Ekmeği diye bir şeyden bahsedildiğini duymadın mı hiç? Her gemicide olduğu gibi benim yanımda da, son ana dek saklamak gereken bir miktar var." Böyle dedikten sonra pelerinini açarak, kemerine tutturulmuş ağzı kapalı bir keseyi işaret etti. "Ağzı kapalı olduğu sürece içindekine ne su ne de hava zarar verebilir. Kullanmamız kaçınılmaz oluncaya kadar onu böyle muhafaza etmeliyiz; kaldı ki bir kanun kaçağı ve bir avcı için, kış şartları daha da zorlaşana dek başka besin kaynakları bulmak çok da zor olmasa gerek."

"Dediğin belki doğru," dedi Tuor. "Ama yolumuz üstündeki yerlerin hepsi avlanmak için güvenli sayılmaz, hem av hayvanları da o denli bol olmayabilir. Kaldı ki çevredeki tek avcılar biz değiliz."

Tuor ve Voronwë yola çıkmaya hazırdı artık. Kuledeki salondan almış olduğu zırh ve silahların yanı sıra, beraberinde getirmiş

olduğu küçük yayı ve oklarını aldı yanına Tuor; üzerinde Kuzeyin on bir rünik harfi ile isminin yazılı olduğu mızrağını ise, oradan geçtiğinin kanıtı olarak, Turgon'un tahtının arkasında bulunan duvardaki boşalan kısma asmıştı. Voronwë'nin üzerinde ise kısa bir kılıç haricinde hiçbir silah yoktu.

Güneş henüz iyice yükselmemişken Turgon'un eski karargahını geride bırakan ikili, önde Voronwë arkada Tuor olduğu halde, Taras'ın dik yamaçlarından batıya doğru tırmanarak, denize doğru bir burun gibi uzanmış o büyük kara parçası boyunca ilerledi. Üzerinde yürüdükleri, iki yanındaki bentleri çim bürümüş silik patika, bir zamanlar Nevrast ile Brithombar arasında ulaşımı sağlayan yoldu. Böylelikle Beleriand'a girmiş ve Falas'ın kuzey kesimine adım atmış oldular; sonra yönlerini doğuya çevirerek Ered Wethrin'in karanlık suyollarıyla dolu topraklarından geçmeye başladıkları sırada kuytu bir sığınak bulup günbatımına kadar dinlendiler. Çok eski zamanlardan kalma yerleşim yerleri olan Falathrim, Brithombar ve Eglarest halen uzakta olsa da, Orklar bu civara yerleşmişti ve ortalık Morgoth'un casuslarıyla kaynıyordu: Belli ki, Círdan'ın talimatıyla ara sıra sahile yanaşan gemilerin kıyılara saldırılar düzenlemesinden ve Nargothrond'dan gönderilen akıncı birlikleriyle birleşmesinden çekiniyordu Morgoth.

Tepelerin eteğinde, pelerinlerine sarınmış birer gölge gibi oturdukları zamanlarda Tuor ve Voronwë sohbet edecek pek çok konu buluyordu. Bu molalardan istifade ederek Tuor Voronwë'ye Turgon hakkında sorular yağdırsa da, Elf bu tür konulara değinmekten kaçınıyor ve daha ziyade Balar Adası'ndaki ve Sirion Nehri'nin ağzında bulunan sazlıklarla kaplı Lisgardh'taki yerleşkelerden bahsediyordu.

"Şimdilerde orada Eldar halkından olanların sayısı artışta," diyordu Elf. "Her iki halktan giderek daha çok kişi, gerek Morgoth'a duyulan korku gerekse savaşın getirdiği bezginlik sonucu akın akın o taraflara göç ediyor. Ama ben halkımı kendi arzumla terk etmedim. Bragollach'ın düşüşü ve Angband Kuşatması'nın kırılması sonrası Turgon'un içine Morgoth'un sandığından çok daha

dişli çıkacağına dair şüphe düşmüştü. O sene, halkı içinde saklandıkları yerden dışarı çıkacak olan ilk grubu, onlara gizli bir görev yükleyerek kapıların dışına gönderdi. Bunlar Sirion boyunca ilerleyip kıyıya, nehrin ağzına vardılar ve orada gemiler inşa ettiler. Fakat bu onlara, Balar Adası'na ulaşıp orada Morgoth'un erişemeyeceği uzaklıkta ıssız yerleşimler kurmak dışında bir fayda sağlamadı. Çünkü Noldor halkı Büyük Belegaer Denizi'nin dalgalarıyla başa çıkacak kadar büyük gemiler inşa etme hünerinden ve bilgisinden yoksundu.[13]

"Daha sonra ise Turgon, Falas'ın yerle bir edildiği ve Tersanecilerin şimdi önümüzde uzanmakta olan çok eski zamanlardan kalma limanlarının yağmalandığı haberlerini alınca, yetmezmiş gibi bir de Círdan'ın halkının bir kısmını kurtarabildiği ve onlarla birlikte güneye, Balar Körfezi'ne doğru yelken açtığını duyunca, yeni bir mesajcı grubu göndermeye karar verdi. Bu olaylar kısa bir süre önce yaşandığı halde, hayatımın çok büyük bir kesitini işgal etti gibi geliyor bana şimdi. Çünkü o ikinci grubun içinde ben de vardım ve o zamanlar Eldar halkının yaş ölçüsüne göre çok genç sayılırdım. Ben burada, Orta-Dünya'nın bağrındaki Nevrast'ta doğdum. Annem Falas'ın Gri Elflerindendir ve Círdan'ın akrabasıdır. Bu durum garibine gitmesin, çünkü o zamanlar, yani Turgon'un hükümranlığının ilk döneminde Nevrast'taki topluluklar arasında farklı türlerin kaynaşmasına sıkça rastlanırdı. İçimdeki deniz aşkı da annemin ırkından kalıtsal olarak bana geçmiş sanırım. Círdan'a ulaşıp ondan gemi yapımında bize yardım etmesini istemekle görevlendirilmiş seçme grubun içinde ben de vardım; onu ikna edebilirsek, her şey yitirilmeden önce, Batının Lordları belki de yardımımıza koşabilecekti. Ama ben yolda oyalandım. Çünkü o zamana dek Orta-Dünya topraklarında hiç bulunmamıştım ve Nan-tathren'e ulaştığımızda mevsim ilkbahardı. Gün gelip de ayakların seni Sirion'un güneyine götürürse kendin de görüp öğreneceğin gibi, Tuor, o topraklar insanın içini yaşama sevinciyle doldurur. Kaderin salıvermeyeceği şanssızlar dışında, Denizin yalnızlığında hapsolmuşlar için en iyi ilaç oradadır. Yine orada,

Ulmo ancak Yavanna'nın hizmetkarı olabilir ve toprak, kuzeyin sert tepelerine alışık olanların hayal bile edemeyeceği güzellikte şeyleri bolca sunar. Narog o topraklarda Sirion'la birleşir ve o hırçın akıntılarını bir kenara bırakıp, capcanlı çayırlarla çevrelenmiş geniş bir alana yayılarak sakin bir akış tuttururlar. Pırıl pırıl akan bu büyük nehrin iki yanı orman kadar yoğun zambaklarla bezelidir ve çimenler, mücevher gibi parlayan, hafif bir esintinin altında çan misali kulağa hoş gelen sesler çıkararak kıpraşan, kırmızı ve altın renkli alevler gibi titreşen, yeşil bir semada renkten renge girerek kamaşan sayısız yıldızı andıran çiçeklerle kaplıdır. İçlerinde en güzeli ise, normalde açık yeşil tonda olup rüzgar estiğinde göze gri görünen, Nan-tathren'e özgü söğüt ağaçlarıdır ki bunları süsleyen sayısız yaprağın hışırtısı kulağa müzik sesi gibi gelir. Ben dizime kadar çimlere gömülü vaziyette durmuş çevremdeki güzelliklere bakıp doğanın o güzelim seslerine kulak kabartırken, günler ve geceler hızla geçti. Büyülenmiştim sanki, içimdeki deniz özlemi dinmişti. Her yeni gördüğüm çiçeğe kendimce isimler vererek, kuşların cıvıltısı ve arılar ile böceklerin vızıltısı altında uzanıp hayallere dalarak, günlerce zaman geçirdim. İster Teleri'nin gemileri ister Noldor'un kılıçları olsun, ırkımın tüm sorunlarına sırt çevirip orada hoşnutlukla zaman öldürmeyi sürdürebilirdim, ama kaderim buna engel oldu. Beni yola devam etmeye zorlayan bizzat Suların Efendisi'ydi belki de, çünkü onun gücü o civarda etkisini halen fazlasıyla gösteriyordu.

"İçimde uyanan bir fikre boyun eğip söğüt dallarından bir sal yaptım ve onunla nehre açılıp Sirion'un o berrak bağrında süzülmeye başlamamın üzerinden çok zaman geçmemişken, bir terslik yaşandı. O günlerde ben nehrin ortasında seyahat etmeyi sürdürürken, aniden ortaya çıkan güçlü bir rüzgar salımın yönünü değiştirdi ve beni Söğütler Diyarı'ndan uzağa, Deniz'e sürükledi. Bundan sebep, Círdan'a en son ulaşan mesajcı ben oldum; ben oraya ulaştığımda Turgon'un yardım dileği üzerine yapılmakta olan yedi geminin biri dışında hepsi tam anlamıyla bitmişti. Sonra batıya doğru tek tek yelken açtılar ve şu ana dek ne onlardan en

ufak bir haber alındı ne de içlerinden geri dönen oldu.

"Ama deniz kıyısına varıp da tuzlu su kokusu ciğerlerimi doldurmuştu bir kere; annemin halkına has o sevda içimde bir kez daha canlandı ve kendimi dalga seslerine kaptırarak gemicilikle ilgili, bugün bile tümüyle aklımda tuttuğum her şeyi öğrendim. Sonuncu gemi de hazır olunca –ki bu içlerinde en büyüğüydü– yola çıkmak için hazırlanıyordum ve içimden şöyle diyordum: 'Noldor'un söyledikleri doğruysa, batıda Söğütler Diyarı'nın bile rakip olamayacağı güzellikte çayırlıklar varmış. Yaprakların günü gelince solması diye bir şey yaşanmazmış orada, çünkü mevsim hep ilkbaharmış... ve ben, Voronwë, belki benim de yolum düşer oraya. Öyle olmasa bile, suyun üzerinde gezinmek beni sırf Kuzeydeki Gölge'den uzak tutacağı için burada kalmaya yeğdir.' Denize açılmaktan korku duymuyordum çünkü Teleri halkının inşa ettiği gemileri hiçbir su batıramazdı.

"Yine de, Büyük Deniz'in gerçekten çok korkunç olduğunu kabul etmeliyim, Huor'un oğlu Tuor, çünkü Valar'ın buyruklarını yerine getiriyor. Derinliklere batıp yok olmaktan çok daha beter şeyler ifade ediyor o: Nefret, yalnızlık ve delilik; rüzgarın ve kabaran denizin saldığı dehşet, sessizlik, tüm umudu yutup yok eden ve içine girme gafletinde bulunan her canlıyı kıskacına alıp bu dünyadan koparan gölgeler. Tuhaf ve bir o kadar kötülükle dolu kıyıları vardır bu denizin, üzerinde tehlike ve korkunun kol gezdiği sayısız ada da barındırır bünyesinde. Kuzeyinden güneyine kadar, fakat asla batısına taşmayarak –çünkü orası bize yasaktır– Büyük Deniz üzerinde mücadeleyle harcadığım yedi senenin detaylarını anlatarak içini karartmak istemem, Orta-Dünya'nın evladı.

"En sonunda, amansız bir ümitsizliğin pençesine düşüp, dünya üzerinde tanık olduğumuz bütün o uğraşıdan bıkmış vaziyette, geri döndük ve uzunca zamandır canımızı almak için uğraşıp da bir türlü başaramayan kaderden kaçmaya yeltendik; ne var ki, bizi daha acımasız olayların beklediğini bilemezdik. Çok uzaklardaki bir dağın siluetini gördüğümüz bir gün 'Hey, bakın! İşte Taras,

benim doğduğum ülke!' diye bağırmıştım... ve aynı anda rüzgar hiddetlenmiş, fırtına yüklü bulutlar batı yönünden çıkagelmişti. Sonrasında, canımıza kasteden hunhar avcılar misali bize saldırdı dalgalar, şimşekler üzerimize çaktı, tükenmiş bir halde enkaz haline gelmiş gemimizin güvertesine serildiğimiz sırada ise deniz, kana susamış canlı bir varlıkmışçasına üzerimize çullandı. Fakat gördüğün gibi, ben canımı kurtardım; çünkü bana öyle geliyor ki, diğerlerinden daha büyük olmakla beraber onlara oranla çok daha sakin hareket eden bir dalga gelip beni gemiden kopardı, babasının omzuna binmiş bir çocuk misali beni tepesinde taşıyarak karaya ulaştırdı, çimenlik bir alana bıraktı ve neredeyse aynı anda bir şelale şeklini alıp beni bıraktığı tepeden gerisingeri aşağı döküldü. Sen bana seslendiğinde, denizin büyüsünden hâlâ kurtulamamış bir halde mavilikleri süzerek, bir saattir orada oturmaktaydım. Yaşadığım son olayın dehşeti halen üzerimde, bunca zamandır zorluklara beraber göğüs gerdiğimiz ve ölümlülerin yaşadığı topraklara çok uzakta bulunan diyarlara birlikte yolculuk ettiğimiz dostları kaybetmenin acısı da cabası."

Derin bir iç geçiren Voronwë kendi kendine konuşur gibi alçak sesle devam etti sözlerine. "Batıdaki bulutların kenara çekildiği zamanlarda gökyüzünde açılan boşluktan görebildiğim kadarıyla, dünyanın bu uzak ucundaki yıldızların diğerlerinden çok daha parlak olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Ama bazılarının iddia ettiği gibi, çok daha uzaktaki, geçmişten bu yana yurt olarak benimsediğimiz toprakların kenarında yer alan Pelóri Dağları'nın zirvesini kaplayan bulutları görebildik mi, orasını bilmem. Orası çok uzakta ve gün gelip de herhangi bir ölümlünün o topraklara tekrar ayak basacağını pek zannetmiyorum." Bu son sözlerin ardından Voronwë sessizliğe büründü; çünkü gece çökmüş, yıldızların o soğuk beyaz ışıltısı göğü kaplamıştı.

Tuor ve Voronwë bir süre sonra tekrar ayağa kalktı ve sırtlarını denize dönüp karanlığın içine yaptıkları uzun yolculuğa kaldıkları yerden devam ettiler. Bundan sonrası için kaydadeğer pek bir

şey söylenemez, çünkü Ulmo'nun gölgesi her daim Tuor'un üzerindeydi ve bu sayede ister ağaçlık ister taşlık arazide, ister otlaklarda ister sulak bölgelerde, güneşin batışından doğuşuna kadarki süreçte hiç kimse onların geçtiğini görmemişti. Diğer yandan, Elflerin ve İnsanların sıkça kullandığı yollardan kaçınmak suretiyle Morgoth'un geceleri bile görebilen avcılarından korunmaya çalışarak sürdürdükleri bu yolculuk onları yıpratmıyor da değildi. Gidilecek yolu Voronwë seçiyor, Tuor ise onu takip etmekle yetiniyordu. Bir yandan gereksiz sorular sormaktan kaçınarak, dağlar boyunca doğu yönünde ilerlediklerini ve güneye hiç dönmediklerini gözlemliyordu ve bunu yaparken, diğer tüm Elflerin ve İnsanların yaptığını sandığı gibi o da, Turgon'un kendisine niçin kuzeydeki savaşlardan bu denli uzakta bir sığınak seçtiğine şaşıyordu.

Üzerinde bir patika bile bulunmayan vahşi arazide ancak alacakaranlıkta veya geceleyin ilerlemek düşük bir hızla yol almalarına sebep oluyordu ve çok geçmeden, Morgoth'un krallığından hırçın bir kış çıkageldi. Tepelerin yarattığı doğal korunak güçlü ve keskin rüzgarların onlara vurmasını engelleyemiyordu; üstelik kısa süre içinde çevredeki dağların zirvesi beyaza büründü ve zamanla kar, dağ geçitlerini kapayıp Núath korusundaki ağaçların solgun yapraklarını tümüyle örtecek kadar yoğunlaştı.[14] Sözün kısası, Narquelië mevsiminin ortasında yola çıktıkları halde, Narog'un Kaynağı'na yaklaştıkları sırada Hísimë aniden bastırmış ve iki yol arkadaşını o yakıcı soğuğunun kıskacına almıştı.

Yorucu bir gecenin sonunda, puslu bir sabahın griliğinde Narog'un Kaynağı'na varınca durdular; keder ve korkuyla karışık bir ifadeyle çevresine bakınan Voronwë'nin umutsuzluğa kapılmış bir hali vardı. Bir zamanlar suların oyarak şekillendirdiği büyük taş zemini üzerinde yükselen o güzelim Ivrin havuzunun ve yanı başındaki çukur koruluğun bulunduğu yerde şimdi kasvetli ve terk edilmiş bir toprak vardı. Ağaçlar yakılmış veya kökünden sökülmüştü; havuzun taş kenarları ise kırılmış, bu yüzden de Ivrin'in suları çevreye yayılmış ve harabelerin etrafını çamur deryasına çevirmişti. Karşılarındaki alan yer yer buz tutmuş bir ba-

tağa dönmüş, bayat bir koku ise zemine sis perdesi gibi sinmişti.

"Ne yazık! Kötülük buraya dek ulaşmış demek!" diye isyankarca haykırdı Voronwë. "Burası bir zamanlar Angband'ın tehdidinden uzaktı; anlaşılan o ki Morgoth'un pençeleri giderek daha ötelere erişiyor."

"Ulmo'nun bana söyledikleri aynen gerçekleşiyor," dedi Tuor. "*Benim gücüm o topraklardan çekildikçe, batıya akan sular kuruyup ortadan kalktı, kaynakları ise zehirlendi.*"

"Yine de," dedi Voronwë kuşkuyla, "bana kalırsa burayı mahveden kötülüğün gücü Orklarınkinden çok daha fazla. Korkunun ta kendisi sinmiş bu topraklara." Bataklığın sınırlarında bir süre araştıran gözlerle gezindikten sonra aniden durup bir çığlık attı: "Evet, hem de çok büyük bir kötülük!" Elfin kendisini yanına çağırmasıyla beraber onun bulunduğu noktaya koşan Tuor, güneye doğru uzayıp giden ve iki yanında kimi noktalarda belli belirsiz, kiminde ise zemine çöken don sayesinde olduğu gibi korunmuş kocaman pençe izleri olan derin bir sürünme izi fark etti. "Gördün mü?" dedi Voronwë, dehşet ve tiksintiden solmuş bir yüzle. "Düşman'ın emri altındaki yaratıkların en iğrenç ve korkuncu olan Angband'ın Dev Solucanı, kısa süre önce buradan geçmiş! Turgon'a mesajı iletme yolunda zaten çok geciktik. Bundan sonra daha hızlı hareket etmeliyiz."

Elf tam sözlerini noktalamıştı ki, koruluktan yükselen bir çığlık karşısında kulak kesilip oldukları yerde gri birer heykel gibi donakaldılar. Her ne kadar keder yüklü olsa da, herhangi bir aciliyet belirtmeyen durağan bir sesti bu; kaybolan birini arar gibi aynı ismi tekrarlıyordu sanki. Onlar yerlerinden kıpırdamaksızın beklerken, ağaçların arasından biri çıktı; elinde kınından çekilmiş uzun bir kılıç tutan, siyah elbiseler içinde uzun boylu bir İnsandı karşılarındaki. Söz konusu kılıcın tamamen siyah olması ve öte yandan kenarlarının soğuk bir parlaklık taşıması, iki yolcuyu meraka sürüklemişti. Adamın yüzüne hüzün yerleşmişti ve Ivrin'den geriye kalanları görünce acıyla haykırdı: "Ivrin, Faelivrin! Gwin-

dor ve Beleg! Bir zamanlar bu havuzun suları bana şifa vermiş, yaralarımı iyileştirmişti. Oysa artık asla bu huzur suyundan içemeyeceğim."

Bunları söyledikten sonra, bir şeyin peşine takılmış veya bir yere mesaj iletmek üzere yola düşmüş gibi hızla kuzey yönünde uzaklaşmaya başladı. Sesi artık ağaçların arasında duyulmaz olana dek onun *Faelivrin, Finduilas!* diye bağırdığını duydular.[15] Ama o an için ne Nargothrond'un düştüğünü ne de bu esrarengiz adamın Húrin'in oğlu Túrin Karakılıç olduğunu bilebilirlerdi. Böylece bir an için ve asla tekrarlanmamak üzere, iki akrabanın, Túrin ile Tuor'un yolları kesişmişti.

Karakılıç uzaklaşıp sesi artık duyulmaz olunca, Tuor ve Voronwë gün ışıdığı halde bir süre için yola devam edemedi; çünkü tanık oldukları manzara ve adamın kederi bir türlü akıllarından çıkmıyordu. Bunun üzerine Ivrin havuzundan artakalan harabelerin yakınında daha fazla durmaya katlanamayıp oradan ayrıldılar. Fakat çok geçmeden sığınacak bir yer arayışına girmeleri gerekti çünkü gelişmiş önsezileri, çevrelerindeki arazinin giderek daha yoğun bir kötülükle dolduğu yönündeydi. Kısa ve huzursuz bir uykudan sonra günbatımıyla beraber gökyüzüne derin bir karanlık çöktüğünü ve şiddetli bir kar yağışı başladığını gördüler, geceyle beraber kuvvetli bir don da kendini göstermeye başlamıştı. Bundan böyle kar ve buz aman vermeyecek, kendisini uzun yıllar hafızalardan sildirmeyecek şiddette bir kış, beş ay süresince tüm kuzey topraklarını kıskacına alacaktı. Tuor ve Voronwë bir yandan soğukla mücadele ediyor, diğer yandan kar yağışının kendilerini ava çıkmış düşmanlara karşı ele vermesinden veya gözle görülmeyen doğal tuzaklara düşürmesinden korkuyorlardı. Her geçen gün daha ağır ilerleyerek ve daha çok acı çekip zorlanarak, dokuz gün boyunca yolculuklarına devam ettiler. Bu esnada Voronwë rotayı bir nebze kuzeye çevirmişti ve bu durum Teiglin'in çok da şiddetli olmayan üç akıntısını geçene dek sürdü. Sonra yeniden doğuya yöneldiler ve dağların hizasından kopup yorgunluktan bitap vaziyette Glithui'yi geçtikten sonra suları garip bir şekilde simsiyah donmuş olan Malduin Irmağı'na ulaştılar.[16]

Bu görüntü karşısında Tuor "Bu donda normal olmayan bir şeyler var," diye uyardı Voronwë'yi. "Ölümün sana olmasa bile bana giderek yaklaştığını hissediyorum." Tuor'un hakkı vardı bir bakıma, çünkü durumları hiç olmadığı kadar zorlaşmıştı: Geride bıraktıkları vahşi arazide son kez yemek bulmalarının üzerinden günler geçmişti ve stoklarındaki Elf Ekmeği de bitmeye yüz tutmuştu, üstelik soğuk ve bitkinlik etkisini fazlasıyla gösteriyordu artık. "Valar'ın bizim için çizdiği kader ile Düşman'ın tehdidi arasında sıkışıp kalmak ne kötü," dedi Voronwë. "Karların altında sefil bir şekilde can vermek için mi kaçtım yani denizlerin girdabından?"

"Ne kadar yolumuz kaldı?" diyerek başka bir soruyla karşılık verdi onunkine Tuor. "En azından bana karşı takındığın şu ketum tavra bir son vermelisin, Voronwë. Beni dosdoğru hedefe mi götürüyorsun, ve eğer öyleyse, hangi yöne? Çünkü gücümü son kertesine kadar zorlamam gerekecekse, bunu ne uğruna yaptığımı bilmek istiyorum."

"Bunu güven içinde yapabilmemi sağlayacak ölçüde düz bir rota çizerek getirdim seni buraya kadar," diye cevapladı onu Voronwë. Madem öğrenmek istiyorsun, sana söyleyeyim: Turgon halen Eldar topraklarının kuzeyinde ikamet ediyor, her ne kadar buna çok az kimse inansa da. Her şeye rağmen ona çok yaklaşmış bulunuyoruz. Yine de kuş uçuşuyla bile hâlâ katedecek çok yolumuz olduğu bir gerçek; üstelik daha Sirion Nehri'ni geçmemiz gerek ve onunla aramızda büyük tehlikelerin pusuya yatmış olması kuvvetle muhtemel. Çünkü Kral Finrod'un Kulesi'nden başlayıp aşağı, Nargothrond'a doğru giden eski anayola ulaşmak üzereyiz.[17] Bugün orada Düşman'ın hizmetkarları devriye geziyor olmalı."

"Ben kendimi İnsan ırkı içinde en dayanıklılardan biri sanırdım," dedi Tuor, "ve büyüdüğüm dağlarda birbirinden zorlu sayısız kış sezonu geçirmişliğim var. Ama o zamanlar ardımda sığınacak bir mağara ve bedenimi ısıtacak bir ateşim olurdu, şimdiyse bu amansız kış koşulları altında yiyeceğim olmadan daha ne ka-

dar dayanabileceğimi bilmiyorum. Yine de pes etmemeli ve tüm ümitlerimiz tükeninceye dek ilerlemeliyiz."

"Başka seçeneğimiz yok zaten," dedi Voronwë. "Yürümeye devam etmek dışında tek seçenek, hemen buracığa uzanıp karın altında hiç uyanmayacağımız tatlı bir uykuya dalmaktır."

Böylece, o acı günün geri kalanında, gaddar kış mevsiminden ziyade düşmanlarından kaynaklanan tehdidi her daim etraflarında hissederek, yürüyüşlerini zorla da olsa sürdürdüler. İlerledikçe arazi üzerindeki kar örtüsünün seyrelmeye başladığını inanmaz gözlerle izliyorlardı; çünkü bir kez daha güneye, Sirion Vadisi'nin bağrına yönelmişlerdi ve bu güzergah onları Dor-Lómin Dağları'ndan uzağa götürüyordu. Günbatımının arifesinde gökyüzü giderek kararırken, yüksek ağaçlarla çevrili bir alanın hemen yanında uzayıp giden anayola vardılar. Varmalarıyla beraber de bazı sesler duyup irkildiler ve ağaçların arasına gizlenip dikkatle aşağı bakınca karanlıkta parıldayan kırmızı bir ateş fark ettiler. Yolun tam ortasında yakmış oldukları kamp ateşinin etrafına toplanmış bir grup Orktu seslerin kaynağı.

"*Gurth an Glamhoth!*" diye mırıldandı Tuor.[18] "Kılıçlarımızı pelerinlerin altından çıkarma vakti geldi. O ateşe sahip olmak uğruna ölümün kendisine bile meydan okurum, hem bu şartlar altında Ork etine bile hayır denmez."

"Hayır, olmaz!" dedi Voronwë. "Çıkmış olduğumuz bu seferde geçerli olan tek silah, bizi gizleyen pelerinlerimizdir. Ateşten feragat etmelisin, aksi halde Turgon'a ulaşma hedefinden feragat edersin. Bu aşağıdakilerin koskoca arazideki tek manga olmadığı kesin: Ölümlü gözlerin kuzeyde ve güneydeki diğer devriyelerin yerini işaret eden alev kümelerini görmene yetmiyor mu yoksa? Yol açacağımız herhangi bir arbede, düşman selini üzerimize çeker. Sözüme kulak ver, Tuor! Peşine düşman takılmış birinin kapılara yaklaşması Saklı Krallık kanunlarına aykırıdır ve benim bu kuralı çiğnemeye hiç niyetim yok, ne Ulmo'nun emrini yerine getirmek uğruna ne de ölüm korkusuyla. Orkların dikkatini üzerimize çekersen, seninle yollarımız ayrılır."

"Öyleyse onları kendi hallerine bırakalım," dedi Tuor. "Ama umarım bir avuç Orkun önünden sinik bir köpek gibi sıvışmamın gerekmeyeceği günleri de görürüm."

"Gel haydi!" dedi Voronwe. "Bu kadar tartıştığımız yeter. Burada daha fazla oyalanırsak Orklar kokumuzu alacak. Beni takip et!"

Vücutlarını yere doğru eğerek ağaçların arasında rüzgar yönünde, güneye doğru ilerleyen ikili, az önce gördükleri Ork grubu ile bir sonraki kamp ateşi arasında bir noktaya gelip durunca Elf uzun bir süre hareketsiz bekleyip çevreye kulak kabarttı.

"Yolda hiçbir hareket duymuyorum," dedi sonra, "ama gölgelerin neler gizlediğinden asla emin olamayız." Kasvetli karanlığın içine bir süre bakan Elf bir an için korkuyla titredi. "Havada kötülük kokusu alıyorum," diye mırıldandı. "Çok yazık! Hedefimizi ve de tüm yaşama umudumuzu teşkil eden topraklar hemen karşımızda, ama yolumuzun üstünde ölüm kol geziyor."

"Ölüm her yanımızda," dedi Tuor. "Oysa benim sadece en kestirme yolu katedecek kadar kuvvetim kaldı. Ya dosdoğru karşıya geçerim ya da tükenip mahvolurum. Ulmo'nun bana vermiş olduğu pelerine güvenmekten başka seçeneğim yok ve sen de benimle birlikte onun altına gireceksin. Buradan öteye ben rehberlik ediyorum artık!"

Böyle demesiyle beraber yolun kıyısına koştular. Sonra Tuor Voronwë'yi kendine yaklaştırarak Suların Efendisi'nin ona vermiş olduğu gri pelerini her ikisinin de üzerini örtecek biçimde sırtlarına savurdu. Ardından yolun karşısına doğru beraberce yürümeye başladılar.

Etraf sakin görünüyordu. Soğuk rüzgar eski yolun üzerinde ıslık çalarak esiyordu. Sonra birden onun sesi de kesildi. Bu duraklama anında Tuor havada bir değişim sezinledi; Morgoth topraklarından gelen nefes bir an kesilmiş ve onun yerini çok uzaklardaki denizin kokusunu taşıyan bir batı meltemi almıştı sanki. Rüzgarla beraber savrulan gri bir sis gibi karşıya geçtiler ve yolun doğu kıyısındaki koruluğa daldılar.

Onlar karşı kıyıdaki ağaçların içine adım atar atmaz arkalarından bir çığlık yükseldi ve yol boyunca daha pek çoklarının ona karşılık verdiği duyuldu. Sonra keskin bir boru sesi ortalığı inletti ve onu koşan ayak sesleri izledi. Fakat Tuor hiç sarsılmamış, soğukkanlılığını yitirmemişti. Çünkü esir kaldığı dönemde Orkların dilini yeterince öğrenmişti ve bu bağrış çağrışın ne anlama geldiğini çözebiliyordu: Gözcüler onların kokusunu almış ve onları duymuştu, fakat onları henüz görememişlerdi. Av başlamıştı artık. Voronwë yanı başında olduğu halde umutsuzca ileri atıldılar ve kimi zaman tökezleyerek, üvez ve huş ağaçlarının arasında sayısız katırtırnağı ve yabanmersini göze çarpan uzun ve meyilli bir tepeyi tırmanmaya başladılar. Yokuşun sonunda durup aşağı baktıklarında, dipteki ağaçlığın içinde bağrışan Orkların sesini ve koşarken çıkardıkları gürültüyü duydular.

Sonra birden, yanı başlarındaki fundalık ve böğürtlen çalıları arasında başını dışarı uz atmış duran büyükçe bir kaya çekti dikkatlerini; kayanın altında ise, küçük bir yabani hayvanın onu avlamak üzere peşine düşmüş vahşi hayvanlardan saklanmasına veya en azından sırtını taşa verip postunu pahalıya satmasına elverecek büyüklükte bir oyuk bulunuyordu. Tuor Voronwë'yi de kendisiyle beraber bu deliğe çekti ve yorgun tilkiler gibi sıklıkla soluyarak gri pelerinin altında yan yana uzandılar. Tek kelime etmiyorlardı; tüm dikkatlerini işitme duyularına vermiş durumdaydılar.

Bir süre sonra avcıların sesi silikleşti; çünkü Orklar yolun iki yakasındaki ıssız toprakları araştırmaktan ziyade yol boyunca aşağıdan yukarıya arama yapmayı tercih etmişlerdi. Başıboş dolanan kaçakları umursamazlardı; onların asıl çekindiği casuslar ve kendilerine düşman silahlı grupların öncüleriydi. Ne de olsa Morgoth bu yol üzerine Tuor ve Voronwë'yi –ki o an bu ikilinin varlığından bile habersizdi– veya batıdan gelecek başka birini pusuya düşürmek için değil, fark ettirmeden yolun karşısına geçmesini ve Nargothrond'da esir alınanları kurtarıp Doriath'tan yardım temin etmesini önlemek üzere Karakılıç'ın yolunu gözlemek için devriyeler yerleştirmişti.

Gece böylelikle geçti ve bomboş arazi üzerine yine insanı umutsuz düşüncelere sevk eden kasvetli bir sessizlik çöktü. Gücü tükenmiş olan Tuor Ulmo'nun pelerini altında uyurken, Voronwë içine gizlendikleri küçük oyuğun girişine kadar sürünüp orada taş kesilerek, gölgeleri bile delip geçen, Elflere has o keskin bakışlarıyla dışarıyı gözden geçiriyordu. Şafağın sökmesiyle beraber Tuor'u uyandırdı ve dışarı çıktıklarında havanın bir süreliğine de olsa açtığını ve kara bulutların dağıldığını gördüler. Tan vaktinin kızılımsı ışınları göğü kaplamışken, Elf karşılarında, çok uzaklarda bulunan esrarengiz dağların doğudan yükselen güneşe karşı pırıltılar saçan zirvelerini görebiliyordu.

Voronwë bu manzara karşısında alçak sesle şöyle dedi: "*Alae! Ered en Echoriath, ered e·mbar nín!*"[19] Çünkü bu gördüklerinin Çember Dağları ve aynı zamanda Turgon'un krallığının duvarları olduğunu biliyordu. Doğu yönünde, aşağılarında kalan kesimde, derin ve gölgelerle dolu bir vadi boyunca şarkılar ve şiirlerle taçlandırılan güzelim Sirion Nehri akmaktaydı; ve onun ötesinde, nehirden başlayıp dağların eteğindeki kayalık tepeliklere uzanan sisler içinde boz bir toprak kesiti daha vardı. "Oraya Dimbar derler," diye belirtti Voronwë. "Keşke oraya ulaşabilsek. Çünkü düşmanlarımız oralara nadiren ayak basar. En azından bir zamanlar, Ulmo'nun gücü Sirion boylarında halen hissedilirken öyleydi. Oysa şimdi her şey değişmiş de olabilir.[20] Değişmediğine emin olduğum tek şey ırmağın arz ettiği tehlike: Yılın bu döneminde fazlasıyla derin ve hızlı akar, öyle ki, Eldar halkından olanlar bile geçmeye korkarlar. Yine de, buraya kadar iyi geldiğimizi söyleyebilirim; işte bak, şurada gördüğün, Brithiach Deresi'nin pırıltısı ve biraz daha güneye gidecek olursak, Taras'tan doğuya dek uzanan eski yol nehrin üstünde sağlam bir geçit temin ediyor. Elde başka bir seçenek kalmadıkça, ne Elfler ne İnsanlar ne de Orklar onu kullanmaya cesaret eder, çünkü o yol Dungortheb'e, Melian Kuşağı ile Gorgoroth arasındaki ürkütücü topraklara gidiyor; bu yüzden de uzun zamandır üzerini bürümüş olan yabani otlar ve dikenlerin altında neredeyse seçilemeyecek duruma gelmiş vahşi bir araziden ibaret şu an.[21]

Voronwë'nin işaret ettiği yöne bakan Tuor, uzaklarda, yeni doğan günün zayıf ışığı altında pırıldayan bir su kütlesi görür gibi oldu; onun ötesinde ise, büyük Brethil Ormanı'nın uzaktaki yüksekliklere kavuştuğu güney yönü karanlıklar içindeydi. Vadinin kenarından bitkince aşağı inmeye koyuldular, ta ki Nargothrond'dan gelen yol ile kesiştiği Brethil sınırından aşağı inen eski yola ulaşana dek. Oraya vardıklarında Tuor Sirion Irmağı'nın çok yakınlarında olduğunu fark etti. Nehrin derin sularını çevreleyen iki yaka o noktada gevşiyor ve su, içindeki sayısız çakıl taşına sürtünmesi sonucu uğultulu bir ses çıkararak, geniş sığlıklar halinde etrafa yayılıyordu.[22] Bir müddet sonra sular tekrar toparlanıyor ve nehir kendisine yeni bir yatak uydurarak ormana ve onun da ötesine doğru akarak gözden kayboluyordu; henüz bunun bilincinde olmasalar da, orada, nehrin karanlıklar içinde kaybolduğu yerde, Melian Kuşağı'nın gölgeleri içindeki Doriath'ın kuzey kesimleri yer alıyordu.

Dereyi görür görmez Tuor adımlarını sıklaştırdı ama Voronwë onu dizginleme gereği duymuştu: "Brithiach'ı gündüz gözüyle geçemeyiz, hele de halen izleniyor olma ihtimalimiz varken."

"Ne yani, burada oturup çürümeyi mi bekleyeceğiz?" dedi Tuor. "Çünkü Morgoth krallığı ayakta durdukça izlendiğimize dair bir şüphe hep olacak. Gel haydi! Ulmo'nun pelerininin gölgesine sığınarak karşıya geçmeliyiz."

Bir yandan başını çevirip geriye, batı yönüne göz atan Voronwë'nin hâlâ tereddüt ettiği ortadaydı; fakat arkalarındaki yolda kimsecikler görünmüyordu ve etrafta akarsuyun sesi dışında hiçbir gürültü yoktu. Başını kaldırıp yukarı bakan Elf gökyüzünün gri ve bomboş olduğunu gördü, havada kanat çırpan tek bir kuş bile yakalayamadı gözleri. Sonra birden yüzü aydınlandı ve neşeyle haykırdı: "Her şey yolunda! Brithiach halen Düşmanımız'ın düşmanlarınca korunuyor. Orklar bizi buraya kadar takip etmeyecektir; pelerine sarınarak çekinmeden karşıya geçebiliriz."

"Seni aniden böylesine rahatlatan nedir?" diye sordu Tuor.

"Ölümlü insanoğlunun görüş alanı ne de kısıtlı!" dedi Voronwë. "Bakışlarımla gökyüzünü tararken Crissaegrim Kartalları'nı yakaladım, buraya doğru geliyorlar. Bekle ve gör!"

Bu sözler üzerine Tuor da olduğu yerde durup göğü gözlemeye koyuldu ve çok geçmeden, şimdi tekrardan bulutlar içinde kalmış olan uzaktaki dağların zirvesinden üç şeklin kocaman kanatlarını kuvvetle çırparak yaklaşmakta olduğunu fark etti. Havada geniş daireler çizerek yavaş yavaş alçaldılar ve sonra iki yolcunun üzerine doğru ani bir pike yaptılar. Voronwë onlara seslenmeye yeltendiyse de o daha bunu yapmaya fırsat bulamadan havada hızlı bir manevra yaparak nehir boyunca kuzeye doğru uçmaya başladılar.

"Artık gitmeliyiz," dedi Voronwë. "Yakınlarda bir Ork varsa bile, kartallar uzaklaşana kadar burnuna dek gömülü olduğu topraktan çıkmaya cesaret edemez."

Meyilli bir tepeden hızla aşağı indiler ve kimi zaman çakıl tümseklerine basıp ayaklarını ıslatmadan kimi zamansa dizlerine dek sığlıklara batmış halde ilerleyerek, Brithiach'ı geride bıraktılar. Su berrak ve çok soğuktu, ırmaktan kopmuş küçük akıntıların taşlıklar arasında yolunu kaybettiği sığ göletlerde ise buz parçaları görülüyordu; ama hiçbir zaman, Nargothrond'un bu korkunç kış mevsiminde bile, Kuzeyin ölümcül ve soğuk nefesi Sirion'un ana akıntısını donduramazdı.[23]

Derenin öteki ucunda, içinden şimdi hiçbir suyun akmadığı eski bir sel yatağına ulaştılar; fakat anlaşılan o ki, bir zamanlar, kuzeydeki Echoriath Dağları'ndan kopup gelen sel suları bu yataktan akıyor ve Brithiach'ın çakıllarını önüne katıp Sirion'la birleşiyordu.

"Nihayet, umutlarımızın da ötesindeki bu yere ulaşmayı başardık!" diye bağırdı Voronwë. "Bak! İşte Kuru Nehrin ağzı, izlememiz gereken yol da şurada."[24] Sel yatağının içine indiler ve yol kuzeye yönelip de yukarı meyillendikçe iki yanı giderek daha yüksekte kaldığından iyiden iyiye çukurlaşan yolun engebeli yüzeyindeki taşlara loşluğun da etkisiyle ayağı takılıp tökezleyen Tuor "Eğer bu bir yolsa, bizim gibi bitkin yolcular için hiç de uygun değil," dedi.

"Ama bizi Turgon'a ulaştıracak yegane yol bu," diye karşılık verdi Voronwë.

"Beni asıl şaşırtan da bu zaten;" diye devam etti Tuor, "yolun girişinin bu denli açıkta ve korumasız oluşu. Ben önümde devasa bir kapı ve onu gözeten muhafız birlikleri bulacağımı sanmıştım."

"O tarif ettiklerinle daha sonra karşılaşacaksın," diye açıkladı Voronwë. "Yolun daha başındayız. Buraya yol diyorum demesine ama, gizli ve çok az sayıdaki haberci ulak dışında üç yüzyılı aşkın zamandır buradan geçen kimse olmadı ve Saklı Halk onun arkasına sığındığından, Noldor halkının tüm hüneri bu yolu gizli tutmak uğruna seferber edildi. Yolun açıkta ve korunmasız olduğunu söyledin. Sanıyor musun ki Saklı Krallık'ın bir sakini sana rehberlik etmese burayı bulabilirdin? Burasının iklimlerin ve hırçın akıntıların yıllar yılı aşındırıp şekillendirdiği bir yol olduğu konusunda herhangi bir kuşkuya kapılır mıydın acaba? Peki ya az önce senin de gözlerinle gördüğün o kartallar? Morgoth bu denli güçlenmeden önceki zamanlarda Thangorodrim'i kendilerine mesken tutmuş olan ve Fingolfin'in yenilişinden bu yana Turgon Dağları'nda yaşayan, Thorondor'un kavmidir onlar.[25] Noldor'un kendi halkı dışında sadece bu kartallar Saklı Krallık'a giden yolu bilir ve her ne kadar Düşman'ın emrindeki hiçbir canlı o kadar yükseğe uçma cesareti gösteremiyorsa da, bu topraklar üzerinde nöbet tutmayı sürdürürler. Bu sayede kapıların dışında olan biten her şeyle ilgili son haberleri de Turgon'a ulaştırma imkânı bulurlar. Eğer biz bir çift Ork olsaydık, hiç şüphe yok ki bizi pençeleriyle kapıp çok yükseklere çıkarır ve sonra bırakarak aşağıdaki kayalara çarpıp paramparça olmamızı izlerlerdi."

"Bundan hiç kuşkum yok," dedi Tuor. "Ama bu durum, bizim yaklaşmakta olduğumuzu Turgon'a bizim oraya varışımızdan çok daha önce ulaştıracak olmaları gerçeğini de aklıma getiriyor. Bunun doğuracağı sonucun iyi mi yoksa kötü mü olacağını ise ancak sen bilebilirsin."

"Sonucun iyi ya da kötü olacağıyla ilgili şu an hiçbir şey söylenemez," dedi Voronwë ciddiyetle. "Bizi ister bekliyor olsunlar is-

ter olmasınlar, Kapıları fark edilmeden geçmemiz zaten olanaksız; kaldı ki oraya vardığımızda muhafızların bizim Ork olmadığımızı anlaması için başkasından bilgi almaya ihtiyacı olmayacak. Ama içeri kabul edilmemiz için bundan çok daha önemli bir mazeretimiz olması gerekir. Çünkü oraya vardığımızda karşılaşacağımız tehlikenin boyutunu tahmin bile edemezsin, dostum Tuor. Orada başımıza gelebileceklerle ilgili beni sakın suçlama, çünkü ben de bunlardan en az senin kadar habersizim; öylesi bir durumda tek dayanağımız Suların Efendisi'nin gücünü bizden yana sergilemesidir! Çünkü rehberin olmayı kabul edişimin tek sebebi de yine oydu ve eğer bu ümidimiz boşa çıkarsa, ölmek için vahşi doğanın veya kış mevsiminin tehlikelerini beklememiz gerekmez."

"Daha fazla kehanette bulunmayalım," diye konuşmayı noktaladı Tuor. "Arazide kalmayı sürdürürsek sonumuzun ölüm olacağı kesin; oysa tüm bu anlattıklarına rağmen, Kapılara varınca ölme olasılığımızı ben pek güçlü görmüyorum. Haydi, düş önüme!"

Kuru Nehir'in taşlarında kilometrelerce süren zahmetli bir yürüyüşün sonunda, artık daha fazla gitmeye takatleri kalmadığı ve akşam karanlığı sel yatağının çatlaklarla dolu geçidine çöktüğü sırada, yatağın doğu kıyısını tırmanıp dışarı çıktılar ve dağların eteğindeki engebeli tepelere varmış olduklarını gördüler. Başını kaldırıp dağları inceleyen Tuor, bunların o güne dek gördüğü dağların hiçbirinde rastlamadığı tuhaf bir tarzda yükseldiğini gözlemledi; karşısındaki dağların dik birer duvarı andıran yamaçları, çok katlı sarp kayalıklardan oluşan ve her biri bir alttakinden daha içe göçmüş halde yukarı doğru kat kat uzanan kuleleri andırıyordu. Gün sona ermiş, çevre topraklar gri bir sise bürünmüş, Sirion Vadisi gölgeler içinde kalmıştı. Voronwë yol arkadaşını yakındaki tepelerden birinin yamacındaki, Dimbar'ın yalnız eteklerine bakan taşlık bir mağaraya götürdü ve sürünerek içeri girip mağaranın güvenliğinde uzandılar. Ellerinde kalan son besin maddelerini de tükettiler ve çok yorgun ve üşümüş oldukları halde, uykuya dalmadılar. Tuor ve Voronwë'nin Hísimë ayının on sekizinci, yola çı-

kışlarının ise otuz yedinci günü akşamüstü saatlerinde, Ulmo'nun gücü sayesinde kötülüğün kıskacından sıyrılıp Turgon krallığının eşiğindeki Echoriath'ın kuleyi andıran yamaçlarına varışı işte böyle oldu.

Doğan günün ilk ışıkları Dimbar'ı çevrelemiş olan sis perdesini yırtarken yeniden Kuru Nehir'e indiler ve akıntının yönü doğuya dönüp dağların eteklerine çarparcasına yukarı meyillendikten kısa süre sonra, üzerinde sık ve dikenli çalılar fışkırmış olan dik bir yamaçtan aniden ve keskin bir çizgiyle yukarı doğru yükselen büyük ve korkunç bir yarla karşılaştılar. İzlemekte oldukları taşlık kanal dosdoğru bu çalı kümesine dalıyordu ve içerisi halen gece gibi karanlıktı. Çalılığa girmeden önce durakladılar; çünkü kaytan misali dalları çatı oluşturacak şekilde yukarıda birleşen dikenler bu kesimde dere yatağının kenarlarını yoğun şekilde kaplıyordu; öyle ki, bazı noktalarda Tuor ile Voronwë gizlice inine dönmekte olan vahşi hayvanlar gibi sürünerek ilerlemek durumunda kaldı.

Nihayet, büyük çaba sarf ederek yarın ayağına ulaşmayı başardılar ve orada, görende dağların bağrından kopup gelen suların sert kayalığın duvarında açtığı bir tünel ağzı izlenimi uyandıran dar bir dehliz keşfettiler. İçi zifiri karanlık olan bu tünele girdiklerinde Voronwë belli bir tempo tutturup düzenli bir şekilde ilerlemeye başladı; Tuor ise, tavan alçak olduğu için hafifçe eğilmeye özen göstererek, bir eli arkadaşının omzunda, adımlarını Elfinkilere uydurmaya çalışıyordu. Kör karanlıkta böyle bir süre adım adım ilerledikten sonra ayaklarının altındaki zeminin düzleştiğini ve oraya buraya saçılmış taşlardan arındığını fark ettiler. Bir yandan çevreye kulak kabartarak, soluklanmak için bir süre durdular. İçinde bulundukları tünelin havası her nasılsa taze ve canlandırıcı gelmişti onlara, ayrıca, çevrelerinde ve başları üzerinde çok geniş alanlar olduğunu yavaş yavaş idrak ediyorlardı. Yine de ortalıkta çıt çıkmıyor, bu derin sessizliği tavandan damlayan tek bir su tanesinin sesi bile bozmuyordu. Voronwë'nin kafasının karıştığı ve kararsızlık yaşadığı izlenimine kapılan Tuor, arkadaşına fısıldadı:

"Muhafızların beklediği şu Kapılar nerede olabilir? Yoksa farkında olmadan onları geride mi bıraktık?"

"Hayır, bu imkânsız" diye fısıltıyla karşılık verdi ona Voronwë. "Yine de bu işe aklım ermiyor, çünkü içeri giren birinin bunca mesafeyi müdahale edilmeksizin aşması biraz garip. Karanlığın içinde pusuya düşürülüp saldırıya uğramaktan korkuyorum."

Bu esnada, mağaranın duvarları onların fısıltılarına uyanmış ve normalde zorlukla işitilebilen bu sesler, duyanda aynı anda konuşan sayısız ağızdan kaynaklanıyormuş ve gizli kapaklı şeylerden bahsediyormuş izlenimi uyandıran sinsi bir hışıltı ve mırıltı korosu eşliğinde, duvarlarda yankılandıkça giderek daha gürleşerek, tavana ve mağaranın gözle görülemeyen ücra köşelerine dek ulaşmıştı. Yankılar taş duvarların arasında nihayet dinmeye yüz tutmuşken, Tuor karanlığın derinliklerinde çeşitli Elf dillerini yansıtan sesler işitti: İlkin Noldor'a özgü o hiç bilmediği Asil Lehçe çalındı kulağına, sonra ise, her ne kadar onu ayırt edebilse de ait olduğu topluluktan uzun süre ayrı kalmış her kimseye olacağı gibi kulağına biraz yabancı gelen Beleriand lehçesi.[26]

"Ayağa kalkıp kendinizi gösterin!" diye uyardı onları ses. "Ama olduğunuz yerden kımıldamayın! Yoksa ister dost olun ister düşman, ölürsünüz."

"Biz dostuz," dedi Voronwë.

"Öyleyse söylediklerimizi yapın," dedi ses.

Karşılıklı konuşmalarının yankısı sessizliğe gömülürken, Voronwë ile Tuor oldukları yerde taş kesilip beklediler; Tuor'a dakikalar sanki normalden daha ağır geçiyormuş gibi geliyor ve yüreğinde bu yolculuğa çıktığı ilk günden beri hiç olmadığı kadar şiddetli bir korku hissediyordu. Sonra birden ayak sesleri duydular ve çıkan gürültü kısa süre içinde, sanki o bomboş mağaranın içinde troller koşturuyormuş gibi yüksek boyutlara ulaştı. Sonra birden, karanlığın içinde bir Elf ışığının parıltısı belirdi ve bu ışık kendisinden önce önünde dikilmekte olan Voronwë'ye vurduğu için, ilk anda Tuor'un gözleri karanlığın ortasında yıldız misali parıldayan bir huzme dışında bir şey seçemedi. Biliyordu ki bu

ışık üzerine tutulu kaldığı sürece olduğu yerden ne ileri atılabilir ne de geri kaçabilirdi.

Bir süreliğine ışığın altında öylece kaldılar, sonra az önceki ses tekrar duyuldu: "Yüzlerinizi gösterin!" Bunun üzerine, Voronwë'nin kaftanının başlığını geriye atmasıyla beraber Elfin taştan oyulmuş gibi sert ve temiz olan suratı ışığın altında açığa çıktı; Tuor bile sanki yeni görüyormuş gibi bu yüzün ihtişamına hayran kalmıştı. Yol arkadaşının mağrur bir ses tonuyla şöyle söylediğini duydu sonra: "Karşınızdakini tanımadınız mı? Ben Fingolfin Hanedanı'na bağlı Aranwë'nin oğlu Voronwë'yim. Kendi yurdumda unutulup gitmem için birkaç sene geçmesi yetti mi yoksa? Orta-Dünya halklarının hayal gücünün çok ötesindeki diyarlara seyahat ettim ben, ama bu, senin sesini hemen tanımama engel değil, Elemmakil."

"Madem öyle, Voronwë bu topraklarda geçerli olan kanunları da hatırlayacaktır," dedi ses buna karşılık. "Kendisine öyle emredildiği için buradan ayrılmış olduğuna göre, geri dönme hakkına da sahiptir elbet. Ama beraberinde bir yabancıyla değil. Böyle yapması halinde serbest geri-dönüş hakkı yanar ve tutuklanarak, yazgısını belirleyecek olan kralımızın huzuruna çıkarılır. Yabancıya gelince, onun yakalandığı yerde öldürülmesine ya da tutsak alınmasına, kendisini yakalayan muhafız mangası karar verecektir. Onu bana yaklaştır ki hakkında kararımı vereyim."

Voronwë'nin Tuor'un elinden tutup onu ışığa doğru yürütmesiyle beraber, tepeden tırnağa silah kuşanmış ve zırhlara bürünmüş pek çok Noldor savaşçısı, gizlenmekte olduğu karanlık mevzilerden çıkıp, kınından çekilmiş kılıçları ellerinde olduğu halde, iki yolcunun etrafını sardı. Muhafız mangasının kumandanı Elemmakil ise elindeki parlak lambanın ışığı altında tutsakları uzun uzadıya ve yakından inceledi.

"Beni çok şaşırttın doğrusu, Voronwë," dedi sonra Elemmakil. "Seninle dostluğumuz çok uzun zamana dayanır. Nasıl oldu da beni yasalar ile arkadaşlık duygusu arasında böyle zorlu bir duruma düşürebildin? Buraya yanında Noldor'un diğer klanlarından

birine tabi birisiyle bizim çağrımızı almaksızın gelmiş olsaydın bile, şimdiki türden bir sorunla karşılaşmazdık. Oysa sen, Yol ile ilgili bilgiyi ölümlü bir İnsan'la paylaştın. Onun gözlerine bakınca İnsan ırkına mensup olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bir kere sırrımızı öğrendiğine göre, buradan ayrılması artık söz konusu değil; kapılarımızdan içeri girmeye cüret eden bir yabancı oluşundan dolayı da, onu hemen buracıkta öldürmeliyim... Senin arkadaşın ve de sevgini kazanmış biri olması bu gerçeği değiştirmez."

"Kapılarınızın dışındaki vahşi topraklarda, Elemmakil, bir yolcunun başına pek çok garip olay gelebileceği gibi, o kişi hiç beklenmedik görevler de üstlenmek durumunda kalabilir," diye cevapladı onu Voronwë. "Bir gezgin, yola çıkarken bulmayı umduğu şeyden çok farklı bir şeyle geri dönebilir. Ben ne yaptıysam, sizin muhafızlık kurallarınızdan çok daha kesin bir buyruk altında yaptım. Beni sadece kralımızın kendisi yargılayabilir ve bu yoldaşım da benimle birlikte onun huzuruna çıkacak."

Konuşmanın bu anında, korkusunu üzerinden atmış olan Tuor söz aldı: "Ben buraya Aranwë'nin oğlu Voronwë ile birlikte geldim, çünkü o, bu kapılara yaptığım yolculukta bana rehberlik etmek üzere Suların Efendisi tarafından tayin edildi. Sırf bu amaç doğrultusunda, Büyük Deniz'in gazabından ve Valar'ın kendisi için çizmiş olduğu kaderden kurtarıldı. Ben Ulmo tarafından bana verilmiş, Fingolfin'in oğluna iletmem gereken bir mesaj taşıyorum ve kralınızla konuşmadan görevimi yerine getirmiş sayılmayacağım."

Bu açıklama karşısında Elemmakil şaşkın gözlerle Tuor'a bakakaldı. "Peki ya kimsin sen?" diyebildi neden sonra. "Nereden geliyorsun?"

"Ben Hador Hanedanı'ndan Huor oğlu Tuor'um ve Hurín'in soyundan geliyorum; kaldı ki bana öğretildiği kadarıyla bu isimler Saklı Krallık'ta bilinmeyen isimler değil. Hedefime ulaşmak için Nevrast'tan buraya, büyük tehlikelere göğüs gererek yol aldım."

"Nevrast'tan mı?" dedi Elemmakil. "Biz oradan ayrıldığımızdan beri o topraklarda yaşayan kimse kalmadığı söylenmişti bize."

"Doğru da söylenmiş," diye yanıtladı onu Tuor. "Vinyamar'ın salonları o zamandan bu yana bomboş ve soğuk. Ama ben gerçekten de oradan geliyorum. Şimdi beni o eski malikaneleri inşa eden kişinin huzuruna götürün."

"Bu denli büyük meseleler söz konusu oldu mu, yargılama yetkisi beni aşar," dedi Elemmakil. "Bu durumda sizi daha çok sorunun aydınlığa kavuşturulacağı yere götüreceğim ve orada, Büyük Kapı'nın Bekçisi sizi sorguya çekecek."

Elf kumandanın yanındaki askerlere bazı komutlar vermesiyle beraber Tuor ve Voronwë uzun boylu muhafızların arasına alındı; önlerinde iki, arkalarında ise üç kişi dikiliyordu. Sonra Elemmakil onların önüne düştü ve zemini dümdüz bir geçide girerek dış cephe muhafızlarının mevzilendiği mağaralardan ayrıldılar. Uzunca bir süredir yürüyorlardı ki geçidin karşı ucunda soluk bir ışık belirdi. Çok geçmeden, iki yanında yüksek sütunlarla kayaların içine oyulmuş geniş bir kemerin altına ulaştılar. Söz konusu sütunların arasında, üzeri muhteşem bir işçilikle süslenmiş ve dev gibi demir çivilerle birbirine tutturulmuş ahşap kütüklerden oluşan büyük bir kale kapısı göze çarpıyordu.

Elemmakil'in kapının belli bir noktasına dokunmasıyla beraber koca kapı sessizce yukarı doğru hareket etti ve açılan geçitten içeri girdiler; o anda Tuor, Kuzey'in çetin dağ geçitlerinde uzun yıllar dolaşmış olmasına rağmen benzerini o ana dek ne gördüğü ne de hayalinde canlandırdığı, devasa büyüklükte bir koyağın sınırına gelip durduklarını fark etti. Ne de olsa, benzeri diğer tabiat yapıları, Orfalch Echor Cirith Ninniach ile kıyaslanınca kayadaki bir çentikten farksızdı. Burada, dünyanın başlangıcıyla yaşıt büyük savaşlar sırasında Valar tanrıları kendi elleriyle koca dağları iki yana itmişti ve oluşan yarık, iki yanı baltayla kesilmiş gibi düz ve dimdik bir şekilde, akla hayale sığmayacak bir yüksekliğe uzanıyordu. Orada, çok yukarılarda gökyüzünden bir kesit zorlukla görülebiliyor, dağların kapkara ve bir grup mızrak gibi sert ve sivri olan dorukları göğün o derin maviliğini delmek istercesine yükseliyordu. Bu görkemli duvarlar kış güneşinin aydınlatamayacağı

denli yukarıdaydı ve güneş çoktan doğmuş olduğu halde geceden kalma yıldızların soluk parıltısı dağların doruklarında halen seçilebiliyordu. Aşağıda ise, Elf ışıklarının yukarı doğru uzayıp giden yolu aydınlatması dışında her şey loşluğa gömülmüştü. Vadinin zemini keskin bir açıyla yukarı, doğuya doğru yöneliyordu ve o anda Tuor, sol yandaki nehir yatağının hemen yanında, gölgelerin içinde gözden kaybolana dek yukarı doğru uzanan üzeri taş döşemeli genişçe bir yol bulunduğunu fark etti.

"Henüz sadece Birinci Kapı'yı, diğer bir deyişle, Ahşap Kapı'yı geçtiniz," deme gereği duydu Elemmakil. "Önümüzde çok uzun bir yol var daha. O yüzden, hızlanalım."

Bu çukur yolun nereye kadar gittiğini Tuor kestiremiyordu ve etrafına bakınırken birden, ağır bir yorgunluk, bulut gibi çöktü üzerine. Serin bir rüzgar taşların yüzünü yalayıp geçerken, pelerinine daha bir sıkı sarındı. "Saklı Krallık'tan esen rüzgarlar ne de soğukmuş!" dedi bir yandan.

"Gerçekten de öyle," diyerek ona hak verdi Voronwë. "Buraya yolu düşen bir yabancı, kibrin Turgon'un hizmetkarlarını acımasız kıldığını zanneder. Aç ve bitkin olanlar için Yedi Kapı'dan geçen yol son derece uzun ve zorludur."

"Kanunlarımızın biraz daha gevşek hükümler taşımasına izin vermiş olsaydık, kalleşlik ve nefret çoktan aramıza girip sonumuzu getirmişti. Bunu sen de gayet iyi tahmin edersin," dedi Elemmakil. "Ama biz hiç de az önce söylediğin gibi acımasız kişiler değiliz. Burada besin maddesi yok ve bir yabancı kapıların birinden bir kez geçti mi, geri dönmesi olanaksızdır. O yüzden dişinizi biraz sıkın, İkinci Kapı'ya vardığımızda rahatlayacaksınız."

"Dediğin gibi olsun," diyen Tuor sanki arkadan dürtülmüş gibi adımlarını hızlandırdı. Bir süre sonra dönüp de geriye baktığında, Voronwë ile birlikte sadece Elemmakil'in kendisini izlemekte olduğunu gördü. "Artık gardiyana ihtiyaç yok," dedi Elemmakil, onun aklından geçen soruyu okumuş gibi. "İster Elf için olsun ister İnsan için, Orfalch'tan kaçış yoktur... tıpkı geri dönüş olmadığı gibi."

Bazen uzun basamakları çıkarak bazense yarların korkutucu gölgesi altında rüzgara karşı yokuş yukarı tırmanarak ilerlemeyi sürdürdüler ve Ahşap Kapı'yı üç kilometre kadar geride bırakmışlardı ki, Tuor, yolun dağ geçidini boydan boya kaplayan ve iki ucunda kalın birer taş kule bulunan dev bir duvarın önünde sona erdiğini gördü. Yolun kesildiği noktada, duvarın tam ortasında üzeri kemerli büyük bir geçit görülüyordu fakat duvar ustaları söz konusu kapının önüne tek ve kocaman bir kaya parçası oturtarak geçişi imkânsız kılmıştı. Oraya yaklaştıkça, kayanın kara yüzeyinin kemerin ortasından aşağı doğru sarkan beyaz ışığın altında cilalanmış gibi parladığını fark ettiler.

"İşte bu karşınızdaki, İkinci Kapı, yani Taş Kapı," diyen Elemmakil duvara doğru yürüyüp eliyle hafifçe ittirdi ve bu hareket gizli bir manivelayı hareket ettirmiş olacak ki, kapı kenarı onların yüzüne bakana dek olduğu yerde döndü ve iki yanda boşluklar açıldı. Boşlukların birinden geçip öteki taraftaki geniş avluya ayak bastıklarında, grilere bürünmüş pek çok silahlı muhafızın kendilerini beklemekte olduğunu gördüler. Aralarında tek söz geçmemiş, Elemmakil beraberindeki ikiliyi doğruca kuzey yönündeki kulenin dibinde bulunan bir salona götürmüştü. Orada tutsaklara yiyecek ve şarap sunuldu ve bir süre dinlenmelerine izin verildi.

"Yemeklerin yetersiz kaldığını biliyorum," dedi Elemmakil Tuor'a. "Ama iddianızın gerçekliğini kanıtlarsanız, istemediğiniz kadar fazlasını bulacaksınız."

"Yemekler yeterli," dedi Tuor. "Bünyemiz bu kadarıyla iyileşmeyecek kadar zayıf değil herhalde." Gerçekten de, Noldor'un sunduğu şuncacık yemek ve içecek bile tazelenmelerine yetmiş, Tuor çok geçmeden yola devam etmeleri için kendisi ısrar eder olmuştu.

Kısa bir yürüyüşten sonra öncekinden daha yüksek ve güçlü yapılı bir diğer kapıya; Bronz Kapı olarak da anılan Üçüncü Kapı'ya vardılar: İşlemelerinde pek çok şekil ve tuhaf sembol göze çarpan bronzdan yapılma kalkan ile levhalar üzerine asılmış, iki

yana açılır cinsten büyük bir kapıydı bu. Kapının üst pervazının yukarısında kalan duvar boşluğunda, çatıları da dahil olmak üzere her yanı bakırla kaplı ve duvar boyunca meşale misali sıralanmış olan lambaların kızıl alevinin ışığında kendisini imal eden ustaların hünerini sergilercesine hiç durmadan ışıltılar saçarak parıldayan dörder köşeli üç adet sütun yer alıyordu. Bu kapıdan da usulca geçtiler ve diğer yanda, kör bir ateş gibi parlayan zırhlarının içinde hazır vaziyette bekleyen daha da kalabalık bir muhafız grubuyla karşılaştılar. Baltalarının keskin yanlarının kırmızı renkte oluşu, bu kapıyı savunmak üzere görevlendirilenlerin çoğunun Nevrastlı Sindar arasından seçilmiş olduğunun ispatıydı.

Yolun en zahmetli kısmına gelmişlerdi şimdi, çünkü Orfalch'ın orta kesiminde yokuş en dik şekline bürünüyordu ve tırmanırlarken Tuor o ana dek karşılarına çıkan en yüksek ve azametli duvarın başlarının üstünde karanlığa doğru yükselerek onları beklediğini gördü. Böylece Dördüncü Kapı'ya, yani İşlenmiş Demir Kapı'ya ulaşmış oldular. Bu seferki duvar öncekilerden çok daha yüksekti ve hiçbir ışık tarafından aydınlatılmamış olan yüzeyinin simsiyah bir görüntüsü vardı. Üzerine dört tane demir kolon yerleştirilmişti ve bunların arkada kalan ikisinin arasına da, sanki onun bir dağın doruğundan aşağı doğru uçuşuna bakılarak şekillendirilmiş denecek kadar Kral Thorondor'a benzeyen, demirden yapılma büyük bir kartal figürü oturtulmuştu. Önüne gelip durdukları bu büyük kapıyı incelerken, ağaç gövdeleri ve dalları arasından soluk ayışığı seçilebiliyormuş gibi geldi Tuor'a. Gerçekten de kapının gövdesi, birbirine geçmiş pek çok ağacın kıvrım kıvrım kökleri ile üzerinde sayısız yaprak ve çiçek bulunan birbirine geçmiş dallarını betimleyecek ve üstelik bunların arasındaki boşluklardan ışık sızmasına imkân verecek şekilde oyulmuştu. Kapıdan geçtikleri sırada bunun nasıl mümkün olabildiğini daha iyi gözlemledi Tuor; duvar oldukça kalındı ve içinde birbirini şeklen tamamlayan bir yerine tam üç katman bulunuyordu. Bu durumda uzaktan yaklaşan kişi, ancak kapının diğer yanına geçtiğinde ışığın kaynağının ne olduğunu anlayabiliyordu: Gün ışığı.

Şimdi çok daha iyi farkına varıyorlardı ki, dağın içinde devamlı yukarı doğru yol alarak, tırmanmaya başladıkları alçak diyarların inanılmayacak ölçüde üzerinde kalan çok yüksek rakımlı bir kesime ulaşmışlardı, gelgelelim yolun Demir Kapı'dan sonraki kısmında zemin dümdüz görünüyordu. Dahası, Echoriath'ın en keskin zirvelerini ve asıl gövdesini geride bırakmışlardı; o kulemsi görünüşlü dağlar hızla alçalarak dağın içindeki tepeciklere dönüşüyor, vadi ise yamaçları giderek daha az dik hale gelerek genişliyordu. Vadinin iki yanındaki yükseklikler karla örtülüydü, bu kar tabakasından yansıyan güneş ışıkları ise havada asılı duran pırıltılı sisi yarma çabasındaki bir ayışığını andırıyordu.

Demir Kapı'nın ardında mevzilenmiş Demir Muhafızlar'ın arasından geçtiler bu kez; bu defakilerin pelerinleri, zırhları ve kalkanları siyahtı ve yüzleri, kartal gagası şeklindeki miğferlerin ardına gizlenmişti. Soluk ışığın ortasına doğru, önleri sıra yürüyen Elemmakil'i takip ettiler. O sırada Tuor, yürüdükleri yolun hemen yanında, mevsimleri umursamazcasına asla sararıp solmayan ve Aklıeren olarak da tanınan, yıldızlar gibi beyaz *uilos* çiçekleriyle bezeli bir çimenlik bulunduğunu gördü.[27] Bir yandan yürümeye devam ederken büyülenmiş bakışlarla etrafa dalıp giden Tuor, Gümüş Kapı'nın önüne geldiğini ilkin fark etmedi bile.

Beşinci Kapı'nın duvarı beyaz mermerdendi. Basık ve geniş tasarıma sahip bu kapının korkuluğunu, yine mermerden yapılma beş büyük kürenin arasında yer alan, içine beyaz giysili pek çok okçu konuşlanmış gümüş bir kafes teşkil ediyordu. Kapının kendisi, üç yanı açıkta duran bir çember şeklinde olup, aydan koparılmış izlenimi uyandıran, Nevrast'a özgü gümüşler ve inciler ile süslenmişti. Kapının üzerinde, en ortada duran kürenin içinde, Beyaz Telperion Ağacı'nın gümüş ve malakit kullanılarak yapılmış bir imgesi dikkat çekiyordu ve ağacın dallarına, çiçek niyetine Balar'ın büyük incileri serpilmişti.[28] Kapı'nın ardında yer alan, zemini yeşil ve beyaz mermer döşeli bembeyaz ve geniş salonda ise, beyaz tepeli miğferleri ve gümüşten zırhlarıyla, salonun her iki yakasına yüzer kişi halinde yerleştirilmiş okçular karşıladı on-

ları. Tuor ile Voronwë'nin önü sıra bu okçuların sessiz sıraları arasından geçen Elemmakil, doğruca Altıncı Kapı'nın eşiğine giden uzun beyaz bir yola girip yürümeye devam etti. Bu yeni kapıya yaklaştıkça çevredeki çimenliklerin giderek genişlediği ve yıldız kadar beyaz *uilos* çiçekleri arasında altından birer gözü andıran pek çok başka çiçeğin açmış olduğu ilişti gözlerine.

Böylece, Nirnaeth'ten bile önceki dönemlerde inşa edilmiş olan ve bugün Turgon'un hükümranlık alanını dış dünyadan ayırma işlevi gören eski kapıların en sonuncusuna, Altın Kapı'ya ulaştılar. Duvarının sarı mermerden, küreleri ile korkuluğunun ise kırmızı altından yapılmış olması, üç yerine altı küre taşıması ve bunların ortasına yerleştirilmiş altından bir piramidin içinde Güneş Ağacı Laurelin'in şeklinin yer alması, altın zincirlerle sembolize edilmiş uzun dallarının topaz yontularak şekillendirilmiş çiçeklerle süslü olması gibi ayrıntılar sayılmazsa, çoğu yönüyle Gümüş Kapı'ya benziyordu. Kapının kendi gövdesi ise; lal taşı, topaz ve sarı elmas kakılarak örülmüş sembollerin arasında güneşi anımsatacak biçimde çok yönlü ışıklar saçan altın dairelerle bezenmişti. Kapının ardındaki alanda, altın yaldızlı zırhlar içinde, miğferlerinin tepesinde altından upuzun tüyler taşıyan, büyük yuvarlak kalkanları ise alev kırmızısı renge sahip üç yüz okçu yer alıyordu.

Bu kesimdeki tepeler doruklarındaki kar kümeleri sayılmazsa gün ışığının yansımasını önleyecek şekilde yeşil bir tona büründüğü ve vadinin her iki yamacı da iyiden iyiye alçaldığı için, izledikleri yolun devamı gayet iyi güneş alıyordu ve Elemmakil adımlarını hızlandırdı; çünkü Maeglin'in Nirnaeth dönüşü şekil verdiği ve Orfalch Echor'un girişini kaplayan geniş kaya kütlesine yerleştirdiği, herkesçe Büyük Kapı olarak bilinen Yedinci Kapı'ya az bir mesafeleri kalmıştı.

Burada karşılarına duvar değil, geçidin her iki yanına dikilmiş, en tepelerindeki parlak çelikten yapılma taretli küçük zirvelerde son bulana kadar dairesel bir eğimle ve giderek incelerek sonu hiç gelmeyecekmiş gibi göğe doğru uzanan yüksek birer kule çıktı. Bu kulelerin arasında ise, üzerinde tek bir pas izi bile görülmeyen

ve çevresine soğuk beyaz bir ışıltı yayan yine çelikten yapılma devasa bir parmaklık duruyordu. Olgunluğa giden evredeki genç ağaçların yüksekliğine ve çapına sahip yedi çelik sütun yükseldikçe inceliyor ve nihayet, keskin ve küçük bir iğne ucu kadar ufalıp böylelikle sonlanıyordu. Sütunların arasında çelikten yapılma yedi adet kocaman kol demiri göze çarpıyor, parmaklığın arasında oluşan her bir boşlukta ise, tepeleri geniş birer mızrak ucunu andıracak şekilde havayı delerek uzanan yedişer tane çelik çubuk bulunuyordu. Parmaklığın merkezine, en ortadaki ve aynı zamanda en büyük sütunun üzerine, Turgon kraliyet miğferini, yani üzeri elmaslarla süslü Saklı Krallık Tacı'nı simgeleyen görkemli bir şekil yerleştirilmişti.

Başlangıçta, iç içe geçmiş çelik yığınlarından oluşan bu kocaman parmaklığın hiçbir yerinde kapı veya benzeri bir geçit göremedi Tuor. Fakat biraz daha yaklaşınca, parmaklıkların arasındaki boşluklardan kör edici bir ışık süzüldüğünü fark etti ve korku ile hayret karışımı bir refleksle bir kolunu gözlerine siper ederek oracıkta dondu kaldı. Diğer yandan, Elemmakil sakince parmaklığa yanaşmış ama önünde bu defa hiçbir kapı açılmamıştı. Sonrasında Elf demirlerden birine hafifçe vurmakla yetinmiş ve bunun üzerine, çelik parmaklıklarda, çok telli bir arpın çıkaracağı ahenkli melodiye benzer bir ses eşliğinde bir kuleden diğerine yayılan bir zangırtı baş göstermişti.

Aynı anda her iki kuleden birçok atlı dışarıdaki açıklığa çıktı ve kuzey yönündeki kuleden gelen atlıların başını çeken kocaman beyaz bir atın sırtına yerleşmiş bir savaşçı çok geçmeden önlerine gelip üzengilere asıldı ve atından inerek onlara doğru yürümeye başladı. Elemmakil gibi uzun boylu ve asil görünüşlü olması bir yana, ondan çok daha amirane bir havası vardı, o sıralar Büyük Kapı'nın Bekçisi unvanını elinde tutmakta olan, Pınarların Efendisi Ecthelion'un.[29] Baştan aşağı gümüşten giysilere bürünmüştü ve parıltılar saçan miğferinin üstünde ucunda bir elmas bulunan çelik bir diken vardı. Yaveri yanına yetişip onun kalkanını alırken, Tuor'a kalkan yüzeyi yağmur taneleriyle sırılsıklam olmuş

gibi geldi; aslında bu, kalkanın üzerine işlenmiş olan binlerce mücevher parçacığından çıkan pırıltıydı.

Elemmakil onu selamladıktan sonra şöyle girdi söze: "Size Balar'dan yeni dönmüş olan Voronwë Aranwion'u getirdim; beraberinde buraya kadar sokmuş olduğu şu yabancı ise, kralımızı görme talebinde bulunuyor."

Bunun üzerine Ecthelion Tuor'dan yana döndü; fakat pelerinine sarınıp dikkatli gözlerle onu süzmekten başka hiçbir şey yapmadı ilk anda. Voronwë'ye ise, Tuor'u bir sis perdesi sarmalamış da bu sayede endamı daha bir uzayıp etkileyici hale gelmiş gibi görünüyordu; öyle ki, Tuor'un kapüşonunun tepesi, karada köpürmeye devam eden gri bir dalga misali, Elf lordunun miğferinden de yüksekte duruyordu şimdi onun gözünde. Berrak fakat bir o kadar delici bakışlarını Tuor'un üzerinden ayırmayan Ecthelion kısa süren bir sessizliğin ardından ciddi bir sesle şöyle dedi:[30] "Son Kapı'nın önüne kadar geldin. Şunu bil ki o kapıdan geçen hiçbir yabancı bir daha geri dönemez, dönüşü ölümün kapısından olmayacaksa tabii."

"Böyle uğursuz kehanetlerde bulunmanız yersiz! Suların Efendisi'nin mesajını taşıyan biri ölümün kapısından geçecekse, burada bulunanların hepsi de ona eşlik edecektir. Pınarların Lordu olan siz, Suların Efendisi'nin gönderdiği bu ulağı daha fazla alıkoymayın!"

Bu sözler üzerine Voronwë de dahil olmak üzere orada bulunan herkes, duydukları konuşma ve tutsağın kullandığı ses tonu karşısında şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kalmış halde, Tuor'a bakakaldı. İçlerinden sadece Voronwë, Tuor'un ağzından çıkan sesin aslında çok daha büyük ve çok uzaktaki bir varlığa ait olduğunu sezinlemişti. Aynı şekilde Tuor'a da, sanki kendi ağzından bir başkası konuşmuş da o da diğerleri gibi bu sese kulak vermiş gibi gelmişti.

Gözlerini Tuor'dan ayırmaksızın bir süre için sessiz kalan Ecthelion'un yüzüne, yavaş yavaş, sanki karşısındaki tutsağın pelerininin gri gölgeleri içinde çok uzaklardan gelen görüntü-

lerin yansımasını izlemiş gibi, korkuyla karışık bir saygı ifadesi yerleşti. Sonra birden, Elf lordu başını eğip onu selamladı ve arkasını dönüp kapının yanına giderek ellerini parmaklığın belli bir noktasına koymasıyla beraber üzerinde taç bulunan sütunun iki yanındaki kanatlar içe doğru açıldı. Kapıdan geçen Tuor, öte yandaki yüksekçe bir çimenliğe gelip önünde alabildiğine uzayıp giden vadiyi seyretmeye koyuldu. Dikkatle baktığında, uzaklarda, karlar içindeki Gondolin'in siluetini görür gibi oluyordu. Vadinin manzarası karşısında öylesine büyülenmişti ki bakışlarını uzunca bir süre başka hiçbir yöne çeviremedi; ne de olsa, yalnızlıkla geçen uzun günler ve gecelerde hasretle hayalini kurduğu ve ulaşmayı arzu ettiği yer, nihayet önündeydi.

Tuor tek söz etmeden olduğu yerde öylece dikilirken, her iki omzunun başına toplanmış olan Gondolin ordusunun fertleri sessizce ona eşlik ediyordu. Yedi Kapılar'ı sırasıyla gözetmekle görevli her birliğin temsilcileri vardı orada, kumandanları ise kimisi beyaz kimisi kır renkli atların üzerindeydi. Elflerin merak dolu bakışları halen onun üzerindeyken, Tuor pelerininin bağcığını çözdü ve gri kumaşın omuzlarından kayıp yere düşmesiyle beraber, içine giymiş olduğu o görkemli Nevrast zırhı ve beraberindeki teçhizat açığa çıktı. Oradakilerin pek çoğu, Turgon'un bu göz alıcı eşyaları Vinyamar Tahtı'nın arkasındaki duvara kendi elleriyle asmasına tanıklık etmiş kişilerdi.

İşte o anda, Ecthelion düğümü çözen son sözü söyledi: "Artık daha fazla kanıta ihtiyaç yok; Huor'un oğlu olduğuna ilişkin iddiası bile, gördüğümüz bu gerçeğin, yani onun Ulmo tarafından gönderilmiş olduğu gerçeğinin yanında önemsiz kalır."[31]

NOTLAR

1. *Silmarillion*'un 413. sayfasında, Nirnaeth Arnoediad'ı izleyen sene içinde Brithombar Limanları ve Eglarest yakılıp yıkıldığında, Falas Elfleri içinde kaçıp canını kurtarabilenlerin Círdan ile beraber Balar Adası'na yelken açtığı söylenir; "ve oraya gelen herkes için güvenli bir sığınak

oluşturdular, çünkü aynı zamanda Sirion Deltası'nın ağzını tutmuş oluyorlardı ve kamışların orman kadar yoğun olduğu o dere ve su birikintileri arasında birbirinden hafif ve hızlı pek çok geminin gizlenebileceği alanlar vardı."

2. Her ne kadar Silmarillion'un yayımlanmış versiyonu içinde yer bulamamış olsalar da, Noldorin Elflerinin kullandığı mavi ışık saçan bu lambalara başka metinlerde de değinilir. Túrin ile ilgili öykünün eski versiyonlarında, Angband'dan kaçmayı başaran ve sonrasında Taur-nu-Fuin Ormanı'nda Beleg ile karşılaşan Nargothrondlu Elf Gwindor'da bu lambalardan bir tane bulunduğu görülür. (Kaldı ki bu, babamın Gwindor ile Beleg'in rastlaşmasını betimlediği tablosunda da gözlemlenebilir. Kendiniz de görmek için lütfen *J.R.R. Tolkien'den Resimler*, 1979, 37 numaralı resme bakınız.) Túrin'in az önce öldürdüğü yaratığın Beleg olduğu gerçeğini görmesini sağlayan da, Gwindor'a ait söz konusu lambanın devrilmesi ve açığa çıkması sonucu etrafa yayılan ışıktır. Gwindor'a ilişkin öykünün notlarından birinde, bu lambalar, yaratılış sırrını Noldor'un kendisinin bile bilmediği "Fëanor Lambaları" olarak tanımlanır ve aynı zamanda, "zincirlerle örülü düzgün bir ağdan aşağı sarkan ve etrafa mavimtırak bir ışık saçarak içten içe devamlı yanan kristaller" şeklinde tarif edilir.

3. "Güneş yolunu hep aydınlatsın." – *Silmarillion*'da bu konu üzerine anlatılmış olan ve elinizdeki kitapta bulunana oranla çok daha kısa olan öyküde, Tuor'un Noldor Kapısı'nı nasıl bulduğuna dair hiçbir bilgi olmadığı gibi, Gelmir ve Arminas adlı Elflere de değinilmemektedir. Diğer yandan, söz konusu eserin Túrin ile ilgili bölümünde (*Silmarillion*, sayfa 417) bu ikili, Ulmo'nun uyarısını Nargothrond'a getiren mesajcılar olarak karşımıza çıkar ve Finarfin'in Dagor Bragollach'tan sonra güneye gidip Tersaneci Círdan'ın yanına yerleşen oğlu Angrod'un kavminden oldukları izah edilir. Nargothrond'a gelişlerini konu alan daha uzunca bir öyküde ise Arminas Túrin'i kendi ırkdaşlarıyla kıyaslayıp onun yetersizliklerine vurgu yaparken, "Dor-Lómin'in terk edilmiş topraklarında" Tuor ile nasıl karşılaştıklarından bahseder; bakınız: Sayfa 273.

4. *Silmarillion*'un 177. sayfalarında Morgoth ile Ungoliant'ın Silmarillerin kontrolünü ele geçirmek için bu yörede mücadele ettiği sırada "Morgoth'un çevre dağlarda yankılanan korkunç bir çığlık koyuverdiğinden" bahsedilir. "O andan itibaren o yörenin adı Lammoth olarak kalmıştır; çünkü aslında Morgoth'un çığlığının yankısı asla dinmez ve o civarda herhangi birisi bağıracak olursa, peşi sıra Morgoth'un sesinin yankılarını da uyandıracak, sonuç olarak denizden tepelere

dek tüm arazi ızdırap içinde inleyen bir ses yumağıyla çınlayacaktır." Başka bir açıdan bakılacak olursa, orada çıkarılan herhangi bir sesin kendi doğasından ötürü giderek daha gürleştiği söylenebilir; bu olgu, *Silmarillion*'un 13. bölümünün başlangıcında, az önce değindiğimiz metinle büyük ölçüde benzerlik gösteren bir paragrafta da açıkça işlenmektedir: "Sahile ayak basmalarıyla beraber Noldor'un çığlıkları ve bağrışları tepelerde yankılanarak giderek yükseldi ve bir süre sonra birbirinden gür sayısız sesin yankısından oluşan bir gürültü tüm kuzey kıyılarına yayıldı." Bir 'inanışa' göre, Lammoth ve Ered Lómin (Yankı Dağları), isimlerini Morgoth'un Ungoliant'la mücadele ederken koyuverdiği o tüyler ürpertici çığlığın yankılarını sürdürüyor olmalarına borçludur; bazı diğer yaklaşımlara göreyse bu yörenin adı sırf tabii özelliğinden kaynaklanmaktadır.

5. *Silmarillion* sayfa 451: "Ve Túrin, Narog ile Teiglin arasındaki terkedilmiş topraklar boyunca kuzeye doğru ilerlerken karakış gelip çattı; üstelik o yıl, henüz sonbahar bitmeden ilk kar düşmüş, alışılmadık kadar soğuk bir ilkbaharın gelişi ise çok geç olmuştu."
6. *Silmarillion*'un 272. sayfasında Ulmo'nun Vinyamar'da Turgon'a göründüğü ve ona Gondolin'e gitmesi gerektiğini söylediği sırada şöyle dediğinden bahsedilir: "Noldor halkının başına musallat olan lanet seni sona çok yaklaştıracak ve duvarların arasında ihanetle karşılaşacaksın. Tam ateşin pençesine düştüğün sırada, birisi seni uyarmak üzere Nevrast'tan çıkagelecek ve Elfler ile İnsanlar o kişide kendilerini yıkım ve ateşten kurtaracak bir umut ışığı görecekler. O yüzden zırhını ve silahlarını bu salonda bırak ki, günü gelince onları bulabilsin ve onları kuşanmış halde senin yanına ulaştığında bu sayede onu tanıyıp doğru kişi olduğuna emin olasın." Bunu söyledikten sonra Ulmo Turgon'a ardında bırakması gereken miğferin, kılıcın ve zırhın taşıması gereken özellikleri tarif eder.
7. Tuor Eärendil'in babası, o da, Númenor'un ilk kralı olacak Elros Tar-Minyatur'un babasıdır.
8. Burada Ulmo'nun uyarısının Gelmir ve Arminas tarafından Nargothrond'a ulaştırılışından bahsediliyor olsa gerek; bakınız: Sayfa 269-270.
9. Gölgeli Adalar'ın, *Silmarillion*'un 11. bölümünün sonlarında bahsi geçen ve Valinor oraya gizlendiği sıralarda "Gölgeli Denizler'e kuzeyden güneye uzanan bir ağ misali serpilmiş" olan Efsunlu Adalar'la aynı olması kuvvetli bir ihtimal.
10. *Silmarillion*, sayfa 413-414: "Turgon'un emri üzerine (Nirnaeth Arnoediad sonrası) Círdan birbirinden hızlı yedi gemi inşa ettirir ve bun-

lar batı denizlerine açılırlar; en son bitirilip de yola çıkan hariç Balar'a içlerinden hiçbiriyle ilgili en ufak haber ulaşmaz. Sözü edilen sonuncu geminin mürettebatı açık denizde uzun süre uğraştıktan sonra nihayet Orta-Dünya anakarasına geri dönmek üzereyken, yakalandıkları müthiş bir fırtına sonucu gemileri batar; içlerinden yalnızca biri Ulmo tarafından Ossë'nin gazabından korunur ve dalgalar onu sırtında taşıyarak Nevrast kıyılarına bırakır. Onun ismi Voronwë'dir ve Turgon'un talimatıyla Gondolin'den yola çıkmış olan habercilerden biridir." Ayrıca bakınız: *Silmarillion*, sayfa 496.

11. Ulmo'nun Turgon'a söyledikleri *Silmarillion*'un 15. bölümünde şu şekilde geçiyor: "Şunu unutma ki, Noldor'un gerçek ümidi batıda saklı ve denizden kopup gelecek," ve "Tam ateşin pençesine düştüğün sırada, birisi seni uyarmak üzere Nevrast'tan çıkagelecek."
12. Beraberinde Tuor ile Gondolin'e döndükten sonra Voronwë'nin akıbetinin ne olduğu hakkında *Silmarillion*'da hiçbir bilgi yer almıyor; fakat orijinal öyküde ("Tuor ve Gondolin Sürgünleri") Voronwë, Tuor'un bu kitapta geçen sözlerinden de anlaşılacağı gibi, kentin yağmalanması sırasında canını kurtarabilen birkaç kişiden biri olarak tanımlanır.
13. *Silmarillion*, sayfa 341: "Turgon, yardım zamanında ulaşmadığı takdirde, kuşatmanın kaldırılmasının Noldor'un çöküşünün de başlangıcı olduğunun farkındaydı aynı zamanda; bu yüzden, Sirion Nehri ağzına ve Balar Adası'na gizlice Gondolindrim birlikleri yolladı. Bunlar oralarda gemiler inşa ettiler ve Turgon'un talimatları doğrultusunda af dilemek ve Valar'ın yardımına başvurmak üzere Valinor'u bulma ümidiyle batı denizlerine yelken açtılar. Kendilerine yol göstermeleri için deniz kuşlarına yalvardılar. Ama deniz uçsuz bucaksız ve bir o kadar da vahşiydi ve kötülüğün o büyülü gölgesi Valinor'u onların gözünden hep sakladı. Bundan dolayıdır ki, Turgon'un gönderdiği habercilerin hiçbiri batıya ulaşamazken, geriye dönmeyi başaran birkaçı dışında hepsi bu uğurda yitip gitti."

Silmarillion'un içeriğinde bulunan 'sonradan kurulmuş' metinlerin birinde açıklandığı kadarıyla Noldor halkı "tersane işçiliği ve gemi yapma sanatıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmasa ve inşa ettikleri gemiler ya batmış ya da güçlü rüzgarlarca karaya geri sürülmüş olsa bile", Dagor Bragollach'ın ardından "Turgon Balar Adası'nda gizli bir yerleşke bulundurmayı sürdürmüştü" ve Nirnaeth Arnoediad'ın ardından Círdan ile onun halkından geriye kalanlar Brithombar ve Eglarest'ten kaçıp Balar'a sığınarak "Turgon'un oradaki ileri karakolunun bir parçası olmuştu." Ama *Silmarillion*'un baskıya verilen nihai versiyonunda öykünün bu unsurlarının es geçildiği ve Gondolin'den gelen Elflerin Balar'da koloni

kurması konusuna hiç değinilmediği görülür.

14. Núath koruluklarına *Silmarillion*'da yer verilmemiştir ve bu ormanlık alan kitabın ekindeki haritada da görülmemektedir. Narog'un üst kesimindeki sulardan Nenning Nehri'nin başladığı noktaya dek batıya doğru uzanırlar.

15. *Silmarillion*, sayfa 441: "Kral Orodreth'in kızı Finduilas onu [Gwindor'u] tanıdı ve huzuruna kabul etti; çünkü Nirnaeth'ten önceki dönemde ona âşık olmuştu ve Gwindor da benzer şekilde onun güzelliğine öyle hayrandı ki, ona Ivrin havuzlarına vuran güneş ışığı anlamına gelen Faelivrin adını takmıştı."

16. Glithui Nehri'ne *Silmarillion*'un metni içinde rastlanmaz ve bu ırmak kitabın haritasında ismi belirtilmeksizin gösterilir: Teiglin Nehri'nin kollarından biri, Malduin Nehri'nin biraz kuzeyinde bu ırmağın sularıyla birleşmektedir.

17. Bu yola *Silmarillion*'un 432. sayfasında şöyle değiniliyor: "Çok eski zamanlardan kalma bu yol... Sirion'un o uzun ve dar yatağı boyunca devam edip bir zamanlar Finrod'un "Gözlem Kulesi" Minas Tirith'in konuşlanmış olduğu adacığı geçerek ve böylelikle Malduin ve Sirion arasındaki toprağı geride bırakıp yağmur sularının kabarttığı Brethil'le birleşerek nihayet Teiglin Sığlıkları'na kavuşur."

18. "*Glamhoth*'a ölüm!" ne *Silmarillion*'da ne de *Yüzüklerin Efendisi*'nde karşımıza çıkan bu isim, Sindarin dilinde Orkları tanımlamak için kullanılan genel bir tabirdir. Anlamı "yaygara koparan topluluk" veya "arbede çıkaran güruh". Gandalf'ın kılıcının *Glamdring* ismini taşıması, *Tol-in-Gaurhoth*'un karşılığının da "Kurtadam Adası", diğer bir ifadeyle "Kurtadamlara Yataklık Eden Ada" oluşu bu anlamda dikkatimizi çekiyor.

19. *Echoriath*: Gondolin Ovası'nı çevreleyen Çember Dağları. *ered e·mbar nín*: Benim yurdum olan bu dağlar.

20. *Silmarillion*'un 423. sayfalarında Doriathlı Beleg Túrin'e (işbu kitapta geçen olaylardan birkaç yıl önce) Orkların Anach Geçidi içinden bir yol açtığını ve "vaktiyle barışın hüküm sürdüğü bir diyar olan Dimbar'ın sonradan Kara El'in etkisi altında kalıp yerle bir olduğunu" söyler.

21. Maeglin ve Aredhel peşlerine takılmış olan Eöl'den bu yolu kullanarak kaçar (*Silmarillion*'un 16. bölümü) ve sonrasında Celegorm ve Curufin Nargothrond'dan kovulunca yine bu yoldan geçer (*Silmarillion*, sayfa 376). Yolun batı ucunun Turgon'un Taras Dağı'nın altında bulunan eski sığınağı Vinyamar'a çıktığı yalnızca bu kitapta geçmektedir; Brethil'in kuzeybatı sınırında Nargothrond'a giden Eski Güney Yolu ile kesiştiği noktadan sonraki kısmı ise haritada gösterilmemiştir.

22. *Brithiach* ismi, tıpkı *Brithon* Nehri ve *Brithombar* Limanı gibi, "çakıl" manasına gelen *brith* hecesini içermektedir.
23. Metnin bu kesitinde anlatılan konuyla paralellik gösteren ve elinizdeki versiyon tercih edilip baskıya girince rafa kaldırılmak durumunda kalan bir diğer versiyonda yolcular Sirion Nehri'ni Brithiach Deresi'nin sığlık kesiminde değil, nehrin birkaç kilometre daha kuzeyinde kalan bir noktada geçerler. "Engebeli bir patikada zorlukla ilerleyerek nehrin kıyısına vardıklarında Voronwë şöyle bağırdı: 'Bu bir mucize! Ama hem iyiye hem de kötüye yorulabilecek bir mucize. Sirion'un suları donmuş ve bu, Eldar'ın doğudan çıkıp gelişinden bu yana bir örneğine daha rastlanmamış bir durum. Irmağı bu noktada geçersek, aksi halde gücümüzü tüketecek olan kilometrelerce yolu tepmekten kurtulmuş olacağız. Şu da var ki, önümüz sıra başkaları da aynı geçidi kullanmış olabileceği gibi, bizi takip eden olası düşmanlar da bu yolu akıl edebilir.'" Buz tutmuş nehri geçerler ve "böylece Ulmo'nun onlar için çizmiş olduğu yazgı Düşman'ın yarattığı tehdidi boşa çıkarır ve kestirmeden giderek, tam güçlerinin ve de umutlarının tükenmek üzere olduğu bir anda, dağların eteğinden doğduğu noktada Kuru Nehre ulaşırlar."
24. *Silmarillion*, sayfa 270: "Dağların altında, Sirion'un sularıyla birleşmek üzere yeryüzünün derinliklerinden günyüzüne çıkan yeraltı sularının oyarak şekillendirdiği karanlık ve derin bir yol uzanıyordu ve Turgon işte bu yolu keşfederek dağların ortasına gizlenmiş o yeşil düzlüğe ulaştı. Vadinin ortasında Turgon'un dikkatini çeken sert ve dümdüz tepe ise, söz konusu vadinin sular altında olduğu tarihöncesi zamanlarda, bu büyük gölün ortasındaki bir adacıktan ibaretti."
25. *Silmarillion*'da bu büyük kartalların ezelden beri Thangorodrim'de ikamet ettiği anlatılır. 13. bölümde (sayfa 239) Manwë "Kartal ırkına mensup olanları kuzeyin yalçın kayalıklarına yerleşmeleri ve oradan Morgoth'un hareketlerini gözlemeleri için" gönderir; 18. bölümde ise (sayfa 330) Thorondor, Fingolfin'in bedenini Angband kapıları önünden alıp kaçırmak için "Crissaegrim'in zirvelerindeki yuvasından büyük bir aceleyle aşağı uçar." *Kralın Dönüşü* VI/4 numaralı bölümde ise "Orta-Dünya'nın henüz çok toy olduğu dönemlerde Çember Dağları'nın en erişilmez zirvelerine yuvasını yapan Ulu Thorondor"dan bahsedilir. Anlaşılan o ki, Thorondor'un yerleşim yeri olarak ilkin Thangorodrim tasarlanmış –ki *Silmarillion*'un içeriğinde de bu yönde bilgi veriliyor– fakat sonradan bu yaklaşımdan vazgeçilmiş.
26. *Silmarillion*'da Gondolin Elflerinin dil özellikleri hakkında hiçbir özel bilgi verilmezken, elinizdeki kitabın ilgili pasajında içlerinden bazıları-

nın günlük hayatta Asil Lehçe (Quenya) kullandığına dikkat çekiliyor. Yaşamının son döneminde Orta-Dünya dilleri üzerine yazdığı bir makalede babam, Quenya'nın Turgon ailesi arasında geçerli olan günlük konuşma dili ve de Eärendil'in çocukluk dili olduğunu belirtilmiştir; ancak bu dil "Gondolin halkının büyük çoğunluğu için bir kitap dili niteliğine bürünmüş ve onlar da zamanla tıpkı diğer Noldor gibi günlük konuşma dili olarak Sindarin'i benimsemişti." *Silmarillion*, sayfa 280: Thingol'ün emri üzerine "Sürgünler Sindarin'i günlük hayatın her alanında geçerli konuşma dili olarak bellerken, Batının Asil Lehçesi sadece Noldor'un lordlarının kendi aralarındaki konuşmalarında kullanılır hale gelmişti. Yine de bu dil, töresel kimliği bakımından varlığını sürdürebilmiş ve o halkın bulunduğu her yerde özenle canlı tutulmuştur."

27. Bu çiçeklere Rohan Krallarının Edoras'ın altında bulunan mezar höyükleri üzerinde sıklıkla rastlanır ve Gandalf'ın bunları Rohirrim dilinde (Eski İngilizceden çevrilmiş haliyle) *simbelmynë*, yani "Aklıeren" diye adlandırdığına tanık oluruz, "çünkü yılın her sezonunda açarlar ve özellikle ölülerin gömülü olduğu yerlerde yetişirler." (*İki Kule* III/6) Bu çiçeklerin Elf dilindeki adı olan *uilos* sadece bu metinde kullanılmıştır; fakat aynı isim, Quenya dilindeki *Oiolossë*'nin ("Üzerinden kar hiç eksik olmayan" anlamında; Manwë'nin Dağı) Sindarin lehçesindeki karşılığı olan *Amon Uilos* şeklinde de karşımıza çıkar. "Cirion ve Eorl" adlı öyküde bu çiçeğe *alfirin* şeklinde farklı bir isim daha verilmiştir (sayfa 497).
28. *Silmarillion*'un 202. sayfasında Thingol'ün Belegost Cücelerine birçok inci vererek onları ödüllendirdiği anlatılır: "Balar Adası'nın etrafındaki sığ sularda bunlar gibi daha nicelerini çıkaran Círdan vermişti ona bu incileri."
29. *Silmarillion*'da, Pınarların Efendisi Ecthelion'dan, Nirnaeth Arnoediad'dan kaçışları sırasında Sirion Nehri boyunca ilerleyen Gondolin ahalisinin sağ ve sol kanatlardan saldırıya uğraması ihtimaline karşı Turgon tarafından bu kanatları korumakla görevlendirilen muhafız kaptanı olarak bahsedilir ve yine aynı kitapta, şehre yapılan saldırı esnasında Balrog lordu Gothmog'u öldürüşü ve aynı anda onun elinde can verişi anlatılır.
30. Bu noktada, her ne kadar üzerinde çok düzeltme yapıldıysa da, o ana dek büyük bir dikkatle yazıldığı görülen öykünün el yazısı kopyası sona erdiği ve öykünün kalan kısmının bir kâğıt parçası üzerine karalandığı görülüyor.
31. Öykü burada sona eriyor; devamında izleyeceği seyir hakkında yürütebildiğim tahminler, büyük bir aceleyle ve çalakalem yazılmış karmaşık bazı notlardan toparlayabildiğim kadarıyla şöyle:

Tuor Elflere şehrin adını sorar ve onlardan şehrin yedi adet ismi olduğunu öğrenir. (Gondolin isminin öykünün en sonuna, sayfa 86'ya dek bir kez bile kullanılmaması ve kent tanımlanırken her seferinde Saklı Krallık ya da Saklı Şehir isimlerine başvurulması, hiç kuşkusuz amaçlı yapılmış ve bu özelliği itibariyle son derece dikkat çekici bir durumdur.) Ecthelion işaret borusu çalınması yönünde emir verir ve bunun üzerine Büyük Kapı'nın kulelerinden çalınan borazanların sesi çevre tepeleri çınlatır. Kısa süren bir sessizliğin ardından, çok uzaktaki şehir duvarlarından cevaben çalınan borazanların sesi gelir kulaklarına. Atlar getirilir (Tuor kır bir ata biner) ve Gondolin'e doğru dörtnala yola çıkarlar.

Bunu Gondolin kentinin tarifi izliyor. Üzerine kurulu olduğu yüksekçe tepeye doğru çıkan basamaklar, kocaman giriş kapısı, üzerinde *mallorn* ağaçları, huş ağaçları ve yaprak dökmeyen bazı diğer ağaç türlerinin olduğu tümsekler (babamın notlarındaki bu "tümsek" sözcüğü kesin olarak okunamıyor) anlatıldıktan sonra ortasında büyükçe bir çeşme bulunan kent meydanı, kralın sütunlarla çevrili ve kemerli bir giriş kapısına sahip olan kulesi, kralın malikanesi ve nihayet Fingolfin'in sancağı bir bir tarif ediliyor. Öykünün bu noktasında, "Dünyanın Çocukları arasında Thingol haricinde en uzun boylu olanı" şeklinde tanımlanan Turgon fildişinden yapılmış bir kında taşıdığı beyaz ve altın renkli kılıcıyla ortaya çıkıp Tuor'u selamlıyor. Bu arada Maeglin'i kral tahtının sağındaki, kralın kızı Idril'i ise solundaki yerlerinde görüyoruz ve Tuor Ulmo'nun mesajını "herkesin duyabileceği bir yerde" ya da "konsey salonunda" okuyor.

Kopuk kopuk tutulmuş bazı diğer notlar irdelendiğinde; Gondolin kentinin Tuor'un gözüne uzaktan nasıl göründüğü ve onun üzerinde nasıl bir intiba bıraktığı, Tuor tam mesajı diğerlerine aktardığı sırada Ulmo'nun vermiş olduğu pelerinin birden nasıl gözden kaybolduğu, Gondolin'de niçin bir kraliçe bulunmadığı ve Tuor Idril'i ilk gördüğünde veya daha önceki bir anda onun o güne dek niçin çok az kadın tanımış hattâ görmüş olduğuna açıklık getirildiği bölümlerin metne dahil edilmesinin tasarlandığı anlaşılıyor. Mithrim'de Annael'in beraberindeki kadın ve çocukların büyük çoğunluğu güneye yollanmıştı; köle olarak geçirdiği süreçte ise Tuor, Doğuluların kendisine vahşi bir hayvan gibi muamele eden kibirli ve barbar kadınları ile çocukluklarından itibaren ağır işlerde çalıştırılan ve istese dahi onlara karşı merhametten başka bir duygu besleyemediği mutsuz köle kadınları görmüştü sadece.

Birinci bölümle ilgili sizlere sunabileceğim son ayrıntılar; elinizdeki

kitabın Númenor, Lindon ve Lothlórien'in konu edildiği son bölümlerinde, *mallorn* ağaçlarının Kadim Zamanlar sırasında ilkin Gondolin'de yetiştiği (sayfa 281) iddia edilmese bile bunun inkâr edildiğinin de görülmediği ve Turgon'un eşi Elenwë'nin çok önceleri, Fingolfin'in tebaasının Helcaraxë'yi geçişi (*Silmarillion*, sayfa 198) sırasında kaybolduğudur.

II

NARN I HÎN HÚRIN

Húrin'in Çocuklarına Dair Öykü

Túrin'in Çocukluğu

Hador Altınkafa Edain lordlarından biriydi ve Eldar tarafından fazlaca sevilirdi. Hayatının son dönemine kadar, Dor-Lómin diye de anılan Hithlum bölgesinde kendisine geniş topraklar bahşetmiş olan Fingolfin'in hükümranlığı altında yaşadı. Kızı Glóredhel, Brethil halkının lordu Halmir'in oğlu Haldir'le evlenmiş; oğlu Uzun Galdor ise aynı düğün töreninde Halmir'in kızı Hareth ile hayatını birleştirmişti.

Galdor ile Hareth'in iki oğlu oldu: Húrin ve Huor. Hurin kardeşinden üç yaş büyükse de ırkdaşı olan diğer İnsanlara oranla boyca daha kısaydı; bu yönden annesinin halkına çektiği anlaşılıyordu fakat bunun dışında her yönüyle dedesi Hador'a benziyordu: Düzgün bir surat, altın sarısı saçlar, kuvvetli bir beden ve ateşli bir karakter. Benliğindeki ateş hiç sönmeksizin yanıyordu ve iradesi eşine az rastlanır ölçüde güçlüydü. Kuzeyin İnsanları içinde Noldor nasihatlerini en çok benimseyen oydu. Kardeşi Huor uzun boyluydu, hattâ kendi oğlu Tuor dışında tüm Edain halkından daha uzun, aynı zamanda çok hızlı bir koşucuydu da; ama yarış uzun ve zorluysa, eve geri dönmeyi ilk başaran Húrin olurdu; çünkü o, yarış başlarkenki direncini sonuna dek korurdu. İki kardeş birbirine büyük bir sevgiyle bağlıydı ve gençlik yıllarında ayrı düştükleri nadiren görülmüştü.

Húrin Morwen ile evlendi; Bëor ailesinden Bregolas oğlu Baragund'un kızı olan Morwen bu bağlamda Tek Elli Beren ile yakın akrabaydı. Koyu renk saçlı ve uzun boylu olan Morwen'in etrafa ışık saçan gülümsemesi ve yüzünün güzelliği öyle ünlüydü

ki, erkekler kendi aralarında ona Eledhwen, yani Elf-kadar-güzel adını yakıştırmışlardı; ne var ki bu, kızın mizacının her nedense çok sert ve de mağrur olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Bëor ailesinin çektiği acılar onun kalbini hüzünle dolduruyordu; ne de olsa o, Bragollach'ın sebep olduğu yıkım sonrası Dorthonion'dan Dor-Lómin'e bir nevi sürgüne gelmişti.

Húrin ile Morwen'in ilk çocuğu olan Túrin isimli oğlan, Beren'in Doriath'a gelip Thingol'ün kızı Lúthien Tinúviel ile tanıştığı sene doğmuştu. Morwen Húrin'e bir de kız çocuk verdi ve onun adını Urwen koydular; ama kısacık hayatı boyunca kendisini tanımış olan herkes ona, "kahkaha" anlamına gelen Lalaith ismiyle seslenmişti.

Huor Morwen'in kuzeni Rían ile evlendi; Bregolas oğlu Belegund'un kızıydı bu. Onun böyle bir dönemde dünyaya gelmiş olması kaderin kötü bir cilvesiydi, çünkü çok yufka yürekliydi ve ne avdan hoşlanırdı ne de savaştan. İlgisini yabanıl doğadaki ağaçlara ve çiçeklere verir, şarkılar bestelemeyi ve de söylemeyi severdi. Kocası Huor erkek kardeşiyle beraber Nirnaeth Arnoediad'a gittiğinde çift evleneli henüz iki ay olmuştu ve eşini bir daha asla göremeyecekti.[1]

Dagor Bragollach'ı ve Fingolfin'in düşüşünü izleyen yıllarda Morgoth'un gölgesi çevresine dehşet saçarak giderek yayılmıştı. Ama Noldor halkının Orta-Dünya'ya dönüşünün dört yüz altmış dokuzuncu yılında Elfler ve İnsanlar arasında bir umut kıpırdanması meydana geldi; çünkü Beren ve Lúthien'in kahramanlıklarına ve hattâ Morgoth'un Angband'daki tahtında küçük düşürülüşüne ilişkin söylenceler hızla yayılıyordu ve bazıları Beren ve Lúthien'in halen yaşadığını ya da ölüler diyarından geri döndüğünü iddia ediyordu. Aynı yıl Maedhros'un büyük hazırlıkları bitirilmenin eşiğine gelmiş, Eldar ve Edain'in yeniden canlanan gücü sayesinde Morgoth'un ilerleyişi durdurulmuş, Orklar Beleriand'ın dışına sürülmüştü. Sonra bazıları ufukta yeni zaferler görmeye başladı; Bragollach Savaşı'nın tekrarlanması, Maedhros'un iyilik-

ten yana savaşan tüm birleşik kuvvetlerin başına geçip Morgoth'u yerin dibine dek kovalaması ve Angband Kapıları'nı sürgülemesine yönelik talepler yağmur gibi yağıyordu.

Daha bilge olanlara ise hâlâ bir huzursuzluk hakimdi; Maedhros'un büyümekte olan gücünü henüz tam anlamıyla hazır hale gelmemişken ortaya sürmesinden ve Morgoth'un ona karşı önlem almaya vakit bulmasından korkuyorlardı. "Elflerin ve İnsanların asla öngöremeyeceği kötülükler Angband'da her an doğmaya hazır", diyorlardı. Ve o yılın sonbaharında, uğursuz bir rüzgar, beraberinde kurşuni bir gökyüzüyle kuzeyden çıkageldi. Salgın hastalıklara yol açan bu rüzgara İblis Nefesi adı verilmişti; Anfauglith sınırındaki kuzey topraklarında o yıl pek çokları hastalığa yakalanıp öldü ve bunların büyük kısmı İnsan ailelerinin yeni yetişmekte olan çocuklarıydı.

Húrin oğlu Túrin o yıl henüz beş yaşındaydı, kız kardeşi Urwen ise ilkbaharın ilk günlerinde üç yaşını yeni doldurmuştu. Saçlarının rengi, üzerinde koşturduğu çimenlikte açan sarı zambakları andıran bu kızın kahkahası tepelerden akarak gelip babasının evinin hemen yanından geçen derenin neşeli bir şarkının melodisini andıran o şırıl şırıl sesine benziyordu. Dereye Nen Lalaith lakabı takıldı ve bundan böyle Urwen'in adı ev ahalisi arasında Lalaith olarak kaldı; onun varlığı tüm ailenin kalbini mutlulukla dolduruyordu.

Ama bu durum, Túrin'in kız kardeşi kadar sevgi ve ilgi görmediği hissine kapılmasına yol açtı. Tıpkı annesi gibi koyu renk saçlıydı ve huyu suyu da ona çekeceğe benziyordu; neşeli bir yapısı yoktu, konuşmayı çok erken söktüğü ve yaşının çok üzerinde bir olgunluğa sahip olduğu halde nadiren sohbet eden, içine kapanık bir çocuktu. Uğradığı herhangi bir adaletsizliği ve alaya alınmayı kolay unutabilecek biri değildi Túrin, babasına özgü o ateşli karakterin emareleri vardı bu çocukta; aniden parlıyor ve kimi zaman şiddetli tepkiler verebiliyordu. Diğer taraftan, çabucak merhamete de kapılabiliyordu, bir canlının incinmesi ve acı çekmesi onun gözlerini doldurmaya yetiyordu; bu yönüyle de daha ziyade baba-

sına çektiği ortadaydı, ne de olsa annesi Morwen, kendisine olduğu kadar başkalarına karşı da sertliğini koruyan bir yapıya sahipti. Túrin annesini seviyordu çünkü onunla açık ve dobra bir üslupla konuşurdu annesi; babasını ise çok az görüyordu çünkü Húrin, Hithlum'un doğu sınırlarını korumakla görevli Fingon ve adamlarıyla beraber sık sık uzun yolculuklara çıkardı. Seferden döndüğü zamanlarda ise babasının garip sözcükler, kendisine yabancı gelen hareketler ve anlamlandıramadığı tarifler ile dolu o çabuk konuşma tarzı çocuğu şaşkına çeviriyor ve rahatsız ediyordu. O dönemde içindeki tüm sıcaklığı ve sevgiyi kız kardeşi Lalaith'e yöneltmişti; buna rağmen onunla nadiren oynar, bunun yerine, küçük kıza görünmeyeceği bir yere mevzilenip onun bir yandan şarkılar söyleyerek çimler üzerinde koşuşunu ve ağaçların altında oynayışını uzaktan gözetmeyi ve kendince onu korumayı tercih ederdi.

Lalaith'in oynarken söylediği bu şarkılar, Edain çocuklarının Elf dilinin etkisinden halen kurtulamamış olduğu zamanlardan kalma şarkılardı. Biraz da bundan hareketle, "Lalaith bir Elf çocuğu kadar güzel ve duru," derdi Húrin Morwen'e, "ne yazık ki ömrü onlarınki kadar uzun olmayacak! Oysa öyle güzel, öyle içten ki..." Onları böyle konuşurken duyduğu zamanlarda Túrin kulak kesilir ama söylediklerinden bir anlam çıkaramazdı. Çünkü o güne kadar hiç Elf çocuğu görmemişti. O tarihlerde Eldar halkından hiç kimse babasının bulunduğu topraklarda yaşamıyordu; onları sadece bir kez, Kral Fingon beraberinde birçok subayıyla at sırtında Dor-Lómin'den geçip beyaz ve gümüş rengi pırıltılar saçarak Nen Lalaith köprüsünü geride bıraktığında görmüştü.

Fakat yıl sona ermeden, babasının kız kardeşi hakkında annesine söylemiş olduğu o sözlerin ne anlama geldiğini bizzat görecekti; çünkü İblis Nefesi Dor-Lómin'e ulaşmış ve Túrin de rüzgarın taşıyıp getirdiği o melun hastalığa yakalanıp ateşler içinde ve korku dolu kâbuslar görerek hasta yatağından uzun süre kalkamamıştı. En sonunda iyileşip de hastalıktan silkindiğinde –ki bu onun kaderi ve içindeki yaşama azminin göstergesiydi– Lalaith'in nerede olduğunu sordu. O an yanı başındaki, hastalığı boyunca

kendisiyle ilgilenmiş olan hemşirenin yanıtı ise şu oldu: "Lalaith ismini artık ağzına alma, Húrin'in oğlu; kız kardeşin Urwen'in akıbetini ise annene sorabilirsin."

Morwen yanına geldiğinde "Ben artık iyileştim ve Urwen'i görmek istiyorum," dedi Túrin annesine. "Ona niçin artık Lalaith diye hitap etmemem gerektiğini söyler misiniz?"

"Çünkü Urwen öldü ve onunla beraber bu evdeki kahkaha sesleri de sonsuza dek dindi," diye cevapladı onu annesi. "Ama sen yaşıyorsun, Morwen'in oğlu; başımıza bu felaketi getiren Düşman da öyle."

Oğlunu teselli etmek için çaba sarf etmiyordu çünkü bu felaketi kendisi de soğukkanlılık ve sükûnetle karşılamayı bilmişti. Túrin ise derin bir yasa tutuldu ve arpını eline alıp bir ağıt yakmak istedi; fakat yaşadığı gerginlikten dolayı arpı kırınca bunu başaramadı. Sonra evden dışarı çıktı ve kuzeye doğru yumruğunu kaldırıp şöyle seslendi: "Ey Orta-Dünya'yı mahveden, seninle yüz yüze gelmeyi başarırsam, atam Fingolfin'in yaptığı gibi ben de seni mahvedeceğim!"

Morwen'e karşı kız kardeşinin adını bir daha asla anmasa da, geceleri yalnız kalınca acı acı ağlıyordu Túrin. O sıralar sadece bir arkadaşına içini dökebiliyor, ona çektiği üzüntüden ve kız kardeşi gidince evin ne denli hüzünlü bir havaya büründüğünden bahsediyordu. Arkadaşının adı Sador'du ve Húrin'in evinde kahyalık yaparak geçinirdi; fakir bir kimseydi, üstelik bir bacağı da aksaktı. Geçmişte odunculuk yaptığı dönemde kötü talihin bir eseri olarak baltasıyla yaptığı yanlış bir hareket, ona bir ayağa mal olmuş ve bu yüzden bacağının biri kısa kalmıştı. Labadal, yani "Kısaayak" derdi ona Túrin, ama Sador bundan hiç alınmıyordu çünkü arkadaşının hor gördüğü için değil, acıdığı için kendisine bu lakabı taktığının farkındaydı. Evin dışındaki ek barakalarda önemsiz gündelik işleri hale yola koyan Sador'un ahşap sanatına karşı özel bir yeteneği vardı. İhtiyaç duyduğu malzemeleri Túrin ona temin eder, sahipsiz bir tahta veya odun parçası bulduğunda aksak arkadaşının işine yarayabileceğini düşünüp gizlice ona götürürdü.

Dostunun bu jesti karşısında Sador gülümser ve aldığı eşyaları yerlerine geri götürmesini rica ederdi; "İstediğin kadar ver, ama sadece sana ait olanı ver," derdi. Çocuğun bu inceliğini kendince ödüllendirmek için ona tahta parçalarını yontarak şekillendirdiği adam ve hayvan figürleri armağan ederdi; fakat Túrin'in en çok hoşuna giden, Sador'un anlattığı hikâyelerdi çünkü şimdilerde topal bir berduş olan bu arkadaşı, sakat kalmadan önceki günlerinin, güçlü kuvvetli genç bir erkek olduğu Bragollach devrinin hatırasına sarılarak yaşıyor ve o günlerle ilgili şeyler anlatmayı seviyordu.

"Bu büyüklükte başka bir savaş daha olmadı derler, Húrin'in oğlu," diye başlardı anlatmaya Sador. "O yılın ihtiyaçlarını gidermek üzere ormanda çalıştığım sırada askere çağırdılar beni, ama maalesef Bragollach'ta bulunamadım, o savaşa ben de katılmış olsam belki de çok daha onurlu bir amaç uğruna sakat kalacaktım. Çünkü Kral Fingolfin'in muhafız alayında çarpışırken düşen yaşlı lord Hador'un ayaklı bir sehpanın üzerine konmuş tabutunu taşımak bize zaman kaybettirdiğinden, benim de dahil olduğum grup savaş alanına çok geç ulaşmıştı. Bundan sonra, yaşantıma asker kimliğimle devam ettim ve uzun yıllar süresince Elf krallarının büyük kalesi Eithel Sirion'da görev yaptım; şu an geçirdiğim sıkıcı günlere bakınca o hareketli zamanlarımı daha bir özlemle anıyorum. Kara Kral kaleye saldırdığında ben de Eithel Sirion'daydım, o dönem senin babanın babası Galdor kral naibi sıfatıyla kaleye komuta ediyordu. Deden bahsettiğim saldırı sırasında hayatını kaybetti ve kumandanlık mevkiine, erişkin bir erkek sayılacak yaşa daha yeni adım atmış bulunan baban geçti. Derler ki, onun içinde, sıcaklığı elindeki kılıca kadar vuran bir ateş yanarmış. Onun liderliğinde Orkları geri püskürtüp kuma gömdük ve o günden sonra bir daha kale duvarlarının yakınından geçmeye bile cesaret edemediler. Ama çok yazık ki benim savaş sevdam son bulmuştu, çok fazla kan ve ölüm görmekten usanmıştım sanırım; bunun üzerine izin alıp ordudan ayrıldım ve çok hasretini çektiğim ağaçların içine geri döndüm. Çok geçmeden senin de bildiğin

şu yaralanma olayı geldi başıma; çünkü korkularından kaçtığını sanan bir adam, kestirme bir yoldan dosdoğru onlara koşmaktadır aslında."

Yıllar yılı onun anlattığı benzer öyküleri dinleyerek büyüyen Túrin giderek cevaplaması daha zor sorular yöneltir olmuştu Sador'a; yaşlı oduncu ise, bu gencin böylesi bir eğitimi, mantıken ona çok daha yakın olması gereken akrabalardan almasının uygun olacağını düşünüyordu. Bir gün Túrin ona şöyle dedi: "Lalaith gerçekten de babamın söylediği gibi bir Elf çocuğu muydu? Babam onun ömrünün daha kısa olacağını söylerken ne kastetmiş olabilir acaba?"

"Elf olmasa bile onlara benzeyen yanı çoktu;" dedi Sador, "İnsan ve Elf çocukları yaşamlarının ilk evrelerinde birbirine çok benzer. Ama İnsanların çocukları çok daha hızlı büyür ve gençlik evreleri çabucak sona erer; bizim kaderimizdir bu."

Bunun üzerine Túrin bir soru daha patlattı: "Kader nedir peki?"

"İnsanların kaderiyle ilgili sorun varsa," dedi Sador, "bunu yanıtlayacak kişi, Labadal'dan çok daha bilge biri olmalı. Ama hepimizin gördüğü ve bildiği gerçek şu ki, biz çok hızlı yaşlanıyor ve kısa süre içinde ölüyoruz; hattâ şansı yaver gitmeyenler bu dünyaya daha da çabuk veda ediyor. Elfler ise yaşlanmaz, önemli bir yara almadıkça ölmezler de. İnsanların işini hemen bitirecek yaralar ve acılar karşısında onlar hemen iyileşir; bazıları onların bedenleri parçalansa bile yeniden hayata dönebildiğini söylüyor. Bizim ise böyle bir gücümüz yok."

"Demek ki Lalaith geri dönemeyecek, öyle mi?" diye sordu Túrin. "Kız kardeşimin nereye gittiği hakkında fikrin var mı?"

"Evet, dönemeyecek," dedi Sador. "Nereye gittiğini ise değil ben, hiç kimse bilemez."

"Bu öteden beri böyle miydi? Yoksa Kötü Kral'ın büyülerinden biri mi buna sebep oldu; İblis Nefesi gibi mesela?

"Doğrusu, bilmiyorum. Geçmişimiz karanlıklar içine gömülü ve oradan günümüze çok az öykü kalmış. Babalarımızın babalarının anlatacağı şeyler vardı elbet, ama öyle görünüyor ki anlatma-

mayı seçmişler. İsimleri bile hatırlanmıyor bugün. Onların buraya gelmek için terk ettiği yaşam ile bizimki arasında Dağlar uzanıyor şimdi; o zaman neyden kaçtıklarını ise kimse bilmiyor."

"Onları korkutup yurtlarını terk etmeye sevk eden bir şey mi vardı demek istiyorsun?" diye sordu Túrin merakla.

"Bu da bir ihtimal," diye açıklamaya girişti Sador. "Karanlığın yarattığı korkudan kaçtılar belki, buraya geldiklerinde ise durumun farksız olduğunu ve Büyük Deniz'den başka sığınacak güvenli bir yer bulunmadığını gördüler."

"Ama biz artık korkmuyoruz," dedi Túrin üstüne basa basa. "En azından hepimiz değil. Babam korkmuyor ve ben de onu örnek alacağım; ya da en azından, annem gibi ben de, korkumu kendime saklayıp açığa vurmayacağım."

O an Túrin'in bakışlarında başka hiçbir çocuğunkinde görmediği bir ifade yakaladığı izlenimine kapılan Sador'un aklından şu düşünce geçti: "Keder, insanın karakterini nasıl da sağlamlaştırıyor." Sonra yüksek sesle şöyle dedi çocuğa: "Húrin ile Morwen'in oğlu, kalbinin sana ne buyurduğunu Labadal tahmin edemiyor ama, içinden geçeni herkesle paylaşınamanın daha doğru olacağı fikrindeyim."

Bunun üzerine "Belki de," diye karşılık verdi Túrin, "kişi elde edemeyeceği bir şeye duyduğu arzuyu kimseyle paylaşmamalı. Yine de, dostum Labadal, Eldar'dan biri olmak isterdim. İşte o zaman, bulunduğum yerden ayrılmaksızın, çok uzakta da olsa Lalaith'i geri getirebilirdim. Gün gelecek ve ben de vaktiyle senin yaptığın gibi yapıp askere yazılarak bir Elf kralının yanında savaşa gideceğim, Labadal."

"Elfler hakkında daha öğreneceğin çok şey var," dedi Sador, derin bir iç çekerek. "Harika özellikleri olan iyi yürekli bir ırktır onlar ve bundan dolayıdır ki İnsanların kalbini kazanmışlardır. Yine de bazen, onlarla hiç karşılaşmamış ve bu kadar erdemli yaşanabileceğini onlardan öğrenmemiş olsaydık, bizim için daha iyi olurdu gibime geliyor. Çünkü bilgi dağarcığı bizimkinden çok daha eskilere dayanan gururlu ve dayanıklı bir millet onlar. Saç-

tıkları ışık yanında bizimki sönük kalıyor; ayrıca bizim karakterimizin çıra gibi hemen tutuşan bir yapısı var ve bu, kaderin üzerimizde yarattığı yükü artırıyor."

"Ama babam Elfleri çok sever," diye belirtti Túrin, "onlardan ayrı kalınca mutsuz hisseder kendini. Şu an bildiğimiz hemen her şeyi onlardan öğrenmiş olduğumuzu ve bu sayede üstün nitelikli bir ırk haline geldiğimizi söyler hep. Dediğine göre, son dönemlerde Dağları aşıp bu taraflara yerleşen İnsanların Orklardan pek de farkı yokmuş."

"İşte bu çok doğru," diye onayladı onu Sador, "bazılarımız için gerçekten geçerli bu söylediği. Ama yüksek erdemlere ulaşmak bir halk için zordur; belli bir yüksekliğe ulaşıp da oradan geri aşağı düşmek ise kolay ve bir o kadar feci."

Edain halkının kaderinin çizileceği ve asla unutulmayacak olan o yılın Gwaeron ayına gelindiğinde, Túrin'in yaşı neredeyse sekiz olmuştu. Büyükleri arasında, seferberlik başlatmak ve savaşa hazırlanmak üzerine çeşitli toplantılar yapıldığına dair söylentiler dolaşmaya başlamıştı bile; fakat Túrin bunlardan o an için habersizdi. Karısının sır tutmayı bilen cesur biri olmasına güvenen Húrin ise, Elf krallarının yaptığı hazırlıklardan Morwen'e sık sık bahsediyor ve durumun alacağı iyi veya kötü şekle göre başlarına neler gelebileceği konusunda onun fikrine danışıyordu. Húrin'in içi umutla doluydu ve yaklaşmakta olan büyük savaşın sonuçlarından korkmuyordu; çünkü ona kalırsa Orta-Dünya'da Eldar halkının gücü ve ihtişamıyla başa çıkabilecek hiçbir kuvvet yoktu. "Işık batı ufkunda göründü," dedi eşine, "ve onun aydınlığı ile yüzleşince Karanlık yine kaçıp gidecek." Morwen onun öngörüleriyle hemfikir görünmeye çalışıyordu çünkü Húrin'le beraberken aksi görüş bildirmenin pek hoş karşılanmayacağının bilincindeydi. Ama genelde Elflerde görülmekle beraber Morwen'in de sahip olduğu önsezi yeteneği, farklı yönde düşünmesine yol açıyordu. "Elfler aynı zamanda Işığa sırt çevirip kendilerini yine kendi elleriyle onun etkisi dışına sürüklemediler mi sanki?" diyordu için-

den. "Belki de Batının Lordları artık onları umursamıyordur; eğer öyleyse Dünyanın Çocukları'nın Güçlerden birini alt etmesi nasıl beklenebilir ki?"

Oysa Húrin Thalion'un üzerinde bu tür bir şüphenin gölgesinden eser yoktu; ama o yılın bir ilkbahar sabahı huzursuz bir gecenin ardından uykudan uyandığında, gözlerinin önüne bir bulut çökmüştü sanki ve aynı akşam hiç beklenmedik bir anda eşine şöyle dedi: "Beni çağırdıklarında, Morwen Eledhwen, Hador ailesinin varisini sana emanet edeceğim. İnsan yaşamı zaten yeterince kısa, üstelik insan, barış zamanlarında bile pek çok talihsizlikle karşılaşabilir."

"Bunun böyle olageldiğini hepimiz biliyoruz," diye yanıtladı kadın. "Bu sözlerin altında yatan asıl şüpheni açar mısın bana lütfen?"

"Şüpheden ziyade, bir önsezi diyelim buna," derken endişe okunuyordu Húrin'in sesinde. "Ama ileriyi gören biri şunu rahatlıkla söyleyebilir: Şartlar her zaman şimdiki gibi kalmayacak. Muazzam bir kapışma bizi bekliyor ve bunun sonunda taraflardan biri şu an olduğundan çok daha alçak bir seviyede bulacak kendini. Kaybeden taraf Elf kralları olursa, Edain halkının başına felaket gelecek demektir; unutma ki, coğrafi olarak Düşman'a en yakın konumda yer alan topluluk bizimki. Diğer yandan, işler istediğimiz gibi sonuçlansa bile ben sana *Artık korkmana gerek kalmadı!* demem, çünkü sen zaten korkulması gereken şeyden korkuyorsun sadece ve korku seni umutsuzluğa sürüklemeyecektir. Tam aksine, ben sana *Sakın bekleme!* derim. Elimden gelirse geri dönüp seni bulmaya çalışırım, ama bu arada sen katiyen beklememelisin! Aksine, olabildiğince çabuk hareket ederek güneye kaçmalısın; ben nasıl olsa peşinden gelip tüm Beleriand'ı karış karış aramam gerekse bile seni bulurum."

"Beleriand çok geniş bir alan, üstelik sürgüne çıkmışların orada barınak bulması zordur," diye görüş belirtti Morwen. "Farz edelim ki kaçmaya karar verdim, tenha bir bölgeyi mi seçmeliyim, kalabalık bir yeri mi?"

Bu soru üzerine bir süre sessizce kafa yoran Húrin, "Brethil'de annemin akrabaları var," dedi neden sonra. "Kuş uçuşuyla buraya yüz elli kilometre mesafededir."

"Böylesine feci bir zaman gerçekten gelip çatarsa, İnsanlar arasında nasıl bir yardım bulmayı umabiliriz ki?" dedi Morwen. "Bëor Hanedanı çoktan yok oldu. Hador Hanedanı da dizleri üstüne çökerse, Haleth'in küçük ve zavallı halkı saklanacak delik bile bulamaz."

"Onlar sayıca az ve cahil olabilir, ama onların cesaretinden kuşku duymamalısın," dedi Húrin. "Hem başka bir seçenek var mı sence?"

"Gondolin'i niçin değerlendirmiyorsun?" dedi Morwen.

"Olmaz, oranın ismi dudaklarımdan asla dökülmeyecek," diyerek karşı çıktı Húrin. "Ama işittiklerin doğru: Geçmişte orada bulundum. Yine de, şu ana dek başka hiç kimseyle paylaşmadığım ve bundan sonra da asla paylaşmayacağım bir gerçeği söyleyeyim şimdi sana: Oranın yerini bilmiyorum."

"Ama yerini tahmin edebilirsin," dedi Morwen, "en azından hangi yörede bulunduğunu bilirsin."

"Bu mümkün olabilir," dedi Húrin. "Ama Turgon ettiğim yemini geri alınama izin vermedikçe bu tahminimi kimseye söyleyemem, sana bile. Bu durumda, Gondolin'in yerini bulmak için ne kadar uğraşsan boşuna olur. Yeminimi es geçip kendimi utanca düşürmek pahasına bu sırrı sana söylesem ve sen orayı bulsan bile, kapalı bir kapıdan öteye gidemezsin. Çünkü Turgon savaş yoluna inip de –ki henüz bu yönde hiçbir haber gelmedi ve öyle bir şey olacağına dair ümit de beslenmiyor– Gondolin'in kapısından dışarı çıkmadığı sürece, hiç kimse o kapıdan içeri giremez."

"Senin akrabalarına umut bağlanamayacağı ve dostlarımızın da bizden yüz çevireceği hesaba katılırsa," diye devam etti Morwen, "nereye gideceğime kendim karar vermem gerekise tercihim Doriath olacaktır. Bana öyle geliyor ki, Melian Kuşağı düşmanın kırabileceği son savunma hattını teşkil ediyor; üstelik Bëor ailesinin bir mensubu Doriath'ta asla küçük görülmez. Hem ben de

kral soyundan gelmiyor muyum? Çünkü Beren Barahir'in, o da Bregor'un oğludur, aynı şekilde benim babam da öyle."

"Kalbim senin Thingol'e sığınmandan yana değil," diye itiraz etti Húrin. "Ondan Kral Fingon'a hayır gelmez; üstelik Doriath'ın ismi geçince içime öyle bir karamsarlık çöküyor ki, anlatamam."

"Brethil'den bahsedildiğini duyunca da ben aynı hisse kapılıyorum," dedi Morwen.

Sonra birden gülmeye başladı Húrin: "Burada oturmuş gücümüzün çok ötesinde olan şeyler ve rüyalardan fışkıran gölgeler üzerine tartışıyoruz. İşler hiç de sandığın gibi kötü gitmeyecek; hem öyle olsa bile, her şey senin cesaretine ve vereceğin karara kalmış. Zamanı gelip de tercihte bulunman gerekirse, kalbin sana nereyi gösteriyorsa oraya git; yeter ki vakit kaybetmeden çabuk git. Ve eğer zafer bizim olursa, Elf kralları vaktiyle Bëor Hanedanı'na bağlı olan tüm eski vasalların varislerine topraklarını geri dağıtmaya kararlı. Böylesi bir durumda oğlumuza fazlasıyla toprak kalacak demektir."

O geceyi Túrin yarı uyanık geçirdi; gece boyunca annesi ile babasının yatağın başucuna oturmuş, mumların ışığında kendisine baktığı izlenimine kapıldıysa da, yüzlerini her nedense bir türlü seçememişti.

Yaş gününün sabahında oğlu Túrin'e bir hediye verdi Húrin; Elf işi bir kamaydı bu. Kabzası ve de kını gümüşi ve siyah renkler taşıyan bu armağanı çocuğuna verirken, şöyle demişti: "Hador Hanedanı'nın Varisi, işte benden sana bugünün anısına bir armağan. Onu taşırken ve kullanırken dikkatli ol! Keskin bir kamadır bu ve çelik sadece kendisini taşımayı bilenlere hizmet eder. Aksi halde, senin elini de diğerlerine yapacağı gibi acımadan doğrayabilir." Sonra Túrin'i koltukaltlarından kavrayıp kaldırarak bir masanın üzerine çıkardı ve sözlerine devam etti: "Bak bu halinle boyun benimkini geçti bile, Morwen'in oğlu; yakında kendi ayakların üstünde dururken de geçecek. O gün geldiğinde, pek çokları senin kılıcın önünde durmaktan korkacak."

Bu konuşmanın ardından Túrin hızla odadan çıkıp bir süre yal-

nız başına dolaştı, buz tutmuş topraklar üzerine doğan bir güneş misali benliğini giderek ısıtan bir heyecan hissi doluyordu göğsüne. Babasının kendisine sesleniş şekli aklından hiç çıkmıyordu: Hador Hanedanı'nın Varisi. Fakat zihninde devamlı canlanan başka sözler de vardı: İstediğin kadar ver, ama sadece sana ait olanı ver. Böylece soluğu Sador'un yanında alıp heyecanla seslendi ona: "Labadal, bugün benim yaş günüm, Hador Hanedanlığı'nın varisinin yaş günü bugün! Bugünün şerefine sana bir hediye getirdim. Bu kama artık senin, tam da ihtiyacın olan şey; bununla eline geçen her şeyi dilediğin kalınlıkta kesebilirsin, saç telini bile."

Sador'un aklı karışmıştı, çünkü o kamanın aynı gün erken saatlerde Túrin'e hediye edildiğini gayet iyi biliyordu; ama bu adam, kim tarafından olursa olsun, verilmiş bir hediyeyi reddetmenin yakışıksız kaçacağının farkındaydı. Kendi kendine şöyle mırıldandı: "Ataların gibi sen de çok cömertsin, Húrin oğlu Túrin. Şu güne kadar bu hediyeni hak etmemi sağlayacak hiçbir şey sunamadım sana, ömrümün geri kalanında da aksini başarabileceğime dair ümidim yok; ama yine de, elimden geleni yapacağım." Kamayı kılıfından çıkaran Sador "Gerçekten harika bir hediye bu," diyerek beğenisini dile getirdi. "Elf çeliğinden dövülerek yapılmış. Böylesini elimde tutma hazzını tatmayalı uzun zaman olmuştu."

Húrin çok geçmeden Túrin'in kamayı kuşanmadığını fark etti ve kamanın keskinliğiyle ilgili yapmış olduğu uyarının onu korkutup korkutmadığını oğluna sordu. "Hayır," diye yanıtladı bu soruyu Túrin, "kamayı yakın bir dostum olan ahşap işçisi Sador'a verdim."

"Babanın sana vermiş olduğu hediyeyi hakir gördün yani, öyle mi?" diye çıkıştı Morwen. Annesinin bu tepkisi karşısında Túrin'in cevabı gecikmedi: "Hiç de değil; Sador'u sevdiğim ve ona merhamet duyduğum için kamayı ona vermek istedim."

Bunun üzerine "Saydığın hediyelerin üçünü de verip vermemek sana kalmış, oğlum," diyerek tartışmayı noktalamak istedi babası. "Sevgi, merhamet ve içlerinde en değersizi olan kama."

"Ben yine de Sador'un onu hak ettiğine emin değilim," diye

uzattı konuyu Morwen. "Becerilerine duyduğu aşırı güven kendini sakat bırakmasına neden oldu ve kendi kendine uydurduğu gereksiz işlerle uğraşmaktan ona verilen asıl görevleri yerine getirmiyor."

"Yine de ona acımalı," dedi Húrin. "Dürüst ve içten bir kişi de bazen yolunu şaşırır ve onun yaratacağı zarar, düşmanın yol açacağından daha çok acı verir."

"Bundan daha kaliteli ve keskin bir hediye alana dek beklemen gerekiyor artık, oğlum," dedi Morwen. "Hem böylelikle bir sonraki hediye gerçek bir hediye yerine geçer ve sabrınla onu hak etmiş olursun."

Her şeye rağmen, Túrin, izleyen günlerde ailesinin Sador'a karşı tavrının iyiye gittiğini ve yaşlı oduncunun lorduna, yani Húrin'e, salonunun başköşesine koyup oturması için ihtişamlı bir koltuk yapmaya koyulduğunu gözlemledi.

Lothron ayı devam ederken güneşli bir sabah, aniden yükselen borazan sesleriyle uyanan Túrin, evin kapısına koşup dışarı bakınca, savaşa gitmek için giyinip kuşanmışçasına zırhlara bürünmüş kimi atlı kimi yaya pek çok adamın avluda toplanmış olduğunu gördü. Húrin de aralarındaydı ve adamlarıyla yüksek sesle konuşuyor, çevresindekilere çeşitli talimatlar yağdırıyordu. Az sonra Túrin, bu grubun Barad Eithel'e gitme hazırlığı içinde olduğunu öğrendi. Bu gördükleri, Húrin'in kendi muhafızları ve de tebaasını oluşturan diğer çalışanlarıydı; çevre arazide eli silah tutan hemen herkes o avluda bir araya gelmişti sanki. Amcası Huor beraberindeki bazı adamlarla yola çıkmıştı bile; ve daha pek çokları yarı yolda Dor-Lómin'in efendisine katılacak ve onun sancağı altında kralın çağrısına koşacaktı.

Húrin'e veda ederken Morwen'in gözlerinde tek yaş seçilmiyordu. "Bana bıraktığın emanete göz kulak olacağım, hem şimdiki halinin hem de gelecekte üsteneceği rolün hatırına."

Ona şu şekilde karşılık verdi Húrin: "Elveda, Dor-Lómin'in leydisi; şu ana kadar hiç beslemediğimiz denli büyük bir ümitle

yola çıkıyoruz. Dileyelim ki önümüzdeki kış ortası şenliği geride bıraktığımız tüm yıllardakinden daha şen geçsin ve onu korkusuzca geleceğe baktığımız bir ilkbahar izlesin!" Sonra Túrin'in ayağını yerden keserek onu omzuna yerleştirdi ve adamlarına seslendi: "Kılıçlarınızı kaldırın da Hador Hanedanı'nın varisi onların ışıltısını görsün!" Bu davet üzerine elli kol hep birden havaya kalktı ve kılıçların çeliği güneşin altında parlarken, kuzeyi yurt edinmiş Edain halkının savaş çığlığı avluyu inletti: *Lacho calad! Drego morn!* Işık ateş saçsın! Karanlık kaçsın!

Nihayet Húrin atının eğerindeki yerini aldı, altın renkli sancaklar açılıp rüzgarda dalgalanmaya başladı, borazanlar bir kez daha sabahın içinde çınladı; ve böylece Húrin Thalion, Nirnaeth Arnoediad'a doğru yola çıktı.

Morwen ve Túrin ise, rüzgarın çok uzaklardan getirdiği tek bir boru sesini duyana dek kapının eşiğinden bir yere kımıldamamıştı: Húrin'in yanında adamlarıyla kalenin dışındaki ilk tepeyi aştığı ve artık bulunduğu noktadan evini göremediğinin işaretiydi bu.

Húrin ile Morgoth Arasında Geçen Konuşma

Fingon'un hayatını kaybettiği ve Eldar halkının çiçeğinin solduğu Nirnaeth Arnoediad'a, diğer bir deyişle Sayısız Gözyaşı Savaşı'na bizzat katılmış olan Elfler, bu savaşa ilişkin pek çok şarkı bestelemiş ve yine pek çok öykü anlatmıştır. Sırayla hepsini tekrarlamaya kalksak buna insan ömrü yetmez;[2] burada sadece, Galdor'un oğlu ve aynı zamanda Dor-Lómin'in lordu Húrin'in, Rivil Nehri'nin kıyısında Morgoth'un onu canlı olarak ele geçirmeleri talimatı verdiği askerlerinin büyük uğraşları sonucu yakalanıp esir alınması ve Angband'a götürülüşü sırasında başına gelenleri konu edeceğiz.

Húrin Morgoth'un huzuruna özellikle çıkarıldı; çünkü Morgoth mistik yetenekleri ve casusları vasıtasıyla onun Gondolin kralıyla yakın arkadaş olduğunu öğrenmişti ve gözlerinin delici bakışlarıyla Húrin'i etkisi altına alıp konuşturmayı planlıyordu. Ama Húrin'in cesareti henüz kırılmamıştı ve Morgoth'a meydan

okudu. Bunun üzerine Morgoth onu zincire vurdurdu ve ağır işkencelere tabi tutmaya başladı. Fakat bir süre sonra yeniden onun yanına geldi ve Turgon'un gizli karargahının yerini açığa vurması ve onun kafasındaki planlarla ilgili bildiği ne varsa söylemesi halinde, ister serbest bırakılıp dilediği yere gitmesini, isterse orada kalıp Morgoth'un en üst rütbeli kumandanlarından biri haline getirilerek mevki ve güç sahibi olmasını önerdi. Ama Sarsılmaz Húrin, bu lakabını hakkıyla taşıdığını ispatlarcasına onunla alay ederek "Sen körsün, Morgoth Bauglir," dedi küstahça, "sadece karanlıkta kaldığın ve hiç günyüzüne çıkmadığın için de hep kör kalacaksın. İnsanoğlunun kalbine neyin yön verdiğini bir türlü aklın almıyor, bu sırrı çözsen bile onu önerip pazarlık konusu yapman mümkün değil. Çünkü Morgoth'un öne sürdüğü herhangi bir teklifi ancak bir ahmak kabul eder. İstediğini alınca, onun karşılığında önermiş olduğun şeyi vermez, tam tersine, alıkoyarsın; ve gayet iyi biliyorum ki benden duymak istediğin şeyi sana söylemem halinde beni bekleyen tek son ölümdür."

Bu sözler üzerine Morgoth bir kahkaha koyuverdi. "Ölüm, sana bahşetmem için dileneceğin bir kurtuluş olur senin için." Ardından Húrin'i, o zamanlar inşası yeni bitmiş olan leş kokulu Haudhen-Nirnaeth'e götürdü. Húrin'i bu yerin üzerine bıraktıran Morgoth, oradan Hithlum'u seyretmeye ve eşini, çocuğunu, geride bıraktığı tüm tebaasını düşünmeye sevk etti onu. "Artık onlar benim hükümranlık alanımda yaşıyor," dedi Morgoth sonra, "yaşayıp yaşamamaları benim insafıma kalmış."

"Bu sana hiçbir fayda sağlamaz," dedi ona Húrin. "Turgon'un saklandığı yeri onlara söyletmen mümkün değil, çünkü orayı hiçbiri bilmiyor."

Öfkesine daha fazla hakim olamayan Morgoth "O zaman ben de sana söyletirim," diye gürledi, "ve senin o lanet ailene. Hepiniz çelikten de yapılmış olsanız, gücüm eninde sonunda direncinizi kıracak." Oracıkta durmakta olan büyük bir kılıcı kaptığı gibi Húrin'in gözlerine yakın bir mesafede yere çaldı ve kırılan kılıçtan etrafa saçılan çelik parçalarından biri Húrin'in yüzünü çiz-

diyse de o hiçbir yılgınlık belirtisi göstermedi. Sonra bir kolunu Dor-Lómin'e doğru uzatan Morgoth; Húrin'i, Morwen'i ve onların kanını taşıyan herkesi lanetledi: "Şimdi beni dikkatle dinle! Düşüncelerimin gölgesi nereye giderlerse gitsinler onların peşini bırakmayacak, dünyanın öteki ucuna da saklansalar nefretim onları yine bulacak."

Bu kehanet karşısında "Kendini boşuna yorma," oldu Húrin'in cevabı. "Çünkü bu uzaklıktan onları ne görebilir ne de onlara hükmedebilirsin: Şu anki şeklini koruduğun ve bu dünya üzerinde bir kral olarak kalmaya devam ettiğin sürece."

Morgoth yeniden ona doğru dönmüştü şimdi. "Seni ahmak... O küçücük ve sefil İnsan ırkınızı kendime rakip gördüğümü mü sanıyorsun? Sen hiç Valar ile karşılaştın veya Manwë ve Varda'nın gücüne tanık oldun mu? Onların düşüncelerinin sınırı ta nerelere dayanır biliyor musun? Ve sanıyor musun ki onların düşünceleri seni gözetecek ve onca mesafeden seni bulup da korumaya alacak?"

"Bunu bilemem," dedi Húrin. "Ama eğer isterlerse bunu yapabilirler. Çünkü Arda var oldukça Kadim Kral'ın tacını yitirmeyeceği yazılmıştır bir kere."

"Sen öyle zannet," diye kesip attı Morgoth. "Bir Ulu Kral varsa, o da benim: Ben, Melkor, Valar arasında ilki ve en güçlüsü, dünya var olmadan önce var olan ve dünyayı bizzat yaratanım ben. Benim irademin gücü halen Arda üzerinde etkisini sürdürüyor ve zamanla hepsi bana meyledip benim saflarıma katılacak. Senin tüm sevdiklerin üzerine ise iradem bir felaket bulutu gibi çökecek ve onları karanlığın ve umutsuzluğun o dipsiz kuyusuna düşürecek. Gittikleri her yerde kötülük çıkacak karşılarına. Ağızlarını her açtıklarında, kendi sonlarını hazırlayan kararlar alacaklar. İnşa ettikleri her şey er geç onların aleyhine dönecek. Ümitlerini tüketmiş bir halde, hem hayata hem de ölüme lanetler okuyarak ölüp gidecekler."

Fakat Húrin soğukkanlılığını halen yitirmemişti. "Şu an kiminle konuştuğunu unuttun mu yoksa? Benzer şeyleri çok önce-

leri benim atalarıma da söylemiştin, ama onlar senin gölgenden sıyrılmayı bildi. Artık seni tanıyoruz, çünkü Işığı görmüş olanların yüzüne baktık ve Manwë ile konuşmuş olanların sesine kulak verdik. Doğru, sen Arda'dan önce vardın, ama yalnız değildin ve o zaman da savaştan galip ayrılan taraf sen olmadın. İçlerinde en güçlüsü de değilsin sen; çünkü gücünü hep kendi boş ihtirasların için harcadın ve farkında olmadan heba ettin. Şu an Valar'ın elinden kaçmış bir köleden farkın yok ve gün gelecek yeniden onların zincirine vurulacaksın."

"Görüyorum ki efendilerinin öğrettiklerini çok iyi ezberlemişsin," dedi Morgoth. "Ama bu çocukça efsanelerin sana faydası dokunmayacak çünkü onlar çoktan silinip gitti."

"O zaman sana son bir sözüm daha var, köle Morgoth," dedi Húrin yeni bir nefesle, "ve şunu bil ki söyleyeceklerim hiçbir efsaneden alıntı değil, şu an kalbimin bana söylettikleridir. Tüm Arda ve Menel senin emrin altına girse de sen İnsanların Efendisi değilsin ve asla olamayacaksın da. Seni reddetmiş olanları Dünyanın Sınırı'nın öbür yanına dek kovalayamazsın ya."

"Onları Dünyanın Sınırı'nın öte yanına kovalamam gereksiz," dedi Morgoth sakince, "çünkü Dünyanın Sınırı'nın öte yanında koca bir Hiçlikten başka bir şey yok. Ama o sınırların içinde kaldıkları sürece benden kaçamazlar, ta ki Hiçliğe girmeyi göze alana kadar."

"Yalan söylüyorsun," dedi Húrin.

"Yalan söylemediğimi kendi gözlerinle görüp itiraf edeceksin," dedi Morgoth. Sonra Húrin'i alıp Angband'a geri götürdü ve orada Thangorodrim'in yüksek noktalarından birinde taştan bir koltuğa oturtup batı ufkunun uzak ucundaki Hithlum'u ve güneydeki Beleriand topraklarını seyretmeye zorladı. Morgoth'un gücü onu o taştan koltukta alıkoyuyordu; yanı başında dikilen Morgoth ise ona bir kez daha lanet okuyup gücünü üzerine yerleştirdi; böylelikle Húrin, Morgoth kendisini salıvermediği sürece ne oradan bir yere kıpırdayabilecek ne de ölebilecekti.

"Otur şimdi burada," dedi Morgoth, "ve kendi ellerinle be-

nim önüme atmış olduğun kurbanların üzerine nasıl kötülük ve umutsuzluk yağdırdığımı birebir izleyebileceğin diyarlardan gözünü ayırma. Çünkü sen, Arda'nın bile kaderine hükmetmiş olan Melkor'la alay etme ve onun gücüne meydan okuma gafletinde bulundun. Bundan ötürü de benim gözlerimin gördüğünü görecek, benim kulaklarımın duyduğunu duyacaksın ve halkının başına gelecek olan felaketlerin hiçbiri senden gizli kalmayacak.

Túrin'in Evden Ayrılışı

Savaşmak için yola çıkmış olanlardan sadece üçü, Taur-nu-Fuin adlı yoldan binbir zorluğa göğüs gererek geçip Brethil'e ulaşabilmişti ve Haldir'in savaşta öldüğü haberini onlardan alan Hador kızı Glóredhel, tuttuğu yasın acısına dayanamayıp kısa süre içinde hayata gözlerini kapadı.

Dor-Lómin'e ise savaştan ne bir asker dönebildi, ne de bir haber. Huor'un karısı Rían aklı başından gitmiş bir halde kendini araziye vurdu, ama Mithrim tepelerinde yaşayan Gri Elfler, içinde bulunduğu bu zor durumda ondan yardımı esirgemeyerek bu hamile kadını bağırlarına bastılar ve sonrasında kendilerinden biri gibi büyütecekleri çocuğu Tuor'un doğumuna yardımcı oldular. Bebeğin hangi ismi taşıması gerektiğini onlara açıklayan Rían daha sonra yeniden yollara düştü ve Haudh-en-Nirnaeth'e vardığı sırada gücü tükenerek son nefesini verdi.

Morwen Eledhwen ise tuttuğu matemin sessizliğine sığınarak, Hithlum'da kalmıştı. O dönemde oğlu Túrin sadece dokuz yaşındaydı ve o yeni bir bebeğe hamileydi. Günleri çok zorlu geçiyordu. İyiliğin büyük yenilgisi sonrası o topraklara akın eden Doğulular, Hador halkına zulmediyor, ellerinde ne varsa alıyor ve onları köleleştiriyordu. Bir zamanlar Húrin'in hükümranlık alanı olan topraklarda, gencecik kızlar ve henüz ergenlik çağına bile girmemiş oğlanlar da dahil olmak üzere, kendilerine herhangi bir şekilde hizmet ettireceklerine veya işe koşacaklarına akıllarının kestiği kim varsa beraberlerinde götürdüler. İşe yaramayacak

kadar yaşlı olanları ise ya öldürüyor ya da açlıktan ölmeye terk ediyorlardı. Fakat Dor-Lómin'in leydisine dokunmaya ya da onu evinden kovmaya henüz cüret edememişlerdi, çünkü bu kadının beyaz iblislerle –nefret ettikleri ama onu da bastıran bir korku duydukları Elflere taktıkları isimdi bu– anlaşma halindeki tehlikeli bir cadı olduğuna dair söylentiler Doğulular arasında hızla yayılmıştı.[3] Sırf bu sebepten, civardaki dağlara, özellikle de pek çok Eldar'ın sığınmış olduğu güneydekilere yanaşmaya çekiniyor ve o kesimden uzak durmaya özen gösteriyorlardı. Gel zaman git zaman, o verimli topraklar üzerinde ne varsa yakıp yıkan ve talan eden Doğulular, gerisingeri ilk geldikleri yöne, kuzeye çekildiler. Húrin'in evi Dor-Lómin'in güneydoğusunda yer alıyordu ve dağlara da oldukça yakındı; öyle ki, Nen Lalaith'in suları sırtında dik bir geçit barındıran Amon Darthir'in gölgeleri arasındaki bir pınardan fışkırıyordu. Diğerlerine oranla daha dayanıklı olanlar Ered Wethrin'i bu yolla aşar ve Glithui kuyularının yanından aşağı inip Beleriand'a ulaşırdı. Ne Doğuluların ne de Morgoth'un bu yoldan haberi vardı henüz; çünkü Fingolfin Hanedanı ayakta durduğu süre boyunca o topraklar kötülüğe hep kapalı tutulmuş, Morgoth'un adamları o yöreye adım atamamıştı. Fingolfin, Ered Wethrin'in hem kuzeyden yapılacak sızıntılara hem de güneyden düzenlenecek saldırılara geçit vermeyecek doğal bir duvar olduğuna inanmıştı; gerçekten de, kanat takıp da uçmadığı sürece, bir yolcunun Serech ile Dor-Lómin'in Nevrast'a uzanan batı etekleri arasında bunun gibi başka bir geçit daha bulmasına olanak yoktu.

Böylece, ilk baskınlardan sonra Morwen artık evden ayrılma vaktinin geldiğine karar verdi ve her ne kadar civar ormanlarda gizlenen pek çok adamın varlığından haberdar olsa da, evden fazla uzaklaşmanın doğuracağı tehlikeyi bildiği halde, harekete geçti. Oralarda halen Morwen'in himayesinde olan oduncu Sador ve yaşı ilerlemiş bazı diğer adam ve kadınların yanı sıra, annesinin evin avlusunun sağladığı güvenli ortamdan ayrılmasına izin vermediği Túrin'den başka kimse kalmamıştı. Ama Húrin'in evi ve onu çevreleyen çiftlik arazisi zamanla viraneye döndü; Morwen

ise elindeki mülkü ayakta tutmak için çok çaba sarf etse de sonuçta artık fakir bir insandı ve Húrin'in Brodda isminde bir Doğulu tarafından zorla kendisine eş yapılan akrabası Aerin ona gizlice yardım ediyor olmasaydı, çoktan açlıktan ölüp giderdi. Sadaka kabul etmeyi kendisine yakıştıramasa da, sırf Túrin'in ve karnındaki diğer çocuğun geleceği için bu yardımı kabul ediyordu Morwen; üstelik bunu bir sadaka olarak değil, kendi parasının ona geri dönüşü olarak görüyordu. Çünkü vaktiyle Húrin'e ait olan tüm işgücünü, malları ve hayvanları onların elinden koparıp alan ve kendi yerleşkesine taşıyan da yine bu Brodda'ydı. Hithlum'a gelişlerinden önceki süreçte kendi halkı arasında fazla bir mevki sahibi olmayan, yine de cesurluğuyla tanınan biriydi Brodda. Bu yüzden de, zengin olma dürtüsüyle, kendi türünden olan diğerlerinin henüz göz koymadığı bir toprak parçası bulunca hemen sahiplenmişti. At sırtında çıktıkları bir akın sırasında Morwen'i uzaktan sadece bir kez görmüş ve bu, kadına karşı derin bir korku beslemesine yetmişti. Göz göze geldiği kişinin beyaz iblislerden biri olduğuna inanmış ve bu cadının onun başına bir felaket getireceğine dair ölümcül bir dehşete kapılmıştı. Bundan ötürü de, cadı yerine koyduğu kadının evini yağmalamaktan kaçınmış ve bu sayede, Túrin'in varlığı onun dikkatinden kaçabilmişti. Aksi halde, o toprakların gerçek varisinin ömrünün çok daha kısa olacağına şüphe yok.

Hador halkına Samankafalar adını takan Brodda, bu yeni kölelerini işe koşup Húrin'in evinin kuzeyine düşen bir noktada kendisi için ahşaptan büyük bir konak inşa ettirmişti. Emeğinden faydalandığı sefil halkı etrafı kazıklarla çevrili olmasına rağmen çevresinde pek bir korunma tedbiri alınmamış, ahırdan bozma bir barakaya sığır misali tıkıştırıyordu. Bu güruh içinde, kendilerini tehlikeye atmak pahasına Dor-Lómin'in gerçek leydisine hizmet etmeye hazır olan, gerçekte halen boyun eğdirilememiş bir grup da vardı. Bu kişiler bölgede olup bitenlere ilişkin haberleri Morwen'e ulaştırsalar da, bunların içinde umut vaat edici hiçbir unsur bulunmuyordu. Aerin'i ise bir köle değil, kendisine eş ola-

rak yanına almıştı Brodda; çünkü anayurdundan gelirken kendisine refakat eden ırkdaşları içinde çok az kadın vardı ve bunların hiçbiri güzellik ve zarafet bakımından Edain dişileriyle boy ölçüşemezdi. Üstelik kendisine bu yeni topraklar üzerinde bir lordluk temin etmek ve o öldükten sonra da hükümranlığını sürdürecek bir varise sahip olmak arzusundaydı.

Morwen geçen günlerde olup bitenler ve gelecek günlerde olabilecekler hakkında Túrin'e çok az şey anlatıyordu; buna karşılık oğlan da, ona çok fazla soru sorarak annesinin sessizliğini bozmaya çekiniyordu sanki. Doğulular Dor-Lómin topraklarında ilk kez görüldüğü sıralarda annesine şöyle demişti: "Babam ne zaman geri dönüp bu çirkin haydutları defedecek? Gelmesi niçin bu kadar gecikti?"

"Bilmiyorum," diyerek karşılık vermişti Morwen bu soruya. "Savaşta öldürülmüş olabilir, belki de esir alınmıştır. Çıktıkları sefer sırasında çok uzaklara sürüklenmiş olması ve bizi saran düşman yığınlarını yarıp da bir türlü buraya dönememesi de mümkün elbet."

"Bence o öldü," demişti Túrin, annesinin önünde gözünden yaşlar boşalmaması için dişini sıkarak, "çünkü sağ olsa hiçbir kuvvet onu bize geri dönmekten alıkoyamazdı."

"Bu saydığın ihtimallerin hiçbirinin doğru olabileceğini sanmıyorum, oğlum," demişti Morwen son söz olarak.

Zaman geçtikçe, Dor-Lómin ve Ladros'un yasal mirasçısı olan oğlu Túrin için daha çok endişelenmeye başlamıştı Morwen. Çünkü yaşının henüz çok küçük olduğu bu dönemde Doğuluların elinde köle olmaktan başka bir kader öngöremiyordu oğlu için. Bu düşünce aklını kurcaladığı sırada, işler kötüye giderse nereye saklanılabileceğine dair Húrin'le yapmış oldukları konuşmayı anımsadı ve düşünceleri bir kez daha Doriath üzerine yoğunlaştı. En sonunda, eğer başarabilirse Túrin'i bulunduğu yerden gizlice göndermeye ve oğlunu himayesine alması için Kral Thingol'e yalvarmaya karar verdi. Tek başına oturmuş bu planın nasıl uy-

gulamaya konacağı üzerine kafa yorarken Húrin'in sesi canlandı dimağında: *Bir an önce kaçın! Sakın beni beklemeyin!* Ama yeni yapacağı doğuma az bir zaman kalmış olması ve mesafe uzadıkça kaçış şansının da bir o kadar azalacağı tehlikelerle dolu bir yolculuğa bu hamile haliyle çıkma fikri onu büsbütün korkutuyordu. Öte yandan, kalbinin derinliklerinde yanan bir umut ışığına tutunmaya çalışıyordu hâlâ; Húrin'in ölmediğine dair bir önsezi vardı içinde ve bu yüzdendir ki, uykusuz geceler boyunca karanlığa kulak kabartarak eşinin ayak seslerini işitmeyi umar, sabahları ise kocasının atı Arroch'un kişnemesinin avluda çınladığı zannıyla aniden uyanırdı. Bu da yetmezmiş gibi, bir yandan oğlunun o dönemde pek çok örneği görüldüğü gibi başka bir ailenin içinde yetişmesini arzu etse de, bir başkasının –bu kişi isterse kral olsun– vereceği sadakayla geçinecek olmayı gururuna bir türlü yediremiyordu. En sonunda Húrin'in sesine, veyahut onun sesinden geriye kalan hatıraya kulak tıkadı ve böylelikle Túrin'in kaderinin ilk ağı örülmüş oldu.

Morwen bu kararı verdiğinde Matem Yılı'nın sonbaharına çoktan gelinmişti. Mevsimsel şartlardan dolayı, seyahat etmeye elverişli zaman artık çok kısıtlı olduğundan, süratle hazırlandı kadın; yola çıkmayıp da kışı evinde geçirmeyi beklerse Túrin'in yakalanacağından korkuyordu. Doğulular devamlı evin etrafında dolanıp şüpheli gözlerle avluyu tarıyordu. Bunun üzerine, ani bir kararla Túrin'i karşısına alan kadın, ona şöyle dedi: "Baban gelmeyecek. Bu yüzden buradan gitmen gerekiyor, hem de hemen. Onun arzusu da buydu zaten."

"Gitmek mi?" diye haykırdı Túrin. "Peki ama nereye gidebiliriz? Dağların ötesine mi?"

"Evet," dedi Morwen kısaca. "Dağların ardına, güneye doğru. Kimbilir… güneyde halen bir umut ışığı yanıyordur belki. Ama ben *bizim* gidebileceğimizi söylemedim, oğlum. Sen yalnız gitmelisin, bense burada kalacağım."

"Yalnız başıma bir yere gitmem ben!" diye isyanla bağırdı

Húrin. "Seni burada bırakmayacağım. Hem neden birlikte gitmiyoruz ki?"

"Ben buradan ayrılamam," dedi Morwen. "Ama endişelenme, sen de yalnız gidecek değilsin. Gethron'u yanına katacağım, hattâ belki Grithnir'i de."

"Labadal da bizimle gelemez mi?" diye sordu Túrin.

"Hayır olmaz, çünkü o topal," diye itiraz etti Morwen. "Önünüzde aşmanız gereken zorlu bir yol uzanıyor. Sen benim oğlum olduğun ve acımasız bir dönemden geçtiğimizi idrak edecek olgunluğa sahip bulunduğun için, seninle açık konuşacağım: Bu yolculuk sırasında ölebilirsin. Yılın sonu yaklaşıyor. Ama burada kalırsan, daha da kötü bir akıbet gelip yakana yapışacak: O da, köle olmaktır. Erkek denecek yaşa geldiğinde gerçekten de bir erkek olmak istiyorsan, sana söylediğim gibi hareket et ve her daim cesur ol."

"Ama bu durumda seni sadece Sador, kör Ragnir ve yaşlı kadınlarla başbaşa bırakmış olacağım," dedi Túrin. "Babam değil miydi benim Hador Hanedanı'nın varisi olduğumu söyleyen? Eğer gerçekten varissem burada kalmalı ve evimi savunmalıyım. Ah, keşke kamam şimdi yanımda olsaydı!"

"Haklısın, bir varis evinde kalmalı kalmasına, ama bu koşullar altında öylesi olanaksız," dedi Morwen. "Yine de bir gün geri dönebilirsin. Şimdi cesur ol! Burada işler daha da kötüleşirse, ben de peşine takılırım; başarabilirsem tabii."

"O vahşi topraklarda sen benim izimi nasıl bulacaksın?" diyen Túrin'in yüreği daha fazla kaldırmamış olacak ki, gözlerinden yaşlar boşaldı.

"Eğer böyle ağlayıp inlersen, seni benden önce başka şeyler bulur," diye uyardı onu Morwen. "Hangi yöne gideceğini biliyorum ve gerçekten oraya ulaşmayı başarırsan, günün birinde ben de, eğer imkânlar elverirse, oraya gelip seni nasıl olsa bulurum. Doriath'a, Kral Thingol'ün yanına gitmeni istiyorum. Bir köle haline geleceğine bir kralın misafiri olarak kabul görmeyi tercih etmez misin?"

"Bilmiyorum," dedi Túrin. "Köle olmanın ne anlama geldiğini bilmiyorum."

"Zaten ben de bunun anlamını öğrenmeyesin diye seni uzaklara gönderiyorum," diye yanıtladı Morwen. Sonra, Túrin'i iki kolundan kavrayıp gözlerini sanki derinlerde gizli bir bulmacayı çözmek ister gibi çocuğun gözlerinin içine dikti annesi. "Bunun senin için zor olduğunun farkındayım, oğlum Túrin," dedi uzun uzadıya. "Ama sadece senin için öyle olduğunu zannetme. İçinde bulunduğumuz bu çetin dönemde yapılacak en doğru şeyin ne olduğunu bulmaya çalışmak benim için de katlanılması zor bir yük. İzleyebileceğimiz en doğru yolun bu olduğuna karar vermesem, geriye kalan en değerli şeyimden ayrılmak ister miydim sanıyorsun?"

Aralarında bu konu hakkında başka bir konuşma geçmedi; ama şu bir gerçek ki, Túrin üzüntüden kahrolmuş ve tek kelimeyle afallamıştı. Ertesi sabah Sador'un yanına gitti ve koruluk alana girmeye korkar hale geldiklerinden nadir bulunan bir gereksinime dönüşmüş olan yakacak odun toplamak üzere ağaç dallarını budarken buldu onu. Túrin'i görünce durup koltuk değneğine yaslanmış ve bu esnada Húrin için hazırlamaya başladığı fakat sonra yarıda kesip bir kenara attığı ahşap koltuğa gözü ilişmişti. "Isınmak için bunu da feda etmeliyiz," dedi sonra, "hayatta kalmamızı sağlayan temel ihtiyaçlar bugünlerde her şeyin önünde gelir."

"Onu kırmak için biraz daha bekle," diyerek karşı çıktı Túrin. "Belki babam yakında eve döner ve yokluğu sırasında kendisi için yapmış olduğun bu hediyeyle karşılaşmak onu mutlu eder."

"Boş ümitler korkulardan bile tehlikelidir evlat," dedi Sador, "yaklaşmakta olan karakışın soğuğunda bizi ısıtamazlar da." Koltuğun üzerinde kendi elleriyle oyduğu işlemelerden birinde parmağını gezdirerek derin bir iç geçirdi. "Demek ki vaktimi boşa harcamışım," dedi sonra. "Oysa bunu yapmaya uğraşırken ne mutlu saatler geçirmiştim. Nedense her güzel şey kısa ömürlü oluyor ve sanırım geriye, onları yaparken yaşadığımız güzel an-

ların hatırası kalıyor sadece. Hazır sen buradayken, bana vermiş olduğun hediyeyi de iade edeyim."

Önce elini uzatan Túrin, ardından hemen geri çekti. "Kişi vermiş olduğu hediyeyi geri kabul etmez," dedi bir yandan.

"Ama bu hediye bir kez benim malım haline geldiğine göre, onu istediğim kişiye verme hakkım yok mu?" diye sordu Sador.

"Var tabii," dedi Túrin, "ama benim dışımda. Hem neden onu bana vermek isteyesin ki?"

"Onu hakkını verecek bir işte kullanabileceğime dair hiç ümidim yok," dedi Sador. "Önümüzdeki günler Labadal'a kölelik dışında hiçbir uğraş getirmeyecek."

"Söyler misin bana, köle ne demek?" diye ilgiyle sordu Túrin.

"Bir zamanlar normal bir insan olan birine hayvan muamelesi yapılması demek," oldu Sador'un yanıtı. "Sadece hayatta kalmasına yetecek kadar beslenen, ırgat gibi çalışmak için hayatta bırakılan, çektiği acılara ve korkularına daha fazla dayanamayıp da ölmekten korktuğu için meşakkatli işlerde çalışmaya razı olan bir zavallıdır köle. Kendisini boyunduruğa vuran haydutlardan edineceği tek şey, sırf eğlence olsun diye acılara maruz bırakılmak veya öldürülmektir. İradesi diğerlerine oranla daha güçlü olan köleleri araziye salıvererek onların peşinden köpekleriyle ava çıktıkları söyleniyor. Görünen o ki, bizim Uğurlu Halk'tan öğrendiğimize kıyasla onlar Orklardan çok daha fazla şeyi çok daha hızlıca öğrenmişler."

"Şimdi bazı şeyleri daha iyi anlayabiliyorum," dedi Túrin.

"Böyle korkunç gerçekleri bu denli erken yaşta öğrenmek zorunda kalman çok üzücü," diyen Sador Túrin'in yüzünde garip bir bakış yakalayınca sordu: "Anladım derken kastettiğin şey nedir bakalım?"

"Annemin neden beni buradan göndermekte ısrar ettiği," dedi Túrin, gözleri dolarak.

Hüzünlenen Sador derin bir "Ah!" çekti ve sonra kendi kendine mırıldandı. "Bu kararı almakta niye bu kadar geciktiniz ki?" Sonra yeniden Túrin'e dönüp konuşmaya devam etti. "Bunu duy-

mak benim için acı bir sürpriz olmadı. Yine de sen sen ol, annenin sana söylediği şeyleri ne Labadal'la ne de bir başkasıyla paylaşma. Bugünlerde tüm duvarların ve çitlerin kulağı var ve bu kulakları taşıyan kafaların içinin iyilikle dolu olduğu hiç söylenemez."

"Ama bunu birisine anlatmam lazım!" dedi Túrin. "Eskiden beri hep seninle paylaştım sırlarımı. Şimdi seni bırakıp da gitmek istemiyorum, Labadal. Bu evi ve annemi terk etmek istemiyorum."

"Eğer gitmezsen," dedi Sador, "yakında Hador Hanedanı tam anlamıyla son bulacak; bunu kavrayacak yaştasın artık. Labadal senin gitmeni hiç istemez; ama Húrin'in oğlunun Doğuluların ona erişemeyeceği bir yere kaçması Húrin'in sadık hizmetkarı Sador'u çok mutlu eder. Eh, artık yapacak pek bir şey yok: iyisi mi birbirimize veda edelim. Sana verdiğim bu kamayı bir ayrılık hediyesi olarak kabul etmemekte ısrarlı mısın hâlâ?"

"Hayır, istemiyorum onu!"dedi Túrin. "Annemin dediğine göre ben Elflerin arasına, Doriath Kralı'nın yanına gidiyormuşum. Oraya varınca buna benzer başka şeyler edinirim nasıl olsa. Ama sana başka bir hediye yollama imkânı bulamam, Labadal. Orada sizden çok uzakta ve yapayalnız olacağım." Bu sözler eşliğinde ağlamaya başlayan Túrin'i teselli etti Sador: "Ne oluyor sana bakayım? Hani nerede Húrin'in oğlu? O çocuk ki, bir süre önce şunları söylediğini kendi kulaklarımla duymuştum: *Gün gelecek ve ben de askere yazılıp bir Elf kralının yanında savaşa gideceğim.*"

Bu konuşma üzerine gözyaşlarını dizginleyen Túrin "Pekala," dedi sakinleşerek. "Madem ki Húrin'in oğlu böyle bir ant içmiş, o zaman sözünün ardında durması ve buradan gitmesi gerekir. Ama ne zaman ki bir şeyi yapacağıma dair atıp tutsam, zamanı gelip çattığında o şey ilk baştakinden çok farklı görünüyor bana. Bak şimdi ben sırf bir söz verdim diye istemediğim halde gitmek durumunda kalıyorum. Bundan böyle bu tür sözler vermeden önce dikkat edeceğim."

"İyi yaparsın bence de," dedi Sador şakayla karışık. "Çoğu kişi karşısındakine bir şeyler öğretme hevesindedir ama gerçekten öğrenenlerin sayısı çok azdır. İleriki günlerde ne olup biteceğini hep beraber göreceğiz. Bugünlük ise bu kadar yeter."

Yolculuk hazırlıklarını nihayet tamamlayan Túrin annesiyle vedalaşıp beraberinde iki yol arkadaşıyla gizlice evden ayrıldı. Ama biraz uzaklaştıktan sonra yanındakilerin telkini üzerine durup da omzunun üstünden başını çevirerek babasının evine son bir kez bakınca, ayrılık acısı bir kılıç misali içini delip geçti ve şöyle haykırmaktan kendini alamadı: "Morwen, Morwen, seni bir daha ne zaman görebileceğim?" Evin kapısının eşiğinde durmuş dışarıdaki sessiz karanlığa kulak kabartmakta olan annesi, ağaçlık tepelerde yankılanan bu çığlığı duydukça kapının yanındaki kazığı öyle sıkı kavramıştı ki parmakları parçalanmıştı. Oysa bu, Túrin'in çekeceği acıların henüz ilkiydi.

Túrin'in gidişini izleyen yılın başlarında Morwen bir kız çocuğu daha dünyaya getirdi ve ona Matem anlamına gelen Nienor ismini koydu; o doğduğunda Túrin evinden çok uzaklardaydı artık. Uzun ve tehlikelerle dolu bir yol bekliyordu onları, çünkü Morgoth'un gücü çok uzaklara erişiyordu. Ama bu yolculukta Túrin'e, delikanlılık yılları Hador'un hükümranlık dönemine denk gelmiş olan Gethron ve Grithnir rehberlik ediyordu ve her ne kadar ikisi de artık yaşlanmışsa da, yiğitliklerinden bir şey yitirmiş değillerdi ve geçmiş seyahatleri sırasında Beleriand topraklarından çok sık geçtiklerinden, bölgeyi gayet iyi tanıyorlardı. Böylece, biraz cesaretin biraz da talihin yardımıyla Gölgeli Dağları aştılar ve Sirion Vadisi'ne inen yolda bulunan Brethil Ormanı'nı da geride bıraktıktan sonra, nihayet, yorgunluğun son raddesine geldikleri bir anda Doriath sınırlarına ulaştılar. Ne var ki oraya varınca yollarını şaşırdılar ve Kraliçe'nin içinden bir patika bile geçmeyen labirentten farksız ormanı içinde bir çıkış yolu arayarak, yanlarına aldıkları tüm yiyecek tükeninceye dek şuursuzca dolanıp durdular. Çok geçmeden ölümle burun buruna geldiler çünkü kuzeyden gelen kış en sonunda tüm acımasızlığıyla hissedilmeye başlamıştı; gel gör ki Túrin'in kaderinde soğuğun ve açlığın etkisiyle ölmekten çok daha beteri vardı. Bir süre dinlenmek üzere bitkin bir şekilde tam uzanmışlarken, uzaktan bir boru

sesi duyuldu. Öteden beri Doriath civarındaki otlakları kendine mesken tutmuş olan, o zamanların en büyük ve şöhretli orman adamı Yayıgüçlü Beleg, uzandıkları yerin yakınında ava çıkmıştı. Kendisine bağırıldığını duyunca sesin geldiği yöne doğru ilerleyen Beleg çok geçmeden onları buldu ve beraberindeki yiyecek ile içeceği üç yolcuyla paylaştıktan sonra isimlerini ve nereden geldiklerini sordu. Öğrendikleri karşısında şaşkınlık ve acımayla dolu bir his kaplamıştı dev avcının içini. Túrin'e hayran kalmıştı çünkü bu çocukta annesinin güzelliği ve babasının gözlerindeki ifade vardı ve sahip olduğu dayanıklılık ve güç daha şimdiden kendini göstermeye başlamıştı.

"Kral Thingol'den ne gibi bir rican olacak?" diye sordu Beleg çocuğa.

"Onun şövalyelerine katılıp babamın intikamını almak için Morgoth'a karşı sefere çıkmak istiyorum," dedi Túrin.

"Yıllar geçip de yaşın erdiğinde bu pekala mümkün olabilir," dedi Beleg. "Çünkü henüz çok küçük olduğun halde sende mert bir savaşçının yüreğini görüyorum ve eğer söylediklerini hayata geçirebilirsen, Sarsılmaz Húrin'in oğluna yaraşır bir iş başardın demektir." Húrin'in adı, tüm Elf diyarlarında olduğu gibi burada da saygı ve hürmetle anılıyordu. Bu kısa tanışmadan sonra Beleg bu yolculara rehberlik etme görevini memnuniyetle üstlendi ve önlerine düşüp onları o sıralar bazı diğer avcılarla beraber ikamet etmekte olduğu bir kır evine götürdü. Onlar eve yerleşedursun, geldiklerini haber vermek için Menegroth'a bir ulak gönderildi. Bir süre sonra geri dönen ulak, Thingol ve Melian'ın Húrin'in oğlu ile beraberindeki iki muhafızı huzura kabul edeceği cevabını getirdi. Bunun üzerine Beleg onları gizli yollardan geçirerek Saklı Krallık'a götürdü.

Túrin'in Esgalduin üzerindeki büyük köprüye ayak basıp Thingol'ün sarayına açılan kapıdan geçişi işte böyle oldu. Beren dışında hiçbir ölümlü insanın o güne dek görmediği Menegroth'un o harikulade yapısından gözlerini alamamıştı çocuk. Sonra, Thingol ve Melian'ın huzuruna çıkarıldılar ve Gethron Morwen'in me-

sajını yüksek sesle okudu. Thingol onları içtenlikle karşılamış, hattâ İnsanların En Güçlüsü lakaplı Húrin'in ve de onun akrabası Beren'in hatırasını onurlandırmak için Túrin'i dizine bile oturtmuştu. Bu görüntü karşısında herkes hayretle bakakaldı çünkü bu, Thingol'ün Túrin'i üvey oğlu olarak kabul ettiğinin göstergesiydi ve o dönemde bir kralın böyle bir şey yapması düşünülemezdi bile, hele ki bir Elf lordunun bir İnsan çocuğu evlat edinmesi görülmüş şey değildi. Sonra Thingol çocuğa şunları söyedi: "Senin evin bundan böyle burası, Húrin'in oğlu, ve sen bir İnsan olsan da, ömrünün geri kalanı boyunca benim oğlum olarak anılacaksın. Ölümlü bir insanoğlunun hayal bile edemeyeceği bilgiler bahşedilecek sana ve Elflerin silahları hizmetine sunulacak. Bir zamanlar babana ait olan Hithlum topraklarını onu gaspedenlerden geri alacağın günler gelecektir elbet, ama şimdilik burada, bizim bağrımızda sevgi ile büyümelisin."

Túrin'in Doriath'taki gönüllü sürgün hayatı böylece başlamıştı. Yolculuğu boyunca ona refakat etmiş olan muhafızları Gethron ve Grithnir, Dor-Lómin'de bıraktıkları leydilerinin yanına dönmek için dayanılmaz bir istek duysalar da, çocuğun yanından ayrılmak için erken olduğu kanısına vardılar. Bir süre sonra yaşlılık ve hastalık Grithnir'i kıskacına aldı ve o, öldüğü güne dek Túrin'in yanında, Doriath'ta kaldı. Gethron ise Thingol'ün mesajını Morwen'e iletmek üzere oradan ayrılmış, Elf kralı yolculuğunda ona eşlik etmesi ve onu koruması için adamlarından bir grubu onun yanına vermişti. Zorlu bir yolculuğun sonunda Húrin'in evine vardılar ve oğlunun Thingol'ün sarayında ailesinin şerefine yaraşır biçimde ağırlandığını öğrenmek Morwen'in kederini bir nebze dağıttı. Elfler ona Melian'dan bolca hediye ve bunların yanı sıra kendileriyle beraber Doriath'a gelmesi için bir davet getirmişti. Çünkü Melian bilge ve ileri görüşlü biriydi ve Morwen'in oradan ayrılıp oğluna kavuşmasını sağlamakla Morgoth'un onlarla ilgili kafasında kurduğu hizipleri bozacağını umuyordu. Ama Morwen evini terk etmeye bir türlü yanaşmıyordu; belli ki başına gelenlere rağmen o

erişilmez gururu hiç sarsılmamış, yüreğindeki ateş sönmemişti. Dahası, yeni doğmuş bebeği Nienor'la böyle bir yolculuğa çıkmayı asla göze alamazdı. Sonuç olarak, içine sürüklenmiş olduğu fakirliği örtbas etme çabasıyla elinde kalan çok az sayıdaki altın eşyayı onlara hediye verip Hador'un Miğferi'ni de Thingol'e geri götürmeleri konusunda ısrar ederek, sonsuz teşekkürleri eşliğinde Elfleri Doriath'a uğurladı. Annesini getirmeye giden heyetin dönmesini dört gözle bekleyen Túrin, yanlarında Morwen olmaksızın geri döndüklerini görünce hıçkırıklara boğularak yakındaki koruluklara koştu, çünkü Melian'ın annesine gönderdiği mesajdan haberi vardı ve Morwen'in bu davete uyacağını ümit etmişti. İşte bu da, Túrin'in çekeceği nice acının sadece ikincisiydi.

Ulaklar Morwen'in yanıtını kendisine iletince Melian bu mağrur kadının ne sebeple davetini reddettiğini anlayıp derin bir merhamet duydu; belli ki alın yazısını yok farz edip başına buyruk davranmak hiç de kolay gelmiyordu Morwen'e.

Hador'un Miğferi Thingol'ün ellerine teslim edildi. Altın süslemeli gri bir çelikten yapılmış olan bu miğferin üzerine zaferi simgeleyen rünik semboller işlenmişti. Onu giyen kişiyi her tür yaralanmadan ve ölümden koruma gücüne sahipti; ona vuran kılıçlar kırılıp paramparça olur, isabet eden oklar ise sekip başka yöne sıçrardı. Çıkardığı işlerin üstün niteliğiyle ünlü olan, Nogrod'un demirci ustası Telchar tarafından dökülmüştü. Cücelerin kendi dövdüğü demir miğferlerde de sıklıkla görülen, gözleri korumaya yönelik bir siperlik bunda da mevcuttu ve sahibini darbelerden ve ateşten koruma özelliği olan bu miğferi giyen kişinin yüzü karşı tarafın yüreğine korku salardı. Miğferin tepesine yerleştirilmiş olan ejderha Glaurung'un başı, çevreye yaldızlar saçarak meydan okurcasına yükseliyordu; ne de olsa bu miğfer, söz konusu ejder Morgoth'un kapılarından çıktıktan kısa bir süre sonra üretilmişti. İlkin Hador ve sonrasında Galdor bu miğferi savaşlar sırasında sıklıkla giymiş, savaş alanının kargaşası içinde ejder başlı bu miğferin yükseldiğini gören Hithlum orduları her seferinde coşkuyla haykırmıştı: "Dor-Lómin ejderi Angband'ın altın renkli solucanından daha yaman!"

İşin gerçeği, bu miğferin İnsan ırkı için değil, Matem Yılı içinde Glaurung tarafından öldürülen, Belegost'un Efendisi Azaghâl için yapıldığıdır.[4] Doğu Beleriand'daki Cüce-yolu üzerinde Orklar tarafından pusuya düşürüldüğü sırada Azaghâl miğferi Maedhros'a vermişti.[5] Sonrasında Maedhros onu, aralarında dostluk simgesi olarak benzer armağan gönderilerinin hep yapıldığı Fingon'a, onun Glaurung'u Angband sınırları içine geri kovalamasının şerefine hediye etmişti. Fakat tüm Hithlum'da, Hador ve oğlu Galdor dışında üstün Cüce sanatının eseri olan böylesi bir miğferi hakkını vererek taşıyacak yüreklilikte kimse olmadığından, Fingon da onu, Dor-Lómin'in lordu ilan edilmesinin onuruna Hador'a sunmuştu. Kötü talihin bir sonucu olarak, Eithel Sirion'u savunduğu sırada Galdor bu miğferi giyememişti, çünkü saldırı çok ani gerçekleşmiş ve o, başına bir şey geçiremeden surlara koşmak durumunda kalmış, bu yüzden de gözlerinden birini bir Ork okuna kurban vermişti. Húrin ise ejder-başlı bu miğferi rahat kullanamadığından onu hiç giymemeyi seçmiş ve "Düşmanlarımın karşısına kendi suratımla çıkmayı tercih ederim," demişti. Yine de, miğferi evindeki aile yadigarları içinde en önemlilerinden biri olarak görürdü.

Thingol Menegroth'un bodrumuna, hepsi birbirinden değerli çeşit çeşit silah ve zırhla dolu sayısız depo yaptırmıştı. Balıkların sırtındaki pulları andıracak şekilde dövülmüş olup ayışığı altında su gibi parıldayan metal zırhların yanı sıra bizzat Telchar'ın veya onu yetiştiren yaşlı usta Gamil Zirak'ın ya da onlardan da hünerli Elf demircilerin elinden çıkma kılıç ve baltalar, kalkan ve miğferler, bunların arasında sayılabilir. Kendisine hediye olarak gönderilmiş olan parçaların bazısı ise Valinor'dan gelme olup, tüm zamanların en büyük demirci ustası kabul edilen Fëanor tarafından kendi atölyesinde üretilmişti. Tüm bunlara rağmen Thingol, Hador'un Miğferi'ni sanki mevcut stoğu yetersizmiş gibi el üstünde tutar ve onu şu ve benzeri sözlerle överdi: "Húrin'in haşmetli atalarının dövdüğü bu miğferi başına giyen kişi ne de büyük bir onura erse gerek."

O anda, kafasında bir fikir uyanmış olacak ki, Túrin'i çağırdı ve ona, annesinin atalarından yadigar kalma bu müthiş miğferi oğluna hediye olarak gönderdiğini söyledi: "Kuzeyin Ejderbaşı artık senin, evlat. Günü gelince onu layığıyla giy." Oysa Túrin'in yaşı o zamanlar miğferi kaldırmaya bile gücü yetmeyecek kadar küçüktü ve annesinin gelmeyişinden dolayı içine dolan hüznün de etkisiyle onu görmezden gelmiş ve umursamamıştı.

Túrin'in Doriath'ta Geçirdiği Süreç

Doriath Krallığı'nda geçen çocukluk yılları boyunca Túrin onu nadiren görse de, hep Melian'ın gözetimi ve koruması altındaydı. Melian, şehrin çevresindeki ormanda yaşayan Nellas adlı genç bir kadından, Túrin'in ağaçların arasında yürüyerek kent duvarlarından uzaklaştığı zamanlarda ona göz kulak olmasını istemişti ve Túrin ormanda her gezintiye çıkışında sanki bir tesadüfmüş gibi bu kadınla karşılaşıyordu. Nellas'ın anlattıkları sayesinde Túrin Doriath'ın özellikleri ve o civarda yaşayan vahşi canlılar hakkında pek çok bilgi ediniyor, bir yandan da, o dönemde konuşulmakta olandan çok daha eski, kibar ve incelikli, içeriğindeki güzel sözcükler bakımından ise daha zengin olan, eski çağların Sindarin dilini öğreniyordu.[6] Bu sayede, kısa sürelerle de olsa o karamsar havayı üzerinden atabiliyorsa da, yeni bulduğu arkadaşını bir ilkbahar sabahı misali çabucak kaybedince yeniden hüzne boğuluyordu. Çünkü Nellas, Menegroth kent duvarlarından içeri adımını atmıyor, herhangi bir evin taştan çatısı altına kendini hapsetmekten kaçınıyordu. Bu yüzden de, ergenlik çağına gelip de Túrin'in dikkati yetişkin erkeklerin uğraştığı işlere yoğunlaşınca, Nellas'ı gitgide daha az görmeye başladı ve bir zamandan sonra onun varlığını aramaz oldu. Nellas ise o dönemde kendisini herkesten gizlemiş olsa da,[7] onu uzaktan izlemeyi sürdürüyordu.

Túrin Menegroth sarayında tam dokuz yıl geçirdi. Bu süre zarfında aklı ve düşünceleri hep geride kalan yakınlarına gidiyor, zaman zaman onlarla ilgili haberler alınca rahatlıyordu. Bunun

olması için Thingol Morwen'e olabildiğince sık haberci yolluyor, annesi de bu fırsatı değerlendirip oğluna mesajlar iletiyordu; bu sayede Túrin kız kardeşi Nienor'un kuzeyin boz topraklarında yetişen bir çiçek gibi büyüyüp güzelleştiğini ve bundan ötürü Morwen'in de kendisini evinde alıkoyan andın bağlayıcılığından kurtulduğunu haber aldı. Bu sırada Túrin'in boyu bir İnsan için uzun denecek boyutlara ulaşmış, gücü ve atılganlığı ise Thingol krallığında ün salmıştı. O yıllarda, geçmiş çağlara ait öyküleri büyük bir hevesle tekrar tekrar dinleyerek yaşadığı toprakların tarihi hakkında çok şey öğrenmiş, düşüncelerini tartabilen ve ölçülü konuşan bir genç haline gelmişti. Yayıgüçlü Beleg onu ziyaret etmek üzere sık sık Menegroth'a geliyor, sonra Túrin'i de yanına alıp uzak arazilere götürüyor, orada delikanlıya ahşap işçiliğini, okçuluğu ve içlerinde öğrenmeye en hevesli olduğu kılıç ustalığını öğretiyordu; yaratıcılık ve ince işçilik gerektiren sanatlarda ise genç Túrin'in yeteneğinin daha az olduğu anlaşılıyordu çünkü kendi bilek gücünün ne düzeyde olduğunu ölçemiyor ve elindeki işin yaptığı kadarını bile istemsiz ve ani bir hamleyle heba edebiliyordu. Bazı diğer konularda da şansı yaver gitmiyor gibiydi; çoğu zaman kafasında kurduğu şeyi düzgünce hayata geçiremiyor, istediği sonucu elde edemiyordu. Başkalarının dostluğunu kazanma konusunda da pek başarılı olduğu söylenemezdi; çünkü neşeli biri değildi, nadiren gülüyordu ve bu durgunluk onun gençliğini her bakımdan gölgeliyordu. Her şeye rağmen kendisini yakından tanıyanlarca seviliyor ve kralın üvey oğlu olması dolayısıyla saygı görüyordu.

Ama bu özelliğinden dolayı ona gàrez besleyen biri de vardı ve Túrin yetişkin bir erkek olmaya yaklaştıkça kini giderek artıyordu: Ithilbor'un oğlu Saeros'tu bu kişi. Birinci Beleriand Savaşı sırasında Amon Ereb üzerinde lordları Denethor'un ölmesi sonucu Doriath'a sığınan Nandor halkından biriydi. Bu kavme bağlı Elfler çoğunlukla Arthórien'de, Doriath'ın doğusuna düşen Aros ile Celon nehirleri arasında ikamet ederler ve bazen Celon'u geçip öte taraftaki vahşi topraklara uzanırlardı. Ossiriand'dan geçip

Estolad'a yerleştikleri dönemden bu yana Edain halkı tarafından sevilmezlerdi. Saeros ise genellikle Menegroth'ta kalırdı ve kralın takdirini kazanmıştı; aşırı kibirli, değer ve mevki bakımından kendinden alçakta gördüğü kişilere tepeden bakan biriydi. Kendisinin de şarkı söyleme yeteneği olmasından ötürü, halk ozanı Daeron'la arkadaşlık kurmuştu[8] ve İnsanları, özellikle de Beren Erchamion'un soyundan gelenleri hiç sevmezdi. "Çok garip doğrusu;" derdi, "İnsan denen şu sefil ırkın bir üyesinin daha bu topraklara buyur edilişine anlam veremiyorum. Şu ana kadarkilerin Doriath'a yeterince zararı dokunmadı mı sanki?" Bu düşüncelerden hareketle Túrin'e ve onun yaptığı her şeye 'Bakalım bu defa nasıl bir derde yol açacak' der gibi göz ucuyla bakar, fakat sözlerindeki fettanlığı ve fesatı örtbas etmeye de bir yandan özen gösterirdi. Sadece Túrin ile yalnız başlarınayken karşılaşırsa ona burnu büyük bir tavır takınarak hitap eder, onu hakir gördüğünü açıkça belli ederdi. Her ne kadar bunun yaparken zorlansa da, onun hakaretleri karşısında sessiz ve tepkisiz kalmayı uzun süredir başarıyordu Túrin; çünkü Saeros'un Doriath halkı arasında itibarı yüksekti ve aynı zamanda kralın danışmanlarındandı. Túrin'in bu sessizliği ise Saeros'a en az kendi sözlerinin karşı tarafa battığı kadar batıyordu.

Túrin on yedi yaşına geldiğinde, uzun süredir bastırmaya çalıştığı keder yine ayyuka çıktı çünkü evden almakta olduğu haberler birden kesilmişti. Geçen zaman içinde Morgoth'un gücü giderek artmış ve etki alanı genişlemiş, gölgesi tüm Hithlum toprakları üzerine düşmüştü. Húrin'in soyundan gelen kişilerin ne yapmakta olduğunu hiç şüphesiz takip ediyordu ve onları bir süredir kendi haline bırakmış olsa da, bunu sırf kendi planları için koşulların hazır hale gelmesini beklemek için yapmıştı. Şimdiyse planını uygulamaya koymak üzere Gölgeli Dağlar'a açılan tüm geçitleri gözlem altına aldırtmıştı; Narog ve Teiglin'in kaynağı ile Sirion'un yukarı kesiminde Orkların karınca sürüsü gibi gezindiği bir ortamda Hithlum'dan çıkmak veya sığınacak yer bulma ümi-

diyle dışarıdan Hithlum'a girmeye çalışmak için fazlasıyla gözü kara olmak gerekirdi. Böylece öyle bir zaman geldi ki Thingol'ün Morwen'e gönderdiği haberciler geri dönmez oldu ve bu yüzden kral, haberci göndermeye bir son verdi. Aslında tebaasının korunaklı sınırlar dışına çıkmasına öteden beri karşıydı ve adamlarını Morwen'den haber getirmek üzere defalarca Dor-Lómin'in tehlikeli yollarına göndermekle Húrin ve ailesi için gereğinden fazla ayrıcalık ve hüsnüniyet göstermiş oluyordu.

Geride bıraktığı topraklarda ne gibi yeni tehlikelerin kol gezdiğini merak eden ve Morwen ile Nienor'un başına herhangi bir kötülük gelmesinden endişe eden Túrin'in karamsarlığı giderek artıyordu. Günlerce tek kelime etmeden oturup Hador Hanedanı ile Kuzeyin İnsanlarının uğradığı felakete kafa yorduktan sonra bir gün aniden kalkıp Thingol ile görüşmeye gitti. Kralı yanında Melian'la Menegroth'un o büyük ve ünlü kayın ağacının altında otururken buldu.

Karşısında alışageldiği üvey oğlu yerine gerginlikten beti benzi atmış şekilde derin gözlerle kendisine bakan uzun boylu ve koyu renk saçlı yabancı bir İnsan görmek Thingol'ü şaşırtmıştı. Thingol'den birer zırh, kılıç ve kalkan isteyen Túrin aynı zamanda Dor-Lómin'in ejder-başlı müğferini de geri talep etti. Bunun üzerine ona istediklerini veren kral "Seçkin kılıç şövalyelerim arasında sana da yer vereceğim, çünkü kılıç oldum olası senin gözde silahındır. Eğer istersen, çevre çayırlarda çıkacakları seferlerde onlara katılıp savaş için önhazırlık yapabilirsin."

"Kalbim beni Doriath çayırlarının çok ötesine itiyor; ben mevcut sınırlarımızı korumaktansa Düşman'ın üzerine gitmeyi yeğlerdim."

"Öyleyse bunu yalnız yapman gerekecek," dedi Thingol. "Angband'a karşı verilen savaşta ben kendi halkımı duygularımdan çok aklımın buyurduklarına göre yönetirim, Húrin oğlu Túrin. İçinde bulunduğumuz dönemde Doritah'a bağlı hiçbir silahlı birliği sınırlarımız dışına gönderemem, yakın gelecekte de bunun aksi olabilecek gibi gelmiyor bana."

"Ama sen gitmekte özgürsün, Morwen'in oğlu," dedi Melian bu noktada söze girerek. "Melian Kuşağı'ndaki dağlar bizim izninizi alarak geçen hiç kimseyi alıkoymaz."

"Tabii bilgece öneriler seni bu fikrini değiştirmeye zorlamazsa."

"Peki nedir sizin öneriniz, lordum?" diye sordu Túrin.

"Beden olarak sen çoktan yetişkin bir erkek oldun," diye cevapladı Thingol, "ama yaşının gerektirdiği olgunluğa halen ulaşmış değilsin. O zaman geldiğinde, geride bıraktığın yakınlarına faydan dokunur belki; yine de, İnsan ırkına mensup birinin Karanlıkların Efendisi'ne karşı Elf lordlarının topraklarını savunmasına katkıda bulunmaktan daha iyisini tek başına yapabilmesi çok zayıf bir ihtimal."

Bunun üzerine şöyle dedi Túrin: "Benim akrabam olan Beren çok daha fazlasını yapmıştı."

"Beren ve Lúthien," diye düzeltti Melian. "Sense Lúthien'in babası önünde böyle konuşmakla gereğinden fazla cüret göstermiş oluyorsun. Kaderin şu an için Elflerinkiyle iyi ya da kötü birleşmiş olsa da, ben senin geleceğini çok parlak görmüyorum, Morwen'in oğlu Túrin. Kendine dikkat etmelisin, yoksa sonu kötü bitecek." Kısa bir sessizlikten sonra konuşmasına devam etti Melian: "Git artık, üvey oğlumuz; ve kralın tavsiyesini aklından çıkarma sakın. Ama tam bir erkek olduğun şu günlerde yanımızda, Doriath'ta daha fazla kalmaya katlanabileceğini sanmıyorum. Önümüzdeki günlerde Melian'ın şu sözlerini hatırlarsan, senin iyiliğine olur: Kalbine ateş düşmesinden de kaçın, kalbinin buz tutmasından da."

Önlerinde eğilerek onları selamlayan Túrin, yanlarından ayrıldı. Ardından, Ejder-başlı miğferi kafasına geçirip zırhlarla silahları kuşandı ve kuzey çayırlarının yolunu tutup Orklara ve Morgoth'un hizmetindeki tüm diğer canavarlara karşı bitmek bilmez ve amansız bir savaş vermekte olan Elf savaşçılarına katıldı. Çocukluktan daha yeni çıkmış olduğu halde, gücünü ve cesaretini kısa zamanda kanıtlamıştı; halkının başına gelenleri düşündükçe savaşta giderek daha cesur ve hırslı oluyor ve en ileri saflarda çarpışıyordu. Mız-

rak, ok ve Orkların eğri kılıçlarıyla aldığı yaraların sayısı günden güne arttı. Ama kaderi onu ölümden her defasında koruyordu; böylece, çok geçmeden Dor-Lómin'in ejder miğferinin savaş alanlarında yeniden görüldüğüne dair haberler çayırlar ve ormanlar boyunca kulaktan kulağa aktarılarak Doriath'ın çok ötelerinde duyulur oldu. Bu haberi alan pek çokları "Hador'un veya Uzun Galdor'un ruhu ölüler diyarından geri dönmüş ya da Hithlumlu Húrin hapis tutulduğu Angband'ın dehlizlerinden sağ çıkmayı başarmış olmasın sakın?" diye fikir yürütmeye başlamıştı bile.

O dönemlerde Thingol'ün çayırlarda savaşmakta olan askerleri içinde Túrin'den daha güçlü sayılabilecek tek bir savaşçı vardı ve o da Cúthalionlu Beleg'den başkası değildi; Beleg ve Túrin her tehlikeye birlikte göğüs geriyor ve düşmanların izinde uzak ve vahşi ormanlarda beraber yolculuk ediyordu.

Böylece üç yıl daha geride kalmış ve bu süre zarfında Túrin Thingol'ün sarayına nadiren uğramıştı. Üstünün başının ve de tavırlarının düzgün olup olmadığını artık umursamıyordu; saçı her daim dağınıktı ve zırhını üzeri hava şartlarından dolayı lekelenmiş gri bir pelerinle örtüyordu. Savaşarak geçirdiği üçüncü yılın yaz mevsiminde, artık yirmi yaşına gelmiş olan Túrin, bedenini dinlendirme arzusu ve yıpranmış teçhizatını bir demircinin elinden geçirtme düşüncesiyle bir gece habersizce Menegroth'a geldi ve doğruca saraya gitti. O sırada sarayın büyük salonunda bir toplantı düzenlenmekteydi ve Thingol sarayda değildi; Melian'la beraber, yazın en sıcak günlerinde huy edindiği üzere şehrin yakınlarındaki serin koruluğa gitmişti. Yol yorgunu olan ve kafası binbir düşünceyle karışmış durumdaki Túrin salonda bulunanlara aldırmadan en yakındaki koltuğa attı kendini. Krallığın önde gelen yetkililerinin katıldığı bir toplantıydı bu ve talihin kötü bir cilvesi olarak Túrin, farkında olmaksızın Saeros'a ayrılmış olan koltuğa kurulmuştu. Toplantıya geç katılan Saeros içeri girip de her zamanki koltuğunda Túrin'i oturur bulunca, bunu herkesin önünde kendisini küçük düşürüp onurunu zedelemek için yap-

mış olacağı düşüncesiyle öfkeye kapıldı. Bu hareketinden dolayı Túrin'in toplantıya katılan diğerleri tarafından ikaz edilip azarlanması gerekirken, tam aksine, içlerinden biriymiş gibi onlarca da kabul gördüğünü fark etmek Saeros'un hiddetini ikiye katlamıştı.

İlk anda öfkesini dizginleyip yapmacık bir sakinliğe bürünen Saeros, onunla yüz yüze oturmalarını sağlayacak konumdaki bir diğer koltuğa, Túrin'in tam karşısına yerleşti. "Sınırlarda sefere çıkanlar bizim kurulumuzu nadiren onurlandırır," dedi sonra. "Böyle biriyle konuşma fırsatı bulmak için her zamanki koltuğumdan seve seve vazgeçebilirim." Sonrasında, sınırlarda olup bitenler ve vahşi topraklarda seyahat ederken başından geçenlerle ilgili birçok soru sordu Túrin'e; her ne kadar bunlar masumca sorulmuş sorular gibi görünse de, arkasında sinsice bir alay gizli olduğu dikkatten kaçmıyordu. Bir süre sonra soru yanıtlamaktan bıkan Túrin, bulundukları salona göz gezdirmeye başladı ve içine hasret doldu; Elf sarayının tüm o iç ferahlatıcı kahkahalarına ve ışıltısına rağmen, düşünceleri ilkin Beleg ile beraber ormanlarda ve vahşi arazilerin göbeğinde geçirdiği günlere ve ardından çok daha eskilere, Morwen'e ve babasının Dor-Lómin'deki evinde geçen çocukluk yıllarına gitti. Bu acı hatıralar karşısında farkında olmadan kaşları çatılmış, suratı asılmıştı. Túrin'in yüzündeki bu somurtma ifadesini kendisine yönelik bir aşağılama olarak algılayan Saeros öfkesini daha fazla içinde tutamayarak cebinden altın renkli bir tarak çıkarıp masanın tam da Túrin'in önüne denk gelen kısmına bıraktı: "Hiç şüphe yok ki, Hithlumlu İnsan, yoldan geldiğin gibi apar topar bu masadaki yerini almışsın, üzerindeki giysilerin hırpaniliği bu yüzden affedilebilir; ama bu, saçlarını böğürtlen çalısı misali dağınık tutmana mazeret olamaz. Hem belki kulaklarının önü açılırsa, sana söylenenleri duyup daha bir ilgiyle dinlersin."

Buna karşılık sessizliğini bozmayıp yüzünü Saeros'tan yana çevirmekle yetinen Túrin'in koyu renk gözleri çakmak çakmaktı. Bu bakışın derinlerinde gizli olan tehdit unsurunu fark edemeyen Saeros ise herkesin duyacağı şekilde sesini yükselterek küçümseyici konuşmasını sürdürüyordu: "Hithlum'un erkekleri bu denli

vahşi ve bakımsızsa, kadınları kimbilir nasıldır? Üzerlerinde saçları dışında sarınacak giysi olmaksızın ormanda geyik misali hızla koştururlar mı acaba?"

Bu son sözler üzerine Túrin masanın üzerindeki içki kupalarından birini kaptığı gibi Saeros'un suratına çarptı ve onun büyük bir acıyla haykırarak geriye doğru sendelemesine neden oldu. Bu arada kılıcını çeken Túrin onun üzerine atılmak üzereydi ki hemen yanında oturmakta olan Avcı Mablung onu sımsıkı tutarak bu saldırıyı engelledi. Toparlanan Saeros yaralı ağzından masanın üzerine kan tükürerek şöyle dedi: "Bu orman kaçkınını aramızda daha ne kadar barındıracağız? Kimin kanunları geçiyor bu gece burada? Bu sarayın sınırları içinde kendi koymuş olduğu kuralları çiğneyenlere karşı kralın yaptırımı çok ağırdır, hele ki toplantı sırasında kılıcını çeken biri için kanundışı ilan edilme cezası az bile kalır. Ama dışarıda, açık havada seninle seve seve hesaplaşırım, Orman Kaçkını!"

Fakat gözleri masaya saçılmış olan kana takılan Túrin durulmuştu ve Mablung'un kollarından bir silkinişte kurtulup tek kelime etmeden salondan ayrıldı.

O dışarı çıkar çıkmaz Mablung Saeros'a dönüp sitem etti: "Bu gece senin neyin var? Bu yaşanan tatsızlığın sorumlusu sensin; belki de kralımızın kanunları kırılan çeneni alaylarına adil bir karşılık olarak görür."

"Bu eniğin bir rahatsızlığı veya şikayeti varsa, kralın huzuruna getirmesine kimse bir şey demez," diye yanıtladı onu Saeros. "Ama bu salonda kılıç çekmek hiçbir gerekçeyle bağışlanamaz. Sarayın dışında Orman Kaçkını bana kılıç çekecek olursa, tereddüt etmeden öldürürüm onu."

"Bence pek de o kadar emin olma," dedi Mablung, "ayrıca hanginiz ölürse ölsün bu Doriath'tan çok Angband'a yakışacak uğursuz bir hareket olur ve daha büyük kötülüklere yol açar. Ben gerçekten de bu gece Kuzey'in elinin bir gölge gibi buraya uzanıp içimize bu kötülük tohumunu düşürdüğü inancındayım. Dediklerime kulak ver, Ithilbor oğlu Saeros; kör bir gurura kapılıp da

Morgoth'un istediği yönde hareket etme, unutma ki sen Eldar halkından birisin."

"Bunu unutacak değilim," dedi Saeros. Yine de öfkesini gizleme gereği duymuyordu ve o geceyi içi içini yiyerek, yarasına giderek büyüyen nefreti ile bir nevi pansuman yaparak geçirdi.

Ertesi sabah, Túrin kuzeydeki otlaklara gitmek üzere Menegroth'tan ayrılmış, kent duvarları dışındaki ormanlık arazide bir süredir ilerlemekteydi ki, kılıcını ve kalkanını kuşanmış bir halde önceden pusuya yatmış bekleyen Saeros ona aniden darbe indirip işini bitirmek için arkasından saldırdı. Fakat açık arazide katıldığı sayısız çatışmada ihtiyatlı davranmayı öğrenmiş olan Túrin onun yaklaştığını göz ucuyla fark edip yana sıçrayarak hamleyi savuşturdu ve kılıcını çekip hasmıyla yüzleşti. "Morwen," diye bağırdı bir yandan, "seninle alay eden kişi küstahlığının bedelini şimdi ödeyecek!" ve daha ilk darbede Saeros'un kalkanını ortadan ikiye çatlattı. Sonrasında hızlı hareketlerle kılıç tokuşturmaya başladılar. Uzun zamandır savaşla yoğrulduğu için kılıç dövüşünde ustalık kazanmış olan Túrin en az rakibi kadar çevik olmakla beraber, fizik gücü bakımından ondan üstün de. Bu sayede kısa süre içinde dövüşte inisiyatifi ele alan Túrin Saeros'un kılıç tutan kolunu yaralayıp onun savunmasını kırınca bir anda Elfin canı onun insafına kalmış oldu. Sonra ayağını Saeros'un yaralı elinden kayıp yere düşmüş olan kılıcın üzerine basarak "Saeros," diye başladı, "seni uzun bir yarış bekliyor. Bu koşuda elbiselerin sana ayak bağı olabilir, saçınla idare etmek durumundasın." Böyle dedikten sonra onu yere yıkıp üzerindeki elbiseleri parçalarcasına çıkarmaya koyuldu; Túrin'in acı kuvvetine tanık olan Saeros'u bir korkudur almıştı. Sonra hasmını ayağa kalkmaya zorlayan Túrin "Koş şimdi!" diye bağırdı. "Haydi, başla! Ve şunu bil ki, geyik kadar hızlı koşamayacak olursan her yavaşlayışında kılıcımla arkandan dürterim." Bunun üzerine Saeros yardım dileyen çığlıklar eşliğinde ormanın derinliklerine doğru koşarak uzaklaştı; ne kadar hızlı da koşsa ve kimi zaman yön değiştirmeye de kalksa, av köpeği gibi seri bir şekilde peşinden gelen Túrin'in nefesini ense-

sinde, kılıcının sivri ucunu ise sırtında hissediyordu.

Saeros'un haykırışları kimi ne olup bittiğini anlamak kimiyse yardım etmek isteyen pek çok diğer Elfi de koşuya katınıştı ama içlerinde sadece en iyi koşucular öndeki ikilinin hızına yetişebiliyordu. Takipçilerin başında Mablung geliyordu; aklı karışmıştı çünkü her ne kadar önceki akşam Saeros'un Túrin'i alaya almasını hoş karşılamamışsa da, "Fesat sabah bir kez uyandı mı, gece olmadan Morgoth'un neşesine dönüşür" sözünü aklından çıkarmıyordu; üstelik bir Elfin utanca düşürülmesi, hem de bunun adil bir yargılamaya tabi tutmadan keyfen yapılmış olması çok feci bir şeydi. Sabah şehirden ayrılmak üzereyken ilk önce Saeros'un planlı bir şekilde Túrin'e saldırmış olduğundan o an hiçbirinin haberi yoktu.

"Dur Túrin, yeter artık!" diye bağırdı Mablung. "Bu yaptığınız ancak ormanda yaşayan Orklara yakışır!" Bu çağrının hemen ardından Túrin'in cevabı duyuldu: "Sarayın salonundaki Orkvari sözlere karşılık ormanda Ork koşusu!" Böyle dedikten sonra yeni bir solukla tekrar ileri atıldı; Saeros ise yardımdan ümidini kesmiş ve ölümünün yaklaştığı hissine kapılmış olmalı ki şimdi daha bir çılgınca koşuyordu ve ansızın, dibindeki yüksek kayalıkların ortasında Esgalduin Nehri'ne doğru hızla sürüklenen bir akıntının bulunduğu derin bir yarığın kenarında durdu. Yarığın iki yakası arasında ancak bir geyiğin atlayabileceği kadar mesafe vardı. Kapıldığı büyük korku Saeros'u buradan atlamaya ittiyse de, kendine mesafeyi doğru ölçecek zaman bırakmadan sıçraması karşı tarafa ayağını gereği gibi basamamasına yol açtı ve yarığın boşluğundan aşağıdaki nehre düştü. Ölüm çığlığı yarığın duvarlarında halen yankılanırken, Saeros akıntının ortasındaki kocaman bir taşa çarpıp can vermişti bile. Doriath'taki yaşantısı böylece sona ermiş, tüm ölü Elflerin ruhlarına bekçilik eden Ölülerin Yargıcı Mandos'un yanındaki uzun misafirliği başlamıştı.

O atladıktan hemen sonra yarığa ulaşan Túrin boşluktan aşağı bakıp onun koca taşın üzerine serilmiş cansız bedenini görünce "Talihsiz ahmak!" dedi. "Buraya vardıktan sonra yürüyerek

Menegroth'a dönmesine izin verecektim. Oysa şimdi, hak etmediğim bir suçu boynuma yüklemiş oldu." Bu arada onlara yetişen ve kendisiyle beraber yarın kenarında durmuş aşağı bakan diğer Elflerden yana döndü sonra; yüzüne belirsiz bir ifade yerleşmişti. Kısa bir sessizliğin ardından "Çok yazık!" dedi Mablung. "Şimdi bizimle beraber şehre geri dönmelisin, Túrin. Bu olanlarla ilgili bizzat kralımız bir yargıya varmalı."

"Kral hakikaten adil biriyse," dedi Túrin beklemeksizin, "benim suçsuz olduğum yargısına varır. Ama orada ölen kişi onun danışmanlarından biri değil miydi? Bir kral adil olsa bile, ölmüş bir dostunun ardından olumsuz karar verebilir mi? Bu durumda ben, onun varacağı yargının adaletine güvenmiyorum."

"Bu söylediklerin hiç de bilgece değil," derken içinde Túrin'e karşı uyanmış acıma duygusunu bastırmaya çalışıyordu Mablung. "Serseri bir kaçağa mı dönüşmek istiyorsun yani? Senden ricam, geçmiş dostluğumuzun hatırına bizimle Menegroth'a dönmendir. Hem başka şahitler de var. Gerçeği öğrenince kral seni pekala affedebilir."

Fakat Túrin Elflerin şehrinde bulunmaktan çoktandır bunalmıştı; dahası, oraya dönerse esir alınmaktan çekiniyordu. Bunun üzerine "Korkarım ricanı geri çevirmek zorundayım," dedi Mablung'a. "Sizinle dönüp boşu boşuna Kral Thingol'ün affını bekleyecek değilim. Şimdi yanınızdan ayrılacak ve onun gazabının bana ulaşamayacağı bir yere gideceğim. İki seçeneğiniz var: Ya beni bırakırsınız giderim, ya da, eğer yasanızın gereği buysa, beni buracıkta öldürürsünüz. Çünkü sayınız beni canlı yakalayamayacak kadar az."

Onun gözlerindeki ifadeye bakınca boş konuşmadığını anlamış olacaklar ki, kenara çekilerek aralarından geçip gitmesine izin verdiler. "Bugünlük tek bir ölüm yeter," dedi Mablung o sırada.

"Ben böyle olsun istememiştim, ama arkasından yas tutacak da değilim," dedi Túrin. "Onun hakkında doğru kararı Mandos verir nasıl olsa; ve eğer günün birinde yaşayanların arasına dönecek olursa, daha bilgece ve olgun davranacağını umarım. Elveda!"

"Yolun açık olsun!" dedi Mablung. "Çünkü buradan gitmeyi kendin istedin. Ama bize sırtını dönüp de böyle yabancı gibi gittiğine göre, sanınam ki yolun açık olacak. Senin kalbine karanlık bir gölge düşmüş. Umalım ki bir sonraki karşılaşmamızda daha da kararmış olmasın."

Bu son sözlere karşılık vermeyen Túrin, kimsenin bilmediği bir yöne doğru, hızlı adımlarla onlardan uzaklaştı.

Anlatıldığına göre Túrin Doriath'ın kuzeyindeki otlaklara dönmeyince ve ondan hiçbir haber alınamayınca Yayıgüçlü Beleg onu aramak üzere kendisi çıkıp Menegroth'a gelmişti. Túrin'in yaşadığı son olaylar ve şehirden kaçışıyla ilgili gerçekleri öğrenince dev avcının içi sızladı. Yaz mevsimi bitmeye yüz tuttuğundan, çok geçmeden Thingol ve Melian da kente döndü ve yokluğunda meydana gelen acı olayları haber alan kral, tahtına çöküp düşüncelere daldı, bu esnada Menegroth'un tüm üst düzey lordları ve kralın danışmanları çevresini sarmış durum değerlendirmesi yapıyordu.

Yaşananlar bir bir ortaya dökülüp Túrin'in ormanda Elflerden ayrılırken ettiği son sözlere değin tüm ayrıntılar dikkatle irdelendikten sonra derin bir iç geçiren Thingol vardığı sonucu açıkladı: "Ne kadar yazık! Bu gölge nasıl oldu da benim krallığıma sızabildi? Saeros'un güvenilir ve bilge biri olduğunu zannederdim; bu olayların üstüne halen yaşıyor olsa ona çok kızardım çünkü Túrin'i alaya alması hiç doğru değil ve sarayımda yaşanan tatsızlığın sorumlusu kendisidir. Bu noktaya kadar Túrin'i suçlu görmüyorum. Ama Saeros'un herkesin ortasında küçük düşürülüşü ve sonrasında bir av hayvanı gibi ormanda takip edilişi, onun küstahlığı karşısında çok daha ağır bir yaptırım ve bunları görmezden gelemem. Bu davranışın ardında taş gibi bir kalp ve de kibir var." Ardından sessizliğe gömülen Thingol çok geçmeden hüzünlü bir sesle yeniden başladı konuşmaya: "Túrin vefasız bir üvey evlat ve de konumuna göre fazlaca kibirli bir İnsan olduğunu ortaya koydu. Beni ve benim koyduğum yasaları aşağılayan birine nasıl kucak açabilirim? Hem yaşananlardan sonra pişmanlığını dile getirmemekte ıs-

rar ettiğine göre onu bağışlamam beklenemez. Bu durumda, Húrin oğlu Túrin'i Doriath Krallığı sınırları içine adım atmaktan menediyorum. Eğer sınırlarınıza girmek isterse, öncelikle yargılanmak üzere benim huzuruma gelmesi gerek. Ayaklarıma kapanıp af dilemedikçe benim oğlum olarak anılmayacak. İçinizde bu kararımı adilane bulmayan varsa, hemen şimdi konuşsun."

Salondaki sessizlik bozulmayınca Thingol resmi kararını duyurmak için elini havaya kaldırmıştı ki tam o anda Beleg bir hışım içeri daldı ve şöyle bağırdı: "Lordum, söz istiyorum!"

"Geç kaldın," dedi Thingol. "Sen de diğerleriyle aynı zamanda çağrılmamış mıydın?"

"Doğru, lordum," diye cevapladı Beleg, "ama inanın ki isteyerek gecikmedim. Onu da beraberimde buraya getirmek için, yarı yolda tanıdığım birinin yanına uğramam icap etti. Son kararınızı bildirmeden önce, benimle birlikte huzurunuza gelen bu son tanığın vereceği ifadeyi de dinleyiniz."

"Konuyla ilgili az veya çok söyleyebileceği bir söz olan herkesi buraya çağırıp söylediklerine kulak verdik," dedi kral. "Şu bahsettiğin tanık, şimdiye dek dinlediklerimin anlattığı şeylerin üstüne ne ilave edebilir ki?"

"Dinledikten sonra buna kendiniz karar verin," dedi Beleg. "Eğer sizin nezdinizde şuncacık değerim varsa, bu hakkı tanıyın bize."

"Sırf bunu isteyen sen olduğun için tanığına konuşma hakkı verdiğimi bil," dedi Thingol bunun üzerine. Sonra salondan hızla çıkan Beleg, elinden tuttuğu genç bir kadınla beraber birkaç saniye içinde geri döndü. Çevredeki ormanlık alanda yaşayan ve Menegroth'a girmemeye andı bulunan Nellas'tı bu. Gözlerinde korku okunuyordu; kocaman sütunlarla örülü bu büyük salondan ve başları üzerinde tüm heybetiyle yükselen taştan yapılma tavandan ürkmüştü besbelli. Hep birden üzerine çevrilmiş olan onca göz de cabası. Thingol ona söz verince "Lordum," diyerek girdi söze kadın, "size anlatacağım şeyleri gördüğümde ben bir ağacın üstünde oturmaktaydım ve..." Demeye kalmadan, kralın

karşısında konuşuyor olmanın verdiği heyecana yenik düşüp duraksadı.

Kadının bocalaması üzerine hafifçe tebessüm eden kral "Senden önce başkaları da yaptı bunu, ama bana söyleme gereği duymadılar."

"Gerçekten öyle," diye atıldı kadın, biraz da kralın gülümsemesinden cesaret alarak, "başkaları da yaptı. Mesela Lúthien! Tesadüfe bakın ki o sabah tam da onu... ve şu Beren isimli İnsanı düşünüyordum."

Bu son isim karşısında bir şey söylemeyen Thingol'ün yüzündeki tebessüm ansızın kaybolmuştu, yine de Nellas'a sözlerine devam etmesi için vakit verdi.

"Çünkü Túrin bana oldum olası Beren'i hatırlatır," dedi genç kadın en sonunda. "Duyduğuma göre onlar zaten akrabaymış ve onlara bakan bazıları bunu anlayabilirmiş; yakından bakan bazıları tabii."

Thingol bu defa sabırsızlanmıştı. "Olabilir, her neyse... Gerçek şu ki, Húrin'in oğlu Túrin benim yasalarımı hiçe sayarak çekip gitti ve sen onu yeniden görüp de kiminle akraba olduğunu inceleme fırsatı bulamayacaksın. Çünkü kararımı açıklıyorum artık."

"Kral efendimiz!" diye bir çığlık attı kız o an. "Önce izin verin konuşmamı bitireyim. Oturduğum ağaç dalından Túrin'in aşağıdan geçişini izliyordum ki Saeros bir elinde kılıç diğerinde kalkan olduğu halde ağaçların arasından sinsice çıkıp Túrin'e arkadan saldırdı."

Bu laflar üzerine salondakiler arasında bir mırıltı dalgası yükselirken kolunu havaya kaldırıp salonda yeniden sessizliği hakim kılan kral, "Anlaşılan o ki, duyduğum bunca üzücü şeyin üstüne daha da acı haberler getirmişsin bana. Bundan böyle söyleyeceklerine çok dikkat et, çünkü kişilerin kaderine yön verecek bir mahkemede tanıklık etmektesin."

"Beleg de aynen böyle söylemişti," diye yanıtladı kadın onu, "zaten sırf bu yüzden, Túrin'in haksızca yargılanmasını önlemek uğruna buraya gelmeyi kabul ettim. O çok yiğit, bir o kadar da

merhametlidir. İkisi dövüştüler, lordum, ta ki Túrin Saelos'u hem kalkanından hem de kılıcından edene kadar. Yine de onu öldürmedi. Bundan dolayıdır ki, işin sonunda onu öldürmeyi hedeflemediği sonucunu çıkarıyorum. Amaç Saeros'un onurunu kırıp onu küçük düşürmekse, Túrin bunu fazlasıyla başarmıştı."

"Buna ben karar veririm," dedi Thingol. "Ne var ki, anlattıkların yabana atılır cinsten değil." Böyle dedikten sonra Nellas'tan olayın ayrıntılarını dinleyen kral, ardından Mablung'a dönüp şöyle dedi: "Túrin'in bu olaydan size bahsetmemiş olması garibime gitti doğrusu."

"Gerçekten de bahsetmedi," dedi Mablung. "Eğer bahsetmiş olsaydı, vedalaşırken farklı şekilde konuşurdum onunla."

"Oysa benim kararımı değiştirmek için henüz geç değil," dedi Thingol sesini yükselterek. "Söyleyeceklerime kulak verin! Onun kalleşçe öldürülmek istenişini ve de kışkırtılışını hesaba katarak, Túrin'in yaptığı hataları affediyorum. Onun iyi niyetini suistimal eden kişi, tıpkı size de belirttiği gibi, benim danışmanlarımdan biri olduğundan, adilane bir karar vereceğimi ummamasını da anlayışla karşılıyorum. Yine de, her nereye gittiyse Túrin'i bulmanızı ve onu affettiğim ve de şerefi iade edilmiş bir şekilde bu saraya geri beklediğim haberini kendisine ulaştırmanızı istiyorum."

Kararın açıklanmasıyla beraber Nellas gözyaşlarına boğuldu. "Onu nerede bulabilirler ki? Topraklarımızı terk etti artık, bu koskoca dünya üzerinde kimbilir nereye gitmiştir."

"Onu arayacağız," deyip ayağa kalkarak toplantının sona erdiğini bildirmiş oldu Thingol. Bunun üzerine Nellas'ın koluna girip onu Menegroth'tan çıkaran Beleg "Ağlamayı kes lütfen," dedi genç kadına. "Túrin yaşadığı ve hareket halinde olduğu sürece, tüm diğerleri başarısız olsa da, ben onu bulacağım."

Ertesi gün Beleg tekrardan Thingol ve Melian'ın huzuruna çağrıldı ve kral ona şöyle seslendi: "Bana akıl ver, Beleg; çünkü kedere boğulmuş durumdayım. Húrin'in oğlunu kendi oğlum kabul ettim ve babası Húrin hapsedildiği karanlıkların içinden çıkagelip kendine ait olan evladı geri isteyene dek de bu böyle

kalacak. Túrin'in haksızlığa uğrayıp kendini yabanıl diyarlara vurduğu şeklinde sözler duymaya asla katlanamam; geri dönerse onu bağrıma basacağım, çünkü onu çok seviyorum."

"Túrin'i bulmadıkça pes etmeyeceğim," oldu Beleg'in cevabı. "Onu da beraberimde Menegroth'a geri getirmek için elimden geleni yapacağım, çünkü onu ben de çok seviyorum." Sonra kentten ayrılan Beleg, Beleriand üzerinde çok geniş bir alanı tarayarak Túrin'in izini sürdü; kendini büyük tehlikelere atarak sürdürdüğü araştırmalardan sonuç alamasa da, hedefinden vazgeçmiyordu. Böylelikle önce kış, peşi sıra da ilkbahar geldi geçti.

Túrin Haydutlar Arasında

Burada öykümüz yeniden Túrin'e odaklanıyor. Kendisini kralın hiç kuşkusuz peşine adam takacağı bir kanun kaçağı olarak gördüğünden, Doriath'ın kuzey kesiminde bulunan Beleg ve adamlarının yanına dönmemiş, onun yerine batıya yönelerek Korunaklı Diyar'ın eteklerinden gizlice geçip Teiglin'in güneyindeki ağaçlık araziye ulaşmıştı. Nirnaeth'ten önceki dönemde buralarda müstakil çiftlik binalarında pek çok İnsan ailesi yaşardı; çoğunlukla Haleth'in tebaası oldukları halde kimseyi kendilerine lord olarak kabul etmezlerdi. Avcılık ve tarımla geçinir, palamut ve kayın ağaçlarının olduğu kesimlerde domuz besiciliği yapar, vahşi araziden çitlerle ayırdıkları açıklıklarda toprağı sürerlerdi. Ama artık çoğu yok olmuş, hayatta kalan bazıları ise Brethile'e kaçmış, sonuç olarak tüm bu yöre Orkların ve haydutların insafına kalmıştı. Çünkü uğranan büyük yıkımdan sonra evsiz kalan ve ümitsizliğe kapılan pek çok İnsan kanunsuz yollara sapmıştı: Savaşa gidip yenilgiyle dönenlerin gözüne bu bomboş topraklar oldukça cazip görünmüştü; bazıları ise işledikleri suçlar yüzünden cezalandırılmaktan kaçıp ormana sığınmış kimselerdi. Avlanıyorlar ve ellerine geçirebildikleri her tür besin maddesini yağmalıyorlardı. Kış bastırınca ise açlık onları öyle saldırgan hale getiriyordu ki, çevreye en az kurtlar kadar dehşet saçıyorlardı; bölgeyi terk etmeyip

halen evlerini korumakta olan bazı topluluklarca Gaurwaith, yani Kurtadamlar olarak adlandırılmaları da bundandı. Bu adamlardan elli kadarı tek bir grup meydana getirmiş, Doriath'ın batısındaki otlakların bitiminde başlayan ağaçlık araziyi kendilerine mesken tutmuşlardı ve kendi ırkdaşlarına bile garez güden taş kalpli kanun kaçaklarını aralarında barındıran bu adamlar, o bölgede en az Orklar kadar nefret uyandırıyordu. İçlerinde en korkuncu, bir kadını doğrayarak öldürmesinin hesabını sormak için kendisini arayanlara izini kaybettirmek üzere Dor-Lómin'i terk etmek zorunda kalan Andróg'du. O topraklardan gelen başkaları da vardı aralarında: Örneğin, Nirnaeth'ten kaçıp gelmiş olan, grubun en yaşlısı Algund. Kendisine Forweg diyen ve ekibe kumandanlık eden sarışın, güçlü kuvvetli ve gözüpek bir Dor-Lóminli daha vardı içlerinde; ışıltı saçan huzursuz gözleriyle devamlı çevreyi tarayan bu adam, böylesi bir gruba liderlik etmekle, Hador'un soyundan gelen Edain halkından birine yakışmayacak bir duruma düşürmüştü kendini. O sıralar çok yorgun düştüklerinden, belli noktalara gözcü ve devriyeler yerleştirdikten sonra dinlenmeye çekilmişlerdi; farkında olmadan onların gizlenme yerine yaklaşmakta olan Túrin'in gelişinden de bu nöbet sistemi sayesinde çabucak haberleri oldu. Amacının ne olduğunu anlamak için bir süre onu uzaktan izlerken, bir yandan da çevresinde bir halka oluşturmuşlardı. Sonra birden, Túrin ormanın ortasında bulunan bir derenin kenarındaki açıklığa adım attığı sırada, kendisini gerilmiş yaylar ve çekilmiş kılıçlardan oluşan bir çemberin ortasında buluverdi.

Olduğu yerde duran Túrin hiçbir korku belirtisi göstermemişti. "Siz de kimsiniz?" diye sordu doğrudan. "Ben İnsanları yalnızca Orkların pusuya düşürdüğünü sanırdım; görüyorum ki yanılmışım."

"Bu yanılgıdan dolayı ne kadar dizini dövsen yeridir," dedi Forweg. "Çünkü buralar bizim bölgemiz ve başka İnsanların buraya girmesine müsaade etmeyiz. Karşılığında daha değerli bir şey sunamazlarsa, bedel olarak onların canını alırız."

Bu laflar karşısında kahkahayla güldü Túrin. "Benden hiçbir

bedel alamazsınız," dedi. "Amaçsızca ortalıkta dolanan bir kanun kaçağıyım ben. Sözlerimin doğruluğunu anlamak istiyorsanız beni öldürdükten sonra üzerimi arayın, ama o raddeye gelmek size çok pahalıya mal olacaktır."

Ne var ki, ölümü çok yakın görünüyordu, çünkü ardına kadar gerilmiş yayların ucundaki pek çok ok doğrudan kendisini hedef almış, kumandanın tek bir komutunu bekliyordu. Üstelik çevresini sarmış olan düşmanlar içinde kılıcını çektiği gibi üzerine atlayabileceği mesafede tek bir kişi bile yoktu. O anda Túrin, derenin kıyısında, ayağının dibinde durmakta olan irice bir dizi taş fark etti ve aniden eğildi. Onun bu hareketiyle eşzamanlı olarak da, haydutların içinde az önce söylediği sözler karşısında sinirleri çoktan bozulmuş olan biri, germiş olduğu yayı bırakıp okunu fırlatıverdi. Ok başının üstünden geçip giden Túrin hemen ardından doğrularak, yerden kaptığı bir taşı oku fırlatan adama doğru öyle büyük bir güç ve şaşmaz bir isabetle savurdu ki, adam kaşla göz arasında kırık bir kafatası ile yere yığılmıştı.

"Canlıyken daha çok işinize yararım," dedi Túrin, "hele de içinizden biri eksildiğine göre." Sonra Forweg'e doğru dönüp devam etti: "Bu hergele sürüsünün kumandanı sensen, adamlarının henüz komut gelmeden ok fırlatmasına izin vermemelisin."

"Vermiyorum da zaten," dedi Forweg. "Neyse ki bu disiplinsizliğinin cezasını çok çabuk çekti. Eğer benim sözümü daha iyi dinleyeceğini iddia ediyorsan, onun yerine seni alırım."

Bunun üzerine haydutlardan ikisi bu karara karşı çıkarak bağrışmaya başladılar. İçlerinde Ulrad adını taşıyan ve kafatası kırılan haydutun yakın arkadaşı olduğu her halinden belli olanı "Aramıza yeni katılacak birinde çok tuhaf özellikler arıyorsun doğrusu;" diye sitem etti, "en iyilerimizden birini öldürmek mesela."

"Durduk yere ölmediğini hepiniz gördünüz," dedi Túrin. "Hesaplaşmak istiyorsanız ikiniz birden gelin! İster silahla ister kas gücüyle her ikinizle de başa çıkabilirim; işte o zaman en iyilerinizden birinin yerini doldurup doldurmayacağımı görürsünüz." Böyle diyerek bir yandan onların üzerine yürüdüyse de Ulrad ge-

rileyip dövüşe yanaşmadı. Diğeri de yayını indirip Túrin'i baştan ayağa süzmeye koyulmuştu; Dor-Lóminli Andróg'du bu.

"Senin dengin olmadığım kesin," dedi sözcükleri uzata uzata. Bir yandan da başını olumsuz yönde iki yana sallıyordu. "Burada bunun aksini iddia edecek kimse olduğundan da şüpheliyim. Bence bize katılmanda bir sakınca yok. Ama sende tuhaf bir şeyler sezinliyorum; tehlikeli bir adamsın sen. İsmin nedir?"

"Haksızlığa Uğramış Neithan derim kendime," diye belirtti Túrin ve o andan itibaren kanun kaçakları arasında Neithan adıyla anılır oldu. Haksızlığa uğradığı için yaşadığı bölgeyi terk ettiği dışında –ki diğerlerinden biri benzer bir sebep gösterse hemen kulak kesilip onun hikâyesini en ince ayrıntısına dek dinlerdi– kimseye geçmiş yaşamı ve de anayurduyla ilgili tek kelime etmiyordu. Yine de, çetenin tüm üyeleri onun vaktiyle yüksek bir mertebede bulunup da bu mevkiini sonradan kaybettiğini tahmin ediyor, üzerinde silahlarından başka bir şey bulunmasa da, söz konusu zırh ve silahların Elf işi oluşu kimsenin gözünden kaçmıyordu. Kısa süre içinde çeteyi oluşturan tüm haydutların övgüsünü topladı, çünkü güçlü ve cesur olması bir yana, ormanlık arazide hayatta kalma ve hareket etme kabiliyeti hepsinden daha gelişmişti. Açgözlü olmaması ve kendi çıkarını hemen hiç gözetmemesi sayesinde herkesin güvenini kazanmıştı. Ondan korkmuyor da değillerdi hani, çünkü nadiren anlam verebildikleri öfke nöbetlerine kapılıyor, ani çıkışlar yapıyordu. Bundan böyle gururunu çiğneyip de Doriath'a geri dönmez, dönemezdi Túrin; Nargothrond'a gelince, Felagund'un ölümünden bu yana oraya dışarıdan kimse zaten kabul edilmiyordu. Haleth'in Brethil'de yaşayan halkını aşağı gördüğünden, oraya gitmeye tenezzül etmiyordu Túrin. Dor-Lómin'i de deneyemezdi çünkü o yöre düşman tarafından çok sıkı kontrol altında tutuluyordu; öyle ki, o dönemde tek bir kişinin bile Gölge Dağları'ndaki geçitleri aşıp öteye ulaşmayı umabileceğini Túrin'in aklı kesmiyordu. Tüm bunları göz önüne alarak haydutlarla kalmaya karar verdi; ne de olsa, ister suçlu sayılsınlar ister değil, kalabalık bir grubun üyesi olmak, vahşi orman yaşan-

tısının güçlükleriyle mücadele etmeyi kolaylaştırıyordu; içindeki yaşama dürtüsünün etkisiyle onlarla herhangi bir sebepten dolayı bozuşmaktan kaçınan Túrin, bundan ötürü onların yaptığı kötülükleri dizginleme uğraşına da girmiyordu. Yine de bazen, çete arkadaşlarının yaptığı zalimlikler karşısında içinde merhamet ve utanç duyguları kabarıyor ve bunların üzerini örtmek için içgüdüsel olarak kapıldığı öfke onu normaldekinden daha da korkunç kılıyordu. Günler bu şekilde hızla akıp giderken nihayet yılsonu geldi ve bir yandan açlıkla savaşıp diğer yandan barınacak yer aramakla geçirdikleri çetin bir kışın ardından, tabiatın neşeyle kıpırdanmaya başlamasıyla beraber ilkbahara merhaba dediler.

Söylendiğine göre, Teiglin'in güneyindeki ormanlık alanda, her ne kadar sayıları iyiden iyiye azalmışsa da, yaşama halen sımsıkı tutunmuş ve temkini bir an olsun elden bırakmayan gözüpek bir grup İnsan yaşıyordu. Onları hiç sevmeseler ve onlara zerre kadar acımasalar da, bu sayede bütün bir haydut çetesinin toplu saldırısını üzerlerine çekme tehdidinden kurtulacakları umuduyla, ormanın belirli noktalarına Gaurwaith'in bulup alabilmesi için kendi ihtiyaçlarından artırdıkları besin maddelerini koyarlardı. Ne var ki, çevredeki vahşi hayvanlar ve adam boyundaki yırtıcı kuşlar onlara haydutların gösterdiğinden daha az minnet gösterir ve bu canavarlardan ancak bekçi köpekleri ve yaşam alanlarının etrafına diktikleri çitler sayesinde korunurlardı. Onların yerleşkesinde her evin çevresinde ufak bir açıklık bırakılırdı ve bu açıklıklara içinde ucu sivri kazıkların bulunduğu birer çukur kazılırdı. Birinden diğerine kolay geçiş sağlayan bir dizi patika ile birbirine bağlanmış barınaklarda yaşayan bu aileler boru çalmak suretiyle yardım çağırabiliyor ve birbirlerine işaret verebiliyorlardı.

Ama artık ilkbahar geldiğinden, ormanın bu topluluğun yaşadığı kesiminde bulunmak Gaurwaith açısından tehlike arz ediyordu çünkü Orman Adamları bir araya gelip kıştan yeni çıkmış olan bitkin haydut grubuna saldırabilir, hattâ ormanın içinde onları tek tek avlayabilirdi. Túrin bu olasılık karşısında Forweg'in çetesini oradan uzaklaştırmamakta niye ısrar ettiğine bir türlü anlam vere-

miyordu. Geride sağ kalmış tek bir kişinin bile olmadığı güneyin o uzak topraklarında buradakinden çok daha fazla av hayvanı ile genel yiyecek maddesi ve çok daha az tehlike bulunduğuna şüphe yoktu. Sonra bir gün, Forweg ile Andróg'u aralarında göremeyen Túrin, diğerlerine bu ikisinin nereye gitmiş olabileceğini sorunca, çete üyeleri onun bu sorusuna kahkahayla yanıt verdi.

"Özel bir işleri vardır belki de," dedi Ulrad. "Çok geçmeden dönerler ve o zaman hep beraber buradan ayrılırız artık. Belki de acele etmemiz gerekecek, çünkü geri gelirken beraberlerinde kovanın içinden fırlamış bir arı sürüsü getirme ihtimalleri yüksek."

Güneş parlıyor, taze yapraklar ağaçların dallarını yemyeşil bir örtü gibi sarıyordu; bu manzara karşısında göğsü coşkunlukla dolan Túrin, haydutların o pislik içindeki kampında vakit geçirme fikrinden tiksiniyor ve ormanın derinliklerine doğru tek başına yürüyüşler yapıyordu. Tüm çabasına rağmen Saklı Krallık'la ilgili hatıralardan kurtulamıyor, Doriath'ta yetişen çiçeklerin isimleri çoktan unutulup gitmiş bir dilin yankıları gibi zihninde çınlıyordu. Sonra birden, bir dizi çığlık çalındı kulağına ve aynı anda, hemen yakındaki fındık ağaçlarının arasından bir kadın fırladı. Giysileri dikenlere ve çalılara takılmaktan lime lime olmuş halde büyük bir korkuyla koşan kadın aniden tökezleyip nefes nefese yere kapaklanırken, kılıcını çeken Túrin takipçisini karşılamak için hazır beklemiş ve bir an sonra, adam tam fındıklıktan çıktığı sırada ona darbeyi indirmişti... ve biçtiği adamın Forweg'in ta kendisi olduğunu ancak kılıcı vurduğu anda fark etti.

Túrin'in şaşkın bakışları çimlere saçılan kana takılıp kalmışken, çalıların arasından bu kez Andróg çıkageldi ve o da, önündeki manzara karşısında afallamış şekilde aniden durdu. "Sen ne yaptın be adam?!" diye haykırıp bir an sonra kılıcını çektiyse de, çoktan soğumuş olan Túrin onun bu hareketini görmezden gelerek "Peki ya nerede bu Orklar?" diye sormakla yetindi. "Kadını kovaladıkları sırada siz koşup geride mi bıraktınız onları?"

"Orkları da nereden çıkardın?" dedi Andróg. "Seni Aptal! Bir de kendine haydut diyorsun. Haydutlar kendi ihtiyaçları dışında

kanun kural tanımaz. Sen kendi işine bak, Neithan, bırak biz de kendi gereksinimimizi görelim."

"Dediğin gibi yapacağım," dedi Túrin. "Ama bugün yollarımız çakıştı bir kere. Şimdi, ya kadını bana bırakırsın ya da sonun Forweg'inki gibi olur."

Bu sözler üzerine güldü Andróg. "Madem ısrar ediyorsun, istediğin gibi olsun. Teke tek dövüşte seninle başa çıkamayacağım ortada, ama diğer arkadaşlar bu yaptığından hoşlanmayacak."

O sırada ayağa kalkan kadın, onun himayesine sığınırcasına Túrin'in koluna asılmıştı. Önce kanlar içinde yerde uzanan cesede, sonra da minnettar bir ifadeyle Túrin'e baktı. "Öldürün onu, efendim!" dedi beklenmedik şekilde. "Onu da öldürün! Sonra da benimle köyüme gelirsiniz. Beraberimizde onların kellelerini götürürsek, babam Larnach sizi ödülsüz bırakmaz. Çünkü iki kurtadam kafası birden getiren kişilere daha önce de oldukça cömert davranmıştır."

Ona cevap vermektense Andróg'a dönüp "Kadının evi buradan çok uzakta mı?" diye sordu Túrin.

"Birkaç taş atımı mesafede," diye yanıtladı haydut. "Şu yönde, çevresi kazıklarla çevrili bir ev. Evin dışında dolaşırken gafil avlamıştık onu."

"Öyleyse durma, evine dön çabuk," dedi Túrin yeniden kadına dönerek. "Babana da söyle, bundan böyle sana daha iyi göz kulak olsun. Onun lütfunu kazanacağım diye veya başka bir sebeple, daha düne kadar bana yoldaşlık etmiş adamların kafasını kesecek değilim."

Ardından kılıcını tekrar kınına sokup bir yandan "Toparlan haydi!" diye seslendi Andróg'a. "Geri dönüyoruz. Ama komutanını gömmekte ısrarlıysan, bunu yalnız yapmak durumundasın. Yine de acele et, köyde ortalık ayağa kalkmış ve bir takip birliği oluşturulmuştur şimdiye. Forweg'in silahlarını da al yanına!"

Túrin başka söz etmeden yola koyulurken, çözemediği bir bulmacayla karşılaşmış gibi kaşları çatılan Andróg onun gidişini izledi.

Haydutların kampına vardığında Túrin onların huzursuz bir kıpırdanma içinde olduğunu fark etti; korunaklı evlerden kurulu bir yerleşkenin yanında uzun zamandır çakılıp kalmış olan kanun kaçakları, kendilerini orada tutan liderleri Forweg'in ardından huysuzca mırıldanıyordu. "Bize çok pahalıya mal olan kumarlar oynuyor," diye konuşmalar çalındı Túrin'in kulağına, "kendi zevkinin ceremesini biz çekiyoruz."

"O zaman kendinize yeni bir kumandan seçin!" dedi Túrin, tam ortalarında dikilerek. "Zaten Forweg size bundan böyle liderlik edemez, çünkü o artık bir ölü."

"Bunu nereden biliyorsun?" diye sordu Ulrad. "Yoksa sen de onunla aynı kovandan bal aşırmaya mı kalktın? Forweg'i arılar soktu demeyesin bize?"

"Hayır," dedi Túrin. "Tek bir arı onun işini bitirmeye yetti. Ben öldürdüm onu. Andróg'a ise dokunmadım, az sonra burada olur." Sonra, bu tür hareketlere asla tahammül etmeyeceğini vurgulayarak, olan biteni onlara anlattı ve o henüz konuşmasını bitirmemişken Andróg Forweg'in sihalarını taşıyarak çıkageldi. "Şu işe bak, Neithan!" diye bağırdı, ortaya doğru yürüyerek. "Köyde ne telaş havası var, ne de peşimize adam taktılar. Anlaşılan o ki, kadın seninle tekrar buluşmayı umuyor."

"Böyle imalı laflar etmeyi sürdürürsen, kadının babasını senin kellenden mahrum bıraktığıma pişman edersin beni. Şimdi olanları bir de sen anlat da, arkadaşlarının aklında soru işareti kalmasın, yalnız fazla uzatma."

Bunun üzerine Andróg az önce yaşananları diğer haydutlara tekrarladı. "Neithan'ın o an orada ne işi olduğunu bilmiyorum," dedi sonra. "Peşinde olduğu şeyin bizimkiyle aynı olmadığı kesin, çünkü ben yanlarına vardığımda Forweg'i çoktan öldürmüştü. Bu durum kadının çok hoşuna gitti ve Neithan'ı kendisiyle köye gelmeye davet etti; üstelik Forweg'le benim kellelerimi de başlık parası olarak yanlarında götürmeyi önerdi. Ama Neithan bunu kabul etmedi ve kadını yakasından attı; bu durumda, bizim komutana ne gibi bir garez güttüğünü anlamak iyice zorlaşıyor.

Başımın hâlâ omuzlarımın üstünde durmasına izin verişi de beni şaşkınlığa sürükleyen bir durum, ama bunun için ona müteşekkirim tabii."

"Bu dediklerinden sonra, senin Hador halkından geldiğin savına inanmıyorum ben," dedi Túrin. "Sen olsa olsa Melun Uldor'un halkına yakışırsın, bundan ötürü de, Angband'ın hizmetine girmek için aday olsan yeridir. Ama şimdi bunları bırakalım da söyleyeceklerime kulak verin!" diye seslendi hepsinin duyacağı şekilde. "Size şu seçenekleri sunuyorum: Ya Forweg'in yerine beni kumandan seçersiniz, ya da bırakırsınız kendi yoluma giderim. Bundan böyle bu çeteyi bizzat yönetmediğim sürece aranızda durmam. Yok eğer beni öldürmeye niyetliyseniz, işte buradayım! Siz beni öldürene kadar içinizden olabildiğince çoğunu yanımda öbür dünyaya götüreceğim... Belki de hepinizi!"

Bu meydan okuma üzerine adamların pek çoğu silahına sarıldıysa da Andróg bağırarak araya girdi: "Durun! Onun bana bağışladığı bu kellenin içinde az da olsa akıl taşıyorum. Eğer dövüşürsek, pek çoğumuz sebepsiz yere ölecek, hem de içimizdeki en iyi adamı haklamak uğruna." Sonra birden gülmeye başladı. "Aramıza katılırken de aynısı olmuştu. Her defasında, kendisine yer açmak için önce içimizden birini öldürüyor. Geçen sefer bunun bize faydası olduğu gibi, bu sefer olmaması için de neden yok; hem başkalarının çöplüğünü eşeletmekten çok daha kazançlı bir yolda bize önderlik edebilir kanımca."

Yaşlı Algund söz almıştı şimdi. "Hiç şüphe yok ki, içimizdeki en becerikli adam o. Bizim de aynısı yapma cesareti göstereceğimiz zamanlar olmuştu, ama geçen zaman bize çok şey unutturdu. Belki de bizi evimize geri götürecek kişi odur."

İşte o anda, Túrin'in içinde bu küçük haydut grubuna önderlik etmekle yola çıkıp zamanla kendi başına buyruk bir lordluk edinme fikri uyandı. Bakışlarını bir Algund'un bir Andróg'un üzerinde gezdirerek şöyle dedi: "Eve mi dönmek istiyorsunuz? Ev dediğiniz yerle aramızda yüksek ve soğuk Gölge Dağları uzanıyor. Onların ardında ise Uldor halkı ve de Angband'a bağlı sayısız bir-

lik var. Bizden sayıca bire karşı yedi oranında fazla olan bu sürü sizi korkutmuyorsa, eve giden yolda size liderlik etmeye hazırım. Ama asıl siz ne derece kararlısınız? Beni ölümüne izleyebilecek misiniz?"

Bu soru karşısında kimseden çıt çıkmamış, cevap alamayacağını anlayan Túrin konuşmasına kaldığı yerden devam etmişti: "Beni komutanınız olarak kabul ediyor musunuz? Bunu kabul edecek olursanız, öncelikle sizi İnsan yerleşkelerinden uzağa, yabanıl topraklara götüreceğim. Orada şansımız belki daha yaver gider, belki de daha kötü; ama en azından kendi ırkımızdan olanların nefretini buradaki kadar çekmeyiz."

Bu konuşma üzerine, Hador halkından olanların hepsi onun etrafına toplanıp Túrin'i kendilerine lider seçtiklerini açıkladılar; vaktiyle başka topluluklara mensup olan diğer haydutlar ise daha az gönüllü bir şekilde de olsa bu karara uymak durumunda kaldı. Ve Kurtadamların yeni lideri Túrin'in ilk işi çetesini o bölgeden çıkarmak oldu.[10]

Túrin'i bulma ümidiyle Kral Thingol Doriath sınırları içindeki her yere ve de komşu topraklara sayısız haberci yollamışsa da bunlar, Menegroth'tan ayrıldığı sene içinde yaptıkları tüm aramalara rağmen, onun izine rastlamamışlardı; çünkü Túrin'in İnsan ırkına düşman haydut çeteleri arasında barınacağı, bilmek şöyle dursun, kimsenin aklına bile gelmezdi. Kış bastırınca bu haberciler daha fazla çabalamayı yersiz bularak krallarının yanına döndü... Beleg hariç. Tüm diğerleri pes edip geri döndüğünde bile o, arayışa tek başına devam etmişti.

Fakat o dönemde Dimbar'da ve Doriath'ın kuzey otlaklarında durum giderek kötüleşiyordu. Ejderha miğferi savaş alanlarında artık görülmediği ve şimdi Yayıgüçlü de ortadan kaybolduğu için, Morgoth'un hizmetkarları daha bir yüreklenmiş ve sayıları kadar cesaretleri de artmıştı. Kış geçip gitti ve baharın gelişiyle beraber saldırılar şiddetlendi: Dimbar istila edilmiş, Brethilli İnsanları ise korku sarmıştı, çünkü kötülüğün güçleri güney hariç her yönde sınırlarına dayanmıştı.

Túrin Doriath'ı terk edeli neredeyse bir yıl olacaktı ama Beleg giderek azalan bir ümitle de olsa, onu aramayı sürdürüyordu. Arayışları sırasında Teiglin Sığlıkları'na kadar kuzeye uzanmış ve Orkların Taur-nu-Fuin'den o taraflara açılan yeni bir gediği kullanarak bölgeye sızdığı haberini alınca oradan ayrılıp geri dönmüştü; böylelikle, talihin bir cilvesi sonucu, Túrin'in çetesiyle beraber kısa süre önce geride bıraktığı ormancı yerleşkelerinin civarına gelmişti. Oraya vardığında, çevre ahali arasında anlatılan tuhaf bir söylenti ilişti kulağına. Hikâyeye göre, ormanın derinliklerinden aniden çıkagelen uzun boylu ve zayıf bir İnsan, veya bazılarına göre bir Elf savaşçısı, Gaurwaith'ten birini öldürmüş ve Larnach'ın kızını onu kovalayan kurtadamların elinden kurtarmıştı. "Çok gururlu biriydi," diye tarif etti Larnach'ın kızı onu Beleg'e, "o parlak gözleri tenezzül edip de bana doğrudan bakmamıştı bile. Fakat kurtadamlara kendisiyle dostmuşlar gibi hitap ediyordu ve yanı başında dikilen bir diğerini öldürebilecekken bunu yapmadı; üstelik haydut ona adıyla sesleniyor ve Neithan diyordu."

"Sen bu bilmeceden bir şey çıkarabildin mi?" diye sordu Larnach Elfe.

"Ne yazık ki, evet," dedi Beleg. "Ben uzun süredir şu bahsettiğiniz adamın izini sürüyorum." Orman köylülerine Túrin hakkında daha fazla bilgi vermekten kaçınarak, onları kuzeyde toparlanan kötü güçlere karşı uyarıp konuyu değiştirdi. "Çok yakında Orklar kuzeyden bu yana gözü dönmüş bir şekilde ve asla baş edemeyeceğiniz kadar kabarık güruhlar halinde akın edecek," dedi. "En azından bu yıl için yurdunuzda yaşama özgürlüğü ile ölüm arasında bir tercih yapmanız gerekiyor. Bana sorarsanız halen vakit varken Brethil'e kaçın derim!"

Sonra yeniden kendi yoluna koyulan Beleg oradan hızla uzaklaştı ve çevrede haydut yatağı olarak bilinen bölgeleri seçerek kurtadamların ne yana gitmiş olabileceğine dair işaretler aramaya başladı. Aradığını bulmakta da gecikmedi; ama Túrin ve adamları yola çıkalı birkaç gün olmuştu, üstelik Orman Adamlarının kendilerini izleyebileceği korkusuyla normalden daha hızlı ilerliyor-

lardı ve Beleg'in tecrübeli gözleri, adamlarını olası takipçilerden korumak için Túrin'in bildiği tüm orman hilelerini ve şaşırtmacaları uyguladığına dair ipuçları yakalıyordu. Aynı kamp yerinde iki gece üst üste yattıkları çok nadirdi, geçtikleri ve konakladıkları yerlerde hemen hiç iz bırakmıyorlardı. Öyle ki, Beleg bile onları izlemekte güçlük çeker olmuştu. Okuyabildiği işaretlerden ve yol boyunca karşısına çıkan vahşi canlılar arasında dilinden anladığı bazılarından işittiği, ormanda hızla ilerleyen bir grup İnsanla ilgili söylentilerden hareketle, birkaç kez onların en son gecelediği ine ulaşmayı başarsa da, her defasında boş bir mağara çıkıyordu karşısına; çünkü Túrin ve adamları kamplarının çevresinde gece gündüz nöbetçi bulunduruyor ve kendilerine düşman herhangi bir unsurun yaklaştığını sezince orayı derhal terk ediyorlardı. "Heyhat!" diye isyan etti bir keresinde. "Bu çocuğa ormanda ve açık arazide nasıl yaşanıp nasıl iz sürüleceğini öyle iyi öğretmişim ki... Gören de buradan bir Elf avcı kolu geçti zanneder." Diğer yandan, Túrin ve ekibi, yılmak nedir bilmez bir takipçinin kendilerini izlemekte olduğunun çoktandır farkına varmış, onunla aralarında halen birbirlerini göremeyecekleri kadar uzun mesafe olduğu halde bir türlü peşlerini bırakmadığı için giderek daha fazla huzursuzlanmaya başlamıştı.[11]

Aradan çok zaman geçmemişti ki, aynen Beleg'in tahmin ettiği gibi, Orklar Brithiach'ı geçip Brethil'i istila etti ve Handir toparlayabildiği tüm adamlarla onların karşısına dikildiği halde, Teiglin Sığlıkları'nı aşıp kendileri için bolca talan vaat eden güney topraklarına inmeyi başardılar. Geçen zaman zarfında Beleg'in uyarılarını dikkate alan pek çok Orman Adamı, karılarını ve çocuklarını sığınma talep etmek üzere Brethil'e göndermişti. Bunlar ve erkek refakatçileri sığlıkları zamanında aşıp kaçmayı başarmış, onları daha geriden takip eden silahlı diğer erkekler ise burun buruna geldikleri Orklarca savaşta dümdüz edilmişlerdi. İçlerinde canını kurtarabilen bazıları büyük mücadelelerden sonra Brethil'e ulaştıysa da, büyük çoğunluğu ya öldürülmüş ya da esir edilmişti;

bunu takiben orman köylerinin yolunu tutan Orklar oraları toptan yağmalayıp sonra ateşe vermişti. Sonrasında, topladıkları ganimet ve yanlarına aldıkları esirlerle beraber bir an önce yurtlarına geri dönmek isteyen Orklar batıya yönelmiş ve kendilerini kuzeyin güvenli topraklarına götürecek olan Yol'u aramaya koyulmuşlardı.

Haydutların öncüleri çok geçmeden onları fark etti; esirleri pek önemsemeseler de, Orkların ormandaki köylerden topladığı ganimetler kurtadamların iştahını kabartmaya yetmişti. Düşmanın sayısından henüz emin değillerken varlıklarını Orklara belli etmek Túrin'e tehlikeli görünüyordu fakat vahşi arazide geçirdikleri uzun ve yıpratıcı günlerin etkisiyle sabrı tükenmeye yüz tutmuş ve hattâ bazıları Túrin'in liderliğini sorgulamaya bile başlamış bulunan haydutlar bu defa ona kulak asmadı. Bunun üzerine, bir mağaranın içine gizlediği ana grubun başına Andróg'u bırakıp onlara birbirlerinden uzaklaşmadan yere çöküp gizlenmelerini ve kendileri geri dönünceye dek bu şekilde beklemelerini öğütleyen Túrin, yanına sadece Orleg ismindeki haydutu alarak Orkların hareketlerini gözlemek üzere uzaklaştı.

İşgalci Orkların sayısı haydut çetesininkini kat kat aşıyordu ama kendi cinslerinden olanların daha önce nadiren girmeye cüret ettiği yabancı topraklardaydılar ve Yol'un ötesinde Nargothrond devriyeleri ile casuslarının devamlı olarak araziyi gözetlediği Talath Dirnen'in, diğer adıyla Korunaklı Ovalar'ın bulunduğunu gayet iyi biliyorlardı. Tüm bu etkenlerin yarattığı korku onları yıldırmış olacak ki, oldukça temkinli ilerliyorlardı ve Ork öncüleri ana yürüyüş güzergahının iki yanındaki ağaçların arasında yerlere kadar eğilerek sinsice koşturuyordu. Túrin ile Orleg'in yakalanışı da bunlar yüzünden oldu; Ork izcilerden üçü tam da gizlice uzanmış oldukları yere gelince onları fark etmiş ve içlerinden ikisini öldürebildiyseler de üçüncü Ork bir yandan avazı çıktığı kadar *Golug! Golug!* şeklinde bağırarak sıvışmıştı. Noldor halkından olanların genelini betimlemek için kullanageldikleri bu kelimeyi duyan Orklar bir anda çevreye yayılmış ve araziyi boydan boya kaplayacak şekilde sessizce iz sürmeye başlamıştı. Kaçış umutla-

rının giderek azaldığını gören Túrin en azından geride bıraktığı adamlarını güven altına almak için Orkları kandırmaya ve dikkatlerini adamlarının gizlendiği yerden başka tarafa çekmeye karar verdi. Orkların *Golug!* diye bağırırken dehşete kapılışı, onların çevrede Nargothrond casusları bulunabileceği ihtimali karşısında telaşlandığını ele veriyordu. Bunun üzerine, yanında Orleg olduğu halde batıya, Nargothrond'un bulunduğu yöne koşmaya başladı Túrin. Ani dönüşler yapıp Orklara zaman kaybettirerek, kimi zaman da vücutlarını yere daha çok yaklaştırmak suretiyle hızlanıp takipçileriyle arayı açarak, en sonunda ormanın sınırına ulaştılar. Böylelikle ormanın örtüsünden sıyrılıp açık alana çıktıkları için Orklar onları kolayca tespit etti ve tam Yol'u geçmek üzereydiler ki üzerlerine yağan sayısız okun altında Orleg can verdi. Túrin'i ise üzerindeki Elf işi zırh kurtarmış ve biraz hızı biraz da yeteneği sayesinde takipçilerini atlatarak yolun diğer yanındaki ıssız arazinin derinliklerine tek başına dalıp kendisine yabancı olan bu toprakların karanlığında gözden kaybolmuştu. Nargothrondlu Elflerin bu gürültüye uyanıp harekete geçmesinden çekinen Orklar nihayet takibi bıraktı ve kendilerine ayak bağı olacağı kanısına vardıkları esirleri kılıçtan geçirip doğruca kuzeye yöneldi.

Aradan üç gün geçmesine rağmen Túrin ve Orleg halen geri dönmediğinden, haydutların bazısı içine saklanmış oldukları mağaradan çıkma isteğine kapıldı; fakat Andróg kendilerine verilmiş olan talimatı hatırlatıp onlara engel oldu. Onlar böyle tartışadursun, aniden karşılarında, mağaranın ağzında griler içinde devasa bir figür belirdi. Beleg en sonunda onlara yetişmiş, saklandıkları yeri keşfetmişti. Elinde hiçbir silah olmadığını göstermek için avuç içlerini açıp onlara doğru birkaç adım atmasıyla beraber bütün haydutlar korkuyla yerlerinden sıçradılar, o sırada arkadan sessizce yaklaşan Andróg ani bir hareketle Beleg'in tepesinden aşağı bir kement attı ve ipi çekerek onun kollarını bedenine kıstırıp Elfi etkisiz hale getirdi.

"Beklenmedik misafirlerle karşılaşmak istemiyorsanız, bulun-

duğunuz yerin çevresine daha iyi gözcüler koyun," dedi Beleg. "Niçin beni böyle karşıladınız? Oysa ben dost olarak gelmiştim, kötü bir niyetim yok. Bir dostumu aranızda bulmayı umuyordum. Duyduğuma göre onu Neithan diye çağırıyormuşsunuz."

"Aradığın kişi burada değil," dedi Ulrad. "Onun adını bildiğine göre, uzun zamandır bizi takip ediyorsun demektir."

"Bence de," dedi Andróg. "İzimizi süren şu esrarengiz gölge bu olmalı. Gerçek niyetini nihayet öğrenebileceğiz." Sonra diğerlerine Beleg'i mağaranın ağzına yakın bir ağaca bağlamalarını emretti ve koca avcı elini ve ayağını dahi oynatamayacağı şekilde sımsıkı bağlanınca, onu sorguya çekmeye başladılar. Fakat tüm sorulara Beleg aynı yanıtı veriyordu: "Neithan dediğiniz adamla o daha küçücük bir çocukken ormanda tanıştık ve o günden bu yana dostumdur. Kendisini tamamen iyi niyetle, ona müjdeli haberler vermek için arıyorum."

"Bana sorarsanız onu hemen buracıkta öldürelim ve ensemizden ayrılmayan bu casustan sonsuza dek kurtulalım," dedi Andróg hiddetle. Yay kullanmaya meraklı olduğundan, Beleg'in ağacın dibinde duran büyük yayından gözünü alamıyor, ona el koymayı arzuluyordu. Ama grubun içinde daha anlayışlı olanlar onun önerisine karşı çıktı ve yaşlı Algund tartışmaya son noktayı koydu: "Komutanımızın hâlâ aramıza dönme ihtimali var. Ve o zaman, aynı anda hem iyi bir dosttan hem de müjdeli haberlerden onu mahrum bıraktığını öğrenirse, vay haline."

"Bu Elfin anlattığı öyküye inanmıyorum ben," diye üsteledi Andróg. "Bence o Doriath kralının gönderdiği bir casus. Gerçekten de Neithan'a ileteceği bir haber varsa, onu önce bize söylesin; biz de canını bağışlamamıza değecek bir haber olup olmadığına karar verelim."

"Haberimi bizzat komutanınıza iletmeyi tercih ederim," dedi Beleg kesin bir ifadeyle.

"Öyleyse konuşana kadar orada bağlı kalırsın," dedi Andróg buna karşılık.

Bunun üzerine, Andróg'un kışkırtmasıyla, Beleg'i bağlı olduğu

ağaçta aç susuz bırakırken, kendileri ağacın yanı başına bağdaş kurarak yeyip içmeye koyuldular. Böylece iki gün iki gece geride kalıp da tutsaktan hiçbir yakarı yükselmeyişi, öte yandan komutanlarının bir türlü geri dönmeyişi sinirlerini giderek bozdu ve içlerine bir korku yerleşti. Pek çoğu harekete geçip mağarayı terk etmekten yanaydı artık; üstelik bu yolda Elfi öldürmeye de hazırlardı. Gece çöktüğünde hepsi Beleg'in başına toplandı ve Ulrad mağaranın ağzında yakmış oldukları küçük ateşte dağladığı bir demirle ona yaklaşıyordu ki Túrin çıkageldi. Alışkanlığı olduğu üzere sessizce yaklaşmış ve haydutların oluşturduğu çemberin dışında, gölgeler arasında fark edilmeden durduğu yerden Beleg'in dağlama demirinin ışığında aydınlanan bitkin yüzünü seçmişti.

O anda beyninden vurulmuşa döndü ve uzunca süredir dizginlediği gözyaşları aniden eriyen bir buz gibi yanaklarından aşağı boşaldı. "Beleg! Beleg!" diye bağırarak, ağacın bulunduğu yere doğru atıldı. "Buraya kadar nasıl geldin? Niçin böyle bağladılar seni?" Túrin'in arkadaşını ağaca bağlı tutan ipleri birkaç hamlede kesmesiyle beraber Beleg onun kolları arasına yığıldı.

Túrin adamlarının anlattıkları karşısında öfkeye ve kedere kapıldıysa da, ilk etapta dikkatini Beleg'e yoğunlaştırdı. Elinden geldiğince onun sağlık durumuyla ilgilenirken bir yandan da eski dostuyla ormanda geçirdiği günler aklına geliyor ve bu, kendini daha çok suçlamasına sebep oluyordu. Çünkü yönettiği haydut çetesinin saklandığı inlere yakın yerlerde yakalanan veya onlar tarafından pusuya düşürülen yabancılar genelde öldürülürdü ve Túrin adamlarının yanında sıklıkla Kral Thingol ve Gri Elfler hakkında olumsuz konuştuğundan şimdi Beleg'in başına gelenlerden kendisini sorumlu tutuyordu. Sonra yüzünde acı bir ifadeyle adamlarına döndü. "Bu yaptığınız gaddarca, hem de yersiz bir gaddarlık. Şu ana dek bir tutsağa işkence ettiğimiz hiç olmamıştı; anlaşılan o ki, sürdüğümüz yaşam tarzı bizi Orklardan farksız hale getirmiş. Kanun kural tanımaksızın, sadece kendi çıkarımız için yaptığımız şeyler bırakın bize herhangi bir verim sağlamayı, yüreğimizdeki nefreti büyütmekten başka işe yaramadı."

"Kendi çıkarımız için çabalamayacaktık da, ya kime hizmet edecektik?" diye sordu Andróg. "Herkesin bizden nefret ettiği bir ortamda kime sevgi göstermemiz beklenebilir ki?"

"En azından ben İnsanlara veya Elflere bir daha asla el kaldırmayacağıma söz veriyorum," dedi Túrin. "Angband'ın hizmetkarlarının suyu mu kurudu sanki? Siz isterseniz benim yeminime ortak olmayın, ben yoluma tek başıma devam ederim."

O sırada gözlerini açan Beleg başını kaldırıp ona baktı. "O yolda tek başına değilsin! Nihayet taşıdığım mesajı sana iletebileceğim: Sen bundan böyle ne kanun kaçağısın, ne de Neithan takma adıyla anılacaksın. Sana yüklenmiş olan suçların hepsi affedildi. Seni onurlu bir şekilde Menegroth'a dönmeye ve yeniden kralın hizmetine girmeye davet etmek için bir yıldır her yerde seni arıyoruz. Ejderha miğferi savaş alanlarında görülmeyeli biraz fazla uzun zaman oldu."

Ne var ki, bu haber karşısında Túrin hiçbir coşku belirtisi göstermemiş, gözlerini boşluğa dikmiş vaziyette uzun süre oturup kalmıştı; belli ki Beleg'in sözleri onu yine karamsarlığa sürüklemişti. "Hele bir sabah olsun da..." dedi ağır ağır. "Kararımı o zaman bildireceğim. Sonuç ne olursa olsun, yarından tezi yok bu mağaradan ayrılacağız; çünkü peşimizdekilerin hepsinin iyiliğimizi istediği söylenemez."

"Hem de hiçbirinin," diye onayladı Andróg, gözünün ucuyla Beleg'e şeytani bir bakış fırlatarak.

Ertesi sabah, Elf halkının geçmişi çok eskilere dayanan o eşsiz özelliği sayesinde çabucak iyileşip kendine gelen Beleg, Túrin'i bir kenara çekip onunla konuştu.

"Verdiğim haber karşısında daha büyük sevinç gösterirsin diye ummuştum," dedi Elf. "Benimle birlikte Doriath'a döneceksin, değil mi?" Túrin'i böyle yapmaya ikna etmek için elinden gelen her yolu denediyse de, o ısrar ettikçe Túrin kendini daha da geri çekiyordu. Diğer yandan, Túrin de Thingol'ün verdiği kararla ilgili Beleg'e soru yağdırıyordu. Beleg bildiği her şeyi tüm ayrıntısıyla

ona anlatınca, şöyle dedi Túrin: "Demek Mablung eskiden olduğu gibi halen dostum olduğunu ispat etti?"

"Doğruları söylemekle senin dostluğunu hak ettiğini kanıtladı," dedi Beleg, "ve verilen kararın son şeklini almasına etki etti. Peki neden Túrin, Saeros'un sana arkadan saldırdığını ona anlatmadın? Bunu söylemiş olsan, olaylar çok farklı bir yol izlerdi. Hem öyle yapsaydın," dedi bir yandan mağaranın ağzına yakın bir yere yayılmış beklemekte olan haydutlara göz gezdirerek, "bu şekilde ayağa düşmektense, miğferini halen başında taşıyor olurdun şimdi."

"Bunu ayağa düşmek olarak niteleyebilirsin pek tabii," dedi Túrin. "Aksini iddia etmiyorum. Ama oldu işte bir kere; sözcükler boğazıma takıldı kaldı. Onun gözlerinde, yapmadığım bir şeyden dolayı bana yöneltilmiş haksız bir kınama, bir serzeniş okumuştum. Elf kralı benim sahip olduğum İnsan kalbinin gururla dolu olduğunu söylerken isabet etmiş. Hâlâ da aynı gururu taşıyorum, Beleg Cúthalion. Nihayet yola gelmiş dikbaşlı bir çocuk gibi Menegroth'a dönüp de herkesin acımayla dolu o affeden bakışlarına katlanmaya henüz hazır değilim. Tam tersine, affetmesi gereken biri varsa, o da benim. Hem ırkımın taşıdığı hayat çizgisine göre ben artık küçük bir çocuk değil, yetişkin bir erkeğim ve kader beni taş yürekli biri olmaya zorladı."

Beleg'in kafası karışmıştı. "Peki öyleyse, ne yapmak niyetindesin?" diye sordu ona.

"Kendi yoluma gitmek," dedi Túrin. "Veda anımızda Mablung da bana aynını dilemişti. Thingol'ün lütfunun beraberimdeki adamlara yansıyacağını sanmam; oysa onlar benden ayrılmadığı sürece benim onları bırakmaya niyetim yok. İçlerinde en fena olanlara bile az çok sevgi besliyorum. Onlar benim kendi ırkıma mensup ve hepsinin içinde ortaya çıkarılmayı bekleyen bir iyilik var. Öyle sanıyorum ki şartlar ne olursa olsun, benim yanımda duracaklardır."

"Senin gözlerin benimkilerin göremediğini görüyor," dedi Beleg. "Onları kötülükten vazgeçirmeyi hedefliyorsan, seni hayal

kırıklığına uğratacaklarını bil. Onların sadakatinden ve dürüstlüğünden şüpheliyim, özellikle de içlerinden biri bana hiç güven vermedi."

"Bir Elf İnsanlar hakkında nasıl yargı yürütebilir ki?" dedi Túrin.

"Kim tarafından yapılmış olursa olsun, her şey hakkında yargıya varacağı gibi," diye cevap veren Beleg başka bir şey söylemedi. Andróg'un olayları işkence boyutuna vardıran kötü tavrından bahsetmemeyi seçmişti; çünkü Túrin'in o an içinde bulunduğu ruh halini idrak ediyor ve onun üzerine daha fazla varması halinde eskiye dayanan dostluklarının zedelenip Túrin'in yeniden hırçınlaşmasından çekiniyordu.

"Kendi yoluma bakacağım derken ne kastediyorsun, dostum Túrin?" diye sordu Beleg.

"Kendi adamlarıma önderlik edip kendime bir yol çizmek istiyorum," diye yanıtladı Túrin. "Ama bu yolda kendime bir nebze de olsa çekidüzen verebildim; İnsanların ve Elflerin Düşmanı'na indireceğimiz dışında her darbeden kesinlikle kaçınma kararı aldım. Ve her şeyden daha önemlisi, seni de yanımda görmek istiyorum. Benimle kal!"

"Seninle kalmam halinde, bu, hareketlerime artık bilgeliğin değil, bizzat senin yön vereceğin anlamına gelir," dedi Beleg. "Oysa kalbim Doriath'a dönmemizi telkin ediyor."

"Boşuna... Ben oraya dönmeyeceğim," dedi Túrin.

Bunun üzerine Beleg, Orkların Anach Geçidi'ni kullanarak Taur-nu-Fuin'den Dimbar'a sızmaya başladığını, bundan dolayı da Doriath'ın kuzeyindeki çayırlarda onun gücüne ve cesaretine her zamankinden fazla ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak, onu Kral Thingol'ün hizmetine geri dönmeye ikna etmek için bir kez daha çabaladıysa da, tüm bu sözlerin Túrin'in fikrini değiştirmeye faydası dokunmadı. En sonunda şöyle dedi Elf: "Yüreğinin zamanla taşlaştığını söylüyorsun, Túrin. Gerçekten de duyguların ve inadın kaya gibi sarsılmaz hale gelmiş. Şimdiyse sıra bende. Eğer Yayıgüçlü'yü gerçekten yanında istiyorsan, beni Dimbar'da

bulman gerekecek. Çünkü oraya geri dönüyorum."

Dostunun çağrısına uyma yolunda kendisine engel olan gururuyla cebelleşen Túrin, geçmiş yıllarda yaşadıkları şeylerin hatırasına dalıp giderek bir süre sessizce oturdu. Sonra birden kendini toplayıp Beleg'e döndü: "Bahsetmiş olduğun Elf kadın, hani şu ormanda yaşayan; tam zamanında yetişip benim lehimde tanıklık yaptığı için ona minnet borçluyum ama olay sırasında onu gördüğümü hatırlamıyorum. Niçin benim hareketlerimi izlermiş hep?"

Beleg hayretler içinde bakakaldı ona. "Neler diyorsun sen?" diye sordu inanmazca. "Túrin, aklının yarısını başka yerde bırakıp sadece duygularına kulak asarak mı yaşadın bunca yıldır? Küçücük bir çocukken Doriath'ın korularında Nellas ile yaptığınız gezintileri, beraber geçirdiğiniz zamanları nasıl olur da anımsamazsın?"

"Çok uzun zaman önceydi bu," dedi Túrin. "Ya da çocukluğum şimdi bana öyle geliyor; o yılların üzerine bir sis çöktü sanki... Tek hatırladığım, babamın Dor-Lómin'deki evi. Ama neden bir Elf kadınıyla ormanda gezme ihtiyacı duymuş olayım ki?"

"Sana öğretebilecekleri içinden bir şeyler kapma güdüsüyle belki," dedi Beleg. "Ah, siz İnsanlar! Orta-Dünya'da sizinkilerden çok daha büyük kederler ve silahla açılamayacak kadar derin nice yaralar olduğundan haberiniz yok. Aslına bakarsan, İnsanlarla Elflerin bundan böyle kaynaşmaması ve birbirlerinin işine burnunu sokmaması gerektiğini düşünmeye başladım."

Bu sözleri yorumsuz bırakan Túrin, onların ardında yatan anlamı çıkarmak istercesine uzun uzun baktı Beleg'in yüzüne. Doriathlı Nellas'ın onu bir daha asla göremeyeceğini ve gölgesinin o kadın üzerinden gelip geçtiğini o an için bilmesine imkân yoktu.[12]

Cüce Mîm Hakkında

Beleg yanlarından ayrıldıktan sonra –ki bu olay Túrin'in Doriath'tan kaçışını izleyen ikinci yaz mevsiminde[13] olmuştu– işler haydut çetesi için hiç de iyi gitmedi. O sezonda görülmeye alışılmamış

zamansız yağmurlarla beraber öncekinden de fazla sayıda Ork, kuzeyden çıkagelmiş ve Doriath'ın batı sınırındaki tüm ormanlık araziye dehşet saçarak, Teiglin Nehri boyunca uzanan Eski Güney Yolu üzerinde ilerlemişti. Bir süreliğine dinlenmek üzere kendilerini güvende hissedecekleri bir yer bulma şansı oldukça azalmış olan kurtadamlar, avcı değil av konumundaydı artık.

Ateş yakmaya bile korktukları bir diğer karanlık gecenin göbeğinde, sürdükleri hayat üzerine kafa yoran Túrin, gidişatın düzeltilmesi gerektiği sonucuna vardı. "Güvende olacağımız bir sığınak bulmalıyım," diye geçirdi aklından, "ve ondan sonra, bizi bekleyen kış süresince açlık çekmemek için şimdiden erzak depolamalıyız." Böylece, ertesi gün adamlarının önüne düşerek, onları Teiglin ve Doriath çayırlarının o güne kadar hiç gelmedikleri kadar uzağında bulunan bir bölgeye götürdü. Üç günlük yürüyüşün ardından, Sirion Vadisi'ndeki ormanların batı kıyısına gelip durdular. Arazinin yukarılarındaki kırlık alanlara doğru meyillenen toprağın bu kesimde daha kuru ve çıplak bir hal aldığı görülüyordu.

Kısa süre içinde, yağmurlu bir günün son gri ışıkları da ufuk çizgisine doğru gözden kaybolurken, talih Túrin ve adamlarının karşısına sığınacakları bir çobanpüskülü korusu çıkardı; onun öte yanında ise, üzerinde yana eğilmiş veya birbirinin üzerine devrilmiş büyük taşların olduğu, ağaçsız bir açıklık yer alıyordu. Yapraklardan damlayan yağmur taneleri dışında sessizliği bozan hiçbir unsur yoktu etrafta. Sonra birden, önceden çevreye yerleştirmiş oldukları gözcülerden birinin verdiği işaret üzerine hepsi yerinden fırladı; ağaçların ardındaki düzlüğe bakınca, grilere bürünmüş ve kapüşonlarını başlarına geçirmiş olan üç kişinin o kocaman taşların arasında sinsice ilerlediğini gördüler. Her birinin elinde büyükçe bir çuval vardı fakat bu durum hiç de onların hızını yavaşlatıyora benzemiyordu.

Haydutlar av köpekleri gibi onların bulunduğu tarafa doğru atılırken, Túrin bu üç esrarengiz adama seslenip durmaları ikazında bulundu. Ama adamlar son hızla yollarına devam ettiler ve Andróg arkalarından birkaç ok savuradursun, içlerinden ikisi

günbatımının karanlığı içinde kaybolup gitmişti bile. Üçüncü ise, ya daha yavaş yürüdüğünden ya da taşıdığı yük diğerlerininkine oranla daha ağır geldiğinden, biraz geride kalmıştı ve çok geçmeden haydutlar üzerine çullanıp onu yere yıktılar. Vahşi bir hayvan gibi tepinip etrafa diş attığı için, sürüyle haydut bedeninin dört bir yanından sımsıkı kavrayarak onu ancak zaptedebilmişti. O sırada yanlarına gelen Túrin "Ağır olun biraz," diye uyardı onları. "Bu kadar sert davranmanıza ne gerek var? Yaşlı ve küçük biri bu. Size ne zarar verebilir ki?"

"Isırıyor," dedi Andróg, kan içindeki elini göstererek. "Bu bir Ork; değilse bile belli ki benzer bir türden. Öldürelim onu!"

"Umutlarımızı boşa çıkardığına göre, ölmeyi hak ediyor denebilir," diye söylendi bir başka haydut, bir yandan çuvalın içini karıştırırken. "Burada köklerden ve ufak taşlardan başka bir halt yok."

"Ork değil bu," dedi Túrin tutsağın kukuletasını kaldırınca. "Bana kalırsa, bu bir Cüce. Ayağa kaldırın da işin aslını kendisinden öğrenelim."

Cüce Mîm Húrin'in Çocukları'nın öyküsüne işte böyle dahil olmuştu... Doğrulup dizlerinin üstünde duran Mîm, canını bağışlaması ümidiyle Túrin'in ayaklarına kapanıp ona yalvardı. "Ben yaşlı ve yoksul biriyim," diye başladı söze. "Dediğiniz gibi, basit bir Cüceyim ben; Orka benzer bir yanım var mı hiç? Mîm derler bana. Beni hiç sebep yokken öldürmelerine izin vermeyin, lordum. Hem bilirsiniz, böyle bir hunharlığı ancak Orklar yapar."

O anda Túrin'in yüreğinin derinliklerinde bu Cüceye karşı bir merhamet uyandı. "Gerçi bu Cüceler arasında sık görülen bir durum değildir ama, sen hakikaten fakir birine benziyorsun Mîm. Ama bana soracak olursan biz senden de fakiriz: Çünkü evimiz olmadığı gibi, dostumuz da yok bizim. Sırf acıdığımız için seni öldürmezlik edemeyeceğimizi, karşılığında ihtiyacımızı giderecek bir şeyler vermen gerektiğini söylesem, fidye olarak ne önerirdin bize?"

"Size neyin kâfi geleceğini nasıl bilebilirim, lordum?" dedi Mîm temkini elden bırakmadan.

"İçinde bulunduğumuz şartlara bakılacak olursa, az bir şeyle yetinebiliriz gibime geliyor!" dedi Túrin, yüzünü yalayan yağmurun altında etrafa göz gezdirerek. "Bizi bu ıslak koruluktan kurtarıp rahatça uyumamızı sağlayacak kuru ve güvenli bir yer mesela. Hiç şüphesiz bu tür bir sığınağınız vardır sizin."

"Evet var," dedi Mîm; "ama fidye niyetine size onu sunamam. Açık alanda yaşam sürmenin zorluklarına dayanamayacak kadar ihtiyarladım artık."

"Madem öyle," dedi Andróg sağlam elinde tuttuğu bıçakla Cüceye doğru birkaç adım atarak, "seni daha fazla yaşlanma derdinden hemen kurtarayım."

"Lordum!" diye bağırdı Mîm büyük bir korkuya kapılarak. "Eğer canıma kıyarsanız, sığınağımı bulma ümidiniz de yitip gider; çünkü oranın yerini yaşlı Mîm'den başka kimse bilmez. Onu size bırakamam, ama sizinle paylaşırım. Hem orası eskiden olduğundan çok daha ferah duruma geldi; çünkü bir zamanlar orada yaşayanların çoğu geri dönmemek üzere aramızdan ayrıldı artık." Böyle dedikten sonra tekrar gözyaşlarına boğuldu Cüce.

"Hayatını bağışlıyoruz, Mîm," dedi Túrin.

"En azından bizi sığınağına götürene kadar," dedi Andróg peşi sıra.

Bunu duyan Túrin ona doğru dönüp lafı yapıştırdı: "Mîm bizi bahsettiği sığınağa herhangi bir kandırmaca olmaksızın sağ salim götürürse, hayatını bağışlamamıza karşılık vaat ettiği fidyeyi ödemiş demektir; ve o andan sonra, benim emrimdeki adamların hiçbiri onun kılına dahi zarar veremez. Hepinizin önünde yemin ediyorum ki, bunu ihlal eden kişiyi öldürmekten beter ederim."

Bu konuşma üzerine Túrin'in dizlerine yapışan Cüce "Mîm sizin en sadık dostunuz olacak, efendim," dedi. "Konuşma tarzınıza ve ses tonunuza bakınca, başta sizin bir Elf olduğunuzu düşünmüştüm; ama eğer siz bir İnsansanız bu daha da iyi. Mîm Elfleri pek sevmez."

"Bu bahsettiğin sığınak ne yanda?" diye sordu Andróg. "Andróg onu bir Cüceyle paylaşmak durumunda kalacağına göre, gerçekten ferah bir yer olsa bari. Çünkü Andróg da Cüceleri sevmez. Doğudan kopup gelmiş ırkınız hakkında şu güne dek tek bir iyi şey duymadım."

"Evimi görünce kararı kendiniz verin," dedi Mîm. "Ama düz yolda bile tökezlemeden yürüyemeyen siz İnsanlarla bu karanlıkta oraya gitmemi beklemeyin. Siz sabah olana dek burada oyalanın; bu arada benim yakınlarda bir yere uğramam gerekiyor, sabahleyin geri dönmüş olurum."

"Olmaz, bir yere gidemezsin!" dedi Andróg telaşla. "Buna izin vermeyeceksin, değil mi şef? Eğer şimdi gitmesine göz yumarsak bu yaşlı hergeleyi bir daha hiç göremeyiz."

"Hava kararıyor," dedi Túrin. "Bize bir teminat bırakırsa sorun kalmaz. Çuvalını ve içindekileri alıkoysak sana uyar mı, Mîm?"

Bu teklif üzerine Cüce bir kez daha endişeye kapılıp dizleri üzerine çöktü. "Mîm'in niyeti gidip de dönmemek olsaydı, içi kök dolu eski bir çuval için geri döner miydi sanıyorsunuz? Size geri geleceğim diyorum. Lütfen bırakın da gideyim!"

"Buna izin vermiyorum," diye kesip attı Túrin. "Eğer çuvalından ayrılamıyorsan, onun başında kalmalısın. Açık arazide yapraklardan bir battaniye altında geçireceğin bir gece, sabah uyandığında bizim halimizi anlamanı ve bize daha çok acımanı sağlar belki." Konuşma burada noktalanmışsa da, Mîm'in çuvalında taşıdığı nesnelere göründüğünden çok daha fazla değer verdiği kimsenin gözünden kaçmamıştı.

Cüceyi de yanlarına alıp sefil kamplarına geri dönerlerken, kökeni çok eskilerde gizli bir nefreti dışa vuran tuhaf ve kaba bir dille söylendiğini duydular. Fakat koruluğun içindeki kamp yerine varıp da ayaklarını sıkıca bağlayınca, Cücenin sesi aniden kesildi. Gece boyunca nöbet tutanlar, Mîm'in içinde en ufak uyku belirtisi okunmayan parlak gözlerle karanlığı tarayarak sabaha kadar taş kadar hareketsiz ve sessiz bir şekilde oturuşuna tanık oldu.

Tan ağarmadan önce yağmur dinmiş, rüzgar ağaç dalları arasında hışırdayarak esmeye başlamıştı. Sonra, günlerdir olmadığı kadar berrak bir güneş ışığı etrafı aydınlattı ve güneyden gelen hafif bir rüzgar gökyüzündeki bulutları dağıttı. Tüm bu süre boyunca hareketsiz şekilde oturmayı sürdüren Mîm bu haliyle daha çok bir ölüyü andırıyordu şimdi; çünkü gözkapakları iyice ağırlaşıp nihayet kapanmıştı ve sabah güneşi altında yüzü olduğundan daha yaşlı ve solgun görünüyordu. Uyanıp ayağa kalkan Túrin Cücenin tepesine dikildi. "Sanırım artık yeterince ışığımız var."

Bunun üzerine gözlerini açan Mîm ayaklarına bağlanmış olan ipleri işaret etti. İpler çözülüp de serbest kalınca da bağırmaya başladı. "Şunu iyi anlayın, sizi aptallar! Bir Cücenin eli ayağı asla bağlanmaz! Zapturapt altına alınan bir Cüce bunu asla unutmaz! Ben ölmek istemiyorum ama bu yaptığınızdan dolayı sizi affetmeyeceğim. Size söz verdiğime pişman ettiniz beni."

"Ama ben söz verdiğime pişman değilim," dedi Túrin. "Bizi evine götüreceksin. Oraya varana dek bir daha aramızda ölüm lafı geçmeyecek. Bunu hepiniz *benim emrim* olarak kabul edin." Kararlı bakışlarını Cüceye dikmesiyle beraber Mîm gözlerini kaçırmak durumunda kaldı; ne de olsa, öfkelendiği veya söylediği bir şeyi geçerli kılmak istediği anlarda Túrin'in bakışlarına çok az kişi karşılık verebilirdi. Başını öte yana çeviren Cüce kısa bir süre düşündükten sonra ayağa kalktı ve "Beni izleyin, efendim," dedi.

"İşte bu güzel!" dedi Túrin. "Şunu da eklemek isterim: Gururunu incittiğimizin farkındayım. Bundan böyle ne olursa olsun asla bağlanmayacaksın."

Ardından Mîm onları bir gece önce kendisini yakaladıkları noktaya götürdü ve oraya vardıklarında durup parmağıyla batıyı işaret etti. "Evim o tarafta!" dedi. "Farkında olmadan onun yakınından sık sık geçmiş, her seferinde de onu görmüşsünüzdür sanırım, çünkü çok yüksektir. Elfler bu yöredeki tüm isimleri değiştirmeden önce, Sharbhund derdik biz ona." İşte o zaman, çorak tepesinden çevredeki arazinin göz alabildiğine izlendiği Amon Rûdh'u, yani Çıplak Dağ'ı işaret ettiğini anladılar.

"Onu pek çok kez gördük, ama şimdikinden daha fazla yaklaştığımız hiç olmadı," diye açıkladı Andróg. "Orada bizim ihtiyacımızı görecek güvenli bir sığınak veya bir su kaynağı ya da herhangi bir başka şey bulunacağını nereden çıkarıyorsun? Bu işte bir terslik olduğunu ta baştan sezmiştim. Bir adam bu dımdızlak dağın neresine saklanabilir ki?"

"Bulunduğun yerden uzakları görebilmek, kendini kuytulara gizlemekten daha güvenli bir yoldur belki de," diye belirtti Túrin. "Amon Rûdh tepesindeki kişiye alabildiğine uzun ve geniş bir görüş alanı sağlıyor. Pekala Mîm, sözünü dinleyip buraya kadar geldiğimize göre, oraya çıkıp göstereceğin şeye bakmakla bir şey kaybetmeyiz. Düz yolda bile tökezlemeden yürüyemeyen biz İnsanlar için oraya varmak ne kadar zaman alır sence?"

"Günbatımına kadar tüm bir günümüzü alır," oldu Mîm'in bu soruya cevabı.

Grup batıya doğru yola koyulurken, Túrin yanında Mîm ile kafilenin en önündeki yerini almıştı. Ağaçlık alanı geride bırakınca ister istemez biraz daha temkinli yürümeye başladılarsa da, çevrelerindeki arazi son derece sessiz ve sakindi. Vaktiyle daha yüksekteki bir yerden aşağı yuvarlandığı anlaşılan, araziye dağılmış pek çok taşın arasından geçerek yokuş yukarı tırmanmaya başladılar; çünkü Amon Rûdh, Sirion Vadileri ile Narog arasında yükselen çorak arazinin doğu ucunda bulunuyordu ve eteklerindeki üzeri taşlık fundalıklardan bakıldığında bile dağın zirvesi üç bin metre, hattâ belki de daha yukarıda kalıyordu. Dağın doğu yamacında göze çarpan ve üzerinde küme küme huş ve ağacının yanı sıra kayaların arasına kök salmış yaşlı ve dikenli bitkiler bulunan engebeli yamaç, daha yükseklerdeki sırtlarla birleşene dek hafif bir meyille uzanıyordu. Amon Rûdh'un daha aşağı sırtları da *aeglos* çalılarıyla bezenmişti fakat dağın zirvesi, oradaki taşların üzerini kaplamış olan kırmızı *seregon* tabakası sayılmazsa, tamamen çıplaktı.[14]

Öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde kanun kaçaklarından

oluşan grup dağın eteklerine ulaştı. Mîm onları o yönden getirdiği için, oraya kuzey yönünden varmış oldular ve böylelikle, batı ufkuna doğru alçalmaya başlayan güneşin Amon Rûdh'un tepesine vurmasıyla beraber *seregon* çiçeklerinin kıpkızıl parlayışını izleme imkânı buldular.

"Bakın!" diye haykırdı Andróg. "Dağın zirvesi kana bulanmış!"

"Henüz değil," dedi Túrin buna karşılık.

Güneş artık batıyor, dağın yamacındaki çukur kısımlar gölgelere boğuluyordu. Dağ tüm heybetiyle önlerinde ve başlarının üstünde apaçık uzandığından, böylesine belirgin bir hedefe varmak için neden bir rehbere gereksinim duyduklarına şaşıyordu haydutlar. Ama Mîm onları yukarı doğru götürdükçe ve zirveyle aralarındaki son dik yamaçları tırmanmaya başladıkça, Cücenin başkalarının çıplak gözle göremediği bazı gizli işaretlere veya belki de çok eskilere dayanan bir alışkanlığa göre kendilerine bir yol çizdiğini fark ettiler. Mîm giderek daha kavisli bir yol izliyordu ve başlarını çevirip de her iki yana baktıklarında, kimi zaman birbirinden karanlık çeşitli koyaklar ve sırtlarla, kimi zamansa taşlarla kaplı yamaçlarda aniden beliren, üzeri böğürtlen çalıları ve bazı diğer dikenli çalılarla örtülü yarlar ve deliklerle karşılaşıyorlardı. Oraya yanlarına yolu gösterecek birini almaksızın gelmiş olsalar, bir patika bulmak için günlerce boşu boşuna çabalayacakları kesindi.

Uzun süre tırmandıktan sonra, yamacın daha dik ama daha az engebeli olduğu bir kesime ulaştılar. Burada, yaşlı üvez ağaçlarının gölgesinden geçip, çevreye insanı hüzünlendirecek kadar hoş kokular salan uzun bacaklı *aeglos* çalılarının oluşturduğu doğal bir koridora girdiler.[15] Sonra birden, pürüzsüz yüzeyiyle günbatımının o karanlık göğüne doğru dimdik uzanan kayadan bir duvar çıktı önlerine.

"Evinin giriş kapısı bu mu yoksa?" diye sordu Túrin. "Siz Cücelerin taşlardan hoşlandığı söylenir hep." Bunları söylerken, son anda kendilerine muzipçe bir oyun oynar endişesiyle, Mîm'e biraz daha yaklaşmıştı.

"Bunun evimin kapısı olduğu söylenemez; karşınızdakine, evin avlusuna açılan geçit demek daha doğru," dedi Mîm. Sonra, duvarın zeminle bitiştiği noktadan sağa dönüp yirmi adım kadar gittikten sonra aniden durdu. O anda Túrin, tam Cücenin durduğu noktada duvarın iki yakasının el işiyle veya doğanın yarattığı tahribat sonucu çakışıp üst üste bindiğini ve arada oluşan yarığın sola ve içeri doğru gerisingeri devam ettiğini fark etti. Duvardaki bu yarığın girişi, daha üst kısımlardaki çatlaklardan fışkıran ve aşağı doğru yayılan uzun saçaklı bitkilerce örülmüşse de, içerideki boşlukta yukarı doğru çıkan dik ve taşlı bir patika oluştuğu dikkatli gözlerden kaçmıyordu. Duvarlarından aşağı sular sızan bu doğal boşluk oldukça nemliydi. Grup üyeleri teker teker yarıktan içeri girmeye başladı. Bir süre yokuş yukarı tırmandıktan sonra önce sağa, sonra tekrar güneye dönen yol, en sonunda onları dikenli bir çalı kümesinden geçirip yeşil bir düzlüğe çıkardı; bitiminde ne olduğunu bulundukları yerden göremedikleri bir istikamette, gölgelerin içine doğru devam ediyordu patika. Mîm'in evine, o ana dek hiçbir İnsanoğlunun görmediği ve sadece Doriath ile Nargothrond'un efsanelerinde bahsi geçen Bar-en-Nibin-noeg'e gelmişlerdi nihayet.[16] Gece çökmek üzere olduğundan ve gökyüzünün yalnızca doğu kesimi yıldızların ışığıyla aydınlandığından, bu yeni sığınaklarının ne denli tuhaf bir yapıya sahip olduğunu anlayamadılar.

Amon Rûdh kafasında bir taç taşıyordu sanki: Dümdüz ve çıplak bir tepesi olan dik ve kocaman bir taş kütlesiydi bu. Kuzeye bakan yamacında rafa benzer bir çıkıntısı daha bulunuyordu. Şekil olarak bir kareyi andıran bu düz blok aşağıdan bakıldığında görülmüyordu çünkü arkasında dağın bir duvar gibi yükselen zirvesi, batı ve doğu kenarlarında ise dimdik ve sarp kayalıklar vardı. Yolu bilen birinin rehberliğinde ve sadece kuzeyden gelindiğinde zirveye kadar fazla güçlük çekmeden çıkılabilirdi; Túrin ve yanındakiler de aynen öyle yapmıştı zaten.[17] Yarıktan bu yana izlemekte oldukları patika bir süre sonra cüce huş ağaçlarından oluşan kü-

çük bir korunun çevrelediği, zemini yontulmuş kayadan yapılma berrak bir havuza çıkıyordu. Havuzun suları, hemen arkasındaki duvardan fışkıran bir kaynaktan besleniyor, pınardan dökülen sular incecik bir oluktan beyaz bir iplik misali süzülerek havuzun batıya bakan ucuyla birleşiyordu. Pınarın yakınındaki ağaç dizisinin ardında, iki yanı büyük kaya kütlelerince desteklenen bir mağara göze çarpıyordu. Aslında bu, yerden yüksekliği pek de fazla olmayıp çarpık bir kemerin altından girilen ve ilk bakışta fazla bir derinliği yokmuş gibi görünen bir oyuktan ibaretti; fakat içeri girildiğinde, vardıkları yerin ormanda yaşayan Gri Elflerin tehdidinden uzak şekilde uzun yıllar burada güven içinde ikamet etmiş olan Bodur Cücelerin sabırlı elleriyle dağın derinliklerine dek kazarak genişlettiği bir mağara olduğu anlaşılıyordu.

Mîm beraberindekileri günbatımının loşluğu içinde sönmeye yüz tutmuş yıldızların huş ağaçlarının dallarıyla iç içe geçmiş aksinin yansıdığı havuzun arkasına götürdü. Mağaranın ağzına vardıklarında duran Cüce, Túrin'e doğru dönüp saygıyla yere eğildi. "İçeri buyurun," dedi, "sanırım siz de uygun görürsünüz ki, bundan böyle buranın adı Bar-en-Danwedh, yani Fidye Evi."

"Olabilir," dedi Túrin. "Ben önden girip bir bakayım." Sonra Mîm ile beraber içeri girdi ve onun korkmadan girdiğini gören diğerleri de, hattâ aralarında Cüceye en az güven besleyen Andróg bile, onları takip etti. Çok geçmeden zifiri bir karanlığın ortasında buldular kendilerini; sonra Mîm ellerini çırpınca yakındaki köşelerden birinin öte yanında hafif bir ışık belirdi: Gerilerdeki bir koridordan elinde meşaleyle bir başka Cüce çıkagelmişti.

"Şu işe bak! Anlaşılan ki oklarım diğerlerine isabet etmemiş!" dedi Andróg yeni geleni tanıyınca. Mîm ve diğer Cüce ırklarına özgü o kaba dille kendi aralarında bir süre konuştular ve duydukları karşısında sinirlendiği ve rahatsız olduğu anlaşılan Mîm ikinci Cüceyi de yanına alarak onun geldiği pasaja doğru gerisingeri koşup gözden kayboldu. Bunu bir fırsat olarak gören Andróg ileri atılmaya hazır bir şekilde "Vakit kaybetmeden ilk biz saldıralım onlara!" dedi hevesle. "Bu sığınakta belki onlardan daha çok vardır; ama boyları ufak."

"Taşlık alanda gördüğümüz üçlüden başkası olduğunu sanmıyorum," diyen Túrin'in öne düşmesiyle beraber, diğer haydutlar da bir yandan pasajın kaba ve pürüzlü duvarlarına el yordamıyla dayanarak onun peşinden ilerlemeye başladılar. Birden çok kez şu veya bu yana keskin virajlarla dönen koridor boyunca bir süre ilerlemişlerdi ki, karşıda bir yerlerde zayıf bir ışık belirdi. Az sonra, gölgeler içindeki çatıdan aşağı sallanan güçlü zincirlere tutturulmuş lambaların ışığında hafifçe aydınlanan dar ama yüksek tavanlı bir salonda buldular kendilerini. Mîm ortalıkta görünmese de sesi duyuluyordu ve bu sesi kaynağına kadar takip eden Túrin salonun arkasındaki başka bir odaya açılan bir kapının önüne geldi. İçeri baktığında Mîm'in dizleri üstüne yere çökmüş olduğunu gördü. Elinde meşale tutan diğer Cüce sessizce onun yanında dikiliyor, karşılarındaki duvarın dibine yerleştirilmiş taş bir sedirin üzerinde ise üçüncü bir Cüce hareketsiz uzanıyordu. "Khîm, Khîm, Khîm!" diye acıyla haykıran yaşlı Cüce sakallarını yolarcasına çekiştiriyordu.

"Attığın okların hepsi yolunu şaşırmamış anlaşılan," dedi Túrin Andróg'a dönerek. "Ama bu seferki isabetin bizim için pek iyi sonuçlar doğurmayacak. Ok atmaya gelince çok çabuk davranıyorsun, oysa öyle yapmadan önce durumu tartman gerekir, şimdiyse bu bilgeliği öğrenecek kadar uzun yaşamayabilrsin." Sonra usulca içeri giren Túrin Mîm'in arkasına yanaşıp yavaşça sordu. "Sorun nedir, Mîm? Bazı tedavi yöntemleri konusunda bilgim var. Belki size yardımım dokunur."

Başını ona doğru çeviren Cücenin gözlerinde kızıl alevler yanıyordu. "Zamanı geri çevirip adamların diye yanında gezdirdiğin o haydutların acımasız ellerini kesmediğin sürece bir yardımın dokunmaz," diye yanıtladı onu. "Bu gördüğün, benim oğlum. Aldığı ok yarası sonucu bugün gün batarken ölmüş, bir daha asla konuşamayacak. Dün gece beni bağlayıp alıkoyduğunuz için onu zamanında tedavi edemedim."

Çoktandır buz tutmuş olan merhamet duygusu, çözülüp de kayaların içinden fışkıran bir pınar gibi, Túrin'in içinde bir kez

daha çalkalanmaya başlamıştı. "Çok yazık!" dedi. "Keşke elimden gelse de o oku geri çekebilsem. Bar-en-Danwedh, yani Fidye Evi, yeni ismini şimdi gerçekten haketti. Çünkü biz burada kalsak da kalmasak da, ben bundan böyle kendimi sana borçlu sayacağım ve günün birinde refaha erersem, bu her ne kadar kalbini yumuşatmaya yetmeyecekse de, oğlunu senden koparıp seni hüzne boğmamızın karşılığı olarak sana yüklü miktarda altın vereceğim."

Bunun üzerine ayağa kalkan Mîm Túrin'in yüzüne uzun uzun baktı. "Söylediklerini duyunca," dedi sonra, "karşımda bir Elf lordu olduğu hissine kapılıyorum ve bu beni hayrete sürüklüyor. Yüreğimin acısı asla tümüyle dinemeyecekse de, biraz su serptin ona. Anlaşmamızın benim üzerime düşen kısmını yerine getireceğim: Burada istediğiniz sürece kalabilirsiniz. Ama şunu eklemek durumundayım: Oğlumu vuran oku her kim çektiyse, yayını ve oklarını kırıp oğlumun ayakucuna bırakmalı ve ömrü boyunca bir daha asla eline ne yay ne de ok almalı. Eğer alırsa, onun ölümü de ok ve yayla olacaktır. Benim ona bedduamdır bu."

Kendisine lanet edilmesi karşısında korkuya kapılan Andróg, maruz bırakıldığı bu durumdan dolayı kinlenerek de olsa yayını ve oklarını kırıp ölü Cücenin ayakucuna bıraktı. Fakat matem salonundan çıkınca "Bir Cücenin okuduğu lanet asla silinmez derler," diye mırıldandı yanındakilere, "ama bir İnsanınki de hedefi pekala bulabilir. Umarım ki o yaşlı Cüce boğazına bıçak saplanarak can verir!"[18]

O geceyi Mîm ve diğer oğlu Ibun'un iniltileri ile yakarıları eşliğinde, büyük salonun uzanmış oldukları uzak köşesinde huzursuzca kıpırdanarak, uykusuz geçirdiler. Feryatların ne zaman son bulduğunu tam olarak bilemiyorlardı, ama sabah olup da nihayet uyandıklarında, ölüyü koydukları odanın girişini büyük bir kayayla örtmüş olan Cücelerin ortalıktan toz olduğunu gördüler. Kendilerini güzel bir günün beklediğini müjdelercesine parlayan güneşin ışıklarında, havuzun suyunda yıkandılar ve ellerindeki yiyeceklerle karınlarını doyurmaya başlamışlardı ki, Mîm yanlarında tekrar bitiverdi.

Bir defa daha Túrin'in önünde eğildi Cüce. "Oğlum aramızdan sonsuza dek ayrıldı ve biz üzerimize düşeni yapmış olduk," dedi. "O artık atalarımızın yanında yatıyor. Her ne kadar bizi bekleyen günler sayılıysa da, şimdi yeniden kendi hayatımıza dönmeliyiz. Mîm'in evinde kalmaktan memnun musunuz? Size ödediğim fidye yeterince tatmin edici miymiş bari?"

"Evet, öyle," dedi Túrin.

"Öyleyse artık sizindir, burayı istediğiniz müddetçe sığınak olarak kullanabilirsiniz; tek bir şartla: Önünü kayayla ördüğümüz odayı benden başka kimse açmayacak."

"Dediğin gibi olsun," dedi Túrin. "Burada devamlı yaşama fikrine gelince, şimdilik burada güvendeyiz; fakat halen yiyecek bulma ihtiyacımız ve bazı diğer gereksinimlerimiz var. Bir de şu soruya cevap bulmamız lazım: Buradan çıkmak istediğimizde bunu nasıl yapacağız ve daha da önemlisi, nasıl geri döneceğiz?"

Mîm genzinin derinliklerinden gelen bir kahkaha koyuverince hepsi irkildi. "Dün gece sizi ağının ortasına çeken bir örümceği mi takip ettiğinizi sanıyorsunuz yoksa? Merak etmeyin, Mîm adam yemez! Şu da var ki, bir örümcek aynı anda otuz eşek arısıyla baş edebilir. Bakın, siz tepeden tırnağa silahlısınız, bense silahsız duruyorum karşınızda. Demek ki biz paylaşabiliriz, siz ve ben: Evi, yemeği, ateşi ve bazı diğer kazanımları. Sanırım giriş çıkış yolunu öğrendiğinizde bile, kendi güvenliğiniz açısından bu sığınağın yerini sır gibi saklayacak ve onu koruyacaksınız. Buraya girip çıkmaya zamanla alışırsınız. Ama o zamana dek Mîm size rehberlik etmeli... veya oğlu Ibun."

Bunu onaylayan Túrin daha sonra Mîm'e teşekkür etti ve adamlarının çoğu bu durumdan hoşnut kaldı; çünkü yaz sıcağının etkisini iyiden iyiye göstermeye başladığı bu mevsimde böylesi bir sığınağa sahip olmak şanstı. İçlerinde memnun olmayan tek kişi Andróg'du. "Giriş çıkış yolunu ne kadar çabuk öğrenip burayı tam anlamıyla sahiplenirsek o kadar iyi," diyordu. "Nasıl hareket edeceğimiz konusunda ileri geri fikir yürüten bir tutsağımız daha önce hiç olmamıştı."

O günü istirahat ederek geçirdiler; silahlarını temizlediler ve zırhlarını onardılar, çünkü ellerinde kendilerine bir-iki gün daha yetecek kadar besin halen vardı ve Mîm bunların üstüne dahasını da eklemişti. Onlara iki büyük pişirme kazanının yanı sıra ateş yakmak için odun ve bir de çuval vermişti. "Dişe dokunacak bir şey değil," demişti. "Pişirip yiyebileceğiniz yabani kökler var içinde sadece."

Gelgelelim piştikten sonra bu köklerin oldukça lezzetli ve de ekmek gibi doyurucu olduğu anlaşıldı. Bu durum, etrafta ekmeğini çalacakları dahi kimse kalmadığından uzun zamandır ekmeğe hasret olan haydutların hoşuna gitmişti. "Yabanıl Elfler ekmek nedir bilmez, Gri Elfler de onu henüz keşfetmemiştir, denizin ötesinden gelen şu daha gururlu olanları ise ekmeğin nasıl imal edileceğini araştırıp öğrenmeye tenezzül bile etmez," diye açıkladı Mîm.

"Bu köklerin adı nedir?" diye sordu Túrin.

Ona yan yan bakan Mîm "Cüce dili dışında bunların hiçbir dilde adı yoktur, onu da biz öğretmeyiz," dedi. "Bu köklerin nerede bulunacağını İnsanlara asla söylemeyiz çünkü siz İnsanlar açgözlü ve savurgansınız; tüm bitkiler tükenene kadar müsriflikten vazgeçmezsiniz. Halbuki arazide aylak aylak dolanırken farkında olmadan bu köklerin yanından geçersiniz hep. Size onlarla ilgili daha fazla bilgi veremem; ama benimle dürüst konuştuğunuz, gizlice gözlemediğiniz ve çalmaya kalkışmadığınız sürece, elimdekileri sizinle paylaşırım." Sonra bir kez daha boğazının derinliklerinden gelen bir kahkaha attı. "Onlar çok değerlidir, "diye devam etti. "Bize başka hiçbir besin bırakmayan kış sezonunda hele, paha biçilmezler. Bir sincabın ceviz biriktirişi gibi, biz de bu kökleri toplarız ve daha şimdiden, yeterince olgunluğa ulaşanlardan bir hayli depolamış durumdayız. Ama hayat boyu biriktirdiğim buncasından mahrum kalma pahasına bir çuval dolusu kökten ayrılamayacağımı sandıysanız yanılıyorsunuz."

"Şimdi böyle söylüyorsun ama," dedi Mîm'e yakalandığı sırada çuvalın içindekileri ilk kontrol eden kişi olan Ulrad, "o akşam çu-

valından ayrılmaya hiç yanaşmamıştın ve şimdi böyle konuşman beni daha da meraklandırdı."

Ona doğru dönen Mîm Ulrad'a gizemli bir bakış fırlattı. "Sen kıştan sağ çıkamasa ilkbaharın ardından ağlamayacağı şu aptallardan birisin," dedi Cüce. "Ben yanınıza döneceğime dair söz vermiştim size, bunu gönüllü yapıp yapmamam veya çuvalımın yanımda olup olmaması bir şeyi değiştirmezdi, hele de hiçbir değere inanmayan bir kanun kaçağının hakkımda ne düşüneceği umurumda bile olmazdı! Ancak, kötü niyetli kişilerin zorlamasıyla bana ait olan şeyden ayrılmam, o şey isterse adi bir kayış olsun. Senin elimi kolumu bağlayıp oğlumla son kez görüşmekten beni menedenler arasında olduğunu unuttum mu sanıyorsun? Topraktaki köklerden yapılma ekmeği her dağıtışımda sen sayımdışı kalacaksın ve eğer yersen, benim dağıttığımdan değil, arkadaşlarının payından yiyeceksin."

Bunları söyledikten sonra Mîm yanlarından uzaklaşmış, onun öfkesi karşısında ürken Ulrad ise ancak Cüce gittiğinde arkasından konuşabilmişti. "Amma da yüksekten atıyor! Bu ihtiyar dolandırıcının çuvalında başka şeyler de vardı; şekil itibariyle şu köklere benzeyen ama daha sert ve daha ağır cisimler. Belki de bu el değmemiş bölgede Elflerin henüz keşfetmediği ve İnsanların bilgisinden uzak tutulması gereken başka şeyler de vardır!"[19]

"Bu mümkün," dedi Túrin. "Yine de Cüce en azından bir konuda haklı; o da senin aptal olduğun. Düşündüklerini ne diye açığa vuruyorsun? Sessiz kalıp sözcükleri kendi boğazından öteye saçmaman bizim için daha faydalı olur."

Günün geri kalanı sakin geçti, haydutların hiçbiri dışarı çıkma isteği duymamıştı. Túrinse sahanlığın yeşilliği üzerinde bir uçtan bir uca defalarca yürüdü; doğuya, batıya ve kuzeye göz gezdiriyor, berrak gökyüzü altında alabildiğine uzayıp giden toprakların bulundukları yere olan mesafesini ölçmeye çalışıyordu. Kuzeye baktığında, Amon Obel'in ortalarına doğru yeşil bir leke gibi uzanan Brethil Ormanı'nı seçebiliyordu ve sebebini bir türlü anlayamasa da, gözleri dönüp dolaşıp oraya takılıyordu. Oysa kalbi daha

kuzeybatıya odaklanmıştı; yüzlerce kilometre ötede, gökyüzünün yeryüzüyle bileştiği noktada, terk etmek zorunda kaldığı evinin duvarlarını, yani Gölge Dağları'nı görebildiği izlenimine kapılıyordu. Akşam çöktüğünde ise Túrin günün batışını izledi, uzak sahiller üzerindeki pusla bütünleşen güneş ile kendi bulunduğu yer arasında gölgeler içindeki Narog Vadisi bulunuyordu.

Húrin oğlu Túrin'in Cüce Mîm'in sığınağı olan Bar-en-Danwedh'te, yani Fidye Evi'nde geçireceği süre işte böyle başlamıştı.

Túrin'in Bar-en-Danwedh'e gelişinden Nargothrond'un düşüşüne kadarki kısım için Silmarillion sayfa 427-455'e ve elinizdeki kitabın Narn i Hîn Húrin adlı bölümünü izleyen Ekler kısmında sayfa 255'e bakınız.

Túrin'in Dor-Lómin'e Dönüşü

Yaptığı yolculuğun hızı ve uzunluğu nedeniyle (hiç dinlenmeden iki yüz kilometre yol katetmişti) gücü tükenmeye yüz tutan Túrin, kışın habercisi ilk buzlarla beraber, kendisini daha önce tedavi etmiş olan Ivrin Havuzu'na geldiyse de, burasının artık donmuş bir bataklıktan farkı yoktu ve şu durumda havuzun suyundan tekrar içmeyi umamazdı.

Orada duraklamak için bir sebep olmadığından yoluna devam eden Túrin, çok geçmeden Dor-Lómin'e açılan geçitlere[20] ulaştığında, kuzeyden bastıran sert bir kar havası onu beklemekte olan yolu soğuk ve bir o kadar da tehlikeli hale getirdi. Bu yolu ters yönde aşalı tam yirmi üç sene olduysa da, Morwen'den ayrı düşmenin acısı öyle derindi ki, yolun her adımı içine işlemişti. Çocukluğunun geçtiği diyara nihayet geri dönmüştü. Toprak burada kasvetli ve çıplaktı, az sayıdaki yöre ahalisi ise ters mizaçlıydı ve Doğululara has o kaba dili konuşuyordu; o topraklarda yerleşik

eski dil kölelerin veya düşmanların dili olarak kabul görmeye başlayalı çok olmuştu.

Kapüşonunu başına geçiren ve sessiz kalmaya özen gösteren Túrin yorgun adımlarla yürüdü ve en sonunda, aradığı eve ulaştı. Uzaktan bakıldığında terk edilmiş ve karanlık bir görüntüsü olan evin çevresinde hiçbir hayat belirtisi yoktu; Morwen gitmiş, İşgalci Brodda ise (Húrin'in akrabası Aerin adlı kadını kendine zorla eş yapan Doğulu yağmacı) onun evini talan edip eşya ve hizmetçi bakımından geriye ne kaldıysa el koymuştu. Brodda'nın evi Húrin'in eski evine en yakın konumdaki evdi ve keder içinde uzun süre seyahat etmiş olmanın verdiği bitkinliğe daha fazla dayanamayan Túrin başını sokacak bir yer bulma ümidiyle doğruca o evin kapısını çaldı. Ve arzu ettiği sığınak ona bahşedildi, çünkü Aerin halen eskiye özgü bazı misafirperverlik ve erdem kurallarını yaşatıyordu. Hizmetçiler ile kendisi gibi moralsiz ve yol yorgunu bazı diğer yolcuların başına kümelendiği ateşin yanında ona da bir oturak verildi ve bunu fırsat bilip bölgeye dair sorular sormaya koyuldu.

Sorduğu sorular karşısında gruptan hiç ses çıkmazken, bazıları ateşin başından uzaklaşmış ve belli bir mesafe öteye çekilip oradan şüpheyle kendisini süzmeye başlamıştı. O sırada, evsiz gezginler arasında koltuk değneğiyle yürüyen, yaşı epey ilerlemiş biri ona şöyle dedi: "Eğer eski dili kullanacaksanız, efendim, daha alçak sesle konuşmayı ihmal etmeyin ve de soru sormaktan kaçının. Böyle istenmeyen işlere kalkıştığınız için bir serseri gibi dayak yemek veya casusluk suçlamasıyla asılmak mı istersiniz yoksa? Halinize tavrınıza bakılırsa bu sıfatların her ikisine de sahipsiniz. Bu da sizin," diye sürdürdü konuşmasını, biraz daha yaklaşıp Túrin'in kulağına doğru eğilerek, "henüz kafalara kurt kılından şapkalar giyilmediği o altın dönemde buraya Hador ile birlikte gelen o iyiliksever halktan biri olduğunuzu gösteriyor. Burada aynı topluluktan başkaları da var ama onlar şimdilerde ya dilenci oldu, ya da köle. Leydi Aerin olmasa ne bu ateşin başına oturabilirler ne de et suyuna çorba içebilirler. Peki ya siz nereden geliyorsunuz ve ne gibi haberler getirdiniz?"

"Buralarda bir zamanlar Morwen adlı bir leydi yaşardı," diye cevapladı Túrin, "uzun yıllar önce ben de onun evinde bulunmuştum. Uzunca bir süre uzak diyarlarda gezindikten sonra o eve geri döndüm ama bugün orada ne yanan bir ocak ne de yaşayan herhangi biri var."

"Bir yıldan fazla zamandır geçerli bu söylediğin," dedi ihtiyar. "Geçirdiğimiz ölümcül savaştan sonra o ev terk edildi, çünkü hiç şüphesiz siz de bilirsiniz ki, Morwen eski halktan biriydi... Üstelik efendimiz Galdor'un oğlu Húrin'in dul eşiydi. İşgalciler önceleri ona dokunmaya cüret edemediler, çünkü ondan korkuyorlardı; keder onu mahvedene kadar hep bir kraliçe kadar gururluydu. Ona Dul Cadı der ve kendilerini ondan sakınırlardı. Dul Cadı: Yeni dilde bu aynı zamanda "Elf-dostu" anlamına gelir. Yine de onu soymaktan çekinmediler. Leydi Aerin'in desteği olmasa, Morwen ve küçük kızı defalarca açlıktan ölecek konuma sürüklenirdi. Onlara gizlice yardım ettiği lafları ortada dolanırdı ve bu yüzden onu kendisine zorla eş almış olan Brodda denen o hayvan herif tarafından sık sık dövülürdü."

"Peki ya şu bahsettiğin son bir yıla yakınki süreçte ne oldu?" dedi Túrin . "Morwen ve kızı öldü mü, yoksa köle mi edildiler? Yoksa Orkların saldırısına mı uğradılar?"

"Bunu cevaplayacak bir kimse olduğunu hiç sanmıyorum," dedi yaşlı adam. "Şu kadarını söyleyebilirim ki, Morwen kızını da yanına alıp gitti ve onların yokluğundan faydalanan Brodda kadının evinden geriye ne kaldıysa yağmaladı. Gasp etmedik bir köpek bile bırakmadı ve ben de dahil olmak üzere dilenciliği seçenler dışında kadının eski hizmetkarlarından geriye kalan birkaç kişiyi kendine uşak etti. Ben Tekbacak Sador, Leydi Morwen'e ve ondan önceki dönemde yüce efendimize yıllarca hizmet ettim; ormanın derinliklerinde bir gün lanet olası bir balta darbesiyle kendimi sakatlamış olmasam, Büyük Mezar Tepesi'nde ben de yatıyordum şu an. Húrin'in oğlunun buradan gönderilmek zorunda kalışını ve hem onun hem de annesinin bu ayrılıktan dolayı nasıl ağladığını dün gibi hatırlıyorum. O zamanlar çocuğu Saklı Krallık'a gönderdikleri söyleniyordu."

Bunları söyledikten sonra aniden konuşmayı kesen yaşlı adam, şüpheyle Túrin'i süzmeye koyuldu. "Yaşlıyım ve çok gevezelik ediyorum," dedi. "Sen bana kulak asma! Eski dili genelgeçer olduğu zamanlardaki kadar güzel kullanan biriyle konuşma imkânı bulmak her ne kadar çok hoş olsa da, içinde bulunduğumuz dönem kötülüklerle dolu ve kişi temkini elden bırakmamalı. Bu güzel dili konuşanların hepsinin kalbi temiz olmayabilir."

"Haklısın," dedi Túrin. "Benim kalbim de taşlaştı artık. Ama benim Kuzey'in veya Doğu'nun hizmetindeki bir casus olduğumdan kuşkulanıyorsan, bilgeliğin eskiden sahip olduğuna oranla çok daha azalmış demektir, Sador Labadal."

Şaşkınlıktan ağzı açık kalan yaşlı adam ona bakakaldı; sonra titreyerek konuşmaya başladı: "Dışarı gel! Gerçi dışarısı daha soğuk, ama daha güvenlidir. Bir Doğulunun evi için sen fazla yüksek sesle konuşuyorsun, benimse fazla çenem düşük."

Avluya çıktıklarında ihtiyar Túrin'in pelerinini sımsıkı kavradı. "Çok önceleri Morwen'in evinde kaldığını söylediğinde anlamalıydım bunu. Húrin'in oğlu Lord Túrin, neden buraya döndün? Gözlerim ve kulaklarım nihayet gerçeği kavradı; sende babanın sesi var. Hem bana Labadal ismini takan ve öyle seslenen tek kişi, genç Túrin'di. Bunu kötü niyetle yapmamıştı: O zamanlar candan iki dosttuk. Şimdi seni buraya geri getiren sebep nedir, ne arıyorsun? Geriye çok azımız kaldı; hepimiz yaşlı ve silahsızız. Büyük Mezar Tepesi'nde yatanlar bile bizden daha huzurludur."

"Buraya savaşmak amacıyla gelmedim," diye açıkladı Túrin, "ama senin şu anlattıkların içimde savaşma arzusu uyandırmadı da değil hani, Labadal. Ama bu arzuma şimdilik gem vurmalıyım. Leydi Morwen ve kızı Nienor'u aramaya geldim buraya. Onlar hakkında bana ne söyleyebilirsin, çabuk anlat."

"Söyleyebileceklerim çok az, lordum," dedi Sador. "Buradan gizlice ayrıldılar. Onları Lord Túrin'in çağırdığına dair genel bir kanı oluşmuştu bizde; çünkü o zamana dek küçük lordumuz büyümüş ve güneydeki ülkelerin birinde bir lord veya kral haline gelmiş olmalıydı. Ama görünen o ki, bu konuda yanılmışız."

"Tam olarak değil," diye cevap verdi Túrin. "Güney ülkelerinin birinde lord konumuna geldim gelmesine, ama şimdi oradan oraya sürüklenen bir berduşum sadece. Ama lord olduğum dönemde bile onları ben çağırmadım."

"Öyleyse sana verecek daha fazla bilgim yok," dedi Sador. "Fakat Leydi Aerin'in daha fazla bilgiye sahip olduğu şüphe götürmez. Annen aklından geçenleri yalnız onunla paylaşırdı."

"Onunla nasıl konuşabilirim?"

"İşte bunu bilmiyorum. Kapı eşiğinde aşağılık halka mensup sefil bir gezginle fısıldaştığı duyulursa bu ona büyük acılara mal olacaktır. Onu görüşmeye çağıracak bir mesajın öğrenilmesi bile buna yeter. Hem senin gibi bir berduşun Doğulular onu yakalayıp pataklamadan veya daha beterini yapmadan evin verandasına kadar çıkması bile düşünülemez."

Bunun üzerine öfkeyle haykırdı Túrin: "Beni dövüp Brodda'nın evine girmeme engel olurlarmış, öyle mi? Gel ve kendi gözlerinle gör!"

Kapüşonunu arkaya atan Túrin yolu üzerindeki herkesi sağa sola iterek, evin efendisi ile hanımının yanı sıra pek çok Doğulu lordun oturduğu verandaya doğru sarsılmaz adımlarla yürümeye başladı. Kendisini durdurmak için üzerine atılan bazılarını yere çaldıktan sonra bağırdı: "Bu evi yöneten biri var mı, yoksa burası bir Ork yuvası mı? Nerede buranın efendisi?"

Bunu duyan Brodda hiddetle ayağa kalktı. "Bu evin yöneticisi benim," dedi.

Onun daha fazla konuşmasına fırsat vermeden devam etti Túrin. "Öyleyse sen, kendinden önce bu evde geçerli olan nezaketten nasibini almamışsın. Karısının akrabası olan birinin uşaklarca itilip kakılmasına izin vermek burada efendiyim diye geçinenlerin yeni bir huyu mudur? Ben Leydi Aerin'in yakınıyım ve ona bir mesaj getirdim. Özgürce gelmeme izin verecek misiniz, yoksa zora mı başvurayım?"

"Gel!" dedi Brodda kaşları çatılarak; yanı başındaki Aerin'in ise beti benzi atmıştı.

Verandaya çıkan Túrin bu ikilinin yanına gelince eğilip selam verdi. "Afedersiniz, Leydi Aerin," dedi, "böyle aniden huzurunuza gelmek istemezdim, ancak acil bir durum üzerine çok uzaklardan geliyorum. Dor-Lómin'in leydisi Morwen'i ve onun kızı Nienor'u arıyorum. Gördüğüm kadarıyla evleri terk edilmiş ve yağmalanmış. Bununla ilgili bana anlatabileceğiniz bir şey var mı?"

"Hiçbir şey yok," dedi Aerin büyük bir korkuya kapılarak; kısılmış gözlerle kendini süzmekte olan Brodda'dan çekindiği belliydi. "Onun buralardan çekip gittiği dışında hiçbir şey bilmiyoruz."

"Buna inanmamı beklemeyin," dedi Túrin.

Öfkeye kapılan Brodda o anda ayağa fırladı. "Yeter!" diye bağırdı. "Karımın kölelerin dilini konuşan bir dilenci tarafından yalancılıkla itham edilmesine seyirci mi kalacağım? Dor-Lómin leydisi diye biri yok artık. Morwen'e gelince, o köle halkından biriydi ve her köle gibi o da buralardan sürüldü. Sen de bir an önce onun örneğini izlemelisin, yoksa seni şuracıkta astırırım!"

Bu sözler üzerine Túrin bir yandan kara kılıcını çekerek onun üzerine atıldı ve Brodda'nın saçını kavrayıp başını geriye büktü. "Kimse kıpırdamasın," dedi tehditkar bir sesle, "yoksa bu kelle omuzlarından ayrılacak! Leydi Aerin, eğer yanılıyorsam beni bir kez daha affedin, ama bu pisliğin size kötülükten başka bir şeyi dokundu mu? Lütfen konuşun ve beni geri çevirmeyin! Ben, Dor-Lómin'in gerçek lordu Túrin, size sormak istiyorum!"

"Sorun öyleyse," dedi kadın teslimiyet belirten bir sesle.

"Morwen'in evini kim yağmaladı?"

"Brodda," diye yanıtladı kadın.

"Peki Morwen nereye gitti ve o gideli ne kadar zaman oldu?"

"O buradan ayrılalı bir yıl ve üç ay oldu," dedi Aerin. "Efendi Brodda ve bugün burada gördüğün diğer Doğulu işgalciler onun üzerinde dayanılmaz bir baskı kurmuştu. Saklı Krallık'tan onu çok uzun zaman önce çağırmışlardı ve en sonunda dayanamayıp oraya doğru yola çıktı. Çünkü güneydeki Karakılıç'ın o dillere destan cesareti sayesinde o dönemde burayla Saklı Krallık arasındaki topraklar bir süreliğine de olsa kötülükten arınmış durumdaydı; ama

bu durum şimdilerde sona erdi. Morwen oğluyla orada tekrar bir araya geleceğini umuyordu. Ama eğer sen gerçekten de iddia ettiğin gibi onun oğluysan, o zaman bir şeyler ters gitmiş demektir."

Acı acı güldü Túrin. "Ters mi?" dedi sesini yükselterek. "Evet, hem de hayal bile edemeyeceğiniz kadar ters gitti: Morgoth'un ta kendisi kadar çarpık ve ters!" Sonra ani bir öfkeye kapıldı; gözleri kocaman açılmış ve Glaurung'un onun üzerine yerleştirdiği büyü son emarelerinden birini göstermeye başlamıştı. Kendisine yalan söylendiğinin bilincine daha yeni varıyordu. "Nargothrond kapıları önünde en azından şerefimle öleceğim yere, buraya gelip sefalet içinde gebermem için beni kandırdılar." O anda Finduilas'ın gecenin içinden kopup gelen çığlıklarını duyar gibi oldu.

"Ama burada can verecek ilk kişi ben olmayacağım!" diye bağırdı. Kapıldığı keder ve de öfkenin verdiği güçle Brodda'yı daha da sıkı kavrayıp ayağını yerden kesti ve onu bir köpek gibi havada salladı. "Köle halkından Morwen mi demiştin? Seni alçak hırsız, seni kölelerin kölesi!" Böyle dedikten sonra Brodda'yı kendi verandasındaki masaya doğru baş aşağı savurup orada oturmakta olan diğer Doğululardan biriyle tokuşmasına sebep oldu. Brodda'nın bedenini üzerinden silkip atan bu Doğulu Túrin'le yüzleşmek için doğruldu.

Bu düşüş sırasında Brodda'nın boynu kırılmıştı; ani hareketinin yol açtığı şaşkınlıktan faydalanan Túrin ise vakit kaybetmeden atıldı ve silahsız yakalanan diğer Doğululardan üçünü kılıçtan geçirdi. Bütün salon ve veranda bir anda birbirine girmiş, kargaşa çıkmıştı. Diğer Doğulular Túrin'e pekala saldırabilirdi, fakat Dor-Lómin'in eski halkından pek çok kişi de o an orada bulunuyordu: Uzun zamandır köle muamelesi gören bu İnsanlar isyan çığlıkları eşliğinde nihayet ayaklanmıştı. Kısa süre içinde salonda büyük bir çatışma baş gösterdi ve köleler Doğuluların kılıç ve kamalarına ancak ellerine o an geçirebildikleri ekmek bıçakları ve benzeri ilkel aletlerle karşı koymak zorunda kalmış olsa da, her iki taraf da hızla kayıp vermeye başladı; ta ki Túrin ortalarına atlayıp hayatta kalan son Doğuluları da biçene kadar.

Sonra sırtını büyük holdeki sütunlardan birine dayayıp soluklandı; öfkesi küle karışan bir ateş misali dinmişti. O sırada, kapışma esnasında ölümcül bir yara almış olan yaşlı Sador ona doğru sürünüp dizlerine yapıştı. "Şu anı görmemiz için yirmi yıldan fazla zaman geçmesi gerekmiş," dedi ihtiyar. "Burada daha fazla durmayın lordum, gidin! Güç toplamadıkça da bu topraklara bir daha dönmeyin. Sizi yakalamak için ortalığı ayağa kaldıracaklardır. İçlerinden bazısı salondan kaçmayı başardı. Şimdi çabuk uzaklaşın buradan, yoksa sonunuz yakındır. Elveda!" Sonra elleri gevşedi ve Túrin'in dizlerinden aşağı kayıp son nefesini verdi.

"Ölmek üzere olan birinin son sözlerine güven," dedi Aerin. "Öğrenmek istediğin şeyi artık biliyorsun. Şimdi hemen uzaklaş! Ama öncelikle Morwen'i bulup onu avut, yoksa burada yarattığın yıkımdan dolayı seni asla affetmem. Her ne kadar mevcut yaşantım yeterince çilekeş olsa da, bugünkü vahşeti ve ölümü bir bulut gibi üzerime çökerten sen oldun. İşgalciler bu gece bu salonda bulunan herkesten intikam alacaktır. Sabırsızca ve düşüncesizce hareket ediyorsun, Húrin'in oğlu; bir zamanlar tanıdığım o çocuk hiç büyümemiş sanki."

"Senin kalbin de her zamanki gibi zayıf, Indor'un kızı Aerin, tıpkı sana teyze dediğim ve bir köpek havlamasından bile korktuğun o eski zamanlardaki gibi," dedi Túrin. "Daha iyi bir hayatı hak ediyorsun. Benimle gel, seni Morwen'in yanına götüreceğim!"

"Kar toprağı örtüyor, ama benim başımı daha da hareketsiz kılıyor," diye yanıtladı kadın bu teklifi. "Ha burada Doğuluların elinden ölmüşüm, ha seninle ıssız araziye kaçıp can vermişim. Sebep olduğun felaketi onaramazsın artık. Git haydi! Burada kalman durumu daha da kötüleştireceği gibi, Morwen'e bir faydası da dokunmaz. Yalvarırım git artık!"

Túrin başını eğip onu selamladıktan sonra Brodda'nın evini terk ederken, gücü yeten asilerin çoğu onun peşine takıldı. Beraberce dağlara doğru gittiler ve içlerinden biri bölgeyi iyi tanıdığından, izlerini silen karın yağışından dolayı tabiata minnet duyarak, vahşi arazide hızla gözden kayboldular. Böylelikle, kısa

süre içinde arazide çınlamaya başlayan at kişnemeleri ve köpek havlamaları peşleri sıra büyük bir av partisi düzenlendiğini ele verse de, güneydeki tepelere ulaşıp izlerini kaybettirmeyi başardılar. Tepelere varınca durup da arkalarına baktıklarında, geride bıraktıkları toprakların kızıl bir alev kütlesi içinde kaybolup gittiğini gördüler.

"Az önce dağıttığımız evi ateşe vermişler," dedi Túrin. "Bunu neden yapmış olsunlar ki?"

"Onlar mı? Hayır lordum, yanılıyorsunuz: Bunu yapan o kadından başkası değil," dedi içlerinde Asgon adıyla anılan biri. "Silah tutmaya alışmış pek çok erkek, sabrı ve sessizliği yanlış yorumlar. Aerin uzun zamandır pek çok hakareti sineye çekme pahasına bize yardımda bulunuyordu. Onun kalbi hiç de söylediğiniz gibi zayıf değil ve anlaşılan o ki sabrının da sonuna gelmiş."

Aralarında irade ve fizik bakımından diğerlerine oranla daha güçlü olanlar ve zorlu kış şartlarına dayanabilenler Túrin'le kalarak onu kimsenin bilmediği tuhaf patikalardan geçirip dağların bağrındaki bir sığınağa getirdiler: Sadece kanun kaçaklarının ve yolkesen haydutların bildiği bir mağaraydı bu ve içeride daima önceden saklanmış bir miktar yemek bulunurdu. Oraya sığınıp bir yandan yemek yiyerek karın dinmesini beklediler ve hava açınca Túrin'i güneydeki Sirion Vadisi'ne açılan ve kar yağışının henüz tıkamadığı bir geçitten geçirdiler. Güneye doğru yola çıkacakları sırada bazıları gruptan ayrıldı.

"Vedalaşma zamanı geldi, Dor-Lómin Lordu," dedi Asgon. "Bizi unutmayın. Bundan böyle aranan adamlarız ve sizin gelişinizle beraber Kurt Halkı'ndan olanlar bize karşı daha da zalimleşecek. Artık gidin ve bizi kurtarmaya yetecek kadar güç toplamadıkça bir daha buralara dönmeyin. Elveda!"

Túrin'in Brethil'e Varışı

Güneye, Sirion'a doğru ilerleyen Túrin'in aklı karmakarışıktı. Daha önce iki seçenekle karşı karşıya bulunduğu halde, bu sayı

şimdi üçe yükselmişti ve kendisinden yardım dilenen fakat dertlerini daha da artırmaktan başka üzerlerinde bir etki yaratamadığı öz halkını da hesaba katması gerekiyordu. Tek tesellisi, Morwen ile Nienor'un hiç şüphesiz uzun zaman önce Doriath'a varmış olması ve bunun da ancak Nargothrond'un Karakılıcı'nın yiğitliği sayesinde mümkün oluşuydu. Şöyle diyordu kendi kendine: "Oraya daha erken dönsem, durum farklı olmazdı. Oysa Melian Kuşağı kırılırsa, her şeyin sonu gelir. Hayır, her şeyi şu anki haliyle bırakmak daha iyi; kapıldığım kör öfke ve de düşüncesizce yaptığım hareketler yüzünden her nereye gitsem beraberimde bir gölge taşıyorum. Bırakayım da Melian onları ayakta tutsun! Ben gölgemi de yanıma alıp buralardan çekilsem ve onları kendi hallerine bıraksam çok daha iyi."

Fakat Túrin, Ered Wethrin'in saçakları altındaki ormanlarda bir hayvan gibi vahşi ve temkinli hareketlerle gezinip Finduilas'ı aramak için çok geç kalmıştı; kuzeydeki Sirion Geçidi'ne giden tüm yollar üzerinde pusu kurup beklese de nafile. İş işten geçmişti artık. Çünkü yoğun yağmurlar ve üstüne aralıksız yağan kar bütün yolları yıkayıp izleri silmişti. Ne var ki, Teiglin boyunca ilerlediği sırada Túrin'in Brethil Ormanı'ndan gelen, Haleth halkına mensup bazı kişilerle karşılaşması da yine bu arayış sayesinde oldu. Savaşlar süresince sayısı iyice azalmış olan bu İnsanlar genellikle Amon Obel üzerindeki ormanların ücra bir köşesindeki, etrafı kazıklarla çevrilmiş bir barınakta ikamet ediyordu. Babası öldürüldükten sonra o dönemde kendilerine Handir'in oğlu Brandir kumanda ettiğinden, Ephel Brandir adını vermişlerdi oraya. Çocukken başından geçen talihsiz bir kaza sonucu bir bacağı kırılan ve bu yüzden aksak kalan Brandir, metalden çok ahşap nesnelere tutkun olması ve diğer nesnelerden ziyade toprakta yetişen şeylere merak beslemesi itibariyle savaşçı bir özelliğe sahip olmayıp, iyi huylu ve nazik biri olarak tanınırdı.

Yine de, ormanda yaşayan bu İnsanlardan bazıları halen sınırlarının civarında yakaladıkları Orkları avlıyordu; Túrin de tam buna benzer bir dalaşma sırasında onların sesini duymuştu. Hızla

seslerin geldiği yöne ilerleyen Túrin, çalıların arasından temkinli bir şekilde bakınca, Orklar tarafından çevrilmiş küçük bir İnsan topluluğuyla karşılaştı. Ormandaki bir açıklıkta yer alan ayrı bir ağaç kümesine sırtlarını dayamış halde, sayıca çok daha fazla olan Orklara karşı umutsuzca kendilerini savunmaya çalışıyorlardı. Yardım gelmediği takdirde çok uzun süre dayanamayacakları kesindi. Çabucak harekete geçen Túrin, çalıların arasında, Orkların göremeyeceği bir noktada sanki kalabalık bir grup yaklaşıyormuş gibi çeşitli gürültüler çıkarmaya başladı ve bir süre sonra yüksek sesle bağırdı: "İşte, onları bulduk! Herkes beni izlesin! Dışarı çıkıp şu Orkların hepsini gebertelim!"

Bu ses karşısında Orklar korkuya kapılıp duraklarken, çalıların arasından fırlayan Túrin bir yandan elinde sımsıkı tuttuğu kenarları alev saçan Gurthang'ı ardından gelenleri kavgaya karışmaya davet edercesine havada sallayarak onların üzerine atıldı. Kılıcın şöhreti Orklar arasında öyle yaygındı ki, sırf onun görüntüsü birçoğunun çil yavrusu gibi dağılmasına yetmişti. Túrin'in ortaya çıkışıyla yüreklenen İnsanlar ona katılmakta tereddüt etmedi ve hep beraber Orkları yakınlardaki nehre kadar kovaladılar: Orkların çok azı karşı kıyıya ulaşabildi.

Takibi bırakıp nehrin yakasında durduklarında, ormanda yaşayan adamların lideri Dorlas Túrin'e dönüp şöyle dedi: "Senin hızına yetişmekte zorlandık, lordum."

"Hiç de değil," diye cevapladı Túrin. "Bundan böyle hepimiz yekvücut olup hareket edersek bir sorun kalmaz."

Bu sözü samimi bir kahkahayla karşıladı Brethilliler. "Senin gibi biri hepimize bedeldir. Sana büyük minnet borçluyuz. Söylesene, kimsin ve burada ne arıyorsun?"

"En iyi bildiğim işi yapıyorum ve Ork tepeliyorum," dedi Túrin. "Yolum beni nereye götürürse orayı kendime mesken ediniyorum. Ormanların Vahşisi'yim ben."

"Öyleyse bize katıl," dediler hep bir ağızdan. "Biz de ağaçlık bir bölgede yaşıyoruz ve senin gibi yetenkli birine her zaman ihtiyacımız var. Aramıza katılmandan mutluluk duyarız!"

Garipseyen gözlerle onlara baktı Túrin. "Üzerlerine getireceğim felakete aldırmadan beni kapısından içeri buyur edecek birileri halen varmış demek... Ama öncelikle halletmem gereken ve vicdanımı bir türlü rahat bırakmayan önemli bir mesele var: Nargothrondlu Orodreth'in kızı Finduilas'ı bulmalı ya da en azından onun akıbeti hakkında bilgi edinmeliyim. Ne yazık! O Nargothrond'dan koparılalı haftalar geçti ama ben yine de onun izini sürmeliyim."

Bunun üzerine ona daha bir merhametle bakmaya başladılar ve Dorlas şöyle dedi: "Daha fazla aramana gerek yok. Çünkü kalabalık bir Ork grubunun Nargothrond'dan yola çıkıp Teiglin Sığlıkları'na doğru yaklaştığı haberini almıştık. Beraberlerindeki çok sayıda tutsaktan ötürü oldukça yavaş ilerlediklerini tahmin ediyorduk. Bu fikirden hareketle, bu savaşta küçük de olsa bir iz de biz bırakabilmek için, bulabildiğimiz tüm okçuları bir araya toplayarak Ork konvoyunu pusuya düşürmeye ve bu sayede tutsakların bazısının kaçmasına yardımcı olmaya karar verdik. Ne yazık ki, olaylar umduğumuz gibi gelişmedi. Saldırımız karşısında Orkların ilk işi ellerindeki kadın tutsakların boğazını kesmek oldu, Orodreth'in kızını da gövdesine bir mızrak saplayarak bir ağaca mıhladılar."

Bu açıklamayı duyan Túrin ölümcül bir darbe yemiş gibi hareketsiz kalakaldı. "Onun bahsettiğim kızla aynı kişi olduğunu nereden biliyorsun?" diye sordu bir süre sonra.

"Çünkü kızcağız ölmeden önce bizimle konuşacak gücü buldu," dedi Dorlas. "Görmeyi umduğu biri aramızdan çıkar mı diye bakışlarını üzerimizde gezdirmişti. Sonra şöyle dedi: 'Mormegil. Mormegil'e Finduilas'ı burada bulabileceğini söyleyin.' Bu sözlerin ardından son nefesini verdi ve biz de, buyruğunu yerine getirmek için onu başka bir yere taşımayıp öldüğü yerde bırakmayı uygun bulduk. Şu an orada, Teiglin kıyısındaki bir tümsekte gömülü. Bu olayın üzerinden tam bir ay geçti."

"Beni oraya götürün," dedi Túrin. Bunun üzerine onu Teiglin Sığlıkları'nın kıyısında bulunan bir tepeciğe götürdüler. Oraya

varınca kendini yere atıp öyle hareketsiz kaldı ki, adamlar onun kalbinin durup öldüğü hissine kapıldılar. Túrin'e doğru eğilip onu yakından inceleyen Dorlas şu sonuca vardı: "Artık çok geç! Yürek parçalayıcı bir tesadüf bu. Kendisini bize orman adamı olarak tanıtan şu yerde gördüğünüz adam, Nargothrondlu ünlü komutan Mormegil'in ta kendisi. Aslında tıpkı Orklar gibi biz de, o kapkara kılıcını görür görmez bunu anlamalıydık." Ne de olsa Güneyin meşhur Karakılıcı'nın ünü öyle uzaklara yayılmıştı ki, bu ücra ormanda bile onu tanımayan yoktu.

Ardından, büyük bir hürmetle onu yattığı yerden kaldırdılar ve üstüne bir örtü geçirip Ephel Brandir'e kadar elbirliğiyle taşıdılar. Onları karşılamak üzere seke seke koşup gelen Brandir ise cenaze misali elleri üstünde taşıdıkları bu tuhaf yükü görünce şaşırmaktan kendini alamamıştı. Örtüyü kaldırınca Húrin'in oğlu Túrin ile yüz yüze geldi ve aynı anda sanki üzerine karanlık bir gölge çöktü.

"Ah, sizi Haleth'in kendini bilmez zalim torunları!" diye bağırdı etrafındakilere. "Bu adamın ölmesine niçin izin vermediniz? Bunca çaba harcayıp onu buraya getirmekle, halkımızın üzerine son bir felaket taşıdığınızın farkında bile değilsiniz."

"Yanılıyorsun," diye karşı çıktı orman adamları hep bir ağızdan, "bu gördüğün, Orkların korkulu rüyası, Nargothrondlu Mormegil[21] ve eğer hayatta kalırsa, bize büyük faydası dokunabilir. Öyle olmasaydı bile, keder içindeki yardıma muhtaç bir İnsanı yolun kenarında leş gibi uzanır vaziyette bıraksa mıydık yani?"

"Bırakmamanızın ardında bir sebep yatıyor elbet," dedi Brandir. "Böylesi hepimizin kaderinde yazılıdır belki de." Bunu söyledikten sonra Túrin'i evine taşıttı ve onun sağlığıyla yakından ilgilendi.

Túrin üzerine çöken uyuşukluktan kurtulduğunda, ilkbahar gelmişti bile; güneşin doğadaki yemyeşil tomurcukların üzerine yansıyan ışığıyla açtı gözlerini. Aynı anda benliğinin derinliklerinde bulunan Hador ailesine özgü o cesaret de uyanmış olacak ki, içinden şöyle bir ses yükseldi: "Şu ana dek yaptığım her şey

karanlıkla ve kötülükle doluydu. Ama artık yeni bir gün doğuyor benim için. Bundan böyle burada barış içinde yaşayacağım ve kimliğim ile ismimi silip atacağım; bu sayede üzerimden hiç çekilmeyen şu gölgeyi de nihayet ardımda bırakacağım, ya da en azından onun sevdiklerimin üzerine yayılmasına engel olacağım."

O günden sonra kendisine yüksek Elf dilinde 'Kadersizliğin Efendisi' anlamına gelen Turambar ismini yakıştırdı ve ormancıların içinde yaşamını sürdürdü. Kısa sürede onların sevgisini kazanarak, eski adını unutmalarını ve kendisini Brethil doğumlu farz etmelerini şart koştu. Yine de, sırf ismini değiştirmekle huylarını da değiştirmesi veya Morgoth'un hizmetkarları yüzünden çektiği onca acıyı tamamen unutması mümkün değildi ve her ne kadar Brandir bu durumu onaylamasa da, yanına kendi gibi düşünen birkaç kişi alıp sık sık Ork avına çıkıyordu. Ne de olsa bu durum, emri altındaki topluluğun bekasını sessizlik ve gizlilik esasına dayandıran bu aksak şefin yaklaşımıyla çelişiyordu.

"Mormegil diye biri yok artık," diyordu Túrin, "ama Brethil'in intikamını almak söz konusu oldu mu, Turambar'ın yiğitliği onunkini aratmayacaktır!"

Böylelikle kara kılıcını bir kenara bırakan Turambar, bundan sonraki savaşlarına kılıcı yerine yayı ve mızrağı ile katıldı. Yine de bu, onun Orkların Teiglin Sığlıkları'nı kullanmasını veya Finduilas'ın gömülü olduğu tepeye yaklaşmasını önlemesine engel teşkil etmiyordu. Söz konusu tümseğin adı zamanla Haudh-en-Elleth, yani Elf Kızın Mezarı olarak anılmaya başlamış ve bunu öğrenen Orklar tekinsiz buldukları bu yerden kaçınmak gerektiği sonucuna varmıştı. Başarıyla sona eren bir başka çatışmadan sonra Túrin'e şunları söyledi Dorlas: "Bu ismi üzerinden atmış olsan da, sen hâlâ Karakılıç'sın; ve bu ismi taşıyan savaşçının gerçekte Dor-Lóminli Húrin'in oğlu ve de Hador Hanedanı'nın varisi olduğu yönündeki söylentiler asılsız mıdır dersin?"

Bu soru karşısında şu cevabı verdi Turambar: "O söylentileri ben de duydum. Ama eğer beni dostun olarak görüyorsan, yalvarırım bundan kimseye bahsetme."

Karakışın çekip gitmesiyle beraber, Nargothrond'a Doriath'tan yeni haberler ulaştı. Şehir yağmalandığı sırada canını kurtarabilen ve izleyen kış süresince vahşi arazide hayatta kalmayı başaran bazıları en sonunda sığınma talep etmek üzere Thingol'ün topraklarına varmış ve devriyelerce gözetim altına alınarak kralın huzuruna getirilmişti. Burada içlerinden bir kısmı bütün düşman unsurların kuzeye doğru çekildiğini söylerken bazı diğerleri Glaurung'un halen Felagund'un salonlarında ikamet ettiğinden bahsetti. Bir diğer grupsa Mormegil'in öldürüldüğünü ileri sürerken onun ejderhanın yaptığı büyü sonucu taşa dönüşüp orada kaldığını ileri sürenler de vardı. Hepsinin birleştiği yegane nokta ise, Nargothrond'da sonuna dek inanılan tek gerçeğin Karakılıç diye anılan savaşçının Dor-Lóminli Húrin oğlu Túrin'den başkası olmadığıydı.

Anlatılanları duyan Morwen ve Nienor büyük bir kedere ve korkuya kapılırken, Morwen şöyle yakınmıştı: "Morgoth'un her işinde olduğu gibi burada da şüphe kol geziyor! Gerçeği asla öğrenemeyecek, kendimizi en kötüsüne hazırlayamayacak mıyız?"

Thingol de Nargothrond'un uğradığı felaketle ilgili daha fazla bilgi edinmek istiyordu ve oraya fark edilmeden yanaşıp nabız yoklayacak bazı haberciler göndermeyi tasarlamaya başlamıştı bile. Diğer yandan, kendini Túrin'in öldürüldüğü veya kurtarılamayacak şekilde esir edildiği fikrine inandırmıştı ve Morwen'in de aynını kabul edeceği günü gönülsüzce beklemekten başka bir şey elinden gelmiyordu. Kadına şunları söyleme gereği duydu: "Bu son derece tehlikeli ve üzerinde inceden inceye düşünülmesi gereken bir konu, Dor-Lómin Leydisi. Bu kuşkular ihtiyatsız davranıp acele karar vermemizi ve böylelikle hataya sürüklenmemizi sağlamak amacıyla Morgoth tarafından ortaya atılmış olabilir pekala."

Ama Morwen kendinden geçmiş bir şekilde haykırdı: "İhtiyatsız davranmak mı, lordum? Eğer oğlum ormanın ortasında aç

bilaç saklanıyorsa, eli kolu bağlanmış halde can çekişiyorsa veya ölü bedeni gömülmeyip de açıkta öylece uzanıyorsa, işte o zaman ben ihtiyat falan dinlemem ve ona koşarım. Hiç zaman yitirmeden onu arayıp bulmaya çıkacağım."

"Dor-Lómin Leydisi," dedi Thingol, "bu söylediğiniz, Húrin'in oğlunun da asla onaylamayacağı bir şey. Siz burada bizim yanımızda, Melian'ın koruyucu kemeri altındayken, iyilikten yana diyarların geri kalanındakinden çok daha güvende olacağınızı bilir. Hem Húrin'in hem de oğlu Túrin'in hatırına, hele de kötülüğün her yanda kol gezdiği içinde bulunduğumuz şu günlerde uluorta dolaşmanıza izin veremem."

"Túrin'i tehlikeden alıkoymayı başaramadınız, şimdiyse beni oğlumdan alıkoyuyorsunuz," diye bağırdı Morwen. "Melian'ın Kuşağı altındayım, öyle mi? Beni bu kuşağın içine hapsediyorsunuz yani... Buraya girmemek için uzun süre direnmiştim ve şimdi buna bin pişmanım."

"Eğer gerçekten böyle düşünüyorsan, Dor-Lómin Leydisi," dedi Thingol pes etmiş bir ifadeyle, "şunu aklından çıkarma: Kuşak açık. Buraya özgür iradenle geldin; burada kalma veya buradan ayrılma konusunda da özgürsün."

O ana dek sessizliğini bozmamış olan Melian bu noktada söze girdi: "Buradan ayrılma gerekçen bu olmamalı, Morwen. Şu söze katılıyorum: Bu şüpheyi Morgoth yarattı. Eğer şimdi burayı terk edersen, tam da Morgoth'un istediği gibi hareket etmiş, onun tuzağına düşmüş olursun."

"Morgoth'a duyduğum korku beni sevdiklerimin yardımına koşmaktan alıkoyamaz," diye yanıtladı Morwen. "Benim için endişeleniyorsanız, lordum, adamlarınızdan bazılarını yanıma muhafız verin."

"Ben sana emir veremiyor olabilirim," dedi Thingol, "ama kendi halkım benim hükmüm altındadır. Ancak öyle uygun görürsem yanına muhafız veririm."

Daha fazla konuşmayan Morwen gözyaşlarına boğuldu ve kralın huzurundan ayrıldı. Bu durum karşısında pek etkilenmemişe

benzeyen Thingol kalbini merhamet duygusuna kapalı tutuyordu çünkü Morwen'in sırf kaprisinden dolayı bunları yaptığı kanısındaydı; yine de Melian'dan güçlerini kullanıp kadını sakinleştirmesini istedi.

"Kötülüğün sınırlarımız içerisine girmesine engel olmak için pek çok şey yapabilirim," diye cevap verdi Melian. "Fakat gitmek isteyen birini burada tutma hususunda elimden bir şey gelmez. Bu, senin güç alanına giren bir konu. Eğer kadını burada tutmak istiyorsan, bunu güç kullanarak yapmak zorundasın. Belki bu sayede onun iradesini kırabilir ve fikrini değiştirebilirsin."

Kızı Nienor'un yanına gidip şöyle dedi Morwen: "Elveda, Húrin'in kızı. Çok geç olana dek burada öylece beklemektense, oğlumu bulmak veya en azından onun hakkında gerçeklik payı olan haberler almak için –ki kapalı kapılar içinde beklerken aldığımız haberlere zerre güvenim yok– buradan gitmeye karar verdim. Ben geri gelene kadar burada beklemeni istiyorum; olur da dönmeyi başarabilirsem tabii."

Korkuya ve hüzne kapılan Nienor son bir çabayla onu yatıştırmaya çalışsa da Morwen onun çabalarını karşılıksız bıraktı ve kendi odasına çekildi; sabah olduğunda ise atına binip şehirden ayrılmıştı bile.

Thingol kimsenin onun gidişini engellemeye kalkmaması ve yoluna çıkmaması konusunda kesin talimat vermişti. Ama kadın yeterince uzaklaşınca, arazide sefere çıkmaya alışık askerleri içinde en yetenekli ve deneyimli olanlardan bir ekip oluşturup başlarına da Mablung'u koyarak onun peşinden gönderdi.

"Yolda oyalanmayın ve onun izini kaybetmeyin," diye komut verdi adamlarına, "ama arada sizi fark etmeyeceği bir mesafe bırakmayı da ihmal etmeyin. Bir kez açık araziye çıkıp da tehlikeyle karşılaşacak olursa, o zaman kendinizi gösterirsiniz; sonrasında buraya dönmek istemezse onunla kalın. Bu arada bazılarınız gruptan ayrılsın ve olabildiğince uzaklara gidip edinebildiği tüm bilgilerle bana dönsün."

Sonuç olarak Thingol ilk başta düşündüğünden de büyük bir ekip yola çıkardı; bu atlılar içinde on tanesi beraberlerinde binicisiz birer yedek at da götürüyordu. Böylelikle Morwen'in peşine takıldılar ve onun Region boyunca güneye doğru ilerleyip Twilit Meres'in hemen üzerinde Sirion kıyılarına ulaştığını gördüler. Oraya varınca Morwen durmak zorunda kaldı çünkü Sirion geniş bir nehirdi ve akıntısı da oldukça kuvvetliydi ve Morwen karşıya nereden geçmesi gerektiği konusunda tereddüt ediyordu. Bu aşamada ona yardım etme gereği duyan takipçiler ister istemez ortaya çıktı. "Thingol beni durdurmaya yelteniyor olmasın sakın?" dedi Morwen onları görünce. "Yoksa başlangıçta benden esirgediği yardımı mı gönderdi peşim sıra?"

"Aslına bakarsanız, her ikisi de," dedi Mablung. "Geri dönmenizi rica etsek cevabınız ne olur?"

"Asla!" dedi Morwen hışımla.

"O halde yolculuğunuz boyunca size eşlik edeceğiz," dedi Mablung, "her ne kadar gönlüm bundan yana olmasa da... Sirion'un bu kesimleri çok derin ve de geniştir. Herhangi bir adamın veya hayvanın karşıya geçmesi için burası elverişli değil."

"Madem öyle, Elflerin karşıya geçmekte kullandığı mıntıkaya götürün beni, orası her neredeyse artık," dedi Morwen. "Yoksa şu durduğumuz yerden yüzerek karşıya geçmeyi deneyeceğim."

Bunun üzerine Mablung onu Twilit Meres'e götürdü. Orada, nehrin doğu kıyısındaki ufacık koylardaki sazlıkların içine büyük sallar gizlenmişti; Thingol ile Nargothrond'daki ırkdaşları arasında haber taşımacılığı uzunca zamandır bu yolla yapılıyordu.[22] Yıldızlı gecenin ilerleyen saatlerine kadar beklediler ve tan ağarmadan hemen önce, sallarıyla bembeyaz sisleri yararak nehrin karşısına geçtiler. Güneş Mavi Dağlar'ın ardında kızıl bir küre gibi yükselirken ve güçlü bir sabah rüzgarı sisi dağıtırken, muhafızlar nehrin batı kıyısına ayak basıp böylelikle Melian Kuşağı'nı da geride bırakmış oldu. Zırhlarının üzerine giydikleri gri pelerinleri içinde normalden de heybetli görünen, boyları birbirinden uzun Doriathlı Elflerdi refakatçileri. Beraberce karşıya geçerlerken sessizce onları izleyen Morwen ani bir çığlık attı ve eliyle karşıya

geçmekte olan son kafileyi taşıyan salı işaret etti.

"Aramızda fazladan bir kişi var!" dedi telaşla. "Yanıma geldiğinizde mevcudunuz otuzdu, oysa ben şimdi otuz bir kişi sayıyorum!"

Onun gösterdiği tarafa dönen diğerleri, güneş ışığı altında altın sarısı pırıltılar saçan bir saçla karşılaştı: Pelerininin kukuletası rüzgarın etkisiyle geriye doğru savrulup kafasını açıkta bırakmış olan Nienor'du bu. Kızı sorguya çektiklerinde, yol boyunca onları gizlice takip ettiğini ve tam sallarla karşıya geçecekleri sırada karanlıktan faydalanıp aralarına sızdığını öğrendiler. Bu durum herkesi şaşırtmış, kızın arazide uzun süre yalnız ve korumasız seyahat etmiş olduğu akıllarına geldikçe de ucuz atlatılan bu tehlikeden dolayı dehşete düşürmüştü. Morwen ise hepsinden daha katı bir tepki gösterdi: "Geri dön! Sana hemen geri dönmeni emrediyorum!" diye bağırıyordu kıza.

"Eğer Húrin'in karısı bu hayatta kendisine en yakın olan kişiyi zor durumda bırakmamak için aksi yöndeki tüm telkinlere karşın yola çıkabildiyse," diye cevap verdi kız, kararlı bir sesle, "Húrin'in kızı da aynını yapabilir. Matem ismini koydun bana, ama ben hem babamın hem ağabeyimin hem de annemin ardından tek başıma yas tutacak değilim. Bu saydıklarım içinde sadece seni tanıma olanağı buldum ve en çok seni sevdim. Senin korkmadığın bir şey beni de korkutamaz."

Gerçekten de, kızın duruşunda ve sesinde en ufak korku emaresi okunmuyordu. Hador ailesinin tüm fertlerinde olduğu gibi, bu kızın da dik ve güçlü bir görüntüsü vardı ve üzerine geçirdiği Elf giysisi içinde, bedenen onlara kıyasla daha çelimsiz kaldığı en uzun boyluları dışında yanı başındaki muhafızların hepsiyle boy ölçüşebilirdi.

"Kararın nedir?" diye sordu Morwen.

"Her nereye gidiyorsan seninle gelmek," dedi Nienor. "Ama sana şu seçeneği de sunabilirim: Benimle beraber geri dön ve Melian'ın güvenli kanatları altına girelim; çünkü ben onun tavsiyesine aykırı hareket etmenin bilgece bir hareket olduğunu hiç

düşünmüyorum. Ama bunu reddediyorsan bil ki, atıldığın tüm tehlikelerde yanı başında bulacaksın beni." Nienor'u onların peşi sıra getiren itki, her şeyden önce annesi için duyduğu sevgi ve başına kötü bir olay gelmesinden çekinerek onu geri dönmeye ikna etme ümidiydi. Kızının duygularını gayet iyi okuyabilen Morwen de bu davranış karşısında ne yapacağını bir an şaşırmış görünüyordu.

"Melian'ın tavsiyesine uymamak bir şey," diye açıklamaya girişti, "annenin emrine karşı gelmek başka şey. Sana geri dönmeni söylüyorsam döneceksin!"

"Hayır," diyerek itiraz etti Nienor. "Her dediğine itaat eden küçük bir çocuk olduğum dönemler çok geride kaldı. Kendi aklımı ve irademi dinliyorum artık; tek fark, şu ana dek seninkilerle çakışmamış olmaları. Seninleyim. İster orayı yönetenlerin çağrısına uyup gerisingeri Doriath'a, isterse tam aksi yöne, batıya olsun, yanında gideceğim. Zamanı gelip de ikimizden yalnız birinin yola devam etmesi icap ederse, fiziken daha güçlü olmam dolayısıyla bu görevin bana düşmesini isterim."

Nienor'un gözlerinde Húrin'in o yılmaz kararlılığını gören Morwen açıkça bocalasa da gururuna bir türlü söz geçiremiyor ve kızının sözleri her ne kadar mantıklı olsa da, yaşlı ve bunak bir kocakarı gibi onun peşine takılıp geri dönmeyi göze alamıyordu.

"Ben yola devam edeceğim, tıpkı önceden tasarladığım gibi," dedi sonra. "Bunu hiç istemiyorum ama, madem kendine başka seçenek bırakmıyorsun, sen de benimle gel."

"Öyle olsun," dedi Nienor.

Bunun üzerine Mablung kıyının belli bir yerine toplanan adamlarına dönüp şöyle seslendi: "Húrin'in soyundan gelenlerin cesaretini kabul etmek lazım, fakat gerçek şu ki, kendilerinin yanı sıra başkalarına da dert yükü getirmeleri hep bu mantıksız tercihlerinden kaynaklanıyor! Ataları için bu söz konusu değildi belki, ancak Túrin için bu tamamen geçerli. Şimdiyse annesi ve kız kardeşi de karşılıklı kapris yapmaya başladı ve buna alet oluşumuz hiç hoşuma gitmiyor. Doğrusu, kralın bize yüklediği bu görevi

yerine getirmek Kurt'u avlamaya çıkmaktan bile daha çok ürkütüyor beni. Ne yapalım dersiniz?"

O konuşadursun, asker kümesinin bulunduğu yere yanaşan Morwen onun bu son sözlerini duymuştu. "Kral size ne buyurduysa ona göre hareket edin," dedi kumandana. "Nargothrond'la ve Túrin'le ilgili haber toplamaya bakın. Hepimiz bu amaç için burada değil miyiz ne de olsa?"

"Önümüzde uzun ve tehlikelerle dolu bir yol var," dedi Mablung. "Eğer birlikte devam edeceksek, ikiniz de ata binmeli ve diğerlerinden bir adım dahi uzaklaşmamalısınız."

Öğle saatlerinde yola koyuldular ve ağır aksak ilerleyerek alçak söğüt ağaçları ile sazlıklarla dolu bölgeyi geride bırakıp Nargothrond'un güneyindeki düzlüğü büyük ölçüde kaplayan gri ormanlara daldılar. Batı yönünde ilerlemeyi sürdürdükleri bir tam gün boyunca bu ıssız ve bir o kadar sessiz arazide gözlerine çarpan veya kulaklarına batan hiçbir yabancı unsurla karşılaşmazken, yolları üzerinde büyük bir tehlikenin pusuya yattığına dair bir önsezi Mablung'un içinde giderek yoğunlaşıyordu. Yıllar önce, çevredeki ağaçların arasına gizlenmiş sayısız avcının bakışları altında aynı topraklardan geçtiği sırada Beren de benzer bir hisse kapılmıştı; oysa şimdi, Narog halkı oralardan silinip gideli çok olmuştu ve görünen o ki Orklar da henüz bu denli güneye inmemişti. O geceyi gri ağaçların arasında kamp ateşi yakmaksızın geçirdiler.

Takip eden iki gün süresince yollarına devam ettiler ve Sirion'dan ayrılmalarını izleyen üçüncü günün akşamında Narog'un doğu kıyılarındaki düzlüğe çıktılar. Orada Mablung'un tedirginliği öyle arttı ki daha ileri gitmemeleri için Morwen'e yalvarma gereği duydu. Fakat bu sert görünümlü askerin kapıldığı korku karşısında gülmekten kendini alamadı kadın. "Yakında bizden kurtulacaksın," dedi kumandana, "o zaman için rahatlar sanırım. Yalnız onun öncesinde kısa bir süre daha katlanman gerekiyor bize. Korkuya kapılıp da geri dönemeyeceğimiz kadar çok yol almış bulunuyoruz."

"Sizdeki gözü karalık çılgınlık derecesine varmış," diye isyan etti Mablung. "Sizi bu inattan vazgeçirmek için ne yapmalı, bilmem ki! Haber toplamamıza yardım edeceğinize, bunu kasten engelliyorsunuz sanki. Şimdi söyleyeceklerime kulak verin! Sizi yolunuzdan zorla alıkoymama konusunda emir aldım, ama sizi her ne pahasına olursa olsun koruma konusunda da talimatlarım var. Yarın sizi buraya yakın bir konumda bulunan Amon Ethir'e, yani Casustepe'ye götüreceğim; oraya varınca başınıza muhafız dikip oradan bir yere kımıldamamanızı sağlayacağım. Bu ekibe ben komuta ettiğim sürece o tepeden daha öteye gidemeyeceksiniz."

Amon Ethir denen yer, çok önceleri Narog'un beş kilometre doğusunda bulunan Kapıların önündeki düzlükte Felagund'un talimatıyla binbir güçlükle meydana getirilmiş, tepe denecek yükseklikte bir tümsekti. Nargothrond'a giden büyük köprü ve çevresi de dahil olmak üzere arazinin çıplak gözle her yönde boydan boya izlenebildiği zirvesi dışında tümüyle ağaçla kaplıydı burası. Bu tepeye kuşluk vakti ulaştılar ve doğu yönünden tırmanmaya koyuldular. Zirveye vardıklarında, nehrin hemen arkasında kahverengi ve çıplak bir kütle halinde uzanan Faroth Tepeleri'ne[23] doğru bakan Mablung'un Elflere has keskin gözleri, söz konusu tepelerin batı yakasındaki sarp kayaların üzerinde yükselen Nargothrond'un taraçalı kulelerini ve yalçın kayalar arasında duvardaki küçük kara bir delik misali göze çarpan Felagund Kapıları'nı seçebiliyordu. Çevrede en ufak ses duyulmuyor, şehre yapılan saldırı sırasında ejderhanın Kapılar üzerinde meydana getirdiği dev yanık izleri dışında ona veya başka bir düşman unsura dair hiçbir işaret görülmüyordu. Tüm arazi güneşin solgun ışıkları altında sükûnet içinde uzanmaktaydı.

Bir süre çevreyi dikkatle inceleyen Mablung, önceden söylediği gibi yapıp atlılarından onunu kadınlarla beraber tepenin zirvesinde bıraktı ve çok büyük bir tehdit oluşmadıkça o geri dönene kadar bulundukları yerden bir yere kımıldamamalarını tembihledi. Olur da ciddi bir tehlikeyle karşılaşırlarsa, Morwen ve Nienor'u ortalarına alıp doğuya, Doriath yönüne doğru son hızla kaçmaları

ve durumu haber verip yardım çağırmak üzere içlerinden birini önden göndermeleri talimatını verdi.

Ardından, Mablung geri kalan adamlarıyla beraber yamaçtan aşağı indi ve atlılar tepenin batı ayağındaki, üzeri seyrek ağaçlarla kaplı düzlüğe yayılıp Narog Nehri'nin kıyısına doğru gözüpek fakat bir o kadar da temkinli biçimde ilerlemeye başladılar. Güzergah olarak dosdoğru köprüye çıkan orta kesimi seçmiş olan Mablung çok geçmeden köprünün bu yandaki ayağına ulaştı ve orasının tamamen çökmüş olduğunu gördü. Kuzeyin uzak zirvelerinde yağan aralıksız yağmurlar yüzünden suları iyice kabarmış olan nehir, köprünün yıkılmasıyla beraber etrafa saçılmış olan taşlar arasında köpürerek ve gürleyerek akıyordu.

Ve Glaurung orada, harabe haline gelmiş olan Kapılar'ın arasından kayaların içine doğru ilerleyen geçidin gölgesine sinmiş bekliyordu. Bütün Orta-Dünya'da onların varlığını fark edebilecek ender gözlerden olan onunkiler, usulca yaklaşan Mablung ve adamlarını çoktan görmüştü. Kartallarınkinden bile daha keskin olan kötülük saçan gözleri, Elflerin dillere destan görüş mesafesini bile katlayacak nitelikteydi; öyle ki, bazı grup üyelerinin geride kaldığını ve Amon Ethir'in tepesinden halen ayrılmadığını da biliyordu.

Böylece, Mablung köprünün yığın haline gelmiş parçaları üstünde coşkunlukla akan nehri geçebilecekleri bir nokta arayarak kayalar arasında gezinirken, Glaurung aniden çıkageldi ve muazzam bir gürültü eşliğinde akıntının ortasına alev kustu. Hemen ardından müthiş bir tıslama sesi duyuldu ve ortalığı büyük bir buhar kütlesi kapladı; bulundukları yere en yakın kaya yığını ardına saklanmaya çalışan ve kendilerini göz açıp kapayıncaya dek kör edici bir duman ve iğrenç bir koku dalgası içinde bulan Elflerin aklına o an için Casustepe yönünde kaçmaktan başka çare gelmemişti. Glaurung Narog civarında daireler çizerek etrafı kolaçan etmeyi sürdürürken son sürat kaçan adamlarından ayrılan Mablung kendini bir kayanın altına attı ve orada hiç kıpırdamadan beklemeye koyuldu; anlaşılan o ki, uygulamayı düşündüğü bir tasarı

şekillenmişti aklında. Bu kötü rastlantı sayesinde Glaurung'un halen Nargothrond civarında bulunduğuna emin olmuştu gerçi, ama Húrin'in oğlunun akıbeti hakkında da elinden geldiğince fazla bilgi toplaması bekleniyordu ve bu yüzden, Glaurung uzaklaşır uzaklaşmaz cesaretini toplayıp nehri geçmeye ve Felagund'un terk edilmiş salonlarında araştırma yapmaya karar verdi. Morwen ve Nienor'u korumakla ilgili elden gelen her imkânı ortaya koydukları kanısındaydı: Glaurung'un ortaya çıkışını kaçmak için yeterli bir işaret olarak algılayıp Doriath'a doğru son hız at sürüyor olmalıydılar şimdiye.

Devasa gövdesine rağmen son derece esnek bir yapıya sahip olan Dev Solucan Glaurung'un gölgesi sislerin içinde belli belirsiz süzülerek Mablung'un yakınından geçip gitti. Mablung ise onun uzaklaştığından emin olunca saklandığı kayanın altından çıktı ve büyük çaba harcayıp birçok kez ölümle burun buruna gelerek Narog Nehri'nin karşı kıyısına geçmeyi başardı. Diğer yandan, Amon Ethir'de kalan grup ejderin ortaya çıkışını dehşetle izlemişti. İlk şaşkınlığı üzerlerinden atınca, kendilerine verilmiş olan talimat uyarınca, bu konuda tartışmaya bile gerek görmeden Morwen ve Nienor'u ata bindirmiş ve onlarla beraber doğu yönünde kaçmaya başlamışlardı ki, tepeden inip de düzlüğe çıktıkları vakit uğursuz bir rüzgar ejderin püskürttüğü alevlerden artakalan yoğun dumanı onların bulunduğu tarafa sürükledi ve atların bile aklını başından alacak kadar berbat bir kokuyla çevrelendiler. Sonra, sisin içinde ne yöne gittiklerini göremezken buna bir de ejder nefesinin o iğrenç kokusunun yarattığı panik eklenince, atları kontrol altında tutmak imkânsız hale geldi ve hayvanlar güzergah değiştirip sağa sola kaçışmaya başladı; birbirinden ayrı düşen muhafızların bazısı yakındaki ağaçlara sert biçimde toslarken, diğerleri de sisin içinde boşuna birbirini arıyordu. Çılgına dönen atların kişneyişi ve sürücülerin bağırtılarını duyan Glaurung, yarattığı kargaşadan haz duyuyordu sanki.

Yönünü bulmak için sisin içinde bir o yana bir bu yana savrulan Elflerden biri Leydi Morwen'in grilere bürünmüş bir hayaleti

andıran siluetinin çıldırmış gibi koşan bir atın üstünde hızla geçip gittiğini göz ucuyla yakalasa da, *Nienor* diye bağırarak kızına seslenen kadın bir daha asla görülmemek üzere bir saniye sonra sisin içinde gözden kaybolmuştu.

Nienor'a gelince; kör edici sis bulutunun üzerlerine çökmesiyle beraber çılgına dönen atının hakimiyetini kaybetmiş ve hemen akabinde hayvanın tökezlemesiyle eyerden fırlayıp yere kapaklanmıştı. Düştüğü yerin zemini çimenlik ve dolayısıyla yumuşak olduğu için bir yeri incinmemişti, ama ayağa kalkınca çevresinde kimsenin kalmadığını fark etti: Refakatçileri ve atından mahrum şekilde, sisin ortasında yapayalnızdı. Yine de korkuya kapılınadı ve hızlı bir durum değerlendirmesi yaptı; birilerini bulma ümidiyle çığlıkların geldiği yönü takip etmek boşuna olurdu, çünkü bağrışlar her yönden geldiği gibi, giderek daha silikleşiyordu da. Bu şartlar altında yapılacak en doğru şeyin yeniden tepeye ulaşmak olduğuna karar verdi: Bölgeden uzaklaşmadan önce, ekip üyelerinden halen orada bulunan herhangi biri olup olmadığını kontrol etmek için Mablung tepeye son bir defa uğrardı elbet.

Böylece, tahmini bir istikamete yürüyen Nienor çok geçmeden doğru yönü seçmiş olduğunu fark etti, çünkü toprak yukarı doğru meyillenmeye başlamıştı ve kısa süre içinde doğu eteklerinden tepeye tırmandığını anladı. Zemin yükseldikçe sis hafifliyordu ve güneşin aydınlattığı çıplak zirveye ulaşması çok uzun sürmedi. Nerede bulunduğundan emin olmak için şaşkınca etrafa bakındıktan sonra tam batıya dönmüştü ki, Glaurung'un kocaman kafasıyla burun buruna geldi; cüssesinden beklenmedik bir sessizlikle tepeye diğer yandan tırmanmış olan dev canavarın, efendisi Morgoth'un kötülüğünden izler taşıyan gözlerine bakarken buldu kendini.

Büyük bir irade örneği gösteren genç kızın kendi üzerine doğru korkusuzca ilerlediğini gören ejderha Glaurung ona şöyle dedi: "Burada ne arıyorsun?"

Kendini cevap vermek durumunda hisseden Nienor "Bir süre önce bu taraflara gelmiş olan Túrin adlı birini arıyorum," dedi.

"Şu an hayatta olup olmadığından emin değilim."

"Bunu ben de bilmiyorum," dedi Glaurung. "Kadınları ve bünyesi zayıf olan diğerlerini korumak üzere burada bırakmışlardı onu; fakat ben gelince onları yüzüstü bırakıp kaçtı. Fazlaca cesur görünüp şişiniyordu ama aslında korkağın teki. Böyle birini ne demeye arayasın ki?"

"Yalan söylüyorsun," diye çıkıştı Nienor. "Húrin'in çocukları pek çok şey olabilir, ama korkak asla değiller. Görüyorsun ki ben bile senden korkmuyorum."

Bu sözler karşısında güldü Glaurung, Húrin'in kızı kendi kendini ele vermişti ve avucunun içine düşmüştü işte. "O zaman siz aptalsınız," diye gürledi, "hem sen hem de ağabeyin. Tüm bu böbürlenmeniz boşa gidecek, çünkü karşınızdaki Glaurung!"

Sonra bakışlarını kızınkilere odaklayıp onu hipnotize etti. Güneşin söndüğü ve çevresindeki her şeyin loşluğa gömüldüğü hissine kapılan Nienor üzerine çöken bu büyük ve bomboş karanlığın göbeğinde hiçbir şey anlamadan, hiçbir şey duymadan ve hiçbir şey hatırlamadan yitip gitti.

Her yanı saran karanlığa ve salonlara yerleşmiş o iğrenç kokuya rağmen, Mablung Nargothrond'u uzun uzadıya dolaştı ve erişebildiği her yeri araştırdı; ama tek bir canlıya rastlamadı: Gözleri kurumuş kemik yığınları arasında hiçbir kıpırtı yakalayamıyor, boş koridorlarda yankılanan çağrılarına kimse karşılık vermiyordu. En sonunda, orada uzun süre bulunmanın getirdiği dehşetle içi daraldığı ve Glaurung'un yeniden ortaya çıkması ihtimalinden çekindiği için, Kapılar'a geri döndü. Güneş batı ufkunda alçalırken, Nargothrond'un ardında yükselen Faroth'un gölgesi şehrin taraçalı kuleleri ile aşağıda coşkunca akan nehrin üzerine giderek daha fazla yayılıyordu; yine de, gözlerini kısıp dikkatle bakan Mablung, uzaklardaki Amon Ethir'in eteklerinde ejderhanın o benzersiz şeklini seçebildi. Böylesine bir korkunun pençesine düşmüş haldeyken bir yandan aceleyle Narog Nehri'ni aşıp geri dönmek, Mablung için geliş yolundakinden çok daha zorlu ve

tehlikeli bir sınav oldu ve nihayet sürünerek nehrin doğu yakasına kendini atmıştı ki, Glaurung çıkageldi. Ama ejderhanın ağır ve temkinli bir havası vardı; içindeki ateş sönmüşe benziyordu: Gücünü büyük ölçüde tükettiğinden, karanlıkta uyuyup dinlenmesi gerekti. Nehir boyunca karnını sürüyüp kıvranarak Kapılar'a doğru sinsice ilerledi.

Karanlık deliğe girmeden önce son bir kez başını çevirip doğuya doğru baktı ve işte o an, ejderin ağzından, Morgoth'un çok uzaklardaki karanlık dehlizlerden yankılanarak gelen alçak ama bir o kadar korkunç kahkahası duyuldu. Soğuk ve basık bir ses izledi onu: "Şu haline bak, ey yaman Mablung! Köprü harabelerinin arasında sefil bir kemirgen gibi saklanıyorsun. Thingol'ün verdiği görevi yerine getirebilesin diye dokunmuyorum sana. Şimdi tepeye geri koş ve sana emanet edilenlere ne olduğunu gör!"

Bunları söyledikten sonra Glaurung inine geri girerken, güneş de batmış ve tüm araziye akşamın o serin griliği çökmüştü. Elinden geldiğince hızlı bir şekilde Amon Ethir'e dönen Mablung tepeyi tırmanıp nihayet zirveye ulaştığında, yıldızlar doğu göğünde yükselmişti bile. Onların ışığında, taştan bir heykel gibi hareketsiz dikilen bir figür seçti gözleri o an: Nienor'du bu ve tüm çabalarına karşın ne onu duyuyor ne de sorularına cevap veriyordu. Mablung en sonunda onun elini tutunca kız hafifçe titredi ve ızdırap dolu bir sesle kendisini oradan uzağa götürmesini istedi. Onun elini tutunca Elfin peşi sıra yürüyor, elini bırakınca ise olduğu yerde kalakalıyordu.

Bu durum karşısında büyük bir şaşkınlık ve kedere kapıldı Mablung; ama başka kimseyle karşılaşmayı veya kimseden yardım görmeyi ummaksızın doğuya giden uzun yolda Nienor'a rehberlik etmesi gerektiğinin farkındaydı. Böylece, gecenin gölgelerine bürünmüş düzlükte uyurgezerler gibi el ele yürümeye başladılar. Sabaha karşı tökezleyip düşen Nienor yattığı yerde hareketsiz kaldı ve Mablung da yere bağdaş kurup onun başucunda ümitsizce beklemeye başladı.

"Üstlendiğim bu görevden korkuyor olmam boşuna değil,"

dedi kendi kendine. "Ve görünen o ki, bu son görevim olacak. Beraberimdeki bu talihsiz İnsan çocuğuyla beraber ben de bu ıssız arazide yok olup gideceğim ve adım Doriath'ta aşağılanarak anılacak: Başımıza gelenlerle ilgili herhangi bir haber oraya ulaşmayı başarırsa tabii. Diğerlerinin hepsinin öldürüldüğüne şüphe yok; geriye yalnızca bu kız kalmış ve ona da merhamet gösterilmemiş."

İkili ağır aksak böyle bir süre ilerledikten sonra, Glaurung'un baskınıyla beraber Narog'dan kaçan ve ardından sisin dağılmasıyla beraber tepeye geri dönüp orada kimsenin bulunmadığını görerek eve dönme yolları aramaya koyulan üç Elf atlısına rastladı. Bu gelişmeyle beraber Mablung yeniden ümitlenmişti ve beraberce genel anlamda kuzey ve doğu yönünde ilerlemeye başladılar, çünkü güneyde Doriath'a açılan bir yol bulunmuyordu ve Nargothrond'un düşüşünden bu yana taşıma teknelerine bekçilik edenler içeriden dışarı çıkacaklar dışında hiç kimseyi nehrin karşısına geçirmeme konusunda sıkı emir almıştı.

Bitkin bir çocuğa eşlik eder gibi, son derece yavaş yol alıyorlardı. Ama Nargothrond'dan uzaklaşıp Doriath'a yaklaştıkça Nienor'un gücü yavaş yavaş yerine geldi ve elinden tutulması şartıyla, her geçen saat artan bir dirençle yürür oldu. Yine de, kocaman açılmış gözleri sanki hiçbir şey görmüyor, kendisine söylenen hiçbir şeyi duymuyor, dudaklarından tek bir ses dökülmüyordu.

Günler süren yolculuk sonrası Teiglin Nehri'nin güneyinde bir noktaya, Doriath'ın batı sınırına vardılar. Sirion'un hemen arkasına düşen ve Thingol'e ait küçük toprak kesitini çevreleyen çitleri aşıp arazinin içlerine doğru akıp giden Esgaldiun Nehri'nin başındaki, nöbetçilerce korunan köprüye ulaşmayı hedefliyorlardı. Orada bir süre mola verip Nienor'u çimlerin üzerine yatırdılar ve kız ejderin saldırısından bu yana ilk kez olmak üzere gözlerini kapayıp uykuya dalar gibi oldu. Elfler de dinlenmeye çekildi; günlerin getirdiği yorgunluğun etkisiyle temkini elden bırakmışlardı. Bu da, o dönemde üzerinde bulundukları arazide sıkça görülmeye başlanan ve kimi zaman Doriath sınırlarına dek uzanma cüreti gösteren Ork avcı gruplarından birinin onları gafil avlayıp üzerlerine çullanmasına imkân verdi. Saldırı sonrası baş gösteren

kargaşanın ortasında, Nienor gece yarısı tehlike hissine kapılıp uykusundan uyanan biri gibi uzandığı yerden ayağa fırladı ve çığlıklar eşliğinde ormanın derinliklerine doğru koşup gözden kayboldu. Bunu gören Orklar dikkatlerini oraya yöneltip kızın peşine takılmış, Elfler de onları izlemişti. Ama Nienor'un üzerine garip bir değişim gelmişti şimdi; saçları kendi hızının yarattığı rüzgarda dalgalanarak ağaçların arasında bir geyik gibi seke seke koşuyor, takipçilerinin hepsini açık ara geride bırakıyordu. Çok geçmeden Orklarla arayı kapayan Mablung ve adamları onları tek tek öldürmüş ve geriye hiç düşman kalmayınca yeni bir hızla kızı izlemeyi sürdürmüştü. Ama Nienor bir hayalet gibi karanlığın içinde çoktan kaybolup gitmişti; günlerce aramalarına rağmen onun ne izine rastladılar ne de onu uzaktan da olsa görebildiler.

En sonunda, keder ve utançtan boynu bükülmüş bir vaziyette Doriath'a döndü Mablung. "Avcılarınıza yeni bir kumandan seçin lordum," dedi krala. "Çünkü benim şerefim lekelendi bir kere."

"Biz aynı kanıda değiliz, Mablung" dedi Melian araya girip. "Sen elinden geleni yaptın ve kralın hizmetkarları içinde senin başardığından fazlasını sağlayabilecek hiç kimse yoktur. Kötü şans senin karşına baş edemeyeceğin kadar büyük bir güç çıkardı: Öyle bir güç ki, Orta-Dünya'da hiç kimse ona karşı gelemez."

"Ben seni bize haber getirmen için göndermiştim ve sen bu görevi layığıyla yerine getirdin," diye belirtti Thingol. "O haberlerin çekirdeğini oluşturan kişilerin şu an erişemeyeceğimiz yerlerde olmasında senin bir hatan yok. Húrin'in ailesinin uğradığı son gerçekten hüzün verici ama bunun günahı senin boynuna değil."

Gerçekten de, Nienor'un yabanıl topraklarda şuursuzca koşup kaybolması bir yana, Morwen de kayıplara karışmıştı. Gerek o zaman gerekse daha sonraları Doriath veya Dor-Lómin'e onun hakkında en ufak haber gelmedi. Yine de pes etmeyen Mablung, yanına küçük bir ekip alarak kendini ıssız araziye vurmuş, Ered Wethrin'den Sirion Nehri'nin ağzına kadar uzanan çok geniş bir bölgede, kayıplardan bir haber alma veya onların izini bulma ümidiyle üç yıl boyunca arama yapmıştı.

Peşinden gelenlerin sesleri giderek silikleşirken, ağaçların arasında büyük bir hızla koşan Nienor dallara ve çalılara takılıp lime lime olan elbiselerini bir çırpıda üzerinden atmış ve bir yerden sonra koşusunu çırılçıplak sürdürür olmuştu. Avlanmaktan kaçan vahşi bir orman hayvanı gibi kalbi göğsünü yararcasına çarparak ve biraz soluklanmak için dahi durmayı göze alamayarak gün boyu koştu. Fakat akşam olup da karanlık bastırınca, onu etkisine almış olan çılgınlık nöbeti aniden geçip gitti. Bir an olduğu yerde durup meraklı bakışlarla çevreyi taradıktan sonra, vücudu yorgunluğa daha fazla dayanamayıp bir dal gibi savrularak, hemen yakınında bulunan yoğun bir eğreltiotu kümesinin içine çöktü. Ve orada, yaşlı eğreltiotu yapraklarının arasında, çevresindeki hiçbir şeye aldırış etmeksizin uykuya daldı.

Sabahleyin uyanınca, hayata yeni gözlerini açmış bir canlının coşkunluğuyla yeni günün ilk ışıklarını karşıladı; etrafında gördüğü ve isimlendiremediği her şey yepyeni ve bir o kadar ilginç geliyordu ona. Geride bıraktığı hayatı ise, içinde daha önceden yaşadığı şeylere dair ne bir iz ne bir hatıra ne de en ufak bir ses veya yankı barındıran bomboş bir karanlıktan ibaretti. Kendi geçmişinden aklında kalan tek şey, derin bir korkuydu ve biraz da bundan ötürü her daim temkinli hareket ediyor, zaman geçirmek için kuytu yerleri tercih ediyordu: Bir tilki veya sincap çevikliğiyle kimi zaman ağaçlara tırmanıyor, kimi zamansa sık çalılıkların içine gizleniyordu. Herhangi bir ses veya gölge onu korkutacak olursa en yakın ağaçlığa dalıp saklanıyor, dikkatli gözlerle uzun uzun çevreyi kolaçan edip kulak kabartıyor, ortamın güvenli olduğuna kanaat getirmedikçe yola devam etmiyordu.

Böylelikle, ilk koşmaya başladığındaki hızını hiç yitirmeden Teiglin Nehri'ne kadar geldi ve orada ırmağın sularından kana kana içip susuzluğunu giderdi; fakat üşümüştü ve karnı açtı, nereden nasıl yemek bulunacağına dair bir fikri ise yoktu. Suyun karşı yakasındaki ağaçların loşluğu ona daha güvenli göründüğü –ki

Brethil ormanlarının başladığı nokta olması itibariyle gerçekten de öylelerdi– ve aradaki mesafeyi gözü kestiği için, en sonunda nehri geçmeye karar verdi ve karşı kıyıya ayak bastığında gördüğü ilk çimen kaplı tümseğe bıraktı kendini: Gücü tükenmişti ve ona öyle geliyordu ki, güneşin batışıyla beraber, geçmişinde saklı olan karanlık, benliğini bir kez daha ele geçirmeye başlamıştı.

Aslında bu karanlık, yıldırımlar saçarak güneyden kopup gelen yağmur yüklü kapkara bir fırtınaydı; bu manzara karşısında korkudan dizlerinin bağı çözülen kız, karanlık yağmur sularınca dövülen çıplak vücudu titreyerek, yattığı yerde kalakalmıştı.

Kaderin cilvesi sonucu, civardaki bazı Orklara düzenledikleri bir baskından dönmekte olan ve nehir yakınındaki sığınaklarından birine kapağı atıp yağmurdan korunmak üzere hızla Teiglin Sığlıkları'na doğru ilerleyen Brethilli bir grup orman adamının yolu, Nienor'un bulunduğu yerden geçmişti. Tam o sırada, gökyüzünde Haudh-en-Elleth'in zirvesini bile beyaz bir ışığa boğacak güçte bir şimşek çaktı. Kafilenin en önünde ilerlemekte olan Turambar bu kör edici ışığın aydınlattığı sahne karşısında kolunun birini gözlerine siper edip tüm vücudu zangırdayarak birkaç adım gerilemek zorunda kalmıştı; çok önceleri öldürülmüş genç bir kadının hayaletinin Finduilas'ın mezarı üzerine uzanmış olduğu izlenimine kapılmıştı çünkü.

Turambar olduğu yerden kımıldamazken, adamlarından biri doğruca mezarın yanına koşup oradan seslendi: "Buraya gelin, lordum! Burada yatan genç bir kadın var ve halen hayatta!" Bunun üzerine tümseğe doğru yürüyen Turambar genç kızı kollarına alıp havaya kaldırdı; ıslak saçlarından aşağı yağmur suları damlayan Nienor gözlerini kapadı ve vücudu birkaç kez kasıldıktan sonra hareketsiz kaldı. Onun bu çıplak hali karşısında şaşkınlığa kapılan Turambar kızın üzerine bir pelerin örterek onu kucağında sımsıkı kavrayıp yakınlardaki bir avcı sığınağına taşıdı. Orada bir ateş yakıp ısınması için onu sarıp sarmaladılar ve böylelikle biraz kendine gelen kız gözlerini etrafındakiler üzerinde gezdirmeye başladı; bakışları nihayet Turambar'a çevrilince Nienor'un

yüzü aydınlanır gibi oldu ve bir elini kaldırıp ona doğru uzattı. Kızın yüzüne, karanlığın içinde uzun süredir aradığı bir şeyi bulmuş ve bu sayede ferahlamış gibi bir ifade yerleşmişti bir anda. Bu hareket karşısında onun elini tutan Turambar hafif bir tebessüm eşliğinde "Şimdi, leydim," dedi kıza, "bize isminizi ve mensubu olduğunuz aileyi bahşetmenin zamanı sizce de gelmedi mi? Hem nasıl oldu da bu feci duruma düştünüz kuzum?"

Başını olumsuz yönde iki yöne sallayarak soruları yanıtsız bırakan kız birden ağlamaya başlamış, bunun üzerine Turambar ve adamları onu daha fazla bunaltmamayı uygun görüp kızın kendisine sunabildikleri az miktarda yemeği aç kurtlar gibi mideye indirmesini beklemişlerdi. Karnı doyunca derin bir iç geçiren genç kadın elini minnetle Turambar'ınkinin üzerine koyunca adam ona şöyle dedi: "Bizimle güvendesin. Bu geceyi burada, yanımızda dinlenerek geçirirsin, yarınsa seni evlerimizin bulunduğu ormanın daha yüksek kesimlerine götürürüz. Ama yakınlarını bulmak ve onlara seninle ilgili haberler iletebilmek için bize adını ve hangi aileye mensup olduğunu söylemelisin, tamam mı?"

Önceki seferde olduğu gibi, bu soruyu cevapsız bırakan kız bir kez daha gözyaşlarına boğulmuştu.

"Sakin ol lütfen," dedi Turambar. "Belki de yakınlarınla ilgili hatırlamak dahi istemediğin fenalıkta olaylar geçmiştir başından. Ama ben yine de sana bir isim uygun gördüm; bundan böyle sen gerçek adını söyleyene kadar biz sana Níniel, yani Gözüyaşlı Kız diyeceğiz." Bunu duyunca bakışlarını Turambar'a diken kız kendisine verilen yeni ismi onaylarcasına başını yukarıdan aşağı sallayıp tekrarladı: Níniel. Karanlığın esiri olduğu andan beri ilk defa olmak üzere ağzını açıp da bir kelime edebilmişti ve bu sözcük de o andan itibaren orman adamları arasında tanınacağı yeni ismiydi.

Sabahın ilk ışıklarıyla beraber Níniel'i de yanlarına alıp Ephel Brandir'e doğru yola çıktılar ve köpürdeyerek akan Celebros Deresi ile kesişene dek Amon Obel'e doğru sert bir meyille yokuş yukarı tırmanan patikayı izlediler. Orada çok önceleri tahtadan bir köprü inşa edilmişti ve aşınmış bazı kayaların tam bu köprü-

nün altında oluşturduğu bombeyi geçmek için yukarı doğru dalgalanan azgın sular çok ilerilerdeki bir gölete dökülmeden önce sayısız doğal basamaktan sekerek yoluna devam ediyordu. Akıntının seyri üzerindeki taşlara çarpması sonucu havaya sıçrayan sular hafif bir yağmur misali yolcuların üstüne serpiliyordu. Şelalenin başladığı yerde üzerinde huş ağaçları bulunan geniş bir çimenlik göze çarpıyor, köprünün üzerinden ise aralarında Teiglin Nehri'nin kendisine bir yol bulup aktığı derin yarıklar üç kilometre kadar batıda görülebiliyordu. Orada hava serin olurdu ve yaz mevsiminde yolcular bu yarıkların bağrındaki küçük vadilerde konaklayıp nehrin serin sularından içerlerdi. Dimrost, diğer bir deyişle Islak Basamaklar şeklinde anılırdı bu şelale; ama o günden sonra ismi değişip Nen Girith, yani Titreten Şelale olacaktı çünkü Turambar ve adamları oraya gelip de çevreyi kolaçan etmek için mola verince vücudu aniden buz kesen Níniel titreme nöbetleri geçirmeye başlamış, onu ısıtmak için girişilen tüm çabalar boşa çıkmıştı.[24] Bu durum üzerine oradan bir an önce ayrılmaya karar verip yola devam ettilerse de, onlar daha Ephel Brandir'e varmadan Níniel yüksek ateşe yakalanmıştı.

Kız kendinden geçmiş şekilde hasta yatarken, Brandir onu tedavi etmek için tüm bilgisini ve hünerini ortaya koymuş, ormancıların eşleri gece gündüz kızın başında nöbet beklemişti. Ne var ki, kız sadece Turambar başucunda beklediği zamanlar biraz huzur buluyor ve iniltileri kesilip rahatça uyumaya başlıyordu; uykusu süresince herkesin dikkatini çeken bir diğer nokta ise, yakalandığı yüksek ateşin etkisiyle uykusunda konuşan kızın, titremelerinin ve sayıklamalarının en şiddetli olduğu anlarda bile İnsanların veya Elflerin kullandığı dillerin herhangi birine ait tek kelime etmiyor oluşuydu. Sağlığı yavaş yavaş yerine gelip de tekrar yürümeye ve yemek yemeye başladığında Brethil'in kadınları tıpkı küçük bir çocuğa öğretir gibi ona kelime kelime konuşmayı öğretti. Öğrenmeye yatkın olduğunu hemen kanıtlaması bir yana, bu yeni dili kapmaktan aldığı haz, kaybettiği hazinelerini geri bulan birininkini aratmıyordu. Çevresindekilerle konuşabilecek

düzeye geldiğinde, her defasında farklı bir nesneyi onlara gösterip şöyle soruyordu: "Bu şeyin adı neydi? Eskiden biliyordum ama içine sürüklendiğim karanlık yüzünden unutmuşum." Sağlığına tam olarak kavuşup etrafta serbestçe dolaşmaya başladığında doğruca Brandir'in evine gitmeye başladı çünkü canlı varlıkların isimlerini öğrenmeye yönelik dayanılmaz bir istek duyuyordu ve bu konuda Brandir'in kendisine başka kimsenin veremeyeceği kadar çok bilgi vereceğine emindi. Canlılar üzerine sohbet ederek ve bir yandan Níniel'in bilgi dağarcığını genişleterek, çevredeki çayırlarda ve ağaçlıklarda birlikte yürüyüşler yapmaya alıştılar.

Zamanla Brandir'in içinde kıza karşı derin bir sevgi yeşerdi, hastalığının izleri silinip bünyesi eski gücüne kavuşan Níniel de bu yeni dostunun sakatlığını örtmek için beraber yürürlerken onun koluna giriyor ve ona ağabey diye hitap ediyordu. Ama genç kızın kalbi gerçekte sadece Turambar için atıyordu; sadece o yanına geldiğinde gülümsüyor, sadece o kendisiyle konuşunca neşeyle kahkaha atıyordu.

Batan güneşin ışıklarının üzerinde oturdukları tepenin eteklerini ve Ephel Brandir'i altın sarısı bir renge bürüdüğü bir sonbahar akşamında yan yana oturmuş çevrelerini saran sessiz doğaya kulak kabartıyorlardı. "Şu ana dek her şeyin ve herkesin adını sorup öğrendim," dedi kız başını birden ona çevirerek. "Peki senin ismin nedir?"

"Turambar," diye yanıtladı adam.

Turambar'ın sesinin yankılarını yakalamaya çalışırmış gibi bir an duraklayan kız, yeni bir soruyla devam etti: "Bunun ardında bir anlam yatıyor mu, yoksa basit bir isim mi sadece?"

"Kadersizliğin Efendisi anlamına geliyor," dedi adam. "Çünkü tıpkı senin gibi, Níniel, ben de kendimi, sevdiğim her şeyi içinde yitirdiğim bir karanlığın pençesinde bulmuştum, ama artık inanıyorum ki, en sonunda onu alt etmeyi başardım."

"Yoksa sen de ondan kaçmak için son sürat koştun da böylelikle kendini bu güzel ormanın bağrında mı buldun?" dedi kız. "Senin kaçışının üzerinden ne kadar zaman geçti peki, Turambar?"

"Haklısın," diye cevap verdi Turambar. "Ben de uzun yıllar boyunca kaçtım. Ve inanır mısın, karanlıktan kurtuluşum seninkiyle eşzamanlı oldu. Çünkü sen ortaya çıkana dek her şey karanlığa gömülüydü, oysa senin gelişinle beraber hayatıma yeni bir ışık doğdu. Uzun süre arayıp da bulamadığım şeyi bana getiren sen oldun." Akşamın alacakaranlığı içinde evine dönerken, içinden şöyle geçirdi Turambar: "Haudh-en-Elleth! Üzeri yeşil çimlerle örtülü mezarda uzanırken bulduk onu. Bu bir işaret mi, ve eğer öyleyse, bu işaretten ne anlam çıkarmalı?"

Sonbaharın sarı tonları yerini yumuşak geçen bir kışa bırakmış, sonrasında ışıl ışıl bir ilkbahar tabiatı selamlamıştı. Brethil'e barış ve huzur hakimdi; sakince gündelik işleriyle uğraşan orman adamları yaşadıkları yerden uzaklaşma gereği duymuyor, bunun sonucunda da çevre topraklarda olup bitenden haber almıyorlardı. Bu hareketsizlikte, o sıralar Glaurung'un hüküm sürdüğü güney topraklarına inmiş veya Doriath sınırlarını gözlemek üzere o tarafa gönderilmiş olan Orkların bu sebeplerden dolayı Teiglin Sığlıkları'ndan uzak kalmış olmasının ve nehri çok daha batıdaki noktalardan geçmesinin de payı vardı.

Geçen zaman zarfında kendini fazlasıyla toparlamış olan Níniel son derece güzelleşmiş ve bir o kadar da kuvvetlenmişti; onun bu hali karşısında duygularını daha fazla içinde tutamayan Turambar da genç kıza evlenme teklif etmekte çok tereddüt göstermedi. Bu teklif Níniel'i çok memnun etmişti fakat durumdan haberdar olan Brandir'in içine bir sıkıntı çökmüş ve kendisini kızı uyarmak zorunda hissetmişti: "Acele etme! Senin mutluluğuna karşı çıktığımı düşünme sakın, ama bana sorarsan karar vermeden önce biraz daha beklemelisin."

"Senin yaptığın hiçbir şeyde art niyet aramam zaten," diyerek onu teskin etti kız. "Ama niçin bana böyle bir tavsiyede bulunduğunu açıkla lütfen, benim bilge ağabeyim."

"Bilge ağabey mi?" diyerek ona soruyla karşılık verdi Brandir. "Kötürüm ağabeyim desen daha yerinde olurdu, sevilmeyen ve

de sevgiyi hak etmeyen ağabeyin... İçimdeki şüpheyi tam olarak anlamlandıramıyorum, ama bu adamın üzerinde kara bir bulut, bir gölge olduğuna eminim ve bu durum beni senin adına çok endişelendiriyor."

"Bir zamanlar üzerinde bir gölge olduğunu bana kendisi de itiraf etti," diye açıklamaya girişti Níniel. "Ama tıpkı benim gibi o da, söz konusu karanlıktan sıyrılıp çıkmayı başarmış. Hem Turambar sevilmeyi hak eden biri değil mi sence? Her ne kadar şimdilerde barış içinde yaşasa da, vaktiyle sırf görüntüsü karşısında düşmanlarının ürküp kaçtığı yaman bir kumandan değil miydi o?"

"Bunu sana kim söyledi?" diye sordu Brandir.

"Dorlas'tan duydum," dedi kız. "Ne yani, bu söylenenler gerçek değil mi?"

"Gerçek tabii," dedi Brandir; ama bunu duymak ona sıkıntı vermişti çünkü Dorlas Orklarla savaşılması gerektiğini düşünen gruptandı. Bu fikirleri o an için bir kenara bırakıp tekrar kıza odaklanan Brandir, evlilik yolunda biraz daha az aceleci davranmasını sağlamak üzere, şöyle dedi ona: "Ama hikâyenin tümünü anlatmamışlar sana. İşin aslı şu ki, Turambar Nargothrond'un muhafızlığını üstlenmiş olan birliğin kumandanıydı ve onun çok önceleri kuzeyden çıkıp gelmiş olan, savaşçılığıyla ünlü Hador ailesinden Dor-Lóminli Húrin'in oğlu olduğu söyleniyordu." Bu açıklamayı duyunca kızın yüz ifadesinin bir an için büründüğü korkulu hali fark eden Brandir, yanlış yorumladığı bu durumdan güç alarak konuşmasını sürdürmeyi uygun gördü: "Bak Níniel, geçmişinde böyle kahramanlıklar olan birinin savaş alanlarına geri dönme arzusunda olmasını ve bu uğurda buralardan çok uzaklara gitmesini haklı göreceksin belki. Peki gerçekten öyle olursa, sen bu ayrılığa nasıl katlanacaksın? O adamla evlenme konusunda dikkatli karar vermelisin, çünkü içimden bir ses, Turambar bir kez daha savaş yoluna inecek olursa kılıcına kendi iradesinin değil, Gölge'nin hükmedeceğini söylüyor."

"Böylesi bir ayrılığa katlanmak pek tabii zor olacak," diye ce-

vap verdi kız. "Ama bekar olmak da çekeceğim özlemi hafifletmeyecektir. Hem gerçek bir eş onun duygularını daha iyi dizginleyip gölgeyi ondan uzak tutabilir." Yine de, Brandir'in uyarısı kızın zihninde yer etmiş olmalı ki, Turambar'ı evlilik konusunda biraz daha beklemeye ikna etti. Kızın bu yaklaşımını hayretle karşılayan Turambar hüzne kapılmıştı; ancak Brandir'in evlenme hususunda acele karar vermemesi yönünde Níniel'e telkinde bulunduğunu yine kızın kendisinden öğrenince, bu hüznü öfkeye dönüşüverdi.

Bir sonraki ilkbahar gelip çattığında Níniel'i karşısına alan Turambar ona bir konuşma yaptı. "Zaman hızla geçiyor. Yeterince bekledik, bense daha fazla beklemek istemiyorum. Kalbinin sana emrettiği gibi hareket et, sevgili Níniel, ama şunu da aklından çıkarma: Benim önümde iki seçenek var. Ya yeniden vahşi araziye çıkıp savaşa atılacağım; ya da seninle evlenecek ve herhangi bir kötülük evimizi ve seni tehdit etmediği sürece asla savaş yoluna inmeyeceğim."

Bu açıklama karşısında mutluluğunu gizleyemeyen Níniel, kendisini evlenmekten alıkoyan manevi bağları silkip attı ve yaz ortasında evlendiler. Bunu büyük bir şenlik düzenleyerek kutlayan orman adamları, Amon Obel'in tepesinde inşa ettikleri bir evi yeni evli çifte düğün hediyesi olarak sunmuştu. Turambar ve Níniel yeni yuvalarında mutluluk içinde yaşamaya başlarken, Brandir'in içine bir türlü rahat vermeyen huzursuzluk, gün geçtikçe derinleşiyordu.

Glaurung'un Gelişi

Geçen süre zarfında Glaurung'un gücü ve de kini öyle büyümüştü ki, bedeni çok daha heybetli bir görünüm kazanmış ve sayısız Orku etrafına toplamıştı. O artık bir ejder-kraldı ve bir zamanlar Nargothrond'un hükmünde bulunan tüm topraklar artık onun ayaklarına serilmişti. Turambar'ın orman adamları arasında geçirdiği üçüncü yıl sona ermeden, Glaurung bir süredir barış içinde yaşamakta olan bu ahalinin topraklarına saldırılar düzenlemeye

başladı; çünkü tıpkı ona uzaktan komut veren efendisi gibi bu ejderha da, Kuzey'in kudretine meydan okumuş Üç Aile'den en sonuncusuna mensup bir İnsanın halen Brethil'de ikamet ettiğinin farkındaydı. Bu, onlar için katlanılamaz bir gerçekti; çünkü Morgoth'un hedefi, kendisine köle olmayı kabul etmeyen tek bir kişi bile kalmadığından emin olana dek, Beleriand'ın en ücra köşelerine kadar her yanın altını üstüne getirmek, bakmadık delik bırakmamaktı. Bu durumda da, Glaurung'un Túrin'in saklandığı yeri tahmin etmesi ya da bazılarının öne sürdüğü gibi o dönemde Túrin'in gerçekten de kendisini aramakta olan kötülüğün gözünden kaçınayı başarması, pek bir şey değiştirmiyordu. Çünkü her halükarda Brandir'in tavsiyelerine uyulmamış olacak ve Turambar'ın eline iki seçenek kalacaktı: Hiçbir şey yapmadan oturup kötülüğün onu bir lağım faresi gibi köşeye sıkıştırmasını beklemek veya zırhı ile silahlarını yeniden kuşanıp açığa çıkmak.

Orkların yaklaştığına dair haberler Ephel Brandir'e ilk ulaştığında, Níniel'in yakarılarına sırt çeviremeyen Turambar hemen harekete geçmedi. "Henüz evimize kimse saldırmadı. Sense ancak öyle olması halinde silaha sarılacağın sözünü vermiştin. Hem söylenenlere göre Orkların sayısı çok fazla değilmiş. Ayrıca Dorlas diyor ki, sen buralara gelmeden önce bu tip akınların sayısı çok daha fazlaymış ve o zaman bile ormanda yaşayanlar Orkları püskürtmeyi defalarca başarmış."

Ama bu defa orman adamları alt edildi, çünkü bu seferki akına katılan Orklar öncekilerden daha çetin ve de kurnaz bir kabileye mensuptu ve başka hedefler doğrultusunda seyahat ederken bu ağaçlıkları sadece bir geçit olarak kullandıkları ya da küçük gruplar halinde ava çıktıkları önceki seferlerin aksine, bu kez Brethil Ormanı'nı tümüyle işgal etmeden geri dönmeye niyetleri yoktu. Sonuç olarak Dorlas ve adamları işgalciler karşısında tutunamayıp büyük kayıplar vererek çekilmek zorunda kaldı ve Ork güruhu Teiglin Nehri'ni geçip ormanın derinliklerine kadar ilerledi. Turambar'ın yanına gelip son çatışmada aldığı yaraları ona gösteren Dorlas "Bakın lordum," dedi ona, "tam da içime doğduğu gibi,

size ihtiyaç duyduğumuz an gelip çattı. Bir yabancı olarak değil de, içimizden biri olarak kabul edilmeyi dilemediniz mi hep? Başımızdaki bu felaket sizi ve ailenizi de tehdit ediyor. Çünkü Orklar ormanın içlerine doğru yola devam ederse –ki öyle görünüyor– evlerimiz de onların gazabından kurtulamayacaktır."

Bunun üzerine ayağa kalkan Turambar kılıcı Gurthang'ı yeniden kuşandı ve diğerlerine önderlik etmek üzere savaş yoluna indi; bu haber orman adamlarını da yüreklendirmiş ve Turambar'ın emri altında toplanan birliklerin sayısı kısa süre içinde yüzleri bulmuştu. Sonra hep birlikte harekete geçip ormanda yakaladıkları tüm Orkları öldürdüler ve leşlerini Teiglin Sığlıkları'nın yanındaki ağaçlardan sallandırdılar. İkinci bir Ork dalgası geldiğinde onu tuzağa düşürdüler ve gerek karşılarına çıkan orman adamlarının beklenmedik ölçüde kalabalık oluşu gerekse Karakılıç'ın yeniden savaş alanına inmiş olmasının yarattığı dehşet, Orkların bozguna uğrayıp kaçmasına ve bu sırada çoğunun kılıçtan geçirilmesine yol açtı. Ardından, tahtadan büyük iskeleler inşa eden orman adamları, Morgoth'un askerlerinin ölü bedenlerini yığınlar halinde ateşe verdi ve aldıkları intikamı simgeleyen yanık leş kokusu kara bir duman eşliğinde göğe yükselip rüzgarlar tarafından savrularak batıya dek ulaştı. Olup biteni anlatmak üzere Nargothrond'a geri dönebilen Orkların sayısı çok azdı.

Aldığı haber karşısında Glaurung feci bir öfkeye kapılmışsa da, hemen harekete geçmektense bir süre sessizce uzanıp durum değerlendirmesi yapmayı tercih etti. Böylece huzur dolu bir kış mevsimi geçirme imkânı bulan İnsanlar "Brethil'in Karakılıcı öyle büyük bir savaşçı ki, düşmanlarımız bir daha karşımıza çıkmaya cesaret edemez," şeklinde yorumlar yapıyordu. Níniel de rahatlamış ve Turambar'ın şanına yaraşır bir dövüş çıkarıp diğerlerine liderlik etmesi onu sevince boğmuştu. Oysa Turambar derin düşüncelere dalmış halde suskun oturuyordu ve içinden şöyle geçiriyordu: "Zarlar atıldı artık. Beni büyük bir sınav bekliyor; ya şöhretimin boşuna olmadığını kanıtlayacağım ya da tamamen yok olacağım. Bundan böyle kaçmak yok. Anlamı 'Kadersizliğin Efen-

disi' olan Turambar ismimin hakkını vereceğim veya kendi iradem ile cesaretime dayanarak kötü kaderimin üstesinden geleceğim... ya da bu uğurda mahvolup gideceğim. Ama sonuçta ölsem de kalsam da, Glaurung'u elbet öldüreceğim."

Diğer yandan boş da oturmuyordu ve adamları içinde yeterli cesarete sahip olan gönüllüleri haber toplamak üzere çok uzaklara gönderiyordu. Ortada böyle bir yetki edindiğine dair konuşulmuş hiçbir şey yoksa da, büyük bir doğallıkla Brethil'in efendisi gibi hareket edip emirler yağdırmaya başlamıştı ve adamları bu emirleri harfi harfine yerine getirirken Brandir'i hiç umursamaz olmuştu.

İlkbahar beraberinde yeni umutlarla çıkagelirken, orman adamları büyük bir coşkuyla şarkılar söyleyip gündelik işleriyle uğraşıyordu. Aynı ilkbahar Níniel hamile kaldı ama bu durum ona pek yaramamış olsa gerek ki, kızın beti benzi atmış ve neşesi kaçmıştı. Kısa süre sonra, Teiglin Nehri'nin ötelerine gönderilen izciler, garip haberler getirdi; dediklerine göre Nargothrond eteklerindeki düzlüğün üzerinde bulunan ormanlarda büyük bir yangın çıkmıştı ve herkes bunun ne manaya geldiğini merak ediyordu.

Çok geçmeden başka haberler de ulaştı: Yangınlar kuzeye doğru yayılıyordu ve hiç şüphesiz Glaurung'un işiydi bu. Anlaşılan o ki, yeni bir kötülük peşinde olan ejderha Nargothrond'dan ayrılmıştı. Orman adamları içinde safça bir ümide kapılan bazıları şöyle dedi: "Ordusu yok edilen ejder gerçeği kabullenip geldiği yere geri dönüyor olmalı." Bazı diğerleri ise şunu dileyecek kadar gaflet içindeydi: "Dileyelim de yolu bizim topraklarımızdan geçsin ki onu avlayabilelim." İçlerinde boş ümitler beslemeyen tek kişi Turambar'dı, çünkü o, Glaurung'un kendisi için geleceğine emindi. Níniel'in moralini bozmamak için ona belli etmekten kaçınsa da, nasıl bir yol izlemesi gerektiği konusuna kafa yoruyordu ve bu esnada günler ve geceler biribirini kovalayıp ilkbahar sona erdi ve yaz geldi.

Bir gün çevrede devriye gezen iki adam büyük bir korkuyla Ephel Brandir'e geldi; bulundukları yerin çok yakınında Dev

Solucan'ı görmüşlerdi. "Gerçek şu ki, lordum," dediler Turambar'a nefes nefese, "başka hiçbir şeyle ilgilenmeden doğruca Teiglin'e geliyor. İzlediği yol üzerindeki ağaçları nefesinden çıkan alevlerle yakıyor ve her yanı dumana boğuyor. Yaydığı koku dayanılır gibi değil. Çıkardığı yangınlar sayesinde, Nargothrond'dan başlayıp ta buralara kadar katettiği yol boyunca arazide dümdüz bir patika açtığı görülüyor ve üstelik istikamet tam da bizim bulunduğumuz yere çıkıyor. Ne yapabiliriz?"

"Yapabileceğimiz pek bir şey yok," dedi Turambar, "yine de ben bazı önlemler düşündüm. Verdiğiniz haberler beni korkutmaktan çok umutlandırdı; çünkü eğer ejderha gerçekten de dediğiniz gibi düz bir yol izliyor ve hiçbir yöne sapmadan doğruca üzerimize geliyorsa, içinizde kalbi en dayanıklı olanlara sunacağım bir önerim var." Turambar'ın konuşmayı orada kesip daha başka bir açıklama yapmaması adamları iyice meraklandırmıştı; yine de, liderlerinin sesindeki kararlı ton onların içini cesaretle doldurmaya yetiyordu.[25]

Teiglin Nehri Ered Wethrin'in zirvelerinden aynı Narog Nehri gibi büyük bir hızla iner ve Sığlıklar'ı geçinceye dek alçak kıyılar arasında seyrettikten sonra bazı diğer dere kollarının kendisine katılmasıyla beraber gücü artarak, üzerinde Brethil Ormanı'nın yer aldığı tepelerin etekleri boyunca ilerlerdi. Ardından, iki tarafı devasa taş duvarlar misali yükselen dar ve derin yarıkların arasında, büyük bir güçle ve muazzam bir gürültü çıkararak akmayı sürdürürdü. Glaurung'un yolu üzerinde de bu dar boğazlardan biri yer alıyordu ve Celebros Deresi'nin hemen kuzeyine denk gelen bu kesim, içlerinde en derini sayılmasa bile hiç kuşkusuz en darıydı. Turambar adamları içinden seçtiği birbirinden gözüpek üç kişiyi ejderhanın hareketlerini kollamaları için bu boğazın kenarına konuşlandırdı; kendisi ise atını haberlerin ona çabuk ulaşabileceği ve bulunduğu yerden çok geniş bir araziyi göz hapsinde tutabileceği, ormanın yüksek bir kesimindeki Nen Girith Şelalesi'ne sürmüştü.

Harekete geçmeden önce adamlarının tümünü Ephel Brandir'de bir araya toplayıp onlara şöyle seslendi:

"Brethil'in yiğitleri, sadece büyük bir direnç ve cesaret yoluyla geri püskürtebileceğimiz ölümcül bir tehlike üzerimize çökmüş bulunuyor. Bu mücadelede sayımızın kalabalık oluşu bize hiçbir fayda sağlamayacaktır; onun yerine, kurnazlığımıza ve iyi şansa bel bağlamalıyız. Eğer bir Ork sürüsünün üzerine atılır gibi hepimiz bir arada ejderhaya saldırırsak, kendimizi açığa çıkarıp ölüme atmaktan ve dolayısıyla eşlerimizi ve diğer yakınlarımızı savunmasız bırakmaktan başka bir anlama gelmez bu. O yüzden, ben derim ki siz burada kalın ve kaçış hazırlıklarını tamamlayın. Çünkü Glaurung buraya ulaşacak olursa, evlerinizi terk edip etrafa dağılmanız ve elden geldiğince uzağa kaçmanız gerekecek; ancak o sayede bazılarınız izini kaybettirip hayatta kalabilir. Şuna hiç kuşku yok ki, ejderha önüne koyacağımız engelleri aşmayı başarırsa buraya gelecek ve gözüne çarpan her ne varsa yok edecektir. Sonrasında ise burada daha fazla zaman harcamayıp tüm hazinelerinin saklı olduğu ve güven içinde semirmesine yetecek büyüklükte salonların yer aldığı inine, Nargothrond'a dönecektir."

Liderlerinden çok daha umut vaat edici sözler bekleyen adamlar Turambar'ın bu konuşması üzerine büyük bir hayal kırıklığı ve güven sarsıntısı geçirmişti. Onları teselli etmek istercesine sözlerine kaldığı yerden devam etti Turambar: "Durun biraz, bu söylediklerim olabilecek en kötü senaryo. Tasarladığım planı başarıyla hayata geçirebilirsek ve şans da yüzümüze gülerse, iş bu raddeye gelmeyecek bile. Çünkü geçen yıllar süresince fiziksel gücü ve yarattığı tehlike giderek büyümüş olsa da, ben bu ejderhanın yenilmez olduğunu düşünmüyorum. Şimdiye kadar onun hareket tarzını ve huyunu suyunu bir nebze tanımış olduğum kanısındayım. Onun gücü, o kocaman cüssesinin ona bahşettiği fiziksel kuvvetten ziyade, ruhunun derinliklerine kök salmış kötülükten kaynaklanıyor. Ben ve şu an beni dinlemekte olan sizlerin çoğu henüz çocukken, Nirnaeth Arnoediad Savaşı'nın gerçekleştiği sene yaşananlarla ilgili şu anlatacağıma kulak verin: O şanlı savaş

alanında Cüceler ejdere karşı durmayı başarmış ve hattâ Belegostlu Azaghâl mızrağını ona öyle derinlemesine saplamış ki, Glaurung gerisingeri Angband'a kaçmak zorunda kalmış."

Bunları söyledikten sonra, kılıcı Gurthang'ı kınından bir hamlede çekip çıkaran Turambar onu havaya kaldırırken, izleyenler Turambar'ın elinden bir alev demetinin fırlayıp göğe yükseldiği izlenimine kapıldı. Bunun üzerine hep bir ağızdan bağırdılar: "Brethil'in Kara Dikeni!"

"Brethil'in Kara Dikeni," diyerek onlara katıldı Turambar. "Düşmanlarımız ondan korksa iyi olur, çünkü sizi temin ederim ki, ejderha Glaurung'un ve aynı soydan gelen tüm beznerlerinin o dikenlerle kaplı derisi her ne kadar demirden daha sağlam olsa da, karınları bir yılanınki kadar yumuşaktır. Bu da demek oluyor ki, Brethil'in yiğit savaşçıları, ne yapıp edip Glaurung'un karnını hedef almalıyım. Kim benimle gelmek ister? Çıktığım bu yolda bana eşlik edecek kolu güçlü ama yüreği daha da güçlü birkaç kişiye ihtiyacım var."

Dorlas bir adım öne çıktı. "Ben sizinle geleceğim, lordum; çünkü ben, karşımdaki düşman her ne olursa olsun onu beklemektense üzerine gitmeyi tercih ederim."

Gözcülerin ejderle ilgili getirdiği haberler dilden dile yayılırken giderek daha da abartıldığından, Glaurung'un yarattığı dehşet öyle bir hal almıştı ki, diğerleri gönüllü olmakta besbelli tereddüt ediyordu. Bu durum karşısında Dorlas haykırmaktan alamadı kendini: "Kendinize gelin, Brethil'in erkekleri! Düştüğümüz şu durum da gösteriyor ki, Brandir'in bizim için çizdiği yoldan hayır yok. Karşımızdaki tehlikeden saklanarak kaçamayız. İçinizde Handir'in oğlunun yerine geçip de Haleth Hanedanı'nı utançtan kurtaracak kimse yok mu?" Konuşmanın başından beri toplantıyı yöneten kişi konumunda en yüksek koltukta oturmakta olduğu halde kimsenin umursamadığı Brandir, kendisini herkesin önünde küçük düşüren bu son sözlerden dolayı büyük bir üzüntüye kapılmıştı, oysa o, böyle bir aşağılama karşısında Turambar'dan Dorlas'ı azarlamasını beklerdi. Tam o sırada, Brandir'in akrabala-

rından biri olan Hunthor söz aldı: "Böyle sözler ederek, geçirdiği talihsiz kaza sonucu kalbinde taşıdığı cesareti bacaklarına yansıtmaktan mahrum kalmış olan lordumuzu küçük düşürmen hiç yakışık almadı, Dorlas. Dikkat et de bir an gelip sen de tam aksini kanıtlamayasın! Ayrıca, onun tavsiyelerine hiç uyulmadığına göre, onların yersiz olduğu sonucuna nereden varıyorsun? Şefimize en çok bağlı olması gereken sen bile onun söylediklerini hiçe saydın. Ve şimdi, Glaurung tıpkı daha önce Nargothrond'un üzerine çöktüğü gibi bize felaket getirmeye geliyor ve biz, Brandir'in verdiği akla uymayışımızın ceremesini çekiyoruz. Madem iş bu noktaya geldi, Handir'in oğlu, senin de izninle, Karakılıç'la beraber ejderle hesaplaşmaya Haleth ailesini temsilen ben gideceğim."

"Böylece üç kişi olduk!" diyerek konuşmayı noktaladı Turambar. "İkiniz bu yolda bana omuz verseniz yeter. Ve şunu bilin ki, lordum Brandir, ben sizi asla küçümsemedim. Fakat ejdere karşı girişeceğimiz mücadelede çok hızlı hareket etmemiz gerek ve bunu ancak gücü kuvveti yerinde kimseler başarabilir. Sizin yeriniz halkınızın yanıdır. Çünkü siz bilge bir önder olduğunuz kadar iyi de bir hekimsiniz ve korkarım ki, bizi bekleyen günlerde her iki özelliğinize de büyük ihtiyaç doğacak." İyi niyetle söylenmiş olsalar da, bu sözler Brandir'in yüreğini daha da yaralamıştı. "Gitmek istiyorsan git," dedi Hunthor'a dönerek, "ama bunu onaylamadığımı da bil. Çünkü bu adamın üzerinde bir gölge kol geziyor ve hepinizi beraberinde ölüme sürükleyecek."

Bir an önce yola çıkmak isteyen Turambar vedalaşmak üzere Níniel'in yanına geldiğinde kadın ona sıkıca yapıştı ve çılgınca ağlamaya başladı. "Gitme oraya, Turambar, yalvarırım gitme!" diye yırtınıyordu genç kadın. "Bunca zamandır kaçtığın gölgeye meydan okumanın anlamı yok! N'olursun beni de yanına al ve buradan sessizce uzaklaşalım!"

"Níniel canımın içi, dinle;" diye cevap verdi adam, "kaçacak bir yer kalmadı artık. Sen ve ben bu topraklara beraberce mıhlanmış durumdayız. Bize kucak açmış olan bu halka sırt çevirip de buraları gizlice terk etsem bile, sığınacak bir baraka dahi bula-

mayacağımız vahşi doğanın bağrına seni uluorta çıkarmakla hem senin hem de karnındaki yavrumuzun ölüm fermanını imzalamış olurum. Gölge'nin henüz ulaşamadığı en yakın yerleşim yeri ile aramızda yüzlerce kilometre mesafe var. Yine de metin olmalısın, Níniel. Çünkü sana söz veriyorum; ne sen ne de ben bu ejderha veya Kuzey'in hizmetindeki başka bir düşman eliyle öleceğiz." Genç kadın, eşinin yaptığı bu kararlı konuşma üzerine ağlamayı ve yırtınmayı kesmişse de, kocasına verdiği veda öpücüğü buz gibi soğuktu.

Turambar beraberinde Dorlas ve Hunthor olduğu halde Nen Girith'e doğru son hızla yola çıktı. Oraya ulaştıklarında güneş batı ufkunda gözden kaybolmaya yüz tutmuş, gölgeler ise uzamıştı; köyden dışarı gönderilip de halen geri dönmeyen son iki gözcü onları orada bekliyordu.

"Manzarayı kaçırdınız, lordum," dedi adamlar. "Ejderha nihayet Teiglin'in kıyılarına vardı ve orada durup ateş saçan gözlerle nehrin karşı yakasını inceledi. Biz o gelmeden uzaklaşmayı zorlukla başardık. Geceleri de yol aldığını göz önüne alırsak, yarın tan ağarmadan bizim köye saldırıda bulunması kuvvetle muhtemel."

Celebros çağlayanlarından öteye bakan Turambar batan güneşin son ışıkları altında nehir kenarından yükselen siyah dumanları seçebildi. "Kaybedecek vakit yok," dedi sonra yanındakilere. "Ama olayların istediğim yönde geliştiğini söyleyebilirim. Onun hemen karşıya geçmektense çevrede bir süre dolanacağından çekiniyordum; nehri daha kuzeyde, Sığlıklar'ın olduğu kesimde aşıp böylelikle oradaki eski yola ulaşsaydı tüm ümitlerimiz suya düşerdi. Ama kapıldığı kibir ve öfke onu dosdoğru üzerimize, tam bizim istediğimiz yere getiriyor." Bir yandan yüksek sesle açıklama yaparken bir yandan da içinden kafa patlatıyordu: "Orklar gibi bu ejderha da Sığlıklar'a yaklaşmaktan çekiniyor olmasın sakın? Haudh-en-Elleth! Finduilas hareketsiz uzandığı yerde bile benimle kaderim arasında engel mi teşkil ediyor acaba?"

Sonra, yanındakilere dönüp şöyle dedi: "Üzerimize düşen gö-

revi size açıklayayım: Bir süre beklemeliyiz; çünkü bu işte çok aceleci davranmak en az geç kalmak kadar tehlike yaratır. Güneş batınca olabildiğince temkinli bir şekilde sürünerek Teiglin kıyısına ineceğiz. Ama dikkat edin! Çünkü Glaurung'un kulakları da en az gözleri kadar hassastır... ve en ufak bir gürültü çıkararak yerimizi ele vermek bizim açımızdan ölümcül sonuçlar doğurur. Eğer fark edilmeden nehre ulaşmayı başarırsak, yardan aşağı inmemiz ve kanyonun dibindeki akıntının karşısına geçmemiz gerekecek; böylelikle ejderin hareket yolu üzerinde bir noktaya mevzilenmiş olacağız."

"Peki ejderha o koca gövdesiyle dediğin yere nasıl ulaşacak?" diye sordu Dorlas. "İstediği kadar kıvrak olsun, sonuçta o dev bir ejder ve yarın bir kenarından aşağı inip de diğerinden geri yukarı çıkması bana imkânsız görünüyor. Üstelik dibe kadar inmeden karşıki yara sıçrayıp tırmanışa geçebilir. Öyle veya böyle, aşağıdaki azgın suların dibine konuşlanmış olmak bize ne gibi bir avantaj getirecek?"

"Yarın birinden aşağı inerken ani bir hamleyle karşıdakine tutunup yukarı çıkması ihtimalini inkâr edemem tabii," dedi Turambar. "Böyle bir şey yaparsa, bizim açımızdan çok kötü olur. Ama onu tanıdığımız kadarıyla ve şu an bulunduğu yere bakacak olursak aklından başka şeyler geçirdiği umuduna kapılıyorum. Şu anki güzergahta devam ederse, vaktiyle bir geyiğin kendisini takip eden Haleth Halkı'na mensup avcılardan kaçmak için üzerinden atladığına dair şu öyküyü hep anlattığınız Cabed-en-Aras'ın kenarına gelecek. Vücudu o kadar iri ki, o çatlağın üstünden zorlanmadan atlayacağını düşünecektir ve bu da bizim yegane dayanağımız."

Bu sözler üzerine Dorlas'ın içine bir sıkıntı çöktü; çünkü Brethil yöresini ondan daha iyi tanıyan kimse yoktu ve Cabed-en-Aras'ın ne denli uğursuz bir yer olduğunu gayet iyi biliyordu. Bu yarığın doğu yakasında, en tepesini süsleyen birkaç ağaç dışında çıplak olarak nitelenebilecek yüz yirmi metre yüksekliğe sahip dik bir uçurum bulunuyordu; karşı kıyı ise diğerine oranla daha az dik ve daha alçaktı ve aşağı doğru sarkan çalı kümeleri ve ağaç-

larla bezeliydi. İki yar arasındaki kayaların üzerinde coşkunlukla akan vahşi nehrin bir yakasından diğerine ancak çok cesur ve ayağına hakim bir adamın gündüzün geçmesi beklenebilirse de, bu işe geceleyin kalkışmak ölümle eş anlamlıydı. Ama Turambar kararını vermişti bir kez ve onu bu karardan caydırmaya çalışmak boşuna olurdu.

Hazırladıkları plan uyarınca günbatımıyla beraber harekete geçtiler ve dosdoğru ejderin bulunduğu yere yöneldiler. Bunu yaparken ilkin Sığlıklar'a giden yolu izlemişler ve henüz fazla bir mesafe katetmemişken güneye dönüp dar bir patikaya girerek Teiglin'in üzerinde yükselen loş koruluğa dalmışlardı.[26] Attıkları her adıma dikkat ederek ve sık sık durup etrafa kulak kabartarak Cabed-en-Aras'a yaklaştıkça, burunlarına giderek kesifleşen bir yanık kokusu ve beraberinde mide bulandırıcı bir başka koku geliyordu. Havada hiçbir kıpırtı yoktu ve tüm tabiat ölümcül bir sessizliğe bürünmüştü. O an sırtlarına denk gelen doğu yönünde gecenin ilk yıldızları pırıldamaya başlarken, batı ufkunda gözden kaybolmak üzere olan güneşin son ışıkları sayesinde, dalgalanmaksızın doğruca göğe uzanan silik duman kulelerini seçebiliyorlardı.

Turambar iki yoldaşıyla beraber köyden ayrılınca Níniel olduğu yerde taş gibi hareketsiz kalmıştı. Bir süre sonra Brandir onun yanına geldi. "Níniel, aklına en kötü ihtimali getirmekten kaçınmalısın. Görüyorsun bak, ben sana evlenme kararı almadan önce biraz daha beklemeni salık vermemiş miydim?"

"Doğru," diye cevap verdi kız. "Ama gerçeği görmenin bu saatten sonra bana ne faydası olur ki? Çünkü evlilik olmadan da aşk kişiye acı verebilir ve onu kötü sonuçlarla yüzleşmek durumunda bırakabilir."

"Bunu biliyorum," dedi Brandir. "Ama evliliğin karşındakinin kararlarını etkileyebilmek gibi bir işlevi de olmalı."

"İki aydır onun çocuğuna hamileyim," dedi Níniel. "Sahip olduğum şeyi kaybetmekten yana korkum hamileliğimden daha zor katlanılır bir şey gibi görünmüyor bana. O yüzden de senin bu denli endişeli oluşuna bir anlam veremiyorum."

"Ben de öyle," diye itiraf etti Brandir. "Ama yine de korkuyorum."

"İnsanın içine nasıl da su serpiyorsun!" diye sitemle bağırdı kız. "Ama söyleyeceklerime kulak ver, dostum Brandir: İster evli olayım ister değil, ister anne olayım ister genç bir kız, duyduğum korku katlanılır gibi değil. Kadersizliğin Efendisi kendi kaderiyle yüzleşmeye gitmişken ben nasıl olur da burada elim kolum bağlı oturup iyi ya da kötü oluşu şöyle dursun ne zaman geleceği bile belli olmayan bir haberin yolunu gözlerim? Belki de kocam bu gece ejderhayla çarpışacakken, bunca korku dolu saati sırf bekleyerek nasıl geçireceğim ben?"

"Bilmiyorum," dedi adam, "ama saatler elbet geçecektir; hem senin için hem de onunla giden diğer savaşçıların eşleri için."

"Diğerlerinin eşleri bu durum karşısında kalbine istediği gibi taş bassın!" diye haykırdı genç kadın. "Ama ben, gideceğim. Tehlike içindeki efendim ile aramda çok uzun bir mesafe oluşunun önemi yok. Onun akıbetine herkesten önce kendi gözlerimle tanıklık etmeliyim!"

Kızın bu meydan okuyuşu karşısında içi kararan Brandir onu ikna etmeye çalıştı. "Böyle bir çılgınlık yapmaman için elimden gelen çabayı göstereceğim. Çünkü böyle yapmakla tüm mantık kurallarını çiğnemiş oluyorsun. Hem onlarla aramızdaki mesafe olur da işler kötüye giderse kaçmak için bize zaman kazandıracaktır."

"İşler kötü giderse, kaçacaklar arasında ben olmayacağım," dedi kız isyankar bir sesle. "Boşuna bana yol göstermeye kalkma, beni kararımdan döndüremezsin." Bu sözlerin ardından evinden dışarı çıkan genç kadın, Ephel'in orta yerindeki açıklıkta halen beklemekte olan kalabalığa seslendi: "Ey Brethil'in yiğit geçinen erkekleri! Ben burada daha fazla beklemeyeceğim. Eğer kocam ölürse, tüm ümidimiz de onunla birlikte yitip gider. Yaşam alanınız olan bu orman ve topraklarınız üzerindeki diğer her şey yanacak, evleriniz küle karışacak ve bu yıkımdan hiç ama hiç kimse kaçamayacak. Madem öyle, burada pineklemenin anlamı nedir?

Kaderin bize getirdiği her neyse, onunla yüzleşmeye gidiyorum ben. Benimle hemfikir olanlar arkamdan gelsin!"

Bu çağrıya uyan pek çokları Níniel'le beraber yola çıkmaya hazırlandı: Turambar'la birlikte bu zor göreve gitmiş olan Dorlas ve Hunthor'un geride kalan eşleri kocalarını yalnız bırakmamak için gelirken, bazıları derin bir acıma duydukları Níniel'e destek olup onun dostluğunu kazanma isteğiyle, daha önce benzer bir tehlikeyle karşılaşmamış olup saf bir cesaret veya ahmaklık sonucu bu kararı alan bazı diğerleri ise sırf şu meşhur ejderhaya karşı verilecek kahramanca mücadeleye tanık olma dürtüsüyle gruba katılıyordu. Karakılıç onların gözünde öyle bir mertebeye yükselmişti ki, Glaurung'un bile onu alt edebileceğini içlerinden çok azının aklı kesiyordu. Oldukça kabarık bir sayıya ulaşan grup, atıldıkları tehlikenin pek de bilincinde olmayarak, hızla yola çıktı; çok az dinlenerek ilerleyip yorgun argın Nen Girith'e vardıklarında gece çökmek üzereydi ve Turambar oradan ayrılalı kısa süre olmuştu. Ama gece onların cesaretini törpülemişti ve dönüp de geride bıraktıkları yola şöyle bir bakınca yapmış oldukları hıza kendileri de hayret ediyorlardı; halen orada beklemekte olan gözcülerden Glaurung'un ne denli yakınlarda olduğunu ve Turambar'ın kalkıştığı ümitsiz girişimin ayrıntılarını dinleyince içlerine çöken korku, onları daha ileri gitmekten alıkoydu. Bazıları endişeli gözlerini Cabed-en-Aras'ın bulunduğu yöne dikse de, bulundukları mesafeden hiçbir şey seçemiyor ve şelalenin o soğuk sesi dışında hiçbir şey duyamıyorlardı. Tüm vücuduna şiddetli bir titreme yayılan Níniel, zihni çevresindekilerden çok uzaklarda gezinerek, olduğu yere çöküp kalmıştı.

Níniel ve beraberindekiler köyden ayrılınca Brandir orada kalanlara şöyle demişti: "Nasıl aşağılandığımı ve tavsiyelerimin nasıl kulak ardı edildiğini görün işte! Varsın bundan sonra Turambar sizin lideriniz olarak anılsın, bana ait olan tüm hükümranlık yetkilerini fiilen elimden alalı çok oldu zaten. Hem lordluk unvanımdan hem de halkımdan feragat ediyorum. Bundan böyle hiç-

biriniz tavsiyelerimi dinlemek ya da tedavi talebinde bulunmak için yanıma uğramasın!" Hiddetle bunları söylerken lordluğunu simgeleyen asayı da ortadan ikiye kırmıştı. İçinden kendi kendine şöyle devam etti: "Artık beni burada tutacak hiçbir şey kalmadı, Níniel'e olan sevgim dışında. Demek oluyor ki, akla sığsın veya sığmasın, o her nereye giderse, ben de gitmeliyim. İçinde bulunduğumuz bu felaket anında hiçbir öngörüde bulunmak mümkün değil; ama kimbilir, yakınında olursam bazı tehlikeleri onun üzerinden uzak tutmayı başarırım belki."

Aldığı bu karar üzerine, daha önce çok nadiren yaptığı bir şey yapıp kısa bir kılıç kuşanan Brandir, Ephel kapılarından çıktı ve dayandığı koltuk değneğinin elverdiği ölçüde hızlı ilerleyerek, Níniel ve beraberindekilerin gittiği yoldan Brethil'in batısındaki otlaklara doğru seke seke yürümeye koyuldu.

Glaurung'un Ölümü

En sonunda, gece tüm karanlığıyla araziyi içine alırken Cabed-en-Aras'a varan Turambar ve yanındakiler, kanyonun dibinde akan suyun gür sesini duyunca memnun oldu; çünkü bu ses her ne kadar az sonra aşağıda atılacakları tehlikeli macerayı çağrıştırıyorsa da, diğer tüm sesleri yutup bir nevi onlara yardım ediyordu aynı zamanda. Dorlas onları biraz daha güneydeki bir noktaya götürdü ve orada bulunan bir yarıktan aşağı inerek çok geçmeden zemine ayak bastılar. Nehrin ortasında uzanan birbirinden büyük sayısız taş parçası ile kayayı ve bunların arasında vahşice akan suyu süzen Dorlas yılgın bir şekilde dişlerini gıcırdattı. "Bu yolun ölüme çıktığı kesin."

"İster yaşama çıksın ister ölüme, tek yol bu," dedi Turambar. "Ayrıca, vakit kaybının durumu iyileştireceğini hiç sanmıyorum. O yüzden beni izleyin!" Önleri sıra suyun üzerindeki taşlardan yürüyüp, biraz gözü karalığına birazsa becerisine dayanarak ve belki biraz da kaderi böyle yazıldığı için, sağ salim karşıya geçebildi ve peşinden kimin geldiğini görmek için arkasını dönüp

derin karanlığa gözlerini dikti. Yanı başında karanlık bir figürün dikilmekte olduğunu görünce "Dorlas, sen misin?" diye sordu.

"Hayır o değil, benim," dedi Hunthor. "Dorlas akarsuyun üstünden geçerken aşağı düştü. Çünkü bir adam savaşmayı ne kadar çok severse sevsin, pek çok şeyden korkabilir de. Şu an sırılsıklam şekilde kıyıya çıkmış tir tir titriyordur sanırım; akrabama ettiği laflar yüzünden şimdi biraz utanmıştır belki."

Kısa bir süre için dinlenmeye çekilen Turambar ve Hunthor, karşıya geçerken elbiseleri sırıksıklam olduğu için gecenin ayazı içlerine daha bir işleyince, böyle hareketsiz durmayı daha fazla göze alamayarak nehrin kuzeyinde kendilerini Glaurung'un yattığı yere çıkaracak bir geçit aramaya koyuldular. O kesimde kanyon biraz daralıyor ve gölgeler içinde kalıyordu; yönlerini daha iyi tespit etmek için bir ellerini kayalık duvardan ayırmaksızın karanlığın içinde yürüyen ikili bir süre sonra güçlü bir horultu sesiyle irkildi ve başlarını karldırıp bakınca, tavşan uykusuna yatmış olan ejderhanın boğazının derinliklerinde için için yanan ateşin o nefes alıp verdikçe dışarı çıkan kıvılcımlarını görür gibi oldu. Elleriyle kayalıkları yoklayarak yarın kenarına çıkmalarını sağlayacak bir geçit aramaya başladılar; tüm ümitleri canavarın savunmasız olan karnına erişmelerine imkân verecek bir noktaya ulaşabilmekte yatıyordu. Ejderhadan yayılan koku öyle yoğunlaşmış ve dayanılmaz bir hal almıştı ki, güçlükle tırmanmaya çalışırken başları dönüp sık sık kayıyorlar, yarın duvarlarından fışkıran küçük ağaçların dallarını kavrayıp vücutlarının heryerinin kasılmasına neden olan öğürmelerin geçmesini bekliyorlar, verdikleri uğraşın etkisiyle Teiglin Nehri'nin dişleri arasına düşüp parçalanmak dışında bütün korkuları unutuyorlardı.

Sonra Hunthor'a dönüp alçak sesle şöyle dedi Turambar: "Gücümüzün son zerrelerini de böyle boşa harcamayalım. Çünkü ejderhanın nereden geçeceğine emin olmadıkça, daha fazla tırmanmanın anlamı yok."

"Fakat bunu beklersek," diye görüşünü dile getirdi Hunthor sesini yükseltmeden, "ejderin gideceği yönü anladığımızda, bizi

bu kanyondan çıkaracak bir yol aramaya vakit kalmaz."

"İşte bunda haklısın," dedi Turambar. "Ama her şeyimizi şansa bıraktığımıza göre, bu hususta da şansımıza güvenmekten başka yapacak bir şeyimiz yok." Bunun üzerine durup beklemeye başladılar ve kanyonun ağzındaki boşluktan görünen gökyüzü kesitinde beyaz bir yıldızın belli belirsiz kayışına dalıp gitmişlerdi ki, Turambar etlerini emen ve çiğneyen karanlık bir varlık karşısında iradesine hakim olup direnç gösterdiği hissine kapılmasına yol açan bir rüyanın içine yavaş yavaş sürüklendi.

Sonra birden, kanyonun duvarlarını zangırdatan muazzam bir gürültü koptu ve bu sesin yankıları henüz dinmemişti ki Turambar olduğu yerde doğrulup Hunthor'a seslendi: "Canavar uyanıyor. Beklediğimiz an gelip çattı. Kılıcını olabildiğince derine batır, çünkü üç kişinin işini ikimiz üstlenmek durumundayız!"

Glaurung'un Brethil Ormanı'na yapacağı saldırı nihayet başlamıştı ve her şey Turambar'ın umduğu gibi gidiyordu. Başka bir yana sapmadan yavaş ve kararlı adımlarla yarın kenarına yürüdüğüne bakılırsa, ejderha önayaklarını çatlağın karşısına basıp kocaman cüssesini de peşi sıra karşıya sıçratma niyetinde görünüyordu. Onun gelişini gözleriyle takip eden adamlar dehşete kapıldı; çünkü ejder onların umduğu gibi hemen başlarının üzerinden değil, daha kuzeydeki bir noktadan karşıya geçmeye çalışacaktı; aşağıdan bakınca arka fondaki yıldızları kapayan o dev kafasını görüyorlar, aralanmış olan ağzından dışarı fırlayan yedi alevden dili sayabiliyorlardı. Sonra aniden bir alev dalgası püskürtmesiyle beraber tüm kanyon kızıl bir ışığa boğuldu ve kayaların arasında siyah gölgeler uçuştu; hemen karşısındaki ağaçlar tutuşup dumanlar çıkararak yanmaya başlamış, kocaman taşlar aşağıdaki nehre yuvarlanmıştı. Sonra güçlü bir hamleyle ileri atılıp pençeleriyle yarın karşısını sıkıca kavradı ve bedeninin geri kalanını öne çekmeye başladı.

Glaurung'un farklı bir yol izlemesi sayesinde alev dalgasından korunabilmeyi başaran Turambar ve Hunthor'un gözüpek ve atak hareket etmesi gerekti şimdi; canavar karşıya geçemeden

ona ulaşmaları şarttı, yoksa tüm ümitleri yitip gidecekti. Ejderin geçmeye çalıştığı yerin tam altına varmak için tehlikelere aldırmadan kayaları tırmanmaya başlayan Turambar ölümcül ısının ve de iğrenç kokunun etkisiyle bir an kendinden geçip tam sendelemişti ki, cesurca onu izleyen Hunthor'un onu kolundan yakalayıp yeniden dengesini bulmasına yardım etmesiyle düşmekten ancak kurtuldu.

"Cesaretin hayranlık uyandıracak düzeyde!" dedi Turambar arkadaşına. "Seni yanıma almakla çok doğru bir tercih yapmışım!" fakat o daha sözlerini bitirmemişti ki, yukarıdan kopup gelen büyük bir taş parçası Hunthor'un başına çarptı ve bu darbenin etkisiyle adam dengesini kaybedip aşağıdaki suların içine düştü ve bu, Haleth ailesinin cesur bir ferdinin daha sonu oldu. Dehşetle haykırdı Turambar: "Ne büyük kayıp! Gölgemde yürümenin uğursuzluğu bir defa daha kendini gösterdi! Ne diye başkalarından yardım istedim ki? Al işte, Kadersizliğin Efendisi, şimdi yalnız kaldın ve bunun böyle olacağını ta baştan tahmin etmeliydin. Yapman gereken şeyi yapıp verilen kayıpların boşa gitmemesini sağlamak düşer şimdi sana!"

Tüm azmini ve beraberinde ejderha ile efendisine duyduğu tüm nefreti toplayan Turambar, daha önce hiç hissetmediği ölçüde büyük bir fiziksel ve zihinsel güce kavuştuğu duygusuna kapıldı ve ayaklarını taşlardaki çıkıntılara koyup elleriyle kökleri kavrayarak kanyon duvarını tırmanmaya devam etti; ta ki yarığın hemen ağzına doğru uzanan ve üst kısmı tahrip olmuşsa da kökleriyle halen kayalığa sımsıkı tutunan zayıf bir ağacı yakalayana dek. Ağacın boğum boğum olmuş dalları arasındaki bir çatala ayağını yerleştirirken, bulunduğu yerin ejderin karın bölgesinin tam altına denk düştüğünü ve öyle ki, canavarın karnının neredeyse başına değecek kadar aşağı sarktığını fark etti. Glaurung'un soluk renkli ve kırışıklarla dolu karın derisi, üzerine her tür pisliğin yapışmış olduğu nemli ve gri bir balçığa bulanmıştı ve kelimenin tam anlamıyla ölüm kokuyordu. O anda, vaktiyle Beleg'e ait olan Kara Kılıç'ı çeken Turambar, onu kolunun ve de nefretinin verdiği

tüm kuvvetle yukarı doğru savurarak yaratığın karnına sapladı ve kana susamış uzun ve ölümcül kılıç sapına kadar deriye girdi.

Glaurung aldığı ölümcül yaranın acısıyla öyle feci bir çığlık koyuvermişti ki tüm orman kökünden sarsılmış, Nen Girith'teki gözlem noktasından olay yerini izleyenlerin bile korkudan kanı donmuştu. Çığlığın etkisiyle darbe yemiş gibi geriye savrulan ve bu esnada kılıcın kabzasını da bırakmak zorunda kalan Turambar yardan aşağı doğru kayarken, Kara Kılıç ejderhanın karnında saplı kalmıştı. Tüm bedeni korkunç kasılmalar ve titremeler geçiren Glaurung cüssesini toparlayıp son bir gayretle kendini yarın diğer yanına atmayı başarmıştı ve karşı kıyıda ızdırap içinde kıvranmaya, korkunç çığlıklar eşliğinde kuyruğuyla yerleri kırbaçlayıp debelenmeye başladı. Çok geçmeden, çırpınışlarıyla darmadağın ettiği genişçe bir alanın ortasında, dumanlar içinde hareketsiz kaldı.

Turambar aşağı doğru kaydığı sırada, kılıcı savururken dayanak yaptığı ağacın köklerine tutunmayı başarmış ve afallaması geçip de şuurunu yeniden toplayana kadar orada beklemişti. Ardından, duyduğu yorgunluğa karşı büyük çaba sarf ederek harekete geçti ve yarı kayarak yarı tutunarak aşağıdaki nehrin kıyısına inmeyi başardı. Sonrasında, bu defa elleri ve ayakları üzerinde emekleyerek, her yandan püsküren sular görüşünü engellediği halde, o çok tehlikeli geçişi tekrarlayıp nehrin karşısına ulaştı ve bir süre önce inmiş oldukları yerden geri yukarı tırmanmaya koyuldu. Böylelikle ejderin yanına geldi ve yerde leş gibi uzanan hasmına en ufak merhamet duymadan, memnun gözlerle baktı.

Ağzı yarıya dek aralanmış halde yatıyordu önünde Glaurung; genzinde sakladığı alevler tümüyle sönmüş, kötülük saçan gözleri kapanmıştı. Boylu boyunca gerilmiş olan vücudu bir yana yatmıştı ve Guthrang'ın sapı karnında göze çarpıyordu. O anda Turambar'ın göğsü heyecanla kabardı ve her ne kadar ejderhanın halen soluk aldığını fark etmiş olsa da, kılıcını onun karnından çekmek üzere davrandı. Önceleri onun gözünde değerli bir kılıçtan ibaret olan bu silahı şimdi Nargothrond'un bütün hazinelerine değişmezdi. Kara Kılıç dövüldüğü sırada, ister büyük olsun ister küçük, sapla-

nacağı veya keseceği hiçbir varlığın canlı kalmayacağına dair söylenen sözlerin doğruluğu ispatlanmış oluyordu böylece.

Alt ettiği hasmına doğru yürüyen Turambar bir ayağını ejderin karnına dayayıp Gurthang'ın kabzasını iki eliyle kavradı ve onu saplı olduğu yerden çıkarmak için tüm gücüyle asıldı. Bir yandan da, Glaurung'un Nargothrond'da kendisine yöneltmiş olduğu alaycı sözleri ona iade etti: "Selam sana, Morgoth'un Solucanı! İşte yeniden karşılaştık! Şimdi geberip sonsuza dek karanlığa gömül... ve Húrin'in oğlu Túrin'in intikamına tanık ol!" Gömülü olduğu yerden çıkan kılıcın peşi sıra kapkara bir kan fışkırmış ve zehirden farksız bu kan Turambar'ın eline sıçrayıp derisini yakınca adam acıyla haykırmıştı. O anda Glaurung kıpırdandı ve gözlerini açıp uğursuz bakışlarını Turambar'ın üzerine dikti. Böyle yapmasıyla beraber ok yemiş gibi sarsılan Turambar, hem bu bakışın hem de elini yakan zehrin etkisiyle kendinden geçip olduğu yere yığıldı ve kılıcı vücudunun altına düştüğü halde ejderin yanı başında ölü gibi uzandı kaldı.

Glaurung'un acı dolu çığlıkları Nen Girith'tekilere ulaşınca oradakiler müthiş bir korkuya kapılmıştı ve ejderhanın sancılar içinde kıvranırken çevresine verdiği hasarı uzaktan izleyen gözcüler canavarın kendisine saldıranları ezdiği ve paramparça ettiği yanılgısına düşmüştü. O an aralarındaki mesafe çok daha uzun olmadığı için pişmanlık duydularsa da, Turambar'ın Glaurung'un galip gelmesi halinde ilkin Ephel Brandir'e saldıracağı yönündeki uyarısını hatırlayarak, bir araya toplanmış oldukları bu yüksek ve güvenli yeri terk etmeye yanaşmadılar. Aralarından hiçbiri olay yerine gidip de ne olup bittiğini yakından gözlemlemeye cesaret edemediği için, ejderin bir sonraki hamlesinin ne olacağını görmek üzere bulundukları yerden dikkatle aşağıyı kolaçan etmekle yetiniyorlardı. Níniel ise titreme nöbetleri geçirerek ve hiçbir uzvunu hareket ettiremeyerek, çöküp kaldığı yerde oturmayı sürdürüyordu; Glaurung'un çığlıklarını duyunca kalbi duracak gibi olmuş, o gizemli karanlığın tüm benliğine tekrar yayıldığını hissetmişti.

Brandir onu bulup yanına geldiğinde kız işte bu haldeydi. Koltuk değneği dışında destek alacak hiçbir şeyi olmaksızın yavaş ve bitkin bir şekilde sekerek evinden bu yana en az yirmi beş kilometre yol gelen Brandir, Celebros'un üzerindeki köprüyü nihayet geçmişti. Sırf Níniel'e olan sevgisi onu bu yolda pes etmekten alıkoymuştu. Şimdiyse ona ulaştığında, diğerlerinden aldığı haberler olayların korkularının da ötesinde bir seyir izlediğini ortaya koyuyordu. "Ejderha nehri geçti," diyordu gözetleme tepesindekiler. "Karakılıç ve beraberindekilerin öldüğüne hiç şüphe yok." Níniel'in başucuna gelip hasretle ona bakan ve kızın kederini paylaşıyor görünen Brandir içinden şöyle geçiriyordu halbuki: "Karakılıç ölmüş olabilir, ama Níniel halen hayatta; önemli olan da bu." Bir an sırtı ürperen Brandir, Nen Girith'in de her su kenarı gibi serin bir yer olduğunun bilincine sanki yeni varmış gibi hemen pelerinini çıkarıp Níniel'in sırtına geçirdi. Ama ona söyleyecek kelime bulamıyor, buna karşılık kız da ağzını açıp tek söz etmiyordu.

Aradan zaman geçti ve Brandir kızın başucunda sessizce dikilip bir yandan karanlığa kulak kabartarak aşağıyı gözlemeyi sürdürdü; fakat gözleri hiçbir hareket seçemiyor ve kulaklarına Nen Girith şelalesinden dökülen suyun sesi dışında hiçbir şey gelmiyordu. "Kuşkusuz Glaurung şimdiye uzaklaşmış ve Brethil'in derinliklerine dalmıştır," diye düşündü. Ne var ki, tavsiyelerine burun kıvıran ve onu aşağılayan halkı için en ufak merhamet duymuyordu. "Ejderha Amon Obel'e kadar uzansa bari, o zaman Níniel'i de yanıma alıp kaçmaya yetecek zamanım olur" diye içinden geçirse de, ne yöne kaçacağını kendi de bilmiyordu çünkü o tarihe dek Brethil dışına adım atmamıştı.

En sonunda Níniel'e doğru eğilip kızın omzuna dokundu. "Beklemekle zaman kaybediyoruz, Níniel! Haydi kalk artık, buradan gitme vaktimiz geldi. İzin ver de sana yol göstereyim."

Bunun üzerine kız Brandir'in elini tutup sessizce ayağa kalktı ve beraberce köprüyü geçip Teiglin Sığlıkları'na inen patika boyunca yürüdüler. Karanlıkta ilerleyen bir çift gölge dışında on-

ların kim olduğunu seçemeyen diğerleri ise bu durumu umursamamıştı. Onlar sessiz ağaçların arasında ilerlerken Amon Obel'in ardında göğe yükselen ay ormandaki açıklıkları gri bir ışığa boğmuştu. İşte o sırada Níniel aniden durup sordu: "Sence doğru yolda mıyız?"

"Şu an için olabilecek en doğru yolda gittiğimiz kesin," diye yanıtladı onu Brandir. "Çünkü Brethil'e dönmekten bir şey umamayız artık. Ejderhanın bulunduğu yönün tam aksine dönüp henüz vakit varken ondan olabildiğince uzaklaşmak dışında seçeneğimiz yok."

Hayretten büyüyen gözlerle ona bakan Níniel "Tepede benimle konuştuğunda bana yol gösterip Turambar'a ulaştırma sözü verdiğini sanıyordum. Yoksa beni kandırdın mı? Karakılıç benim tek sevdiğim ve de kocamdır, ancak ona kavuşacaksam yerimi terk ederdim ben. Senin aklından başka bir şey mi geçti yoksa? Sen istediğini yapmakta serbestsin ama ben burada senden ayrılıp hızla kocamın bulunduğu yana dönmeliyim."

Brandir şaşkınlıktan afallamış bir şekilde olduğu yerde kalırken kız onun elini bırakıp hızla uzaklaşmaya başlamıştı. Bunu gören adam kızın arkasından ümitsizce bağırdı: "Bekle, Níniel! Yalnız gitmeye kalkma! Neyle karşılaşacağını asla bilemezsin. İzin ver ben de seninle geleyim!" Ne var ki, ardına takılan adamın dediklerini umursamayan kız, o ana dek buz kesmiş olan kanı birden çözülmüş de kaynamaya başlamış gibi hızlanarak onun görüş alanı dışına çıkmıştı bile. Kör talihine ve zayıflığına isyan eden Brandir, yine de onun peşine takıldı.

Gökyüzünde iyice yükselen ve dolunay evresine ulaşmaya az bir zamanı kalmış olan ayın güçlü ışığı altında daha yüksekçe olan kesimlerden aşağı inip nehrin kıyısına ulaşan Níniel'e buralar tanıdık gelmiş ve bundan ötürü kızı bir korkudur almıştı. Çünkü farkında olmadan Teiglin Sığlıkları'na varmıştı ve üzerine kara bir gölge vurmuş olan Haudh-en-Elleth ayışığı altında solgun bir şekilde orada, karşısında uzanıyordu; bu mezardan anlamlandıramadığı bir dehşet, büyük bir korku yayılıyordu kızın ruhuna.

Bu görüntü karşısında korku dolu bir çığlık koyuveren kız yön değiştirip nehir boyunca güneye doğru koşmaya başladı ve sanki üzerine yapışmış olan karanlıktan silkinmek ister gibi sırtındaki pelerini çözüp attı. Böylelikle açığa çıkan beyaz elbisesi, kız ağaçların arasında uçarcasına koşarken ayışığı altında parıldamaya başlamıştı. Yukarıdaki tepenin kenarından ağır aksak aşağı doğru indiği sırada bir yandan çevreyi tarayan Brandir'in gözleri bu parıltıyı yakaladı ve kızın yolunu kesme ümidiyle aceleyle çevresine bakınıp kestirme bir yol ararken, bir süre önce Turambar'ın kullanmış olduğu ve daha engebeli olan anayoldan ayrılıp dik bir açı çizerek nehir kenarına inmeyi mümkün kılan patikaya rastladı; bu sayede arayı kapamış ve çok geçmeden kızın yakınında bitivermişti. Her ne kadar Níniel'in ardından defalarca seslense de, kız onun bağrışlarını duymuyor veya duymazdan geliyordu ve çok geçmeden arayı yine açtı; bu şekilde ilerlerken, Cabed-en-Aras'a ve Glaurung'un karnına kılıç saplandıktan sonra kendini atıp debelendiği açıklığa çok yaklaştıklarının farkına varmamışlardı.

Güneydeki bulutsuz gökyüzünde süzülen ayın soğuk ve berrak ışığı ortalığı aydınlatmaya devam ediyordu. Glaurung'un çırpınışları ile çevresinde yarattığı harabeye dönmüş arazinin kıyısına varan Níniel, gri karnı ayışığı altında pırıldayarak orada uzanmakta olan ejderha ve hemen yanı başında yatan bir insan bedeni buldu karşısında. Bu manzarayı görünce duyduğu tüm korkuyu bir anda unutan kız, halen tütmekte olan altüst olmuş toprakta tökezleyerek koşup Turambar'ın yanına geldi. Düşerken kılıcı vücudunun altında kalan ve yana doğru kaykılmış bir halde uzanan adamın yüzü ayın beyaz ışığı altında bir ölününki gibi solgun görünüyordu. Gözyaşlarına boğulan genç kadın sevdiği adamın üzerine kapanıp onu öpmeye başladı. Her ne kadar Níniel'e Turambar hafifçe soluk alıyormuş gibi geldiyse de, bunun öyle olmasını dilemekten kaynaklanan bir yanılgı olduğunu düşündü; çünkü eşinin yakarışlarına karşılık vermeden hareketsiz yatmayı sürdüren adamın teni buz gibi soğuktu. Turambar'ı sevgiyle ve özlemle okşarken adamın bir elinin kavrulmuş gibi simsiyah ol-

duğunu fark eden kız, gözyaşlarıyla bir nebze yıkayıp temizlediği bu eli elbisesinden kopardığı bir şeritle sarmaladı. Bu dokunuş karşısında bile adamda en ufak hayat belirtisi görülmeyince, onu öpücüklere boğan Níniel ardından sesi yettiğince haykırdı: "Turambar, ah Turambar, geri dön bana! Duyuyor musun beni, uyan artık! Benim ben, karın Níniel. Ejderha öldü, yanında sadece ben varım şimdi." Yine de adam cevap vermedi.

Olay yerine varmış olan Brandir kızın bu canhıraş bağırtılarını duyarak son bir gayretle tam ona doğru ilerleyecekken olduğu yerde donakaldı, çünkü Níniel'in çığlıkları Glaurung'u uyandırmış ve tüm bedenine bir dizi kasılma nöbeti yayılan dev ejderha son bir kez kıpırdanmıştı. Hafifçe araladığı korkunç gözleri ayışığı altında parlarken, zorlukla nefes alarak şunları söyleyebildi:

"Selam, Húrin'in kızı Nienor. Ben son nefesimi vermeden bir kez daha buluştuk işte. Uzun süredir ayrı kaldığın ağabeyine kavuşmak seni sevindirmiş olsa gerek. Onun gerçek kimliğini öğrenme vaktin geldi artık: Karanlıkta sevdiklerini arkadan hançerleyen, düşmanlarını sinsice tuzağa düşürdüğü gibi dostlarına da vefasızlık eden, taşıdığı laneti kendi akrabalarına bulaştıran, Húrin oğlu Túrin'dir o! Ama yaptığı tüm melanet içinde senin şu an karnında hissettiğinden daha kötüsü olamaz."

Nienor bu sözler karşısında oturduğu yerde afallayıp kalırken, ejderha öldü; ölmesiyle beraber de kızın üzerine yerleştirmiş olduğu lanet silinip ortadan kalkmıştı. Böylelikle Nienor'un hafızası yeniden berraklaştı ve Haudh-en-Elleth'deki mezar tümseği üzerine kendini attığı andan bu yana başından geçen her şey kızın zihninde bir bir yeniden canlandı. Olanların bilincine varmak bütün vücudunun korku ve kederle titremesine yol açmıştı. Ejderhanın yaptığı konuşmayı kelimesi kelimesine dinlemiş olan Brandir ise duyduklarının etkisiyle beyninden vurulmuşa dönmüş ve en yakındaki ağaca sırtını dayayıp kalmıştı.

Sonra birden ayağa fırlayan Nienor ayışığı altında solgun bir hayalet gibi dikilerek bakışlarını Túrin'e odaklayıp şöyle bağırdı: "Elveda, iki farklı yönden sevgimi kazanmış olan adam! *A Túrin*

Turambar turún' ambartanen: Ey kendisine Kadersizliğin Efendisi payesini biçip de kaderin kendisine hükmetmesine engel olamayan! Öldüğüne sevindin mi bari?" Bunları söyledikten sonra, benliğini saran korkuya ve kedere daha fazla dayanamayan kız çılgınca koşarak oradan uzaklaşmaya yeltenirken, sendeleyerek onun ardı sıra birkaç adım atan Brandir'in sesi duyuldu: "Dur, Níniel! Bekle!"

Bir an için duraklayan kız başını çevirip hareketsiz bakışlarla karşılık verdi ona. "Beklemek mi?" diye çığırdı. "Beklememi mi istiyorsun? Sen bana hep bunu tavsiye ettin zaten. Keşke o tavsiyene uyup bekleseymişim. Ama artık çok geç. Bundan böyle değil burada, Orta-Dünya'nın hiçbir yerinde bekleyemem." Bunları söyledikten sonra, Brandir'in hüzünlü bakışları altında koşup gözden kayboldu.[27]

Göz açıp kapayana kadar az ilerideki Cabed-en-Aras'ın kenarına gelen kız orada durup aşağıda akıp gitmekte olan coşkun sulara doğru haykırdı: "Ey hırçın sular! Húrin'in kızı Níniel Nienor'u bağrınıza basın; annesi Morwen'in ona matem anlamına gelen Nienor ismini uygun gördüğü bu bahtsızı sürükleyip Büyük Deniz'e kavuşturun!" Hemen ardından yarın kenarından kendini aşağı bırakan Nienor kanyonun karanlığı içinde bir an için parlayıp sönen beyaz bir ışıltı gibi süzülürken, ölüm çığlığı nehrin gürültüsü içinde yitip gitmişti.

Teiglin'in suları akmaya devam edecekti, ama Cabed-en-Aras diye bir yerden bir daha bahsedilmeyecekti: Cabed Naeramarth'dı oranın adı artık; çünkü o yarıktan bir daha hiçbir geyik atlamamış, yaşayan tüm canlılar kendini oradan sakınmış, kimse o yörenin kıyısından geçmez olmuştu. Karanlık kanyonun derinliklerine son kez göz atan kişi, Handir'in oğlu Brandir'di ve o da kalbi sıkışarak bakışlarını kaçırmış, her ne kadar sürmek zorunda bırakıldığı sefil yaşama isyan etse de, kızın örneğini izleyerek kendini aşağı atıp hayatına son verecek cesareti gösterememişti.[28] Sonra dikkati Túrin Turambar'a yöneldi ve ona doğru bağırdı: "Sana acımalı mıyım, yoksa senden nefret mi etmeliyim, bilmiyorum! Artık öldün ve sahip olduğum ve sahip olabileceğim her şeyi benden

söküp alan sana karşı hiçbir minnet duymuyorum. Ama halkımın sana şükran borcu var. Uygun olanı da, yaptığın kahramanlığı onların benim ağzımdan duymasıdır."

Böylece, bir yandan sırtı ürpererek ejderhanın yattığı yerin yanından topal bacağının elverdiği hızla geçip giden Brandir, yeniden Nen Girith yoluna düştü. Aşağı inerken kestirme yol olarak kullandığı dik patika boyunca yokuş yukarı tırmandığı sırada ağaçların arasında aniden beliren bir adamla burun buruna geldi ve korkuyla birkaç adım geriledi. Fakat batan ayın son ışıkları karşısındakinin yüzünü bir anlığına da olsa aydınlatınca korkusu geçiverdi.

"Vay canına, demek sensin ha, Dorlas!" diye seslendi ona. "Anlatacağın çok şey olmalı. Hayatta kalmayı nasıl başardın? Peki ya akrabam Hunthor nerede?"

"Bilmiyorum," diye cevap verdi Dorlas suratını asarak.

"Bu çok garip doğrusu," dedi Brandir kuşkuyla.

"Sana şu kadarını söyleyebilirim ki," diye anlatmaya başladı Dorlas, "Karakılıç bizi Teiglin'in azgın sularını gece karanlığında geçmeye zorladı. Benim bunu becerememiş olmam çok mu garip? Elimde balta olduğu zaman benden daha marifetli çok az kişi bulunur, ama ben taşlar üzerinde keçi ustalığıyla ilerleyemem."

"Yani sen düştün ve onlar ejdere ulaşmak için yola sensiz mi devam etti?" diye sordu Brandir. "Turambar'ın nasıl öldüğünü de mi bilmiyorsun peki? En azından onlara olabildiğince yaklaşıp ne olup bittiğini izleyebilirdin."

Bu soruyu yanıtsız bırakan Dorlas nefret dolu gözlerle Brandir'i süzmekle yetindi. İşte o an Brandir zihninde bir şimşek çakarcasına anladı ki, bu adam yoldaşlarını yüzüstü bırakmış ve erkeklik onurunu ayaklar altına alarak düğüm çözülene dek ağaçların arasında gizlenmeyi tercih etmişti. "Utanmalısın, Dorlas!" dedi ona. "Başımıza gelen büyük felaketin asıl sorumlusu sensin: Karakılıç'ı kışkırtan, ejderhayı üzerimize çeken, beni herkesin önünde küçük düşürerek tavsiyelerimin göz ardı edilmesine sebep olan, Hunthor'u ölümün kucağına sürükleyen hep sensin... ve tüm bunların ardından kaçıp ağaçların arasına saklanan yine sensin!"

Konuşurken aklında başka bir fikir şekillenmiş ve daha da büyük bir öfkeye kapılarak sözlerine devam etmişti: "Peki nehirde düştükten sonra geri dönüp merakla bekleyen halkına haber götürmeyişinin sebebi nedir? İşlediğin suçların kefaretini böyle ödemeye çalışabilirdin en azından. Eğer öyle yapsaydın, Leydi Níniel diğerlerini bizzat aramaya kalkışmazdı. Ejderhayla yüzleşip onun söylediklerini duymak zorunda da kalmazdı. Ve hepsinden önemlisi, şu an hâlâ yaşıyor olurdu. Dorlas, senden nefret ediyorum!"

"Nefretini kendine sakla," diye kesip attı Dorlas. "Nefretin de tavsiyelerin gibi cılız kalır çünkü. Ben olmasam Orklar gelip seni kendi evinin bahçesinde bostan korkuluğu misali kazığa geçirirdi. Beni yan çizmekle suçlayacağına kendi yaptığın sinsiliklere bak!" Bunu söyledikten sonra, düştüğü utanç yüzünden daha da çok öfkelenip Brandir'e bir yumruk savurdu ve böylelikle farkında olmadan kendi ölüm fermanını da imzalamış oldu: Çünkü Brandir beline doladığı kısa kılıcını çekip ona saplayıvermişti. Dorlas inanmaz gözlerle ona bakakalırken, kan kokusuyla midesi bulanan Brandir durduğu yerde bir an titredikten sonra kılıcını indirip geri dönmüş ve koltuk değneğine dayanarak o her zamanki yürüyüşüyle uzaklaşmıştı.

Brandir Nen Girith'e vardığında gökyüzündeki soluk ay çoktan batmış, doğu ufkunda yeni doğacak günün habercisi olan kızılımsı ışıma başlamıştı bile. Korkudan sinmiş vaziyette halen köprünün yanında bekleşmekte olan halk onun tan ağarırken gri bir gölge gibi çıkageldiğini görünce hayretle şöyle seslendi: "Nerelerdeydin? Leydi Níniel'i gördün mü? Biz farkına varmadan yanımızdan ayrılıp gitmiş de."

"Evet, haklısınız," dedi Brandir. "O gitti, hem de bir daha dönmemek üzere! Size bazı haberler getirdim. Şimdi söyleyeceklerime iyi kulak verin, Brethilliler, çünkü bu anlatacaklarım gibisi kolay kolay duyulmaz! Ejderha Glaurung öldü, Turambar da onun yanı başında can verdi. Ve bu daha size vereceğim haberlerin sadece iyi kısmı; evet, her iki ölümü de iyi birer haber kabul ediyorum ben."

Bu sözler karşısında kendi aralarında mırıldanmaya ve onun

aklını kaçırmış olduğuna dair yorumlar yapmaya başlamışlardı ki bir anda susturdu hepsini Brandir. "Bırakın da sözlerimi bitireyim! Níniel de öldü, evet, o çok sevdiğiniz Níniel... ki ben onu hepinizden daha çok severdim. Kendini Geyik Yarığı'ndan aşağı attı[29] ve Teiglin'in sivri dişleri üzerine düşüp canından oldu. Kalbi nefretle dolu olarak öldü; çünkü yarığa doğru koşmadan hemen önce şu gerçeği öğrenmişti: Her ikisi de Húrin'in çocukları, ağabey ve kız kardeş. Başkalarının önceden Mormegil dediği ve sonra kendisine Turambar adını uygun gören kişi, bunu geçmişini ve de gerçek kimliğini gizlemek için yapmış meğer: Çünkü Húrin'in oğlu Túrin'den başkası değil o. Níniel adını taktığımız kıza gelince; o da Húrin'in kızı Nienor'un ta kendisi. Brethil'e gelirken taşıdıkları karanlık kaderin gölgesini de beraberlerinde getirdiler. Onların sebep olduğu yıkımdan sonra bu toprakların üzerinden keder asla eksik olmayacak. Bundan böyle buraya Halethrim'in diyarı Brethil değil, *Sarch nia Hín Húrin*, yani Húrin'in Çocuklarına Mezar Olan Yer diye hitap edeceğiz!"

Yaşanan felaketin boyutuna tam olarak akıl erdiremeseler de, durduğu yerde ağlamaya başlayan dinleyicilerden bazıları şöyle dedi: "Sevgili Níniel'imiz Teiglin'in bağrında kendisine bir mezar bulmuş oldu, tanıdığımız en cesur adam olan Turambar için de biz bir mezar kazmalıyız. Kurtarıcımızın ölü bedenini güneşin altında çürümeye terk edemeyiz. Onun yanına gidip son görevimizi yerine getirelim."

Túrin'in Ölümü

Gerçi Brandir bunu görmeye fırsat bulamamıştı ama, Níniel kendini yardan aşağı bıraktığı sırada Túrin yattığı yerde kıpırdanmaya başlamıştı bile. İçine gömüldüğü karanlığın derinliklerinde bir yerlerden kızın kendisine seslendiğini ve yardım istediğini duyar gibi oluyordu. Glaurung'un ölümüyle söz konusu baygınlık halinden tamamen sıyrılıp kurtulmuş ve yeniden derin nefes almaya başlamıştı; ne var ki, kendini çok bitkin ve uykulu hissediyor,

bir türlü doğrulup kalkamıyordu. O esnada, şafak sökmeye yakın hava iyice serinlediğinden, yattığı yerde huzursuzca bir o yana bir bu yana dönmeye başladı ve böyle yapmasıyla beraber vücudunun altına düşmüş olan Gurthang sırtına batınca aniden uyandı. Ortalık halen karanlık olsa da havada sabahın yaklaştığına dair bir tazelik hissediliyordu. Kazandığı zaferin ve bununla birlikte canavarın kanından sıçrayan zehir yüzünden yanan elinin hatırası zihninde canlanınca, ayağa fırladı Túrin. Elini kaldırıp yakından inceleyince şaşırmaktan alamadı kendini. Beyaz ve nemli bir kumaş parçasına sarılı olan eli eskiye nazaran çok daha az acı veriyordu şimdi. "Nasıl oluyor da birisi hem elimi tedavi edip hem beni burada, bunca hengamenin ve ejderin saldığı pis kokuların ortasında, üstelik gecenin ayazında bırakıyor?" diye sordu kendi kendine. "Belli ki ben bayıldıktan sonra bazı tuhaflıklar yaşanmış burada."

Sonra çevrede biri olur da duyar ümidiyle dört bir yana yüksek sesle bağırmaya başladı, ama hiçbir yanıt alamadı. İç karartıcı bir sessizlik ve derinden gelen bir ölüm kokusu hakimdi ortalığa. Eğilip yerdeki kılıcı aldı ve onun halen tek parça olduğunu ve parlaklığından hiçbir şey yitirmediğini gözlemledi. "Glaurung'un zehri yamandı," dedi kılıca bakarak, "ama görünen o ki sen benden de dayanıklısın, Gurthang! Canavarın kanını son damlasına kadar emmişsin. Bu zafer senindir. Artık buradan bir an önce gidelim, çünkü yardıma ihtiyacım var. Fazlasıyla yorgunum ve gecenin soğuğu iliklerime işlemiş."

Sonra Glaurung'a sırtını dönüp onu çürümeye terk ederek oradan uzaklaştı; fakat attığı her adım bir öncekinden daha ağır geliyordu ve içinden şöyle geçirdi: "Nen Girith'e vardığımda halen yolumu gözlemekte olan öncülerden birini bulabilirim belki. Bir an önce evime dönüp kendimi Níniel'in müşfik ellerine ve Brandir'in hünerine emanet etsem ne iyi olurdu!" Böylece, bir yandan Gurthang'a dayanıp yorgun argın yürüyerek yeni doğan günün o puslu griliği içinde Nen Girith'e ulaştı ve tam da kendi cesedini gömmek üzere harekete geçmiş olan ahalinin önünde dikildi.

Karşılarında beliren bu şeyin Turambar'ın huzur bulamamış hayaleti olduğuna inanan İnsan grubu korku içinde birkaç adım gerilerken, kadınlar inildeyip sızlanmaya ve elleriyle yüzlerini kapamaya başlamıştı. Onların bu halini gören Túrin "Durun, ağlamayın," diye seslendi. "Aksine, mutlu olmalısınız! Görüyorsunuz işte, ben halen hayattayım! Hem çok korktuğunuz o ejderhayı da öldürmedim mi?"

Bu defa Brandir'den yana dönen Brethilliler feryat figan haykırmaya başladılar: "Seni budala, onun öldüğünü söyleyerek bize yalan hikâye uydurdun. Aklını kaçırdığını düşünmekle doğru yapmışız meğer!" Şaşkınlıktan dili tutulan Brandir ise korkulu gözlerini Túrin'e dikmiş, öylece dikiliyordu.

Ona doğru yaklaşan Túrin şöyle dedi: "Oraya kadar gelip elimi tedavi eden sendin demek. Bundan dolayı sana müteşekkirim. Ama baygınlığı ölümden ayırt edemiyorsan, sahip olduğun yetenekler zayıflıyor demektir." Sonra oraya toplanmış olanlara dönüp konuşmasını sürdürdü: "Onunla böyle konuşmaya hakkınız yok, sizi ahmak sürüsü. Hanginiz onun gösterdiği cesaretten daha fazlasını ortaya koyabildi? Siz burada oturmuş ağlaşırken, o en azından çatışma yerine inme yürekliliği göstermiş!

"Gel benimle, Handir'in oğlu! Bana anlatman gereken çok şey var daha. Ephel'de bıraktığımızı sandığım bunca insanın ve senin burada ne işiniz olduğunu açıklamakla başla. Ben yanınızdan uzaklaşır uzaklaşmaz emirlerimi çiğneyesiniz diye mi kendimi sizin için feda edip bu büyük tehlikeye atıldım? Hem Níniel niçin aranızda değil? Onu buraya getirmeyip, tembihlediğim gibi evimde, başına güvenilir muhafızlar dikerek bırakmış olasınız bari..."

Bu laflar üzerine kimseden cevap gelmeyince huylanarak "Haydi söyleyin bana, nerede benim Níniel'im?" diye bağırdı onlara. "Çünkü herkesten önce onunla hasret gidermek ve gece yaşananları ilkin ona anlatmak istiyorum."

Herkes yüzünü Túrin'den kaçırırken, gerçeği söyleme cesaretini sadece Brandir gösterebildi: "Níniel burada değil."

"Bunu duymak içimi ferahlattı," dedi Túrin. "Öyleyse bir an

önce evime gitmeliyim. Yanınızda hiç at getirdiniz mi? Ayaklı bir sehpa işinizi daha iyi görür. Çünkü öyle bitkinim ki, her an düşüp bayılabilirim."

"Hayır, yanlış anladın," diyen Brandir'in sesinde telaşla karışık bir hüzün okunuyordu. "Sizin evde şu an kimse yok. Níniel orada değil. Öldü o."

Kalabalığın içindeki kadınlardan biri –ki bu, Brandir'i sevdiği pek söylenemeyecek olan, Dorlas'ın karısından başkası değildi– o an söze girip yırtınırcasına bağırdı: "Siz ona kulak asmayın, lordum! Aklını kaçırmış o. Önce gözüyaşlı bir şekilde buraya gelip sizin öldüğünüzü ve bunun memnuniyetle karşılamamız gereken bir haber olduğunu söyledi bize. Oysa siz yaşıyorsunuz. O zaman, Níniel'in ölümüyle ilgili anlattıklarına inanmamız için de bir neden yok, tabii kızcağız daha beter bir akıbetle karşılaşmadıysa..."

Bu açıklama üzerine Brandir'in üzerine yürüdü Túrin. "Demek benim ölümüm sana müjde gibi geliyor, öyle mi?" diye bağırıyordu bir yandan. "Eşimi benden kıskandığını ve mutlu birlikteliğimizi çekemediğini öteden beri biliyorum. Şimdi de kalkmış onun öldüğünü iddia ediyorsun. Yoksa daha da kötüsü mü geldi onun başına? Daha ne yalanlar saklıyorsun dilinin altında, tahta-bacak? Bunu yapacak başka silah bulamadığın için haset dolu laflarla mı parçalamak istiyorsun bizi?"

Haksızlığa uğramanın verdiği öfke, Brandir'in yüreğindeki merhamet duygusunu silip atmıştı. "Ben mi aklımı kaçırmışım? Hayır, aklını kaçıran biri varsa o da sensin, kara kaderli Karakılıç! Ve seninle beraber tüm bu bunak sürüsü. Ben yalan söylemiyorum! Níniel öldü işte, öldü, öldü! Onu gerçekten bulmak istiyorsan Teiglin'in sularında ara!"

Olduğu yerde donup kaldı Túrin. "Ya sen bunu nereden biliyorsun?" dedi yumuşamış bir sesle. "Buna sen mi sebep oldun yoksa?"

"Biliyorum, çünkü yarıktan aşağı atladığını kendi gözlerimle gördüm," diye cevap verdi Brandir. "Ayrıca buna sebep olan sensin, çünkü Níniel senden sonsuza dek kaçmak ve seni bir daha

asla görmemek için Cabed-en-Aras'tan aşağı bıraktı kendini, Húrin'in oğlu Túrin. Ki onu artık Níniel şeklinde değil, Húrin'in kızı Nienor diye anmak daha doğru olur."

Bu sözleri duyan Túrin Brandir'in yakasına yapışıp onu sertçe silkelemeye başladı; çünkü adamın sözlerinde hayatına bir kez daha etki etmesinden çekindiği o karanlık kaderin ayak seslerini duymuştu ve tıpkı son nefesini verene dek çevresindeki her canlıyı öldürmeye çabalayan yaralı bir vahşi hayvan gibi, duyduğu korku ve öfkenin etkisiyle o ayak seslerine kulağını tıkıyor ve gerçekle yüzleşmemekte inat ediyordu.

"Evet ben Húrin oğlu Túrin'im," diye haykırdı. "Bunu çok önceden tahmin ettiğin ortada. Ama kız kardeşim Nienor'la ilgili hiçbir şey bilmiyorsun. Hem de hiçbir şey! O şu an Saklı Krallık'ta ve orada güven içinde yaşıyor. Önce karımın sonra da benim aklımızı karıştırıp bizi düşüncesizce hareket etmeye zorlamak için uydurduğun uğursuz bir yalan bu. Seni topal iblis... İkimizi birden ölüme sürüklemeye mi niyetlisin?"

Ani bir hareketle silkinip onun kıskacından kurtuldu Brandir. "Bir daha sakın bana dokunmaya cüret etme!" dedi Túrin'e. "Bu deli saçmalarına da bir son ver. Karım dediğin kişi senin yanına koştu ve seni tedavi etmeye çalıştı ama sen onun çağrılarına karşılık vermedin. Senin yerine bir başkası konuştu onunla: Ejderha Glaurung, ki her ikinizi karanlık bir büyü altına alan da oydu sanırım. Son nefesini vermeden önce kıza aynen şunları söylediğini duydum: 'Húrin'in kızı Nienor, önünde yatan kişi senin biricik ağabeyindir; düşmanlarını sinsice tuzağa düşürdüğü gibi dostlarına da vefasızlık eden, taşıdığı laneti kendi akrabalarına bulaştıran, Húrin'in oğlu Túrin!'" Alaycı bir kahkaha çıktı sonra Brandir'in ağzından. "Ölüm döşeğinde söylenenler hep doğrudur derler," dedi bir yandan kıkır kıkır gülerek. "Görünen o ki, bu durum ejderhalar için de geçerli! Húrin oğlu Túrin, taşıdığı laneti kendi akrabalarına bulaştırdığı yetmezmiş gibi çevresindeki diğer masumlara da sıçratan Túrin!"

Elini Gurthang'ın sapına atan Túrin'in gözlerine kötü bir pırıltı

yerleşmişti. "Peki sana ne demeli, tahta-bacak?" dedi kelimelerin üstüne basarak. "Bana ihanet edip kıza gerçek adımı fısıldayan kimdi? Ya buraya kadar gelip ejderha ile konuşmasına sebep olan? Kendisini ölüme atarken kim kılını kıpırdatmayıp buna seyirci kaldı? Yaşanan felaketin detaylarını buradakilere yetiştirmek için koşup gelen kimdi? Ya şu an çektiğim acıya bakarak için için gülen kişi kim? Madem ölüm döşeğinde söylenenler doğru çıkıyor, hemen anlatmaya başlasan iyi olur."

Túrin'in yüz ifadesinde kendi ölümünü gören Brandir koltuk değneğinden başka silah niyetine kullanabileceği hiçbir şeye sahip olmadığı halde, en ufak korku belirtisi göstermeksizin yerini korudu. "Olup bitenlerin hepsini anlatmak için uzun zaman lazım, oysa ben senden fazlaca usandım. Ama şu kadarını bil ki, Húrin'in oğlu, farkında olmadan iftira atıyorsun bana. Glaurung'un senin hakkında söyledikleri de iftira mıydı acaba? Eğer şimdi beni öldürürsen, herkes ejderhanın haklı çıktığını görecek. Yine de ben ölümden korkmuyorum, çünkü o zaman tüm kalbimle sevdiğim Níniel'i bulma olanağına kavuşurum ve belki de Büyük Deniz'in ötelerinde bir yerde onunla tekrar bir araya gelirim."

"Níniel'le buluşmak istiyorsun ha?" diye bağırdı Túrin. "Bulacağın tek şey Glaurung ve onun gibi niceleri olacak. Ruh ikizin olan Solucan'ın yanına uzanıp onunla aynı karanlığın içinde çürüyüp gideceksin!" Sonra kılıcı Gurthang'ı kaldırıp Brandir'in tepesine indirdi, adam daha yere düşmeden ölmüştü. Bu sahne karşısında gözlerini kaçıran diğerleri ise Túrin Nen Girith'ten uzaklaşmak için aralarından geçip giderken onun yolundan korkuyla çekiliyordu.

Kimi zaman Níniel'e seslenerek, kimi zamansa Orta-Dünya'ya ve üzerinde yaşayan İnsanoğlu'nun kör talihine lanetler yağdırarak ıssız ormanın derinliklerine doğru kendinden geçmiş bir halde yürüdü Túrin. Kederden kaynaklanan cinnet halini üzerinden atınca, bir süreliğine oturup o zamana dek başından geçenleri düşündü; çok geçmeden gözyaşlarına boğulmuş, meydan okurcasına haykırıyordu: "Saklı Krallık'ta güven içinde yaşıyor o!" Ve o

an beyninde bir şimşek çaktı; tüm hayatı mahvolmuştu belki, ama halen yapması gereken bir şey vardı: Ne yapıp edip Saklı Krallık'a ulaşmalıydı, çünkü Glaurung'un yalanları o zamana dek onu hep başka yönlere, gitmesi gereken asıl yerden uzağa sevk etmişti. Bu düşünceden güç alarak tekrar ayağa kalktı ve Teiglin Sığlıkları'nın yolunu tuttu, Haugh-en-Elleth'in yanına gelince durup mezara doğru şöyle seslendi: "Ejderhaya kanıp yaptığım hataların bedelini çok ağır ödedim, ey Finduilas! Şimdiyse senden bana yol göstermeni istiyorum!"

Sesinin yankıları henüz dinmemişti ki, Sığlıklar'ı aşıp kendisinden tarafa gelen tepeden tırnağa silahlı on iki avcı çarptı gözüne; ona doğru yaklaştıklarında hepsinin Elf olduğunu anladı ve içlerinden birini tanıdı: Thingol'ün baş avcısı Mablung'du bu. Besbelli Mablung da onu görünce heyecana kapılmıştı: "Túrin! Sonunda yine karşılaştık. Ne zamandır seni arıyorum ve her ne kadar dış görünüşün aradan geçen yılların sana acımasız davrandığını ele verse de, seni sağ salim gördüğüme çok sevindim."

"Acımasız davranmak ne kelime!" dedi Túrin. "Morgoth beni ayaklarının altına alıp çiğnedi demek yersiz olmaz. Oysa ben, Orta-Dünya üzerinde beni sağ salim görmekten memnuniyet duyacak bir kişi bile kalmadığını sanıyordum. Beni görünce bu denli sevinmene sebep nedir?"

"Çünkü topluluğumuz arasındaki onurlu mevkiin sana iade edildi," diye cevapladı Mablung bu soruyu. "Pek çok tehlike atlattığına emin olsam da, karşılaştığım son manzara senin akıbetin konusunda şüpheye düşmeme yol açmıştı; çünkü Glaurung'un gelişini gözlerimle gördüm ve kendisine verilmiş olan uğursuz görevi hakkıyla yerine getirip efendisinin yanına geri döndüğünü zannettim. Fakat neden sonra, ejderha yönünü aniden Brethil'e çevirdi ve arazide karşılaştığım bazı seyyahlardan Nargothrond'un Karakılıcı'nın Brethil civarında tekrar ortaya çıktığı ve bundan dolayı Orkların kendilerini oradan sakındığına dair haberler almam da aynı döneme rastladı. Bu tesadüf üzerine korkuya kapılıp yanımdakilere şöyle demiştim: 'Büyük şanssızlık doğrusu! Anlaşı-

lan o ki, Glaurung Túrin'i bulmak için Orklarının girmeye cesaret edemediği topraklara yönelmiş.' Böylece ben de seni uyarmak ve yeri geldi mi sana yardım etmek üzere, yanımdakilerle beraber olabildiğince çabuk bir şekilde buraya koştum."

"Çabuk gelmişsiniz gelmesine," dedi Túrin, "ama yeterince çabuk değil. Glaurung çoktan öldü."

Şaşkınlıkla ona bakakalan Elfler bir süre sonra hep bir ağızdan onu tebrik etmeye başladı: "Dev ejderhayı öldürdün demek! Bundan böyle senin ismin Elfler ve İnsanlar arasında daima saygıyla anılacak!"

"Umurumda değil," dedi Túrin. "Çünkü ejderhanın karnıyla beraber benim kalbim de iyileşmesi mümkün olmayan bir yara aldı. Ama siz Doriath'tan geldiğinize göre, bana ailem hakkında vereceğiniz haberler vardır elbet. Dor-Lómin'de bana onların Saklı Krallık'a kaçtığı söylenmişti."

Elfler buna karşılık bir süre ağzını açmazken, duruma açıklık getirmek yine Mablung'a düştü: "Annen ve kız kardeşin gerçekten de öyle yaptı; ejderhanın gelişinden bir yıl önce aramıza sığındılar. Ama maalesef artık orada değiller!" Kalbi duracak gibi olan Túrin onu her daim takip eden makûs talihin ayak seslerini tekrar duyar gibi oldu. "Susma, devam et!" diye bağırdı. "Tüm bildiklerini anlat bana çabuk!"

"Seni aramak için beraberce kentten ayrılıp vahşi araziye vurdular kendilerini," diye sürdürdü sözlerini Mablung. "Böyle yapmamaları konusunda sıkı sıkıya tembihlenmiş olsalar da, Karakılıç'ın seninle aynı kişi olduğu herkesçe bilindiğinden, onun en son görüldüğü yer olan Nargothrond'a gittiler önce. Biz de onlara eşlik ediyorduk, nitekim Nargothrond'a yaklaştığımızda Glaurung çıkageldi ve aileni korumakla görevli tüm muhafızları çil yavrusu gibi oraya buraya dağıttı. O günden sonra Morwen'i bir daha gören olmadı; üzerine ejderhanın yaptığı bir büyünün sonucu olduğunu tahmin ettiğimiz bir tür şaşkınlık çöken Nienor ise vahşi bir geyik gibi hızla koşarak kuzeydeki ormanların içinde kayboldu." Túrin Elflerin hepsini hayrete düşüren bir kahkaha

koyuverdi o an. "Şu işe bak! Ah güzel Nienor! Demek Doriath'tan kaçıp ejderin, ejderden kaçıp da benim kucağıma düşmüşsün. Kaderin bize oynadığı şu oyuna bakın hele! Bir dut gibi kahverengi teni, o koyu renk saçları ve bir Elf çocuğununki gibi ince ve narin olan vücuduyla onu tanımamak mümkün müydü?"

Bu tarif karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen Mablung söze girmek durumunda hissetti kendini: "Bu işte bir yanlışlık var. Senin kız kardeşin hiç de öyle tarif ettiğin gibi biri değildi. Boyu oldukça uzundu ve mavi gözleri ile altın sarısı saçları vardı; babası Húrin'in dişi bir kimliğe bürünmüş haliydi sanki. Senin gördüğün kişi o olamaz!"

"Peki ya onu görmüş ve buna rağmen tanıyamamışsam?" diye haykırdı Túrin. "Böyle bir ihtimal yok mu, Mablung? Hem ben körün tekiyim, bunu hâlâ idrak edemediniz mi? Doğduğu günden beri Morgoth'un onun için ördüğü karanlık sisin içinde yönünü arayıp bir türlü bulamayan zavallı bir körüm ben! Beni yalnız bırakın artık! Gidin buradan! Doriath'a dönün ve dilerim karakış o sevgili şehrinizi kurutup paçavraya çevirir! Menegroth'a da, sizi ailemi korumakla görevlendirenlere de lanet olsun! Bu ana kadarki terslikler sadece başlangıçtı, asıl felaketi henüz görmediniz bile!"

Bu kehanetleri sıraladıktan sonra yanlarından hızla uzaklaştı ve Elfler onun arkasından hayret ve korku içinde bakakaldılar. "Şu an için akıl erdiremediğimiz garip ve dehşetengiz olaylar geçmiş onun başından," dedi Mablung bir süre sonra. "Túrin'i takip etmeli ve yardıma ihtiyaç duyması ihtimaline karşı hazırlıklı olmalıyız; çünkü belli ki tedbiri elden bırakmış ve şu an her zamankinden daha şaşkın ve korumasız durumda."

Büyük bir hızla yol alan Túrin çok geçmeden onlarla arayı açtı ve Cabed-en-Aras'a gelip yarın kenarında durdu; aşağıda gürül gürül akmakta olan suyun sesine kulak verirken kanyon çevresindeki uzak ve yakın tüm ağaçların sararıp solduğunu ve sanki yaz ortasında yeniden kış yaşanıyormuş gibi yapraklarının kederle süzülerek yere düştüğünü gözlemledi.

"Cabed-en-Aras, Cabed Naeramarth!" diye bağırdı uçuruma doğru. "Níniel'i bağrına basan sularına hakaret edecek değilim. Çünkü şu ana dek yaptığım her şeyde olduğu gibi bunda da asıl suçlu benim ve bu en sonuncu bahtsızlığım hepsinden beter oldu."

Sonra kılıcını çekip boşluğa doğru tekrar seslendi: "Selam sana, Gurthang! Ölüm kusan demir, yalnız sen kaldın bana geriye! Ama sen de, seni tutan el dışında kimseye sadakat ve bağlılık beslemezsin! Kimsenin kanını dökmekten çekinmezsin! Túrin Turambar'ın canını alır mıydın peki? Beni hemencecik öldürür müydün?"

Buna cevap olarak kılıçtan soğuk bir ses yükseldi: "Evet, senin kanını içerim; böylelikle efendim Beleg'in dökülen kanı ve haksız yere öldürdüğün Brandir'in kanı yerde kalmamış olur. Seni hiç tereddütsüz öldürürüm."

Bunun üzerine Túrin keskin yüzeyi dimdik havada duracak şekilde kılıcın kabzasını yerdeki taşların arasına sabitledi ve vücudunu Gurthang'ın üzerine bırakarak kendi canını aldı.

O sırada oraya gelen Mablung, önce Glaurung'un iğrenç leşine, ardından da Túrin'in cesedine baktı ve Nirnaeth Arnoediad savaş alanında izlediği Húrin'in hatırası zihninde canlanarak, onun soyundan gelenlerin uğradığı korkunç sonu düşünüp hüzne boğuldu. Elfler henüz oradayken, ejderhanın ölüsünü görmek üzere Nen Girith'ten inen İnsanlar da olay yerine ulaşmış ve Túrin Turambar'ın hayatının nasıl sonlandığını görmek hepsini gözyaşlarına boğmuştu; Túrin'in kendilerine ettiği son sözlerin ardında yatan anlamı İnsanlardan öğrenince Elfler dehşete kapıldı. Acı dolu bir sesle şu yorumda bulundu Mablung: "Ettiğim sözlerle çok sevdiğim birinin kendi canını almasına sebep olarak, Húrin'in Çocuklarının başına gelen felakette ben de istemeden pay sahibi oldum."

Sonra Túrin'in cansız bedenini yattığı yerden kaldırdılar ve bu sırada kılıcının kırılmış olduğunu fark ettiler. Ona ait olan son şey de böylece ortadan kalkmış oluyordu.

Ardından, el ele verip topladıkları odunları üst üste yığarak büyük bir ateş yaktılar ve ejderhanın leşini, geriye simsiyah bir kül denizinden ve toza karışan kemiklerden başka bir şey kalmayana dek yakıp yok ettiler; Glaurung'un yakıldığı yerde bir daha hiçbir bitki yeşermeyecek, orası bundan böyle hep çorak ve kuru kalacaktı. Túrin'i ise tam öldüğü yerde bulunan yüksekçe bir tümseğin üzerine gömdüler ve kırılan Gurthang'ın parçalarını da yanı başına serdiler. Tüm bu defin işlemi tamamlandıktan ve hem Elflerin hem de İnsanların ozanları onun mezarı başında Turambar'ın yiğitliği ve Níniel'in güzelliğine dair ağıtlar yaktıktan sonra, büyük gri bir taş getirilip mezarın başına dikildi; sonra Elfler Doriath alfabesinin yazı karakterlerini kullanarak bu taşın üzerine şunları kazıdı:

TÚRIN TURAMBAR DAGNIR GLAURUNGA

Heman altına da şunlar yazıldı:

NIENOR NÍNIEL

Ne yazık ki kız kendi adını taşıyan mezar taşının altına defnedilememiş, Teiglin'in soğuk sularının onu nereye götürdüğü ise asla öğrenilememişti.

Beleriand'ın efsaneleri içinde en uzunu olan Húrin'in Çocuklarının Öyküsü böylelikle sona ermiş oldu.

NOTLAR

Babamın geçmişte birbirinden farklı kaynaklarda tuttuğu açıklayıcı nitelikte notlara bakıldığında, çoğunlukla Elflerin bilgilerine dayanılarak ve özellikle Doriath'ınki olmak üzere Elf dilinde yazılmış olduğu halde, *Narn i Hîn Húrin*'in Eärendil ile aynı çağda Sirion Limanları'nda yaşamış İnsan ırkına mensup Dírhavel adlı bir ozan tarafından, Dor-Lómin, Nargothrond, Gondolin ve Doriath gibi şehirlerden kaçıp hayatta kalabilenler başta olmak üzere, gerek İnsanlardan gerekse Elflerden Hador'un ailesine ilişkin olabildiğince

çok bilgi toplanarak yapılan bir derleme yoluyla ortaya çıktığı anlaşılır. Beleriand hakkında yazılmış öykülerin en uzunu olan bu efsane, adı geçen ozanın ilk ve tek yapıtı olup, Eldar tarafından paha biçilmez kabul edilmiştir; çünkü Dírhavel eserinde Gri Elflerin dilini kullanmış ve bunu büyük de bir ustalıkla yapmayı başarmıştır. *Minlamed thent/estent* adı verilen Elflere has mısra dizinine ve *narn* şeklinde nitelenen tekniğe, yani mısra düzeninde yazılıp da metin gibi okunma özelliğine başvurarak eserini şekillendiren Dírhavel, Fëanor'un oğullarının Sirion Limanları'na yaptığı akın sırasında öldürülmüştür.

1. *Narn*'ın metninin bu bölümünde Húrin ile Huor'un Gondolin'de geçirdiği sürgün süreciyle ilgili bir pasaj bulunuyor. Söz konusu pasajın *Silmarillion*'da sıkça rastlanan "tamamlayıcı" bölümlerden birini büyük ölçüde temel aldığı görülür. Öyle ki, aynı anlatının farklı versiyonları denecek kadar benzeştikleri için, o paragrafa bu kitapta yer vermedim. Bahsi geçen öykü *Silmarillion* sayfa 338'de okunabilir.
2. *Narn*'ın bu bölümünde, Not 1'dekiyle aynı sebepten dolayı bu kitabın dışında bıraktığım, Nirnaeth Arnoediad'ı anlatan bir pasaj yer alıyor. Bunun için *Silmarillion* sayfa 396'ya bakınız.
3. Metnin farklı bir versiyonunda, Morwen'in dağların evine çok da uzak olmayan bir kesimindeki gizli sığınaklarında yaşayan Eldar halkıyla gizli ilişkiler kurduğundan açıkça bahsedilir. "Ama ona verebilecekleri bir haber yoktu. Húrin'in öldüğüne tanıklık edebilecek bir kimse bulunmuyordu aralarında. 'Fingon'un yanında değildi o,' diye anlattılar Morwen'e, 'Turgon ile birlikte daha güneye sürüklenmişti; beraberindekilerden kurtulan olduysa bile bunu Gondolinliler'in müdahalesine borçludurlar. Ama bundan nasıl emin olunabilir ki? Çünkü Orklar öldürdükleri düşmanların cesetlerini üst üste yığar ve Haudh-en-Nirnaeth'e gitme cesareti gösterilse bile, onca ceset içinde arama yapmak boşunadır.'"
4. Hador'un Miğferi hakkında yapılan bu tarif, Belegostlu Cücelerin Nirnaeth Arnoediad'da giydiği "görende dehşet uyandıran" ve "ejderhalar karşısında saflarını korurken onlara büyük yardımı dokunan" (*Silmarillion* sayfa 407) görkemli miğferlere dair yapılmış tariflerle karşılaştırılabilir. Daha sonraları Nargothrond önlerindeki savaşa katıldığında Túrin de "yüzünü gören düşmanın arkasını dönüp kaçmasına sebep olan," Cücelerin elinden çıkma bir miğfer giyecektir (*Silmarillion* sayfa 442). Elinizdeki kitabın devamında bulunan *Narn*'ın Ekler kısmında sayfa 262-263'e bakınız.
5. Maedhros'un Azaghâl'i kurtardığı, Orkların Doğu Beleriand'a yaptığı bu

sefere başka hiçbir metinde değinilmemektedir.

6. Babam kaleme aldığı başka metinlerde, ister kral isterse sıradan halk tarafından kullanılsın, Doriath'ta konuşulmakta olan Elf lehçesinin Túrin'in orada bulunduğu dönemde bile diğer bölgelerde konuşulan Elf dillerine oranla çok daha eski ve köklü olduğunu belirtmiştir. Cüce Mîm de (her ne kadar Mîm ile ilgili eldeki yazılarda bu konuya atıfta bulunulmasa da), Túrin'in Doriath'a güttüğü kin bir yana, onun etkisinden kurtulamadığı şeylerden birinin, orada geçirdiği çocukluk döneminde diline yerleşen Elf aksanı olduğunu gözlemlemişti.
7. Başka bir metinde geçen şu az bilindik ifade burada dikkat çekmektedir: "Karşısına çıkan her kadının yüzünde Lalaith'i aradı hep."
8. Metnin bu bölümüne ait alternatif bir versiyonda Saeros'un Daeron'un akrabası, başka bir versiyonda ise Daeron'un kardeşi olduğu vurgulanır; baskı yüzü görmüş olan metin büyük ihtimalle bunların ikincisidir.
9. *Orman Kaçkını:* Saeros böyle diyerek Túrin'i ormanda yaşayan vahşi adamlara benzetmektedir. *Drúedain* bölümündeki 14 numaralı nota bakınız; sayfa 628.
10. Öykünün bu kısmına ilişkin alternatif bir versiyonda, Túrin bu evrede haydutlara gerçek kimliğini açıklar ve damarlarında akan kana dayanarak Hador halkının gerçek efendisi ve de yargıcı olmasından hareketle, onun da Dor-Lómin kökenli biri olduğunu vurgulayarak, Forweg'i öldürüşünü haklı göstermeye çalışır. Bunun üzerine, Nirnaeth Arnoediad'ın yarattığı yıkımdan kaçmak için Sirion Nehri'ni izleyip güneye gelmiş olan yaşlı haydut Algund, Túrin'in gözlerinin ona uzun zamandır bir türlü çıkarsayamadığı birini hatırlattığını ve ancak şimdi, gerçek kimliğini ortaya koyunca bu kişinin babası Húrin'den başkası olmadığının bilincine vardığını söyler. "'Kendi ırkının diğer erkeklerine göre kısa boylu denecek biriydi ama bu onun yüreğindeki ateşi azaltmıyordu; saçının rengi ise kızıla çalan bir altın sarısıydı. Sense esmer sayılırsın ve oldukça uzun boylusun. Sana yakından bakınca, daha çok annene çekmiş olduğunu görüyorum ki o da Bëor'un soyundan gelir. Kader ona nasıl bir yol çizdi, merak ediyorum doğrusu.' 'Bunu ben de bilmek isterdim,' diye karşılık verdi ona Túrin. 'Ama kuzeyde olup bitene dair hiç haber alamıyoruz.'" Hikâyenin bu versiyonunda, vaktiyle Dor-Lómin'den kopup gelmiş olan haydutların, Neithan'ın kendisini çetenin yeni lideri olarak tayin edişine ses çıkarmamasının nedeni, onun aslında Húrin'in oğlu Túrin olduğuna inanmaları şeklinde gösterilir.
11. Öykünün bu kısmına ilişkin en son kaleme alınmış versiyonlar, Túrin'in haydut çetesinin başına geçer geçmez ilk iş olarak onları Teiglin'in gü-

neyindeki ormanlık alanda bulunan Orman Adamları'nın evlerinden uzağa götürdüğü ve Beleg'in oraya onlar ayrıldıktan kısa bir süre sonra ulaştığı konusunda fikir birliğine varmaktadır; ancak konunun geçtiği yerler net belirtilmemiştir ve haydutların izlediği güzergaha dair anlatılanlar birbiriyle çelişmektedir. Öykünün bu noktadan sonraki akışına bakılacak olursa, haydutların Sirion Vadisi'nde kaldığını ve Orkların Ormancılar'ın evlerine düzenlediği akın sırasında eski yerleşim alanlarından henüz çok uzaklaşmamış olduklarını varsaymak sanırız uygun kaçacaktır. Deneme kabilinden yazıldığı anlaşılan bir diğer versiyonda ise, haydut grubu güneye ilerler ve "Aelin-Uial ile Sirion Bataklıkları'nın üstündeki" bölgeye ulaşır; fakat adamlarının kendilerine "hiçbir sığınak sunmayan" bu topraklarda bulunmaktan hoşnut kalmadığını gören Túrin onları gerisingeri ilk karşılaştıkları yer olan Teiglin'in güneyindeki ormanlık alana götürmeye ikna olur. Öykünün genel seyri göz önüne alındığında bunun senaryoyla ters düşmediği anlaşılıyor.

12. *Silmarillion*'da öykünün bu kısmını sırasıyla Beleg'in Túrin'le vedalaşması, kaderinin kendisini er geç Amon Rûdh'a götüreceğine dair Túrin'in yaptığı gerçekçi tahmin, Beleg'in Menegroth'a gelişi (ki orada Thingol'den Anglachel adlı kılıcı, Melian'dan da bir miktar *lembas* alacaktır) ve sonrasında Dimḅar'daki Orklarla savaşmak üzere geri dönüşü izler (*Silmarillion* sayfa 419-421). Burada anlatılanlara eklenecek başka bir metin parçası bulunmadığından, söz konusu pasaja bu kitapta yer vermedim.

13. Túrin'in Doriath'tan kaçışı yaz mevsimine rastlar; onu izleyen sonbahar ve kışı haydutlar arasında geçirir ve bir sonraki yılın ilkbaharında Forweg'i öldürüp haydut çetesinin başına geçer. Burada tarif edilen olaylar ise onu izleyen yaz mevsiminde sahnelenmektedir.

14. *Aeglos*, diğer bir deyişle "kardikeni"nin bildiğimiz karaçalıya (katırtırnağı) benzemekle beraber ondan biraz daha büyük olduğu ve beyaz çiçekler açtığı söylenir. *Aeglos* aynı zamanda Gil-galad'ın mızrağının ismidir. *Seregon*, yani "kantaşı" ise İngilizce'de damkoruğu diye adlandırılan bitkinin bir benzeri olup, açtığı çiçeklerin tonu derin bir kırmızıdır.

15. Frodo, Sam ve Gollum'un Ithilien'de rastladığı, sarı sarı çiçekler açmış katırtırnağı çalıları "alt kısımları kuru ve zayıf, üst tarafları ise alabildiğine kalın" şeklinde tanımlanır; öyle ki, üzerlerinde açmış olan çiçekler "loşluğun ortasında parıltılar saçan ve çevreye hafif ve tatlı bir koku yayan" bu kuru ağaççıkların oluşturduğu "upuzun koridor boyunca" başlarını eğme gereği duymadan ilerlediklerini görürüz (*İki Kule* IV/7).

16. Bazı diğer metinlerde Bodur Cücelerin isminin Sindarin dilindeki kar-

şılığı *Noegyth Nibin* (örneğin, *Silmarillion* sayfa 429) ve kimi yerde de *Nibin-Nogrim* olarak karşımıza çıkar. Nargothrond'un kuzeydoğusuna denk gelen (elinizdeki kitabın 166. sayfasında olduğu gibi) "Sirion Vadileri ve Narog Nehri arasında uzanan yüksek çayırlar" birden çok yerde Nibin-noeg Kırsalı (ya da bu ismin bazı diğer türevleri) şeklinde nitelenmiştir.

17. Mîm'in onları yarıktan geçirdikten sonra "avluya açılan kapı" diye nitelediği yere doğru götürdüğü kanyonun kaya tabakasının kuzey cephesinde kaldığı anlaşılıyor; çünkü doğu ve batı cephelerindeki kanyonlar bundan çok daha dik ve uçurumdan farksızdır.
18. Andróg'un okuduğu lanete şu biçimiyle de yer verilmiştir: "Son saati gelip çattığında kendini koruyacak bir yay bile bulamasın." Sonuç olarak Mîm, Nargothrond Kapıları önünde Húrin'in kılıcı altında can verecektir (*Silmarillion* sayfa 483).
19. Mîm'in çuvalında bulunan diğer şeylerin gizemine hiçbir metinde ışık tutulmuyor. Bu konuyla ilgili yegane yazıya çalakalem tutulmuş bir notta rastlarız; çuvalın içindeki nesnelerin kök süsü verilmiş altın külçeleri olduğu belirtilen bu notta aynı zamanda Mîm'in "düz kayalar'ın yakınındaki eski bir Cüce evinde saklı hazinelerin peşinde olduğu" vurgulanmaktadır. Bu düz kayaların kitabımızın ilgili bölümünde (sayfa 163), Mîm'in yakayı ele verdiği açıklıkta bulunan ve "yana eğilmiş veya birbirinin üzerine devrilmiş büyük taşlar" şeklinde tarif edilenlerle aynı olduğu şüphe götürmez. Yine de, bu hazinenin Bar-en-Danwedh öyküsü içinde nasıl bir rol üstleneceğine dair en ufak bir çıtlatmaya dahi rastlanmıyor.
20. Kitabımızın 115. sayfasında Amon Darthir'in yamaçlarından biri üzerindeki geçidin "Serech ile Dor-Lómin'in Nevrast'a kavuştuğu çok daha batıdaki topraklar arasındaki" tek geçit olduğu vurgulanır.
21. Hikâyenin *Silmarillion*'da aktarıldığı şekline göre (sayfa 455), Brandir ancak "Dorlas'ın getirdiği haberleri" duyduktan ve (metinden anlaşıldığı kadarıyla) bedeni cenaze sehpası üzerine yerleştirilmiş olan kişinin, hakkında aynı zamanda Dor-Lóminli Húrin'in oğlu olduğuna dair söylentiler dolaşan Nargothrond'un Karakılıcı olduğunu öğrendikten sonra, kötülüğün üzerlerine çökmek üzere olduğu hissine kapılır.
22. Sayfa 259'a bakıldığında, Orodreth'in Thingol ile "gizli yollardan" mesaj alışverişi yapışına atıfta bulunulduğu göze çarpar.
23. Faroth Tepeleri, namı diğer Taur-en-Faroth, *Silmarillion*'da "üzeri sık ormanlarla kaplı yükseklikler" olarak tanımlanmaktadır (sayfa 264). Bu kitapta ise, belki de ilkbaharın henüz başladığı dönemde ağaç dalları-

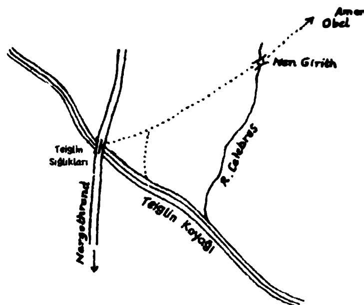
nın halen yapraksız oluşundan ötürü "kahverengi ve çıplak" olarak tarif edilirler.

24. Ancak her şey sona erip de Túrin ve Nienor öldükten sonra kızın geçirdiği titreme nöbetlerinin anımsandığı ve bunların anlamı çözülerek Dimrost'un adının Nen Girith olarak değiştirildiği farz edilebilir; fakat o yörenin efsanenin başından bu yana Nen Girith olarak anıldığı unutulmamalı.

25. Glaurung'un niyeti gerçekten de Angband'a dönmek olsaydı, onu Cabed-en-Aras'a ulaştıran yoldan pek de farklı olmayan, Teiglin Sığlıkları'yla buluşan eski yolu izlemesi beklenirdi. Belki de, Nargothrond'a gelmek için güneye doğru izlediği yoldan geri yukarı çıkıp Narog Nehri boyunca kuzeye doğru ilerleyerek Ivrin üzerinden Angband'a dönmeyi hedeflediği varsayılmıştır. Bu noktada, Mablung'un sayfa 345'te karşımıza çıkan sözlerini hatırlamakta yarar var: "Glaurung'un gelişini gözlerimle gördüm ve ... efendisinin yanına geri döndüğünü zannettim. Fakat ... yönünü aniden Brethil'e çevirdi."

Turambar Glaurung'un hiçbir yere sapmadan dosdoğru gitmesini ümit ettiğini söylerken, ejderin Teiglin boyunca kuzeye doğru yürüyüp Sığlıklar'a varması ve bu sayede Brethil'e yangın bulunduğu ve kendisini saldırılara karşı savunmasız kılacak olan dar boğazdan geçmek zorunda kalmadan serbestçe girmesi ihtimali karşısında duyduğu endişeyi dile getirmek istemişti. Turambar'ın Nen Girith'ten ayrılmadan adamlarına yaptığı konuşmayı inceleyiniz (sayfa 221).

26. Babamın Turambar ile Glaurung arasında geçen kapışmanın sahnelendiği bölgeye ilişkin kafasında tasarladıklarını detayıyla kâğıda döktüğü hiçbir harita bulamamış olsam da, aşağıdaki taslak, metinde adı geçen yerleri betimlemesi bakımından yeterli görülebilir:

27. "Çılgınca koşarak oradan uzaklaştı" ve "onun önünden kaçıp gitti" ifadeleri, Túrin'in Glaurung'un leşinin yanı başında yattığı yer ile yarığın kenarı arasında bir miktar mesafe olduğunu ortaya koyuyor. Ölümcül kılıç darbesini yediği anda yaptığı sıçrayışın ejderhayı uçurumun kenarından biraz daha içeri savurmuş olması da ihtimal dahilinde.
28. Metnin son bölümünde (sayfa 349-350), ölmeden hemen önce Túrin'in oraya bizzat Cabed Naeramarth diye hitap ettiği görülür; buradan hareketle, bu son sözlerin anısına o uçuruma bahsi geçen ismin takılmış olduğu kabul edilebilir.

    Öyküdeki en belirgin çelişki; Brandir'in Cabed-en-Aras'tan aşağı bakan son kişi olduğu hem bu kitapta hem de *Silmarillion*'da vurgulanmasına rağmen, Túrin'in onun peşi sıra yarın kenarına gelip aşağı bakması ve sonrasında Elflerin hattâ Túrin'in naaşını kaldırmak üzere oraya inen diğer herkesin de aynını yapmış olmasıdır. Bu çelişkiyi *Narn*'ın metni içinde Brandir hakkında söylenen sözlerin anlamı derinlemesine irdelenerek bir nebze açıklamak mümkün olur belki: Brandir, kanyonun "karanlığına" bakan son kişidir aslında. Babamın asıl niyeti, metnin içeriğini, Túrin'in Cabed-en-Aras'ta değil de Teiglin Sığlıkları'nda bulunan Finduilas'ın mezarı başında kendi canına kıydığı şeklinde değiştirmekti; ama bu tasarı asla yazılı formata dökülemedi.
29. Bu husustan da anlaşılıyor ki, büyük olaylara sahne olan bu yerin asıl adı, gerçekte de Cabed-en-Aras'ın kelime karşılığı olan "Geyik Yarığı"dır.

EKLER

Túrin ve adamlarının Bodur Cücelerce eski çağlardan beri sığınak olarak kullanılan Amon Rûdh'u kendilerine mesken edinişinden başlayıp Nargothrond'un düşüşü sonrası Túrin'in kuzeye doğru yola çıkışına kadar olanki kısmında, öykünün bu bölümlerde gözlenen konusal bütünlüğe ayak uyduramaması ve dağınık bir yapı arz etmesi söz konusudur. Babam tarafından deneme kabilinden ve belli bir amaç gütmeden yazılmış sayısız not kurcalandığında, okurun bu bölümdeki olaylarla ilgili *Silmarillion*'da verilen daha yüzeysel bilgilerin ötesini tahmin etmesini sağlayacak ayrıntılar ve dahası, *Narn*'ın içeriği ile doğrudan bağlantılı kısacık bazı metin parçaları yakalanmakta.

Diğerlerinden çok ayrı bir yerde karşımıza çıkan şu pasajda, Amon Rûdh'a yerleşmelerini izleyen günlerde haydutların gündelik hayatına ışık tutuluyor ve Bar-en-Danwedh'in özellikleri biraz daha günyüzüne çıkarılıyor:

Uzunca bir süre haydutlar yeni kavuştukları yaşam koşullarının keyfini çıkardı. Ellerinin altında bol yiyecek vardı, onlara sıcak ve kuru bir ortam sunan bu yeni korunakta yer sorunu da yoktu; hepsi içeri rahatça sığdığı halde hesaplarına göre mağaranın içinde halen yüz kişiye, hattâ daha fazlasına yetecek mekân bulunuyordu. Üstelik mağaranın iç kısmında daha küçükçe bir hol daha vardı. Bu holün bir duvarında taştan bir ocak göze çarpıyor ve bunun hemen üzerinde, tepedeki ustalıkla gizlenmiş bir açıklığa çıkana dek dağın içinde yukarı doğru dümdüz uzanan doğal bir havalandırma boşluğu göze çarpıyordu. Bu iki holün duvarlarında veya onları birbirine bağlayan koridor boyunca, kimisi yaşam alanı olarak kullanılan kimisi ise atölye ya da ambar işlevi gören başka girintiler de mevcuttu. Depolama bakımından Mîm'in diğerlerinden çok daha usta ve becerikli olduğu aşikardi; uzun süredir kullanılıyora benzeyen taştan ve ahşaptan yapılma pek çok araç gerece ve sandığa sahipti. Diğer yandan, söz konusu odacıkların pek çoğunun terk edilmiş oluşu dikkat çekiyordu: Silahlıkların duvarında paslanmış ve toz içinde kalmış birçok balta ve benzeri donanım asılı duruyordu, duvarlardaki gözler ve çekmeceler boştu, demirci atölyelerinin ise uzunca süredir kullanılmadığı anlaşılıyordu. Biri hariç: İçeri kısımdaki salondan geçilen ve ana salondaki ocağın havalandırmasını paylaşan bir diğer ocağı olan küçük bir oda. Mîm bazı zamanlar buraya çekilip saatlerce çalışır ve kendinden başka hiç kimsenin bu odaya girmesine izin vermezdi.

O yılın geri kalanı süresince başka akın düzenlemedikleri gibi, avlanma ve yemek toplama amacıyla dışarı çıktıkları vakitlerde de kalabalık gruplar halinde dolaşmamaya özen gösterdiler. Ancak, aradan uzun zaman geçtiği halde haydutlar yeni sığınaklarına dönüş yolunu ezberlemekte zorluk çekiyorlardı; öyle ki, Túrin'den başka bu yolu rahatlıkla bulabilecek adam sayısı bir elin parmağını aşmıyordu. Fakat bu durum, iz sürmekte ve yol bulmakta usta olan birinin Mîm'in rehberliğine ihtiyaç duymaksızın da sığınağın yerini bulabileceği gerçeğini görmelerine yardımcı olmuştu ve bundan ötürü, tepenin kuzey yamacındaki yarığın girişinde gece gündüz nöbetçi bulundurmaya alıştırdılar kendilerini. Amon Rûdh'a o taraftan tırmanmak imkânsız olduğundan, güneyden düşman beklemiyorlar; öyle olsa bile, çok geniş bir alanı gözetim altında tutmak açısından, çoğunlukla gündüzleri tepenin zirvesine bir nöbetçi konuşlandırıyorlardı. Zirveye çıkan yamaçlar çok dik olmasına rağmen tepeye ulaşmak yine de mümkündü; çünkü zirveye tırmanmak isteyen birinin başkasının

yardımına ihtiyaç duymadan güçlükle de olsa bunu başarabilmesini sağlamak amacıyla, mağara ağzının doğu yakasındaki kayalara kaba basamaklar oyulmuştu.

Böylelikle, herhangi bir telaşa veya yaralanmaya yol açacak hiçbir olay yaşanmadan haftalar birbirini kovaladı ve yaz mevsiminin sonuna gelindi. Huş ağaçlarının yaprakları dökülüp de havuzun gri suları günden güne soğurken, yağmur sezonu yeniden başladı ve haydutlar sığınağın kuru ortamında daha çok vakit geçirir oldular. Tepenin bağrındaki zifiri karanlıkta veya Cücelerin inşa ettiği salonların loş ve basık ortamında tıkılıp kalmak onları kısa süre içinde bunaltmış, içlerinden pek çoğu Mîm ile paylaşılma zorunluluğu olmadığı takdirde hayatın çok daha keyifli geçeceğini düşünmeye başlamıştı. Tam onun başka yerde olduğunu sandıkları bir anda köşenin birinin ardından çıkıvermesine veya gölgelerin içinden aniden belirmesine sıkça rastlanıyordu. Üstelik Mîm yakınlardeyken rahat konuşamıyorlardı da; bu yüzden fısıltıyla konuşmaya alıştılar.

Bununla beraber, onlara asıl garip gelen, Túrin'in hiç de kendileri gibi hissetmeyişiydi; şefleri bu yaşlı Cüceyle olan arkadaşlığını her geçen gün ilerletiyor, onun tavsiyelerine değer veriyordu. İzleyen uzun kış mevsimi boyunca Mîm ile karşılıklı oturup onun eski efsanelerle ve kendi hayatından kesitlerle ilgili anlattıklarını büyük bir ilgiyle dinledi. Dahası, Eldar halkı hakkında olumsuz konuştuğu zamanlarda bile Túrin Cüceye tepki göstermiyordu. Onun kendisine olan tavrından hoşnut kalan Mîm de bunun karşılığında Túrin'e yakınlık gösteriyordu; çalıştığı gizli atölyeye zaman zaman sadece onun girmesine müsamaha gösteriyor ve sohbetlerine alçak sesle içeride devam ediyorlardı. Bu durum haydutların huzurunun daha da kaçmasına ve Andróg'un kıskanç gözlerle onları süzmesine neden oluyordu.

Silmarillion'un konu akışı içinde Beleg'in nasıl olup da Bar-en-Danwedh'e ulaştığı konusuna açıklık getirilmez: "Bir kış akşamı, günbatımının loşluğu içinde aniden ortalarında bitiverir." Bazı diğer taslak metinlerde, haydutların savurganlığı yüzünden Bar-en-Danwedh'teki yiyecek stoğunun kış ortasında tükenmeye yüz tutması sebebiyle Cüce Mîm de elinin altında bulundurduğu kökleri onlardan esirgeyince, kendilerini riske atarak sığınaklarından ayrılıp erzak depolamak üzere büyük bir av partisine çıktıklarından bahsedilir. O sırada Amon Rûdh'a yaklaşmakta olan Beleg onların izine rastlar ve bu noktadan sonra ya aniden bastıran bir kar fırtınasından saklanmak üzere ormanın

içinde kurdukları kampa dek haydutların izini takip eder ya da, başka bir olası senaryoya göre, Bar-en-Danwedh'a geri dönerken gizlice onların ardına takılıp peşleri sıra içeri sızar.

Tam o esnada, Andróg mağara labirentinin derinliklerinde Mîm'in gizli yiyecek stoğunu ararken kaybolur ve tesadüf eseri, Amon Rûdh'un zirvesindeki düzlüğe çıkan gizli bir merdiven keşfeder (Orklar Bar-en-Danwedh'e saldırdığında haydutların tepenin doruğuna kaçmakta kullandıkları basamaklar da yine bunlardır, *Silmarillion* sayfa 427-428). Mîm'in ona bulaştırdığı laneti umursamaksızın o zamana kadar yeniden ok ve yayla silahlanmış olan Andróg, yukarıda bahsedilen av partisi sırasında veya daha sonraki bir dönemde, buradakinin yanı sıra daha pek çok kaynakta Ork oku olduğu vurgulanan zehirli bir ok ile vurulur.

Beleg Andróg'un yarasını tedavi etse de bu durum haydutun Elfe karşı beslediği önyargıyı ve hoşnutsuzluğu silmeye yetmez; üstelik böyle yapmakla Cücenin Andróg üzerine yerleştirmiş olduğu laneti "boşa çıkardığı" için, bu olay Mîm'in Beleg'e duyduğu nefreti de körüklemiştir. "Sayende yine ısırmaya başlayacak" diye çıkışır Mîm Elfe. Melian'ın Beleg'e vermiş olduğu *lembas*'tan yemeyi başarması halinde gençleşeceği ve eski gücüne yeniden kavuşacağı gibisinden bir fikre kapılan Mîm onları gizlice araklayamayacağını anlayınca, hasta numarasına yatarak, normalde düşmanı olarak gördüğü koca Elfe *lembas*'ını kendisiyle paylaşması için yalvarır. Beleg bu teklifi reddedince, Túrin ile aralarındaki dostluktan dolayı Beleg'i zaten çekemeyen Mîm'in ona olan nefreti perçinlenmiş olur.

Dilerseniz bu noktada Beleg'in çantasından *lembas*'ı çıkarması karşısında (*Silmarillion* sayfa 425) Túrin'in bunu reddedişini hatırlayalım:

> Gümüş rengi yapraklar alevlerin ışığında kızıl bir görünüme bürünmüş, çantanın üzerine işlenmiş olan armayı gören Túrin'in ise suratı asılmıştı. "Ne var o bohçada?" diye sordu arkadaşına.
>
> "Seni halen çok sevmekte olan birinin yolladığı kendisi küçük anlamı büyük bir hediye," diye yanıtladı onu Beleg. "Hiçbir İnsanın henüz tadına bakma imkânı bulamadığı, Eldar ekmeği *lembas* bu."
>
> "Onu buraya kadar taşıma zahmetine katlandığın için, atalarıma ait olan miğferi alıyorum," dedi Túrin buna karşılık. "Ama Doriath'tan gönderilmiş hiçbir hediyeyi kabul edemem."
>
> "Öyleyse kılıcını ve zırhını da geri gönder," dedi Beleg. "Yetişme çağında Doriath'ta edindiğin tüm bilgileri ve terbiyeyi de onlarla beraber iade et. O arada sırf sen keyfini bozmayasın diye vaktiyle komuta ettiğin adamlar da yaban ellerde ölüp gitsin. Aslına bakarsan,

bu gördüğün ekmekler sana değil, bana verilmiş bir hediyeydi ve onları istediğim gibi değerlendirme hakkım var. Eğer boğazından geçmeyecekse yeme; burada karnı seninkinden daha aç, kibri ise daha alçak kimseler bulunur elbet."

Bu sözler üzerine Túrin'in yüzü kızarmış ve sonuç olarak gururunu yenmeyi başarmıştı.

Beleg ile Túrin'in Amon Rûdh'taki sığınağı karargah olarak kullanıp emirleri altındaki güçlü çeteyle beraber Teiglin'in güneyindeki topraklarda o yöreye Dor-Cúarthol, yani Yay ile Miğferin Yurdu dedirtecek ölçüde nam saldığı döneme dair de bazı bulgulara rastlanmaktadır (*Silmarillion* sayfa 205).

O tarihe kadar çetesine katılmak isteyenleri memnuniyetle kabul eden Túrin, Beleg'in tavsiyesi üzerine bundan böyle Amon Rûdh'a –ki oraya artık Echad i Sedryn, yani Doğruluğun Karargahı deniyordu– yeni hiç kimse kabul etmeme kararı aldı; sığınağa giren yolu sadece ekibin eski üyeleri biliyor, bu sır hiçbir surette başkalarına açılmıyordu. Çevrede çok sıkı korunan başka kamplar ve karakollar da kurulmuştu: Doğudaki ormanda, güneydeki bataklıkların kenarında, "Ormanın Uzak Ucu" anlamına gelen Methed-en-glad'dan Amon Rûdh'un birkaç kilometre güneyinde kalan Bar-erib'e kadar araziye serpilmiş bazı diğer tepelerde... Adı geçen yerlerin her birinden Amon Rûdh'un zirvesi görünebiliyor, istenildiğinde çeşitli mesajlaşma yöntemleri yoluyla ana karargahtan haber veya talimat alınabiliyordu.

Yaz böylelikle geride kalırken, Túrin'in emri altındaki birliğin sayısı kabardıkça kabarıp hatırı sayılır bir mevcuda ulaşmış, Angband'dan gelen işgalciler bu sayede geri püskürtülmüştü. Bununla ilgili haberler Nargothrond'a kadar ulaşmış ve oradakilerin kıpırdanmasına neden olmuştu; "Eğer bir haydut bile Düşman'a bu denli zarar verebiliyorsa, Narog'un Efendisi neler yapmaz ki" düşüncesi herkesin zihnine yerleşmişti. Ne var ki, Orodreth'in inandığı yoldan sapmaya niyeti yoktu. Her konuda Thingol'ün nasihatlerine uyuyor, gizli ulaklar vasıtasıyla onunla devamlı haberleşiyordu. Ayrıca, Orodreth'in bilge bir lider olduğu kuşku götürmezdi; kendinden önce halkının güvenliğini düşünen ve Kuzey'in dinmek nedir bilmez iştahı karşısında halkının yaşamını ve zenginliğini olabildiğince uzun

süre korumak isteyen bir liderin sağduyusuydu onunki. Bundan ötürüdür ki, halkı içinden hiç kimseye Túrin'in birliklerine katılmak üzere kentten ayrılma izni vermiyor, Túrin'in kendisine ise mesajcılar göndererek, düşmana karşı verdiği mücadelede her ne yaparsa yapsın, kafasında her ne tasarlarsa tasarlasın Nargothrond sınırları içine adım atmamasını ve Orkları peşinden oraya asla sürüklememesini öğütlüyordu. Ama ihtiyaç duymaları halinde İki Kumandan'a (büyük olasılıkla Thingol ve Melian'ın teşvikiyle) silahlı güç içermeyen bazı diğer yollarla yardım sunmaktan da geri kalmıyordu.

Beleg'in başından beri Túrin'in tasarladığı geniş ölçekli plana muhalefet ettiği halde ona gönülsüzce eşlik etmek durumunda kaldığı birden çok kez vurgulanmıştır. Gerçekten de, Ejder Miğferi'nin Túrin üzerinde umduğundan farklı bir etki doğurduğunu gözlemleyen Beleg, ilerleyen günlerde yaşanacaklara ilişkin giderek artan kaygılar beslemekteydi. Bu konuyla ilgili Túrin ile yaptığı bazı konuşmalardan kesitleri içeren metin parçaları günümüze dek korunabilmiştir. Bunların birinde, Echad i Sedryn karargahında oturmuş konuşurlarken aralarında şöyle bir diyalog geçtiği görülür:

"Böyle üzgün ve düşünceli durmana sebep ne? Bak, yeniden buluştuğumuzdan beri her şey yolunda gidiyor. Planlarım sence de iyi sonuçlar vermiyor mu?"

"Şimdilik her şey iyi," dedi Beleg. "Düşmanlarımız halen afallamış ve korkmuş durumda. Ve önümüzdeki süreçte de işler bir süre daha böyle iyi gidecek görünüyor."

"Peki ya sonra?"

"Kış gelecek... ve sonra yeniden bahar; hayatta kalıp da onu görebilecekler için tabii."

"Sonrası için ne öngörüyorsun?"

"Angband'ın gazabı üzerimize çökecek. O Kara El'in yalnızca parmak uçlarını tutuşturduk biz... Henüz daha fazlasını yapmış değiliz. O yüzden de elini bu topraklardan çekmeyecektir."

"Angband'ı öfkeye ve gazaba boğmak değil mi zaten bizim amacımız, bizi sevindiren şey?" dedi Túrin. "Bu şartlar altında daha başka ne yapmamı bekliyorsun ki?"

"Senden ne beklediğimi gayet iyi biliyorsun," dedi Beleg. "Ama bu hususta konuşmama çoktandır engel oluyorsun. Şimdiyse lafımı bölme ve beni iyi dinle. Kalabalık bir askeri birliğe komuta eden kişi pek çok şeye gereksinim duyar: Öncelikle güvenli bir sığınağa, sonra

da refaha ve işi savaşmak olmayan başka beşeri unsurlara. Emri altındaki asker sayısı kabardıkça onları doyurma zorunluluğu da beraberinde gelir ve çoğunlukla vahşi doğanın karşılayacağından fazladır bu ihtiyaç. Yiyecek bulma çabası da gizli kalma ilkesinin ihlal edilmesine yol açar. Amon Rûdh mevcudu belli sayıyı aşmayan bir birlik için ideal bir sığınak... Komutanın gözü ve kulağı yerine geçip çok geniş bir alanı kontrol altında tutmayı mümkün kılıyor. Ama düz bir arazinin ortasında tek başına yükselmesi ve çok uzaklardan dahi görünmesi bakımından kem gözlerin ilgisini çekmeye müsait bir yapısı olduğu ve onu kuşatmak için fazla bir orduya gerek duyulmayacağı da bir gerçek."

> "Ne olursa olsun, ben kendi adamlarımın komutanı olarak kalmayı yeğlerim," diyerek konuşmayı noktaladı Túrin. "Bu uğurda ölmem gerekiyorsa da ölürüm. Burada bulunmakla Morgoth'un yolunu kapamış oluyorum, biz buraya konuşlandığımız sürece dosdoğru güneye inen yolu kullanamaz. Sırf bunun için Nargothrond bize minnettar kalmalı; hattâ bazı ihtiyaçlarımızı gidermek için bize yardım da göndermeli."

Aralarında geçen bir diğer kısa konuşmada, Beleg'in onun sahip olduğu gücün içerdiği zaaflara karşı yaptığı uyarılara şöyle karşılık verir Túrin:

> "Ben kendime ait, hüküm sürecek bir toprağım olsun istiyorum; ama o toprak burası değil. Burası güç toplamak için kullandığım bir yer sadece. Kalbim bir zamanlar babama ait olan Dor-Lómin'e gitmemi buyuruyor ve günü geldiğinde oraya gideceğim."

Diğer bir iddia ise Morgoth'un saldırılarına bilinçli olarak ara verdiği ve bu süre zarfında cılız akınlarla yetindiğidir; bu sayede, "kazandıkları kolay zaferler asilerin kibre kapılmasına ve kendilerine aşırı güven duyup savunmalarını farkında olmaksızın gevşetmelerine yol açacaktı, ki aynen öyle oldu."

Amon Rûdh'a düzenlenen saldırının nasıl bir seyir izleyeceğini kararlaştırmak için yazılmış bir taslak metinde Andróg tekrar karşımıza çıkar. Ancak saldırı anı gelip çattığında Túrin'e önceden dağın içinde keşfetmiş olduğu basamaklardan bahseder ve kaçış yolu olarak orayı kullanıp tepenin zirvesine çıkanlar içinde o da vardır. Orada pek çoklarından daha yiğitçe dövüştüğü söylense de, nihayet bir Ork okuna hedef olup düşer ve böylece Mîm'in bedduası da gerçekleşmiş olur.

Beleg'in esir düşen Túrin'in izini sürerek yaptığı uzun yolculuk, Taur-nu-Fuin'de Gwindor'la karşılaşması, Túrin'i kurtarması ve Túrin'in elinde can vermesiyle ilgili *Silmarillion*'da anlatılanlara ilave edilebilecek tek bir an bile bulunmuyor. Gwindor'un üzerinde taşıdığı, etrafa mavi bir ışık yayan "Fëanor Lambası" ve bu lambanın öykünün başka bir versiyonunda oynadığı rol ile ilgili bu kitabın 88. sayfasındaki 2 numaralı nota bakınız.

Babamın Dor-Lómin'in Ejder Miğferi ile ilgili olayları Túrin'in Nargothrond'da sürgünde geçirdiği döneme ve hattâ daha da sonrasına taşımak istediği biliniyor; ama elimizdeki metinlere bakıldığında bu fikrin asla yazıya dökülemediği görülür. Mevcut versiyonlarda, Dor-Cúarthol'un, yani haydutların Amon Rûdh'taki sığınağının ortadan kaldırılmasıyla beraber miğfer de kayıplara karışır; fakat her nasılsa Nargothrond'a vardığı sırada miğfer yine Túrin'dedir. Túrin'i Angband'a sürükleyen Orkların miğferi de beraberlerinde oraya taşımış olması dışında bu gizeme açıklayıcı bir yorum getirmek zor; fakat Túrin'in Beleg ve Gwindor tarafından kurtarılışıyla eşzamanlı olarak miğfer de Orklardan geri alındıysa bu hususa hemen oracıkta açıklık getirilmesi uygun olurdu.

Yine bir kâğıt parçası üstüne karalanmış bir diğer kopuk notta, "kimliğini ele vermesinden" çekindiği için Túrin'in Nargothrond'dayken miğferi giymekten kaçındığı belirtilse de, Tumhalad Savaşı'na giderken onu başına geçirdiği görülüyor (Nitekim, *Silmarillion*'un 442. sayfasında, Nargothrond'un silah depolarında dolaşırken gözüne çarpan Cüce elinden çıkma bu maskeyi giydiği anlatılır). Söz konusu not aşağıdaki pasajları içeriyor:

> Düşmanları sırf miğferinin görüntüsü karşısında bile korkuya kapılıp önünden kaçtığı için, o ölümcül savaş alanından yara bere almadan çıkmayı başarmıştı. Böylelikle Túrin başında Ejder-miğferi ile Nargothrond'a dönerken, Glaurung Túrin'i o miğferin koruyucu tılsımından koparmak için (hem kendisi de miğferden çekindiğinden), Túrin'in üzerinde kendisine benzeyen bir ejder figürü taşıyan bu miğferi giymekle efendisine olan bağlılığını ifade ettiğini öne sürerek onu alaya aldı.
>
> Túrin'in buna cevabı ise şöyle olmuştu: "Bile bile yalan söylüyorsun. Bu figür asıl seni alaya almak için yapılmıştır; ve onu giyecek birisi bulunduğu sürece, bunu giyen kişinin elinden ölümünü bulacağın şüphesi yüreğini hiç rahat bırakmayacak."
>
> "Öyleyse kendisine farklı isimde bir efendi bulsa iyi olur," dedi Glaurung; "çünkü ben Húrin oğlu Túrin'den korkmuyorum. Tam tersine, onun benden korktuğu aşikar. Çünkü maskesini çıkarıp da benimle yüzleşmeye dahi cesaret edemiyor."

Gerçekten de, ejderin çevresine yaydığı dehşet öyle yoğundu ki, Túrin miğferi çıkarıp da çıplak gözle ona bakmaya cesaret edemiyor, aksine, miğferin siperliğini yüzünü saklayacak şekilde iyice aşağı indiriyordu; konuşma süresince dikildiği yerde Glaurung'un ayakları hizasından başını kaldırmamıştı bile. Ancak ejderhanın bu son nüktesi üzerine gururu incinip öfkeye kapılarak ihtiyatı elden bırakmış ve miğferin siperliğini yukarı kaldırıp Glaurung'la göz göze gelmişti.

Başka bir notta ise, Morwen'in Doriath'ta bulunduğu sırada Ejder-miğferi'nin Tumhalad Savaşı'nda tekrar ortaya çıktığı haberini almasıyla beraber Mormegil'in aslında oğlu Túrin'den başkası olmadığına ilişkin söylentinin doğruluğuna inandığı vurgulanır.

Son olarak, Túrin'in Glaurung'u öldürdüğü ve ejder son nefesini vermeden önce ona Nargothrond önlerinde kendisini alaya alırken söylemiş olduğu "farklı isimde bir efendi" lafını aynen iade ederek karşılık verdiği sırada bu miğferi giymekte olduğuna dair bir yorum bulunduğunu, yalnız bunun öyküye yansıtılmadığını da söylemeden geçmeyelim.

Túrin'in Nargothrond'da izlenmesini istediği hareket tarzına Gwindor'un nasıl ve ne içerikte muhalefet ettiğine *Silmarillion*'da kısaca değinilmiş olup (sayfa 436-7), konuyla ilgili elimizde ayrı bir taslak daha bulunmaktadır. Yazınsal anlamda henüz son şeklini almamış olan bu taslağı şu şekilde aktarabiliriz:

> Gwindor kralın huzurunda yapılan konsey toplantılarında Túrin'e hep karşı çıkıyor, bunu yaparken de geçmişte Angband'da bulunmuş ve Morgoth'un gücü ile güttüğü amaçları yakından tanıma imkânı bulmuş olmasına dayanıyordu. "Kazanacağımız küçük zaferlerin bize sonuç anlamında pek bir getirisi olmaz," diye iddia ediyordu, "çünkü bu öncül çarpışmalar sayesinde Morgoth en yaman düşmanlarının cephenin hangi tarafına konuşlandığını öğrenecek ve bir dahaki sefere onları yok etmeye yetecek kadar kuvvet toplayıp o yöne yığacaktır. Elfler ve Edain halkı tüm güçlerini seferber etse bile, bu birleşik güç ancak Morgoth'un dalga dalga gelen akınlarının önünü kesmeye ve çatışmayı bir meydan savaşı olmaktan çıkarıp kuşatma havasına sokmaya yeter. Bu kuşatma uzun sürebilir, ta ki Morgoth kendisine karşı güçbirliği yapmış taraflardan birini koparıp böylesi bir birliğin ileride bir kez daha gerçekleşmesi ihtimalini ortadan kaldırana dek. Bana sorarsanız, Valar yardımımıza gelene kadar tek umudumuz, gizliliğimizi korumaktır."

"Valar ha!" dedi Túrin. "O Valar ki size sırt çevirdi ve İnsanları alaya aldı. Durum böyleyken, batıdaki sonsuz denizin ötesinden medet ummak neye yarar? Bizimle işi olan tek bir Vala var, o da Morgoth'un kendisi; onu tamamen alt edemesek bile, en azından yıpratmalı ve hedefine ulaşmaktan alıkoymalıyız. Küçük de olsa zafer her yerde zaferdir ve onun değeri peşi sıra yaşanacak olaylarla ölçülür diye bir kaide yok. Hem biz bu küçük gördüğünüz çabaları ortaya koymaz ve Morgoth'u durdurmak için hiçbir girişimde bulunmazsak, birkaç yıl içinde tüm Beleriand onun gölgesine boğulur ve işte o zaman sizi saklandığınız deliklerden tek tek çıkarmasına engel olamazsınız. Peki ya sonra ne olacak? Ne olacağını size söyleyeyim: Hayatta kalmayı başarabilen acınası bir avuç kişi Büyük Deniz'in kıyılarında kendilerine sığınacak bir koy bulmak üzere güneye ve batıya kaçacak, böylelikle de farkında olmadan Morgoth ile Ossë'nin arasında sıkışıp kalacak. Hal böyleyken, her ne kadar sonuçları kısa ömürlü de olsa, kazanabileceğimiz kadar zafer kazanmaya bakalım derim; çünkü bizi bekleyen son her halükarda aynı. Gizlilikten bahsediyor ve tüm ümidimizin buna bağlı olduğunu söylüyorsun; ama Morgoth'un göndereceği her bir casusa ve izciye pusu kurup onları yakalayabileceğimize, hiçbirini es geçmeyeceğimize inanıyor musun? İçlerinden biri bile Angband'a dönüp haber ulaştırmayı başarsa, Morgoth hayatta olduğumuzu ve dahası, saklandığımız yeri öğrenecektir. Hem size söyleyecek bir lafım daha var: Biz ölümlü İnsanların yaşam çizgisi siz Elflerinki kadar uzun olmadığı için, kaçmaktan veya teslim olmaktansa, hayatımızı savaş yolunda kaybetmek yeğdir. Húrin Thalion'un kahramanlığı takdire şayan; Morgoth onu yok edebildiyse bile yaptıklarının yarattığı etkiyi asla silemez. Batının Lordları bile onun yiğitliğini yüceltecek; hem Húrin Thalion Arda tarihinde ne Morgoth'un ne de Manwë'nin silebileceği bir yer çoktan edinmedi mi?"

"Bu anlattıkların, bizimkinin çok ötesindeki yüce bir boyutta meydana gelen şeyler," dedi Gwindor, Túrin sözlerini bitirince. "Geçmişte Eldar arasında bulunduğun belli. Ama Morgoth ile Manwë'nin isimlerini bir arada andığına ve Valar'dan Elflerin ve İnsanların düşmanıymış gibi bahsettiğine göre, senin üzerine bir karanlık çökmüş; çünkü Valar hiç kimseyi küçük görmez, hele Ilúvatar'ın Çocukları'nı asla alay konusu yapmaz. Ayrıca, Eldar'ın beslediği ümitlerin hepsinden haberdar olduğun da söylenemez. Günün birinde Orta-Dünya'dan gelen bir habercinin gölgelerin arasından çıkıp Valinor'a

ulaşacağı ve bunun sonucunda Manwë'nin onun ileteceği mesaja uyacağına, Mandos'un da merhamete geleceğine dair kehanet hepimizce bilinmektedir. Bu kehanet gerçekleşinceye kadar Noldor halkının tohumlarını ve beraberinde Edain'inkileri korumaya çalışmamız gerekmez mi? Círdan'ın halihazırda güneydeki sahillerde gemiler inşa etmekte olduğunu da hatırlatırım size; ama sen gemiden veya denizden ne anlarsın ki? Sen yalnızca kendini ve kazanacağın anlık şan şöhreti düşünürsün, her birimizden de aynını yapmasını bekliyorsun; oysa biz kendimizden önce başkalarını düşünmeliyiz, çünkü herkes bizim gibi savaş alanlarında ölmeyi göze alacak güçte değil ve bize de onları savaştan ve yıkımdan korumak düşer."

"Madem öyle, halen vakit varken onları gemilerinizin bulunduğu yere sevk edin," dedi Túrin.

"Círdan'ın onları saklama imkânı bulunsa bile, şu an halkımızı yanımızdan ayırmamız söz konusu bile olamaz," dedi Gwindor. "Olabildiğince uzun süre bir arada kalmaya bakmalıyız, aksi halde ölüme davetiye çıkarmış oluruz."

"Bu amaç doğrultusunda izlememiz gereken harekat planını ben çoktan önünüze serdim," dedi Túrin. "Sınırlarımızı sonuna dek savunmak ve düşman yeterli gücü toplayana dek ona elden geldiğince sert darbeler indirmek: Sizin olabildiğince uzun süre bir arada kalmanız ancak bu yolla sağlanabilir. Aksi halde, miğferini başına geçirip kılıç kalkan kuşanarak düşmanın karşısına geçmek yerine, sizin önerdiğiniz gibi ormanın derinliklerine saklanıp kurt gibi avlanarak, sizden çok daha kalabalık olan düşmanı geri püskürteceğinizi mi umuyorsunuz? En azından Edain kadınlarının böyle düşünmediğine eminim. Erkeklerinin akın akın Nirnaeth Arnoediad'a gidişine engel olmamışlardı."

"Sonuç olarak da o savaşın gerçekleşmemesi halinde çekeceklerinden katbekat fazla acı çekmişlerdi," dedi Gwindor.

Finduilas'ın Túrin'e duyduğu sevgi de bu taslakta daha derinlemesine işlenmektedir:

Finarfin ailesinin tüm diğer fertleri gibi, Orodreth'in kızı Finduilas'ın da altın sarısı saçları vardı ve bu özelliğinden ötürü Túrin'e kendi akrabalarını ve babasının Dor-Lómin'deki evinde geçirdiği çocukluk yıllarından aklında kalan kadınları hatırlattığından, Túrin onu görmekten ve onun yakınında olmaktan giderek daha fazla hoşlanır ol-

muştu. Önceleri sadece Gwindor'la birlikte bulunduğu zamanlar kızı görebiliyordu; fakat sonradan, kız onunla baş başa kalabilmek için fırsat kollamaya ve Túrin dışarıdayken tesadüf süsü verip onun yanına gitmeye başladı. Gezintileri sırasında yaptıkları sohbetlerde, Finduilas Túrin'e ülkesi ve halkının yanı sıra o tarihe dek içlerinden çok azını ve o da nadiren görebildiği Edain hakkında sorular soruyordu.

Bu sorular karşısında onu olabildiğince aydınlatmaya çalışan Túrin, sadece kendi doğup büyüdüğü ülke ve de akrabaları hakkında isim vermekten kaçınıyor ve ona şu açıklamayı yapmakla yetiniyordu: "Lalaith adında bir kız kardeşim vardı, belki de ben takmıştım ona bu ismi; işte sen bana onu anımsatıyorsun. Ama Lalaith o tarihlerde altın sarısı saçları rüzgarda dalgalanarak ilkbaharın yeşerttiği çayırlarda koşturan küçücük bir çocuktu henüz; hayatta kalmayı başardıysa, keder içinde yaşayan genç bir kadın olmuştur şimdiye belki. Oysa sen altın renkli yaprakları olan bir ağaç, bir kraliçe kadar mağrursun; senin gibi bir kız kardeşim olsun isterdim."

"Sen de bir kralın duruşuna sahipsin," dedi kız buna karşılık, "Fingolfin'in halkını yönetenlerden hiç eksiğin yok; ben de senin gibi bir erkek kardeşim olsun isterdim. Senin gerçek adının hiç de öyle söylediğin gibi Agarwaen olduğunu sanmıyorum, Adanedhel. O yüzden ben sana bundan böyle Thurin, yani Gizem diye hitap edeceğim."

Bunu duymak Túrin'i hayrete düşürdüyse de, şaşkınlığını belli etmeden sürdürdü konuşmayı: "Ne bu benim gerçek adım, ne de ben bir kralım; çünkü bizim krallarımız Eldar arasından seçilir ve ben Eldar'dan biri değilim."

Gwindor'un kendisine olan dostluğunun giderek soğuduğu hissine kapılan Túrin, başlarda Angband'da geçirmek zorunda kaldığı sürecin artığı olan üzüntü ve korku perdesinin arkadaşının üzerinden yavaş yavaş kalktığını gözlemlese de, şimdi Gwindor yeniden karamsarlığa sürükleniyormuş gibi geliyordu ona. 'Konsey toplantısında onun telkinlerine kulak asmayıp kendi dediğimi kabul ettirdiğimden olsa gerek' diye aklından geçiriyor, yine de işin aslının böyle olmamasını ümit ediyordu. Çünkü ona her daim rehberlik etmiş ve acılarına merhem olmuş olan bu dosta sevgi ve merhamet besliyordu. Diğer taraftan, o günlerde Finduilas'ın çevresine yaydığı ışıltı da sönmeye yüz tutmuş, kızın yürüyüşü ağırlaşarak yüzü gülmez olmuştu; Túrin'se buna Gwindor'un gelecekte yaşanması muhtemel olaylarla ilgili öne sürdüğü karamsar tablonun yol açtığı fikrine kapılıyordu.

İşin aslı; Finduilas ciddi bir ikilem içindeydi: Bir yandan çok takdir ettiği Gwindor'a acıma duyup onun gözyaşlarına bir damla bile eklenti yapmaktan çekinirken, diğer yandan mantığı her ne kadar buna karşı çıksa da Túrin'e olan aşkı her geçen gün kuvvetleniyor ve Beren ile Lúthien'i aklından çıkaramıyordu. Ama Túrin hiç de Beren gibi değildi! Onun tam aksine, Túrin kendisini küçümseyici hiçbir davranış sergilemiyordu ve görünen o ki, onunla birlikte olmaktan büyük mutluluk duyuyordu; yine de Finduilas Túrin'in ona karşı sevgisinin kendi arzu ettiği türde olmadığını biliyordu. Bu adamın kalbi ve zihni çok uzaklara, mazide kalmış bahar mevsimlerinde ışıl ışıl akan nehirlere saplanıp kalmıştı.

"Gwindor'un sözlerinin seni korkuya sürüklemesine izin verme," dedi Túrin Finduilas'ın içine su serpmek amacıyla. "Angband'ın karanlığında esir tutulduğu dönemde çok acı çekmiş o; böylesine yiğit biri için boyunduruğa vurulmak ve zorla diz çöktürülmek kolay hazmedilir şeyler değildir. Teselli bulması ve kederi üzerinden atıp özüne dönmesi için daha çok zamana ihtiyacı var."

"Bunun pekala farkındayım," dedi kız.

"Ama biz ona bu zamanı kazandıracağız!" dedi Túrin coşkuyla. "Nargothrond dayanacak! Morgoth denen o alçak Angband sınırları dışına bir daha asla çıkamayacak ve Doriathlı Melian'ın dediği gibi, bu topraklara ancak civarda yaşayan tebaası yoluyla etki etmeye çalışacak. Onun elinin birer parmağı olan bu uzantıları bir bir tutup keseceğiz ve böylece onu pençesini buralardan sonsuza dek çekmeye zorlayacağız. Nargothrond dayanacak!"

"Dediğin gibi olur belki," dedi Finduilas. "Belki gerçekten bunu başarırsınız ve Nargothrond direnmeyi sürdürür. Yine de kendine çok dikkat et, Adanedhel; sen savaşa gittiğinde içime bir fenalık çöküyor ve Nargothrond'un en değerli evladından yoksun kalmasından korkuyorum."

Bu konuşmanın ardından Gwindor'un yanına giden Túrin "Gwindor, sevgili dostum," diye girdi söze. "Görüyorum ki yeniden karamsarlığa gömülüyorsun, lütfen böyle yapma! Burada, sevdiklerinin arasında ve Finduilas'ın sevgi dolu elleri altında eski sağlığına ve neşene kavuşacaksın."

Bu sözler karşısında hiçbir cevap vermeyen Gwindor, donuk bir suratla Túrin'e bakmakla yetindi.

Bunun üzerine, "Niçin bana öyle bakıyorsun?" diye sormaktan kendini alamadı Túrin. "Son zamanlarda bana her bakışında gözlerin-

de tuhaf bir anlam yakalıyorum. Seni bu kadar kendimden soğutacak ne yaptım? Konseyde senin tavsiyelerine karşı çıktığım doğru; ama bir adam doğru bildiği şeyi söylemeli ve inandığı fikirleri saklamayıp onların arkasında durmalıdır. Keşke ikimiz de aynı görüşte olsaydık; çünkü ben sana borçluyum ve bunu asla unutmayacağım."

"Gerçekten mi?" diyerek sessizliğini bozdu Gwindor. "Yaptıkların ve savunduğun kararlar yüzünden beni evimden ve yakınlarımdan kopararak mı ödüyorsun borcunu? Gölgen onların üzerine de düştü artık. Her şeyini senin yüzünden kaybetmiş olan ben, bunun için bir de sana minnet mi duymalıyım?"

Bu sözleri cevapsız bırakmayı tercih eden Túrin, hem gösterilen sevgi hem de fikirlerine verilen değer bakımından kralın nezdinde sahip olduğu ayrıcalıklı konumdan dolayı arkadaşının kendisini kıskandığı ve çekemediği kanısına varmıştı.

Bunu Gwindor'un Finduilas'a Túrin'in gerçek kimliğini açıkladığı ve bu adama duyduğu aşktan dolayı kızı uyarma zorunluluğu hissettiği bir diğer bölüm izler ki söz konusu pasaj, büyük ölçüde *Silmarillion*'da bu konuyla ilgili yazılı olanlara (sayfa 440-443) dayanmaktadır. Fakat bu taslak metinde Finduilas'ın Gwindor'un uyarısına verdiği karşılık adı geçen kitaptakinden çok daha uzundur:

"Senin gözlerinin önüne perde inmiş, Gwindor," dedi kız. "Burada ne olup bittiğinden haberin bile yok. Gerçeği senin yüzüne vurmakla bir değil iki kez utanca boğulmuş olacağım. Seni seviyorum, Gwindor, ama bu sevgim daha güçlü olmadığı için utanç duyuyorum; çünkü yüreğimde bir başkası için sana olan sevgimden daha yoğununu besliyorum ve bunun önüne geçemiyorum. Ben bu duyguya elimde olmadan kapıldım ve onu yüreğimden çıkarıp bir kenara koymak için uzunca süredir kendi kendimle mücadele veriyorum. Ama benim senin zaaflarına merhamet duyduğum gibi, sen de benim çektiğim acıyı anlamalısın; çünkü Túrin beni sevmiyor ve asla da sevmeyecek."

"Sevdiğin kişiyi töhmet altında bırakmamak için bunları söylüyorsun," dedi Gwindor. "Madem sana aşk beslemiyor, neden gözleri hep seni arasın ve birlikte saatlerce oturup sohbet ettikten ve şakalaştıktan sonra bir sonraki buluşmaya kadar birbirinize veda edip nihayet ayrıldığınızda yüzünde büyük bir mutluluk okunsun ki?"

"Çünkü onun duygularının da teselli edilmeye ihtiyacı var," diye cevap verdi Finduilas, "unutma ki o da pek çok yakınını kaybetti.

Benzeşen çok yanınız var aslında. Peki ya zavallı Finduilas'a ne demeli? Ben sana karşı yeterince sevgi beslemediğimi gözlerinin içine bakarak itiraf etme yürekliliği göstermişken, bunları seni kandırmak için söylediğimi nasıl iddia edersin?"

"Kadınların böylesi bir konuda kolay kolay aldatmaca yapmayacağını biliyorum," dedi Gwindor. "Sevgi eksikliğini karşısındakine itiraf etmek de her kadının harcı değildir, bu konuda cesaretini kabul etmeliyim."

"İçinizde inanç bakımından diğerlerinin gerisinde kalan biri varsa, o da benim; ama bu irademin zayıf olduğu anlamına gelmez. Peki Angband'da yaşadığın süreçle ilgili söylentileri nasıl yorumluyorsun? Bizi beklediğini iddia ettiğin ölüm ve yıkımla ilgili kehanetlerin hakkında açıklaman nedir? En azından Adanedhel dünyamızın tarihinde iz bırakmak istiyor ve onun savaş meydanlarında edindiği mertebe önümüzdeki günlerde Morgoth'unkine erişirse hiç şaşma."

"Çok gururlu biri olduğunu itiraf etmeliyim," dedi Gwindor.

"Aynı zamanda merhametli de," diye ekledi Finduilas. "O henüz bunun farkında değil ama gün gelip de merhametin kalbini sızlatabildiğini görünce bunu inkâr etmeye çalışmayacaktır. Onun kalbini kazanmanın tek yolu belki de merhametini üzerime çekmekten geçiyordur. Ama o bana hiç acıma duymuyor. Aksine, bakışlarını üzerime diktiği zamanlar, ancak bir anneye veya kraliçeye duyulacak cinsten bir hayranlık okuyorum gözlerinde!"

Eldar halkına has dikkatli gözlerle olayları irdeleyen Finduilas'ın tespitlerinde doğruluk payı pekala olabilirdi. Gwindor ile Finduilas arasında geçen bu konuşmadan habersiz olan Túrin, kızın gün geçtikçe daha çok hüzne kapıldığını gözlemleyerek, ona karşı daha nazik davranmaya başlamıştı. Sonra bir gün Finduilas şöyle dedi ona: "Thurin Adanedhel, gerçek adını benden niye gizledin? Kimliğini öğrenirsem sana duyduğum saygıyı yitireceğimden mi korktun yoksa? Bana güvenmiş ve açık sözlü davranmış olsaydın, geçmişte çektiğin acıları çok daha iyi anlayabilirdim."

"Bu söylediklerinle ne kastediyorsun?" diye sordu Túrin. "Gerçekte kimmişim ben?"

"Kuzey'in en büyük kumandanı, Húrin Thalion'un oğlu Túrin'sin sen."

Bunun sonrasında, gerçek kimliğini açığa çıkarmasından dolayı Túrin'in Gwindor'u nasıl azarladığı, *Silmarillion*'da anlatılmıştır (sayfa 443).

Öykünün bu bölümünü *Silmarillion*'daki versiyona oranla çok daha eksiksiz tasvir eden başka bir pasaja daha ulaştık. (Tumhalad Muharebesi'ni ve Nargothrond'un yağmalanışını konu eden başka bir metne rastlamayız; Túrin ile Ejderha'nın yüz yüze gelip konuştuğu kısım ise *Silmarillion*'da öyle kapsamlı anlatılır ki, bu sahneyle ilgili herhangi bir unsurun gözden kaçmış olması çok çok düşük bir olasılık.) Söz konusu pasajda Gelmir ve Arminas adlı Elflerin şehrin düşmesinden bir süre önce Nargothrond'a gelişi *Silmarillion*'dakinden (sayfa 445) daha kapsamlı anlatılıyor. Bu iki Elfin daha önceki bir tarihte Dor-Lómin'de bulundukları sırada Tuor ile karşılaşmasını tekrar gözden geçirmek için, elinizdeki kitabın 14-15 numaralı sayfalarına bakınız.

Baharın gelişiyle beraber Nargothrond önlerinde iki Elf göründü. Kendilerini Finarfin'in halkından Gelmir ve Arminas şeklinde tanıtan bu ikili, Nargothrond lorduna bir mesaj getirdiğini iddia ediyordu. Bunun üzerine Túrin'in yanına götürülmek istenmişlerdi ki, Gelmir buna karşı çıktı: "Getirdiğimiz mesaj Finarfin oğlu Orodreth'e, ondan başkası ile konuşmayız."

Orodreth yanlarına gelince "Lordum, biz aslen Angrod'un halkına mensubuz," diye başladı açıklamaya Gelmir. "Dagor Bragollach'tan sonra halkımızdan ister istemez koptuk ve ondan bu yana çok diyarlar gezdik. Son dönemde ise Sirion Deltası'nda, Círdan'ın kavmi arasında ikamet ediyorduk. Günün birinde Círdan bizi yanına çağırdı ve size bir mesaj iletmemizi buyurdu; çünkü dediğine göre Suların Efendisi Ulmo ona bizzat görünmüş ve Nargothrond'a yaklaşmakta olan büyük tehlike konusunda onu uyarmış."

Bu haber karşısında soğukkanlılığını koruyan Orodreth "Madem tehlike yaklaşıyor, bu kadar kuzeye gelme riskini neden göze aldınız?" diyerek sorguladı onları. "Size verilmiş başka görevler olmasın sakın?"

O ana dek sessiz kalmayı yeğlemiş olan Arminas bu noktada söze girdi: "İşin aslı şu ki, lordum, Nirnaeth'ten bu yana Turgon'un Saklı Krallığı'nı arıyoruz ama nafile; şimdiyse, bu arayış bize fazlaca vakit kaybettirdiği için, iletmekle yükümlü kılındığımız mesajı size geç ulaştırmış olmamızdan korkuyorum. Başlangıçta gerek gizliliği korumak gerekse hızla yol almak bakımından, Círdan bizi gemiye bindirip sahil şeridine paralel bir yoldan göndermişti ve Drengist'te karaya çıkmıştık. O kıyılarda yaşayan denizciler arasında geçmiş dönemde Turgon'un mesajlarını iletmek için onun yanından ayrılıp güneye inen ve orada kalan bazı kimseler vardı ve anayurtları hakkında açık

vermeme çabasıyla ihtiyatlı konuşmalarından hareketle, Turgon'un birçoklarının sandığının aksine güneyde değil, halen kuzeyde bir yerlerde ikamet ettiği sonucuna vardık. Ama ne yaptıksa, aradığımız şeye dair ne bir ipucuna ne de bir söylentiye rastlayabildik."

"Turgon'u yana yakıla aramanızın ardında yatan sebep nedir?" diye sordu Orodreth.

"Çünkü söylenceye göre, Morgoth'a karşı en uzun süre direnen krallık onunki olacak," diye cevapladı Arminas. Bu ifadeyi kendi kenti açısından kötüye yoran Orodreth, duyduklarından hiç hoşlanmamıştı.

"O halde burada daha fazla zaman yitirmeyin," dedi umursamazca, "çünkü Turgon ile ilgili size verecek haberimiz yok. Ayrıca Nargothrond'un tehlike içinde olduğunu başkasından öğrenmeye de ihtiyacım yok."

"Öfkelenmeniz yersiz, lordum," dedi Gelmir onu yatıştırmak istercesine. "Biz sadece sorularınıza dürüstçe cevap vermek istedik. Hem buraya kadarki yolculuğumuz süresince işinize yarayacağını düşündüğümüz pek çok bilgi de topladık, ne de olsa sizin gözcülerinizin gidebileceği en uç noktaların da ötesinden geliyoruz; Dor-Lómin topraklarında ve Ered Wethrin'in aşağısında kalan tüm diyarlarda mekik dokur gibi gezindik ve bu esnada bir yandan Düşman'ın hareketlerini gözleyerek Sirion Geçidi'ni araştırdık. Orklar ve iblisten bozma diğer yaratıklardan oluşan devasa bir güruh o yöreye yığılmış durumda, Sauron'un Adası çevresinde de kötü güçlerden oluşan bir diğer kalabalık ordu toplanıyor."

"Bunu biz de biliyoruz," dedi Túrin, nihayet görüşmeye dahil olmak ister bir havada. "Eğer getirdiğiniz haber bundan ibaretse, oldukça bayat bir bilgi olduğunu söylemeliyim. Círdan'ın mesajı bir anlam taşıyacaktıysa, bize çok daha önce ulaşmalıydı."

"Biraz geç de olsa, lordum, mesajı kelimesi kelimesine size aktarmamıza izin verin en azından," dedi Gelmir Orodreth'e hitaben. "Suların Efendisi'nin uyarısına kulak verin öyleyse! Çünkü kendisi, Tersaneci Círdan'a aynen şunları söylemiştir: 'Kuzeydeki kötülük Sirion pınarlarını lekeledi ve bu yüzden benim gücüm oradaki akarsulardan çekilmek zorunda kaldı. Ama ufukta daha kötüsü görünüyor. Nargothrond'un Efendisi'ne benden şu mesajı iletin: Kente açılan kale kapılarını kapat ve kimseyi dışarı bırakma. Kibrinin taşlarını gürüldeyerek akan nehre savur ki sinsice bekleyen kötülük içeri girecek yol bulamasın.'"

Bu sözler karşısında asabı bozulan Orodreth, böyle durumlarda hep yaptığı gibi fikrini almak üzere Túrin'e döndü. Fakat habercilere önyargıyla bakan ve güvenmeyen Túrin biraz da alayla şöyle dedi: "Düşman'dan bu denli uzakta, güven içinde yaşayan Círdan bizim başımızdaki dertleri nereden bilebilir ki? Bu tersaneciye tek tavsiyem başkasının işine burnunu sokmayıp kendi gemileriyle uğraşmasıdır! Eğer Suların Efendisi bize gerçekten de öneride bulunmak istiyorsa, biraz daha açık konuşmalı. Aksi halde, içinde bulunduğumuz koşullarda yapacağımız en akılcı şey, güçlerimizi olabildiğince bir araya toplayarak, düşman bize henüz çok yaklaşmamışken cesurca onun üzerine gitmektir."

Bunun üzerine Orodreth'e dönüp eğilerek onu selamlayan Gelmir, "Ben bu mesajı size iletmekle görevimi yerine getirmiş oldum, lordum," dedikten sonra tam arkasını dönüp uzaklaşmak üzereyken, olduğu yerden kıpırdamayan Arminas sakin bir sesle Túrin'e şu soruyu yöneltti: "Sen gerçekten de kulağımıza çalındığı gibi Hador Hanedanı'na mı mensupsun?"

"Burada bana Agarwaen derler; diğer bir ismim ise Nargothrond'un Kara Kılıcı," dedi Túrin. "Anlaşılan o ki, ketumlukta üstüne yok, dostum Arminas; Turgon'un gizli sığınağını bulamamanız isabet olmuş, yoksa kısa süre içinde bütün Angband bu sırrı öğrenirdi. Bir adamın taşıdığı isim sadece kendisini ilgilendirir ve Húrin'in oğlu ona ihanet edip onun yerini açığa vurduğunu öğrenecek olursa, Morgoth seni yakalayıp dilini dağlatsa, onun yapacakları yanında hafif kalır!"

Arminas Túrin'in gazabı karşısında dehşete kapılırken, Gelmir araya girdi: "Húrin'in oğlunun yerini ele verecek değiliz, Agarwaen. Burada, her şeyin açıkça konuşulabileceği kapalı kapılar ardındaki bir konseyde değil miyiz hem? Arminas'ın bunu sormak istemesi, deniz kıyısında yaşayan herkesin Ulmo'nun Hador ailesinden olanlara büyük bir sevgi beslediğini bilmesinden ve Húrin ile kardeşi Huor'un bir dönem Saklı Krallık'ı ziyaret ettiğine dair bazılarının çıkardığı söylentilerden ileri geliyor."

"Öyle olsaydı bile, Húrin bu bilgiyi hiç kimseyle paylaşmazdı, hele daha çocuk yaştaki oğluyla, asla," diye cevap verdi Túrin. "Bu yüzden de, Arminas'ın bu soruyu sırf Turgon'un yerini öğrenme umuduyla bana sorduğu kanısında değilim. Böyle fesatlıklar güden habercilere güvenim yoktur benim."

"Güvenini kendine sakla!" dedi Arminas öfkelenerek. "Gelmir beni yanlış anladı. Bu soruyu sormamın sebebi, burada genel kabul gören bir noktaya inanmayışımdır; başka şekilde ifade etmek gerekir-

se, senin –adın her neyse artık– Hador ailesinin diğer fertlerine hiç benzemeyişin."

"Sen onları nereden tanıyorsun ki?" dedi Túrin bu kez.

"Húrin'in kendisini görmüşlüğüm var," diye yanıtladı bu soruyu Arminas. "Ondan önce de babasını ve daha da eski kuşak atalarını tanıma şerefine ermiştim. Dor-Lómin'in terk edilmiş topraklarında ise Húrin'in kardeşi Huor'un oğlu Tuor ile karşılaşmıştım ve o, senin tam aksine, atalarına tıpatıp benziyordu."

"Olabilir," dedi Túrin, "ama ben şu güne dek Tuor'dan bahsedildiğini hiç duymadım. Saçım altın sarısı değil de koyu renk olduğu için utanç duyacak da değilim ayrıca. Kabul edersiniz ki, babasından ziyade annesine çeken ilk oğul da ben değilim; Bëor ailesine mensup olması itibariyle Beren Camlost ile aynı kanı paylaşan Morwen Eledhwen'dir annem."

"Benim dikkat çekmek istediğim şey altın sarısı ile siyah arasındaki farklılıktan çok öte," dedi Arminas. "Asıl vurgulamaya çalıştığım, Tuor da dahil olmak üzere Hador ailesine mensup olanların genel tavrının ve davranış şeklinin seninkinden çok farklı oluşu. Onlar kibar İnsanlardır ve başkasının fikrini paylaşmasalar bile onu dinlemesini bilirler, Batının Lordları'na saygıda da kusur etmezler. Fakat öyle görünüyor ki sen yalnızca kendi bildiğini okuyorsun ve ancak kılıcına fikir danışıyorsun; üstelik çevrendekilere tepeden bakan bir konuşma tarzın var. Sana diyeceğim şudur ki, Agarwaen Mormegil, böyle davranmaya devam edersen, kaderin Hador veya Bëor ailelerinin bir ferdinin bulmayı umacağından çok daha farklı bir sona götürür seni."

"Kaderimin şu ana dek benim için çizdiği yol başkalarınınkinden hep farklı oldu zaten," diye yanıtladı Túrin onu. "Babamın sergilemiş olduğu cesaret yüzünden gerçekten de Morgoth'un hiddetini üzerime çekmem gerekecekse –ki öyle olacak gibi görünüyor– kendisini kralların yakını gibi lanse ettiği halde yeri yurdu olmaksızın ortada gezinen bir serserinin alaylarına ve uğursuz kehanetlerine katlanacak değilim herhalde? Size tavsiyem, Büyük Deniz'in güvenli kıyılarına bir an önce geri dönmenizdir."

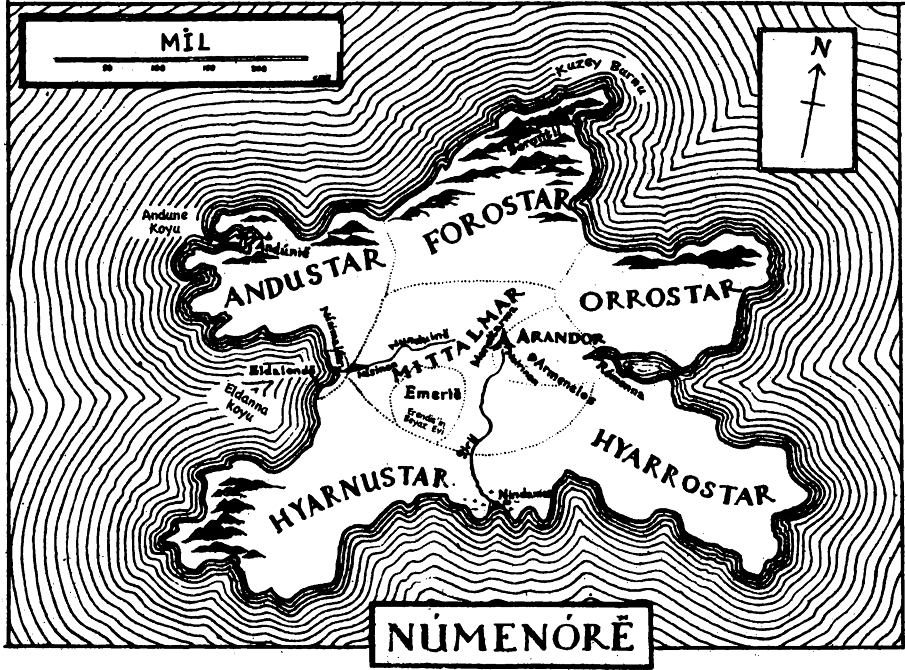
Böylece Gelmir ve Arminas oradan ayrılıp yeniden güneye yöneldi. Túrin'in tüm alaylarına rağmen, yakınlarıyla omuz omuza çarpışmaya atılmak üzere seve seve orada beklerlerdi beklemesine; sırf Círdan Ulmo'nun talimatı gereği mesajı vaktinde yetiştirip yetiştirmediklerini öğrenmek ve Nargothrond'un verdiği cevabı duymak

üzere onlara geri gelmelerini tembihlediği için dönüş yoluna çıkmışlardı. Bu arada, habercilerden duyduğu şeyler Orodreth'in karamsarlığa kapılmasına sebep olmuş, Túrin'in ruh hali ise tümden bozulmuştu; habercilerin ilettiği tavsiyelere uymaya katiyen yanaşmıyor, kente girişi sağlayan büyük köprüyü yıkıp halkı Nargothrond içinde kalmaya mahkûm etme fikrini –ki Ulmo'nun gönderdiği mesajdan çıkarsadıkları bundan ibaretti– ise aklı almıyordu.

Nargothrond'a acil bir mesaj iletmekle görevlendirilen Gelmir ile Arminas'ın Círdan tarafından hangi gerekçeyle ta Drengist Halici'ne dek sahil boyunca ilerlemek zorunda bırakıldığına hiçbir metinde açıklık getirilmemektedir. Gerçi Arminas bunun gizliliği korumak ve hızlı yol almak açısından gerekli görüldüğünü öne sürer, fakat Narog Nehri izlenerek güneyden kuzeye yol alınsa gizliliği korumanın çok daha garanti olacağı tartışılmaz. Círdan'ın Ulmo'nun talimatı uyarınca (bu sayede iki Elfin Dor-Lómin'de Tuor ile karşılaşmasını ve ona Noldor Kapıları'na ulaşmakta rehberlik etmesini sağlamak için) böyle bir rota çizdiği düşünülebilirse de bu durum hiçbir pasajda vurgulanmıyor.

İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ ÇAĞ

MİL
N
Kuzey Burnu
FOROSTAR
Andune Koyu
Andúniê
ANDUSTAR
ORROSTAR
MITTALMAR
ARANDOR
Eldalondë
Eldanna Koyu
Emerië
Erendis'in Beyaz Evi
Armenelos
HYARROSTAR
HYARNUSTAR
NÚMENÓRË

I

NÚMENOR ADASI ÜZERİNE GENEL BİR BİLGİ

Númenor Adası üzerine bu bölümde karşınıza çıkacak olan bilgiler, Gondor Krallarının arşivlerinde uzunca bir zamandır saklanmakta olan tariflerden ve basit haritalardan derlenmiştir. Aslına bakılırsa, bunlar bir zamanlar bu ada üzerine yazılıp çizilmiş olan belgelerin pek azını yansıtmaktadır, çünkü normalde bütün tarihi ve coğrafi bilgiler Númenorlu âlimler tarafından kayıt altına alınırken, Númenor'un en görkemli çağını yansıtan hemen hemen tüm sanat eserleri ve bilimsel eserler gibi burada okuyacaklarınız da Çöküş sırasında yok olup gitmiştir.

Gondor'da veya Imladris'te –ki Kuzey Númenor krallarından artakalan hazineler de Elrond tarafından orada koruma altına alınmıştı– saklanan dökümanlar bile ihmalkarlık yüzünden zamanla kaybolmuş veya zarar görmüştür. Çöküş'ten sonra sağ kalıp Orta-Dünya'da yaşamını sürdürenler *Akallabêth*, yani Yitip Giden adını verdikleri eski yurtlarına ve halklarının oradaki yaşantısına "özlem duyduğunu" söylese ve aradan uzun yıllar geçtiğinde bile kendilerini bir çeşit sürgünde kabul etse de, Bahşedilen Diyar'ın tarihe karışıp Númenor'un sonsuza dek ortadan kalktığı anlaşılınca, çok az istisna dışında hepsi, Númenor Adası'nın tarihinden geriye kalanlar üzerine araştırma yapmayı zaman kaybı olarak görmüş ve bunun gereksiz pişmanlıkları hortlatmaktan başka bir sonuç doğurmayacağını iddia etmiştir. Elde kalan ve sonraki nesillerin geneli tarafından bilinen tek öykü, Ar-Pharazôn ve onun lanetli donanınması hakkındakidir.

Númenor'un coğrafi şekli genel görünüşü itibariyle beş köşeli

bir yıldıza, yani bir pentagrama benziyordu; adanın merkez noktasından kuzey, güney, doğu ve batıda yarımada biçiminde uzanan beş büyük burnun her birinin ucuna değin mesafe dört yüz kilometre kadardı. Bu çıkıntıların her biri ayrı bir bölge olarak kabul edilmiş ve baktığı genel istikamete göre adlandırılmıştı: Forostar (Kuzey Diyarı), Andustar (Kuzeybatı Diyarı), Hyarnustar (Güneybatı Diyarı), Hyarrostar (Güneydoğu Diyarı) ve Orrostar (Doğu Diyarı). Adanın orta kesimine ise Mittalmar (Orta Diyar) denirdi ve aynı adı taşıyan körfezin dibindeki Rómenna ve çevresi haricinde denize sınırı yoktu. Mittalmar'ın küçük bir kesiti geri kalan topraklardan ayrılmış olup buraya Arandor, yani Kraldiyarı denirdi. Az önce bahsi geçen Rómenna Limanı'nın yanı sıra Meneltarma ve Kralların Şehri Armenelos, Arandor sınırları içinde yer almaktaydı; Númenor'un en kalabalık nüfusa sahip bölgesi her daim burası olagelmiştir.

Mittalmar, adanın beş burnunu oluşturan yarımadalardan (bu yarımadalar üzerinde bulunan kimi dağlar ve yükseltiler sayılmazsa) daha yüksek bir rakıma sahipti; yeşil bayırlar ve alçak tepelerle kaplı olan bu yörede çok az ağaç göze çarpardı. Mittalmar'ın merkezine yakın bir noktada, Eru Ilúvatar inanışının müritleri tarafından kutsal kabul edilen ve Meneltarma, yani Göğe Yükselen Sütun adı verilen yüce bir dağ bulunuyordu. Bu dağın etekleri engebesiz ve çimen kaplı olmakla beraber, meyil giderek artıyor ve belli bir noktadan sonra daha yukarı tırmanmak imkânsız hale geliyordu; bu yüzden, dağın güney eteğinde başlayan ve zirvenin kuzeye bakan yamacının hemen dibinde sona erene dek helezon şeklinde yukarı çıkan rüzgarlı bir yol inşa edilerek tepeye ulaşmak olanaklı hale getirilmişti. Dağın zirvesi bir nebze basık ve düz bir yapı sergilediğinden, buraya kalabalık kitleleri toplamak mümkünse de, bu zirve Númenor tarihi boyunca el değmemiş şekilde kalmıştı. Buraya ne bir bina yapılmış, ne bir anıt dikilmiş ne de işlenmemiş taşlar üst üste koyularak burada bir kümbet oluşturulmuştu; kaldı ki, adadaki uygarlığın en şaşaalı döneminde bile Númenorlular tapınak dikme gibi bir alışkanlığa sahip olmamıştı... ta ki Sauron

gelinceye kadar. O zamana dek bu zirvede kimsenin eline silah veya benzer bir gereç aldığı görülmemiş, kraldan başka hiç kimseye söz hakkı verilmemişti. Her sene sadece üç kez olmak üzere tertip edilen törenlerde kral halkına seslenir ve dua ederdi: İlkbaharın gelişiyle beraber yeni bir yılın başlaması şerefine *Erukyermë* ayininde, yaz ortasında Eru Ilúvatar'ın şerefine *Erulaitalë* ayininde ve sonbaharın bitmeye yaklaştığı dönemde yine Eru Ilúvatar'a şükran sunmak için düzenlenen *Eruhantalë* ayininde. Bu törenler sırasında, beyaz elbiselere bürünmüş ve başına bir çelenk geçirmiş olan kral peşinde kalabalık bir topluluk olduğu halde helezon şeklindeki yol boyunca derin bir sessizlik içinde yürüyerek dağın zirvesine tırmanırdı. Normal zamanlarda da halktan kimselerin yalnız başına veya beraberce dağın zirvesine çıkmasının önünde herhangi bir engel yoktu; ama böyle anlarda bile ortama öyle bir sessizlik hakim olurdu ki, Númenor ve tarihçesi hakkında hiçbir bilgisi olmayan bir yabancı aniden oraya gelip de bu manzaraya tanık olsa, ister istemez etki altında kalır ve yüksek sesle konuşma cüreti gösteremezdi. Kartallar dışında hiçbir kuş uğramazdı bu dağa. Birisi zirveye yaklaşacak olursa, havada aniden beliren üç kartal tepenin batıya bakan ucundaki üç ayrı kayanın üzerine konar; bu hayvanlar sadece Üç Ayin sırasında kayalara konmayıp kitlenin üzerinde daireler çizerek havada uçmayı sürdürürlerdi. Manwë'nin Şahitleri diye adlandırılan bu üç kartalın, Kutsal Dağ'a göz kulak olmak üzere Aman'dan bizzat Manwë tarafından gönderildiğine inanılırdı.

Meneltarma'nın etekleri giderek alçalarak nihayet çevredeki düzlüklerle narince birleşir, sonra da, tıpkı bir ağacın kökleri gibi, her biri adanın denize doğru uzanan beş burnundan birinin bulunduğu yöne doğru dağılan sırtlar halinde arazide ilerlemeyi sürdürürdü; Tarmasundar, yani Sütunun Kökleri denirdi bu sırtlara. Dağın güneybatı yamacı ile zirveye çıkmak için meydana getirilmiş olan yol arasında, yönü güneydoğuya bakan çukur bir vadi oluşmuştu. Noirinan, diğer bir deyişle, Mezarlar Vadisi'ydi buranın adı; çünkü vadinin dağın yamacına sırtını verdiği nok-

tadaki kayalara, içinde Númenor'un geçmiş kral ve kraliçelerinin gömülü olduğu mezar odaları kazılıydı.

Yine de, Mittalmar büyük ölçüde çayırlık bir bölgeydi. Güneybatısında bulunan Emeriё adlı otlaklar Çobanların başlıca yerleşim bölgesiydi.

Adanın en bereketsiz topraklarının yoğunlaştığı bölgesi olan Forostar'ın zemini genelde taşlıktı ve batısındaki, üzeri fundalık kaplı yüksek tepelerin eteklerindeki köknar ve melezçam korulukları sayılmazsa, bu bölgede çok az ağaca rastlanırdı. Kuzey Burnu'na doğru gidildikçe toprak yükselip kayalık tepelere bürünüyor, bu tepelerin en yüksek zirvesi olan Sorontil ise muazzam yarların üzerinde dimdik göğe uzanıyordu. Bu kayalık, pek çok kartalın yuvasıydı aynı zamanda; ve yine bu bölgede Tar-Meneldur Elentirmo yıldızların hareketlerini daha iyi gözleyebilmek için uzun bir kule inşa ettirmişti.

Yüksek mevkilerinde denize bakan köknar koruları göze çarpan Andustar'ın kuzey kesimleri de benzer şekilde kayalıktı. Ağızları batıya dönük üç küçük koy, kayalıkları bıçak gibi kesmiş gibi ortaya çıkıyordu denizin kıyısında; yine de deniz çoğu noktada yarların dibinde başlamıyor, ikisinin arasında dar bir sahil şeridi uzanıyordu. Sözü geçen üç koydan en kuzeydeki Andúniё Koyu olup, Günbatımı anlamına gelen ve onunla aynı ismi taşıyan büyük bir limana ev sahipliği yapardı. Bu limanın kent merkezi kıyının hemen bitişiğinde bulunmakla birlikte, iç kısımlardaki dik kayalıkların üzeri de irili ufaklı başka yerleşimlerle doluydu. Andustar'ın güney kesimleri ise çoğunlukla ekilebilir araziydi ve orada da, üzeri huş ve kayın ağacı toplulukları ile süslü yükseltiler ve meşe ve karaağaçları bağrına basmış kuytu vadiler bulunuyordu. Andustar ve Hyarnustar yarımadaları arasında, yüzü Eressëa'ya dönük olması dolayısıyla Eldanna adı verilmiş büyük bir koy yer alırdı ve kuzeyden kayalıklarla ayrıldığı ve batı denizlerine açık bir pozisyon arz ettiğinden, toprakları sıcak olur ve adanın geri kalanından çok daha bol yağış alırdı. Eldanna Koyu'nun merkezinde Númenor'un limanları içinde en

güzeli kabul edilen Yeşil Eldalondë yer alıyordu; geçmiş dönemlerde Eressëa'daki Eldar halkının o rüzgar gibi ilerleyen beyaz gemilerinin uğrak yeri olmuştu burası.

Denize doğru uzanan yamaçlardan iç kısımlara kadar, Yeşil Eldalondë'yi çevreleyen topraklar ada halkının vaktiyle Batı'dan getirmiş olduğu yaprak dökmeyen cinsten hoş kokulu ağaçlarla zaman içinde öylesine kaplanmıştı ki, ortaya çıkan manzara karşısında Eldar bile hayranlığını gizleyememiş ve buranın Eressëa'daki herhangi bir limandan geri kalır yanı olmadığını belirtmişti. Númenor'un en büyük gurur kaynağı olan bu yemyeşil doğa, ada yok olup gittikten sonra bile sayısız şarkıya konu olmuştu; çünkü oraya özgü ağaçların içinde pek azının Bahşedilen Diyar'ın doğusundaki topraklarda çiçek açtığı görülmüştü: *Oiolairë* ve *lairelossë, nessamelda, vardarianna, taniquelassë* ve kızıl renkli topak topak meyveleriyle *yavannamírë*. Çiçeklerinden, yapraklarından ve hattâ dış kabuklarından yayılan birbirinden güzel esanslar sayesinde çevrelerinde bir koku cümbüşü oluşturan bu bitkilere, Nísimaldar, yani Mis Kokulu Ağaçlar denmişti. Her ne kadar Eldalondë'deki kadar verimli sonuç alınamasa da, bu ağaçların birçoğu Númenor'un farklı bölgelerinde de yetiştirilmek istenmiş; tohumları ekildikten bu yana geçen beş yüzyıldan sonra yerden yüksekliği en az Eressëa'daki benzerlerininki kadar olan altın renkli *malinornë*'nin ise yalnızca adanın bu kısmında tutunabildiği görülmüştü. Kabuğu düz ve gümüşi renkte olan ve her zaman tek bir gövde üzerinde yükselen bu ağacın dalları tıpkı kayın ağacınınkiler gibi kıvrılarak yukarı meyleden bir özellik sergilemekteydi. Onlardan biraz daha büyük olmakla beraber şeklen kayın ağacınınkileri andıran yapraklarının üstü açık yeşil, altı ise gümüş rengi olup, güneşin altında parıltılar saçardı; sonbahar geldiğinde ise bu yapraklar dökülmez, onun yerine, gümüşi renklerinin altın sarısına dönüştüğü gözlemlenirdi. Bu ağacın çiçekleri ilkbaharın gelişiyle beraber kiraz misali salkım salkım açar ve bu durum yaz boyunca böyle sürüp giderdi; çiçekler açar açmaz da yapraklar dökülür ve bu sayede ilkbahar ve yaz mevsimleri süre-

since *malinorni*'ye dışarıdan bakanlar, ayağının dibindeki halı ile tepesindeki çatının altından, sütunlarının ise grimsi bir gümüşten oluştuğu bir koru bütünüyle karşılaşırlardı.[1] Bu ağaçların verdiği meyve, kili andıran gümüşi tondaki bir çeşit ceviz olup, bunlardan bazıları Númenor'un altıncı kralı Tar-Aldarion tarafından Lindon kralı Gil-galad'a hediye verilmişti. Ne var ki, bu ağaçlar Lindon diyarında bir türlü kök salamamış, Gil-galad da bunların bazısını akrabası olan Galadriel'e vermişti. Galadriel'in gücünün etkisi altında, Anduin Nehri'nin yanı başındaki Lothlórien'in güvenlikli ortamında Yüksek Elfler nihayet Orta-Dünya'yı terk edene dek büyüyüp çiçek açmayı başaran bu ağaçlar, yine de Númenor'daki *malinornë* korularının haşmetine ve güzelliğine erişememişti.

Nunduinë Nehri Eldalondë'de denize kavuşur ve geçtiği yol üzerinde, kıyılarında yetişen hoş kokulu çalıları ve çiçeklerinden dolayı bu adı almış olan küçük Nísinen Gölü'nü meydana getirirdi.

Númenor Adası'nın güneybatı burnu olan Hyarnustar'ın batı kesimi dağlık olup, batı ve güney kıyılarında derin uçurumlar mevcuttu; doğuya gidildikçe ise üzeri üzüm bağlarıyla dolu sıcak ve bereketli bir toprakla karşılaşılırdı. Her biri genişçe bir alan üzerine yayılmış olan Hyarnustar ve Hyarrostar burunlarının birbirine hayli uzak olmasından ötürü, her iki burnun o uzun kıyılarında deniz ve kara Númenor'un başka hiçbir yöresinde görülmediği ölçüde nazikçe birbirini kucaklıyordu. Kaynağını Meneltarma'nın eteklerindeki Noirinan Vadisi'nden fışkıran pınarlardan alan ve adanın başlıca ırmağı olan Siril –ki batıdaki Nunduinë haricinde Númenor'un tüm diğer nehirleri denize doğru çalkalanarak akan kısa ve şiddetli akıntılardan ibaretti– Mittalmar boyunca güneye doğru inerken giderek daha kavisli bir yapıya bürünerek ve dolayısıyla hızı da azalarak, en sonunda bu kesimde denizle buluşuyordu. Nehrin denize kavuştuğu bölge geniş bataklıklar ve kamış dolu sazlıklarla kaplı olup, nehrin kolları son demlerde aralarında büyük kumullar bırakacak biçimde ana akıntıdan kopup adeta bir delta oluşturuyordu. Her iki yana doğru kilometrelerce uzayıp giden geniş beyaz kumsallar ve gri çakıllıklarla dolu bu alan, batak-

lıkların ve göletlerin arasına serpiştirilmiş sert zeminli adacıklarda kurdukları köylerde, Nindamos'un önderliğinde yaşamlarını sürdüren balıkçıların da yurduydu aynı zamanda.

Zengin bir bitki örtüsüne sahip olan Hyarrostar'daki ağaç çeşitliliği arasında, başka hiçbir işlevi olmadığı halde sırf çiçeklerinin güzelliğiyle halkın beğenisini kazanmış olan *laurinquë* ağaçları ön plana çıkıyordu. Bu ağaç ismini aşağılara kadar sarkan sapsarı çiçeklerle bezeli dallarına borçluydu; Eldar halkının ağzından Valinor'un Altın Ağacı ile ilgili pek çok öykü dinleyen bazı kimseler ise, bu ağacın tohumunun, hakkında anlatılanları çokça işittikleri şu dillere destan Laurelin'den alınıp bizzat Eldar tarafından kendi adalarına getirildiğine inandığından, ona bu efsanevi ağacın ismini layık görmüşse de, bu inanış gerçeği yansıtmıyordu. Tar-Aldarion'un hüküm sürdüğü günlerden beri, Hyarrostar'da tersanecilikte kullanılacak cinste kereste elde etmek üzere koruculuk yapılırdı.

Adanın geri kalan bölgelerine oranla daha soğuk bir yer olmasına rağmen, burnunun uç kısmına doğru yükselen tepeler sayesinde kuzeydoğudan esen soğuk rüzgarlardan korunan Orrostar'ın iç kesimlerinde, özellikle de Arandor'la sınırdaş olan bölgelerinde bol tahıl yetişirdi.

Númenor'un genel yapısı, üzerindeki yükseltiler biraz güneye biraz da doğuya eğilmekle beraber, denizin dibinden dümdüz yukarı çıkmış gibi bir görünüme sahipti ve güney kıyıları hariç adanın hemen hemen tüm sahil şeritlerinde denize doğru uzanan sarp kayalıklar ve bıçakla kesilmiş gibi dimdik duran yarlar bulunuyordu. Númenor Adası'nın tüm sahilleri, yuvalarını denize yakın yerlere kuran ve suya dalıp çıkarak veya su yüzeyinde pinekleyerek vakit geçiren akılalmaz derecede çok kuşla kaynıyordu. Öyle ki, Númenorlu denizciler, gözleri görmeseydi bile, sırf kıyıdaki kuşların çıkardığı yoğun gürültüden, gemilerinin Númenor Adası'na yaklaştığını tahmin edeceklerini belirtirdi. Karaya ne zaman bir gemi yanaşsa, büyük sürüler halinde havalanan kuşlar denizcilere hoşgeldin dercesine geminin üstünde uçuşurlar,

öldürülmeye ya da bilinçli bir saldırıya uğramaya alışık olmadıkları için de bunu yaparken hiç ürkmezlerdi. Bazıları seyahatleri sırasında gemilere eşlik eder, onlarla beraber Orta-Dünya'ya kadar gittikleri bile olurdu. Tıpkı sahillerde olduğu gibi, Númenor'in iç kesimlerinde de, çalıkuşundan büyük olmamakla beraber kırmızı rengiyle ondan ayrılan ve kulak tırmalayıcı sesiyle ada halkının tahammül sınırlarını zorlayan *kirinki*'den Manwë'nin elçisi kabul edilip kutsal sayılan ve Valar'ın kötülüğünü ve nefretini kusmaya başladığı günlere gelininceye kadar dokunulmazlığı zedelenmeyen kartallara dek, çok çeşitli ve kalabalık bir kuş nüfusu yaşıyordu. Númenor'un ilk kralı Elros Tar-Minyatur'un döneminden Tar-Atanamir'in oğlu Tar-Ancalimon'unkine kadar geçen iki bin yıl süresince, Armenelos kraliyet sarayının en yüksek kulesinin tepesine yaptıkları yuvada bir çift kartal yaşayagelmiş, her kralın kendinden bir önceki gibi bu kartalların varlığına müsamaha göstermesi gelenek halini almıştı.

Númenor'da bir yerden bir yere gitmek isteyen herkes at sırtında seyahat ederdi; kadınıyla erkeğiyle tüm Númenorlular ata binmekten büyük haz alır ve atlara saygıyla yaklaşan ada halkı onlara asaletlerine yaraşacak haralar hazırlardı. Uzak mesafelerden verilen komutları duymak ve bunlara göre hareket etmek için eğitilen bu atlarla ilgili eski efsanelerde, en gözde atlarıyla aralarında büyük bir sevgi bağı kuran kadın veya erkek sahiplerinin onları düşünce yoluyla bile yanına çağırabildiğinden bahsedilirdi. Bu yüzdendir ki, önceki yüzyıllarda at arabaları ve diğer binek araçları yaygın şekilde kullanılmadığından ve büyük çaplı yüklerin deniz yoluyla taşınması tercih edildiğinden, hayvanların rahat ilerlemesini sağlayıp at sırtında yapılan bireysel seyahatleri kolaylaştırmak amacıyla, Númenor'daki yolların büyük çoğunluğu üzerine taş döşenmeden bırakılmıştı. Adanın tekerlekli binek vasıtalarıyla seyahat etmeye elverişli en büyük ve eski yolu, Númenor'un en büyük limanı olan doğudaki Rómenna'dan başlayıp Armenelos kraliyet şehrine, oradan da Mezarlar Vadisi ile Meneltarma'ya giden yoldu; çok önceleri ortaya çıkan gereklilik

üzerine, bu yol Forostar sınırları içinde kalan Ondosto'ya, oradan da batıdaki Andúnië'ye dek uzatılmıştı. Yapı işçiliği için büyük önem taşıyan taşları Kuzey Diyarı'ndan, keresteyi ise batıdaki zengin ormanlara sahip bölgelerden taşıyan yük arabalarına bu yol üzerinde sıkça rastlanırdı.

Edain halkı Númenor'a gelirken birbirinden farklı pek çok zanaati ve bunların yanı sıra, özenle muhafaza ettikleri kendi ilim ve geleneklerine Eldar'dan öğrendikleri sayısız hüneri de eklemiş olan birçok ustayı beraberlerinde getirmişse de, bu zanaatkarlar hünerlerini sergilemekte kullanacakları dışında yanlarına çok az malzeme alabilmişti. Númenor'daki madenlerden ise öteden beri hep değerli taşlar çıkardı. Yanlarında altından ve gümüşten yapılma hazine değerinde nesneler ile nadir bulunan kıymetli taşlar getiren zanaatkarlar bunların benzerini Númenor'da bulamayınca hayal kırıklığı yaşamıştı. Bu tür mücevherata büyük bir tutkuyla bağlıydılar ve ileriki süreçte Gölge'nin tesiri altına girip hor gördükleri Orta-Dünya halklarına karşı aşağılayıcı ve fazlaca kibirli bir tavır takınmalarına yol açan da, açgözlülük boyutuna varacak olan bu tutkularıydı. Aralarında dostane ilişkilerin kurulu olduğu dönemde Eressëa'daki Elfler ile birbirlerine altın, gümüş ve değerli taşlardan yapılma mücevherler hediye ederlerdi; kralların gücünün henüz doğu anakarasının kıyılarına sıçramamış olduğu yüzyıllarda bu tür madenlerin ender bulunduğu ve dolayısıyla pek kıymetli sayıldığını akıldan çıkarmamak gerekir.

Edain ile beraber Númenor'a gelen bu zanaatkarlar işe yarayabilecek birtakım madenler bulmakta gecikmemiş ve meslekleri söz konusu olunca hep ortaya koydukları sivri zekâ ve beceri sayesinde kısa süre içinde demir ve bakırı eritip işlemeye alışarak çeşitli nesneler elde eder olmuştu. Edain hizmetinde çalışan bu ustaların bazısı silah dökümünde uzmanlaşmış olup, bu meslek dalıyla ilgili Noldor öğretileri üzerine sahip oldukları engin bilgilerden faydalanarak benzersiz kalitede kılıçlar, keskin yüzlü baltalar, mızrak uçları ve bıçaklar imal ederdi. Silah İşçiliği Loncası'na üye olan ustalar emeklerini ve dikkatlerini daha ziyade barışta

kullanılacak alet edevat geliştirmeye odaklamışsa da, sırf mesleki bilgilerinin körelmesine engel olmak için, kılıç üretimini sürdürmekteydi. Kral ve önde gelen kurmaylarının çoğu kendilerine atalarından yadigar kalmış kılıçlara sahipti;[2] bu kılıçları kendi varislerine miras bırakma alışkanlığını sürdürdükleri de zaman zaman görülürdü. Bunun dışında, Kralın Varisi için, bu unvan kendisine resmen tanındığı gün ona tören eşliğinde sunulmak üzere yeni bir kılıç yapılırdı. Bu istisnalar sayılmazsa, Númenor'da hiç kimsenin kılıç kuşanmadığı bir gerçekti ve uzun yıllar boyunca bu adada imal edilen kılıçların hemen hiçbiri savaşçı bir amaca hizmet etmek üzere dökülmemişti. Kılıcın yerine balta ve mızrak kullanmayı yeğleyen Númenorluların başlıca meşgalesi gerek ayakta gerekse at sırtındayken okçuluk talimi yapmaktı. İzleyen dönemde Orta-Dünya sonu gelmeyen savaşlara boğulduğunda düşmana en çok korku veren şey hep Númenorluların elinden çıkma yaylar olacaktı. "Denizin Halkı" diye anlatılacaktı, "önce büyük bir bulut misali gökyüzünü kaplayan, hemen ardından da yılan biçiminde yağmur damlaları veya çelik uçlu simsiyah bir dolu gibi düşmanın tepesine yağan oklar savurur." O günlerde Kralın Okçuları'nın oluşturduğu kalabalık taburlar kovuklu çelikten yapılma yaylar kullanır, ucuna kara tüyler taktıkları okların boyu ise ucundan çentiğine kadar yetmiş santimetreyi bulurdu.

Yine de, Númenorluları Orta-Dünya anakarasına taşıyan büyük gemilerden uzunca bir süre silahlı tek bir yolcu inmemişti; odun kesme ve avlanma amacıyla üzerinde hiç kimsenin yaşamadığı ıssız kumsallara çıktıklarında kullanmak için yanlarında baltalar ve yaylar bulundursalar da, o yörenin sakinlerinden biri görüş alanlarına girer girmez bu silahları göz önünden kaldırırlardı. Gölge, ülkelerinin kıyısına dek uzanıp bir zamanlar onlarla dost geçinen kimseler bir anda düşman kesilince ve kendi icatları olan demirden silahlar şimdi onları hedef almaya başlayınca, içlerinde derin bir kin uyanmıştı.

Númenor'un güçlü halkının denizde bulunmaktan ve denizle iştigal etmekten aldığı zevk geri kalan her şeyi gölgede bırakırdı;

yüzmeyi ve dalmayı çok severler, küçük tekneler veya kayıklarla açılıp kürek, hız veya yelken yarışları yoluyla kendilerini sınarlardı. İçlerinde en dayanıklısı, balıkçılıkla geçinenlerdi; Númenor'u çevreleyen tüm kıyı şeritlerinde her daim bolca bulunan balık, ada halkının başlıca besin kaynağıydı; yoğun nüfusa sahip yerleşim yerlerinin hep deniz kenarına kurulmuş olması da bunun göstergesiydi. Geçen yıllar süresince önem ve itibarı giderek artan Gemiciler, balıkçılıkla geçinen bu topluluğun içinden seçilirdi. Derler ki; Númenor Yıldızı'nı izleyerek Büyük Deniz'e doğru ilk yelken açtıklarında, Edain'i taşıyan Elf gemilerinin her biri Eldar arasından Círdan tarafından bu göreve tayin edilmiş birinin kaptanlığında yönetilmişti. Elf dümenciler gemilerinin büyük kısmını da yanlarına alıp oradan ayrıldıktan sonra Númenorluların kendi başlarına denize açılması için çok zaman geçmesi gerekmişti. Ne var ki, içlerinde Eldar tarafından bu konuda eğitilmiş olan tersane işçileri vardı ve kendi çabalarıyla icat ettikleri gereçler sayesinde gemicilik sanatının inceliklerini söken bu denizciler, bir süre sonra daha önceleri hiç kimsenin gitmeye cesaret edemediği açık denizlere yelken açar duruma gelmiş ve her defasında bir öncekinden daha derin sulara meydan okumaya başlamıştı. İkinci Çağ'ın başlamasının üzerinden altı yüzyıl geçtiğinde, Tar-Elendil'in donanmasının amirali Vëantur, Orta-Dünya'ya ulaşabilen ilk kaptan olarak tarihe geçmişti. Adının karşılığı "Dönüş" olan sancak gemisi *Entulessë*'yi batıdan esen ilkbahar rüzgarları eşliğinde Mithlond Limanı'na sokmuş, izleyen yılın sonbaharında ise Númenor'a dönüş yolculuğunu tamamlamıştı. Bu başarı sonrasında deniz yolculuğu Númenorlular arasında cesaretin ve dayanıklılığın başlıca sembolü haline gelmiş ve Meneldur'un oğlu Aldarion –ki aynı zamanda Vëantur'un kızı ile evlenmiştir– sıradaki öyküde detaylarını okuma fırsatı bulacağınız gibi, Númenor'un tüm deneyimli gemicilerinin üye olduğu Gözüpekler Loncası'nı kurmuştu.

1. *Mallorn*'un burada karşımıza çıkan tarifi, Lothlórien'e yaklaştıkları sırada Legolas'ın arkadaşlarına verdiği tarifle büyük ölçüde uyuşuyor (*Yüzük Kardeşliği* II/6).
2. Kralın burada bahsi geçen kılıcı, Beleriand'daki Doriath ülkesinin kralı Elu Thingol'ün kılıcı Aranrúth olup, annesi Elwing'den Elros'a miras kalmıştır. Bu kılıcın beraberinde yadigar bırakılan diğer eşyalar şunlardır: Barahir'in Yüzüğü, Eärendil'in babası Tuor'un Baltası ve Bëor Ailesi'nden Bregor'un Yayı. Sadece Tek Elli Beren'in babası Barahir'e ait olan yüzük Çöküş'ten yok olmadan çıkmayı başarmıştı, çünkü Tar-Elendil tarafından kızı Silmarien'e verilmiş ve bu sayede Andúnië Lordları'nın Evi'nde saklanabilmişti... Ta ki bu lordların sonuncusu olan Sadık Elendil Númenor'un mahvının ardından Orta-Dünya'ya kaçana kadar. [Yazarın notu.] – Barahir'in Yüzüğü'nün öyküsü *Silmarillion*'un 19. bölümünde, öykünün ileriki safhası ise *Yüzüklerin Efendisi* Ek A'da (I, iii ve v) anlatılır. "Tuor'un Büyük Baltası"na *Silmarillion*'da değinilmemiş olup, "Gondolin'in Düşüşü" adlı öykünün orijinal versiyonunda (1916-1917, sayfa 6) bu baltanın adı ile tarifine yer verildiği görülür. Söz konusu metinde, Gondolin'de bulunduğu sırada kılıç yerine balta taşıyan Tuor'un bu silaha Gondolin halkının dilinde *Dramborleg* diye seslendiği vurgulanmaktadır. Bu öyküye ek teşkil etmesi için hazırlanmış olan isim dizininde *Dramborleg* "Gür Sesli ve Keskin" şeklinde tercüme edilmiştir: "Tuor'un taşıdığı balta vurduğu yeri hem tokmak gibi göçertiyor hem de kılıç gibi yarıyordu."

II

ALDARION VE ERENDIS
Denizcinin Karısı

Meneldur, Númenor'un dördüncü kralı Tar-Elendil'in oğluydu. Sırasıyla Silmarien ve Isilmë adındaki iki ablasından sonra, kralın üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelmişti. Büyük ablası Silmarien'in Andúniëli Elatan'la olan evliliğinden dünyaya getirdiği oğlu Valandil, izleyen süreçte Andúniё Lordu unvanını alacak ve Orta-Dünya'nın çok sonraki dönemlerinde hüküm süren Gondor ve Arnor krallarının soyunun da temelini atmış olacaktı.

Fiziksel beceri gerektiren işlerden çok, kendisini düşünme gücünü ortaya koymaya itecek uğraşları tercih eden Meneldur yumuşak huylu ve kibirden uzak biriydi. Númenor ülkesine ve içindeki her şeye karşı derin bir sevgi besliyor fakat adayı çevreleyen Büyük Deniz'i pek umursamıyordu, çünkü ilgisi Orta-Dünya'nın çok ötelerine yönelmişti: Sonsuz gökyüzüne ve yıldızlara sevdalıydı o. Eldar ve Edain toplumlarının bilgi dağarcığında Eä ve Arda Krallığı'nın ötesindeki derinlikler hakkında ne varsa elinden geldiğince toplayıp incelerdi ve en büyük zevki gökteki yıldızların hareketlerini izlemekti. Adanın en kuzey burnu ve aynı zamanda en berrak gökyüzüne sahip kesimi olan Forostar'da inşa ettirmiş olduğu kuleden geceleri göğü seyreder ve semadaki sayısız ışığın hareketini gözlemlerdi.[1]

Kraliyet asası gün gelip de kendisine geçince, Meneldur mecburen Forostar'dan ayrılıp Armenelos'taki kraliyet sarayına yerleşti. Gök kubbe hakkındaki bilgilerini her daim geliştirme imkânına sahip olduğu günlere dayanılmaz bir özlem duysa da, dürüst ve bilge bir kral olarak kısa sürede kendini göstermişti.

Çok güzel bir kadın olan eşi Almarian, Tar-Elendil'in krallığı döneminde donanmaya amirallik etmiş olan Vëantur'un kızıydı ve her ne kadar kendisi denize ve gemilere karşı adadaki herhangi bir diğer kadından daha çok sevgi besliyor değilse de, oğlu, babası Meneldur'u örnek alacağına, dedesi Vëantur'un izinden gitmeyi yeğlemişti.

Meneldur ve Almarian'ın söz konusu oğlu, sonraki süreçte Númenor kralları arasında ismi Tar-Aldarion şeklinde anılacak olan Anardil'di. Yaşça kendisinden küçük olan iki de kız kardeşi vardı: Ailinel ve Almiel. Ortanca kardeş olan Ailinel, Hador soyundan gelen ve Meneldur'un yakın dostu olan Hatholdir'in oğlu Orchaldor ile evlenerek, öykünün ilerleyen safhalarında daha yakından tanıyacağınız Soronto adlı bir oğul dünyaya getirmişti.[2]

Meneldur'un tüm öykülerde gerçek adı olan Anardil yerine bu isimle anılan oğlu Aldarion, çabucak boy atıp iri cüsseli bir delikanlı haline gelmişti. Ruhen ve bedenen son derece güçlü ve dinç olan bu gencin tıpkı annesininki gibi altın sarısı saçları vardı. Her zaman patlamaya hazır bir neşeye ve cömert bir yüreğe sahip olan Aldarion'un gururu babasınınkinden de baskındı ve yaşı ilerledikçe kendi iradesinin gösterdiği yolda daha inatla giden bir karakter edinmişti. Çocukluk yıllarından itibaren denize karşı büyük ilgi duymuş, zamanla tersaneciliğe ve gemi yapımına merak sarmıştı. Adanın kuzeyinden pek hoşlanmıyor ve babası izin verdiği sürece tüm zamanını deniz kıyılarında, özellikle de Númenor'un en gelişmiş limanı olması dolayısıyla en büyük tersaneleri ve en yetenekli gemicileri bağrında besleyen Rómenna civarında vakit geçirmeyi seviyordu. Aldarion'un hem fiziksel hem de ruhsal direncini ölçüp ellerinin hünerini olduğu kadar düşünce gücünü de sınayacak böylesi bir uğraş edinmesini hoş karşılayan babası, uzun yıllar boyunca onu bu merakından alıkoyacak hiçbir girişimde bulunmadı.

Anne tarafından dedesi olan Vëantur'un fazlasıyla sevdiği Aldarion, onun adanın güneyindeki Rómenna Körfezi'nde bulunan evinde çok sık kalırdı. Pek çok küçük teknenin demir atmış vaziyette devamlı beklediği ufak bir iskelesi bile vardı bu evin; çün-

kü Vëantur deniz yolunu kullanma imkânı olduğu sürece kara yolculuğunu tercih etmezdi; Aldarion kürek çekmeyi ve sonraları yelkenli bir teknenin nasıl idare edileceğini işte bu evde öğrendi. Henüz yetişkin bir erkek sayılacak yaşa gelmemişken, o liman senin bu liman benim seyahat ederek birçok tayfası olan kocaman gemilere kaptanlık edebilecek duruma gelmişti.

Vëantur bir keresinde şöyle demişti torununa: "Anardilya, ilkbahar yaklaşıyor ve artık sen de tam manasıyla yetişkin bir erkek oluyorsun." (Çünkü o sene Aldarion yirmi beş yaşına girmiş olacaktı.) "Bunu layığıyla kutlamak için bir fikir var aklımda. Ben artık çok yaşlandım; evimin rahatını ve Númenor'un güzel kıyılarını bırakıp da uzak denizlere yelken açacak cesareti bundan böyle sık sık bulacağıma emin değilim. Ama en azından son bir kez kendimi Büyük Deniz'in dalgalarına bırakıp kuzeyden ve doğudan esen rüzgarların suratımı okşayışını hissedeceğim. Bu sene senin de bana eşlik etmeni istiyorum; beraber Mithlon'a gideceğiz ve Orta-Dünya'nın dorukları maviye çalan o ulu dağlarını ve onların eteğinde göz alabildiğine uzanan yemyeşil Eldar ülkesini seyredeceğiz. Tersaneci Círdan ve Kral Gil-galad seni içtenlikle karşılayacaktır. Bu davetimden babana bahset bakalım ne diyecek."[3]

Aldarion bu tasarıyı babasına açıp ilkbahar rüzgarları yola çıkmaya elverişli hale gelir gelmez hareket etmek için onun rızasını isteyince, Meneldur'un gönlü bu izni vermeye ilkin razı olmadı. Bu girişimin devamında o an için tahmin edemedikleri bir uğursuzluk gizli olduğu hissine kapılmış ve yüreğine içten içe sıkıntı çökmüştü. Ama kendisinden onay bekleyen oğlunun suratındaki hevesli ifade karşısında bu çekincesini dile getirmemeyi uygun gördü. "Kalbin sana ne yapmanı söylüyorsa, öyle hareket et, *onya*," dedi oğluna. "Seni çok özleyeceğim özlemesine; ama Vëantur gibi henüz yaşarken efsane olmuş bir kaptanın himayesinde ve Valar'ın rehberliğinde yol alacağın için, sağ salim geri döneceğine şüphem yok. Ama göreceğin Görkemli Kıta'nın seni büyülemesine izin verme; çünkü gün gelecek sen bu adanın kralı ve de halkımızın babası olacaksın!"

Ve böylelikle, İkinci Çağ'ın yedi yüz yirmi beşinci yılında güneşli bir ilkbahar sabahı, Númenor Kral Varisi'nin oğlu[4] karayı terk edip güçlü bir esinti eşliğinde engin denizlere yelken açtı; doğup büyüdüğü sevgili adasının batan güneşin son ışıkları altında geride sadece Meneltarma'nın günbatımına doğru siyah bir parmak gibi uzanan doruğu kalacak şekilde pırıltılar saçarak ufuk çizgisine karışıp gözden kayboluşunu seyrettiğinde, gün henüz sona ermemişti bile.

Aldarion'un Orta-Dünya'ya yapmış olduğu tüm gezilerle ilgili kişisel kayıtlar tuttuğu ve bunların ilerleyen dönemde yaşanacak felaketler sonucu yitip gitmeden önce yıllar yılı Rómenna'da muhafaza edildiği söylenir. Círdan ve Gil-galad'ın dostluğunu kazanması ve Lindon toprakları ile Eriador'un batısını iç kısımlarına dek dolaşıp, gördüğü çoğu şeye şaşıp hayran kalması dışında, ilk yolculuğu hakkında çok az şey bilinmektedir. Geri dönmesi iki yılı bulduğundan, bu süre zarfında Meneldur oldukça endişeye kapılmıştı. Aldarion'un Círdan'dan gerek gemi yapımı ve yönetimi gerekse deniz kudurduğu zaman onun dalgalarının iştahına karşı duracak duvarlar inşa etme konusunda olabildiğince çok şey öğrenme hevesiyle kalış süresini uzatıp dönüş yoluna çıkmakta geciktiği söylenir.

İsminin karşılığı "Batının Kanatları" olan *Númerrámar* adlı büyük geminin altın sarısı yelkenleri batan güneşin ışınları altında kızıla çalarak denizden çıkageldiği görülünce Rómenna ve Armenelos'taki halk neşe ve coşkuya boğulmuştu. Yaz bitmek üzereydi ve *Eruhantalë* yaklaşıyordu.[5] Geri dönen oğluna Vëantur'un evinde hoşgeldin karşılaması yapan Meneldur Aldarion'un vücudunun eskiye oranla daha da geliştiğini, gözlerininse şimdi daha bir parlak baktığını gözlemlemişse de, bakışlarının çok uzaklara dalıp gittiği izlenimine kapılmıştı.

"Uzak diyarlara yaptığın gezilerden aklında kalan başlıca şeyler nedir, *onya*?" diye sormuştu babası.

Gözlerini doğu ufkunun karanlığına dikmiş olan Aldarion, bu soru karşısında önce bir süre sessiz kaldı. Sonra nihayet cevap

verdi; fakat sesi kendi kendine konuşur gibi alçaktan çıkıyordu: "Elflerin o üstün erdemlere sahip toplumundan mı bahsedeyim, yoksa yemyeşil kıyılardan mı? Zirvesi bulutlar içinde kalmış dağlardan mı başlayayım anlatmaya, ardında ne olduğu bilinmeyen sislere ve gölgelere bürünmüş topraklardan mı; bilemiyorum..." Sonra birden sustu ve o anda Meneldur oğlunun söyleyeceklerinin bu kadarla kalmadığını ancak nedense lafının sonunu getirmekten kaçındığını fark etti. Aldarion Büyük Deniz'e sevdalanmıştı bir kere; boynunda köpüklerden bir kolyeyle rüzgarlar tarafından taşınarak ufuk çizgisinde karanın dahi görünmediği uçsuz bucaksız deryanın ortasında tek başına, tahmin sınırlarının ötesindeki kıyılara doğru giderken hayal ediyordu kendini; bu tutku ve arzu hayatının sonuna dek onu terk etmeyecekti.

Vëantur bu yolculuktan sonra Númenor dışına bir daha çıkmadı; Númerrámar'ı ise Aldarion'a armağan etmişti. Aradan üç yıl geçmişti ki Aldarion Orta-Dünya'ya doğru tekrar denize açılmak için yalvarmaya başladı ve kısa süre içinde Lindon'a yelken açtı. Halihazırda üç yıldır yurtdışında bulunuyorken bir yolculuğa daha çıktı ve bu seferki dört yıl sürdü; çünkü söylenenlere göre Mithlond'a ulaşmak artık onu tatmin etmediğinden, sırasıyla Baranduin, Gwathló ve Angren nehir ağızlarını geride bırakarak kıyı şeridi boyunca güneye ilerleyip gölgelerle kaplı o karanlık Ras Morthil burnunu aştıktan sonra kendini büyük Belfalas Körfezi'nde bulmuş ve halen Nandor Elflerine yurtluk etmekte olan Amroth ülkesinin dağlarıyla karşı karşıya kalmıştı.[6]

Yeniden Númenor'a döndüğünde otuz dokuz yaşındaydı Aldarion ve beraberinde Gil-galad'ın babasına göndermiş olduğu 'hayırlı olsun' hediyelerini de getirmişti; çünkü ertesi yıl, Tar-Elendil yapacağını uzun zaman önce duyurduğu şeyi hayata geçirerek, Kraliyet Asası'nı oğluna bırakmış ve böylelikle Tar-Meneldur tahta çıkmıştı. Bu yeni süreçte babasına destek olmak ve onun içini ferah tutmak için tutkularına gem vuran ve Númenor'da kalan Aldarion, bu süreyi gemi inşası konusunda Círdan'dan öğrenmiş olduğu bilgileri kendi fikir ve buluşlarını da katmak suretiyle ge-

liştirip uygulamaya koyarak değerlendirdi. Emri altındaki adamları limanların ve rıhtımların elden geçirilip daha da büyük gemiler inşa edecek düzeye getirilmesi için seferber etti. Ne var ki, yakasını bir türlü bırakmayan denize açılma özlemine daha fazla direnemeyip Númenor'dan bir defa daha ayrıldı; bu kez girişmeyi planladığı işler tek bir gemiyle başarılacak cinsten değildi üstelik. İşte bu yüzden, sonradan büyük ün kazanacak olan Gözüpekler Loncası'nı kurdu; en cüretkar ve hevesli denizcilerin katıldığı bu birliğe üye olmak için Númenor'un iç kesimlerinden bile gençler akın ediyor ve Aldarion'a Büyük Kaptan diyorlardı. Bir kara kenti olan Armenelos'ta yaşamayı o zamanlar aklının ucundan bile geçirmeyen Aldarion, denizdeyken ev olarak kullanmak üzere bir gemi inşa ettirdi ve ona *Eämbar* adını koydu. Yüzer eviyle zaman zaman Númenor'un bir limanından diğerine seyahat etse de, genellikle Tol Uinen açıklarında demir atıyordu: Rómenna Koyu'na Suların Leydisi Uinen tarafından yerleştirilmiş bir adacıktı Tol Uinen.[7] *Eämbar*'ı loncanın karargahı yapan Gözüpekler, seyahatleriyle ilgili kayıt defterlerini burada tutuyorlardı;[8] çünkü Tar-Meneldur oğlunun girişimlerine soğuk bakıyor, bu gidişatın oğlunda başka topraklara sahip olma arzusunu kamçılayıp kötü tohumlar ektiğini sezerek, Aldarion'un yaptığı yolculuklarla ilgili anlatmak istediği şeyleri duymak dahi istemiyordu.

Bu süreçte babasına yabancılaşan Aldarion, yaptığı planlar ve güttüğü hedefler hakkında giderek daha az konuşmaya başladı; Kraliçe Almarian oğluna her konuda arka çıkarken Meneldur da olayları akışına bırakmak zorunda kalıyordu. Çünkü Gözüpekler'in sayısı ve halkın gözündeki itibarı giderek büyüyordu; kendilerine *Uinendili*, yani Uinen Sevdalıları ismini yakıştırmışlardı, kaptanlarını dizginlemek ve ona tembihte bulunmak ise giderek zorlaşıyordu. O dönemde Númenorlular daha önce hiç olmadığı kadar büyük ve hızlı gemilerden kurulu bir donanma oluşturmuş, kalabalık mürettebatlar ve yüklü kargolarla uzak denizlere yelken açmaya hazır hale gelmişti; bu tip seferler dolayısıyla Númenor'dan sık sık ayrılır olmuştu Aldarion. Oğlunun

yaptıklarından hoşlanmayan Tal-Meneldur, gemi inşasının önüne geçebilmek için Númenor'daki ağaçların kesilmesine yasak getirmişse de, bu karar, Aldarion'un Büyük Deniz'in öte yanındaki kıyılarda odun kesip gemilerini tamirden geçirebileceği bir liman bulma fikrine kapılmasından başka bir sonuç doğurmamıştı. Orta-Dünya'nın sahil şeridi boyunca yaptığı seyahatlerde kıyının gerisinde yükselen engin dağlardaki orman yoğunluğu karşısında hayrete düşen Aldarion, Númenorluların Gwathir, yani Gölgeler Nehri adını verdikleri bir ırmağın ağzında, Yeni Liman şeklinde anılacak olan Vinyalondë'yi kurdu.[9]

İkinci Çağ'ın başlamasının üzerinden neredeyse sekiz yüzyıl geçmişti ki, Tal-Meneldur oğlundan doğu kıyılarına yaptığı seyahatlere ara verip bir süreliğine Númenor'da kalmasını istedi; çünkü oğlu, kendisinden önceki kralların aynı duyuruyu yaptığı sırada oğullarının bulunduğu yaştaydı ve Aldarion'u Kral Varisi ilan etme zamanının geldiğini düşünüyordu. Bu karar sonrasında Meneldur ile oğlu arasında yeniden bir barış ve uyum süreci başladı ve tam yüz yaşına bastığı sırada, Aldarion, halkının sevinç ve coşku dolu kutlamaları eşliğinde Kral Varisi ilan edildi; babası ona Númenor Gemilerinin ve Limanlarının Koruyucusu unvanını ve yetkisini vermişti. Kutlamalara tanık olmak üzere başkente akın eden kişiler arasında, adanın batısındaki evinden kızıyla beraber yola çıkıp Armenelos'a gelen Beregar adlı biri de vardı. Tesadüfen gördüğü bu kızın benzerine Númenor'da nadiren rastlanacak güzelliği karşısında büyülenmişti Kraliçe Almarian; çünkü Beregar'ın soyu, Elros'un temsil ettiği kraliyet sınıfına doğrudan dahil olmasa da, çok eskilerden bu yana Bëor ailesine dayanıyordu ve bundan dolayı kızı Erendis'in saçları siyah, vücudu ise narindi ve ırkına has berrak gri gözlere sahipti.[10] Tören alayının önünde atıyla ilerlemekte olan Kral Varisi'ni izleyen kız, yakışıklılığı ve endamındaki ihtişam karşısında gözlerini Aldarion'dan alamamıştı. Böylelikle kraliçenin ev ahalisi arasına alınan Erendis, çok geçmeden kralın da beğenisini kazandı; fakat ilerleyen dönemde

Númenor'un keresteden yana sıkıntı çekebileceği fikrinden endişeye kapılıp kendini ormanların bakımına adamış olan Aldarion'u görme imkânı pek bulamıyordu. Diğer taraftan, Gözüpekler Loncası'na üye denizciler düşük seviyeli kaptanların yönetiminde nadiren ve de kısa süreli yolculuklara çıkmaktan dolayı huzursuzlanmaya başlamıştı ve Kral Varisi ilan edilmesinin üzerinden altı yıl geçmişken Aldarion bir kez daha Orta-Dünya kıyılarına yelken açma kararı aldı. Onun Númenor'da kalıp kendisine bir eş araması konusundaki ısrarını reddettiği için babasından ancak gönülsüzce bir onay koparabilen Aldarion, izleyen yılın ilkbaharında yola çıktı. Ne var ki, annesine veda etmek üzere onun huzuruna geldiğinde, gözleri kraliçenin avanesi içinde yerini almış olan Erendis'e takılmış, kızın güzelliğine hayran kalmasının yanı sıra o güzelliğin ardında güçlü bir iradenin saklı olduğunu da sezmişti.

Vedalaşma anında annesi Almarian şöyle dedi ona: "Bizi bırakıp yine mi gidiyorsun, Aldarion oğlum? Bilinen diyarların en güzeli olan bu ülkeye tutunup kalmanı gerektirecek hiçbir sebep yok mu acaba?"

"Henüz rastlamadım," diye cevap verdi oğlu, "ama eminim ki Armenelos'ta bir adamın başka yerlerde, Eldar topraklarında bile arayıp da bulamayacağı güzellikte şeyler var. Ne var ki, denizciler yaşadıkları ikilemin etkisiyle kendi benlikleriyle devamlı çatışma halinde olan kimselerdir ve ben içimdeki deniz özlemini alt etmenin yolunu halen keşfedemedim."

Adamın bakışlarını onun üzerine odaklandığının farkında olan Erendis bu sözlerin aynı zamanda kendisine hitaben söylendiği inancındaydı ve her ne kadar çok bir ümit beslemese de, o andan itibaren tüm duygu ve düşüncelerini Aldarion'a yoğunlaştırdı. O günlerde kraliyet ailesine mensup kişilerin, bizzat Kral Varisi'nin bile, ister yasa isterse gelenek gereği sadece Elros Tar-Minyatur'un soyundan gelen asillerle evlenmesi henüz zorunlu kılınmamıştı; fakat Erendis Aldarion'u kendisinden çok daha üst bir mertebede görüyor ve bir araya gelmelerine imkânsız gözüyle bakıyordu. Yine de, belki de elinde olmayarak, o andan itibaren başka hiçbir

erkeğe alıcı gözüyle bakmadı ve tüm taliplerini geri çevirdi.

Aldarion'un beraberinde gümüş ve altın cevherleriyle Númenor'a dönmesi yedi yıl almıştı ve yolculuğunun detaylarını ve başlarından geçenleri babasıyla paylaşmak istediğinde Meneldur ona şu konuşmayı yaptı: "Karanlık Diyarlar'dan getireceğin haberleri ve hediyeleri beklemektense, burada yanımda kalmanı tercih ederim. Tüccarların ve kâşiflerin meşgul olması gereken işlerdir bunlar, Kral Varisi'nin değil. Elimizde bunlardan ve ihtiyacımızı görmeye yarayacak başka madenlerden yeterince varken, daha fazla altın ve gümüş neyimize gerek, diğer toplumlara karşı böbürlenmemize yol açmaktan başka? Bu kraliyet sarayının gereksinim duyduğu asıl şey, günü gelince başına geçeceği yurdu ve halkı tanıyıp seven bir adamdır."

"Halkımı daha iyi tanımak üzere öteden beri onların arasında vakit geçirmiyor muyum sanki?" diye sordu Aldarion. "Kitlelere önderlik etmeye ve adam yönetmeye çoktan alıştım ben."

"Sadece seninle aynı düşünce yapısında olan bazılarını desen daha doğru olur," oldu kralın karşılığı. "Númenor'da sayısı erkeklerinkinin hiç de gerisinde kalmayan kadınlarınız da var; yönetmekte gayet başarılı olduğun ve her dediğini yaptırdığın annen örneği dışında ne biliyorsun onlar hakkında? Oysa günün birinde senin de kendine bir eş bulup evlenmen gerekecek."

"Günün birinde!" dedi Aldarion. "Ama o gün gelene kadar böyle bir mecburiyetim yok; eğer istemediğim halde evliliğe zorlanacak olursam, bunu günü gelince de yapmam. Benim için daha öncelikli olan ve hayata geçirmeyi arzuladığım planlar var kafamda. 'Denizci karısı soğuk bir yaşam sürer!' diye boşuna dememişler; hem kıyıda aklını takacağı herhangi birini bırakmamışsa, denizci denizin zorluklarının üstesinden gelmeyi becerir ve bu sayede çok daha uzak sulara erişebilir."

"Daha uzak sulara ulaşır ulaşmasına, ama asıl soru, bu çabasına değecek bir fayda sağlayıp sağlamadığıdır," dedi Meneldur. "Ayrıca, 'denizin zorluklarının üstesinden gelen' sen değilsin, sevgili oğlum. Edain'in bu adada Batının Lordları'nın himayesinde var-

lığını sürdürdüğünü, Uinen'in bize her daim yardımcı olduğunu ve Ossë'nin öfkesinin dizginlendiğini unuttun mu? Gemilerimiz görünmeyen güçlerin koruması altında ve onlara bizimkilerden başka eller yön veriyor. O yüzden sana tavsiyem, fazla kibre kapılmaman, aksi halde üzerimizdeki koruma kaldırılabilir; ayrıca bize bahşedilen bu korumanın, hiç gereği yokken yabancı kıyılardaki kayalıklarda ve karanlıkta yaşayanların topraklarında kendisine mesken arayanlar üzerinde de etki göstereceğini zannetme."

"Gemilerimizin hiçbir tersliğe maruz kalmadan seyahat edip o bahsettiğin topraklara ulaşmasını nasıl açıklıyorsun peki?" dedi Aldarion. "Issız sahillerde daha önce kimsenin görmediği şeylerle karşılaşmamızda bir zarar görmüyorlar demek ki."

Artık babasıyla bu konu üzerine tartışmayı bırakan Aldarion, gemisi *Eämbar*'a çekilip günlerini Gözüpekler'in arasında geçirmeye başladı; bir yandan da o tarihe kadar yapılmış gemilerin en büyüğü olan *Palarran*'ın, yani Enginlere Yelken Açan'ın inşasına gözetmenlik ediyordu. Bu süre zarfında (kraliçenin bizzat tezgahladığı buluşmalar yoluyla) Erendis'le daha sık görüşmeye başlamışlardı ve bu ilişkiyi haber alan kral içten içe kaygı duymakla beraber durumdan hoşnutsuz da değildi. "O herhangi bir kadının kalbini kazanmadan önce," diye açıklıyordu çekincesini, "Aldarion'un içindeki şu denizin ötesindeki diyarlara açılma sevdasını söküp atmalıyız." Bu sözleri aklında bir süre tartan kraliçenin yorumu şöyle oldu: "Eğer bunu aşk yoluyla başaramazsak, başka nasıl başarmayı umuyorsun ki?" Meneldur "Erendis evlilik için henüz çok genç," deyince Almarian konuşmayı şöyle noktaladı: "Erendis'in ailesi Elros'un soyundan gelen diğerleri kadar uzun bir ömre sahip değil; ayrıca oğlumuz onun kalbini çoktan fethetti."[11]

Büyük gemi Palarran'ın inşası nihayet sona ermiş, Aldarion bir kez daha yolculuk hazırlıklarına başlamıştı. Bunu haber alan Meneldur öfkeye kapılmışsa da, kraliçenin telkinleri sayesinde, krallık mertebesinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak oğlunun

yolculuğunu engellemek için herhangi bir girişimde bulunmamaya razı oldu. Bu noktada, herhangi bir gemi Büyük Deniz'i aşıp da Orta-Dünya'ya ulaşmak üzere Númenor'dan ayrılacağı zaman bir kadının –ki bu genelde o gemiye kaptanlık eden kişinin akrabaları arasından seçilirdi– geminin pruvasına, kazasız belasız gidip dönme dileğinin ifadesi olarak, yapraklarını hiç dökmemesi dolayısıyla 'sonsuz bir yaz mevsimi'ni sembolize eden ve Ossë ile Uinen'in dostluklarını kendilerinden esirgememesini sağlamak için aynı örneği kendi gemilerinde de uyguladıklarını belirten Eldar tarafından ilkin Númenorlulara armağan edilmiş olan[12] *oiolairë* ağacından kesilme yeşil bir dal koyması geleneğinden bahsetmeden geçilmemeli. Bu ağacın her daim parlayan yapraklarının o güzelim kokusu deniz kokusunu bastırırdı. Ne var ki, bu yolculuğa kendi talimatlarını hiçe sayarak çıkmasından dolayı oğlunu iyi dileklerle uğurlamayacağını söyleyen Meneldur kraliçenin veya Aldarion'un kız kardeşlerinin Palarran'ın pruvasına asılmak üzere Rómenna'ya bir *oiolairë* dalı getirmesini yasaklamıştı. Bunu duyan Aldarion ise şu cevabı vermişti: "Eğer babamın hayır dularını ve beni koruyacağı düşünülen o ağaç dalını almadan gitmem gerekiyorsa, varsın öyle olsun."

Bunun üzerine kraliçenin kedere kapıldığını gören Erendis, şu sözlerle teskin etti onu: "*Tarinya*, eğer siz Elf ağacından bir dal kesebilirseniz, izniniz olursa ben onu kendi ellerimle rıhtıma götürürüm; çünkü benim üzerimde kralın herhangi bir yasağı yok."

Kaptanlarının bu şekilde uğurlanmasını kötüye alamet sayan denizciler yine de tüm hazırlıkları tamamladı ve demir alma vakti nihayet gelmişti ki, normalde limanlara özgü gürültülü koşturmacadan ve martıların feryatlarından hiç haz duymasa da, kendini yapmakla yükümlü hissettiği görevi yerine getirmek üzere, herkesin şaşkın bakışları altında iskeleye doğru yürüdü Erendis. Gelişini sevinç ve heyecanla karşılayan Aldarion'a seslendi sonra kız: "Kraliçemiz adına size Yeşil Dal'ı sunmak isterim, lordum." "Kraliçe adına mı?" diyen Aldarion'un suratı asılmıştı birden. "Evet, lordum," diye karşılık verdi kız, "bunu onun izniyle yapıyorum.

Sizin bir an önce sağ salim geri dönüşünüze akrabanız olmayanlar arasında da sevinecekler vardır elbet."

Kızın kullandığı sözcükler karşısında beyninden vurulmuşa dönen Aldarion, sevgi dolu bir ifadeyle ona bakakalmış, Palarran limandan ayrıldığı sırada rıhtımda dikilip uzaklaşmakta olan gemiyi izleyen kızdan gözünü bir an olsun alamamıştı. Öyle ki, yolculuğun süresini planlanandan kısa tutup çabucak geri döndüğüne dair söylentiler bile çıkmıştı; dönüşte kraliçeye ve avanesindeki bayanlara çeşitli hediyeler getirmişti ve bunlar arasında en değerli olanı, Erendis'e sunduğu elmastı. Döndüğünü haber vermek için kralın huzuruna çıkan Aldarion'un babasıyla karşılaşması bu kez son derece soğuk bir havada gerçekleşmişti ve oğlunun Erendis'e verdiği elması kastederek, böylesine kıymetli bir mücevherin ancak nişan hediyesi olarak takdim edilebileceğini, aksi halde bu tutumun Kral Varisi'ne yakışmayacağını vurgulayan Meneldur oğlundan niyetini açıkça ortaya koymasını talep etmişti.

"O elması kendisine minnetimin bir ifadesi olarak getirdim," dedi Aldarion, "buz gibi soğuk duran başkalarının aksine beni sıcacık bir kalple uğurladığı için."

"Sırf karşımdakinin gönlü hoş olsun diye onu geri dönememe ihtimali olan bir yolculuğa uğurlayacağıma, kalbimi soğuk tutmayı tercih ederim," diyen Meneldur, Erendis'in adını vermemekle beraber, Aldarion'u bir kez daha evliliği ciddi şekilde düşünmeye davet etti. Fakat Aldarion'un bunu duymaya bile tahammülü yoktu; çünkü çevresindekiler onu bir şey yapmaya zorladıkça, ters tepki verip o şeyden iyice uzaklaşan bir karaktere sahipti; bundan ötürü Erendis'ten gönlünü soğutmaya ve Númenor'u temelli terk edip geleceğini Vinyalondë'de aramaya karar verdi. Karada geçen zaman onu bezdiriyor, gemisinin güvertesinde ise hiç kimsenin iradesine esir olmadan, Büyük Kaptanlar'ına karşı sevgi ve hayranlıktan başka bir şey duymayan Gözüpekler'in arasında huzur buluyordu. Fakat bu kez Meneldur onun adadan ayrılmasını yasaklamıştı; bunun üzerine, kralın buyruğuna karşı gelmek pahası-

na, Gözüpekler'in çoğunu da yanına alan Aldarion kış henüz sona ermeden yedi gemiden oluşan bir filoyla yelken açtı. Eşinin hiddetini üzerine çekmekten korkan kraliçe oğlunu uğurlamaya gitmemişti; diğer yandan, kimliğini gizlemek için pelerine sarılmış ve kapüşonunu başına geçirmiş bir kadın filonun hareket edeceği günden bir gece önce rıhtıma geldi ve Erendis'in halk arasındaki lakabını kullanarak "Bunu size Batı Diyarının Hanımı gönderdi," deyip elindeki ağaç dalını Aldarion'a uzattıktan sonra geldiği gibi hızla karanlığa karışıp gözden kayboldu.

Aldarion'un kendisine alenen karşı gelmesinden ötürü, kral ona vermiş olduğu Númenor Gemilerinin ve Limanlarının Koruyucusu unvanını ve haliyle bu unvandan doğan yetkileri geri almış, bunun yanı sıra Gözüpekler Loncası'nın Eämbar gemisindeki karargahının kapatılması emrini vermiş, Rómenna tersanelerinin işlevini durdurmuş ve gemi yapımı için ağaç kesilmesini yasaklamıştı. Aradan beş yıl geçtikten sonra Aldarion Vinyalondë'de inşa ettirdiği iki yeni geminin de katılımıyla toplam mevcudu dokuza yükselmiş olan filosuyla beraber Númenor'a döndü. Orta-Dünya kıyılarındaki ormanlardan kestikleri iyi cins keresteyle yüklü gemilerini rıhtıma demir attıran Aldarion, kendisinin yokluğunda adada meydana gelen değişimi haber alınca küplere bindi ve babasına şöyle çıkıştı: "Eğer Númenor'a dönüşüm hoş karşılanmıyorsa, burada bana iştigal edebileceğim herhangi bir uğraş bırakılmadıysa, yurdumun limanlarında gemilerimin onarımını yaptırabileceğim bir tersane dahi kalmadıysa, bir an evvel buradan tekrar ayrılacağım demektir; hemen çekip gitmeyişimin tek nedeni, dönüş yolunda sert rüzgarların bizi yıpratmış olması[13] ve dolayısıyla gemilerimin bakıma, adamlarımın da dinlenmeye ihtiyaç duymasıdır. Kralın oğlunun kendine eş seçmek için karşısına dizilmiş kadınların suratlarını incelemekten daha önemli işleri olmalı, değil mi? Buradan ayrı kaldığım son dönemde ormancılığa merak sardım ve tomruk işinin püf noktalarını öğrendim; benim krallık devrem sona erdiğinde Númenor'da senin kraliyet asanın hüküm sürdüğü dönemdekinden çok daha fazla kereste olacak."

Bu sözleri haklı çıkarırcasına, beraberinde üç gemi ve en dayanıklı Gözüpekler'den oluşan çekirdek bir kadroyla aynı yıl tekrardan yelken açtı Aldarion. Bu defa onu uğurlamaya gelen veya ağaç dalı getiren hiç kimse olmamıştı çünkü Meneldur kendi ailesine veya Gözüpekler'in ailelerine mensup hiçbir kadının limana girmemesi talimatını vermişti ve yasağın uygulandığını garanti altına almak için de Rómenna'nın çevresine muhafız kordonu yerleştirmişti.

Aldarion'un bu seferki yolculuğu öyle uzun sürmüştü ki herkes onun akıbetinden şüphelenmeye başlamıştı; Númenor gemilerinin o zamana dek Valar'ın gözetiminde hep güven içinde denizlerde seyrettiğini[11] bildiği halde, bu durum Meneldur'u da ister istemez huzursuzluğa sürüklüyordu. Aldarion yola çıkalı tam on yıl olduğunda, uzunca zamandır kapılmış olduğu ümitsizlik karşısında nihayet pes eden Erendis, Aldarion'un başına bir felaket geldiği veya bir daha ayrılmamak üzere Orta-Dünya'ya yerleştiği kanısına vararak, biraz da taliplerinin kendisine nefes aldırmayan ısrarlarından kurtulmak için, kraliçenin iznini istemiş ve Armenelos'u terk edip batıda yaşayan ailesinin yanına dönmüştü. Ne var ki, aradan bir dört yıl daha geçtikten sonra, gemileri denizin dalgalarıyla dövüşmekten yıpranmış ve harap olmuş halde, geri geldi Aldarion. Númenor'dan son ayrılışından bu yana önce Vinyalondë Limanı'na ulaşmış, ardından kıyı boyunca güneye doğru ilerleyerek o ana dek hiçbir Númenor gemisinin uzanmaya cesaret edemediği kadar uzak sulara gelmişti; kuzeye dönüş yolunda ise ters yönde esen rüzgarlar ve büyük fırtınalarla boğuşmuşlar ve Harad açıklarında batmaktan kıl payı kurtularak nihayet limanlarının güvenli rıhtımına sığınacakken, Vinyalondë'nin hırçın denizin dalgaları tarafından dövülüp alaşağı edildiği ve düşman kavimlerce yağmalandığı gerçeğiyle karşılaşmışlardı. Bunun üzerine son çareye başvurup Númenor'a dönme kararı alan küçük filo, Büyük Deniz'i geçmeye çalışırken batıdan esen sert rüzgarlar tarafından tam üç defa geri püskürtülmüş; dahası, çıkan bir fırtınada üzerine yıldırım düşmesi sonucu Aldarion'un sancak gemisinin ana direği kırılmış, derin sularda bu ve buna banzer pek çok güç-

lüğe göğüs gerip akla durgunluk veren çabalar sarf ettikten sonra, ruhen ve bedenen tükenmiş vaziyette Númenor'a varabilmişlerdi. Aldarion'un dönüşü Meneldur'un içini fazlasıyla ferahlatmış olsa da, babasına ve aynı zamanda kralına isyan edip gitmeye cüret ettiği ve bu sebeple Valar'ın koruyucu tılsımını üzerlerinden kaldırmasına yol açarak Ossë'nin öfkesini hem kendi hem de yoldaşlık bağıyla ona eşlik eden adamları üzerine çekme riski doğurduğu için onu azarlamıştı. Yolculuğu sırasında katlanmak durumunda kaldığı zorluklar yüzünden tavırları törpülenip yumuşamış olan Aldarion, ondaki bu değişimin farkına varan Meneldur tarafından affedilmiş ve Númenor Gemilerinin ve Limanlarının Koruyucusu unvanını geri aldığı gibi, buna ek olarak kendisine bir de Ormanların Koruyucusu unvanı bahşedilmişti.

Erendis'in Armenelos'tan ayrıldığını öğrenince Aldarion büyük bir üzüntüye kapıldı ama gururunu yenip de kızı aramaya bir türlü çıkamadı; evlenme teklif etmek dışında ona yaklaşmasını sağlayacak bir çözüm yolu da yoktu aslına bakılırsa, fakat evlilik bağı altına girmeye kendisini henüz hazır hissetmiyordu. Onun yerine, neredeyse yirmi yıl gibi uzun bir süreyi bulan beklenmedik yokluğu süresince ihmal edilmiş şeyleri eski haline getirmeye adadı kendini; bu süre içinde Rómenna başta olmak üzere adanın her yerinde tersaneler ve rıhtımlar elden geçirilmeye ve yeniden işler vaziyete getirilmeye başlandı. İnşaat işleri dolayısıyla ve daha bir sürü gerekçeyle sayısız ağaç kesildiğini ve kesilenlerin yerine yeni fidanlar dikilmediğini gözlemledi; anlaşılan o ki, tüm bu kesimler yol açacağı sonuçlara dair hiçbir öngörüde bulunulmaksızın gerçekleştirilmişti. Bunun üzerine, geriye kalan ormanların miktarını ölçmek üzere Númenor'un dört bir yanına geziler düzenlemeye, araştırmalar yapmaya başladı.

Adanın batı bölgesindeki ormanlık arazide bir gün yine böyle at sırtında geziye çıkmışken, vücudunu tümüyle saran yeşil bir pelerini boyun kısmında kopça niyetine kullandığı parlak bir mücevherle düğümlemiş, siyah saçları rüzgarda dalgalanarak at koşturan bir kadına rastladı. İlk bakışta bu esrarengiz yolcunun

zaman zaman adanın o kesimini ziyaret eden Eldar halkından biri olduğu izlenimine kapılan Aldarion, kadın ona doğru yaklaştıkça karşısındakinin Erendis olduğunu anladı. Pelerinini bağlamak için kullandığı mücevher ise son yolculuğuna çıkmadan önce ona hediye etmiş olduğu elmasın ta kendisiydi. Bu kıza duyduğu sevgi yüreğinin derinliklerinde yeniden canlanan Aldarion, günlerinin ne denli boş ve yalnız geçtiğinin bilincine varıp anlık bir kedere kapıldı. Onun yüzünün solduğunu fark eden kız atının yönünü başka tarafa çevirmiş uzaklaşmaya hazırlanıyordu ki, Aldarion daha hızlı davranıp söze girdi: "Geçmişte seni çok sık geride bırakıp çok uzaklara kaçtığım için, şimdi sen bana aynısını yapınca sitem etmeye hakkım yok! Yine de beni affetmeni ve şu an yanımda kalmanı istiyorum." Sonra beraberce kızın babası Beregar'ın evine at sürdüler ve orada Aldarion Erendis'le evlenme niyetinde olduğunu açıkça ifade etti; ne var ki, her ne kadar geleneklere ve halkının yaşam tarzına göre evlenecek çağa çoktan geldiyse de, bu fikre sıcak bakmadı kız. Bu adama duyduğu aşk körelmiş değildi, kendini naza da çekmiyordu; Aldarion'un ona olan sevgisi ve deniz tutkusu arasında tercihte bulunması gerekirse, kaybeden tarafın kendisi olacağı korkusu içini kemiriyordu sadece. Azla yetinecek biri değildi Erendis, arzuladığı sevgiliye tam anlamıyla sahip olamayacaksa baştan bu yola çıkmamayı yeğlerdi. Denize karşı öteden beri derin bir korku ve o çok sevdiği ağaçların tersanelerde kullanılmak üzere kesilmesinden dolayı derin de bir nefret besleyen kız, denize ve gemiciliğe karşı ya kesin bir zafer kazanmayı ya da bu uğurda mağlup olmayı kafasına koymuştu.

Fakat bu defa işi ciddiye bindiren Aldarion kızın kalbini çalmak için samimi ve yılmak bilmez bir gayret içine girmişti ve kızın gittiği her yerde ona eşlik ediyordu. Limanları, tersaneleri ve Gözüpekler Loncası'yla ilgili sorumluluklarını elinin tersiyle itip hayatından çıkarmış, ağaç kesim çalışmalarını durdurup aksine yeni ağaçlar diktirmeye başlamıştı. Uğraşlarını kökünden değiştirdiği bu günlerde hayatının geri kalanında hiç hissetmediği bir gönül rahatlığı ve mutluluk içinde bulmuştu kendini; geride

bıraktığı günleri şöyle bir düşünüp yaşadığı andan aldığı hazzın bilincine daha iyi varması için yazık ki bu denli geç yaşına gelmesi gerekmişti. Gözüpekler Loncası'nın kuruluşunun yüzüncü yılına gelinmek üzereydi ve bu olayın yıldönümü adanın tüm limanlarında büyük şenliklerle kutlanacağından, gemisi Eämbar'la Númenor Adası'nın etrafında atacağı şeref turunda kendisine eşlik etmesi için Erendis'i ikna etmeye çabaladı. Denize duyduğu nefret ve korkuyu içine atan Erendis, onun ısrarlarına dayanamayıp bu teklifi kabul etti ve ikisi birlikte Rómenna'dan yola çıkıp adanın batısındaki Andúnië'ye geldiler. Orada Andúnië Lordu ve aynı zamanda Aldarion'un yakın akrabası[12] olan Valandil büyük bir kutlama töreni tertiplemişti ve bu şenlik esnasında Erendis'in onuruna kadeh kaldırıp ona *Uinéniel*, yani Uinen'in Kızı şeklinde hitap ederek onu Denizlerin Yeni Leydisi şeklinde adlandırdı. Bu hitap karşısında, şölen masasında Valandil'in karısının yanında oturmakta olduğu yerde aniden ayağa kalkan Erendis "Bana böyle seslenmekten sizi menederim!" diye bağırdı. "Benim Uinen'in Kızı şeklinde anılmam kadar yanlış bir şey olamaz, çünkü onu kendime düşman görürüm ben."

Bunu izleyen günlerde Erendis yine şüpheye kapılmış, ikilem yaşamaya başlamıştı; çünkü Aldarion ilgisini yeniden Rómenna'ya çevirmiş ve denizin önüne set çekecek devasa duvarların yapımıyla alakadar olmaya başlamıştı. O dönemki tasarıları içinde, Tol Uinen'de inşa edilecek yüksek bir kule de vardı: *Calmindon*, yani Işık Kulesi ismi uygun görülmüştü buraya. Söz konusu çalışmalar noktalanınca Aldarion bir kez daha Erendis'in yanına gidip ona evlenme teklif etti. Ama halen tereddüt içinde olan kız ona şöyle demekle yetindi: "Ricanızı kırmayıp geminizde size eşlik ettim, lordum. Teklifinize nihai cevabımı vermeden önce, siz de karada bana eşlik edip hoşlandığım yerleri size göstermeme izin vermez miydiniz? Günün birinde bu toprakların kralı olacak birisi için, ülkenizi çok az tanıyorsunuz." Böylece birlikte yola çıkıp Emerië'ye geldiler; Númenor'da koyun yetiştiriciliğinin en yaygın olduğu, yemyeşil otlaklarla kaplı bir bölgeydi burası.

Koyun sürülerinin melemeleri eşliğinde, çiftçilerin ve çobanların beyaza boyalı evlerinin yanından geçerlerken Andalion'a dönüp coşkuyla şöyle dedi Erendis: "Burada kendimi öyle huzurlu hissediyorum ki!"

"Kral Varisi'nin karısı olunca dilediğin yerde yaşayabilirsin," dedi Aldarion. "Hele bir de kraliçe olunca, arzu ettiğin zaman gidip kalabileceğin, birbirinden farklı pek çok yerde evlerin olur."

"Sen tahta çıktığında ben çoktan yaşlanmış olacağım," dedi Erendis. "O zamana dek Kral Varisi nerede yaşamak istiyor bakalım?"

"Karısı her neredeyse orada," diye cevap verdi Aldarion. "İşlerinden başını kaldırabildiği zamanlar hep eşinin yanında olacak; tabii karısı da onun işlerini paylaşmıyorsa."

"Kocamı Leydi Uinen'le paylaşacak değilim," diye kestirip attı Erendis.

"Bana kalırsa bu çok dolambaçlı bir cevap," diye belirtti Aldarion. "Sırf doğayı ve serbestçe kök salıp büyüyen ağaçları seviyor diye, ben de karımı Ormanların Efendisi Oromë ile paylaşmak istemediğimi söyleyebilirim pekala."

"Çekinme, söyle o zaman," dedi Erendis, "çünkü Uinen'e ithaf etmek için kaşla göz arasında ağaç kestirmeye başlarsın nasıl olsa."

"Bir ağaca sonsuza dek kimsenin el sürmeyeceğinden emin olman için bana o ağacın adını söylemen yeterli," diyerek onu temin etmeye çalıştı Aldarion.

"Bu adada yetişen her bitkinin sonsuza dek yaşamasını isterdim ben," dedi Erendis.

Gezintilerinin geri kalanı boyunca hiç konuşmadan yan yana at sürdüler; o günden sonra yolları ayrıldı ve Erendis babasının evine döndü. Babasına bu konuyla ilgili hiçbir şey söylemeyen kız, başbaşa kaldıkları bir vakit annesi Núneth'e içini açmış ve Aldarion'la arasında geçen konuşmayı aynen aktarmıştı.

"Ya hepsi ya hiç diye düşünüyorsun, öyle mi, Erendis?" dedi Núneth, onun anlattıklarını dinledikten sonra. "Çocuk gibi dav-

ranmışsın. Oysa sen bu adamı seviyorsun ve sahip olduğu unvanlar bir yana, kişisel anlamda da üstün özelliklere sahip biri o. Aşkını kalbinden söküp atman hiç de kolay olmaz, üstelik sana büyük acı verir. Bir kadın kocasının sevdiği uğraşlara ilgi göstermeyi öğrenmeli ve onun ruhunda yanan ateşi canlı tutmalıdır; aksi halde kocasının gözündeki sevimliliğini yitirir. Ne var ki, söylediklerime kulak verip de kendine ders çıkaracağından şüpheliyim. Öyle üzülüyorum ki; tam evlenecek yaştasın ve böylesine güzel bir evlada sahip olan ben, onun kadar güzel torunlarım da olsun istiyorum artık. Benden uzakta, kralın evinde büyüyecek olsalar yine de gocunmazdım."

Aslına bakılacak olursa bu konuşma Erendis'in fikirleri üzerinde etki yaratmayı başaramamıştı; fakat diğer yandan, kalbinin kendi iradesi dışında attığını ve günlerinin anlamsız ve boş geçtiğini düşünüyordu: Öyle ki, Aldarion'un uzakta olduğu yıllardakinden bile daha boş. Çünkü sevdiği adam Númenor'da kalmayı sürdürdüğü halde, aradan geçen günlere rağmen adanın batısına uğramamıştı.

İki sevgili arasında geçen konuşmadan Núneth kanalıyla haberdar olan Kraliçe Almarian, Aldarion'un teselliyi yeniden yolculuğa çıkmakta arayacağından korkarak (çünkü oğlu alışılmadık derecede uzun zamandır karadaydı) Armenelos'a geri dönmesi için Erendis'e haber yolladı ve kız, biraz annesinin teşvikiyle biraz da kendi kalbi öyle emrettiği için, bu çağrıya uydu. Oraya varınca Aldarion'la barıştılar ve aynı yılın ilkbaharında, *Erukyermë* töreni sırasında kralın kendisini izleyen maiyetiyle beraber Númenorluların Kutsal Dağı Meneltarma'nın zirvesine yaptığı yürüyüşe katıldılar.[16] Merasim bitip de herkes geri aşağı inerken Aldarion ve Erendis orada kalıp önlerinde dört bir yana uzayıp giden manzarayı seyre daldı: İlkbahar güneşi altında yemyeşil uzanan Batının Adası; çok uzaklarda, batı ufkundaki Avallónë'nin parıltısı;[17] doğuda, gölgeler içinde kalan Büyük Deniz; ve o mavi zirvesiyle hepsinin tepesinde yükselen Menel. Ağızlarını açıp da tek kelime etmiyorlardı çünkü Meneltarma'nın tepesinde kraldan

başka hiç kimsenin konuşma yetkisi yoktu; fakat dağın zirvesinden ayrılıp helezon şekilli yoldan aşağı kıvrıla kıvrıla indikleri sırada Erendis bir an durdu ve bakışlarını Emerië'ye ve onun da ötesindeki, kendi evinin bulunduğu topraklara odakladı.

"Yôzâyan'ı sevmiyor musun?" diye sordu sonra.

"Hem de çok seviyorum," diye cevap verdi Aldarion. "Ama görüyorum ki sen bu sevgimden şüphe duyuyorsun. Oysa ben devamlı geleceğe kafa yoruyorum ve bu halkın umut dolu ve ihtişamlı bir hanedanca yönetilmesini istiyorum; eğer bir hediye alınmışsa buna anlamlı bir karşılık verilmesi gerektiği kanısındayım."

Onun imasını anlamazlıktan gelen Erendis, konuşmasına devam etti: "Böylesi bir hediye ancak Valar'dan gelebilir ve ne şimdi ne de bir başka zamanda takas malzemesi olarak kullanılmalıdır. Edain üstün erdemlere sahip yüce bir halk olabilir, ama sonuçta onlar sadece ölümlü birer İnsan: Şu an sahip olduğumuz şeyi hayalden öteye geçmeyen bazı tutkularımız için feda edersek, ileride varlığımızı sürdüremeyiz." Sonra ani bir hareketle boynundaki mücevheri söküp gözlerini Aldarion'unkilere dikti. "Canımın çektiği diğer şeyleri almak için bunu takas malzemesi olarak kullanmamı ister miydin?"

"Hayır!" diye bağırdı adam. "Ama onu boşuna takmanı da istemiyorum. Ayrıca görüyorum ki bu elması gözünde çok büyütüyorsun, halbuki senin gözlerinin parıltısı yanında sönük kalıyor o." Sonra eğilip Erendis'i gözlerinin üzerinden öptü ve böyle yapmasıyla beraber kız tüm tereddütlerini ve korkularını bir yana bırakıp onu kabul etti; böylelikle, Meneltarma'nın yamacından aşağı inen o dik yolda, birbirlerine bağlılık yemini vermiş oldular.

Ardından beraberce Armenelos'a gittiler ve Aldarion Erendis'i Kral Varisi'nin sözlüsü olarak Tar-Meneldur'a takdim etti. Bu haber karşısında kral büyük bir sevince kapılmış, başkentte ve adanın her yerinde coşkulu şenlikler ve kutlamalar düzenlenmişti. Nişan hediyesi olarak Meneldur Erendis'e Emerië yöresinden hatırı sayılır miktarda toprak verdi ve orada gelini için beyaz bir ev inşa ettirdi. Sonra bir ara, "İstiflemiş olduğum başka mücev-

herler de var," dedi Aldarion müstakbel nişanlısına. "Númenor gemilerinden gördükleri yardımlar karşılığında uzak diyarların krallarının bize sunmuş olduğu sayısız armağan. Güneş ışığının yapraklardan yansıyan pırıltısını andıran birbirinden değerli yemyeşil taşlar da var içlerinde."

"Hayır, bunları duymak istemiyorum!" diye karşı çıktı Erendis. "Biraz erken olsa da, düğün hediyemi zaten sundun bana. Bunun sahip olduğum tek mücevher olarak kalmasını istiyorum ve ona bundan böyle eskisinden daha fazla değer vereceğim." Bunları söyledikten sonra, Aldarion'un şaşkın bakışları altında mücevheri gümüş bir şeride geçiren kız adamdan bunu yıldız misali alnına düşecek şekilde başına takmasını rica etti. Gün gelip de keder onu esir alana dek, Erendis bu mücevheri uzun yıllar alnında taşıyacak, bundan ötürü de adanın her yanında Tar-Elestirnë, yani Alnı Yıldızlı Leydi ismiyle anılacaktı.[18] Bunu izleyen süreçte hem kralın Armenelos'taki sarayına hem de adanın bütününe huzur ve mutluluk hakim oldu; öyle ki, tarih kitaplarında o yılın, yani İkinci Çağ'ın sekiz yüz elli sekizinci yılının yaz mevsiminin her zamankinden daha aydınlık ve verimli geçtiği kaydedilmiştir.

Ada halkı içinde halinden memnun olmayan tek kesim, Gözüpekler Loncası'nın denizcileriydi. Aldarion on beş senedir Númenor'dan ayrılmamış, ada karasuları dışına bizzat hiç sefer düzenlememişti; onun tarafından eğitilmiş yiğit kaptanlar vardı gerçi, ancak kralın oğlunun eli altındaki zenginlik ve otoriteden mahrum kaldıkları için onların seyahatleri öncekilere oranla çok daha seyrek ve kısa süreli oluyor, Gil-galad'ın ülkesinden öteye nadiren geçiyorlardı. Bu da yetmezmiş gibi, Aldarion ağaç kesim işlerini askıya aldırdığından, tersanelerde odun eksikliği baş göstermişti; bunun üzerine Gözüpekler ona bir heyet gönderip loncanın başına dönmesi için yalvardılar. Onların ricasını geri çevirmeyen Aldarion ağaç kesimlerini tekrar başlattı ve işlerin nasıl yürüdüğünü kontrol etmek için ormana gittiği zamanlarda çoğu kez ona eşlik eden Erendis, en görkemli ve de güzel çağında

kesilip devrilen ve sonrasında dalları budanıp testerelerle biçilen güzelim ağaçların görüntüsü karşısında hüzne kapıldı. Bir süre sonra Aldarion bu kontrollere tek başına gitmeye başlamış, çift bir arada daha az vakit geçirir olmuştu.

Günler hızla akıp gitmiş, herkesin Kral Varisi'nin evlenmesini beklediği yıl gelip çatmıştı; çünkü nişan süresinin üç yılı aşması geleneklere aykırıydı. O yılın ilkbahar mevsiminde bir sabah Aldarion gemiyle yanaştığı Andúnië Limanı'na çıkıp atını Beregar'ın evine giden yola sürdü; oraya ınisafirliğe çağrılmıştı, Armenelos'tan yola çıkıp kara yolunu kullanan Erendis ise babasının evine olan bu yolculukta nişanlısının biraz önüne geçmişti. Limanı kuzey rüzgarlarından koruyan sarp kayalıkların kıyısına gelip durunca, başını çevirip denizden yana baktı Aldarion. Bu sezonda sıklıkla görüldüğü üzere, Orta-Dünya'ya yelken açmak isteyenlerin gözdesi olan batı rüzgarı, tepeleri beyaz köpüklere boğulmuş dalgaları kıyıya savurmaktaydı. O anda, içindeki deniz özlemi boğazını sıkan kocaman bir el gibi onu kıskacına aldı ve nefesi kesilip kalbi hızla atmaya başladı. Kendini toparlamak için bir süre çabaladıktan sonra arkasını dönüp yolculuğuna kaldığı yerden devam etti ve bundan on beş yıl önce Erendis'le tıpkı bir Eldar gibi at sürerken karşılaştıkları o korudan geçecek şekilde bilinçli olarak güzergahını değiştirdi. Gözleriyle koruluğu tararken kızın tekrar karşısına çıkacağına az daha kendi de inanıyordu, ama Erendis orada değildi ve sevdiği kadının yüzünü tekrar görebilmek için duyduğu dayanılmaz arzuyla atına hız verip akşam olmadan önce Beregar'ın evine vardı.

Erendis onu neşeli bir hava içinde, yüzünde gülücüklerle karşılamıştı; herkes onun batı topraklarına yaptığı bu ziyaretin tek bir amaç için olduğu düşüncesini taşırken, Aldarion bu misafirliği süresince evlilik konusunu hiç açmadı kıza. Geçen günler süresince Erendis nişanlısının kalabalık ortamlarda başkaları şen şakrak eğlenirken sık sık düşüncelere dalıp gittiğini ve nadiren konuştuğunu fark etti. Ona her bakışında, adamın gözleriyle karşılaşıyor, onun da kendisini süzmekte olduğunu görüyordu. Böyle durum-

larda Erendis'in kalbine ani bir sancı giriyordu; çünkü Aldarion'un masmavi gözleri gri ve soğuk bir görünüme bürünmüştü ve bu bakışlarda bir çeşit açlık ve hasret okuyabiliyordu kız. Adamın yüzündeki ifade ona hiç yabancı gelmiyor, daha önceleri de sıklıkla gördüğü bu bakışın ardında yatan anlamı gayet iyi biliyordu; yine de ağzını açıp da bu konuyla ilgili tek kelime etmedi. Olan biteni dikkatli gözlerle izleyen ve her şeyin farkında olan Núneth, kızının sessiz kalmayı seçmesinden hoşnuttu; "Kelimeler eski yaraları deşer" sözünün gerçekliğine inanırdı çünkü o. Bir süre sonra Aldarion ve Erendis Armenelos'a doğru beraberce yola çıktı ve yolculukları sırasında denizden uzaklaştıkça, üzerine çökmüş olan kasvetli hava yavaş yavaş dağılan adam, çok geçmeden eski neşesine kavuştu. Yine de, içindeki sıkıntıdan kıza bahsetmedi: Çünkü benliğinin derinliklerinde ciddi bir ikilem yaşıyor ve tercihini ne yönde kullanması gerektiğine bir türlü karar veremiyordu.

Haftalar birbirini kovalayıp da yılın sonuna gelinirken, Aldarion nişanlısına ne evlilikten ne de denizden söz açmıştı; zamanının büyük kısmını Rómenna'da, Gözüpekler Loncası'ndaki adamlarının yanında geçiriyordu. O yıl bitip de ertesi yıl resmen başlayınca, kral onu yanına çağırttı ve aralarındaki bulutlar çoktan dağılıp yerini samimi bir sevgiye bırakmış olan baba-oğul, başbaşa görüştüler.

"Oğlum," diye söze girdi Tar-Meneldur, "hanidir beklediğim gelinimi bana ne zaman takdim edeceksin? Siz nişanlanalı üç yıldan fazla zaman geçti ve bu çok uzun bir süre. Böyle bir gecikmeye bu denli dayanabilmiş olmana ben bile hayret ediyorum doğrusu."

Bir süre için sessiz kalan Aldarion, sonra başladı konuşmaya. "O hasretin içimde tekrar kabardığını hissediyorum, *Atarinya.* On sekiz yıldır denize açılmadım. İçimi kemiren sıkıntı yüzünden, geceleri rahat uyuyamıyor, atıma bile hakim olamıyorum; bastığım yerde devamlı sert ve taştan bir zemin hissetmek ayaklarıma acı verir oldu."

Bu açıklama karşısında hüzne kapılan Meneldur oğlunun hali-

ne acısa da, ondaki bu takıntıya anlam veremiyordu, çünkü kendisi hayatı boyunca gemilere karşı hiç ilgi duymamıştı. "Çok yazık!" dedi sonra. "Ama sen nişanlandın bir kere; Númenor yasaları ve Eldar ile Edain halklarının inanışı gereği bir adamın iki karısı olamaz. Denizle evlenemezsin, çünkü sen Erendis'le nişanlısın."

Bu sözler kendisine Emeriё yöresinden beraberce geçerken Erendis ile yaptıkları konuşmayı anımsattığından, Aldarion'un içi sızladı; çünkü kızın daha önceki süreçte konuyu kendisinden habersiz babası Meneldur'la değerlendirdiği gibisinden yanlış bir kanıya varmıştı. Kendisini belli bir yöne sevk etmek için başkalarının güçbirliği yaptığı hissine kapılırsa, o yolu tümden terk etmek, Aldarion'un davranış yapısının öteden beri en önde gelen özelliklerinden biriydi. "Ama evli oldukları halde demirci ustaları demir dövmeye, atlılar atını sürmeye, madenciler kayaları eşelemeye devam edebiliyor," dedi sitemkar bir sesle. "Öyleyse, gemiciler neden denizlere serbestçe yelken açamasın?"

"Eğer demirciler örs ve çekici aralıksız beş yıl elden bırakmasaydı evli kalmayı başaran tek bir demirci göremezdin," diyerek konuya açıklama getirdi kral. "Oysa çok az denizcinin eşi vardır ve bunu baştan göze almış olduklarından, ayrılık acısına katlanırlar. Kralın Varisi'nin ise denizcilik mesleğini seçtiği görülmüş şey değildir, ayrıca böyle bir ihtiyacı da yok."

"Bir adamın bir işle meşgul olması için geçim derdinden başka sebepler de bulunur," dedi Aldarion. "Hem daha yaşayacak çok yıl var önümde, acele etmem yersiz."

"Hayır, bu kadar basit değil," diye itiraz etti Meneldur. "Eşin olarak seçtiğin kadını da düşünmelisin: Erendis'in süreceği ömür seninkinden çok daha kısa ve yıllar onun için hızla akıp gidecek. Unutma ki o Elros'un soyundan gelmiyor ve kalbini sana vereli çok uzun zaman oldu."

"Ben onunla birlikte olmaya heves ettiğim dönemde neredeyse on iki yıl beni bekletmeyi bildi ama," diye hatırlattı Aldarion. "Şimdiyse ben bu sürenin üçte birini bile talep etmeyeceğim ondan."

"O zamanlar sözlü değildiniz," dedi Meneldur. "Şimdi ikiniz için de bağlayıcı olan bir nişan geçerli aranızda. Eğer bir kez daha kendini geri çekip evlenmeye yanaşmazsa, gerçekleşmesi kuvvetle muhtemel olan şeyleri önceden sezdiği ve senin kendine hakim olamayıp yeniden tutkularına esir düşmenden korktuğu içindir. Her nasılsa sen ondaki bu korkuyu bir nebze dindirebilmişsin ve aklındakini açıkça ortaya koymaktan olabildiğince kaçınsan da, bana öyle geliyor ki, şu durumda ona karşı borçlu sayılırsın."

Bu son sözler karşısında öfkeye kapıldı Aldarion. "Araya vekil koyacağıma, bu konuyu nişanlımla kendim konuşsam çok daha iyi." Böyle diyerek babasının yanından ayrıldı. Kısa bir süre sonra da meseleyi Erendis'e açıp, yeniden deniz seyahatleri yapmak için duyduğu dayanılmaz özlemden ve sırf bu yüzden geceleri uyku bile uyuyamadığından bahsetti. Oturduğu yerde solgun bir yüzle onun söylediklerini dinleyen kız, "Ben de artık evlenme zamanımızın geldiğini söyleyeceksin sanmıştım," diyebildi.

"Onun da sırası gelecek," dedi Aldarion. "Beni son bir kez bekleyecek olursan, döner dönmez evleneceğimize söz veriyorum." Ne var ki, nişanlısının suratına çöken kederli ifade karşısında içi burkularak, hemen o anda aklında yeni bir fikir geliştirdi. "Hemen olmalı bu," dedi yeni bir hevesle. "Bu sene sona ermeden evlenmeliyiz. Ve sonra, Gözüpekler'e şu güne dek bir eşi daha yapılmamış görkemde bir gemi inşa ettireceğim ve bu, biricik kraliçemin açık denizlerdeki evi olacak. Böylelikle sen de benimle beraber seyahat edebileceksin, Erendis; Valar'ın, Yavanna'nın ve o çok sevdiğin Oromë'nin koruyucu kanatları altında bana eşlik edeceksin. Birlikte Eldar'ın söylediği şarkıların bugün bile duyulabildiği diyarlara yelken açacağız; orada sana şimdiye kadar hiç görmediğin türde ağaçlar ve efendimiz Oromë'nin büyük borusunun sesini uzaklardan işitebileceğin, zamanın başlangıcından bu yana el değmemiş şekilde kalmayı başarmış, Númenor'un toplam yüzölçümünden bile daha geniş ormanlar göstereceğim."

"Hayır Aldarion, olmaz," dedi kız gözyaşları arasında. "Dünya üzerinde halen tarif ettiklerine benzer yerler bulunduğunu öğren-

mek beni sevindirdi, fakat ben onları hiçbir zaman göremeyeceğim. Çünkü onları görmek gibi bir arzu yok içimde; Númenor'un ormanlarına duyduğum sevgi bana yetiyor. Üstelik sana olan aşkıma boyun eğip seninle birlikte denize açılırsam, buraya bir daha asla dönemem. Katlanabileceğimin çok üzerinde bir yük olur bu benim için; biz derin sulara açılıp da kara bir kez gözden kayboldu mu, ölümüm kaçınılmaz olur. Büyük Deniz benden nefret ediyor; bir yandan seni ondan kopardığım bir yandan da kendimi çekip seni oyaladığım için benden intikam alıyor şimdi. Gidin artık, lordum! Ama eğer bana biraz merhamet duyuyorsanız, geçen seferkiler kadar uzun süreli olmasın yokluğunuz."

Bu sözler Aldarion'u utanca düşürmüştü; çünkü kendisi babasına karşı haksız bir öfke göstermişken, nişanlısı onunla sevgiyle konuşuyordu. O yıl denize açılmaktan vazgeçti, ama huzuru ve neşesi kaçmıştı bir kere. "Kara gözden kayboldu mu ölüp gidermiş!" diye isyan ediyordu kendi kendine. "Eğer her sabah karayı görmeye devam edersem ölüp giden asıl ben olacağım. Bu da demek oluyor ki, onunla birlikteliğimi sürdürebilmem için buradan bir süreliğine uzaklaşmam ve de bu uğurda elimi çabuk tutmam şart." Böylece, ilkbaharda denize açılmak üzere hazırlıklara nihayet başladı; olayların arka planında ne yaşandığını bilmeyen ada halkı bir yana, bu habere en çok sevinen, Gözüpekler olmuştu. Sefere hazırlanan üç gemi, Víressë ayının gelmesiyle beraber yola çıktı. *Oiolairë* dalını Palarran'ın pruvasına kendi elleriyle yerleştiren Erendis, gemiler limanın açığına yeni inşa edilmiş olan bentleri aşıp da gözden kaybolana kadar tek damla gözyaşı dökmemişti.

Aldarion'un Númenor'a dönmesi için altı yıldan fazla zaman geçmesi gerekmişti. Üstelik bu kez, önceki karşılanışlarının aksine, Kraliçe Almarian onu buz gibi soğuk karşıladığı gibi, Erendis'e karşı takındığı tavrı haksız ve yakışıksız bulan halkın gözünde loncasının eski itibarından eser kalmadığı gerçeğiyle de yüzleşmesi gerekti. Aslına bakılırsa, dönüşü umduğundan da uzun sürmüştü çünkü bu gidişinde Vialondë'yi tam bir enkaz halinde bulmuş ve limanı eski haline getirmek için giriştiği tüm çabalar

denizin azgın dalgaları tarafından boşa çıkarılmıştı. Kıyı şeridine yakın bölgelerde yaşayan halklar Númenorlulardan giderek daha çok korkmaya, hattâ onları düşman gibi görmeye başlamıştı ve Aldarion'un kulağına Orta-Dünya'da onun gemilerinin varlığından hoşlanmayan bir lord bulunduğuna dair söylentiler gelir oldu. Ardından, tam eve dönüş yoluna çıkacakları sırada güneyden esen kuvvetli bir rüzgar gemileri kuzeye doğru savurdu. Mithlond açıklarında bir süre oyalandıktan sonra tekrar açık sulara uzanmayı denedilerse de, bu sefer daha da kuzeye sürüklenmişler ve buz tabakalarıyla kaplı tehlikeli sularda soğuğun tehdidiyle karşı karşıya kalmışlardı. Nihayet deniz ve rüzgarlar aman verip de sevgili adaları ufukta göründüğünde, Palarran'ın pruvasından özlem dolu gözlerle adasını seyretmekte olan Aldarion'un bakışları bir an için Meneltarma'dan geminin pruvasına bağlı duran ağaç dalına kayınca, onun kurumuş olduğunu fark etti. Uğuruna inanarak hep pruvalarında taşıdıkları ve bu sayede dalgaların köpüğüyle her daim ıslak ve yemyeşil kalabilen *oiolairë* dalını ilk kez böyle sararıp solmuş vaziyette gören Aldarion büyük bir hüzne kapılmıştı. Yanı başında dikilmekte olan gemicilerden biri "Donmuş, lordum," diye açıklık getirdi konuya. "Kuzey denizlerinin soğuğuna dayanamamış. Neyse ki Sütun artık görüş mesafemize girdi; eve döndük sayılır."

Saraya dönen Aldarion soluğu Erendis'in yanında almış, fakat kız her ne kadar heyecanlı gözlerle onun gelişini izlese de ayağa kalkıp onu karşılamamıştı. Söyleyecek söz bulamadan bir süre kızın önünde dikilen Aldarion'un bu suskunluğu kendisine de garip gelmişti. "Oturun lordum," dedi Erendis sonra. "Anlatın bakalım, neler geçti başınızdan? Bizlerden uzakta geçirdiğiniz bunca yıl süresince anlatacak sayısız macera biriktirmiş olmalısınız!"

Bunun üzerine Aldarion tutuk bir sesle yolculukları sırasında karşılarına çıkan engelleri ve gecikmelerine sebep olan aksaklıkları bir bir anlatırken, oturduğu yerde hiç ses çıkarmadan onu dinledi kız. Adam konuşmasını bitirince, "Valar'a seni sağ salim bize geri gönderdiği için şükürler olsun," dedi Erendis. "Bu yol-

culuğa seninle birlikte çıkmama engel oldukları için de onlara şükretmeliyim; çünkü sizinle gelmiş olsaydım, hiç şüphe yok ki o yeşil daldan çok daha önce kuruyup ölürdüm."

"Gemime asmış olduğun dalın soğuk topraklarda kuruması tamamen tesadüf," diye cevap vermeye kalktı Aldarion. "Ama hemen şuracıkta beni terk etsen bile, kimsenin seni suçlu bulacağını sanmıyorum. Yine de, yüreğinde bana karşı beslediğin aşkın narin bir *oiolairë* dalından daha dayanıklı olduğunu umarsam çok mu ileri gitmiş olurum sence?"

"Hiç de ileri gitmiş olmazsın," dedi Erendis, "çünkü gerçekten öyle. Sana olan aşkım henüz buz kesmedi, Aldarion. Soğuk bir kışın ardından doğan güneş gibi hayatımı aydınlatan şu yüzünü gördükten sonra, seni terk etmem düşünülebilir mi?"

"O halde bırakalım ilkbahar ve yaz yeniden ısıtsın yaşantımızı!" dedi Aldarion coşkuyla.

"Ve dileyelim kış bir daha asla gelmesin," diye ekledi Erendis.

Kral Varisi'nin düğün tarihi olarak izleyen yılın ilkbahar mevsimi açıklanınca, Meneldur ve Almarian tarifsiz bir sevince boğuldu. Aldarion ve Erendis, İkinci Çağ'ın sekiz yüz yetmişinci yılında Armenelos'ta yapılan görkemli bir törenle dünya evine girdiler; ada üzerindeki her evden müzik sesleri yükseliyor, sokaklar sevinçle dans eden kadın ve erkeklerle dolup taşıyordu. Bunu izleyen günlerde Kral Varisi ve müstakbel eşi her boş buldukları vakit adanın dört bir yanında at sırtında gezintilere çıktı ve nihayet, yaz ortasında bir gün, o yörenin lordu Valandil'in davetlisi olarak, kendileri şerefine düzenlenen sonuncu şenliğe iştirak etmek üzere, Andúnië'ye vardılar. Hemşerileri Erendis'e duydukları sevgi ve ileride Númenor Kraliçesi olacak kişinin kendi aralarından çıkmasının verdiği gururla, adanın batı yöresinin halkı oraya akın etmişti.

Şenlik gününün sabahında, yatak odasının batıya bakan penceresinden dışarıdaki denizi süzen Aldarion "Şuraya bak, Erendis!" diye seslendi karısına. "Geminin biri hızla limana yaklaşı-

yor ve bunun Númenor menşeli olmadığı kesin; öyle ki, isterse bunu çok arzulayalım, ömrümüzün geri kalanı boyunca ne sen ne de ben böylesi bir geminin güvertesine ayak basabiliriz." Bunun üzerine yattığı yerde doğrulup pencereden dışarı, kocasının gösterdiği yöne bakan Erendis, en az tepesinde daireler çizerek uçuşmakta olan kuşlar kadar beyaz renkteki, güneş ışığı altında yelkenleri de tıpkı gövdesine vuran dalgaların köpüğü gibi gümüşi pırıltılar saçan uzun ince yapılı bir geminin limana doğru kayarcasına ilerlediğini gördü. Númenor Adası üzerinde kendilerine en yakın gördükleri topluluk olan batı yakası halkının[19] bir ferdi olan Erendis'in düğünü şerefine Eldar'ın gönderdiği tebrik heyetiydi bu. Baştan aşağı bembeyaz çiçeklerle donatılmış olan gemidekiler akşam olunca başlarına tatlı kokusuyla çevredeki herkesin içine huzur saçan *elanor*[20] ve *lissuin* çiçeklerinden yapılma taçlar giydiler. Ozanlar da getirmişlerdi yanlarında; Nargothrond ve Gondolin'in halen ayakta olduğu o çok eski çağlarda İnsanlarla Elflerin birlikte söylediği şarkıları seslendiriyorlardı. Kutlamalar süresince Eldar'ın uzun boylu ve güzel yüzlü temsilcileri İnsanlarla kaynaşarak onlarla aynı masaları paylaştı. Yine de, Elf ya da İnsan, bu mutlu şenliğe katılanlar arasında hiç kimse, Andúniё halkının gözünde Erendis'ten daha güzel değildi; eski efsaneleri bilenler onun gözlerinin en az Morwen Eledhwen'inkiler[21] ve hattâ Avallónë ahalisininkiler kadar ışıltılı olduğunu ileri sürüyordu.

Eldar beraberinde pek çok hediye de getirmişti. Aldarion'a karbeyaz renkte gencecik bir fidan sundular; henüz yaprak açmamış olan bu fidanın gövdesi düz ve güçlü olmakla beraber çelik gibi esneyebiliyordu da. "Lütfen teşekkürlerimi kabul edin," dedi Aldarion Elflere. "Böylesi bir ağaçtan elde edilecek odun çok değerli olsa gerek."

"Belki de öyledir," diye karşılık verdi Elfler. "Şu ana dek bu ağaçlardan kestiğimiz hiç olmadı. Yaprakları yazın harikulade bir görünüme kavuşur, kışınsa nadide çiçekler açar. Bu ağacı bizim gözümüzde değerli kılan da bu özellikleridir."

Erendis'e ise gagaları ve ayakları altın sarısı renginde bir çift gri kuş verdiler. Tatlı sesler çıkararak karşılıklı cıvıldaşan bu kuşlar, aynı ezgiyi ikinci bir kez tekrarlamamaya özen gösteriyordu sanki. İçlerinden biri farklı bir yöne uçarak diğerinden ayrılacak olursa cıvıldamayı o anda kesiyorlar ve ancak birbirlerini bulup tekrardan bir araya geldikleri zaman yeniden ötmeye başlıyorlardı.

"Kaçıp gitmelerine nasıl engel olacağım?" diye sordu kız.

"Bırakın özgürce uçsunlar," dedi Eldar'dan biri. "Çünkü biz onlara gereken konuşmayı yaptık ve sizin isminizi verdik; bundan böyle siz nerede bulunursanız onlar da yakınınızda olacak. Hayat boyu birbirlerine sadık kalırlar, ki çok uzun bir süreçtir bu. Belki de gün gelir çocuklarınız bunlar gibi daha nice kuşların cıvıldadığı bahçelerde koşup oynar."

O gecenin ilerleyen saatlerinde, açık pencereden içeri dolan hoş bir kokuyla aniden uyandı Erendis. Batıya doğru yönelmiş olan dolunayın ışığı her yanı aydınlatıyordu. Yataktan çıkıp pencereye yanaşan Erendis tüm arazinin gümüşi bir parıltı altında sakince uyumakta olduğunu gördü; kendisine hediye edilmiş olan iki kuş, pencerenin pervazına sakince tünemiş, ona bakıyordu.

Andúnië'deki şenlik sona erince Aldarion ve Erendis bir süreliğine kızın babasının evine gitmiş, orada kaldıkları süre zarfında kuşlar her gece Erendis'in uyuduğu odanın pencere pervazına konmayı sürdürmüştü. Belli bir zaman sonra Beregar ve Núneth'e veda eden yeni evli çift son durakları olan Armenelos'a geri döndü; çünkü kralın arzusu varisinin de başkentte, kendisine yakın bir yerde yaşaması yönündeydi ve bu doğrultuda orada, ağaçlık bir bahçenin ortasında onlar için bir ev hazırlatmıştı. Elflerin düğün hediyesi olan ağaç bu bahçeye dikilmiş, yine Elfler tarafından hediye edilmiş olan kuşlar bu ağacın dalları arasına yuva yapıp orada cıvıldamaya başlamıştı.

İki sene sonra gebe kalan Erendis, bunu izleyen ilkbahar sezonunda Aldarion'a bir kız evlat verdi. Bebeğin ileride çok güzel

bir genç kız olacağı daha doğumundan belliydi, beklendiği gibi de oldu: Eski efsanelere göre, soyun son temsilcisi Ar-Zimraphel hariç, Elros'un soyundan gelmiş ve gelecek tüm kadınlar arasında en güzeliydi bu kız. İlk isminin koyulması zamanı gelince ona Ancalimë adını uygun gördüler. Kalbi neşeyle dolan Erendis "Hiç şüphe yok ki, Aldarion şimdi bir de erkek evlat, bir varis isteyecektir," diye geçiriyordu içinden. "Bu da uzunca bir süre daha yanımdan bir yere ayrılamayacağı anlamına gelir." Çünkü denizden ve onun kocası üzerindeki etkisinden gizliden gizliye korkmaya devam ediyordu; her ne kadar bunu belli etmemeye çalışsa ve kocasıyla eski maceraları ve geleceğe dönük beslediği umutlar ile tasarıları hakkında sohbetler ediyor görünse de, kimi zaman ev olarak kullandığı gemisine gidişini veya Gözüpekler'le gereğinden çok zaman geçirişini kıskançlıkla takip ediyordu. Aldarion bir keresinde ondan kendisiyle beraber Eämbar'a gelmesini istemiş, ama karısının gözlerinde onun bu işe gönülsüz olduğunu ele veren bir bakış yakalayınca bu konuda ısrarcı olmamıştı. Erendis'in endişeleri boşuna da değildi aslında. Aralıksız olarak karada geçirdiği beş yıl zarfında Aldarion Ormanların Koruyucusu unvanı taşımasından ötürü ormanların bakımına çokça zaman ayırmış ve bu uğurda evinden günlerce ayrı kaldığı olmuştu. Onun bu çalışmaları sayesinde Númenor kereste yönünden yine kendi kendine yetebilen bir konuma gelmişti; halkın nüfusu da bir yandan devamlı artış gösterdiğinden, hem bina inşaatları hem de diğer gereksinimler için ahşap malzemelere her zamankinden fazla ihtiyaç duyuluyordu. İkinci Çağ'ın bu evresinde taş ve maden işçiliği oldukça gelişmiş durumdaysa da (çünkü Edain halkı içinde yaşı diğerlerine oranla daha ileri olanlar vaktiyle Noldor'dan çok şey öğrenmişti), Númenorlular gerek günlük hayatta gerekse çok sevdikleri oymacılık sanatında kullanmak üzere ahşap menşeli ürünleri tercih ediyordu. O sıralar geleceği düşünerek hareket etmeyi sürdüren Aldarion, ağaç kesimlerinin yoğun olarak yapıldığı bölgelerde yeni fidan dikme işlemlerine hız veriyor, boş alanları ağaçlandırıyor, farklı türde ağaçların yetişmesine uygun özellik-

teki atıl arazileri elden geldiğince değerlendiriyordu. Númenor Kraliyet Asası'nı taşımış olanlar içinde Aldarion ismiyle kolaylıkla ayırt edilip çok geniş kitlelerce tanınması bu döneme rastlar. Yine de, Erendis de dahil olmak üzere pek çokları, onun ağaçlara karşı özel bir sevgi beslemediğini ve sırf diğer amaçlarını hayata geçirmek için kereste elde etmek üzere ormanların bakımını üstlendiğini düşünüyordu.

Denizle ilgili durumun da pek farklı olduğu söylenemezdi. Núneth'in çok önceleri Erendis'e söylediği çıkıyordu sanki: "Ondaki bu tutkunun kaynağı gemilermiş gibi görünüyor, kızım, çünkü onlar insan aklının ve elinin ürünüdür; ama ben onun yüreğini tutuşturan şeyin büyük denizin rüzgarları ve hırçın dalgalarıyla boğuşmanın veya yeni topraklar keşfetmenin ötesinde bir heyecan olduğunu sanıyorum, zihninin derinliklerinden koparıp atamadığı çok daha büyük çaplı bir hayalin peşinde o bence." Aslında bu tahminiyle gerçeğe çok yaklaştığını kendisi de bilmiyordu; çünkü Aldarion ileri görüşlü biriydi ve halkının daha geniş bir yaşam alanına ve zenginliğe ihtiyaç duyacağı günler için şimdiden önlem alıyordu; kendisi bunun tam olarak farkında mıydı bilinmez ama, Númenor'un ve onu yöneten kralların gücünün zirveye çıktığı bir dönemin düşünü kuruyor ve daha geniş toprakları hakimiyet altına almak üzere seferler başlatabilecekleri birer tutunma noktası arıyordu. Bu sebeple, çok geçmeden ilgisini ormanlardan çekip yeniden tersane işlerine ve filo kurmaya yoğunlaştırdı; devasa direkleri ve bulutu andıran kocaman yelkenleriyle bir şehir dolusu insan ve mühimmatı taşıyabilecek kapasitede yüzen bir kaleden farksız kocaman bir gemi inşa etme hayali belirmişti kafasında. Bu hayali gerçekleştirmek üzere Rómenna tersanelerinde sayısız çekicin ve testerenin çıkardığı gürültüden oluşan aralıksız bir uğultu duyulmaya başlaması için çok zaman geçmesi gerekmemiş, izleyenlerin hayret dolu bakışları altında, irili ufaklı pek çok teknenin arasında, kenarları çıkıntılı o tuhaf gövdesiyle dev bir gemi şekil almıştı. Herkes ona *Turuphanto*, yani Ahşap Balina dese de, gerçek adı başkaydı.

Aldarion kendisine bu gelişmelerden bahsetmezken, duru-

mu başka kanallardan öğrenen Erendis'in huzuru kaçtı. "Bu yeni gemi inşaatları da ne oluyor, Limanların Koruyucusu? Elimizde yeterince gemi yok mu sanki? Bu yıl daha kaç tane ağacı ömrünün en güzel çağında kesmeniz gerekecek?" Yüzünde hafif bir tebessümle, dalga geçer gibi söylüyordu bunları.

"İsterse karısı dünyanın en güzel kadını olsun," diye cevapladı Aldarion, "bir adamın evinden uzakta yapması gereken işler de vardır. Ağaçlar büyür ve sonra devrilip kesilir. Hem kestiğimden daha çoğunu dikiyorum ben." O da karısının konuşmasına aynı alaycı tavırla karşılık vermekle beraber, Erendis'in yüzüne bakmaktan kaçınıyordu. Bu konu üzerine yaptıkları ilk ve son konuşma olmuştu bu.

Ancalimë dördüncü yaş gününe yaklaştığında, Aldarion en sonunda Erendis'e bir kez daha Númenor'dan uzaklara yelken açma niyetinde olduğundan bahsetti. Kadın bunu sükûnetle karşılamış, oturduğu yerden bile kalkmamıştı; çünkü onun için beklenmedik bir haber sayılmazdı bu. Kocasını kararından vazgeçirmeye çalışmanın boşuna olacağının da bilincindeydi. Ancalimë'nin yaş gününü bekleyip yola çıkmayan Aldarion, o günün çocuğu için çok renkli geçmesine özen gösterdi. Evin geri kalan ahalisi hiç bu havayı paylaşmasa da, gün boyunca gülmüş, neşeyle oradan oraya koşuşturmuştu küçük kız. Gece olup da Aldarion onu yatağına yatırırken şöyle dedi babasına: "Bu yaz beni nereye götüreceksin, *tatanya*? *Mamil*'in bana bahsettiği, üzerinde koyunların otladığı yemyeşil çayırların ortasındaki beyaz evi görmeyi çok istiyorum." Bu ricayı yanıtsız bırakan Aldarion izleyen birkaç gün süresince oradan uzaklaştı ve ancak yolculuk hazırlıkları tamamlanınca Erendis'le ve çocuğuyla vedalaşmak üzere eve döndü. O anda kendisini daha fazla tutamayan kadının gözlerinden yaşlar boşaldı. Bu gözyaşları karşısında üzüntüye kapıldığı kadar sinirleniyordu da Aldarion, çünkü kararını vermişti ve yüreğine taş basmıştı bir kere. "Yapma böyle, Erendis," dedi karısına. "Buradan bir yere kıpırdamayalı tam sekiz yıl oldu. Kralın oğlunu, Tuor'un ve Eärendil'in soyundan gelen birini yumuşak sözlerle buraya sonsu-

za dek bağlayamazsın. Hem ben ölümümü aramaya gitmiyorum. Yakında geri döneceğim."

"Yakında mı?" dedi kadın. "Ama geçen yılların acıması olmayacaktır ve dönerken beraberinde o yılları getiremezsin. Benim ömrüm seninki kadar uzun değil, kalan zamanımın kısıtlı olduğunu sen de biliyorsun. Gençliğim hızla soluyor; oysa halen tek çocuk annesiyim. Ne zaman sana bir varis doğurabileceğim? Soğuk yatağımda yalnız başıma yattığım zaman dilimleri giderek uzuyor ve sıklaşıyor."[22]

"Halbuki ben, son zamanlarda bunun böyle olmasını kendin tercih ettiğin kanısını taşıyordum," dedi Aldarion. "Bu konudaki düşüncelerimiz farklı olsa da, birbirimize darılmanın alemi yok. Aynanın karşısına geçip kendine bir bak, Erendis. Sen çok güzelsin ve hiçbir yaşlanma emaresi göstermiyorsun. Gönlüme ve zihnime hiç rahat vermeyen şu tutkumu doyurabilmem için bana tanıyabileceğin zamanın var halen. İki yıl! Senden tek dileğim, bana iki yıl vermen!"

"'Sen razı olsan da olmasan da buradan iki yıllığına uzaklaşacağım,' desen daha açık olurdu," dedi Erendis. "Al öyleyse, iki yılın senin olsun! Ama sana daha fazla zaman tanımamı bekleme. Eärendil'in kanını taşıyan bir kral çocuğundan sözünün eri olması beklenir."

Ertesi sabah Aldarion aceleyle evden ayrıldı. Koltuk altlarından tutup kaldırdığı Ancalimë'yi sadece bir an öpmüş, sonrasında kendisine sarılmak isteyen küçük kızını geri yere bırakarak atına atlayıp hızla uzaklaşmıştı. Çok geçmeden, dev gemi Rómenna'dan ayrıldı. Yeni gemisine *Hirilondë*, yani Liman Kâşifi adını vermişti Aldarion. Ne var ki Tar-Meneldur onları iyi dilekleri eşliğinde uğurlamayı reddetmiş, Erendis ise sağ salim geri dönmeleri temennisini simgeleyen Yeşil Dal'ı pruvaya asmak için ne kendi gelmiş, ne de dalı başka biriyle göndermişti. İkinci Kaptanın karısının geminin pruvasına astığı büyük *oiolairë* dalının yanı başında dikilen Aldarion, gözleriyle iskeleyi tarayıp da aradığı şeyi bir türlü bulamayınca, hüzne kapılmıştı. Yine de, Meneltarma'nın

zirvesi alacakaranlığın içinde yitip gidene dek bakışlarını adadan başka yöne çevirmedi.

Erendis o günün geri kalanını kederli düşüncelere dalmış vaziyette odasında tek başına oturarak geçirdi. Öncekinden farklı olarak, kalbinin derinliklerinde derin bir öfke de hissediyordu bu kez; Aldarion'a olan sevgisi ciddi şekilde yara almıştı. Denizden öteden beri nefret etmesi şöyle dursun, kendisine büyük gemilerin ahşaptan yapılma bordalarını anımsattıkları için, o çok sevdiği ağaçları görmeye de dayanamaz hale gelmişti şimdi. Bunun üzerine Armenelos'tan ayrıldı ve adanın orta kesimindeki, kimi uzaktan kimi yakından sayısız koyun melemesinin karıştığı rüzgarın bile kişiye uykulu bir ferahlık verdiği Emeriё'ye gitti. "Bu ses kulağıma martıların bağırtılarından çok daha tatlı geliyor," diye düşünüyordu, kralın kendisine hediye etmiş olduğu beyaz evin kapısında durmuş, çevresini saran tabiata kulak verirken. Çimenlerin hiçbir çit veya duvar tarafından engellenmeksizin otlaklarla birleştiği, batıya doğru hafifçe yokuş aşağı meyleden bir arazi uzanıyordu yanında. Ancalimë'yi de beraberinde getirmiş, ana kız çevrelerinde birbirlerinden başka konuşacak kimsenin olmadığı bu ortamda başbaşa kalmıştı. Çünkü Erendis evinde hepsi kadın olan hizmetçilerinden başkasını bulundurmuyordu ve sohbetleri sırasında küçük kızının aklını hep kendi istediği yönde şekillendiriyor, bunu yaparken erkeklere olan garezini onun zihnine işlemekten çekinmiyordu. Gerçekten de, Ancalimë'nin karşılaştığı erkekler yok denecek kadar azdı; çünkü Erendis arazisi içinde çiftlik binası veya ahıra yer vermemişti, sahip olduğu birkaç bahçıvan ve çoban ise akşamları belli bir mesafe uzaklıktaki evlerine gidiyordu. Kralın nadiren gönderdiği bir haberci dışında hemen hiç erkek uğramazdı o taraflara, ki o da mesajını ilettikten sonra geldiği hızla geri dönerdi. Erkekler o evde olağandışı bir soğukluk olduğu hissine kapılırdı; öyle ki, beyaz evin civarında bulundukları zamanlarda seslerini yarı alçaltırlar, adeta fısıldayarak konuşurlardı.

Emeriё'ye gelişlerinden kısa bir süre sonra, bir sabah kuş cıvıltılarıyla uyanan Erendis, uzunca zamandır Armenelos'taki bah-

çesinde yaşayan ve oradan ayrılırken yanına almayı unuttuğu Elf kuşlarının pencerenin pervazına konmuş olduğunu gördü. "Sizi tatlı şapşallar, uçun gidin haydi!" dedi kadın. "Burası sizin gibi neşeli varlıklar için uygun bir yer değil."

Bunun üzerine kuşlar cıvıldamayı bırakıp kanatlanarak ağaçların tepesine kadar yükseldi ve beyaz evin çatısı üzerinde üç kez döndükten sonra batıya doğru uzaklaştı. Aynı gün akşam saatlerinde kızın babasının evine ulaşan kuşlar, Andúniē'deki şenlik dönüşü Erendis'in geceyi Aldarion'la beraber geçirdiği odanın penceresi önüne gelip tünediler. Ertesi sabah Núneth ve Beregar onları orada görüp tanımış, fakat Núneth'in elini onlara doğru uzatmasıyla beraber dimdik yukarı uçan iki kuş sonrasında hızla uzaklaşmıştı. Kuşlar denize, geldikleri toprakların bulunduğu yöne doğru kanat çırparken, güneş ışığı altında birer parıltıdan farkları kalmayıncaya dek arkalarından baktı kadın.

"Anlaşılan o ki, damadımız bir kez daha denize açılmış ve kızımızı yalnız bırakmış," dedi sonra Núneth.

"Öyleyse Erendis bunu bize neden haber vermedi?" diye sordu Beregar. "Halen buraya gelmeyişinin sebebi ne olabilir ki?"

"Elf kuşlarını salıvermekle, verilebilecek en kesin haberi vermiş oldu zaten," dedi Núneth. "Ama bana sorarsan böyle yapmamalıydı. İyiye işaret değil bu. Neden yaptın bunu kızım, neden? Böyle yapmakla kendini neyin önüne attığını biliyor muydun acaba? Onu biraz kendi haline bırakalım, Beregar, her neredeyse artık. Hem onun evi burası değil, gelse bile dertlerine derman bulamaz burada. Kocası nasıl olsa geri dönecek. O zaman Valar'a dua edelim de Erendis'in aklı başına gelsin... ya da en azından durumu daha da kötüye götürmeme açıkgözlülüğünü gösterebilsin!"

Aldarion'un sefere son çıkışı üzerinden iki yıl geçmişti ve Erendis kralın ricası üzerine Armenelos'taki evlerinin elden geçirilip temizlenmesi ve Kral Varisi'ni karşılamaya yakışır şekilde süslenmesi için emirler verdi; ne var ki kendisi eve dönmeye hiç de niyetli görünmüyordu. Kralın niçin eve dönüş hazırlığı yap-

madığı yönündeki sorusuna şu cevabı gönderdi: "Eğer öyle emrederseniz elbet gelirim, *atar aranya*. Ama acele etmemin gereği var mı hakikaten? Kocamın gemisinin yelkenleri doğu ufkunda göründüğünde, evime dönmek için fazlasıyla zamanım olacak zaten." İçinden ise şöyle geçiriyordu: "Kral tıpkı bir denizci eşi gibi rıhtımda yolcu yolu gözlememi mi bekliyor benden? Eskiden olsa bunu yapardım belki, ama o elbiseyi üzerimden çıkaralı çok oldu. Denizci eşi rolünü yeterince uzun süre oynadım ben."

O yıl geride kalırken ufukta hiçbir gemi görünmemiş, ertesi yılın sonbaharına kadar bu böyle sürüp gitmişti. Sonra duygusuz ve sessiz bir görünüme büründü Erendis. Armenelos'taki evin kapısına kilit vurulmasını emretti, Emeriê'deki kendi evinden ise asla birkaç saati geçecek kadar ayrı kalmıyordu. Tüm sevgisini kızına yoğunlaştırmıştı; Ancalimë'yi sımsıkı kucaklıyor, onu bir an olsun yanından ayırmıyor, büyükannesi Núneth'i ve diğer yakınlarını görmek için batı topraklarına gitmesine bile izin vermiyordu. Ancalimë'nin her tür eğitimiyle bizzat kendi ilgileniyordu; kısa süre içinde okuma-yazmayı söken küçük kız annesiyle Númenor'daki asillerin kullandığı Elf dili üzerine alıştırmalar yapıyordu. Ne de olsa bu dil, Beregar'ınki de dahil olmak üzere adanın batı yöresindeki bazı ailelerin günlük konuşma diliydi ve Erendis, Aldarion'un aksine, Númenorluların dilinden hiç hazzetmiyor ve onu pek nadir kullanıyordu. Evde bulduğu sürüyle kitap ve eski parşömen içinde dilini anlayabildiklerinden, Númenor'un tarihçesi ve eski çağlar hakkında birçok bilgi edinen Ancalimë, evdeki hizmetçi kadınlarla Erendis'in haberi olmadan yaptığı sohbetler sırasında farklı toplumların kültürleri ve doğu denizinin ötesindeki anakarada yaşayan halklar üzerine yüzeysel de olsa bazı şeyler duyuyor, bunları aklının bir köşesine yazıyordu. Yine de hizmetçi kadınlar çocukla olan ilişkilerinde mesafeyi koruyorlar, biraz da hanımlarının korkusuyla, temkini elden bırakmıyorlardı; o yüzdendir ki, Emeriê'deki beyaz evde günler Ancalimë için kahkahadan uzak ve sıkıcı geçiyordu. Sanki yakın zaman önce orada biri ölmüş gibi sessizliğe gömülü olan bu evde

hiç müzik sesi duyulmazdı; çünkü o tarihlerde Númenor'da müzik aletlerini kullanmak erkeklere mahsus bir işti ve Ancalimë'nin çocukluk yıllarında duyabildiği müzik sesi, hizmetçi kadınların evden ve Emerië'nin Ak Leydisi'nden uzakta bir yandan gündelik işlerini yaparken söylediği şarkılardan ibaretti. Ancalimë artık yedi yaşına gelmişti ve her izin alabildiğinde kendini evden dışarı atıp alabildiğine uzayıp giden o bembeyaz çayırlarda özgürce koşturuyordu; böyle zamanlarda koyun güden kadınlara eşlik ediyor, öğle güneşinin altında onlarla beraber yemek yiyordu.

O yılın bir yaz günü, yaşı kendisinden az büyük bir oğlan çocuğu uzaktaki çiftliklerin birinden sipariş verilmiş yiyecekleri getirmek üzere tam beyaz eve yaklaştığı sırada, evin arkasındaki avluda süt içip bir yandan ağzındaki ekmeği gevişlemekte olan Ancalimë ile karşılaştı. Aşağılar bakışlarla onu süzen kız, hiçbir şey demeden süt içmeyi sürdürüyordu. Elindeki kulplu çanağı hemen onun önüne, yere bıraktı oğlan.

"Bakmaya devam et, koca gözlü!" dedi sonra kıza. "Güzel bir kızsın, ama benim için fazla sıskasın. Şundan biraz yersen belki semirirsin de seni beğenirim." Böyle söyleyerek çantasından bir somun çıkardı.

Tam o sırada yaşlı hizmetçilerden biri avlunun yanındaki mandıranın kapısında belirip "Çekil oradan, Îbal!" diye bağırdı. "Dönüş yolunda da adımlarını aç; aksi halde annene iletmen için sana verdiğim mesajı daha eve varmadan unutacaksın!"

"Sen buralarda olduğun sürece bekçi köpeğine ihtiyaç yok, Zamîn Ana!" diye bağıran oğlan hemen ardından havlarcasına çığlıklar atarak yakındaki çitin üzerinden bir sıçrayışta atlayıp bayır aşağı koşarak uzaklaştı. O yörede doğup büyümüş olan Zamîn kimseden lafını esirgemeyen ve Ak Leydi karşısında bile düşündüğünü açıkça söyleyebilen bir köylü kadındı.

"Kimdi bu gürültücü çocuk?" diye sordu Ancalimë.

"Oğlanın biri işte," dedi Zamîn. "Hepsi böyle değil midir zaten? Ama doğru ya, sen nereden bileceksin ki? Ortalığı kırıp dök-

mekten ve boyuna tıkınmaktan başka bir şey yapmazlar. Hele bu, oburların en önde gidenidir... Boşuna da değil hani. Babası geri döndüğünde güçlü kuvvetli bir erkek evlat bulacak karşısında; ve bu dönüş kısa süre içinde gerçekleşmezse, geri geldiğinde oğlunu tanıyamayacak bile. Diğer oğlanlar için de aynısı geçerli."

"Demek bu çocuğun da bir babası var?" diye sordu Ancalimë.

"Pek tabii," dedi Zamîn. "Güneydeki büyük lordun emrinde yaşamını sürdüren çobanlardan biri olan Ulbar'dır onun babası: Koyunların Efendisi deriz onun hamisine, babanın da yakın dostudur aynı zamanda."

"Peki neden bu çocuğun babası evinde değil?"

"Neden olacak, *hérinkë*," diye açıklamaya girişti kocakarı, "o da şu Gözüpekler'in methine aldandı ve baban Lord Aldarion'la birlikte son yolculuğa çıkanlara katıldı: Nereye ve niçin gittiklerini ise Valar'dan başkası bilmiyor."

O akşam Ancalimë beklenmedik bir anda annesinin karşısına geçip sordu: "Babamın bir diğer ismi de Lord Aldarion mu?"

"Öyle diyenler de vardı," dedi Erendis. "Bunu neden soruyorsun?" Gayet sakin ve soğuk bir sesle konuşsa da, şaşırmış ve rahatsız olmuştu kadın; çünkü o ana dek çocuğuyla arasında Aldarion'a dair hiçbir konuşma geçmemişti.

Onun sorusuna cevap vermektense, "Babam ne zaman dönecek?" diye sordu küçük kız.

"Bu soruyu sorma bana!" dedi Erendis tepkiyle. "Çünkü cevabını ben de bilmiyorum. Belki de hiçbir zaman dönmeyecek. Ama bunu kendine dert etmemelisin; annen hep yanında ve sen onu sevdiğin sürece seni asla bırakıp gitmeyecek."

O akşamdan sonra Ancalimë babasından bir daha hiç bahsetmedi.

Günler birbirini kovalayıp bir yıl daha ve sonra bir yıl daha geride kaldı ve Ancalimë o ilkbaharda dokuz yaşına girdi. Kuzular doğup büyürken ve bir yün kırpma sezonu daha gelip geçerken, kızgın yaz güneşi çimleri kavuruyordu. Sonbahar yağmurları izledi bunu. Sonra bir anda, pek çok bulutu da beraberinde sü-

rükleyerek doğudan esen sert bir rüzgar, Hirilondë'yi gri suların üzerinden aşırarak Rómenna Limanı'na attı. Aldarion'un döndüğü haberi Emeriê'ye ulaştıysa da, Erendis bundan çocuğuna bahsetmemişti bile. Rıhtımda kendisini karşılamak üzere bekleyen hiç kimse bulamayan Aldarion yağmurun altında at sürerek Armenelos'a vardı; fakat orada da evinin kilit vurulmuş kapılarıyla yüz yüze geldi. Büyük bir ümitsizliğe ve kedere kapılmış, fakat ne olup bittiğini başkalarına sormayı gururuna yedirememişti; kendisine anlatacak çok şeyi olduğunu düşündüğü babasının yanında aldı soluğu.

Kralın huzurunda beklediğinden sıcak bir karşılama bulamamış, Meneldur onunla kralların davranışları ve idareciliği şüphe uyandıran subaylarına karşı takınacağı tavırla konuşmuştu. "Uzun süredir yoksun," dedi babası buz gibi bir sesle. "Yola çıkmadan önce belirlemiş olduğun dönüş tarihinin üzerinden üç sene geçti."

"Bunun farkındayım," dedi Aldarion. "Denizden bezeli çok oluyor ve ne zamandır batıya dönmenin özlemini duyuyorum. Ama geri dönüşüm elimde olmayan nedenlerle gecikti; çünkü orada yapacak çok iş vardı. İnşa etmiş olduğum her şeyin orada bulunmadığım süre içinde tersine çevrildiğini, emeklerimizin boşa çıkarıldığını gördüm."

"Bunu tahmin ederim," dedi Meneldur. "Korkarım ki burada, kendi yurdunda da pek farklı bir durumla karşılaşmayacaksın."

"Yaraları saracağımı umuyorum," dedi Aldarion. "Şu da var ki, dünya sürekli bir değişim içinde. Denizin ötesindeki topraklarda, Batının Lordları'nın güçlerini birleştirip Angband'ın üzerine çullanmalarının üzerinden neredeyse bin yıl geçecek; ve gördüm ki geride kalan çağda yaşanan kahramanlıklar günümüzün Orta-Dünya halkları tarafından unutulmuş, silik birer efsane olarak kalmış. Bir kez daha felaket bulutları dolaşıyor başlarında, korku onların yakasını bırakmıyor. Orada gözlemlediğim şeyleri sizinle paylaşmayı ve ileride yapılması gerekenler hakkında fikrinizi almayı öyle istiyorum ki."

"Bunu ben de çok isterim," dedi Meneldur. "Ama daha acil olduğunu düşündüğüm başka meseleler var. Derler ki, 'Bir kral halkına çekidüzen vermeye kendi evinden başlamalı.' Herkes için geçerlidir bu. İzin ver sana bir tavsiyede bulunayım, Meneldur'un oğlu. Senin de kendine ait bir yaşantın var ama bugüne dek benliğinin yarısını hep ihmal ettin. Sana söyleyeceğim şudur: Evine dön!"

Durduğu yerde aniden kaskatı kesilen Aldarion suratında ciddi bir ifadeyle baktı babasına. "Eğer biliyorsan, sen söyle bana; benim evim neresi?"

"Senin evin, karının bulunduğu yerdir," dedi Meneldur. "İsteyerek veya istemeyerek, ona verdiğin sözü tutmadın. Şu an denizden çok uzakta, Emeriё'de, kendisine ait olan beyaz evde yaşıyor. Sen de bir an önce oraya gitmelisin."

"Eğer bana karımın orada olduğuna ilişkin bir işaret bırakılmış olsaydı, limana inince dosdoğru oraya giderdim," dedi Aldarion. "Artık bunu yabancılara sorup öğrenmeme gerek kalmadı en azından." Tam arkasını dönmüş gidiyordu ki, birden duraklayıp tekrar babasına doğru döndü: "Kaptan Aldarion'un denizlerin ötesindeki toprakları keşfe çıkan diğer benliği, büyük bir aciliyet taşıdığını utanmadan ifade edeceği bir şeyi size sunmayı az daha unutuyordu: Armenelos'taki sarayında Númenor Kralı'na iletilmek üzere kendisine emanet edilmiş bir mektup." Mektubu Meneldur'a uzattıktan sonra eğilip onu selamladı ve salondan ayrıldı; aradan bir saat geçmeden, çöken karanlığa aldırmaksızın at sırtında yola koyulmuştu bile. Bu yolculukta ona adamlarından yalnızca ikisi eşlik ediyordu: Adanın batı yöresinden gelme Henderch ve Emeriёli Ulbar.

Dörtnala at sürerek ertesi gün akşamüzeri Emeriё'ye ulaştıklarında, hem kendileri hem de altlarındaki atlar çatlamak üzereydi. Batmak üzere olan güneş bir bulutun ardında kaybolurken, tepedeki beyaz evin arazinin ortasında yapayalnız ve solgun bir görünüşü vardı. Aldarion evi uzaktan görür görmez yanında taşıdığı boruyu öttürerek gelişlerini haber verdi.

Evin giriş avlusunda atından atladığı sırada Erendis'i yakaladı gözleri: Giriş kapısının iki yanındaki sütunlara doğru çıkan basamakların orta yerinde, beyaz bir elbise içinde dikiliyordu kadın. Eşi her ne kadar kendisine dingin ve mağrur bir hava vermeye çalışsa da, ona doğru adım attıkça kadının gözlerinin yaşlarla dolu dolu olduğunu fark etti Aldarion.

"Geciktiniz, lordum,"dedi Erendis. "Geleceğinizden ümidimi keseli uzun zaman oluyor. Korkarım ki şu an burada, normalde gelmeniz gereken zamanda yapmış olduğum hazırlığın bir benzerini bulamayacaksınız."

"Denizcileri memnun etmek zor değildir," dedi Aldarion.

"İyi bari," diyen kadın, başka bir şey söylemeden arkasını dönüp eve girdi. Onun gözden kaybolmasıyla beraber, önceden talimat aldığı belli olan iki hizmetçi kadın Aldarion'un yanına gelip onu içeri buyur ettiler. Şu çokbilmiş kocakarı da o sırada basamakların üzerinde belirmişti ve Aldarion'un içeri girişini göz ucuyla izleyerek diğer adamlara onun duyabileceği şekilde seslendi: "Burada sizin kalabileceğiniz yer yok. Tepenin eteğindeki çiftlik evine gidin!"

"Olmaz, Zamîn," dedi Ulbar. "Ben kalamam. Lord Aldarion'un izniyle ben kendi evime gideceğim. O taraflarda her şey yolunda mı?"

"İdare eder," dedi kadın. "Oğlun senin hatırında kalandan çok farklı artık. Her neyse, gidince kendi gözlerinle göreceksin zaten! Ama oraya varınca kaptanının burada gördüğü karşılamadan çok daha sıcağını bulacağın kesin."

Aldarion için akşamın ilerleyen saatlerinde hazırlanmış olan yemekte Erendis ona eşlik etmemiş, üstelik Aldarion'a her zamanki yemek salonunda değil, başka bir odada ve hizmetçi kadınlar tarafından servis yapılmıştı. Sonra, o daha sofradan kalkmamışken içeri giren Erendis, diğer kadınların önünde ona şöyle hitap etti: "Armenelos'tan buraya kadarki mesafeyi bu denli çabuk katettiğinize göre, yol yorgunu olmalısınız, lordum. Sizin için bir

misafir odası hazırlattım, dilediğiniz zaman odanıza çekilip istirahat edebilirsiniz. Hizmetkarlarım odanızın önünde hazır bekleyecekler. Gece üşüyecek olursanız, seslenmeniz yeterli; onlar ateş getirip sizi ısıtır."

Bu nükteli laflara cevap vermedi Aldarion. Yemeğini bitirir bitirmez, bahsi geçen misafir odasına çekilip kendini yatağa attı; çok geçmeden, Orta-Dünya'nın ve Númenor'un tüm gölgelerinden sıyrılmış, derin bir uykuya dalmıştı. Fakat şafak vakti horozlar öterken yoğun bir huzursuzluk ve öfke hissiyle uyandı. Bir an önce kalktı; kimseye görünmeden evden sessizce çekip gitme niyetindeydi: Adamı Hendrech'i ve atlarını bulup Hyarastorni'deki çobanların başı olan akrabası Hallatan'ın yanına ulaşmak üzere yola çıkmayı düşünüyordu. Daha sonra Erendis'e haber yollayıp ondan küçük kızını Armenelos'a getirmesini isterdi nasıl olsa; bundan böyle karısıyla onun kendi evinde, ayağının yere sağlam bastığı ortamda çekişmeye girmeyecekti. Fakat tam bu düşüncelerle çıkış kapısına doğru gidiyordu ki, Erendis aniden ortaya çıktı. Onun yolunu kesecek şekilde kapının eşiğinde duran kadının geceyi uykusuz geçirdiği her halinden belliydi.

"Gidişiniz gelişinizden çok daha dakik, lordum," dedi karısı. "Kadınlarla dolu bu evin sizi daha işinizi bitirmeden alelacele burayı terk etmenize yol açacak kadar usandırmadığını umarım; ne de olsa bir denizcisiniz. Buradan ayrılmadan önce, sizi buraya getiren sebebin ne olduğunu bahşeder misiniz bana?"

"Armenelos'ta bana karımın burada olduğu ve kızımı da beraberinde buraya getirdiği söylendi," dedi Aldarion. "Karımı burada bulacağımı düşünmekle hata ettiğim ortada, ama kızım da mı yok benim?"

"Birkaç yıl önce bir kızınız vardı, evet," dedi kadın. "Benim kızımsa henüz uyanmadı."

"Öyleyse ben atımı alıp gelene kadar onu uyandır," dedi Aldarion.

Erendis Ancalimë'yi şimdilik onun karşısına çıkarmak istemiyordu; fakat işi kralın desteğini yitirecek kadar ileri götürmekten

korkuyordu, üstelik Konsey[23] de çocuğun taşrada yetiştirilmesinden duyduğu rahatsızlığı beyan etmişti. Aldarion yanında Henderch ile at sürerek geri geldiğinde, Ancalimë'yi kapının eşiğinde annesinin yanında dururken buldu. Tıpkı annesi gibi dik ve kaskatı duran küçük kız, babası attan inip ona doğru yürürken eğilip selam vermedi. "Siz de kimsiniz?" diye sordu Ancalimë. "Ve niçin beni bu kadar erken saatte, evde henüz hiçbir hareket yokken uyandırttınız?"

Dikkatli gözlerle onu süzen Aldarion'un yüz ifadesi bunu ele vermiyordu fakat içten içe keyiflenmişti: Çünkü her ne kadar annesi tarafından yetiştirilmişse de, karşısındaki çocuğun hali tavrı Erendis'ten çok kendisini andırıyordu.

"Bir zamanlar beni tanırdınız, Leydi Ancalimë," dedi babası, "ama bunun şimdi önemi yok. Bugün burada Armenelos'tan gelen bir haberci olarak bulunuyorum; görevim, Kral Varisi'nin kızı olduğunuzu ve şu anki şartlar altında göründüğü kadarıyla, sırası gelince onun yerine geçeceğinizi hatırlatmaktır. Hep burada yaşamaya devam edemezsiniz. Dilerseniz şimdi yatağınıza dönün leydim ve bakıcınızın uyanmasını bekleyin. Benim acilen kralın yanına dönmem gerekiyor. Hoşçakalın!" Ancalimë'nin elini öpüp basamakları geri indi ve atına atladıktan sonra eliyle onları son kez selamlayarak refakatçisiyle beraber dörtnala uzaklaştı.

Pencerelerden birinin önünde durup tek başına onun ardından bakan Erendis, Aldarion'un Armenelos'a doğru değil, Hyarastorni yönüne gittiğini fark etti. Sonra ağlamaya başladı; kederden çok öfke gözyaşıydı döktükleri. Kocasının yaptıklarından dolayı pişmanlık duyacağını ve kendisinden af dilemesi halinde onu paylama zevkine ereceğini ummuştu; fakat Aldarion sanki asıl suçlu kendisiymiş gibi davranmakla kalmayıp, kızının önünde onu hiçe de saymıştı. Núneth'in çok önceleri kendisine söylemiş olduğu sözleri hatırlamakta geç kalmıştı ve şimdi, Aldarion'u korkunç bir itkiyle hareket eden ve kendisinden soğuttukça daha tehlikeli hale gelen ehlileştirilemez bir varlık olarak algılamaya başlamıştı. Sonra ayağa kalktı ve geçmişten bugüne yapmış olduğu hataları

düşünerek pencerenin yanından uzaklaştı. "İstediği kadar tehlikeli olsun!" dedi yüksek sesle. "Benim irademi kolay kolay kıramaz. Númenor tahtına çıktığında bile bunun böyle olduğunu ispatlayacağım ona."

Kuzeni Hallatan'ın yurdu olan Hyarastorni'ye doğru yoluna devam eden Aldarion bir süreliğine orada kalıp kafasını toplamayı planlıyordu. Çok geçmeden, oraya yaklaştıkça yoğunlaşan bir müzik sesi yayıldı havaya; çobanlar ve aileleri danslı müzikli bir şenlikle Ulbar'ın dönüşünü kutluyordu. Birbirinden renkli maceralar anlatan Ulbar herkese hediyeler dağıtıyor, başına çiçeklerden bir çelenk giymiş olan karısıyla kolkola girip flütlerin ezgisi eşliğinde dans ediyordu. İlk anda kimsenin fark etmediği Aldarion, atının üzerinde oturup şölen alanını seyre koyuldu; sonra birden, Ulbar'ın "Büyük kaptanımız burada!" diye bağırmasıyla beraber oğlu Îbal, Aldarion'a doğru koşup atın üzengisini yakaladı ve hayranlık dolu bakışlarını ona dikip "Lordum, size sormak istediğim bir şey var!" dedi.

"Neymiş o? Çabuk ol, çünkü acelem var," dedi Aldarion; havası değişmiş, hiddetli ve alıngan bir tavır takınmıştı.

"Sormak istediğim;" dedi oğlan, "bir erkeğin babam gibi denize açılabilmesi için kaç yaşına basması gerekir?"

"Boyunun tepelere kadar uzaması ve hayatta başka hiçbir ümidinin kalmamış olması buna yeter," diye cevap verdi Aldarion. "Ya da aklına estiği zaman çıkıp gidebilir!" diye ekledi sonra. "Peki, söyle bakalım, Ulbar'ın oğlu; annen beni şöleninize buyur etmeyecek mi?"

Bu sözler üzerine Ulbar'ın karısı kalabalığın içinden çıkıp ona yaklaştı ve Aldarion kadının elini kibarca öptükten sonra "Bu naçizane hediyemi kabul eder misin?" diye sordu. "Senden ödünç aldığım eşsiz subayın altı yıllık hizmeti bunun yanında sönük kalır ama..." Sonra gömleğinin altında sakladığı deri bir keseden altın bir şerit üzerine tutturulmuş ateş kırmızısı bir mücevher çıkarıp kadının avucunun içine yerleştirdi. "Bunu Elflerin Kralı gönder-

di," dedi. "Hediyesini kime verdiğimi söylediğim zaman bunun değecek bir yere gittiğini anlayacaktır." Hyarastorni'de bulunması için başka bir sebep kalmadığını düşünen Aldarion oradakilere veda ederek uzaklaştı. Hallatan onun göz açıp kapayıncaya dek gerçekleşip sona eren bu ziyaretine bir anlam verememişse de, çok geçmeden bütün taşra yörelerinde çalkalanacak olan haberler karşısında nasıl bir hayrete düşeceğini henüz bilmiyordu.

Hyarastorni'den daha yeni çıkmışlardı ki Aldarion aniden atını durdurup yanındaki Henderch'e döndü. "Ait olduğun batı topraklarında seni bağrına basmak için bekleyen her ne ise, dostum, ben seni ondan ayırmış olmayayım. Şimdi şükranlarımı da yanına al ve doğruca evine koş. Bundan böyle ben yalnız devam edeceğim."

"Bu benim aklıma pek yatmadı, kaptan," diye karşı çıkacak oldu Henderch.

"Olabilir," dedi Aldarion. "Ama kararımı verdim artık. Sağlıcakla kal!"

Ardından, Armenelos'a doğru yoluna devam etti ve Emeriё'ye bir daha ayak basmadı.

Aldarion huzurundan ayrılınca, oğlunun vermiş olduğu mektuba hayret dolu gözlerle baktı Meneldur. Mektubun Lindon Kralı Gil-galad'dan geliyor olması merakını daha da uyandırmıştı; zira zarfın üstünde bulunan, yuvarlak zemin üzerine beyaz yıldızlar şeklindeki mühür, mektubun Elf kralı tarafından gönderildiği konusunda şüphe bırakmıyordu.[24] Kâğıdın dış yüzeyinde şu yazı göze çarpıyordu:

Bizzat Armenelos'taki Kral Hazretlerine verilmek üzere, Mithlond'da,
Númenorё Kralının Varisi Lord Aldarion'un eline teslim edilmiştir.

Mührü kıran Meneldur mektubu açıp okumaya başladı:

Fingon oğlu Ereinion Gil-galad, Eärendil soyundan gelen Tar-Meneldur'u selamlar: Valar sizi korusun ve Kralların Adası'nın üzerine gölge düşürmesin!

Size uzunca zamandır teşekkür borçluyum, çünkü oğlunuz Anardil Aldarion'u defalarca bize yolladınız: Kanımca kendisi, günümüzde Elflerin İnsan ırkı içindeki en büyük dostudur. Kimi zaman onu kendi hizmetimde gereğinden uzun tutmuş olmamdan dolayı sizden özür dilerim; bu süreler zarfında onun İnsan toplumları ve dilleri üzerine sahip olduğu eşsiz bilgilerden büyük ölçüde yararlanma imkânı buldum. Kendisi bana bilgi getirebilmek için pek çok kez ciddi tehlikelere göğüs germiştir. Şu an ihtiyaç duyduğum şeyden kendisi de nasıl olsa size bahsedecekse de, genç ve umut dolu biri olduğundan, bu ihtiyacın boyutunu ölçmekte zorlanacağı fikrindeyim. O yüzden bu mektubu Númenórë Kralı'na özel yazmayı uygun buldum.

Doğuda yeni bir gölge yükseliyor. Gelgelelim bu tehdit, oğlunuzun sandığının aksine, kötülüğe kaymış bazı İnsan kavimlerinden kaynaklanmıyor; Morgoth'un hizmetkarlarından biri yeniden kıpırdanmaya ve karanlık güçleri uyandırmaya başladı. Her yıl gücü artıyor, çünkü İnsan kavimlerinin çoğu onun amacına hizmet ediyor. Bu gücün, Eldar'ın kimsenin yardımı olmaksızın tek başına karşısında duramayacağı kadar büyüyeceği güne korkarım ki az bir vakit kaldı. Bundan dolayıdır ki, ne zaman İnsan Kralları'nın o uzun gemilerinden birinin sahillerimize yanaştığını görsem, içim rahatlar. Şimdiyse sizden yardım isteme cüretini göstereceğim: Eğer elinizde bizimle paylaşabileceğiniz ölçüde askeri güç varsa, yalvarırım onu bizden esirgemeyin.

Bu yardımı istemekteki gerekçelerimizi merak ederseniz, oğlunuz size ayrıntısıyla anlatacaktır. Saldırıya uğradığımızda –ki bunun çok yakında gerçekleşeceğine şüphe yok– üzerinde halen kalpleri karanlığa gömülmemiş olan Eldar'ın ve de sizin ırkınızdan olan İnsanların yaşamakta

olduğu Batı Diyarları'nı her ne pahasına olursa olsun koruma gerekliliğini vurgulayıp bize tavsiyede bulunan da kendisidir zaten. Hithaeglir adını verdiğimiz ve ana savunma hattımız olacak dağ dizisinin batısında kalan, uzun nehirlerle kaplı Eriador'u elimizde tutmalıyız en azından. Ama doğal bir duvar gibi uzayıp giden bu dağ hattının güney kısmında, Calenardhon bölgesinde büyük bir gedik var: Doğudan gelecek tehlikenin tercih edeceği birincil güzergah, burası olacaktır. Daha şimdiden, kötülük tohumları sahil boyunca oraya doğru saçılıyor. Oraya en yakın kıyılara kayda değer bir güç yığarsak, bu yoldan gelecek saldırıları durdurup geri püskürtebiliriz.

Lord Aldarion işin bu noktaya geleceğini uzun süre önce görmüş ve kafasında tasarladığı planı uygulamaya koymuştu. Gwathló'nun ağzında Vinyalondë Limanı'nı kurmakla, böylesi bir askeri gücü barındıracak ve hem denizden hem de karadan yapılacak saldırılara karşı korunaklı olacak bir hareket noktası temin etmiş oldu; fakat sergilemiş olduğu büyük çabalar ve katettiği aşamalar, yokluğu döneminde tersyüz edildi. Círdan tarafından eğitildiği için, bu konularda büyük bir bilgiye ve beceriye sahip; sizin kullandığınız cinsten büyük gemilerin ne gibi ihtiyaçları olacağını herkesten daha iyi tahmin edebiliyor. Ama hiçbir seferinde elinin altında yeterince adam olmadı; keza Círdan'ın da ona bağışlayabileceği fazladan tersane ustası veya duvarcısı yoktu.

Majesteleri kral, halkının neye ihtiyacı olduğuna tabii ki kendisi karar verecektir; ama Lord Aldarion'un uyarılarına kulak verir de ona yardım etmeyi kabul ederse, dünyamız için umut ışığı artacak demektir. Birinci Çağ'ın hatırasının toplumların belleğinde giderek silikleştiği şu günlerde, Orta-Dünya'daki halklar arasında mevcut olan pek çok ilişkinin soğuduğu görülüyor; umalım ki Eldar ile Dúnedain arasındaki, tarihi çok eskilere dayanan dostluk bağları da aynı akıbete uğramaz.

Şuna dikkatinizi çekmek isterim: Üzerimize çökmek üzere olan karanlığın bize karşı nefreti çok yoğun, ama size olan nefreti de bir o kadar güçlü! Karalarımız arasındaki Büyük Deniz onun kanatlarının karşıya uzanamayacağı genişlikte değil, tabii eğer o kanatların yeterince uzamasına mani olmazsak.

Manwë sizi korusun ve gemilerinizin yelkenlerini kuvvetli rüzgarlarla şişirsin.

Parşömen Meneldur'un elinden kayıp kucağına düştü. Fırtına yüklü bulutlar taşıyan bir doğu rüzgarı, o gün havanın erken kararmasına yol açmıştı; oturduğu yerin yanı başındaki uzun şamdanların alevi taht odasını dolduran loşlukta hafifçe titreşiyordu.

"Dilerim ki ben daha bu günleri görmeden Eru beni yanına çağırır!" diye yüksek sesle haykırdı kral. Sonra gözlerini boşluğa odaklayıp düşünmeye başladı: "Ne kadar yazık! Oğlumun gururu ve benim ona karşı soğukluğum, düşüncelerimizin bunca zamandır birbirinden kopuk kalmasına sebep olmuş. Yapılacak en mantıklı şeyin Kraliyet Asası'nı ona bırakmak olduğu yönündeki kararımı beklediğimden de önce hayat geçirmem gerekecek. Çünkü bizi bekleyen sorunlar, benim başedebileceğimden çok daha büyük.

"Bahşedilen Diyar'ı bize sunarken, Valar bizi kendilerine vekil tayin etmiş olmadı: Bize Númenor Krallığı bahşedildi sadece, tüm dünyanın yönetimi değil. Tek yönetici, Valar'ın kendisidir. Bizim görevimiz savaşı ve nefreti yeryüzünden uzak tutmaktı; çünkü savaş sona ermiş ve Morgoth Arda'dan kovulmuştu... En azından ben böyle olduğuna inanıyorum, çünkü bize böyle öğretilmişti.

"Ama şimdi dünyamız tekrar karanlığa gömülme tehlikesiyle karşı karşıyaysa, Efendilerimiz bunu biliyor olmalı; oysa bana hiçbir işaret göndermediler. Bu mektup bir işaret değilse tabii. Peki, ya öyleyse? Atalarımız Büyük Gölge'nin yenilgisiyle sonuçlanan savaşa katkıda bulundukları için ödüllendirilmişti. Kötülük yeniden baş verdiyse, onların torunları buna seyirci mi kalacak?

"Büyük bir ikilem yaşıyorum. Savaşa mı hazırlanmalı, yoksa müdahale etmeyip olayları akışına mı bırakmalı? Şu an bir tahminden öteye gitmeyen muhtemel bir savaşa hazırlanmak demek; barış içinde yaşamlarını sürdüren zanaatkarları ve çiftçileri kan dökücü birer savaşçı haline getirmek, fetihten başka bir sevdası olmayan ve öldürülen düşman sayısını kendi şan ve şöhretleri için ölçü kabul eden hırslı kumandanların eline demir çubuk vermek demektir. Bu yaptıklarını Eru'ya karşı şöyle mi savunacaklar: *Öldürülenler içinde sizin düşmanlarınız da yok muydu yani?* Peki ya dostumuz olan halklar kılıçtan geçirilirken buna gözümüzü kaparsak ve kendimizi huzur içinde olduğu süsü verdiğimiz yaşantımızın uykulu hareketsizliğinden sıyırmazsak, zorbalar gün gelip de bizim kapımıza dayandığında ne yaparız? Erkeklerimiz düşmanın demir silahlarına çıplak elleriyle karşı koymaya çalışıp tümden telef olmaktansa, kadınlarımızın çığlıklarını geride bırakarak kaçsın mı? Ya o zaman Eru'ya şöyle cevap vermelerini mi beklemeli: *En azından kan dökmemiş oldum!*

"Her iki yol da bizi felakete götüreceğine göre, tercihte bulunmanın anlamı ne? Bırakalım da Eru'nun gözetiminde Valar karar versin ne yapılacağına! Kraliyet Asası'nı Aldarion'a bırakacağım. Ama bu da tercihte bulunmakla eş anlamlı; çünkü onun nasıl bir yol izleyeceği ortada. Eğer ki Erendis..."

O anda düşünceleri Emeriё'deki Erendis'e kayan Meneldur, daha da huzursuzluğa kapıldığını hissetti. "Ama hayır, ondan da çok az ümidim var... Buna ümit denebilirse tabii. Böylesine ciddi bir konuda Aldarion'u o bile yolundan saptıramaz. Hem kadının tercihi belli... Anlayacak kadar bile kulak vermez söyleyeceklerime. Onun kalbi Númenor'dan ötesini görmüyor, ödeyeceği bedelin farkında değil. Yaptığı tercihin onu ölüme götüreceğini bilse, kararından yine caymaz, ölümün kollarına kahramanca atardı kendini. Peki yaşamak ve diğer emellerine ulaşmak için neleri göze alabilir; Valar da ben de bekleyip göreceğiz."

Hirilondë'nin limana dönüşü üzerinden dört gün geçtiğinde Aldarion Rómenna'ya geri geldi. Yol yorgunuydu ve uzun yoldan

geldiği için üstü başı toz içindeydi; karargah olarak kullanmaya karar verdiği Eämbar'da aldı soluğu. Karısının beyaz evinden limana gelene kadar geçen sürenin, aralarında yaşananlar ve ilişkilerinin geldiği nokta hakkında şehirde sayısız dilin dedikodu yapmaya başlaması için yeterli olduğunu görünce içi acıyla doldu. Ertesi gün Rómenna'daki adamlarını topladı ve hep birlikte Armenelos'a gittiler. Oradaki evinin bahçesinde bulunan o çok özel ağaç haricinde o civardaki tüm ağaçları keserek kıyıdaki tersanelere geri taşırlarken, adamlarının bazısına karısının kapısına kilit vurmuş olduğu evini yerle bir etmeleri emrini verdi Aldarion. Sadece Elf ağacına el sürmemelerini tembihlemişti ve herkes odunları yüklenip gittiğinde, dımdızlak bırakılan bahçenin ortasında beyaz ağaçla başbaşa kalan Aldarion, onun o kendine has güzelliğini çok daha iyi idrak etme olanağı buldu. Büyüme süreci tüm Elf ağaçlarınınki gibi ağır işlediğinden, ince ve pürüzsüz gövdesi şimdiye dek sadece üç buçuk metre yüksekliğe ulaşabilmiş olan ağacın göğe doğru dimdik uzanan dalları arasında kış çiçekleri tomurcuklanmıştı. Ağaç ona kızını çağrıştırdığı için "Bundan böyle senin bir adın da Ancalimë," dedi Aldarion ona doğru bakarak. "Umarım kaderleriniz bir olur ve o da tıpkı senin gibi, rüzgar önünde bükülmeden ve tek bir dalı bile kesilmeden uzun bir ömür sürer!"

Emeriē'den dönüşünün üçüncü günü Aldarion yeniden kralın huzuruna çıktı. Tahtında sakince oturmuş, onu bekliyordu Tar-Meneldur. Kendi oğlunun görüntüsü karşısında korkuya kapıldı; çünkü bir değişiklik vardı Aldarion'da: Solgunlaşan yüzüne, güneşin aniden bulutların arkasına girmesiyle denizin alacağı görüntüye benzeyen soğuk ve düşmanca bir ifade yerleşmişti. Yine de, babasının önünde dikilmiş yavaşça konuşurken, sesinde öfke yerine kararlılık okunuyordu.

"Bu yaşananlardaki payını sen gayet iyi biliyorsun," diye başladı Aldarion. "Ama karşısındaki kişi kendi tebaası içinden basit biri ve hattâ öz oğlu olsa bile, bir kral bir adamın dayanma sınırını ölçebilmelidir. Eğer emelin beni bu adaya bağlı tutmak idiyse,

zincirini kötü seçmişsin demektir. Çünkü artık ne karım var ne de sevgi duyduğum bir ülkem. Kadınların küstahlıklarıyla erkekleri korkutup sindirdiği ve herkesin pembe bir dünyada yaşadığı bu efsunlu adadan çekip gideceğim. Saygınlıkla karşılanacağım ve alaya alınmayacağım yerlerde, değecek bir amaç uğruna çalışarak geçireceğim günlerimi. Sense kendine hizmetçilik yaptıracak başka bir varis bul. Hakkım olan mirastan yalnızca bir şey talep ediyorum: Hirilondë adlı gemi ve içine doldurabileceğim kadar adam. Yaşı biraz daha büyük olsa kızımı da alırdım yanıma; fakat şu durumda onu anneme emanet etmek zorundayım. Eğer halen bunamadıysan ve aklın yerindeyse, bu kararımı engellemeye kalkmazsın ve çocuğumun kendi yakınlarını dahi hakir gören ve herkese soğuk bir aşağılamayla bakan dilsiz kadınların arasında şapşala dönmüş halde yetişmesine engel olursun. Benim çocuğum Elros'un soyundan geliyor ve biricik oğlundan olup da bu soyu devam ettirecek başka torunun yok. Buradaki işim bitti. Daha faydalı uğraşlar edinmek üzere bu adadan gidiyorum artık."

Konuşmanın o anına kadar hüzünlü gözlerini aşağı dikmiş vaziyette sessizce oturan Meneldur, oğlu sözlerini bitirince derin bir iç geçirip gözlerini kaldırdı. "Aldarion, oğlum," dedi kederli bir sesle. "Kralın olarak şunu söyleyebilirim ki; sen de yakınlarını hakir görüp herkesi aşağılıyorsun ve karşındakinin ne söyleyeceğine kulak vermeden yargısız infaz yapıyorsun. Ama evladını seven ve onun için endişelenen bir baba olarak bunları görmezden gelebilirim. Şu güne dek amaçlarını idrak edememiş olmamın tek suçlusu ben değilim. Şu an başında bulunan (ve korkarım ki herkesin artık haberdar oluğu) felaketle ilgili ise benim hiç suçum yok. Erendis'i evladım gibi seviyorum ve kalplerimiz onunla aynı yönde attığından, çekmek zorunda kaldığı acıların ona çok ağır geldiğini düşündüm hep. Kafanda kurmuş olduğun tasarıları şimdi açık seçik görüyorum ve şu an övgü dışında her şeye kulaklarını tıkamış olsan da, baştan bu yana keyfi hareket ettiğini söylemeliyim. Çok önceleri bize karşı böyle açıklıkla konuşmuş ve aklındakileri ortaya dökmüş olsaydın, her şey farklı gelişirdi."

“Kralımın bu hususta sitemde bulunmaya hakkı var elbet, ama bahsettiğin diğer kişinin asla!” diye bağırırken, Aldarion’un sesi bir nebze daha heyecanlıydı şimdi. “Geçmişte onunla bu konuları çok sık ve de uzun uzun konuştuğuma sizi temin ederim; ama her defasında önyargıyla ve gerçeği bilhassa anlamamaya kendini zorlayarak dinledi söylediklerimi. Hevesli bir yumurcağın okuldan nasıl kaçıp da ağaçlara tırmandığını, sadece elbiselerindeki yırtıklarla ve yemek saatini kaçırıp kaçırmadığıyla ilgilenen bir dadıya anlatmasından farksızdı bu! Onu sevmesem bu kadar umursar mıydım sanıyorsun? Onunla olan geçmişimizi kalbimde saklayacağım, ortak geleceğimiz ise çoktan öldü. Bana karşı ne sevgi ne de başka bir duygu kalmış onun içinde. Númenor’u arka fon olarak kullanıp kendini onun önünde resmedince mutlu oluyor ancak; beni ise, fikrini değiştirip de kendisine ait olan arazide yürüyüşe çıkıncaya kadar şöminenin önünde uyuklaması gereken evcil bir köpek olarak görmek istiyor. Ama bir zamanların evcil köpecikleri artık fazla büyüyüp tehlikeli hale geldiğinden, Ancalimë’nin onlara parmaklıkların ardından komut vermesini uygun buluyor. Bu kadar laf yarıştırdığımız yeter! Buradan ayrılmam için kralım bana izin veriyor mu? Yoksa halen bana iletmek istediği bir emir var mıdır?”

“Sen mektubu iletip Armenelos’tan ayrıldıktan bu yana geçen uzun günler boyunca,” diye yanıtlamaya girişti Tar-Meneldur, “Kral bu konular üzerine fazlasıyla kafa yordu. Gil-galad’ın büyük bir samimiyetle yazmış olduğu, hayati önem taşıyan o mektubu dikkatle okuyup inceledim. Ne yazık ki, Elf kralının yakarılarına ve senin arzularına Númenor Kralı olarak vereceğim cevap, *hayır*. Savaş hazırlığı yapma veya yapmama şeklinde karşımda belirmiş olan iki farklı tercihin içerdiği tehlikeleri ve beraberinde getireceği olası sonuçları hesaba katarak, başka türlü bir karara varmam düşünülemezdi.”

Bu sözlere omuz silkerek karşılık veren Aldarion oradan ayrılmak üzere bir adım atmıştı ki, Meneldur elini kaldırarak ona durmasını ve söyleyeceklerini dikkatle dinlemesini işaret etti.

"Bununla beraber, Númenor'u yüz kırk iki yıldır yönetmekte olan kral, bu denli büyük bir önem ve tehlike arz eden konular karşısında adil ve doğru karar verebilmesine yetecek ölçüde mevcut durumun bilincinde olup olmadığına emin değil." Bir an durakladıktan sonra eline bir parşömen aldı ve kendi el yazısıyla yazılmış olan metni berrak bir sesle okumaya başladı:

> Bundan dolayıdır ki; öncelikle çok sevdiği oğlunun onurunu korumak, asıl olarak ise, içinde bulunulan koşulların arz ettiği duruma kendisine kıyasla daha hakim olan oğlu tarafından ülkenin daha iyi yönetileceğine inandığından, Kral Tar-Meneldur Kraliyet Asası'nı bundan böyle Kral Tar-Aldarion olarak anılacak olan oğluna bırakıp tahttan çekilme kararı almıştır.

"Bu kararım ilan edildiğinde, mevcut durumla ilgili tüm fikirlerim ortaya konmuş ve belirsizlik ortadan kalkmış olacak. Halkının şüpheli bakışlarından ve olası alaylarından kurtulmuş olacaksın ve edineceğin sınırsız güçler diğer kişisel kayıplarını unutmana yardımcı olacak. Kral olduğun zaman, asayı taşımanın sana vereceği yetkiye dayanarak, Gil-galad'ın mektubunu uygun gördüğün şekilde yanıtlarsın."

Büyük bir şaşkınık geçiren Aldarion olduğu yerde dondu kaldı. Bu görüşmeye gelirken kendisini kralın öfkesine karşı hazırlamış, hattâ onu kendisi kışkırtmıştı. Şimdiyse afallayıp kalmıştı. Sonra birden, beklenmedik bir rüzgar ile ayağı yerden kesilir gibi, olduğu yerde, babasının hemen önünde dizleri üstüne çöktü ve bir an sonra başını kaldırıp ona bakarak bir kahkaha koyuverdi... Büyük bir cömertlikle karşılaşıp da sevince boğulduğunda hep attığı kahkahalardan biriydi bu.

"Baba," dedi sonra, "Kralımızdan ona yapmış olduğum saygısızlığı unutmasını rica et. Çünkü o büyük bir kral ve onun alçakgönüllülüğü benim kibrimin çok üzerinde. Bu hareketi beni çok etkiledi: Kendimi bütünüyle onun emri altına veriyorum. Böyle-

sine bilge bir kralın vücut olarak da halen dinçken asasını devretmesi kabul edilemez."

"Ama böyle olmasına karar verildi artık," dedi Meneldur. "Konsey hemen toplansın."

Aradan yedi gün geçtikten sonra Konsey toplandı ve Gil-galad'ın mektubunu Konsey üyelerinin önüne seren Tar-Meneldur, varmış olduğu kararı onlara açıkladı. Kralın bahsettiği seçeneklerin içeriğini bile tam olarak kavrayamayan Konsey üyeleri önce hayret içinde kalmış, ardından ise Hyarastorni'yi temsilen Konsey'e katılan Hallatan dışında hepsi kralın kararına itiraz edip ondan biraz daha beklemesini istemişti. Her ne kadar kendi zevkleri ve yaşam tarzı onunkinden farklı şeylere odaklanmış olsa da, akrabası Aldarion'a uzun süredir hayranlık duyuyordu Hallatan. Ona göre kral çok soylu bir davranışta bulunmuş ve olabilecek en isabetli kararı vermişti.

Bildirdiği kararı kabul etmeye yanaşmayıp şöyle veya böyle yorumlar yapan diğerlerine karşı ise şu savları öne sürdü Meneldur: "Bu kararı üzerinde hiç düşünmeden vermiş değilim, sizin öne sürdüğünüz gerekçeleri zaten bir bir değerlendirdim ve öylelikle bu sonuca vardım. Hiçbiriniz bunu ifade etmeseniz de hepinizin tahmin ettiğine emin olduğum sebeplerden dolayı, kararımın halka duyurulması açısından bundan daha uygun bir zaman olamayacağı kanısındayım; o yüzden bu gelişme vakit geçirilmeksizin halka resmen ilan edilmeli. Ancak siz de kabul ederseniz, kararımın önümüzdeki ilkbaharda *Erukyermë* festivali sırasında yürürlüğe girmesini istiyorum. O zamana dek asa bende kalacak."

Kararnamesinin halka ilan edilmesinin yarattığı yankılar Emeriё'ye ulaştığında Erendis hüzne kapıldı; çünkü her daim onu kayıracağına inandığı kralın bu hareketinde kendisine karşı bir sitem sezinlemişti. Bu kararın ardında o an için anlayamadığı çok daha önemli bir şey yattığını düşünüyordu. Çok geçmeden Tar-Meneldur'dan incelikle yazılmış olmakla beraber yeterince emre-

dici bir ton taşıyan bir mesaj aldı. Beraberinde Leydi Ancalimë'yle Armenelos'a gelmesi ve en azından *Erukyermë*'ye ve yeni kralın tahta çıkışına kadar orada kalması isteniyordu.

"Darbesini indirmekte hiç vakit kaybetmedi doğrusu," diye düşündü. "Bunu tahmin etmem gerekirdi. Neyim varsa alacak elimden. İstediği kadar babasının ağzından bana komut vermeye kalksın; ona boyun eğmeyeceğim."

Bunun üzerine Tar-Meneldur'a şu cevabı gönderdi: "Majesteleri kral ve babacığım, eğer öyle uygun gördüyseniz, kızım Ancalimë tabii ki de Armenelos'a gelecektir. Umarım onun küçük yaşını da göz önüne alarak sakin ve güvenli bir ortamda ikamet etmesini sağlarsınız. Bana gelince, sizden beni mazur görmenizi rica edeceğim. Armenelos'taki evimin yıkıldığı haberini aldım; izniniz olursa, şu an için başka bir evde misafir gibi kalmak veya denizcilerle dolu bir yüzer-evde barınmak istemiyorum. Eğer kralımız vaktiyle bana hediye etmiş olduğu buradaki evimi de geri almak niyetinde değilse, bırakın da bana kalan tek şey olan bu evde yalnız başıma yaşamayı sürdüreyim."

Tar-Meneldur bu mektubu her bir kelimenin üzerinde durarak, düşünceli bir tavırla okuduysa da, yazılanlar onun kalbine etki etmeyi başaramadı. Bunun yerine, kral bu mektubu, içeriğinin odak noktası ve de bir bakıma asıl hedefi olan Aldarion'a iletmeyi uygun gördü. Karısının yazdıklarını okuyunca Aldarion'un suratına yerleşen ifadeyi gören kral, "Buna üzüldüğüne şüphem yok," dedi oğluna. "Ama başka ne umuyordun ki?"

"Bunu beklemiyordum en azından," dedi Aldarion. "Sergilediği tavır, ondan beklentilerimin çok altında kalıyor. Bu yaptıklarıyla gözümde giderek küçülüyor; eğer buna ben sebep olduysam, onu bu hale ben getirdiysem, suçum büyük demektir. Ama büyük sorumluluklar yüklenen kişiler zorluklar karşısında büzülüp kalır mı? Benden nefret etse ve intikam ateşiyle yanıp tutuşsa bile, izlemesi gereken yol bu olmamalıydı! Kendisi için büyük bir ev hazırlanmasını talep etmeli, kraliçe olarak kendisine eşlik edecek bir refakatçi konvoyu istemeli ve en gösterişli elbiselerini giyip

alnına düşürdüğü yıldız şeklindeki mücevheriyle göz kamaştırıcı bir güzelliğe bürünerek, asaletine yarışır bir şaşaayla Armenelos'a dönmeliydi; işte o zaman tüm Númenor Adası'nı büyüleyip kendi safına çekebilir ve beni halkın gözünde çılgın ve kaba biri konumuna düşürebilirdi. Valar şahidim olsun ki, şöyle olmasını tercih ederdim: Karşımda beni yönetim işlerinde tek yetkili olarak bırakıp kendisi yalnızlık ve suskunluk içinde solup giden bir Leydi Elestirnë göreceğime, bana karşı çıkan ve yaptığım işlere köstek olan güzel bir kraliçe görmeyi yeğlerdim."

Acı bir kahkaha atarak mektubu krala geri uzattı. "Pekala, öyle olsun," dedi sonra. "Güvertesinde denizcilerin koşuştuğu bir gemide ikamet etmek istemediği için kimseye kızılamayacağı gibi, başka birinin hizmetçi kadınlar dışında konuşacak kimsenin bulunmadığı, koyun sürüleriyle çevrili bir evde kalmak istemeyişi de hoş görülebilir. Yine de ben kızımın böyle bir ortamda yetişmesine izin vermeyeceğim. En azından seçimini kendi yapacak yaşa gelinceye kadar." Sonra yeniden ayağa kalktı ve izin isteyip oradan ayrıldı.

Öykünün Geri Kalanının İzlediği Seyir

Aldarion'un Erendis'in gönderdiği mektubu okuyup onun Armenelos'a dönmeyi reddettiğini öğrendiği kısımdan itibaren hikâyenin izlediği seyir, eldeki notlara ve karalamalara bakılarak anlamı güçlükle çözülebilen anlık sahnelerle izlenebiliyor: Farklı zamanlarda kaleme alınan ve çoğu kez birbiriyle çelişen bu parçacıklardan hareketle konu bakımından tutarlılık arz eden bir bütüne ulaşmak ise neredeyse imkânsız.

Metnin kalan kısmıyla ilgili toparlayabildiklerimizden anlaşıldığına göre; Aldarion 883 yılında Númenor tahtına geçer geçmez Orta-Dünya'yı tekrar ziyaret etmek ister ve ya aynı sene ya da bir sonraki sene içinde, Mithlond'a gitmek üzere yola çıkar. Bu defa Hirilondë'nin pruvasına *oiolairë* dalı yerine Círdan'ın kendisine

hediye etmiş olduğu, gagası altından, gözleri ise elmastan yapılma bir kartal figürü astırması dikkat çekicidir.

> Tıpkı şaşmaz bakışlarını uzakta belirlemiş olduğu bir hedeften ayırmaksızın ona doğru havalanmak üzere pozisyon alan bir kartalı andıran figür, onu yapan ustanın becerisi sayesinde geminin pruvasına adeta tünemiş bir görüntü arz ediyordu. "Bu işaret bizi hedefimize ulaştıracak," dedi Aldarion. "Sağ salim dönüp dönemeyeceğimiz ise Valar'a kalmış... Yapacağımız işler onları hoşnutsuz bırakmadığı sürece korkmamıza gerek yok."

"Aldarion'un bundan sonra yaptığı seyahatlere ilişkin hiçbir kayıt bulunmadığı" ve "Karada da en az denizde katettiği mesafe kadar çok yolculuk ettiğinin bilindiği" söylenir; öyle ki, "Gwathló Nehri boyunca Tharbad'a kadar ilerleyip orada Galadriel'le buluşmuştur." Bu buluşmadan başka hiçbir metinde bahsedilmez; yalnız, Galadriel ve Celeborn'un aynı dönemde Tharbad'a pek de uzak olmayan Eregion'da bulunduğu, bu kitabın 391. sayfasında da görüleceği üzere, kayıtlara geçilmiştir.

> Aldarion'un tüm çabaları boşa gitmişti. Vinyalondë'de yeniden başlatmaya çalıştığı inşaat işleri asla tamamlanamamış, denizin dalgaları tarafından alaşağı edilmişti.[25] Şu da var ki, yıllar sonra Sauron'a karşı verilecek ilk savaş sırasında Tar-Minastir'in ulaşacağı başarının temellerini atmış oluyordu böylece; çünkü onun başlattığı çalışmalar olmasa, Númenor filosu gücünü gereken zamanda gereken yere asla ulaştıramazdı... Bu da, Aldarion'un öngörüsünün ne denli kuvvetli olduğunun göstergesiydi. Çünkü, o döneme gelindiğinde düşmanlık çoktan kendini göstermiş ve dağlardan kopup gelen kötü niyetli İnsan kavimleri Enedwaith'e yayılmaya başlamıştı. Fakat Aldarion'un tahtta olduğu süreçte Númenorluların henüz daha fazla toprağa sahip olmak gibi bir niyeti yoktu ve Gözüpekler Loncası'nın üyeleri, hayranlık duyulan fakat yap-

tıklarına pek de özenilmeyen küçük bir zümre teşkil etmekten öteye gidemiyordu.

Gil-galad ile kurulan ittifaka ve onun Tar-Meneldur'a yazdığı mektupta talep ettiği askeri yardıma herhangi bir başka metinde değinilmez. Konuyla ilgili rastlayabildiğimiz tek yazı şu şekilde:

> Aldarion aynı anda hem çok geç kalmış, hem de çok erken davranmıştı. Gecikmesi, Númenor'a nefret duyan karanlık gücün çoktan uyanmış olmasıyla açıklanabilir. Çok erken davranmasından kasıt ise, Númenor'un o dönemde kendisinden bekleneni veremeyecek ve dünyayı bekleyen savaştaki yerini alamayacak kadar güçsüz ve hazırlıksız oluşudur.

Tar-Aldarion'un 883 veya 884 yılında Orta-Dünya'ya bir ziyarette daha bulunma kararı alması, Númenor'da çalkantıya yol açar. Çünkü o tarihe kadar hiçbir kral adayı terk etmemiştir ve Konsey'in onun yerine vekil tayin edebileceği kimse de yoktur. Anlaşıldığı kadarıyla, kral naibi olma teklifi ilkin Meneldur'a sunulmuşsa da, eski kral bu teklifi reddeder; bunun üzerine, Konsey tarafından mı yoksa bizzat Tar-Aldarion tarafından mı atandığı bilinmemekle beraber, Hyarastornili Hallatan kral naibi olarak seçilir.

Yetişme çağına denk gelen o yıllarda Ancalimë'nin neler yaptığına ilişkin kaleme alınmış belli bir kalıp yok. İçinde bulunduğu ruh haline göre değişiklik gösterebilen bir karaktere sahip olduğu ve yıllar yılı bu yönde uğraş vermiş olan annesinin etkisi altında kaldığı şüphe götürmez. Hareketleri ve yaşam tarzı bakımından kendini annesi Erendis kadar katı sınırlar içine hapsetmediği ve güzelliğini sergilemeye, mücevherlere, müziğe, çevresinde hayranlık uyandırmaya ve itaat edilmeye doğuştan meyilli olduğu görülür. Yine de bu tutkuların esiri olmaktan kaçınır ve annesini ve Emeriё'de yaşamlarını sürdürdükleri beyaz evi birer sığınak olarak görür. Erendis'in adaya dönüşünü geciktirmesinden dolayı Aldarion'a karşı takındığı tavrı olduğu gibi onayladığı gibi, Aldarion'un kapıldığı öfkeyi, pişmanlığı ve sonrasında duygusuz-

luğa kapılarak Erendis'i kalbinden ve aklından çıkarmasını haklı görür. Zoraki evliliklere, hele de kendi iradesi üzerinde baskı ve kısıtlama yaratan bir evliliğe derin bir hoşnutsuzlukla yaklaşır. Yetişme sürecinde onu erkeklere karşı devamlı olarak dolduran annesinin küçük kızının kafasına nasıl bir nefret aşıladığı, aşağıdaki örnekte çarpıcı şekilde görülmektedir:

"Númenor'daki erkekler yarı-Elftir," diye anlatmaya başlar Erendis. "Özellikle de üst sınıftan olan asiller; ne bir türe ne de diğerine tamamen aittir onlar. Onlara bahşedilmiş olan uzun yaşam aldanmalarına yol açar ve yaşlanıncaya dek çocuk aklıyla düşünmekten ve boş yere vakit harcamaktan bir türlü kurtulamazlar... Yaşlanınca da pek bir şey değişmez; dışarıda oynamak yerine evin içinde oynamayı tercih ederler sadece. Oyunlarını büyük birer meseleymiş gibi görür, gerçekte büyük birer mesele olan şeyleri ise oyun gibi algılayıp umursamazlar. Bir anda zanaatkar veya masalcı veya kahraman kesiliverirler; kadınlar ise onların gözünde şöminede yanan alevlerden farksızdır... Onlar akşam şöminenin önünde oynamaktan bıkıp da yatmaya çekilinceye kadar başkaları tarafından canlı tutulması gereken alevler. Her şey onlara hizmet etmek için vardır: Tepeler taşocakları açmak, nehirler su temin etmek veya değirmenlerin tekerini döndürmek, ağaçlar bina inşa etmek, kadınlarsa vücutlarının ihtiyacını gidermek ya da, eğer yeterince güzellerse, yemek sofrasında veya ocağın önünde pineklerken onlara eşlik etmek, çocuklara gelince, uğraşacak başka hiçbir iş kalmadıysa, mıncıklayıp şakalaşmak için hizmetlerindedir... Köpeklerinin enikleriyle oynamaktan farksızdır bu onlar için. Görünüşte herkese karşı nazik ve cömerttirler, eğer hava güneşliyse sabahları birer tarlakuşu gibi neşe saçarlar etraflarına; ellerinden geldiğince hiçbir şey karşısında hiddete kapılmamaya çalışırlar. Onlara göre erkekler hep neşeli kalmalı ve zengin olsa da olmasa da cömertliği elden bırakmayıp işine yaramayan ne varsa çevredekilere dağıtmalıdır. Sadece dünya üzerinde kendilerininki dışında arzular ve fikirler olduğu gerçeğiyle aniden yüzleşince öfkeye kapılırlar. Böyle anlarda,

onlara direnmek isteyen herhangi bir engel karşısında deniz rüzgarları kadar amansız oluverirler.

Durum bu, Ancalimë, ne yapsak bunu değiştiremeyiz. Númenor'daki yaşama erkekler yön verir: Erkekler, yazdıkları destanı konu alan şarkıların durmadan söylendiği, eski çağların o şanlı kahramanları... Eşleri hakkında duyduklarımız ise, kocaları savaşta öldüğünde arkalarından ağıt yakmaları dışında, çok daha azdır. Númenor erkekler için savaş sonrası dinlenip yaralarını sarabilecekleri bir mekândır sadece. Rahat batıp da barışçıl oyunlardan sıkıldıklarında, en gözde oyunlarına, savaşa tutuşup birbirini boğazlamaya geri dönerler. Kurulu olan düzen bu; biz de bu düzen içinde onların uygun gördüğü rolü oynuyoruz. Ama bunu kabullenmek zorunda değiliz. Eğer biz de Númenor'u seviyorsak, onlar yurdumuzu mahvetmeden önce onun tadını çıkarmalıyız. Biz de yüce bir ulusun kızlarıyız ve kendi irademiz ve cesaretimiz var. Bu yüzden, asla baş eğme, Ancalimë. Eğer biraz eğilecek olursan seni daha da bükerler ve nihayet onların ayakları dibinde yerlere kapanırsın. Köklerini kayaların arasına sal; böylelikle rüzgar tüm yapraklarını koparıp alsa bile sen ona karşı durmayı başarırsın.

Bununla kalmayarak, daha da yoğun bir şekilde, Erendis Ancalimë'yi yalnızca kadınlardan kurulu bir toplulukta geçerli olan âdetlere ve hayat tarzına alıştırır: Emerië'nin hiçbir dış etken ve acil durum tarafından zedelenmeyen o serinkanlı, huzurlu, nazik düzenine. Îbal gibi haylaz oğlanların haykırışları ve olmadık saatlerde borular öttürerek yakınlarından geçen veya karınlarını doyurmak üzere evlerinin yanında mola veren erkeklerin gürültüsü bozar ancak bu sessizliği. Erendis'e göre, erkekler kayıtsızca baba olmaktan çekinmez ama canları sıkılınca çocuklarını anne kucağına terk etmeyi kendilerine kurtuluş görür. Çocuklarla uğraşmak hayatın getirdiği diğer kötülükler ve tehlikelere oranla daha zahmetsiz bir iş olsa da, Númenor asla bir "yeryüzü cenneti" sayılmaz ve günlük işlerin yorgunluğu kadınlar üzerinde her daim kendini hissettirir.

Tıpkı babası gibi Ancalimë de önüne bir hedef koydu mu onu sonuna dek izler; üstelik bu yolda kendisine başkaları tarafından verilen öğütlerin tam aksine hareket edecek kadar inatçıdır. Annesinin soğukkanlılığı ve kırılganlığı geçmiştir ona; ruhunun derinliklerinde ise, yola çıkmak için acele eden Aldarion'un, kızının saf bir içtenlikle omzuna dolamak istediği kollarını çözüp onu yere bırakışının hatırası bir yara gibi sızlamaktadır hâlâ. Yaşadıkları evin çevresindeki bayırlara büyük bir sevgiyle bağlıdır ve (kendi ifadesiyle) koyun sesi duyamadığı bir ortamda asla rahat uyuyamaz. Diğer yandan, kendisine sunulan Kral Varisi unvanını reddetmez ve günü gelince sarsılmaz bir iradeyle ülkesini yönetmek üzere kendini kraliçeliğe hazırlar; işte o zaman, canının istediği yerde istediği gibi yaşayabilecektir.

Notlardan anlaşıldığı kadarıyla, Aldarion kral oluşunu izleyen on sekiz yıl boyunca Númenor'dan defalarca ayrılır ve onun adadan uzakta olduğu dönemlerde Ancalimë günlerini kimi zaman Emeriё'de kimi zamansa Armenelos'ta geçirir; çünkü Kraliçe Almarian ona çok düşkündür ve tıpkı gençliği sırasında Aldarion'a yaptığı gibi, torununun kaprislerine müsamaha gösterip onu şımartır. Aldarion başta olmak üzere Armenelos'taki herkes Ancalimë'ye saygı göstermektedir ve ilk zamanlar evinin çevresinde özgürce koşturup oynamayı özleyen ve başkentte kendini huzursuz hisseden kız, bir süre sonra, güzelliğinin doruğa ulaştığı yaşa geldiği için erkeklerin hayranlık dolu bakışlarını üzerinde hissetmekten dolayı utandığının farkına varır. Yaşı ilerledikçe kendi bildiğini okur bir kimliğe kavuşan Ancalimë, kraliçeliğinin hakkını vermektense dul bir kadın gibi içine kapanık davranmayı tercih eden Erendis'le devamlı surette birlikte olmaktan usanmaya başlar; yine de, hem Armenelos'un yoğunluğundan kaçmak hem de bu sayede Aldarion'u gücendirmek için, ara sıra Emeriё'yi ziyaret etmeyi sürdürür. Zeki ve fesattır ve çok geçmeden, annesi ile babasının uğruna kavga ettiği şeyin aslında başına buyruk hareket etme arzusundan ibaret olduğunun bilincine varır.

892 yılına gelinip de Ancalimë on dokuz yaşına bastığında,

Kral Varisi ilan edilir (babasının aynı unvan kendisine bahşedildiğinde bulunduğuna oranla çok daha genç bir yaşta; bakınız: sayfa 228) ve Aldarion'un Númenor'da öteden beri geçerli olan veraset yasasını değiştirmesi de tam bu döneme rastlar. Tar-Aldarion'un bu kararı "genel bir politikadan çok kişisel güdüsünü tatmin etmek" ve özellikle "Erendis ile arasında uzun zamandır cereyan eden fikir kapışmasından galibiyetle ayrılmak" için aldığı vurgulanmıştır. Söz konusu yasa değişikliğine *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, i)'de şöyle değinilir:

> Altıncı kral [Tar-Aldarion] kendinden sonra başa geçmesi için tek bir varis bırakmıştı; bir kız çocuğu. O zaman geçerli olan yasa kız veya erkek olmasına bakılmaksızın kralın en büyük çocuğunun Kraliyet Asası'nı devralmasını öngördüğünden, Númenor'un ilk kraliçesi (halk arasında tanındığı sıfatla, Hükümran Kraliçe) oldu bu kız.

Fakat bazı diğer notlarda bu yeni yasanın farklı bir biçime sokulduğu görülüyor. Eldeki en eksiksiz ve anlaşılır metinde, "eski yasa"nın –ki yenisinin yürürlüğe girmesinden itibaren bu isimle anılmaya başlanmıştır– sanıldığı gibi Númenor'da öteden beri geçerli olan bir "yasa" olmadığı, geleneğin nesilden nesle aktarılması şeklinde süregelen ve o ana dek geçerliliğini ve doğruluğunu sorgulayacak hiçbir koşulla karşılaşmamış bir uygulamadan ibaret olduğu vurgulanır. Eski yasa uyarınca Kraliyet Asası, kralın en büyük oğluna geçerdi. Kralın erkek çocuğu olmaması durumunda, *baba tarafından* Elros Tar-Minyatur'un soyundan gelmesi kaydıyla, kralın en yakın erkek akrabasına Kral Varisi statüsü tanındığı anlaşılıyor. Çıkan sonuca göre; Tar-Meneldur'un erkek evlada sahip olmadığı farz edilirse, varislik unvanının yeğeni (kız kardeşi Silmarien'in oğlu) Valandil'e değil, kuzeni (Tar-Elendil'in en küçük erkek kardeşi Eärendur'un torunu) Malantur'a geçeceği görülür. Diğer taraftan, "yeni yasa" uyarınca, kralın erkek çocuk sahibi olmaması halinde, veraset (yaşça en büyük olan) kız çocuğa geçer ki bu da, *Yüzüklerin Efendisi*'nde belirtilen esasla

çelişmektedir. Konsey'in kararıyla kız çocuğa veraseti reddetme serbestisi tanınmıştır.[26] Böylesi bir durumda, "yeni yasa" Kral Varisliğinin ister baba isterse anne tarafından olsun krala en yakın erkek akrabaya geçeceğini öngörmektedir. Buradan hareketle söylenebilir ki, Ancalimë asayı geri çevirmiş olsaydı, Tar-Aldarion'un varisi kız kardeşi Ailinel'in oğlu Soronto olacaktı; diğer yandan, Ancalimë asayı alsa fakat ileriki süreçte tahttan feragat etse veya çocuk sahibi olamadan ölseydi, veraset yine Soronto'ya geçecekti.

Konsey aynı zamanda bayan varisin belli bir yaşa kadar evlenmemesi durumunda tahttan feragat etmek zorunda olduğu yönünde karar almış, Tar-Aldarion da bunun üzerine, Kral Varisi olan kişinin Elros Soyu'ndan gelmeyen bir kimseyle evlenemeyeceği ve böyle bir tercihte bulunması halinde varis olma hakkının kendiliğinden düşeceği hükmünü getirmiştir. Bu kuralın, Erendis'le yaptığı sonu felaketle biten evliliğin Aldarion üzerinde yarattığı etkinin doğrudan bir sonucu olduğu ileri sürülür; çünkü Erendis Elros Soyu'ndan gelmediği gibi, nispeten kısa bir yaşam süresine sahiptir ve Aldarion yaşadıkları sorunların kökünün bu iki sebepte yattığına inanır.

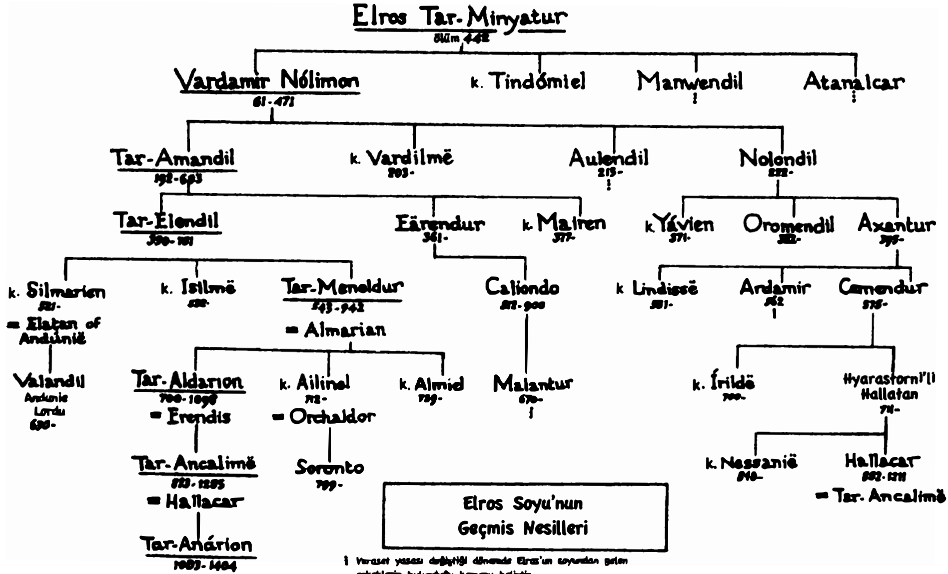
"Yeni yasa"nın içeriğindeki hükümlerin bu derece detaylı hazırlanmış olmasının ardında, bu uygulamaların adayı yöneten hanedanın sonraki nesillerdeki yaşantısına yakından etki edeceği düşüncesinin yattığına şüphe yok; fakat maalesef bunlar hakkında geriye çok az bilgi kalmıştır.

İleriki süreçte Tar-Aldarion baştaki kraliçeye evlenme ya da tahttan feragat etme yükümlülüğü getiren kanun maddesini ilga eder –ki bunun sebebinin Ancalimë'nin her iki seçeneğe isteksizlikle yaklaşması olduğu kesindir– ama bir varisin ancak Elros Soyu'ndan gelen biriyle evlenebileceği hükmü Númenor'un dünya üzerindeki varlığı son bulana dek geçerli kalmıştır.[27]

Öyle veya böyle, Ancalimë'nin belli bir yaşa gelmesiyle beraber onun eline talip olan pek çokları sırayla Emerië civarında görülmeye başlanır. Bunun sebebi sadece kızın sosyal statüsünün değişmiş olması değildir; o dillere destan güzelliğinin yanı sıra

herkesle arasına mesafe koyması, hattâ eş adaylarına küçümseyici bir tavır takınması ve adanın her yanında duyulan tuhaf yetişme tarzı taliplerinin gözünde onu daha bir cazip kılmaktadır adeta. O dönemde halk arasında ona Emerwen Aranel, yani Çoban Prenses denmeye başlanır. Âşıklarının bıktırıcı ısrarlarından yakasını kurtarmak isteyen Ancalimë, kocakarı Zamîn'in de yardımıyla bir süreliğine Hyarastornili Hallatan'ın topraklarının sınırında bulunan bir çiftliğe saklanır. Konuyla ilgili kayıtlar –ki bunlar kâğıt parçaları üzerine aceleyle çiziktirilmiş karalamalardan ibaret– ebeveynlerinin onun bu hareketi karşısındaki tavrına birbiriyle çelişen açıklamalar getiriyor: Bu kayıtlardan birine göre, Erendis Ancalimë'nin gizlendiği yeri bizzat keşfedip kızının kaçışını haklı görürken, Ancalimë'nin öz iradesine dayanarak böyle özgürce hareket etmesini kendi düşünce yapısıyla bağdaştıran Aldarion Konsey'in kızın aranıp bulunması yönünde karar almasına engel olur. Bir başka kayda göre ise, Ancalimë'nin kaçışı Erendis'i huzursuz etmekle kalmaz, kralı da öfkeye boğar ve kızlarının akıbeti söz konusu olduğundan, Erendis ancak bu gerekçeyle Aldarion'la yeniden uzlaşma yolu arar. Ama bu girişim Aldarion'u hiç de etkilemişe benzemez ve o, kralın bir karısı olmadığını fakat bir kızı ve aynı zamanda varisi bulunduğunu beyan eder ve Erendis'i kızın saklandığı yeri bildiği halde açıklamamakla suçlar.

Kesin olan şu ki, Ancalimë söz konusu çiftlikte saklandığı sırada, yakınlarda sürüsünü gütmekte olan ve kendisini ona Mámandil şeklinde tanıtan bir çobanla karşılaşır. Böylesi bir arkadaşlığa alışık olmadığı için bir süre sonra ilgisi uyanan kız, bu konuda özel bir yeteneği bulunan çobanın söylediği şarkılardan hoşlanır; Edain'in Eriador'un yaylalarında sürülerini güttüğü ve henüz Eldar'la bile karşılaşmamış olduğu o çok eski zamanlardan kalma şarkılar söyler ona Mámandil. Böyle böyle birbirlerine ısınıp çayırlıkta sık sık buluşmaya ve beraber zaman geçirmeye başlarlar; çoban geçmiş çağların ünlü âşıklarını konu alan şarkılardaki isimleri Emerwen ve Mámandil şekline uyarlayıp okurken, Ancalimë şarkı sözlerinin akışını anlayamıyormuş nu-

Elros Tar-Minyatur
Vardamir Nólimon
61-471
k. Tindómiel
Manwendil
Atanalcar
Tar-Amandil
k. Vardilmë
203-
Aulendil
213-
Nolondil
Tar-Elendil
Eärendur
361-
k. Mairen
k. Yávien
Oromendil
Axantur
k. Silmarien
= Elatan of Andúnië
k. Isilmë
Tar-Meneldur
543-942
= Almarian
Caliondo
k. Lindissë
Ardamir
Camendur
Valandil
Andunie Lordu
Tar-Aldarion
700-1098
= Erendis
k. Ailinel
= Orchaldor
k. Almiel
Malantur
k. Írildë
Hyarastorni'li Hallatan
Tar-Ancalimë
= Hallacar
Soronto
k. Nessanië
Hallacar
= Tar. Ancalimë
Tar-Anárion
1003-1404
Elros Soyu'nun
Geçmis Nesilleri
Veraset yasası değiştiği dönemde Elros'un soyundan gelen erkeklerin bulunduğu konumu belirtir.
k.= kız

marası yapar. Çok geçmeden çoban ona olan aşkını itiraf ederse de, Mámandil'i reddedip kendini geri çeken kız, bu davranışına gerekçe olarak kral varisi payesi taşıması dolayısıyla kendisi için çizilmiş olan kaderin ilişkileri arasında engel teşkil edişini öne sürer. Ama Mámandil'in yüzü hiç kızarmaz ve bu haberi gülerek karşılayıp gerçek adının Hallacar olduğunu ve Hyarastornili Hallatan'ın oğlu olması bağlamında Elros Tar-Minyatur'un soyundan geldiğini söyler. "Bir talip senin saklandığın yeri keşfetmek için çoban kılığına girmesin de ne yapsın?" diye ekler sonunda.

Bu gelişme Ancalimë'yi öfkeye sürükler, çünkü bu, adamın başlangıçtan beri onun gerçek kimliğini bildiği ve dolayısıyla onu kandırmış olduğu anlamına gelmektedir. Kızın ithamları karşısında şöyle savunur kendini Hallacar: "Bana kızmakta kısmen haklısın. Alışkanlıklarının ve yaşam tarzının tuhaflığıyla merakımı daha da uyandıran şu meşhur leydiyi yakından görmek için başvuracak başka bir yol gelmedi aklıma. Ama ben Emerwen'e âşık oldum bir kere ve onun gerçekte kim olduğu şu an hiç umurumda değil. Taşıdığın unvana ve de toplumdaki yüksek konumuna ortak olmak için peşine düştüğümü sanma sakın; çünkü bana bıraksalar senin Emerwen olarak kalmanı tercih ederdim. Ama doğrudan Elros Soyu'na mensup olduğuma memnunum, çünkü öyle olmasa, evlenmemiz mümkün olmazdı sanırım."

"Bu dediğin pekala mümkün olurdu," der Ancalimë, "tabii benim böyle bir şey yapmaya niyetim olsaydı. Hanedan mensubu kimliğini kendi kararımla bir kalemde siler ve serbest bir kişi haline gelirdim. Böyle yapmakla aynı zamanda kiminle evleneceğimi serbestçe tayin etme hakkı edinirdim ve tercihimi Úner'den ("Hiç kimse" anlamına gelmektedir) yana kullanırdım."

Ama sonunda Hallacar ile evlenir Ancalimë. Elimizdeki yazılı versiyonların birinde, kendisi onu reddettiği halde Hallacar'ın gönül verdiği davada gösterdiği ısrarcılığa ve Konsey'in ülkenin huzurunu temin etmek üzere bir an önce kendisine bir eş seçip evlenmesi konusundaki baskılarına dayanamayan kızın, Emerië'deki koyun sürüsünün ortasında tanıştıkları günün üze-

rinden henüz çok bir zaman geçmemişken onunla evlenmeye razı geldiği anlatılır. Başka bir notta ise kızın evlenmemekte inat edip koca arayışına bir türlü çıkmamasından cesaret alan kuzeni Soronto yeni yasanın hükümlerine dayanarak ondan veraseti kendisi lehine bırakıp tahttan feragat etmesi talebinde bulunduğu için, Ancalimë'nin buna karşılık sırf Soronto'yu hüsrana uğratmak için Hallacar'la evlendiğinden bahsediliyor. Diğerlerine oranla çok kısa olan üçüncü bir versiyonda ise, Ancalimë'nin ancak kendisine evlenme ya da tahttan feragat etme yükümlülüğü getiren yasa hükmü Aldarion tarafından ilga edildikten sonra, Soronto'nun kral olma hayalleri kurmasına son vermek üzere Hallacar'la evlenme yoluna gittiği imasında bulunuluyor.

Her üç senaryo da mümkün görünse de, öykünün gidişatı, Ancalimë'nin ne aşk arayışında olduğunu ne de erkek evlat sahibi olma arzusu taşıdığını açıkça ortaya koyar. "Kraliçe Almarian gibi bunakça hareketler yapıp oğlumun üzerine mi titreyeyim?" diyen Ancalimë'nin ta kendisidir. Hallacar'la olan evliliği ona mutluluk getirmez ve zamanla oğulları Anárion'u kocasından esirgemeye, baba-oğul arasında kurulması kaçınılmaz bağı çekememeye başlar; haliyle, bundan sonra eşiyle arasında anlaşmazlık eksik olmaz. Hallacar'ın topraklarının aslında kendisine ait olduğunu öne sürüp onun söz konusu bölgede bulunmasına yasak getirerek, onu kendi tebaasıymış gibi göstermeye çalışır; dediğine göre, kocasının bir çiftlik kahyası gibi hareket etmesine izin vermeyecektir. Bu noktada, öykümüzün konusunu oluşturan talihsizlik ve mutsuzlukla dolu olaylar zincirinin son halkası karşımıza çıkıyor. Ancalimë kendi evindeki hizmetçi kadınların evlenmesine izin vermediğinden, hemen hepsi o civarda doğup büyümüş olan bu kadınlar, artık aynı zamanda kraliçeleri haline de gelen hanımlarının korkusuyla, vaktiyle evlenmeyi düşledikleri âşıkları ile aralarındaki ilişkiye gem vurmaktadır. Zamanla Hallacar onların gizlice evlenmesi için ayarlamalar yapar ve bu doğrultuda, Armenelos'a gitmek üzere oradan ayrılmadan önce kendi evinde son bir ziyafet düzenleyeceğini ilan eder. Geride bırakacağı evinin

nesiller boyu atalarına yuvalık etmiş olmasını ve ona saygınlığına yakışır bir vedada bulunmaları gerektiğini vurgulayarak, ziyafete Ancalimë'yi de davet eder.

Ancalimë beraberinde her zaman olduğu gibi sırf kadınlardan kurulu bir refakatçi heyetiyle gelir şenliğe; çünkü erkeklerin kendisine eşlik etmesine hiçbir koşul altında dayanamamaktadır. Evi fazlasıyla aydınlatılmış ve büyük bir ziyafetin hakkını verecek şekilde donatılmış bulur; evin erkek çalışanlarının yanı sıra o civarda yaşayan erkeklerin çoğu düğüne hazırlanır gibi en güzel kıyafetlerini giymiş olup, her birinin elinde sanki geline verilmek üzere hazır tutulan birer çiçek demeti göze çarpmaktadır. "Lütfen böyle buyur!" diyerek onu içeri davet eder Hallacar. "Nikahların kıyılması için her şey hazır, her bir gelin için ayrı gerdek odası bile ayarlandı. Ama Kral Varisi Leydi Ancalimë'nin bir çiftlik kahyasıyla evlenmesi beklenemeyeceği için, ne yazık ki bu gece kendisi yalnız uyumak durumunda." Bulunduğu yerin geri dönüş yoluna çıkmak için Armenelos'a fazla uzak olduğunu düşünen ve yanında refakatçileri olmaksızın yolculuk etmeyi göze alamayan Ancalimë, ister istemez orada kalır. Bu durum karşısında ne adamlar ne de kadınlar suratlarındaki gülüşü saklama gereği duyar; ziyafet masasındaki yerini almayıp şenliğe de iştirak etmeyen Ancalimë, kullanımına ayrılmış olan odadaki yatağa yapayalnız uzanıp, uzaktan gelen ve kendisini hedef aldığını düşündüğü kahkaha seslerine kulak kabartarak, uykusuz bir gece geçirir. Ertesi sabah tek başına atına binip buz gibi bir öfkeyle dörtnala yola çıkar, buna hazırlıklı olan Hallacar, ona refakat etmeleri için peşi sıra üç adamını gönderir. Böylelikle Hallacar intikamını almış olur, çünkü Ancalimë koyunların bile kendisiyle alay ettiği hissine kapıldığı Emerië'ye bir daha adım atmayacaktır. Ama bu olaydan sonra yüreğinde nefretle Hallacar'ın açığını kovalamayı sürdürür.

Orta-Dünya'ya deniz yolculuğu yapmaya devam etmesi ve bundan ötürü Ancalimë'yi kral naibi sıfatıyla sık sık yerine vekil bırakması dışında, Tar-Aldarion'un krallığının ileriki aşamalarında nelerle meşgul olduğuna dair elimizde hiç belge yok.

Son yolculuğu İkinci Çağ'ın ilk binyılının sonlarına doğru gerçekleşir; 1075 yılında ise Ancalimë Númenor'un ilk Hükümran Kraliçesi olur. Tar-Aldarion'un 1098 yılındaki ölümünden sonra Tar-Ancalimë'nin babasının tüm politikalarını bir kenara ittiği ve Lindon'daki Gil-galad'dan yardım elini esirgediği söylenir. Günü gelince Númenor'un sekizinci hükümdarı olacak olan oğlu Anárion'un eşi ona önce iki kız evlat verir. Kraliçeyi sevmeyen ve ondan korkan iki kız torunun ikisi de Kral Varisi olmayı reddedince, kraliçe de onların evlenmesine izin vermeyerek buna misilleme yapmış olur.[28] Böylelikle, Anárion'un üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelen Súrion, Númenor'un dokuzuncu hükümdarı olarak tahta çıkar.

Erendis'le ilgili söylenebilecek son şey, yaşlılık yıllarını kızı Ancalimë tarafından dışlanmış bir şekilde geçirdiği ve yalnızlık acısı yüzünden tekrardan Aldarion'a özlem duymaya başladığıdır. Onun sonradan son yolculuğu olarak tarihe geçecek olan sefere çıkıp Númenor'dan ayrıldığını ve bu kez yolculuğun kısa süreli olmasının beklendiğini öğrenince, nihayet Emeriё'den ayrılır ve hiç kimse tarafından tanınmaksızın yol alarak Rómenna Limanı'na varır. Anlaşılan o ki, ölüm onu bu sıralar gelip bulmuş; fakat bunun nasıl gerçekleştiğine ilişkin tahmin yürütmek için "985 senesine gelindiğinde Erendis hayatını su üstündeyken kaybetti" sözlerinden başka veri yok elimizde.

NOTLAR

Kronoloji

Anardil (Aldarion) İkinci Çağ'ın 700. yılında doğmuştur ve Orta-Dünya'ya yaptığı ilk yolculuk 725-727 yılları arasında gerçekleşmiştir. Babası Meneldur 740 yılında Númenor Kralı olmuştur. Gözüpekler Loncası'nın kuruluşu 750, Aldarion'un Kral Varisi ilan edilişi ise 800 yılına rastlar. Erendis'in doğum yılı 771'dir. Aldarion'un yedi yıl süren yolculuğu 806-813 yılları arasını, Palarran adlı gemiyle yapılan ilk yolculuk 816-820 yılları arasını, Tar-Meneldur'un talimatı hiçe sayılarak yedi adet gemiyle yapılan yolculuk 824-829 yılları arasını, bir öncekinin hemen

peşinden düzenlenen ve on dört sene süren yolculuk ise 829-843 yılları arasındaki süreci kapsamaktadır. (sayfa 296-300)

Aldarion ile Erendis 858 yılında nişanlanmış olup, evlilik sonrası Aldarion'un çıktığı yolculuk (sayfa 314) 863-869 yılları arasında gerçekleşmiştir; çiftin evliliği ise 870 senesine rastlar. Ancalimë 873 yılının ilkbaharında doğmuştur. Hirilondë 877 yılının ilkbaharında Orta-Dünya'ya yelken açmış, Aldarion'un geri dönüşü ve hemen akabinde Erendis'le zıtlaşıp ayrılması 882'de meydana gelmiştir. Son olarak, Aldarion Kraliyet Asası'nı 883 yılında babasından devralmıştır.

---

1. "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi" adlı bölümde (sayfa 277) ondan Tar-Meneldur Elentirmo (Yıldız Gözleyen) şeklinde bahsedilir. "Elros'un Soyağacı"nı gösteren tabloya da bakınız (sayfa 354).
2. Soronto'nun bu öyküde üstlendiği rolle ilgili anlık birkaç imadan başka herhangi bir unsura rastlamıyoruz (sayfa 355-356).
3. Kitabımızın "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi" isimli bölümünde (sayfa 288) Orta-Dünya'ya yapılıp başarıyla sonuçlanan ilk yolculuğun İkinci Çağ'ın 600. yılında Vëantur'un (doğum yılı: 451) kaptanlığında düzenlendiği belirtilmiştir. Keza *Yüzüklerin Efendisi* Ek B kısmında yer alan Yılların Öyküsü'nde de 600 yılının karşısına şu açıklamanın yazılmış olduğunu görürüz: "Númenorlulara ait ilk gemiler Orta-Dünya kıyılarında görülmeye başlandı."

Babamın ömrünün son yıllarında kaleme aldığı, yaratmış olduğu halkların dilbilimsel özelliklerinin irdelendiği makalelerin birinde, Númenorlular ile Eriador yöresinin İnsanları arasında gerçekleşen ilk karşılaşma şöyle konu edilmektedir: "Atani [Edain] halkından artakalanların Númenor Adası'na yelken açışlarının üzerinden altı yüz sene geçtiğinde, bunca zamandır ilk defa olmak üzere batıdan kopup gelen bir gemi Orta-Dünya sahillerine yanaşmış ve Lhûn Körfezi'nin içlerine dek girmiştir. Geminin kaptanı ile tayfaları Gil-galad tarafından dostça karşılanmış, Númenor ile Lindonlu Eldar halkı arasındaki dayanışma ve ittifak böylece başlamıştı. Hızla yayılan haberler karşısında Eriador'daki İnsan toplulukları şaşkınlığa düştü. Birinci Çağ süresince Doğu'da yaşamış olsalar da, "Batı Dağları'nın [Ered Luin] ardındaki" müthiş savaş hakkındaki söylentiler onlara dek ulaşmıştı; fakat biraz da böyle bir gelenekleri olmadığı için, savaşla ilgili açık seçik kayıtlar tutmamışlar, dağların ardında yaşayan tüm İnsan kavimlerinin yok edildiğine veya

büyük yangınlara ve karayı döven dev dalgalara boğulup telef olduğuna inanmışlardı. Yine de, oradaki İnsanlar ile aralarında hatırlanamayacak kadar eski zamanlara dayanan akrabalık bağları bulunduğuna dair onlara çocukluk yıllarından bu yana benimsetilen fikirler zihinlerindeki tazeliğini koruduğu için, Gil-galad'a ulaklar yollayıp "Denizin derinliklerindeki ölümden geri dönen" gemicilerle buluşmak üzere ondan izin istemişlerdi. Bu sayede, Kule Tepeleri'nde bu esrarengiz denizcilerle aralarında bir buluşma tertiplendi; söz konusu toplantıya Númenorluların yanı sıra Eriadorlu İnsanlar içinden cesaretlerinden ötürü seçilmiş on iki kişi katıldı; zira halkın büyük çoğunluğu aniden çıkagelen bu yabancıların ölü denizcilerin huzursuz ruhları olduğuna inanıyor ve onlardan korkuyordu. Ama bir kez denizcilerle yüz yüze geldiklerinde, içlerindeki korku geçti. Yine de, hayranlıkla karışık bir saygıyla, bir süre için hiçbir şey söylemeksizin onlara bakıp kalmaktan kendilerini alamadılar; çünkü her ne kadar kendi halkları içinde en güçlüleri kabul edilseler de, karşılarındaki denizcilerin giyimleri ve tavırları ölümlü İnsanlardan ziyade Elf lordlarını andırıyordu. Her şeye rağmen, bu denizcilerle aralarında var olan geçmişe dayalı akrabalık ve dostluk bağlarından hiçbirinin şüphesi yoktu. Aynı şekilde, gemiciler de Orta-Dünyalı İnsanların görüntüsü karşısında şaşkınlığa ve mutluluğa kapılmıştı, çünkü o zamana kadar Númenor'daki genel kanı, geride bıraktıkları İnsanların Morgoth'a karşı verilen savaşın son evresinde onun tarafından Doğu'dan çağrılan kavimlerin soyundan geldiği şeklindeydi. Oysa şimdi karşılarında, Gölge'nin etkisi altında kalmadığı açıkça belli olan suratlar vardı ve bu İnsanlar, üzerlerindeki giysiler ve taşıdıkları silahlar farklı olmasa, Númenor'da yabancı gibi görülmeden dolaşabilecek tipteydi. Sessizce bakışarak geçirdikleri ilk karşılaşma aşamasının ardından, Númenorlular ve Eriadorlu İnsanlar hep birden konuşmaya ve sanki uzun süredir ayrı kalan arkadaşlar ile akrabalar kavuşuyormuş gibi, birbirlerini kendi dillerinde selamlayıp tokalaşmaya başladılar. Hiçbirinin karşı tarafın söylediğini anlayamaması, ilkin her iki tarafta da hayal kırıklığı yaratmıştı; ama kaynaştıkça, dillerinin halen açıkça anlaşılabilen pek çok ortak kelime ve biraz çabalanması halinde anlamı çıkarılabilecek bazı diğer sözcükler içerdiğini fark ettiler ve basit konular üzerinde biraz duraksayarak da olsa sohbet edebildiklerini gördüler." Söz konusu makalenin başka bir bölümünde, burada bahsi geçen Orta-Dünyalı İnsanların yerleşkelerinin Evendim Gölü çevresine, Kuzey Yaylalar ile Fırtına Tepeleri'ne ve oralardan Brendibadesi'ne dek uzanan tüm araziye yayıldığı ve daha batıdaki topraklara sıklıkla seyahat etmelerine karşın o yanda yerleşim yeri oluş-

turmadığı açıklanır. Elflerle dostane ilişkiler kurmalarına karşın onlardan çekinmektedirler; Büyük Deniz ise içlerine öyle bir dehşet salmıştır ki, ona bakmaya bile dayanamazlar. Bu İnsanların Birinci Çağ sırasında Mavi Dağlar'ı aşıp da Beleriand'a geçmeyen Bëor ve Hador kavimlerinin soyundan geldiği anlaşılmaktadır.

4. Kral Varisi'nin oğlu: Meneldur'un oğlu Aldarion. Tar-Elendil aradan bir on beş yıl daha geçmeden Kraliyet Asası'nı Meneldur'a devretmeyecektir.
5. *Eruhantalë*: "Eru'ya Şükran Töreni" adı altında her sonbaharda Númenor'da düzenlenen festivaldir; lütfen "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi" bölümünün 278-279. sayfasına bakınız.
6. (Sîr) Angren Isen Nehri'nin Elf dilindeki ismidir. Başka hiçbir metinde rastlanmayan Ras Morthil ise, Belfalas Körfezi'nin kuzey kolunun ucunda bulunan ve bir diğer adı Andrast (Uzun Burun) olan doğal çıkıntı olsa gerek. "Halen Nandor Elflerine yurtluk eden Amroth ülkesi" ibaresinden hareketle, Aldarion ve Erendis hakkındaki öykünün Üçüncü Çağ'ın 1981. senesinde, Silvan Elflerinin Dol Amroth yakınlarındaki limanından henüz son gemi yola çıkmamışken Gondor'da yazıldığı sonucuna varılabilir. Bunun için elinizdeki kitabın 400. sayfasına bakınız.
7. Ossë'nin eşi Uinen (Denizlerin Maiar'ı) hakkında geniş bilgi için *Silmarillion*'un 76. sayfasına bakınız. Oradaki metinde, "Númenorlular onun koruması altında yaşamlarını sürdürür ve ona en az Valar kadar saygı gösterirlerdi" denmektedir.
8. Gözüpekler Loncası'na "kralın kendisi tarafından el konulduğu ve lonca üyelerinin batıdaki Andúnië Limanı'na gönderildiği" belirtilmektedir; aralarında Númenor Adası'nın gerçeğe en yakın haritalarının da bulunduğu çizimler de dahil olmak üzere "tüm kayıtlar Çöküş sırasında yok olmuştur." Eämbar'a hangi yıl el konduğuna dair bir vurgu yok.
9. Sonraki süreçte bu nehir Gwathló veya Gri-sel olarak, liman ise Lond Daer olarak anılacaktır; bakınız: sayfa 432.
10. *Silmarillion*, sayfa 319: "Bu kavme [Bëor] mensup İnsanların saçı siyah veya kahverengi, gözleri ise griydi." Bëor Ailesi'nin soyağacını gösteren tablolardan birine bakıldığında, Erendis'in soyunun Baragund ile Belegund kardeşlerin kız kardeşi ve bu bağlamda hem Túrin Turambar'ın annesi Morwen'in hem de Tuor'un annesi Rían'ın halası konumunda bulunan Bereth'e dayandığı görülür.
11. Númenorlular arasında örnekleri görülen farklı yaşam süreleri için kitabımızın "Elros Soyu" adlı bölümündeki 1 numaralı nota bakınız; sayfa 375.

12. *Oiolairë* ağacının tarifi için "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi" adlı bölüme bakınız; sayfa 281.
13. Bu bir uğursuzluk belirtisi olarak görülmüştür.
14. *Silmarillion*'un *Akallabêth* bölümünde (sayfa 531), Ar-Pharazôn'un döneminde "ara sıra Númenorlulara ait büyük bir geminin batıp da limana geri dönemediği olurdu; halbuki böylesi bir üzüntüyü Yıldız'ın yükselişinden bu yana tatmamışlardı" denmektedir.
15. Tar-Elendil'in kızı ve aynı zamanda Tar-Meneldur'un kız kardeşi olan Silmarien'in oğlu olması dolayısıyla Valandil Aldarion ile kuzendi. Andúnië lordlarının ilki olan Valandil, Isildur ve Anárion'un babası Uzun Elendil'in atalarındandır.
16. *Erukyermë*: "Eru'ya Yakarış," Númenor'da her ilkbahar sezonunda kutlanan festival; detaylı bilgi için "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi" adlı bölüme bakınız; sayfa 278.
17. Yine *Akallabêth*'te (*Silmarillion*, sayfa 531) şöyle deniyor: "Havanın açık, güneşin ise henüz doğuda olduğu bazı zamanlarda dikkatle bakınca batı ufkundaki uzak sahillerde bembeyaz pırıldayan bir şehir, bir liman ve upuzun bir de kule seçerdi gözleri. Çünkü o dönemde Númenorluların görüş yetisi çok uzakları seçebilecek kadar gelişmişti; buna rağmen aralarında sadece gözü en keskin olanlar tarafından ve ancak Meneltarma'nın yukarı yamaçlarından ya da adanın batı kıyıları açıklarında demirlemiş bir geminin gözetleme direğinden izlenebilirdi bu manzara. ... İçlerinde daha bilge olanlar uzaktan görünen bu ülkenin pek çoklarının sandığının aksine Kutsanmış Valinor Krallığı değil, Eldar tarafından Ölümsüz Topraklar'ın en doğu kesimi olan Eressëa'da kurulmuş Avallónë Limanı olduğunu tahmin ederdi."
18. Kral ve kraliçelerin başlarına taç giymek yerine, hükümranlık göstergesi olarak yıldız şeklindeki beyaz bir mücevheri alınlarında taşımaları geleneğinin böyle başladığı söylenir. [Yazarın notu]
19. Adanın batı yöresinde ve Andúnië'de Elf dili [Sindarin] hem asiller hem de halk tabakasından olanlarca yaygın şekilde kullanılmaktaydı. Erendis bu dille büyümüş ve yetiştirilmişti; Aldarion ise, Númenor'un soylu sınıfa mensup tüm erkekleri gibi Beleriand diline hakim olduğu halde, Númenor'un kendi dilini kullanmayı tercih ediyordu. [Yazarın notu] – Babamın Númenor'da geçerli olan diller üzerine yazdığı bir diğer notta, adanın kuzeybatı kesiminde Sindarin dilinin baskın olmasının sebebi, yöre sakinlerinin daha ziyade Bëor soyundan gelmesi olarak açıklanır; kaldı ki Bëor kavminden olanların Beleriand'da çok önceleri kendi dillerini bırakıp Sindarin'i benimsedikleri bilinmektedir. (*Silmarillion*'da

buna değinilmemekle beraber, söz konusu eserin 317. sayfasında Fingolfin'in hükümranlığı döneminde Dor-Lómin'de Hador halkının öz dilini halen bırakmadığından ve "Númenor'da kullanılan ortak dilin köklerinin burada gizli olduğundan" bahsedilir. Númenor'un diğer yörelerinde yerel dil Adûnaic ise de, Sindarin neredeyse herkes tarafından az çok bilinmektedir; diğer yandan, gerek sarayda, gerekse soyluların ve okumuş tabakanın genelinde, Tar-Atanamir'in krallığına kadarki süreçte esas kullanım dili Sindarin olagelmiştir. (Geride bıraktığımız öykünün ilerleyen safhalarında, 324. sayfada Aldarion'un Númenor dilini tercih ettiği açıkça görülüyor; bu özelliğiyle diğer krallara istisna teşkil ettiği söylenebilir.) Aynı notta, uzunca bir süre ölümlü İnsanlar tarafından kullanılan Sindarin'in zamanla lehçeyle ilgili bazı farklılıklara sahne olduğu belirtilerek, bu sürecin özellikle Eressëa ve Lindon'daki Eldar ile yakın münasebete giren soylular ve okumuş kesim arasında gözlemlendiği üzerinde durulur. Quenya Númenor'da konuşulan bir dil değildi. Sadece okumuş zümre ve de hanedan soyundan gelen ailelerce bilinen bu dil soylu çocuklara ilk gençlik yıllarında öğretilirdi. Kanunlar ve tomar tomar parşömen halinde tutulan Kraliyet Yıllıkları (*Silmarillion*'un *Akallabêth* bölümü sayfa 549'dan alıntı: "Kral Parşömenleri'nde Herunúmen ismi Yüksek Elf dilinde yazılmıştır") gibi, saklanmak üzere kaydedilen resmi belgelerde ve çoğu zaman anlaşılması daha zor tarihsel bilgilere ve efsanelere yer verilen eserlerde kullanılmış olan Quenya'nın, daha ziyade terminolojik bir işlev taşıdığı görülmekte: Şehirlerin, bölgelerin ve harita üzerinde görülebilecek tüm diğer coğrafi terimlerin (her ne kadar ya Sindarin ya da Adúnaic dilinde hemen hepsinin adının az çok aynı anlama gelen yerel karşılıkları varsa bile) resmi isimleri Quenya dilindeki haliyle kayda geçirilmiştir. Kişisel isimler ile özellikle hanedan mensuplarının ve genel anlamda Elros Soyu'ndan gelenlerin devlet kademelerinde tanındığı isimler hep Quenya dilindeki halleriyle akıllarda yer etmiştir.

Yüzüklerin Efendisi, Ek F'de ("İnsanlar Üzerine" isimli bölüm) Sindarin'in Númenor dilleri arasında tuttuğu yere farklı bir açıdan yaklaşıldığı görülür: "İnsan Irkları içinde bir Elf dilini bilen ve konuşan tek kavim *Dúnedain*'dir; onların ataları Sindarin dilini öğrenmiş ve geçen yıllar süresince çok az değişime uğratarak onu nesilden nesle aktarmayı gelenek haline getirmiştir."

20. *Elanor* altın sarısı renkte ve yıldız şeklinde küçük bir çiçekti; aynı zamanda Lothlórien'deki Cerin Amroth kümbetinde de yetiştiği biliniyor (*Yüzük Kardeşliği* II/6). Frodo'nun önerisi üzerine Sam Gamgee kızına

bu çiçeğin adını vermiştir (*Kralın Dönüşü* VI/9).

21. Erendis'in soyunun Morwen'in babası Baragund'un kız kardeşi Bereth'e dayandığına dair yukarıdaki 10 numaralı nota bakınız.
22. Tıpkı Eldar gibi Númenorlularda da, bir evliliğin kadının hamile kalmasından çocuğun ilk yıllarına kadarki sürecinde anne ile baba arasında ayrılık olacağına dair kuvvetli bir olasılık sezilmesi halinde çiftin çocuk yapmaktan kaçınması eğilimi hakimdir. Aldarion'un kızının doğumu sonrası evinde çok kısa bir süre kalması ve oradan ayrılmak için adeta fırsat kollaması, Númenorluların konuya yaklaşımını haklı çıkarır nitelikte.
23. Númenor tarihinin bu evresinde faaliyet göstermiş olan "Kraliyet Asası Konseyi" üzerine tutulmuş ufak bir notta, bu konseyin ona tavsiyede bulunmanın ötesinde kral üzerinde hiçbir yetkiye sahip olmadığı, zaten de böylesi bir yetkilendirmenin hiçbir zaman gerekli görülmediği vurgulanır. Konsey Númenor'un her bir coğrafi bölgesinden seçilmiş birer üyeden oluşmakta olup, Kral Varisi de bu unvanı alır almaz doğrudan üye sayılmakta ve Konsey toplantılarına katılım sağlayarak ülkenin nasıl yönetildiğine ve diğer devlet işlerine aşina olma imkânı bulmaktadır. Kral, üzerinde anlaşmaya varılamayan gündem konuları hakkında özel bilgilere sahip olan kimi kişileri Konsey toplantılarına bizzat davet edebileceği gibi, bu tür uzmanların bulunup getirilmesini de isteyebilir. Öykümüzün geçtiği devirde Konsey üyeleri arasında (Aldarion haricinde) Elros Soyu'ndan gelen yalnızca iki kişi vardı: Andustar eyaletini temsil eden Andúniëli Valandil ve Mittalmar'ı temsilen toplantılara katılan Hyarastornili Hallatan. Gelgelelim bu isimler Konsey'deki yerlerini damarlarında taşıdıkları kana veya servetlerine değil, yaşadıkları eyaletin halkları tarafından çok büyük bir sevgi ve saygı görmelerine borçluydular. (*Akallabêth*'te "Andúniё Lordu, Kraliyet Asası Konseyi'nin toplantılarında her daim hazır bulunurdu" denmektedir. Bakınız: *Silmarillion*, sayfa 531)
24. Ereinion'a "Parlayan Yıldız" anlamına gelen Gil-galad isminin veriliş sebebinin, "miğferinin, zırhının ve kalkanının gümüşle kaplı olup gerek gün ışığında gerekse ayışığı altında çok uzaktan bakıldığında bile bir yıldız şeklini alacak biçimde ışıması ve yüksekçe bir yerde dikildiğinde Elflerin keskin gözlerince çok uzak mesafelerden bile görülmesini sağlayan beyaz işlemeler taşıması" olduğu kayıtlara geçirilmiştir.
25. Bakınız: Sayfa 439-440
26. Meşru bir erkek varisin ise bunu reddetme hakkı yoktu; ancak bir kral Kraliyet Asası'ndan feragat etme hakkına her zaman sahip oluğuna göre,

tahtı bırakabileceği bir oğlu olan her kral, asayı alır almaz onu *kendi doğal varisine* devredebilirdi. Böylesi bir durumda, tahttan çekilen kral en azından bir yıl hükümranlık etmiş sayılırdı; bunun bir örneği (ve aynı zamanda tek örneği), tahta çıkmaktansa asayı oğlu Amandil'e devreden, Elros'un oğlu Vardamir tarafından sergilenmiştir.

27. Bazı diğer metinlerde "Kraliyet kanından olanların evliliği" şeklinde nitelenebilecek olan bu kuralın gerçekte hiçbir yasaya dayanmadığı, zaman içinde kök salan bir gelenekten ibaret olduğu iddia edilmiştir: "Gölgenin genişlediğinin ve iyiliksever halklar üzerine düştüğünün bir göstergesidir bu; çünkü ancak Elros'un soyundan gelenler ile diğer aileler arasında hayat çizgisi, zindelik ve yetenek bakımından var olan farklılıkların silikleştiği ya da tümüyle ortadan kalktığı bir zamanda çiğnenemez bir kural haline getirilmiştir."

28. Bu gerçekten garip, çünkü Ancalimë'nin yaşadığı dönemde Kral Varisi Anárion'dur. Elinizde tuttuğunuz kitabın "Elros Soyu" adlı bölümünde (sayfa 369) sadece Anárion'un kızlarının "asayı reddettiği" belirtilmiştir.

III

ELROS SOYU: NÚMENOR KRALLARI

Armenelos Şehrinin Kuruluşundan Çöküş'e Kadarki Süreç

Númenor Krallığı'nın İkinci Çağ'ın otuz ikinci yılında, Eärendil'in doksan yaşındaki oğlu Elros'un Armenelos kentinde tahta çıkışıyla başladığı kabul edilmektedir. Kendisi o andan itibaren Kraliyet Yıllıkları'nda Tar-Minyatur adıyla anılacaktı; çünkü krallara dünya üzerindeki en soylu dil olan Quenya, diğer bir deyişle Yüce Elf dili uyarınca unvan yakıştırılması bir gelenek haline gelmiş ve bu uygulama Ar-Adûnakhôr'un (Tar-Herunúmen) hükümranlık dönemine dek böylece sürüp gitmişti. Elros Tar-Minyatur Númenorluları tam dört yüz on sene boyunca yönetti. Çünkü Númenorlulara uzun bir ömür bahşedilmişti ve onların adamakıllı yaşlanması için Orta-Dünya'da yaşayan ölümlü İnsanlarınkinin üç katı zaman geçmesi gerekiyordu; fakat Eárendil'in oğlu hiçbir İnsanın sürmediği derecede uzun bir hayat sürdü ve onun soyundan gelenler atalarınınki kadar olmasa bile diğer tüm İnsanlardan, hattâ Númenorluların geri kalanından daha uzun bir yaşam çizgisine sahip oldular. Bu durum, Gölge'nin Númenor Adası'na yayılmasına kadar devam etti ve ancak ondan sonra Númenorluların yaşam süresi kısalmaya başladı.[1]

I *Elros Tar-Minyatur*
İkinci Çağ'ın başlamasından kırk sekiz yıl önce doğdu: Beş yüz yaşına gelinceye kadar yaşlanma belirtisi göstermeden hayat sürdükten sonra, toplamda 410 yılı bulan hükümranlığın ardından, 442 yılında hayata gözlerini kapadı.

II *Vardamir Nólimon*
İkinci Çağ'ın 61. yılında doğup 471 senesinde öldü. En büyük

tutkusu Elflerden ve İnsanlardan geçmiş dönemlerin gelenekleri ve efsaneleri hakkında bilgi ve belgeler toplayıp bunları incelemek olduğundan, kendisine Nólimon denmiştir. Elros öldüğü sırada 381 yaşındaydı ve tahta kendisi çıkmayıp Kraliyet Asası'nı doğrudan doğruya oğluna devretti. Yine de bir yıl süreyle hüküm sürmüş addedilerek[2] tarih kayıtlarına İkinci Kral olarak geçmiştir. Bu olaydan başlayıp Tar-Atanamir'in hükümranlığına dek, kralın sağlığı yerindeyken asayı halefine devretmesi geleneği bozulmamıştır; bu unsurlar üzerinde değerlendirme yapılırken, kralların akıl sağlıkları halen yerindeyken kendi hür iradeleriyle ölümü seçebildiği unutulmamalıdır.

III *Tar-Amandil*
Vardamir Nólimon'un oğlu olarak 192 yılında dünyaya geldi. 148 yıl hüküm sürdü[3] ve asayı 590 yılında devrederek 603 yılında öldü.

IV *Tar-Elendil*
Tar-Amandil'in oğlu; doğum senesi 350. 150 yıl hüküm sürdükten sonra asayı 740 yılında devretti ve 751 yılında öldü. Dedesi Vardamir Nólimon tarafından toplanmış sayısız parşömende ve benzeri eski belgede yer alan efsaneleri kendi elleriyle bir araya getirip düzenleyerek kitaplaştırmasından dolayı, ona bir de Parmaitë ismi yakıştırılmıştır. İleri yaşlarda evlendi ve çocukları içinde en büyüğü olan 521 doğumlu kızına Silmarien adını verdi.[4] Bu kızından olma torunu Valandil, Andúnië lordlarının soyunun da başlangıcı sayılır. Bu lordlar içinde en sonuncusu, çöküş sonrası Orta-Dünya'ya göç eden topluluğun başı olan Uzun Elendil'in babası Amandil'dir. Númenor gemilerinin ilk kez Orta-Dünya'ya dönüşü Tar-Elendil'in hükümranlık dönemine rastlamaktadır.

V *Tar-Meneldur*
Tar-Elendil'in üçüncü çocuğu ve tek oğlu olarak 543 yılında doğdu. 143 yıl asayı taşıdı ve nihayet 883 yılında onu devrederek 942 yılında da öldü. Gerçek adı Írimon olup, Meneldur ismini yıldız-

lara ve gökbilime olan merakı dolayısıyla almıştır. Aynı zamanda Tar-Elendil'in Orta-Dünya'ya ulaşan gemilerinin kaptanlığını da yapmış olan Amiral Vëantur'un kızı Almarian'la evlendi. Bilge bir kral olmasının yanı sıra, yumuşak huylu ve sabırlıydı. Asıl olarak Lindon Kralı Gil-galad'ın Eldar ve Dúnedain halklarına düşmanlık güden kötü bir ruhun Orta-Dünya'da kıpırdanmaya başladığını sezmesi ve huzursuzluğa kapılıp onların yardımına başvurması sonucu haberdar oldukları, ufukta beliren yeni tehditler karşısında ani bir karar alarak vaktinden çok önce asayı oğluna devredip krallıktan çekilmiştir.

VI *Tar-Aldarion*

700 yılında doğan bu kral, Tar-Meneldur'un en büyük çocuğu ve de tek oğluydu. 192 yıl hüküm sürdükten sonra asayı 1075 yılında kızına bırakarak tahttan çekildi ve 1098'de öldü. Gerçek adı Anardil olsa da, genç yaşlarından itibaren ağaçlarla yakından ilgilendiği ve tersanelerde kullanılmak üzere kereste elde etmek için büyük ağaçlar diktirdiği için Aldarion adıyla tanınmıştır. Daha da ayırt edici bir özelliği, gerek denizcilikte gerekse gemi inşası konusunda edindiği ustalıktı; bizzat kaptanlığını yaptığı filolarla Orta-Dünya'ya birçok yolculuk düzenlemiş ve bu süre zarfında Gil-galad'ın dostu ve de danışmanı olmayı başarmıştı. Onun Númenor Adası dışına oldukça sık çıkması ve her defasında bir öncekinden de uzun süre evinden uzak kalması karısı Erendis'i öfkeye sürüklemiş ve çift 882 yılında ayrılmıştır. Yegane çocukları, eşsiz bir güzelliğe sahip olan kızları Ancalimë'ydi. Kızının tahta çıkabilmesinin yolunu açmak için Aldarion veraset kanununu değiştirmiş ve böylelikle bir kralın erkek evladı bulunmaması durumunda en büyük kız çocuğunun tahta geçmesi mümkün kılınmıştır. Bu değişiklik, başta Aldarion'un büyük kız kardeşi Ailinel'in oğlu ve haliyle Aldarion'un öz yeğeni olması dolayısıyla eski yasa uyarınca varis konumunda bulunan Soronto olmak üzere, Elros'un soyundan gelenleri rahatsız etmiştir.[5]

VII *Tar-Ancalimë*

Tar-Aldarion'un tek çocuğu ve Númenor'un ilk Hükümran Kraliçesi'dir. 873 yılında doğmuş ve tam 205 yıl tahtta kalarak, bu bakımdan Elros hariç tüm diğer Númenor hükümdarlarını geride bırakmıştır. Kraliyet Asası'nı 1280 senesinde devretti ve 1285 yılında öldü. Evlenmemek için uzun süre direndiyse de, Soronto tarafından tahttan çekilmeye zorlanınca sırf onun muradına ermesine engel olmak için 1000 yılında Vardamir'in soyundan gelen Hallatan'ın oğlu Hallacar'la evlenmiştir.[6] Oğulları Anárion'un dünyaya gelmesinden sonra Ancalimë ve Hallacar arasında çekişme başladı. Kibirli ve başına buyruk biri olan kraliçe, Aldarion'un ölümünden sonra onun devlet yönetimine yerleştirdiği tüm politikaları hiçe sayıp Gil-galad'a yardımı kesmiştir.

VIII *Tar-Anárion*

Tar-Ancalimë'nin oğlu. 1003 yılında doğmuş, 114 yıl tahtta kaldıktan sonra asayı 1394 yılında devretmiş, 1404'te ölmüştür.

IX *Tar-Súrion*

Tar-Anárion'un üçüncü çocuğudur ve ablaları tahta çıkmaya yanaşmadığı için kral olabilmiştir.[7] 1174 yılında doğmuş, 162 yıl tahtta kalmış, asayı 1556 yılında devretmiş ve 1574 yılında ölmüştür.

X *Tar-Telperien*

Númenor'un ikinci Hükümran Kraliçesi. Uzun bir ömür sürdü (zaten Númenorluların kadınları erkeklerinden daha uzun ömürlü olur ve ayrıca yaşamlarına son verme konusunda da daha isteksiz davranırlardı) ve kimseyle evlenmeye ikna olmadı. Bundan dolayı da onun peşi sıra tahta, Tar-Súrion'un ikinci çocuğu olan Isilmo'nun oğlu Minastir geçti.[8] Tar-Telperien 1320 yılında doğmuş, 175 yıl tahtta kalmış, 1731 yılında tahttan çekildikten kısa bir süre sonra da ölmüştür.[9]

XI *Tar-Minastir*
Andúnië'ye ve adanın batı kıyılarına yakın bir tepe olan Oromet'e yüksek bir kule inşa ettirdiği ve günlerinin büyük çoğunluğunu batı ufkunu gözleyerek geçirdiği için ona bu isim verilmiştir. Çünkü onun dönemine gelindiğinde, Númenorluların yüreğindeki özlem hiç olmadığı kadar yoğunlaşmıştı. Eldar'ı seviyor fakat aynı zamanda da çekemiyordu. Sauron'a karşı verilen ilk büyük savaşta Gil-galad'a destek olmak üzere büyük bir filo yollayan odur. 1474 yılında doğmuş, 138 yıl krallık yapmış, 1869'da tahttan çekilmiş, 1873'te ölmüştür.

XII *Tar-Ciryatan*
1634 yılında doğdu, 160 yıllık hükümranlığın ardından 2029'da asayı devretti ve 2035'te öldü. Büyük bir kraldı fakat açgözlü ve zenginliğe düşkün biriydi. Görkemli bir ticaret filosu oluşturdu ve bu yolla oradaki halklar üzerinde baskı kurmak ve onları bunaltmak pahasına Orta-Dünya'dan yüklü miktarda maden ve değerli taş getirtti. Babasının ricalarına kulak asmayarak asa kendisine geçinceye kadarki süre zarfında adanın doğusuna, kuzeyine ve güneyine yelken açarak içindeki hırsı dindirmeye çalıştı. Babasını o henüz asayı devretmeyi düşünmezken buna zorladığı söylenir. Pek çokları, onun bu zorlayıcı tavrının Númenor Adası'nın huzur ve mutluluğu üzerine Gölge'nin ilk kez düşmesine sebep olduğu fikrindedir.

XIII *Büyük Tar-Atanamir*
1800 yılında doğdu ve öldüğü sene olan 2221'e dek toplam 192 yıl tahtta kaldı. Çöküş'ten kurtarılabildiği kadarına bakılarak, Kraliyet Yıllıkları'nda bu krala dair çok şey anlatıldığı söylenebilir. O da tıpkı babası gibi kibirli ve zenginliğe düşkündü; Númenorluların Orta-Dünya kıyılarında yaşayan İnsan topluluklarını haraca bağlaması onun hükümranlık zamanına rastlar. Gölge onun döneminde Númenor'u tam anlamıyla etkisi altına aldı; kral ve onun yolundan gidenler Valar inancına karşı görüş

beyan etmeye ve Valar ile Eldar'dan yüz çevirmeye başladılar. Yine de sağduyularını halen bir nebze koruduklarından, Batının Lordları'ndan korkuyorlar ve onlara açıkça meydan okumaya çekiniyorlardı. Atanamir'in bir diğer adı da İsteksiz'di, çünkü krallar içinde kendi hayatına son vermeyi ve asayı devretmeyi ilk reddeden oydu; o yüzden de bunama evresine gelip de ölüm onu zorla yakalayana kadar tahtta kaldı.[10]

XIV *Tar-Ancalimon*
1986'da doğmuş, 2386'daki ölümüne dek 165 yıl hüküm sürmüştür. Númenor Adası'nda kralın yandaşları –ki bunlar çoğunluğu oluşturuyordu– ve Eldar ile geçmişi çok eskilere dayanan dostluğu sürdürmek isteyenler arasındaki uçurum onun döneminde daha da genişledi. Kralın yaklaşımını benimseyenlerin çoğu Elf dillerini kullanmaktan kaçınmaya başlamış ve çocuklarına bu dilleri öğretmeyi kesmişti. Fakat sevgiden çok, biraz eski ananeleri ve devlet geleneğini sürdürme itkisiyle, biraz da aksi bir uygulamanın kötü şans getireceğinden korkularak, kraliyet unvanları Quenya dilinde verilmeye devam ediyordu.

XV *Tar-Telemmaitë*
2136 yılında doğdu, 2526 yılındaki ölümüne kadar 140 sene tahtta kaldı. Her ne kadar kral belli bir yaşa geldikten sonra devlet yönetiminde gerçek güç ve inisiyatif oğla veya danışmanlara geçiyorsa da, kralların babalarının ölümünden kendi ölümlerine dek tahtta kalması, onun döneminde kural halini almıştır. Yine aynı dönemde, Elros'un temellerini attığı bu ülke, tamamen Gölge'nin tesiri altına girdi. Hizmetkarlarına devamlı olarak *mithril* arayışında olmaları ve kendisine gümüş kaynakları bulmaları talimatını veren kral, ismini de bu madene olan tutkusundan alır.

XVI *Tar-Vanimeldë*
Hükümran Kraliçelerin üçüncüsü; 2277 yılında doğmuş, ölüm yılı olan 2637'ye kadar 111 sene asayı taşımıştır. Ne yöneticilik

vasıfları ne de yönetme hevesi güçlüydü, dans ve müzikle ilgilenmeyi tercih etti; devlet yönetiminde ipler kendisinden daha genç olmakla beraber Tar-Atanamir'in soyundan gelmesi bakımından onunla eş mertebeye sahip kocası Herucalmo'nun elindeydi bu dönemde. Karısının ölümü sonrası Kraliyet Asası'nı alan ve kendisini Tar-Anducal ilan eden Herucalmo, böyle yapmakla krallığı oğlu Alcarin'den esirgemiş ve kendinde tutmuş oldu; yine de bazıları onu on yedinci hükümran olarak tanımayıp Númenor kralları listesinde Tar-Telemmaitë'den *bir sonra* Alcarin'i gösterir. Tar-Anducal 2286'da doğmuş, 2657'de ölmüştü.

XVII *Tar-Alcarin*
2406 yılında doğdu, 2737'deki ölümüne kadar 80 yıl süreyle hükümdar kaldı. Hak ettiği tarihte tahta geçmiş olsaydı 100 yıl hüküm sürecekti.

XVIII *Tar-Calmacil*
2516 yılında doğdu, 88 yıl tahtta kaldı, 2825 yılında öldü. Gençliğinde büyük bir amiral olarak kendini kanıtlayıp Orta-Dünya sahillerinde geniş topraklar ele geçirmesinden dolayı bu ismi almıştır. Böylelikle Sauron'u kıyı şeridinden uzağa kaçırmış ve onun yeniden saldırıya geçeceği zamana kadar güç toplamak üzere doğuya çekilmesine yol açmıştır. Tar-Calmacil'in döneminde ilk kez bir krala Adûnaic dilinde bir isim verildi ve ona yakın çevresinde ve taraftarları arasında Ar-Belzagar denildi.

XIX *Tar-Ardamin*
2618 senesinde doğdu, 2899 yılında son nefesini verene dek 74 yıl tahtta kaldı. Adûnaic dilinde ismi Ar-Abattârik'tir.[11]

XX *Ar-Adûnakhôr (Tar-Herunúmen)*
Doğum tarihi 2709, hükümranlık süresi 63 yıl, ölüm tarihi 2962'dir. Kraliyet Asası'nı Adûnaic dilindeki bir unvanla devralan ilk kraldır; ne var ki, (az önce açıklanmış olan sebeplerle) korkusunu yenemediği için, Kraliyet Yıllıkları'na ismini Quenya

dilinde kaydettirmiştir. Bu kralın kendine yakıştırdığı, "Batının Efendisi" anlamına gelen unvan İnançlılarca kafirlik olarak nitelenmişti; çünkü bu unvan öteden beri sadece yüce Valar'dan biri olan Manwë'ye verilirdi. Bu kralın hüküm sürdüğü devrede Elf dillerinin Númenor Adası'nda kullanımı ve yeni nesillere öğretilmesi son bulduysa da, halen Eru Ilúvatar'ın dinine inanmakta olanlar arasında gizlice varlığını sürdürdü. Bu dönemle birlikte Eressëa'dan gelen gemiler Númenor'un batı kıyılarını gittikçe daha nadiren ve gizlice ziyaret eder oldu.

XXI *Ar-Zimrathôn (Tar-Hostamir)*
2798 yılında doğdu, 71 yıl hüküm sürüp 3033 yılında öldü.

XXII *Ar-Sakalthôr (Tar-Falassion)*
2876 yılında doğdu, 69 yıllık hükümranlığın ardından 3102 yılında öldü.

XXIII *Ar-Gimilzôr (Tar-Telemnar)*
2960 yılında doğdu, 3177 yılına denk gelen ölümüne kadar 75 yıl süreyle tahtta kaldı. Eski inanca sadık olan kesimin o tarihe dek karşılaştığı en amansız düşmandı; Eldar dillerinin kullanımını tamamen yasakladı, Eldar halkından herhangi bir kimsenin adaya ayak basmasına izin vermedi, onları buyur edenleri cezalandırdı. Geçmişten bu yana saygı duyulan değerlerin hepsine sırt çevirmişti, Eru Mabedi'ne de adım atmıyordu. Tar-Calmacil'in soyundan gelen Inzilbêth adlı bir leydiyle evlendi;[12] oysa Andunië Lordları'nın ailesinden Lindórië'nin kızı olan kraliçe, gizliden gizliye İnançlılar'ın tarafını tutuyordu. Aralarında hiçbir zaman sevgi bağları kurulamadı, üstelik çok geçmeden oğulları arasında da anlaşmazlık baş gösterdi. Annesi tarafından kayrılan büyük oğulları Inziladûn,[13] Eru inanışına sadık kalanlardanken, küçük kardeşi Gimilkhâd tam babasının oğluydu; öyle ki, yasalar izin verse Ar-Gimilzôr'un gönlü küçük oğlunu varis ilan etmekten yanaydı. Gimilkhâd 3044 yılında doğdu, 3243 yılında öldü.[14]

XXIV *Tar-Palantir (Ar-Inziladûn)*
3035 yılında doğdu, 78 yıl tahtta kaldıktan sonra 3255 yılında öldü. Kendisinden önceki kralların girdiği yoldan pişmanlık duyuyor, Eldar ile Batının Lordları arasında küllenen dostluğu tekrar pekiştirmek istiyordu. Inziladûn ismi, hem keskin gözlü hem de ileri görüşlü olduğu için ona yakıştırılmıştı, ondan nefret edenler bile bir kahinin beddualarından çekinir gibi onun sözlerine hedef olmaktan ürküyordu. Anneannesi Lindórie, kuzeni Tar-Palantir'in döneminde Andúnië lordluğu yapmış olan Númendil'in dedesi ve on beşinci Andúnië lordu Eärendur'un kız kardeşi olması bakımından Andúnië lordlarının akrabası sayıldığı için, Tar-Palantir zamanının büyük kısmını o yörede geçirir ve Kral Minastir zamanından kalma kuleye tırmanıp, Eressëa tarafından gelen bir gemi görmeyi umut ederek, hasretle ve uzun uzun batıya bakardı. Ne var ki, son nesil kralların küstahlığı ve ada halkının büyük çoğunluğunun kalbinin Valar ve Eldar'a karşı halen soğuk olması yüzünden, batıdan Númenor'a bir daha hiç gemi gelmeyecekti. Bu sırada Gimilkhâd Ar-Gimilzôr'un yolunu benimseyip onun takipçilerinin başına geçmişti ve Tar-Palantir'in politikasına açıkça karşı çıkarak bir yandan gizli faaliyetlerde bulunuyordu. Yine de İnançlılar bir süre için yeniden huzura ve serbestliğe kavuşmuştu; kral geçmiş dönemlerin geleneğine uyup festival günlerinde Meneltarma'nın tepesine tırmanıyor, Beyaz Ağaç eskisi gibi saygı ve ilgi görüyordu. Bunda Tar-Palantir'in ağacın ölmesi halinde kral soyunun da yok olup gideceği şeklinde bulunduğu kehanetin de etkisi büyüktü.

Tar-Palantir geç evlendi ve erkek evlat sahibi olamadı, yegane kızına ise Elf dilinde Míriel adını verdi. Fakat kral ölünce, kızı Míriel Gimilkhâd'ın –ki artık o da hayatta değildi–[14] oğlu Pharazôn'la evlenmeye zorlandı, üstelik amca çocuğu olmalarından dolayı bu durum yasalara da aykırıydı. Bunun üzerine Pharazôn Kraliyet Asası'na el koyup Ar-Pharazôn adıyla tahta çıktı ve Míriel'in ismi de Ar-Zimraphel şeklinde değiştirildi.[15]

XXV *Ar-Pharazôn (Tar-Calion)*
Númenor'un en büyük ve de sonuncu kralı. 3118 yılında doğup 64 yıl hüküm sürdükten sonra 3319 yılında gerçekleşen Çöküş sırasında öldü. Asayı eşinden zorla alarak tahta çıkmıştır:

Tar-Míriel (Ar-Zimraphel)
3117 yılında doğdu, Çöküş sırasında öldü.

Ar-Pharazôn'un icraatları ve kimisi övünülecek kimisi ise çılgınlık derecesinde aptalca olan davranışları hakkında detaylı bilgi, Elendil tarafından kaleme alınıp Gondor arşivlerinde saklanan "Númenor'un Çöküşü" adlı eserde mevcuttur.[16]

NOTLAR

1. Elros'un soyundan gelenlerin, Aldarion ve Erendis ile ilgili öyküde bahsi geçenler de dahil olmak üzere diğer tüm Númenorlularınkinden daha uzun bir yaşam süresine sahip olmasına birden çok kaynakta değinilmektedir. *Akallabêth*'te (*Silmarillion*, sayfa 261) Elros'un soyuna mensup olanların "Númenor standartlarına göre bile oldukça uzun bir ömür sürdüğü" belirtilirken, diğerlerinden kopuk bir diğer notta ise söz konusu uzun yaşama süresine kesin bir ölçü getirilmektedir: Elros'un soyundan gelen kişiler için "yaşama gücü"nün sonu –ki bunu yaşam süresinin sonlanmasıyla karıştırmamak gerekir– hayatlarının dört yüzüncü yılı civarında veya bundan biraz daha önce gerçekleşirken, bu soya mensup olmayanlar için aynısı iki yüzüncü yaşlarında veya bunun biraz sonrasında meydana gelir. Vardamir'den Tar-Ancalimon'a değin neredeyse tüm krallar dört yüz yaş sınırını geçmiş, bunu başaramayan üçü de dört yüze iki ya da üç sene kala hayatlarını yitirmiştir.

   Bu konu üzerine kaleme alınmış son yazıda (Aldarion ve Erendis öyküsü ile aynı döneme rastlamaktadır) yaşam süreleri arasındaki ayrımın büyük ölçüde abartıldığı göze çarpar. Söz konusu metinde, soylu sınıfa mensup olsun veya olmasın tüm Númenor halkının geri kalan İnsan kavimlerininkinin beş katı uzunluğunda bir yaşam çizgisine sahip olduğu vurgulanıyor ki bu, hem *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, i) maddesinde yer alan ve Númenorlulara "başlangıçta diğer İnsanlardan üç kat daha uzun bir yaşam süresi" biçen ifade ile hem de elinizde tuttuğunuz kitabın "Elros Soyu: Númenor Kralları" adlı bölümünün giriş kısmında-

ki benzer içerikli ifade ile çelişmektedir. Bu bağlamda, Elros'un soyundan gelenlerin sahip olduğu uzun ömür, diğer Númenorlulara oranla biraz daha uzun yaşama yetisine sahip olmak dışında pek de ayırt edici bir özellik olarak karşılanmıyor. Bu metinde Erendis örneğine ve Batı'da yaşayan "Bëorların" onunkinden biraz daha kısa olan hayat çizgisine değinilse de, Aldarion ve Erendis öyküsünün aksine, bu metinde tahmini yaşam sürelerinin hükümranların kaderine yön vermek açısından çok önemli ve de belirleyici kabul edildiğinin altı çizilmiyor.

Söz konusu metinde yalnızca Elros'un kayda değer uzunlukta bir yaşam sürdüğü söylenirken, o ve kardeşi Elrond'un kendilerine bahşedilmiş yaşam süreleri bakımından fiziki bir farklılık ortaya koymadığı, fakat İnsan kavmi içinde yaşamaya devam etmesi kararlaştırılan Elros'un ister istemez Quendi'den ziyade İnsan özelliklerinin ön plana çıktığı vurgulanır: Eldar'ın deyimiyle "her daim başka bir yer arayışı içinde olmak," ve içinde yaşadığı dünyadan "bezip" başka yerlere özlem duymak. Númenorluların yaşam süresindeki uzamanın Eldar'ın hayat tarzı ile kendilerininkini benzeştirmelerinin bir sonucu olduğu belirtilmektedir: Oysa Eldar ile aynı hale gelmeyip halen ölümlü İnsanlar oldukları ve Eldar'ın ruhen ve bedenen sahip olduğu dinçliği ancak belli bir ölçüye kadar edinebildikleri konusunda özellikle uyarılmışlardır. Gerçekten de, tıpkı Eldar gibi, diğer İnsanlara benzer şekilde doğup belli bir yaşa geliyorlar, "tam yetişkin" olduklarında ise normale oranla çok daha düşük bir hızla "yaşlanıyor"lardı. "Dünyadan bezme" emarelerinin başlaması, onlar için hayatlarının sonuna yaklaştıklarının habercisiydi. Hayat çizgilerinin son bulduğunu bildikleri halde, ölmemekte inat ederlerse, normal İnsanlarda görülene benzer bir hızda çürüme, yani yaşlanma evresine girerlerdi. Bu da, vücut ve akıl sağlığı tamamen yerinde olan dinç bir Númenorlunun on yıl kadar kısa bir süre içinde ihtiyarlayıp üstüne üstlük bunaması anlamına geliyordu. Önceki nesillerde "hayata asılmak" yerine gönüllü olarak yaşama gözlerini kapamayı seçerlerdi. "Hayata asılıp" sonuç olarak bunamış ve moruklamış bir vaziyette, gönülsüzce ölmeleri, Gölge'nin ada halkının düşünce yapısı üzerine çökmesinin ve Númenorluların geçmiş değerlere isyan etmesinin yarattığı sonuçlardan biri olup, olağan ömür çizgilerinin giderek kısalması sonucunu da doğurmuştur.

2. Bakınız: Sayfa 364, Not 26.
3. Burada karşımıza 147 yerine 148 rakamının çıkmasının nedeni, Vardamir'in hükümran addedildiği bir yılın da Tar-Amandil'in fiilen hükümranlık yaptığı süreye dahil edilmesi olmalı.

4. Silmarien'in Tar-Elendil'in en büyük çocuğu olduğuna şüphe yok; onun doğum tarihi birden çok kaynakta İkinci Çağ'ın 521. yılı olarak verilmekteyken, erkek kardeşi Tar-Meneldur'un doğum senesinin 543 olduğu kesindir. Yılların Öyküsü'nde (*Yüzüklerin Efendisi*, Ek B) ise Silmarien'in doğum tarihi, 548 senesine karşılık yazılmıştır ve Yılların Öyküsü'nün çok eski taslaklarından beri bunun değişmediği görülür. Bana öyle geliyor ki babam bu hususu zaman içinde revize etmiş fakat dizinde düzeltmeyi gözden kaçırmış.
5. Bu durum 351-352 numaralı sayfalarda irdelenen önceki ve sonraki veraset kanunları ile ve Soronto'nun anne tarafından Elros'un soyuna mensup olmasına dayanarak yeni yasa uyarınca Ancalimë'nin (eğer ki gerçekten de çocuk doğurmadan öldüyse) tek varisi olarak kalması hakkında söylenenlerle çelişmektedir. – Burada bahsi geçen "büyük kız kardeş" hiç kuşkusuz Soronto'nun "ablaları içinde yaşça daha büyük olanı"dır.
6. Bakınız: Sayfa 355.
7. Sayfa 358'e ve sayfa 365'deki 28 numaralı nota bakınız.
8. Tar-Súrion'un Isilmo adlı bir oğlu varken Kraliyet Asası'nın Tar-Telperien'e geçmesi şüphe uyandırıcıdır. Buradaki verasetin *Yüzüklerin Efendisi*'nde belirtilen yeni yasa uyarınca gerçekleştiği düşünülebilir; buna göre, kralın erkek evladı olmaması şartıyla kız çocuğun tahta geçmesi yaklaşımından ziyade, cinsiyete bakılmaksızın yaşça en büyük çocuğun varis olmasına dayanan basit yaklaşım (bakınız: Sayfa 351) geçerlidir.
9. Elinizdeki kitapta Tar-Telperien'in tahttan inip de yerine Tar-Minastir'in geçtiği yıl olarak belirtilen 1731, Sauron'a karşı verilen ilk savaşla ilgili pek çok kaynakta kesinkes altı çizilerek belirtilen tarihle çelişmektedir. Sırf Tar-Minastir tarafından gönderilen devasa Númenor filosunun 1700 yılında Orta-Dünya'ya ulaşmış olması bile, yanlışlığı gözler önüne sermeye yetiyor. Bu çelişkili duruma hiçbir şekilde açıklık getiremedim.
10. Yılların Öyküsü'nde (*Yüzüklerin Efendisi* Ek B) şu maddeye rastlarız: "2251 – Tar-Atanamir asayı devralır. Númenorlular arasında eski değerlere isyan ve ikilik başlar." Bu ibare, Tar-Atanamir'in ölüm yılı olarak 2221'in gösterildiği kitabımızdaki öyküye taban tabana zıt düşmektedir. 2221 tarihi, 2251'den yanlışlıkla türetilmiş olabilir, çünkü bazı diğer metinlerde 2251 Tar-Atanamir'in ölüm yılı olarak belirtilmiştir. Böylelikle, aynı sene farklı metinlerde hem tahta çıkma tarihi hem de ölüm tarihi olarak karşımıza çıkıyor ki kronolojik bakımdan tüm veriler, ilkinin yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla beraber, *Akallabêth*'te

(*Silmarillion*, sayfa 531) Númenor halkının Atanamir'in oğlu Ancalimon zamanında ilk kez fikir ayrılığına düşüp bölündüğü vurgulanmıştır. Bu durumda, Yılların Öyküsü'nde söz konusu konu başlığının hatalı yazıldığı ve asıl bilginin şu şekilde girilmesi gerektiği konusunda hemen hiç şüphem kalmadı: "2251 – Tar-Atanamir ölür. Tar-Ancalimon asayı devralır. Númenorlular arasında eski değerlere isyan ve ikilik başlar." Böyle olduğunu farz etsek bile, Atanamir'in ölüm tarihinin Yılların Öyküsü'nde yapılan bir düzeltmeden hareketle "Elros Soyu" adlı öyküde değiştirilmesi kulağa hiç de mantıklı gelmiyor.

11. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, i) kısmında bulunan Númenor'un Kralları ve Kraliçeleri adlı listede, on sekizinci sıradaki Tar-Calmacil'den bir sonraki hükümdar, on dokuzuncu sırada adı geçen Ar-Adûnakhôr'dur. Yılların Öyküsü Ek B'de ise Ar-Adûnakhôr'un asayı 2899 yılında devraldığı yazılıdır; buradan hareketle, *Tam Tekmil Orta-Dünya Rehberi* adlı eserinde Bay Robert Foster Tar-Calmacil'in ölüm tarihini 2899 olarak kayda geçirir. Diğer taraftan, Ek A'da Númenor hükümdarlarıyla ilgili verilen kısmın ilerleyen safhalarında Ar-Adûnakhôr yirminci kral olarak not edilmiştir. Bu noktada, 1964 senesinde kendisine bu hususla ilgili soru yönelten bir muhabire cevaben yazdığı mektupta babamın kullandığı ifadeye bakmakta fayda var: "Soyağacı incelendiğinde onun on altıncı kral ve aynı zamanda on dokuzuncu hükümdar olduğu görülüyor. Yirmi yerine yanlışlıkla on dokuz yazmış olabileceğim gibi, listeden bir ismi çıkarmış olmam da mümkün." Babam, mektubu kaleme aldığı tarihte konuyla ilgili yazılar elinin altında olmadığı için soruya kesin bir cevap veremediğini itiraf eder.

Akallabêth'in kurgusu üzerinde çalışırken, babamın orijinal metinde kullanmış olduğu "Ve yirminci kral kendisine atalarından miras kalmış olan asayı devralıp Adûnakhor adıyla tahta çıktı" ibaresini "Ve on dokuzuncu kral..." (*Silmarillion*, sayfa 549) şeklinde; benzer biçimde "dört ve yirmi" ibaresini "üç ve yirmi" (*Silmarillion*, sayfa 553) şeklinde değiştirdim. O sıralar "Elros Soyu" dizininde Tar-Calmacil'den sonra tahta çıkan hükümdarın Ar-Adûnakhôr değil de Tar-Ardamin olduğunun belirtilmesi dikkatimi çekmemişti; şimdiyse sırf Tar-Ardamin'in ölüm tarihi olarak burada verilmiş olan 2899 bile onun yanlışlıkla *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki listenin dışında bırakıldığını ortaya koyup durumu açıklığa kavuşturmaya yetiyor.

Üzerinde durulması gereken bir diğer unsur da; gerek *Yüzüklerin Efendisi* Ek A'da, gerek *Akallabêth*'te, gerekse "Elros Soyu"nda, Adûnaic dilinde bir unvan eşliğinde asayı devralan ilk kralın Ar-Adûnakhôr ol-

duğu konusunda ağız birliğine varılmış olmasıdır. Tar-Ardamin'in basit bir gözden kaçırış sonucu *Yüzüklerin Efendisi* Ek A'daki liste dışında tutulduğu varsayılırsa, hanedan mensuplarının taşıdığı isimlerdeki tarz değişikliğinin Tar-Calmacil'den sonraki hükümdar ile başlaması hayret vericidir. Bu karmaşık durumun basit bir gözlem hatasından ziyade senaryo üzerinde yapılması tasarlanan çok daha geniş kapsamlı değişiklikten kaynaklanıyor olması da her zaman ihtimal dahilinde.

12. İki ayrı soyağacı tablosunda da babası, Tar-Calmacil'in 2630 yılında dünyaya gelmiş olan ikinci oğlu Gimilzagar olarak gösteriliyor olsa da, bu mümkün değil: Inzilbêth ancak aradan başka isimler çıkarıldığı takdirde Tar-Calmacil'in soy kütüğünde yer bulabiliyor.

13. Babamın *J.R.R. Tolkien'den Resimler* adlı eserinin 1979 baskısında, 45 numaralı çizimler arasında *Inziladûn* başlığı altında gösterilen ve sağ altta yer alan, hemen aşağısında hem Fëanor dilindeki adı *Númellótë*, hem de tercümesi "Batının Çiçeği" yazılı çiçekle büyük ölçüde benzeşen, fazlaca detaylı çizilmiş bir çiçek resmi daha vardır.

14. *Akallabêth*'te (*Silmarillion*, sayfa 552) Gimilkhâd'ın "iki yüz yaşına basmadan iki yıl önce öldüğü" ve bunun, "her ne kadar Elros'un soyunun son demlerine denk geliyor olsa da, bu soyağacına mensup biri için erken sayılacağı" yazılıdır.

15. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A'da da belirtildiği gibi, asıl varis, Hükümran Kraliçelerin dördüncüsü olarak tahta çıkması gereken Míriel'di.

    "Elros Soyu" ile Yılların Öyküsü arasında tespit ettiğim son bir çelişki, Tar-Palantir'in hükümranlığına denk gelen evrede karşımıza çıkıyor. *Akallabêth*'te (*Silmarillion*, sayfa 551) "Inziladûn asayı devralınca eski geleneğe uyarak kendisine Elf dilinde Tar-Palantir unvanını yakıştırdı," denmektedir; Yılların Öyküsü'nde ise şu maddeye rastlarız: "3175 – Tar-Palantir'in pişmanlığı. Númenor'da iç savaş." Her iki veri de göz önüne alındığında, onun tahta 3175 yılında çıktığı neredeyse kesin görünüyor, "Elros Soyu"nda babası Ar-Gimilzôr'un ölüm tarihi olarak ilkin 3175 senesinin verilip sonradan bunun 3177 olarak değiştirilmesi de bunu destekler nitelikte. Tıpkı Tar-Atanamir'in ölüm tarihinde olduğu gibi (yukarıdaki 10 numaralı nota bakınız) burada da, Yılların Öyküsü ile çelişen bu küçük değişikliğin ne amaçla yapıldığını anlamak güç.

16. *Akallabêth*'in yazarının Elendil'in kendisi olduğuna yalnız bu metinde değinilir. Benzer şekilde, diğer bir kaynakta da, "Númenor'dan günümüze kalmayı başarmış az sayıda detaylı tarihçeden biri olan" Aldarion ve Erendis hakkındaki öykünün, Elendil'in ilgisini çekebilmesi sayesinde bu denli bütün halde korunabildiği vurgulanır.

IV

GALADRIEL VE CELEBORN'UN ÖYKÜSÜ

ve Lórien Kralı Amroth'un Öyküsü

Tüm Orta-Dünya tarihinde Galadriel ve Celeborn'un öyküsündeki kadar çok sorunun bir araya geldiği başka bir evreye rastlanmaz ve kabul etmek gerekir ki bu öykü, "alışılageldik konu akışında saklı olan" ciddi tutarsızlıklar içermektedir. Şu da var ki, konu başka bir açıdan ele alınacak olursa, bu durum, Galadriel'in genel tarihçede üstlendiği rolün yavaş yavaş ortaya çıkışı ve onun öyküsünün devamlı değişikliklere maruz kalışıyla açıklanabilir.

Buradan hareketle; önceki senaryoya göre, başlangıç safhasında Galadriel'in İlk Çağ henüz bitmemişken Beleriand'dan tek başına yola çıkıp dağları aşarak doğuya gittiği ve Celeborn'un kendi ülkesi olan Lórien'de onunla tanıştığı kesindir; bu veriler şu ana dek baskı yüzü görmemiş olan bazı metinlerde açıkça belirtilmekle beraber, *Yüzük Kardeşliği* II/7'de Galadriel'in Frodo'ya yaptığı konuşma sırasında Celeborn'dan bahsederken söylediği şu cümlelerle de teyit edilmiş oluyor: "Celeborn çok eski zamanlardan beri Batı'da yaşıyordu ve ben de senin aklının alamayacağı kadar uzun bir süre onun yanında bulundum; öyle ki, dağları aştığımda Nargothrond veya Gondolin henüz düşmemişti bile. İkimiz birlikte asırlar boyu mücadele verip dünyamızın yenilgiye sürüklenmesine tanıklık ettik." Bu kapsamda, Celeborn'un bir Nandorin Elfi, yani Cuiviénen'den başlayan Büyük Yolculuk sırasında Dumanlı Dağlar'ı aşmayı reddeden Teleri'den biri olması kuvvetle muhtemel.

Diğer yandan, *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'de bu öykünün nispeten daha sonradan yazılmış farklı bir versiyonuyla karşılaşırız. Söz konusu metinde, İkinci Çağ'ın başlarında "Thingol'ün akrabası Celeborn'un Lune'nin güneyindeki Lindon'da bir süre ikamet ettiği ve karısının da tüm Elf kadınlarının en yücesi Galadriel olduğu"

söylenir. Babamın *Ve Yol Böylece Sürüp Gider* adlı eserinin Notlar kısmında ise (1968, sayfa 60) Galadriel'in "kocası Celeborn (Sindar halkından) ile birlikte Eredluin Dağları'nı aştığı ve Eregion'a ulaştığı" yazılıdır.

Silmarillion'da Galadriel ile Celeborn'un Doriath'ta karşılaşmasının yanı sıra Celeborn ile Kral Thingol'ün akrabalığına (sayfa 248) ve her ikisinin İlk Çağ'ın sona ermesinden sonra Orta-Dünya'da kalmış olan Eldar halkına mensup olduğuna değinilmektedir (sayfa 527).

Galadriel'in Orta-Dünya'da kalışının ardında yatan sebepler ve gerekçeler hakkında birbiriyle farklılık gösteren pek çok açıklama bulunuyor. *Ve Yol Böylece Sürüp Gider* adlı eserden alınmış olan az önceki pasajda açıkça şöyle denir: "Birinci Çağ'ın sonunda Morgoth'un devrilmesini izleyen süreçte Galadriel'in ülkesine dönmesine yasak getirilmiş, o da bunu haber alınca, mağrur bir ifadeyle öyle bir niyet zaten beslemediğini belirtmişti." *Yüzüklerin Efendisi*'nde bu yönde bir imaya rastlanmasa da; 1967 tarihli bir mektubunda babam şöyle belirtmektedir:

> Sürgünler'in geri dönmesine izin verildi... İsyanda elebaşı rolü oynamış birkaç isim bunun dışında bırakılmıştı ki, *Yüzüklerin Efendisi*'ne konu olan dönemde bunların içinde halen hayatta olan tek kişi Galadriel'di. Lórien'de yas tuttuğu dönemde bu matemin dünya var oldukça devam edeceği fikrine kapıldı. Bunun üzerine, her ne kadar kendisi için bu yol kapalı olsa da, Aman'ın görüş sınırları içinde bulunan yalnız bir ada olan Eressëa'da cezai değil de ruh arındırma amaçlı bir sürgüne çıkabilmesi için Frodo'ya özel bir hak tanınmasına yönelik bir dilek veya dua eşliğinde matemine son verdi. Bu dileği kabul oldu... Bununla beraber, Sauron'a karşı verilen mücadeledeki katkısından, hepsinden önemlisi de, yüzüğü taşıma görevi kendisine önerildiğinde ihtiraslarına direnip de bu teklifi reddetmesinden ötürü, üzerine konmuş olan kişisel yasak da kaldırıldı. Bu sayede sonuçta onu da gemiye binerken görürüz.

Ne var ki, kendi içinde olumlu sayılabilecek bu unsur, "Lórien'e Veda" adlı bölüm kaleme alındığı sırada Galadriel'in Batı'ya yapacağı olası dönüş konusunda yasaklı olduğu fikrinin babam tarafından henüz benimsenip benimsenmemiş olduğunu ortaya koymuyor; fakat ben öyle olduğu kanısındayım (*Yüzüklerin Efendisi*, sayfa 440).

Çok sonraları, *Ve Yol Böylece Sürüp Gider* kaleme alındıktan kesinlikle daha sonra yazılmış ve dilbilimsel ögeleri ön plana çıkan bir denemesinde, babam bu hikâyeyi kayda değer ölçüde farklı yansıtmaktadır:

> Galadriel ve erkek kardeşi Finrod, Indis'in ikinci oğlu Finarfin'in çocuklarıydı. Vanyar halkına has altın sarısı saçlara ve onların herkesçe bilinen o soylu ve kibar tavrına sahip olan ve tıpkı onlar gibi içinde Valar sevgisi yaşatan Finarfin'in bu bağlamda ruhen ve bedenen anne tarafına çektiği rahatlıkla söylenebilir. Erkek kardeşleri arasında çıkan sürtüşme ve onların Valar'a yabancılaşmasından olabildiğince uzak durmaya çalışan Finarfin, daha çok, dillerini de öğrenmiş olduğu Teleri arasında vakit geçirmekte buluyordu huzuru. Alqualondë Kralı Olwë'nin kızı Eärwen ile yaptığı evlilik, çocukları ile Beleriand'da bulunan Doriath'ın kralı Elu Thingol arasında akrabalık bağı oluşmasını sağlamıştı; çünkü Kral Thingol, Olwë'nin kardeşiydi. Çocuklarının ileride Sürgün'e gönüllü olarak katılma kararı almasına yol açan ve böylelikle Beleriand'ın kaderi üzerinde önemli sonuçlar doğuran da bu akrabalıktı zaten. Güzel yüzü ve altın sarısı saçlarının yanı sıra yüce gönüllü ve cömert oluşuyla da tıpkı babasını andırıyordu Finrod. Noldor'a özgü cesarete ve özellikle gençlik yıllarında üzerinden hiç eksik olmayan sabırsızlık ve tez canlılığa da sahipti; Telerin halkına mensup annesinden de deniz sevgisini ve uzak diyarlara duyulan özlem ile daha önce hiç görmediği yeni yerler keşfetme arzusunu kapmıştı. Galadriel'in ise, olsa olsa Fëanor'dan sonra, Noldor halkı içinde en üstün niteliklisi olduğu söylenebilir; kaldı ki zekâ bakımından Fëanor'un

da üzerindeydi ve bilgi dağarcığı gün geçtikçe artıyordu.

Doğum sırasında almış olduğu isim, "Oğlan-kız" anlamına gelen Nerwen'di[1] ve bu ismi doğrularcasına Noldor kadınlarının ölçülerine göre bile uzun sayılabilecek boydaydı; beden, ruh ve irade bakımından sahip olduğu güç, onu gençliklerinin en verimli ve kuvvetli evresindeki Eldar bilginlerine ve atletlere rakip kılar nitelikteydi. Eldar halkı arasında bile hemcinslerinden daha güzel kabul ediliyor, özellikle saçlarıyla hayranlık uyandırıyordu. Saçları büyükannesi Indis ve babası Finarfin'inkiler gibi altın sarısı olmakla beraber, onlarınkinden daha yoğun ve parlaktı; çünkü onun altın saçları, annesinin yıldızımsı ışıltılar saçan gümüş rengi saçlarından da izler taşıyordu. Öyle ki, Eldar'ın ifadesine göre, İki Ağaç'ın, yani Laurelin ve Telperion'un ışığı onun saçındaki buklelere işlemişti sanki. Pek çokları Fëanor'un, İki Ağaç'ın sonradan onun ellerinde Silmaril taşları şekline bürünecek olan ışığını hapsedip birbirine karıştırma fikrine ilkin bu sözler üzerine kapıldığını ileri sürer. Çünkü Fëanor Galadriel'in saçlarının güzelliğine hayrandı ve onu izlerken mest oluyordu. Ona saçından bir buklecik kesip vermesi için Galadriel'e her biri ayrı zamanlarda olmak üzere tam üç kez yalvardıysa da kız ona saçından bir tel dahi sunmamıştı. Valinorlu Eldar halkının en yüce iki ferdi olan bu iki akrabanın yıldızlarının barışmadığı, daha o zamandan belliydi.

Galadriel mutluluk içindeki Valinor ülkesinde doğmuştu, fakat bu durum, Kutsanmış Krallık'ın yerinin keşfedilmesi yüzünden çok uzun sürmedi; Galadriel'in ruhu huzur bulmayacaktı artık. Çünkü halkların ve bireylerin olabilecek en ciddi sınavdan geçtiği o dönemde Noldor'un içine sürüklendiği çekişmenin tam ortasında bir o yana bir bu yana savruluyordu. Finarfin dışında Finwë'nin soyundan gelenlerin hepsi gibi o da, gururlu, güçlü ve bildiği yoldan şaşmayan biriydi; akrabaları içinde kendisine en yakın gör-

düğü kardeşi Finrod'un uzak diyarları sahiplenip kimsenin vesayeti altında olmaksızın dilediğince yönetme düşlerini o da paylaşıyordu. Ama ruhunun derinliklerinde Vanyar'ın o erdemli ve cömert ilkelerini barındırıyor, asla unutamadığı Valar'ın hatırasına halen saygı duyuyordu. Çocukluk yıllarından bu yana başkalarının zihnini okumak gibi hayret verici bir özelliği vardı; karşısındaki hakkında hüküm verirken merhametli ve anlayışlı davranır, iyi niyetini kimseden esirgemezdi... Fëanor hariç. Onun ruhunda, korkuyla karışık bir nefret beslediği, karanlık bir şeyler olduğunu seziyor; fakat aynı karanlık gücün gölgesinin, kendisi de dahil olmak üzere tüm Noldor halkının üzerine düştüğünü her nasılsa fark edemiyordu.

Aradan bir süre geçtikten sonra Noldor'un beklediği gerçekleşip de Valinor'un ışığı sönünce, onları bulundukları yerde alıkoyan Valar'a karşı başlatılan isyana o da katıldı; sürgün yoluna bir kez çıkınca kararından ödün verip de asla geri dönmedi ve Mandos'un Kehaneti'ne kulak asmayarak Valar'ın son mesajını da böylece reddetmiş oldu. Teleri'ye yapılan acımasız saldırı ve gemilerinin yağmalanmasından sonra bile, annesinin akrabalarını korumak üzere Fëanor'a karşı amansızca mücadele vermek zorunda kalsa da, yolundan sapmadı. Merhamet dileyen yenik bir zavallı gibi geri dönmeyi gururuna yedirmesi söz konusu olamazdı; bundan böyle her nereye giderse gitsin Fëanor'u takip edip onun planlarını bozmak ve yoluna köstek olmak için yanıp tutuşuyordu. Kadim Zamanlar'ın sonuna gelinip de Morgoth'a karşı nihai zafer kazanıldığında bile, Valar'ın bu savaşta Morgoth'a karşı mücadele edenlerin tümünü affetmesi karşısında bile gururundan taviz vermemiş ve Orta-Dünya'da kalmayı seçmişti. Gençliğinde sahip olmayı düşlediği şeylerin tümünü nihayet elde etmesi için aradan iki uzun çağ daha geçmesi gerekmişti; ve işte, Güç Yüzüğü ve o çok hayalini kurduğu Orta-Dünya'nın mutlak haki-

> miyeti avucunun içindeydi artık. Fakat o zamana gelinene kadar Galadriel'in sağduyusu ve bilgeliği zirve noktasına erişmişti ve kendisine sunulan bu lütufları geri çevirmekle son sınavı da başarıyla geçip Orta-Dünya'dan sonsuza dek ayrıldı.

Bu son cümle ile, Frodo'nun Lothlórien'de Tek Yüzük'ü Galadriel'e sunduğu sahneye (*Yüzük Kardeşliği* II/7) atıfta bulunulduğu çok açık: "İşte o an nihayet geldi. Yüzüğü bana kendi ellerinle vermekle, Karanlıklar Lordu'nun yerine bir Kraliçe geçirmiş olacaksın!"

Silmarillion'da (sayfa 183) anlatıldığına göre, Noldor halkı Valinor'da isyan başlattığı sırada, Galadriel

> oradan ayrılmaya çok hevesliydi. Herhangi bir yeminde bulunmaktan kaçınıyordu, ama Fëanor'un Orta-Dünya ile ilgili sözleri benliğinin derinliklerinde bir kıpırtı uyandırmıştı; onun bahsettiği o alabildiğine uzanıp giden bakir topraklara özlem duyuyor, orada dilediği gibi yönetebileceği bir krallığa sahip olma hayali ile yanıp tutuşuyordu.

Bununla birlikte, elinizde tuttuğunuz kitapta, Silmarillion'da izine rastlanmayan bazı özellikler yer almaktadır: Thingol'le olan akrabalık bağlarının Finarfin'in çocuklarını Fëanor'un isyanına katılma kararı almaya iten etkenlerden biri oluşu; Galadriel'in ta baştan itibaren Fëanor'a antipati ve güvensizlik duyarken, bir yandan da onun üzerinde yarattığı etki; Alqualondë'de Noldurluların kendi içinde çıkan çatışma – Finarfin'in akrabalarının Teleri'nin öldürülmesinde bir payı olmadığına dair Angrod'un Menegroth'ta Thingol'ün önüne sürdüğü sav (Silmarillion, sayfa 270-281). Az önce aktarılmış olan pasajda en çok dikkati çeken şey, Galadriel'in Birinci Çağ'ın sonunda Valar'ın affını reddettiği şeklinde kullanılan ifadedir.

Bu denemenin ilerleyen kısımlarında, annesi tarafından Nerwen, babası tarafındansa Artanis (Soylu Kadın) ismiyle anılmasına rağmen, kızın bunlar yerine Sindarin dilindeki adı olan Galadriel'i benimsediği vurgulanır; "çünkü taşıdığı isimler içinde en güzeli buy-

du, üstelik ona ileride Beleriand'da evleneceği o zamanki aşkı Telerilerden Teleporno tarafından verilmişti." Burada bahsi geçen Teleporno, Celeborn'un ta kendisidir ve metnimizin devamında da üzerinde durulacağı gibi, elinizdeki öyküde farklı bir tarihsel gelişimle okura sunulmuştur (sayfa 388-389); Teleporno'nun ismi içinse Ek E, sayfa 441'e bakınız.

Noldor'un isyanı sırasında Galadriel'in takındığı tavra ilişkin, okuyucuya ucundan hissettirildiği halde hiçbir zaman yazıya dökülmemiş olan, içeriği tamamen farklı bir diğer versiyon, babamın hayatının son döneminde yazdığı, kısmen okunabilen bir notta karşımıza çıkar: Gerçekten de, babam Galadriel ve Celeborn teması ve belki de Orta-Dünya ve Valinor üzerine son yazısını, ömrünün son ayı içinde kaleme almıştır. Söz konusu öyküde babam, Galadriel'in Valinor'da çoktandır üstlenmeye başladığı, Fëanor'unkiyle yaklaşım olarak zıtlaşmakla beraber eş seviyede olan yöneticilik rolüne vurgu yapar; Fëanor'un başını çektiği isyana katılmak bir yana, bunun her bakımdan karşısında durmuştur Galadriel. Onun Valinor'dan ayrılma ve sahip olduğu yetenekleri sergilemek üzere Orta-Dünya'ya gitme arzusunda olduğu bu öyküde de doğrulanır; çünkü "zekâsının parlaklığı ve aldığı kararları çabucak ve etkinlikle uygulamaya koymakta gösterdiği beceri sayesinde, Valar'ın Eldar ile paylaşmayı uygun gördüğü öğretiler içinde erişebildiklerinin hepsini çok erken yaşta hatmetmiştir" ve Aman'ın koruması altında kendisini eli kolu bağlı hissetmektedir. Görünen o ki, Manwë Galadriel'in beslediği arzulardan haberdar olduğu halde, bunları engellemek için hiçbir girişimde bulunmamış, diğer yandan, ayrılması için ona resmi izin de vermemiştir. Ne yapacağı konusunda bir çözüm yolu arayan Galadriel'in düşünceleri çok geçmeden Teleri'nin gemilerine kayar ve bir süreliğine annesinin Alqualondë'deki akrabalarının yanına yerleşir. Orada bulunduğu sırada, bu öyküde de bir Telerin prensi olarak tanıtılan, Alqualondëli Olwë'nin oğlu ve dolayısıyla kendisiyle yakın akraba olan Celeborn ile tanışır. Birlikte bir gemi inşa edip Orta-Dünya'ya yelken açma planları kurarlar ve bu girişimlerinde kendilerine izin vermesi için tam Valar'a başvurmaya niyetlenmişlerdir ki, Melkor Valmar'dan kaçarak beraberinde Ungoliant'la geri dönüp Ağaçlar'ın ışığını yok eder. Valinor'un Karanlığa Gömülüşü sonrası Fëanor'un

çıkardığı isyana Galadriel katılmamıştır: Aksine, Noldor'un saldırısı karşısında Alqualondë'yi savunurken Celeborn'la omuz omuza kahramanca dövüşürler ve Celeborn'un gemisini onların gazabından kurtarmayı başarırlar. Valinor'un akıbeti hakkında ümitsizliğe kapılan ve Fëanor'un vahşiliği ve gaddarlığı karşısında dehşete düşen Galadriel, Manwë'nin onay vermesini beklemeksizin karanlığa doğru yelken açar; kaldı ki o anki şartlarda yola çıkış gerekçesi mantıklı görünse de, Manwë'nin buna onay vermeyeceği açıktır. Böyle yapmakla, Valinor'dan ayrılmaya yönelik getirilen yasağı çiğnemiş ve Valinor'un kapılarının kendisine sonsuza dek kapanmasını göze almış olmaktadır. Her nasılsa, Celeborn ile birlikte Orta-Dünya'ya Fëanor'dan çok daha erken ulaşırlar ve Círdan'ın hüküm sürdüğü limana yanaşırlar. Orada Elwë adıyla tanınan Thingol'ün akrabası oldukları duyulunca, büyük bir coşku ve sevinçle karşılanırlar. Sonraki süreçte, Valar onlara getirmiş olduğu seyahat etme yasağını kaldırmadığı ve kendileri de herhangi bir katkıda bulunamadığı için sonunu ümitsiz gördüklerinden, Angband'a karşı verilen savaşa katılmazlar; dahası, Beleriand'dan çekilip, aynı zamanda Morgoth'un takviye kuvvetler çekeceği bölge olmasından korktukları doğuda güç toplamak ve oradaki Karanlık Elfleri ve İnsan kavimlerini eğitip saflarına katmak gerektiği yönünde önerilerde bulunurlar. Gel gör ki, böylesi bir politikanın Beleriandlı Elfler tarafından kabul görme olasılığı olmadığını fark eden Galadriel ve Celeborn, İlk Çağ henüz sona ermeden Ered Lindon'u aşıp yola çıkar; bu sırada Valar'ın onlara Batı'ya dönmeleri için verdiği izni de geri çevirirler.

Onu Aman'dan (Celeborn ile beraber) ayrı bir gemiyle yola çıkarken gösterecek kadar Galadriel'i Fëanor isyanının dışında tutan bu yaklaşım, diğer metinlerde bu konuyla ilgili yapılan anlatılarla ciddi anlamda ters düşmektedir. Bir yandan Galadriel'in Valinor'dayken takındığı başına buyruk ve kural tanımaz tavır, diğer yandansa Orta-Dünya'da edindiği konum ve güç, öykünün bu versiyonunun tarihsel olmaktan ziyade felsefi niyetle tasarlandığını ortaya koyuyor. Bu metin benimsenmiş olsa *Silmarillion*'un içeriğinde büyük değişiklikler yapılması gerekeceği kesin; babamın yapmak istediği de hiç şüphesiz buydu. İsyan ve Noldor'un kaçışı konularının işlendiği orijinal öyküde, Galadriel'e kendi yola çıkışından çok daha önce gerçek-

leşen bu olaylarda yer verilmediği gibi, İlk Çağ'daki olaylar dizisine dahil oluşundan itibaren yaptıkları, *Silmarillion* o dönemde henüz baskıya verilmemiş olduğundan, köklü değişikliklere tabi tutulabilirdi. *Silmarillion* bitmiş öykülerden kurulu bir yapıya sahip olduğu için, tasarı aşamasında kalmış bazı denemeleri ona katmam anlamsız olurdu.

Diğer yandan, Celeborn'un Amanlı bir Telerin Elfi kimliğine büründürülmesi, sadece *Silmarillion*'da anlatılanlarla değil, geride bıraktığımız 380. sayfada bulunan, *Ve Yol Böylece Sürüp Gider* adlı kitaptan yapılmış alıntılarla ve Celeborn'un Beleriandlı bir Sindarin Elfi olduğunun vurgulandığı *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'deki ifadelerle çelişmektedir. Hikâyede böylesine temel değişiklikler yapılmasına, Galadriel'in Aman'dan isyancı Noldor'la beraber değil, *ayrı* bir gemiyle yola çıktığı şeklindeki yeni türetilmiş faktör sebep gösterilebilir. Celeborn ise sayfa 385'de içinden bir kesit sunulmuş olan metinde Telerin Elfi'ne dönüştürülmüştür bile; aynı öyküde Galadriel'in Fëanor'un elebaşılığında çıkarılan isyana katılıp Valinor'dan sefere çıkışı anlatılmakta, fakat Celeborn'un Orta-Dünya'ya nasıl vardığı konusuna değinilmemektedir.

Silmarillion, *Ve Yol Böylece Sürüp Gider* ve *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'de (Valar'ın yasağı ve de yasağın kaldırılması kısımları haricinde) detayları verilmiş olan eski versiyon gayet açıktır: İkinci büyük Noldor grubunun liderlerinden biri olarak Orta-Dünya'ya gelen Galadriel, Doriath'ta Celeborn ile tanışır ve bir süre sonra onunla evlenir; Thingol'ün erkek kardeşi Elmo'nun torunudur Celeborn... Elmo ise ağabeyleri Elwë (Thingol) ile Olwë arasında tercih yapıp "kendisini çok seven Elwë'nin yanında kalmayı seçmesi" dışında hakkında hiçbir şey söylenmeyen esrarengiz biridir. (Elmo'nun oğlunun ismi Galadhon, onun oğulları da Celeborn ve Galathil'di. Galathil'in kızı Nimloth ise Thingol'ün varisi Dior ile evlenmiş ve ondan Elwing adlı bir kız çocuk dünyaya getirmişti. Bu soyağacına göre Celeborn, Alqualondëli Olwë'nin torunu olan Galadriel ile akraba olmakla beraber, bu akrabalığın derecesi, Celeborn'un da Olwë'nin torunu sayılmasına yetecek kadar yakın değildi.) Doriath yıkıldığı sırada Celeborn ve Galadriel'in orada bulunduğu (kaldı ki bir metinde Celeborn'un "Doriath'ın yağmalanmasından kaçmayı başar-

dığı" belirtilir) ve belki de Elwing'in Silmarillerden biriyle beraber Sirion Limanları'na kaçmasına yardım ettiği doğal birer varsayımsa da hiçbir yerde kâğıda dökülmemiştir. *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'de Celeborn'un Lune'nin güneyindeki Lindon'da bir süre ikamet ettiğinden bahsedilir;[2] ama İkinci Çağ'ın başlarında Galadriel ile beraber Dağlar'ı aşıp Eriador'a geçmişlerdir. Bunu izleyen süreçte yaşadıkları, birebir babamın yazdığı olaylar silsilesi içinde, metnin devamındaki kısa öyküde sunulmaktadır.

Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü

Bu başlık altında karşınıza çıkacak olan metin, her ne kadar senaryosu alelacele kaleme alınmış ve kabataslak oluşturulmuş olsa da, İkinci Çağ'ın 1701. yılında Sauron'un yenilip Eriador'dan kovulmasına kadarki süreçte Orta-Dünya'nın batısında yaşanan olaylarla ilgili adeta tek yazılı kaynaktır. Bunun dışında konuyla ilgili rastladığımız yegane veriler, Yılların Öyküsü'ne serpiştirilmiş kısa ve kopuk maddeler ile *Silmarillion*'un içinde yer alan ve *Güç Yüzükleri ve Üçüncü Çağ Hakkında* adını taşıyan çok daha yüzeysel ve belli bölümlere yer verilen bir anlatımdan öteye gitmiyor. Metin akışı içinde o kitaba atıfta bulunuluşuna ve Galadriel'in Finarfin'in kızı ve Finrod Felagund'un kız kardeşi olarak gösterilişine bakılırsa (çünkü bunlar söz konusu prenslere sonradan, hikâyenin revize edilmiş baskısıyla beraber verilen isimlerdir; sayfa 425, not 20'ye bakınız), işbu metnin *Yüzüklerin Efendisi*'nin basımından sonra kaleme alındığı kesinlik kazanıyor. Zaman içinde metnin içeriği büyük ölçüde değiştirildiğinden, neyin öykünün asıl versiyonunda mevcut olup da neyin sonradan eklendiğini ayırt etmek oldukça güç. Amroth'un Galadriel ile Celeborn'un oğlu olduğundan bahsedilen bölüm bu duruma örnektir; yine de, *Yüzüklerin Efendisi'nin* yazılmasından sonra kaleme alınıp metne herhangi bir noktasında dahil edilen her unsur, kendini hemen belli ediyor kanısındayım. *Yüzüklerin Efendisi* yazıldığı sırada Amroth'un onların çocuğu olduğu karar verilmiş bir gerçek olsaydı, kitapta buna hiç şüphesiz vurgu yapılırdı.

Okuyacağınız öyküde Galadriel'in Batı'ya dönüşü üzerine kon-

muş bir yasağa değinilmemesi çok dikkat çekici, fakat daha öykünün başındaki bir paragraftan, böylesi bir fikrin o zamanlar gündemde olmadığı anlaşılıyor; hikâyenin devamında ise, Galadriel'in Sauron Eriador'da mağlup edildikten sonra bile Orta-Dünya'da kalmakta ısrar edişi, karanlık güçler halen tam olarak dize getirilememişken oradan ayrılmasının yanlış olacağı hissine kapılmasıyla açıklanıyor ve bu, yukarıda (sayfa 381) biraz da tereddütle öne sürülmüş olan, Valar'ın Galadriel'e koyduğu yasağa ilişkin alt senaryonun *Yüzüklerin Efendisi*'nin yazımından sonra türediği görüşünü destekleyen unsurların başında geliyor; Elessar ile ilgili öyküde de benzer bir durum söz konusudur (sayfa 416).

Şimdi okuyacağınız kısım, bahsi geçen metinden alınmıştır ve editörün köşeli parantezler içinde verilen notları haricinde, yazarın kendisine aittir.

Galadriel, Finarfin'in kızı ve Finrod Felagund'un kız kardeşiydi. Olwë̈n'in kızı olan annesi Eärwen'in Telerin halkından gelişi ve kendisinin de Thingol'ün yeğeni oluşundan dolayı, Galadriel Doiath'ta oldukça sıcak karşılanmıştı. Finarfin'in halkının Alqualondë'deki kardeş katline karışmamış olmasının da bunda büyük payı vardı; ve zamanla Galadriel Kraliçe Melian'ın dostluğunu kazandı. Doriath'ta bulunduğu dönemde Thingol'ün kardeşi Elmo'nun torunu Celeborn ile tanıştı. Her ne pahasına olursa olsun Orta-Dünya'yı terk etmek istemeyen Celeborn'a duyduğu aşk yüzünden (ve muhtemelen biraz da kendi gururunun etkisiyle; çünkü Orta-Dünya'da maceralar yaşamak isteyenlerin başında geliyordu) Melkor'un Yenilgisi sonrası Batı'ya gitmeyip Celeborn'la beraber Ered Lindon'u geçerek Eriador'a gelmişti. O bölgeye ulaştıklarında takipçileri arasına Noldor halkından pek çok kişinin yanı sıra Gri Elfler ve Yeşil Elfler de katılmıştı; bir müddet Nenuial Gölü (diğer adıyla Evendim; Shire'ın kuzeyinde yer alan bir göl) çevresinde yaşadılar. Bu süre zarfında Celeborn ve Galadriel, Ered Lindon'u batı yönünde hiç aşmamış ve dolayısıyla Ossiriand'ı hayatlarında hiç görmemiş olan Nandorin kökenli göçmen kavimler [*Silmarillion*, sayfa 207] de dahil olmak üzere Eriador'daki tüm Eldar halkının lordu ve leydisi unvanıyla anılır olmuştu. Sürgün hayatlarının Nenuial civarında geçen evresinde, 350-400 yılları arasında bir

vakit, oğulları Amroth dünyaya geldi. [Celebrían'ın doğum yeri ve tarihine açıklık getirilmemiştir; ebeveynlerinin Nenuial Gölü çevresinde yaşadığı dönemde mi, yoksa daha sonra Eregion'da bulundukları sırada mı, hattâ daha da sonraları Lórien'de mi doğduğu bilinmiyor.]

Çok geçmeden Galadriel, tıpkı Melkor'un tutsak edildiği o çok eski çağlarda olduğu gibi [*Silmarillion*, sayfa 109], Sauron'un bir kez daha geride, Orta-Dünya'da kalmayı başardığını anlar. Sauron o dönemde tek bir isimle anılmadığı ve Melkor'un sağkolu olması dolayısıyla faaliyetlerini tek bir kötülük kaynağından aldığı komutlarla yürütüyor oluşu başkalarınca gereği gibi algılanamadığı için, Galadriel'in o an için sezebildiği, dünyadaki tüm kötülükleri kontrol edip yönlendiren bir gücün varlığı ve kötülüğün doğuda, Eriador'un ve Dumanlı Dağlar'ın ötesinde bir yerden doğduğuydu.

Bunun üzerine, İkinci Çağ'ın 700. yılına yakın bir tarihte Celeborn ve Galadriel doğuya gitti ve orada, Eregion bölgesindeki tek olmamakla beraber başlıca Noldorin Krallığı'nı kurdu. Khazad-Dûm (Moria) Cüceleri ile olan tanışıklığı, Galadriel'i yeni kentini burada kurmaya itmiş olabilir. Çok eski çağlarda Nogrod ve Belegost gibi Cüce yerleşkelerine kucak açmış olan Ered Lindon'un doğusunda, diğerleri gittiğinde bile orada kalmış ve devamlı orada yaşamakta olan bazı Cüceler[3] hep bulunurdu bulunmasına, ama şimdilerde, güçlerini ağırlıklı olarak Khazad-dûm'a aktarmışlardı. Celeborn, Cüce ırklarından hiçbirini sevmiyor (Lothlórien'de Gimli'ye karşı sergilediği tavrı hatırlayalım) ve Doriath'ın yıkılışında oynamış oldukları rolden dolayı onları asla affetmiyordu; ne var ki, söz konusu saldırıyı düzenleyenler sadece Nogrod Cüceleriydi ve onlar da, Sarn Athrad Savaşı sonucu ortadan kaldırılmıştı [*Silmarillion*, sayfa 491-493]. Zaten Belegost Cücelerini eski yerleşkelerini alelacele terk edip doğuya, Khazad-dûm'a getiren sebep[4] de, Doriath'ın mahvı karşısında düştükleri dehşet ve bu olayın doğuracağı sonuçları düşününce kapıldıkları korkuydu. Buradan hareketle, Moria Cücelerinin Doriath'ın feci akıbetinde pay sahibi olmayıp aklandığı ve Elflere düşmanlık beslemediği varsayılabilir. Her halükarda, Galadriel bu hususta Celeborn'dan çok daha ileri görüşlü davranmıştı; hem zaten o, Morgoth'un geride bıraktığı "kötülüğün çözünmez kalıntıları"nın, yollarına çıkan ve onların ölçüleriyle Morgoth'a karşı olduğuna ka-

naat getirdikleri tüm Orta-Dünya halkları arasında birlik ve dayanışma oluşturulmadıkça temizlenemeyeceğini baştan beri sezinliyordu. Aynı zamanda, Cücelere usta bir komutanın gözüyle bakıyor ve onlarda, mükemmel birer savaşçı ve yeri geldi mi Ork yığınlarının önüne set gerebilecek sağlam bir engel görüyordu. Dahası, Galadriel bir Noldo'ydu ve Cücelerin alet-edevat ve el işçiliğine olan tutku derecesindeki sevgilerine gıptayla ve takdirle yaklaşıyor, bu zanaatkar ruhlu ırka doğal bir yakınlık duyuyordu. Eldar'ın içinde bile pek çoklarında görülmeyen bir sempatiydi onunki; ne de olsa Cüceler "Aulë'nin Çocukları"ydı ve Galadriel de, Noldor halkının tüm diğer mensupları gibi, Valinor'dayken Aulë ve Yavanna'nın öğrencisi ve müridi olarak yetişmişti.

Galadriel ve Celeborn'un takipçileri arasında, dökümcülük ve mücevher işçiliği konusunda uzmanlaşmış, Celebrimbor adında Noldorinli bir zanaatkar vardı. [Normalde, metnin bu noktasında Celebrimbor'un vaktiyle Turgon'un emri altındaki en yetenekli zanaatkarlar arasında bulunduğu ve Gondolin'den sağ kurtulmayı başaran bir avuç kişiden biri olduğu anlatılıyor; ama sonradan yapılan senaryo değişikliği ile, *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'de –ki bu durum, eserin sadece revizyondan geçmiş olan baskısında söz konusudur– ve *Silmarillion*'da (sayfa 375, 584) daha da detaylı irdelendiği üzere, okurun karşısına Fëanor'un soyundan biri olarak çıkar: Bu iki versiyonda dendiğine göre, Celebrimbor, Fëanor'un beşinci oğlu olan Curufin'in oğludur ve babasından soğuduğu ve ona yabancılaştığı için, onlar amcası Celegorm ile beraber şehri terk ederken, Nargothrond'da kalmayı tercih etmiştir]. Celebrimbor'un mücevher işçiliğine olan tutkusu Cücelerinkini aratmıyordu; içlerinde en samimi dostu Narvi olmak üzere Khazad-dûm'daki Cücelerle yakın ilişkiler kurarak, kısa süre içinde Eregion'daki zanaatkarların başı konumuna yükselmişti. [Moria'nın batı girişindeki kapının kemerine işlenmiş yazıtta Gandalf şunları okumuştu: *Im Narvi hain echant: Celebrimbor o Eregion teithant i thiw hin:* "Ben, Narvi, yaptım bunları. Ama bu işaretleri tasarlayıp çizen, Hollinli Celebrimbor'dur." *Yüzük Kardeşliği* II/4] Celebrimbor ve Narvi arasındaki bu işbirliğinden hem Elfler hem de Cüceler büyük fayda sağlıyordu: Bu sayede Eregion tek başına asla başaramayacağı kadar güçlenmiş, Khazad-dûm

yalnız başına olamayacağı kadar güzel hale gelmişti.

[Eregion'un kuruluşuna ilişkin burada anlatılanlar, *Güç Yüzükleri Hakkında* (*Silmarillion*, sayfa 581) adlı bölümde yazılanlar ile örtüşüyorsa da, ne *Silmarillion*'da ne de *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'de bu öyküye yapılmış kısa atıflarda Galadriel ve Celeborn'un aynı dönemde orada bulunduğuna dair herhangi bir unsura rastlanır; yalnızca *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'nin revize edilmiş versiyonunda Celeborn'a Eregion Lordu şeklinde hitap edildiği görülmektedir.]

Eregion'un başlıca şehri olan Ost-in-Edhil'in inşasına İkinci Çağ'ın 750. yılında başlanmıştır [ki bu tarih, Yılların Öyküsü'nde Noldor'un Eregion'u buluşuna karşılık verilen tarihle aynıdır]. Bu gelişmeler Sauron'un kulağına gelmiş ve onun Númenorluların Lindon'a ve daha güneydeki sahillere ulaşması ve böylelikle Gil-galad'la dostluk kurması konusunda duyduğu endişeleri kırbaçlamıştı. Númenor Kralı Tar-Meneldur'un, zamanla usta bir tersaneci haline gelen ve yaptırdığı gemileri Orta-Dünya'nın uzak güneyindeki Harad kıyılarında kurduğu bir limana sevk eden oğlu Aldarion'la ilgili anlatılanları da işitiyordu. Bunun üzerine Sauron Eriador'dan bir süre için uzaklaşmaya karar verdi ve Númenor gemilerinin ileride yapacağı muhtemel çıkarmalara karşı önlem almak üzere kendisine üs olarak, bundan böyle herkesçe Mordor olarak anılacak olan bölgeyi seçti [Yılların Öyküsü dizininde bu olayın 1000. yıla yakın bir tarihte gerçekleştiği belirtilir]. Kendisini güvende hissedince Eriador'a elçiler göndermeye başladı ve en sonunda, İkinci Çağ'ın 1200. yılı civarında, bürünebildiği en güzel şekle girip gerçek kimliğini gizleyerek bizzat kendisi Eriador'a geldi.

Bu esnada Galadriel ve Celeborn'un gücü giderek artmış ve Galadriel, Moria Cüceleriyle olan dostluğunun da katkısıyla, Dumanlı Dağlar'ın öte tarafındaki Nandorin Krallığı Lórinand'la temasa geçmişti.[5] Eldar'ın Cuiviénen'den başlattığı Büyük Yolculuk'a katılmaktan vazgeçip yerleşim yerlerini değiştiren ve Anduin Vadisi'ndeki ormanlık bölgeye gelen Elflerin kurduğu bu krallık [*Silmarillion*, sayfa 94], devamında Dol Guldur'un yer aldığı kesim de dahil olmak üzere, Ulu Nehir'in her iki yanındaki ormanları kapsıyordu. Kendilerini yönetecek bir prens veya benzer bir idareci seçme ihtiyacı duymayan bu Elfler, Morgoth da tüm gücünü Orta-Dünya'nın kuzeybatısına yoğun-

laştırmış olduğu için,[6] rahat ve vurdumduymaz bir hayat sürüyordu. Ne var ki, "zaman içinde Sindar ve Noldor halkından pek çokları onların topluluğuna katıldı ve Beleriand kültürünün etkisiyle, farkında olmaksızın 'Sindarlaşma' sürecine girdiler." [Lórinand'a gelişin tam olarak ne zaman gerçekleştiğine dair herhangi bir ipucu bulunmasa da, Galadriel'in himayesinde Eregion'dan yola çıkıp Khazad-dûm üzerinden gelmiş olmaları mümkün görünüyor.] Sauron'un entrikalarını bozmaya çabalayan Galadriel Lórinand'da başarıya ulaşırken, Gil-galad Lindon kapılarını ne Sauron'un gönderdiği elçilere ne de Sauron'un kendisine açmıştı. [Konuyla ilgili detaylı bilgi için *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı bölüme bakınız (*Silmarillion*, sayfa 287).] Ne var ki, Sauron'un şansı Eregion'daki Noldor topluluğuyla, özellikle de Fëanor'un mesleki becerileri ve şöhretini kıskanan Celebrimbor'la daha iyi gitmişti. [Sauron'un kendisini Annatar, yani Hünerlerin Efendisi olarak tanıtıp Eregionlu zanaatkarların aklını çelmesi ve onları bulundukları yerden koparması, *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı metinde anlatılmışsa da, orada da Galadriel'e rastlanmaz.]

Eregion'a geldiğinde kendisine Valar tarafından Orta-Dünya'ya gönderilmiş bir elçi süsü veren (ve böyle yapmakla "Istari'nin gelişini önceden tahmin ettiğini kanıtlayan") Sauron, Elflere yardım etmek üzere orada kalma emri aldığını iddia etmişti. Galadriel'in onun en büyük düşmanı olacağını ve önüne her fırsatta engel çıkaracağını hemen sezdi ve kendisine yönelik alaylarını ve küçümsemelerini sabırla ve hoşgörüyle karşılıyormuş gibi davranarak, onun gönlünü kazanma çabasına girdi. [Konu akışı fazlasıyla hızlı ve yüzeysel olan bu öyküde, Galadriel'in Annatar'ı ne sebeple alaya aldığına açıklık getirilmiyor: Eğer ki takiye yaptığını fark etmemişse, onunla niye alay ediyordu; yok eğer fark etmişse, Eregion'da kalmasına niçin hâlâ izin veriyordu? Bunları anlamak güç.[7]] Sahip olduğu tüm hünerleri Gwaith-i-Mírdain adında lonca benzeri bir kardeşlik oluşturan ve buna dayanarak Eregion'daki nüfuzunu giderek artıran Celebrimbor ve diğer zanaatkarların hizmetine sunan Sauron onları etkisi altına almaya başladı; fakat bunu yaparken gizlilikle hareket ediyor, Galadriel ve Celeborn'un durumu sezinlememesine özen gösteriyordu. Gwaith-i-Mírdain'in tümüyle Sauron'un kontrolüne girmesi için çok bir vakit geçmesi gerekmemişti, çünkü mesleklerinin püf noktaları

ile ilgili gösterdiği yöntemler ve öğrettiği maharetler, mücevher ustalarına başlangıçta büyük kâr sağlamıştı.[8] Zamanla Mírdain üzerindeki nüfuzu öyle bir seviyeye ulaştı ki, onların aklını çelip Eregion'un yönetimini ele geçirmek üzere Galadriel ve Celeborn'a isyan etmelerini sağladı; İkinci Çağ'ın 1350-1400 yılları arasına denk gelir bu. Bunun üzerine, Eregion'u terk etme kararı alan Galadriel, Amroth ile Celebrían'ı da yanına alıp Khazad-dûm'dan geçerek Lórinand'a sığınırken, Cücelerin kentinden geçmeye bir türlü ikna olmayan Celeborn, Eregion'da çakılıp kaldı ve Celebrimbor tarafından hiçe sayılarak orada aşağılık bir yaşam sürmeye mahkûm oldu. Galadriel ise Lórinand'da yönetimi ele almış ve Sauron'a karşı savunma hazırlıklarına girişmişti bile.

Mírdain üyeleri Güç Yüzükleri'ni yapmaya başladıktan sonra, 1500 yılı dolaylarında bu sefer Sauron ayrıldı Eregion'dan. Celebrimbor'un kalbi ve ruhu kötülüğe tam anlamıyla teslim olmamıştı, Sauron büründüğü sahte kimlik sayesinde ona kendini benimsetmişti sadece; Celebrimbor Tek Yüzük'ün varlığından zamanla haberdar olunca, Sauron'a isyan etti ve bir kez daha Galadriel'e akıl danışmak üzere Lórinand'a gitti. Tüm Güç Yüzükleri'ni yok etmenin tam sırası olduğunu "fakat kendilerinde bunu yapacak kuvvet bulunmadığını" itiraf etti. Galadriel Elflere verilmiş olan Üç Yüzük'ün asla kullanılmamak ve onları halen Eregion'da zanneden Sauron'un uzanamayacağı yerlerde saklanmak üzere Eregion dışındaki farklı yerlere dağıtılması yönünde ona akıl verdi. Nenya isimli Beyaz Yüzük'ü Celebrimbor'dan alışı da aynı buluşmaya rastlar; bu yüzüğün gücü sayesinde Lórinand güçlenmiş ve fevkalade güzel bir vadi haline gelmiştir. Ama yüzüğün Galadriel üzerindeki etkisi de büyüktü ve umulmadık sonuçlar doğurmuş, onun ruhunun derinliklerinde gizli olan deniz hasretini ve yeniden Batı'ya dönme arzusunu kabartmıştı. Bu yüzdendir ki, Galadriel'in Orta-Dünya'ya olan sevgisi ve orada bulunmaktan aldığı haz giderek azaldı.[9] Onun Hava Yüzüğü ile Ateş Yüzüğü'nün Eregion dışına çıkarılmasıyla ilgili tavsiyesini dinleyen Celebrimbor, bunları Lindon'daki Gil-galad'a ulaştırdı. (Öykünün bu kısmında, Gil-galad'ın Kızıl Yüzük olarak da bilinen Narya'yı Limanların Efendisi Círdan'a emanet ettiği söyleniyor, fakat hikâyenin ilerleyen bölümlerinde, okura onun Son İttifak Savaşı'na katılmak üzere yola çıkana

dek yüzüğü kendine sakladığını hissettiren, üstü kapalı bir not var.)

Celebrimbor'un pişmanlık duyduğunu ve kendisine başkaldırdığını öğrenen Sauron sahte kimliğini üzerinden attı ve çevresine öfke kustu; büyük bir kuvvet toplayarak Calenardhon (Rohan) üzerinden ilerleyip 1695 senesinde Eriador'u işgal etti. Haberi alan Gil-galad, Yarı-Elf Elrond komutasında bir birliği onun üzerine gönderdi; ama Elrond'un önünde katedecek çok uzun bir yol vardı ve bu avantajı iyi kullanan Sauron kuzeye yönelip emrindeki orduyla beraber dosdoğru Eregion'a yürüdü. Sauron'un ordusunun keşif kolları ve öncü birlikleri Eregion'a çok yaklaşmıştı ki, şehirden dışarı ani bir akın düzenleyen Celeborn onları geri püskürttü; fakat kuvvetini Elrond'unkiyle birleştirmeyi başarsa da, Eregion'a geri dönemediler, çünkü emrindeki güruhun kalabalık oluşundan yararlanıp araya girerek Elf ordusunun şehirle bağını koparan Sauron bir yandan onları belli bir mesafede tutarken, öte yandan savunma hattında muhtemel bir gedik bulmak üzere şehri inceliyordu. En sonunda Eregion'a girmeyi başaran saldırganlar şehirde büyük bir yıkım ve katliama girişirken, saldırılarının ana hedefi olan şeye, yani Gwaith-i-Mírdain'in demir atölyelerinin ve hazine dairelerinin bulundurduğu büyük yapıya da ulaştılar. Ümitsizliğin verdiği güçle, Mírdain Loncası'nın dev kapısı önündeki basamaklarda Sauron'un karşısına bizzat dikilen Celebrimbor, üzerine çullanan hasımları tarafından yaka paça esir alındı ve sonrasında, Mírdain'in konağı yağmalanıp her yanı didik didik arandı. Dokuz Yüzüğü ve yine Mírdain'in ürünü olan daha değersiz bazı diğer mücevherleri ve eşyaları ele geçiren Sauron, Yediler'i ve Üçler'i bulamamıştı. Bunun üzerine Celebrimbor'a işkence eden Sauron, onu konuşturup Yediler'in kime bağışlandığını öğrendi. Celebrimbor bunu çok da direnmeden itiraf etmiş, adeta bilhassa açığa vurmuştu, çünkü Dokuzlar ve Yediler onun gözünde Üçler kadar değerli değildi. Ne de olsa Yediler ve Dokuzlar Sauron'un yardımıyla yapılmışken, Üçler'i Celebrimbor kendi başına, üstelik özel bir amaçla ve diğerlerinden farklı güçler içerecek şekilde meydana getirmişti. [Öykünün bu aşamasında Sauron'un Yedi Yüzük'e sahip olup olmadığı tam olarak belirtilmese de, senaryodaki işaretler kesinkes öyle olduğu yönünde. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III)'te, Durin'in Halkı'na mensup Cüceler arasında, Khazad-dûm Kralı Durin III'ün her daim

taktığı yüzüğün kendisine Sauron tarafından değil de Elf döküm ustaları tarafından verildiği inanışının yerleşik olduğuna vurgu yapılır. Ama şu an okumakta olduğunuz metinde Yediler'in nasıl olup da Cücelerin eline geçtiğinden bahsedilmiyor.] Üç Yüzük hakkında Celebrimbor'dan hiçbir şey öğrenemeyen Sauron onunla işinin bittiğine kanaat getirerek, eski öğrencisinin öldürülmesi emrini verdi. Ama tahminleri hiç de isabetsiz değildi; Üç Yüzük'ün Elflere emanet edildiğine emindi ve bu da onun aklına, sadece iki isim getiriyordu: Galadriel ve Gil-galad.

Öfkeden gözü dönmüş şekilde yeniden savaşa vurdu kendini; Celebrimbor'un Ork oklarıyla delik deşik edilmiş cesedini bir sırığa geçirtip birliklerinin önü sıra sancak misali taşıtarak, dikkatini Elrond'un birliklerine çevirdi. Eregion'dan kaçmayı başarabilen çok az sayıda Elfi de kuvvetlerine katmış olan Elrond'un elinde, her şeye rağmen, üzerine gelen Ork yığınlarını durdurmaya yetecek güç olduğu söylenemezdi. Sauron'un güçleri arkadan saldırıya uğramamış olsaydı, Elflerin ezilip geçileceğine şüphe yok; ne var ki, Durin'in emriyle Khazad-dûm'dan yola çıkan bir Cüce birliği, Amroth komutasındaki Lórinandlı Elflerin de katılımıyla güçlü bir orduya dönüşmüş ve Orklara geriden bindirmişti. Elrond ise, içine sürüklenmiş olduğu zor durumdan bu sayede kurtulabildiyse de, kuzeye doğru çekilmek zorunda kaldı ve aynı dönemde [Yılların Öyküsü'ne göre 1697 yılı] Imladris'te (diğer adıyla Ayrıkvadi), beraberindekiler ve kendisi için güven teşkil edecek bir kale-şehir inşa ettirip buraya yerleşti. Elrond'un kuvvetlerini takip etmenin faydasız olduğu sonucuna varan Sauron, tüm gücüyle Cücelerin ve Lórinand Elflerinin üzerine çöktü ve geri çekilmelerine neden oldu; ama onları geldikleri yere kadar geri kovalayan Orkların karşısına Moria'nın kapalı kapıları çıkmış ve Sauron bir geçit bulup da içeri girmeyi başaramamıştı. Moria'ya duyduğu nefret bundan böyle hiç dinmeyecek olan Sauron, Orklara Cüceleri gördükleri yerde öldürmeleri ve Cüce kavimlerini devamlı olarak hırpalayıp katletmeleri emrini verdi.

Dikkatini Eriador'un mutlak hakimi olmaya yoğunlaştırmıştı artık Sauron; Lórinand bekleyebilirdi. Bölgedeki bütün yerleşim yerlerini yakıp yıkarak ilerlerken, önüne çıkan küçük İnsan topluluklarını kılıçtan geçiriyor ya da çil yavrusu gibi dağıtıyor, halen o yöreden

ayrılmamış olan Elfleri avlıyordu; fakat bir yandan, onun önü sıra kuzeye kaçıp Elrond'a sığınanların Imladris ordusunun mevcudunu şişirdiği gerçeğini gözden kaçırıyordu. Sauron'un birincil hedefi, yüzüklerden birini veya daha çoğunu bulma şansının en yüksek olduğu Lindon'u ele geçirmekti şimdi; bundan dolayı, çevreye dağılmış olan tüm birliklerini bir araya toplayıp batıya, Gil-galad'ın ülkesine doğru, yolu üzerine çıkan her şeyi yerle bir ederek ilerlemeye başladı. Bunu yaparken, Elrond'u kollayıp onun Ork ordusuna arkadan saldırmasını önlemek için, kuvvetlerinin bir kısmını geride bırakmak zorunda kalmış ve bu durum ordusunun gücünü azaltmıştı.

O tarihe gelindiğinde, Númenorlular yıllardan bu yana gemileriyle Gri Limanlar'a yanaşıyor ve orada çok sıcak ağırlanıyorlardı. Gilgalad'ın içine Sauron'un Eriador'u işgal edip kıyım başlatacağına dair korku düşer düşmez Númenor'a haberciler yollamış, buna karşılık Númenorlular da Lindon sahillerine asker yığıp erzak hazırlamaya başlamıştı. 1695 yılında Sauron Eriador'u resmen işgal edince Gilgalad Númenor'dan yardım istedi. Bunun üzerine Kral Tar-Minastir devasa bir donanmayı onların yardımına yolladı; fakat filo yolda gecikmiş ve Orta-Dünya kıyılarına 1700 yılından önce varamamıştı. O zamana kadar kuşatma altındaki Imladris dışında tüm Eriador'u hakimiyeti altına alan Sauron, Lhûn Nehri sınırına dayanmıştı. Çağırdığı takviye kuvvetler güneydoğudan yola çıkmış ve savunma hattı çok zayıf olan Enedwaith'teki Tharbad Nehir Geçidi'ne varmıştı bile. Gilgalad ve Lindon'dan gelen Númenorlular Gri Limanlar'ı koruma kaygısıyla Lhûn hattı boyunca ümitsiz bir savunmaya girişmişti ki, Tar-Minastir'in gönderdiği ordu tam zamanında yetişti ve sonuç olarak Sauron'un kuvvetleri ağır bir yenilgiye uğrayarak geri püskürtüldü. Númenor donanmasının amirali Ciryatur gemilerinden bir kısmını daha güneydeki bir sahile çıkarma yapmak için o tarafa gönderdi.

Sarn Sığlığı'nda (Baranduin Nehri'nin güney kesimindeki geçit) kıran kırana geçen çatışmalardan sonra Sauron güneydoğuya doğru çekilmek zorunda kalmıştı ve Tharbad'daki birliklerinin katılımıyla tam toparlanmayı umuyordu ki, başka bir Númenor ordusunun ona arkadan yaklaşmakta olduğunu fark etti; Ciryatur'un güneye yolladığı ve "Númenorlulara ait küçük bir limanın yer aldığı" Gwathló (Gri-sel) Nehri ağzında karaya çıkan sağlam birliklerdi bunlar. [Vak-

tiyle Tar-Aldarion'un kurduğu ve sonradan Lond Daer adını alacak olan Vinyalondë Limanı kastediliyor; Ek D, sayfa 432'ye bakınız.] Gwathló Savaşı'nda Sauron'un birlikleri dümdüz edilmiş, öyle ki, Sauron'un kendisi bile yakalanmaktan kıl payı kurtulmuştu. İyice cılızlaşan kuvvetleri de Calenardhon'un doğusunda saldırıya uğrayınca, kala kala geriye kalan bir avuç kişisel muhafızıyla ileriki tarihlerde Dagorlad (Savaş Ovası) olarak anılacak olan bölgeye kaçtı ve yıpranmış ve gururu kırılmış bir şekilde Mordor'a dönüp Númenor'dan intikam almaya ant içti. Son olarak, Imladris'i kuşatma altında tutan Ork ordusu Elrond ve Gil-galad'ın güçleri arasında sıkıştırılarak kelimenin tam anlamıyla imha edildi. Eriador düşmandan tamamen temizlenmiş, ama savaş, arkasında enkaza dönmüş bir arazi bırakmıştı.

Savaşın hemen ardından toplanan ilk Divan'da,[10] Eriador'un doğusunda devamlı surette bulunması tasarlanan Elf karakolunun Eregion'a değil, Imladris'e konuşlandırılmasına karar verildi. Bununla beraber, Gil-galad Vilya ismini taşıyan Mavi Yüzük'ü Elrond'a verip onu Eriador'da kendisi adına Kral Naibi ilan etmiş, Kızıl Yüzük'ü ise Son İttifak sırasında Lindon'dan ayrılacağı zaman Círdan'a emanet edinceye kadar kendinde saklamıştı.[11] Bunu izleyen uzun yıllar süresince Batı Diyarları'nın halkları barış ve huzur içinde kaldı ve yaralarını saracak zaman buldu; ama Númenorlular Orta-Dünya'da güç gösterisi yapmanın tadına varmıştı bir kere. O günlerden başlayarak kıtanın batı kıyılarında kalıcı yerleşim yerleri kurmaya başladılar [Yılların Öyküsü'nde bu sürecin başlangıç tarihi 1800 olarak gösterilir] ve Sauron'un Mordor'dan çıkıp da yeniden batıya yönelmekten uzunca bir süre çekinmesine sebep oldular.

Kapanış pasajında hikâye yeniden Galadriel'e odaklanıyor: İçindeki deniz özlemi öyle şiddetlenmiştir ki (Sauron tam olarak yenilmediği sürece Orta-Dünya'da kalmayı kendisine görev edinmişse de) Lórinand'dan ayrılıp deniz kıyısında bir yere yerleşmeye karar verir. Lórinand'ın yönetimini Amroth'a bırakıp beraberinde Celebrían ile bir defa daha Moria'dan geçerek Celeborn'u aramak üzere Imladris'e gelir. Öykünün konu akışından anladığımız kadarıyla, Celeborn'u bulur ve orada uzunca bir süre birlikte yaşarlar; Elrond da ilk o sıralar Celebrían'ı görüp ona âşık olursa da, bunu hemen belli etmemeyi uygun görür. Konsey yukarıda bahsi geçen kararı aldığı sırada Galadriel

Imladris'tedir. Sonraki bir dönemde [tarih kesin olarak belirtilmiyor] Galadriel ve Celeborn Celebrían'ı da yanlarına alarak Imladris'ten ayrılır ve Gwathló Nehri'nin ağzı ile Ethir Anduin arasındaki tenha bölgeye giderler. Oraya ulaşınca, gelecekte Dol Amroth şeklinde anılacak olan Belfalas'a yerleşirler. Oğulları Amroth ara sıra onları ziyaret eder; bu arada, Lórinand'dan gelen Nandorin Elflerinin katılımıyla beraberlerindeki topluluğun mevcudu kabarmaktadır. Galadriel bu topraklara ancak Üçüncü Çağ'ın ilerleyen safhalarında, 1981 yılında, Amroth kaybolup Lórinand'ın varlığı da tehlikeye girince dönecektir. "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" burada sona eriyor.

Öykümüzde bu konu hakkında *Yüzüklerin Efendisi*'nde anlatılanlarla çelişen herhangi bir unsur olmayışı, yorumcuları Galadriel ve Celeborn'un İkinci Çağ'ın son yarısını ve Üçüncü Çağ'ı Lothlórien'de geçirdiği varsayımında birleşmeye itiyor; fakat "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" üzerinde sonradan yapılan ve aşağıda sizlere revize edilmiş haliyle sunulan düzeltme ve değişimler, bunun böyle olmadığını ortaya koymaktadır.

Amroth ve Nimrodel

Yüzüklerin Efendisi yazıldığında Amroth karakteri gerçekten de Galadriel ve Celeborn'un oğlu olarak tasarlanmış olsaydı, kitapta böylesine önemli bir faktöre değinilmeden geçilmesinin olanaksız olacağını daha önce (sayfa 390) de belirtmiştim. Ama o dönemde nasıl düşünülmüş olursa olsun, Amroth ve diğerleri arasındaki aile bağlarının sonraki senaryonun dışında bırakıldığı ortada. Şimdi okuyacağınız kısa öykü, 1969 veya daha sonraki bir tarihte kaleme alınmış olup, "Amroth ve Nimrodel Efsanesi'nden Bir Kesitin Özetle Anlatımı" adını taşıyor.

Amroth, babası Amdír'in Dagorlad Savaşı'nda (İkinci Çağ'ın 3434. senesi) öldürülmesi üzerine Lórien tahtına çıktı. Sauron'un yenilgiye uğratılmasını izleyen yıllarda

Amroth'un ülkesine uzun süre barış ve huzur hakim oldu. Her ne kadar Sindarin soyundan gelse de, yaşayış tarzı Silvan Elflerine benziyordu ve onun gelmesiyle beraber Cerin Amroth diye anılmaya başlayan yeşilliklerle kaplı büyük bir tepede, upuzun ağaçların gövdeleri ile yüksek dalları arasına gerilmiş ahşap platformlarla birbirine bağlı evlerin oluşturduğu bir yerleşkede ikamet ediyordu. Oraya yerleşmesine sebep, Nimrodel'e olan aşkıydı. Onu uzun zamandır seviyor ve sırf inadı bırakıp da kendisiyle evlenmeyi kabul eder umuduyla, başka eş aramaksızın beklemeyi sürdürüyordu. Kız da ona karşı boş değildi; çünkü Amroth Eldar ırkından gelen biri için bile fazla yakışıklı sayılırdı; üstelik cesur ve zekiydi. Ama kız Elflerin Silvan kavmine mensuptu ve diğer Elflerin Batı'dan çıkagelip kendi topraklarına yığılmasından hiç hoşnut değildi; savaşı da beraberlerinde sürükleyip ülkesinde öteden beri hakim olan barışı bozacaklarına inanıyordu. Konuşurken sadece Silvan diline başvururdu; bu dil Lórien halkı tarafından yaygınca kullanılmaktan vazgeçildiğinde bile ondan taviz vermemişti.[12] Kendi adıyla anılan Nimrodel Nehri'ndeki şelalenin yanı başında, yalnız ve sakin bir yaşam sürüyordu. Ama korku Moria'nın kapılarından dışarı vurup da Cüceler o bölgeden sürülerek onların yerini Orklar alınca, dehşete kapılmış bir halde kendini ıssız araziye attı ve ne aradığını bilmeden yapayalnız dolanmaya başladı. [Üçüncü Çağ'ın 1981. yılı] Kızın izini süren Amroth, nihayet onu, o dönemde sınırları Lórien'in çok daha yakınlarına dek uzanan Fangorn Ormanı'nın kenarında buldu.[13] Ağaçların hareket ettiğini ve içeri girmesine engel olmak için önüne bir nevi set çektiğini öne süren kız, ormanın kıyısında kalakalmıştı.

Orada uzun bir tartışmaya tutuşan Amroth ve Nimrodel, sonuçta aralarındaki bağlılık yeminini bozdular: "Ben sözüme sadığım," diye başlamıştı konuşmaya kız, "beni de yanına alıp huzur dolu bir yere yerleştiğin vakit, senin-

le evleneceğim." Buna karşılık Amroth, kendisine en çok ihtiyaç duydukları bir zamanda bile olsa, kendi halkını onun aşkı uğruna terk edeceğine ve sevdiği kadınla beraber huzur içinde yaşayabilecekleri bir yer bulmak üzere arayışa çıkacağına dair ona yemin verdi. "Ne yazık ki, şu an Orta-Dünya'da böyle bir yer yok," diye ekledi ardından, "ve bundan böyle Elfler için güvenli bir yerden söz edilemez. Büyük Deniz'i aşıp atalarımızın Batı Diyarı'na ulaşmaktan başka çaremiz kalmadı." Sonra kıza, kendi halkının çok önceleri kıtaya ilk ayak bastığı yer olan, güneydeki bir limandan söz açtı. "Şimdi sayıları çok azalmış durumda, çünkü içlerinden çoğu Batı'ya yelken açtı; geride kalanlar ise gemi inşa etmeyi ve Orta-Dünya'daki yaşamdan usanıp onların yardımına başvuran ırkdaşlarının denizin ötesine seyahat etmesini sağlamayı sürdürüyor. Dediklerine göre, Valar'ın Büyük Deniz'i aşmak isteyenler üzerindeki koruması, çağlar boyu kıyı kesimlere yolu hiç düşmeyip Kutsanmış Diyar'ı bir kez olsun görmemiş olsalar da, Büyük Yolculuğu yapmış olanlar için de geçerliymiş."

İki sevgilinin Gondor'a yaptığı seyahatin detaylarına burada yer vermeyeceğiz. Güney Krallığı'nın sondan bir önceki kralı olan İkinci Eärnil zamanında, felaket bulutları Gondor'un üzerinde dolaştığı sırada yapılmıştı bu yolculuk. [Eärnil II 1945-2043 yılları arasında Gondor tahtında kaldı.] Bazı diğer metinlerde [fakat bunların hiçbiri varlığını günümüze dek sürdürememiştir] yollarının nasıl ayrıldığı ve sonrasında her yerde sevdalısını arayan Amroth'un bir sonuç elde edemeyip Elf limanına gidişi ve halen orada yaşamakta olan bir avuç Elfle karşılaşması anlatılır. Sayıları bir gemiyi bile doldurmaya yetmeyen ve ellerinde denize açılacak nitelikte sadece bir gemi kalan bu grup, Orta-Dünya'dan sonsuza dek ayrılmak üzere yolculuk hazırlıkları yapmaktaydı. Küçük ve zayıf ekiplerine güç katacağını düşünerek, Amroth'u aralarına hevesle kabul etmişler;

ama oraya ulaşması konusunda hiçbir ümit beslemedikleri Nimrodel'i bekleme konusunda gönülsüz davranmışlardı. "Eğer Gondor'daki yerleşim yerleri boyunca ilerlerse," diye açıklamaya giriştiler, "saldırıya uğrama tehlikesi yok, üstelik yardım görmesi de kuvvetle muhtemel; çünkü Gondor ülkesindeki İnsanlar iyi yüreklidir ve Elflerle olan dostluğunu nesillerdir sürdürmüş ve bizim dilimizi de konuşma geleneğinden asla vazgeçmemiş bir hanedan tarafından yönetilirler. Ama dağlardan geçip de buraya gelmeye kalkarsa, durum değişir; dağlarda kötü huylu İnsan kabileleri ve onlardan da beter sayısız iblis var."

Sonbahar yaklaşıyor, halen Orta-Dünya sahillerinde demir atmış Elf gemilerini bile tehdit edecek derecede hırçın ve kuvvetli rüzgarların çok geçmeden bastırması bekleniyordu. Amroth'un kederi öyle yoğundu ki, sırf onun ısrarı karşısında çaresiz kaldıkları için, yola çıkma vakti çoktan geldiği halde Elfler haftalarca oyalanmayı göze aldılar. Bu süre zarfında gündelik yaşamlarına gemide devam ettiler, çünkü kıyıdaki evlerinden işe yarar ne varsa almış ve eski barınaklarını kendi kaderine terk etmişlerdi. Sonra, bir sonbahar gecesi feci bir fırtına koptu; Gondor tarihinin gördüğü en şiddetli kasırgalardan biriydi bu. Kuzey Düzlükleri'nin soğuğundan kopup gelmiş, Eriador semalarından kükreyerek geçip Gondor topraklarının üzerine çökmüş ve büyük hasara yol açmıştı; Ak Dağlar onun hızını kesmeye yetmemiş, İnsanlara ait gemilerin büyük çoğunluğu Belfalas Körfezi açıklarına savrulup suların altında yitip gitmişti. Çok daha hafif olan Elf gemisi ise palamarları koparak çılgın dalgalara kapılıp Umbar kıyılarına dek sürüklendi. Orta-Dünya'da bir daha o gemiden haber alan olmadı; ama bu tür yolculuklar için hazırlanan Elf gemileri kolay kolay batmazdı ve o da hiç şüphesiz Dünyanın Çemberleri'nden geçerek nihayetinde Eressëa'ya ulaştı. Ama gemi oraya vardığında, Amroth içinde değildi. Tan

kızıllığı havada uçuşan bulutların arasında yavaşça belirirken, fırtına Gondor sahillerini kamçılamaya başlamış, Amroth gözünü açtığında gemisinin kıyıdan çok uzaklaştığını fark etmişti. Çaresizlik içinde *Nimrodel!* diye haykırarak kendisini denize atmış ve ufuk çizgisinde giderek silikleşmekte olan kıyıya doğru kulaç atmaya başlamıştı. Elflere özgü keskin görüş yetisine sahip gemiciler onun ardından uzun süre bakıp Amroth'un dalgalarla olan mücadelesini seyrederken, artık iyice yükselmiş olan güneşin ışıkları bulutların arasından sızarak onun denizin tüm çalkantısına rağmen seçilebilen parlak saçlarını çok uzaklardaki altın bir kıvılcım gibi parlatıyordu. Orta-Dünya'da ne Elfler ne de İnsanlar görebilecekti onu bir daha. Kaderi hakkında pek çok efsane bulunsa da, bu öyküde Nimrodel'in akıbetiyle ilgili hiçbir şey söylenmiyor.

Öykünün buraya kadarki kısmı, Orta-Dünya'da yer alan bazı nehirlerin isimleri üzerine kaleme alınmış kökenbilimsel bir denemenin parçası olarak, Gondor'un Lebennin yöresinde, Ethir Anduin'in batısında kalan bir noktada Belfalas Körfezi'ne kavuşan Gilrain Nehri'yle ilgili kısımdan alınıp derlenmiş bir yan çalışmadır. Nimrodel hakkındaki efsanelerin bir diğer yüzü ise, *rain* adı verilen doğa elementi hakkında yapılan görüş teatisi sırasında ortaya çıkmıştır. Bu sözcük, büyük olasılıkla, (tıpkı *Mithrandir* ve Ay'a karşılık kullanılan *Rána* isimlerinde görüldüğü gibi) *ran* şeklinde yazılan ve "başıboş gezinmek, hedefsizce dolaşmak" anlamı taşıyan kelime başlığından türetilmiştir.

Bu durum Gondor'daki nehirlerin hiçbiri için geçerli görülmeyebilir ama Orta-Dünya'daki nehirler isimlerini genellikle belli bir kesimlerinin özelliğine; örneğin, kaynaklarına veya denize döküldükleri veya sona erdikleri yere, ya da onları adlandıracak kaşiflerin dikkatini çeken veya hayretini uyandıran diğer özelliklerine göre alırlar. Amroth ve Nimrodel hakkındaki efsanenin parçaları ise Gilrain Nehri'nin

isminin kökeni hakkında açıklayıcı veriler ortaya koyuyor. O yöredeki diğer nehirler gibi Gilrain de, dağlardan doğup hızla aşağı iner; ancak Ered Nimrais'in eteklerinin sınırında bulunan ve onu Celos'tan ayıran tepelik araziye vardığında, [*Yüzüklerin Efendisi* III. cildin arkasındaki haritaya bakınız] geniş ve alçak bir sığlık şeklini alırdı. Arazide bir süre bu şekilde dolanıp güney ucunda bir çeşit gölet meydana getirdikten sonra, keskin bir sırttan aşağı meylederek hızlanır ve son sürat akınaya devam ederek nihayet Serni ile birleşirdi. Söylenenlere göre; Lórien'den kaçtıktan sonra Nimrodel kendisini deniz kıyısına götürecek bir yol ararken Ak Dağlar'da kayboldu ve bir süre sonra, (bunu hangi yolu veya geçidi kullanarak yaptığı belli olmamakla beraber) kendisine Lórien'deki o çok sevdiği akıntıyı andıran bir ırmağa vardı. Kalbi hafifleyerek, ırmağın kıyısındaki bir göletin başına oturdu ve denize doğru akmaya devam eden nehrin az ileride oluşturduğu dizi dizi şelalenin gürültüsüne kulak vererek, yıldızların göletin karanlık sularındaki yansımasını seyre daldı. Çok geçmeden, yorgunluktan içi geçti; öyle uzun süre uyumuştu ki, nihayet Belfalas'a vardığında, Amroth'un gemisi çoktan açık denize sürüklenmiş ve sevdiği adam ona kavuşmak için Belfalas sahiline doğru kulaç atarken dalgaların arasında kaybolup gitmişti bile. Bu efsane Dor-en-Ernil'de (Prensin Diyarı) öyle yaygındır ki,[14] Gilrain Nehri'nin isminin bu efsanede anlatılan olayların anısına böyle konduğuna şüphe yok.

Bu deneme, Amroth'un Lórien Kralı olduğu dönemde Celeborn ve Galadriel'in oradaki yönetimiyle nasıl etkileşime geçtiği konusuna kısa bir açıklama getirerek seyrine devam ediyor:

Lórien sakinleri daha o zamandan [Amroth'un kaybolmasına denk gelen dönemde] Üçüncü Çağ'ın sonunu getirmişti: Köken itibariyle Silvan Elfi olmalarına rağmen,

Sindarin soyundan gelen prensler tarafından yönetiliyorlardı (Kuytuorman'ın kuzey kesimlerindeki Thranduil Krallığı'nda da aynısı söz konusudur fakat Thranduil ile Amroth'un akraba olup olmadığı bilinmiyor).[15] İkinci Çağ'ın 1697. yılında Eregion'un Sauron tarafından yerle bir edilmesi sonrası Moria yoluyla kaçan Noldor halkı –ki bunlar Sindarin dilini konuşuyordu– ile fazlasıyla kaynaşmışlardı. Aynı dönemde Elrond batıya gitti [buradan onun Dumanlı Dağlar'ı aşmadığı gibisinden basit bir sonuç çıkarılabilir] ve beraberindekilerle Imladris'i kurdu; Celeborn ise ilkin Lórien'e gitmiş ve Sauron'un Anduin'i bir kez daha aşma girişiminde bulunması ihtimaline karşı orayı tahkim etmeye koyulmuştu. Ancak Sauron'un Mordor'a çekilip doğudaki fetihlerine odaklandığını duyunca, Celeborn da Lindon'a gidip Galadriel'e katılma kararı aldı.

Bunu izleyen yıllarda, kendi kralı Amdír'in yönetiminde, gözlerden uzak ve huzurlu bir yaşam sürdü Lórien; ta ki Númenor'un yaşadığı Çöküş'e ve hemen akabinde Sauron'un aniden geri dönüp kendini Orta-Dünya'da yeniden gösterişine kadar. Gil-galad'ın çağrısına uyan Amdír, Son İttifak'a katılmak üzere olabildiğince büyük bir ordu topladı ama Dagorlad Savaşı'nda beraberindekilerin çoğuyla birlikte o da hayatını kaybetti. Bunun üzerine oğlu Amroth onun yerine tahta geçti.

Bu pasaj pek tabii ki "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" ile geniş ölçüde tezat teşkil ediyor. Amroth burada karşımıza Galadriel ve Celeborn'un oğlu olarak değil, Amdír isimli Sindarin kökenli bir prens olarak çıkar. Dahası, Galadriel ve Celeborn'un önceki versiyonda Eregion ve Lórien'le ilgili tanımlanan ilişkilerinin, hepsi birbirinden önemli pek çok bakımdan değiştirildiği gözleniyor; fakat öykünün tamamlanmış versiyonunda bunların ne kadarına yer verileceğini tahmin etmek güç. Celeborn'un Lórien'le olan ilişkisi burada çok daha eskilere dayandırılmış (oysa "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nde onun İkinci Çağ süresince Lórien'e hiç gitmediği görü-

lür); üstelik bu versiyonda, Eregion'un ortadan kaldırılmasını *takiben* pek çok Noldorin Elfi'nin Moria'dan geçerek Lórien'e sığındığı vurgulanmakta. Önceki versiyonda böyle bir olgudan bahsedilmiyor, Beleriand kökenli Elflerin Lórien'e gelişinin çok daha önceleri (sayfa 393) ve de barışçıl koşullar altında gerçekleştiği belirtiliyordu. Son versiyondan yapmış olduğumuz alıntıya bakılarak, Eregion'un düşüşünden sonra Celeborn'un halkına rehberlik edip onları Lórien'e götürdüğü, Galadriel'in ise Lindon'a gidip Gil-galad'a katıldığı anlamı çıkarılabilir. Fakat bununla aynı dönemde kaleme alınmış başka bir metinde, o dönemde her ikisinin de "beraberlerinde kalabalık bir Noldorin sürgün grubu olduğu halde Moria'dan geçtikleri ve Lórien'e yerleşip uzun yıllar orada yaşadıkları" belirtilir. Sonradan yazılmış olan tüm bu versiyonlarda Galadriel'in (veya Celeborn'un) 1697 yılı öncesinde Lórien'le herhangi bir bağ kurduğu öne sürülmediği gibi inkâr da edilmez ve "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" dışında, ne Celebrimbor'un onların Eregion'daki hakimiyetine başkaldırışına (1350 ile 1400 yılları arasına rastlamaktadır) ne de Celeborn o dönemde Eregion'da kalırken Galadriel'in oradan ayrılıp Lórien'e giderek orada yönetimi ele almasına vurguda bulunan başka bir metin vardır. İkinci Çağ'da Sauron'un Eriador'da yenilgiye uğramasını izleyen uzun yıllar süresince Galadriel ve Celeborn'un nerede yaşadığına sonraki metinlerde açıklık getirilmediği gibi, Belfalas'ta neredeyse bir çağ boyunca geçirdikleri sürgün hayatının ayrıntıları da ortaya dökülmez (sayfa 400).

Amroth ile ilgili yorumlar şöyle devam ediyor:

> Üçüncü Çağ süresince Galadriel'in tehlikeyle ilgili önsezileri giderek yoğunlaştı ve bunun üzerine, Kuytuorman'dan çevreye yayıldığına dair haberler alınan gölge ve Dol Guldur'daki karanlıklar kalesi hakkında mümkün olan her söylentiyi duymak ve gelişmeleri yakından takip etmek için, Celeborn'la beraber Lórien'e giderek uzun süre Amroth'un yanında kaldı. Ama halkının Amroth'a güveni tamdı; cesur ve bilge biri olarak tanınan Amroth'un küçük krallığı o an için zenginliğini ve güzelliğini koruyordu.

Mordor'a sınırdaş olan Gondor'dan kuzeydeki Thranduil'e kadar geçtikleri her yerde kötülük emareleri hakkında soruşturma yaparak tüm Rhovanion'u dolaşan Celeborn ve Galadriel, dağları aşıp Imladris'e geldiler ve Üçüncü Çağ'ın başlarında [Yılların Öyküsü'ne göre 109 senesinde] kızları Celebrían'la evlenerek onların damadı konumuna gelen Elrond'un yönettiği bu şehirde uzunca bir süre kaldılar.

Moria'da yaşanan felaket [sene 1980] ve şimdilerde başında bir yönetici olmadan kendi kaderine terk edilmek durumunda kalan (çünkü Belfalas Körfezi'nin sularında boğulan Amroth ardında varis bırakmamıştı) Lórien'de meydana gelen üzücü olaylardan sonra, Lórien halkı, aralarına dönen Celeborn ve Galadriel'i bağrına bastı. Üçüncü Çağ'ın sonlanmasına orada tanık oldular ama tüm bu süre zarfında kral veya kraliçe unvanı almamışlardı; çünkü kendilerini, Elflerin doğudaki son ileri karakolu olan ve küçük bir mücevher gibi parlayan bu güzelim şehrin koruyuculuğunu yapmaya adamışlardı.

Onların yukarıda belirtilen dönemde yaptıklarına ilişkin okura farklı bir senaryo sunan bir yazı daha mevcut:

Celeborn ve Galadriel Son İttifak amacına ulaşıp da İkinci Çağ bitene kadar iki kez daha Lórien'e dönmüş, Üçüncü Çağ'da ise, Sauron'un toparlanıp korkunç gölgesini yeniden çevresine yaymaya başlamasıyla beraber uzun süre Lórien'de ikamet etmişti. Üstün öngörü yeteneği sayesinde Galadriel, ufukta beliren ve Sauron'un bir defa daha yenilgiye uğratılmasının (tabii eğer bu mümkünse) yolunu açacak olan kaçınılmaz savaş sırasında Lórien'in, Gölge'nin Anduin'in batısına yayılmasına karşı önemli bir engel işlevi göreceğini ve bir güç odağı olacağını hissediyor; ama bunun için Lórien'in Silvan Elflerininkinden daha sağlam temellere dayanan güçlü ve akılcı bir idareye ihtiyaç duy-

duğunu düşünüyordu. Ne var ki, Galadriel'in önceden sezemediği yollarla Anduin'in batısındaki topraklara sızmayı başaran Sauron'un Moria'da yarattığı felaketten sonra, Galadriel ve Celeborn, kralı kayıplara karışan, halkı dört bir yana dağılan ve terk edilmesi halinde hiç şüphesiz Orkların yerleşeceği Lórien'de dizginleri ele alına ve kalıcı olarak oraya yerleşme kararına vardılar. Buna rağmen kral veya kraliçe unvanları almaya yanaşmamış, bu ülkeyi Yüzük Savaşı'ndan zarar görmeden çıkarmak üzere bir nevi koruyuculuk görevi üstlenmekle yetinmişlerdi.

Aynı dönem üzerine yazılmış bir başka kökenbilimsel incelemede Amroth ismi, onun Lothlórien'de Galadhrim halkıyla beraber yaşadığı dönemde ev olarak kullandığı ağaç tepelerine kurulmuş ve ahşap platformlarla birbirine bağlanmış yerleşkelere (bakınız: *Yüzük Kardeşliği* II/6) verilen ve "yukarı tırmanan, yükseğe tırmanmak" gibi manalara gelen[16] *talan* veya *flet* sözcüğünden türetilmiş bir lakap olarak tanımlanır. Yine bu metinde, ağaç tepelerinde yaşama geleneğinin Silvan Elflerine özgü olmadığı, Lórien yöresindeki yaşam tarzının bölgenin coğrafi yapısının doğal bir sonucu olduğu vurgulanır: Batıdaki dağlarda kurulmuş taşocaklarından çıkarılıp Gümüşdamar boyunca binbir güçlükle taşınarak getirilebilenler dışında, üzerinde düzgün tek bir taş parçası bulunmayan bu dümdüz arazinin yegane zenginliği, eski çağların büyük ormanlarının kalıntısı olan ağaçlardı. Kaldı ki ağaç tepelerinde yaşamak Lórien'de genelgeçer bir hayat tarzı değildi; *telain* veya *flet* olarak anılan bu barınaklar daha ziyade saldırı anında saklanmak ve asıl olarak da (yüksek ağaçların en tepesinde bulunanlar başta olmak üzere) Elflerin keskin gözleriyle çevredeki tüm araziyi ve hattâ ötelerini taramasını sağlayan gözcü noktaları niyetine kullanılıyordu. Üçüncü Çağ'ın son milenyumu geride kalırken Lórien devamlı diken üstünde yaşanan bir yer konumundaydı ve Dol Guldur Kuytuorman'ın derinliklerinde kurulalı beri Amroth giderek artan bir huzursuzluğun pençesine düşmüştü.

Frodo'nun o geceyi geçirdiği *flet*, kuzey otlaklarının koru-

cularının sıklıkla kullandığı, benzer bir gözcü noktasıydı. Celeborn'un Caras Galadhon'da kullandığı sığınak da aynı türden özellikler gösterir: Bu gözetleme noktasındaki, Yüzük Kardeşliği'nin göremediği en üst *flet*, bölgedeki en yüksek mevkidir aynı zamanda. Önceleri, Cerin Amroth diye anılan toprak yığını, diğer bir deyişle tepenin üzerine Amroth'un emri üzerine sayısız işçinin kol gücüyle dikilmiş olan *flet*, türünün en yükseği olarak biliniyordu ve aslen Anduin'in ötesindeki Dol Guldur'u gözetim altında tutmak için kurulmuştu. *Telain* adı verilen bu ağaç-evlerin kalıcı yerleşkelere dönüştürülmesi sonraki dönemde meydana gelmiş bir gelişmedir ve sadece Caras Galadhon'da bu tip evlerin yaygın olduğu görülür. Ama Caras Galadhon başlı başına bir kale sayılırdı ve Galadhrim'in pek azı onun duvarları içinde yaşardı. Böylesine azametli evlerde yerden onca yükseklikte yaşama fikri daha ilk anda heyecan yaratıyordu; belki de Amroth, bu yaşam tarzını ilk uygulamaya koyan kişidir. İsminin de, ev olarak benimsediği bu yüksek yapının adı olan *talan* kelimesinden türetilmiş olması kuvvetle muhtemel.

"Amroth belki de bu yaşam tarzını ilk uygulamaya koyan kişidir," sözünün yanına alınmış bir notta şuna dikkat çekilir:

Tabii Nimrodel'den sonra. Ama kızı böyle bir yaşama iten güdü onunkinden farklıydı. Bu nehri ve kendisiyle aynı adı taşıyan, uzun süre ayrı kalmaya dayanamadığı Nimrodel Şelaleleri'ni çok seviyordu; ama kötülüğün gücü çevreye yayıldıkça, ırmakla kuzey sınırları arasındaki mesafe azaldı, üstelik çok az Galadhrim'in yaşadığı bir bölgeydi burası. Belki de Amroth'a yerden yüksekteki bir *flet*te yaşama fikrini veren kızın kendisidir.[17]

Metnin önceki kısmında değinilen Amroth ve Nimrodel ile ilgili

efsaneye dönecek olursak; Amroth'un Nimrodel'in yolunu gözlediği "güneydeki liman" ve sevgilisine de vaktiyle söylemiş olduğu üzere "kendi halkının kıtaya ilk ayak bastığı yer" (sayfa 401) neresiydi? *Yüzüklerin Efendisi*'nde yer alan iki ayrı pasaj, bu sorulara yanıt verir içerikte. Bunlardan ilki, *Yüzük Kardeşliği* II/6'da, Amroth ve Nimrodel'in öyküsü konulu bir şarkı söyleyen Legolas'ın "Lórien Elflerinin gemilerinin yola çıktığı yer olan Belfalas Körfezi"nden bahsetmesi. Diğeri ise, *Kralın Dönüşü* V/9'da Legolas'ın Dol Amroth Prensi Imrahil'e bakınca onun "damarlarında Elf kanı dolaştığını" hissetmesi. Sonrasında şöyle der Legolas: "Nimrodel'in halkı Lórien ormanlarını terk edeli çok oluyor, ama öyle görünüyor ki, içlerinde Amroth'un gemilerine binip batı ufkuna doğru yelken açmayan biri varmış." Prens Imrahil'in buna cevabı ise şu olur: "Benim halkımın efsanelerinde de aynısından söz ediliyor."

İleriki aşamada yazılmış bölük pörçük birtakım notlar bu alıntılara bir nebze de olsa açıklama getiriyor. Orta-Dünya toplumları arasındaki dilsel ve siyasal ilişkiler üzerine yazılmış bir incelemede (1969 veya daha sonraki bir tarihe aittir) Númenorluların yöreye yeni yeni gelmeye başladığı dönemde Belfalas Körfezi kıyılarının "Morthond ve Ringló Irmakları'nın kesiştiği noktanın güneyinde bulunan –ki tarif edilen yer Dol Amroth'un hemen kuzeyidir– Elflere ait bir liman ve yanı başındaki küçük yerleşke" dışında genel anlamda ıssız olduğuna kısaca değinilip geçilmektedir.

> Dol Amroth'ta öteden beri inanıldığı kadarıyla, bu liman, Morgoth'un gücü Eldar ile Atani'yi ezip geçtiğinde üç küçük gemiyle Beleriand'ın batısındaki limanlardan denize açılan Sindar tarafından kurulmuş; sonraki dönemde ise denize ulaşmak için Anduin Nehri boyunca ilerleyen ve tesadüfen bu limana varan maceracı bir grup Silvan Elfince genişletilmiştir.

Söz konusu pasajda Silvan Elflerinin "içlerini kemiren bir huzursuzluktan ve onları ara sıra evlerinden çıkıp şuursuzca sahilde gezinmeye itecek kadar yoğun bir deniz özleminden" asla tam olarak

kurtulamadıklarından bahsediliyor. "Üç küçük gemi" ile ilgili burada bahsi geçen öyküyü *Silmarillion*'da kayda geçirilmiş olan efsanelerle ilintilendirecek olursak; Nirnaeth Arnoediad'dan sonraki sene felaket nihayet gelip onları da bulduğunda (*Silmarillion*, sayfa 413) Brithombar veya Eglarest'ten (Beleriand'ın batı kıyısındaki Falas Limanları) kaçtıklarını, gelgelelim Círdan ve Gil-galad Balar Adası'na sığınırken bu üç geminin sahil şeridi boyunca daha da güneye ilerleyip Belfalas'a ulaştığını farz etmemiz sanırım en uygunu.

Belfalas'taki Elf limanının çok daha sonra inşa edildiğini iddia eden değişik bir versiyonda ise, *Belfalas* isminin kökenlerine ilişkin yarım bırakılmış bir metne rastlarız. Burada, *Bel-* hecesinin kesinlikle Númenor medeniyeti öncesi bir isimden türetildiği ve kaynağının Sindarin dili olduğu yazılıdır. Bu not *Bel-* hecesiyle ilgili daha detaylı bilgi vermeksizin son bulmakla beraber, onun Sindarin kökenli olduğu tezini desteklemek üzere, şu açıklamayı getirir: "Gondor'da küçük ama çok önemli ve eşine az rastlanır bir unsur vardı: Bir Eldar yerleşimi." Thangorodrim'in dağılmasından sonra Beleriand Elfleri içinde Büyük Deniz'in ötesine yelken açanlar veya Lindon'da kalanlar haricindekiler doğuya doğru ilerleyip Mavi Dağlar'ı aşarak Eriador'a gelir; fakat bu ülkenin sahipsiz olmadığını görürler: İkinci Çağ'ın başlarında kendi topraklarından ayrılıp güneye doğru seyahat etmiş olan bir grup Sindar yerleşmiştir oraya. Doriath halkından artakalanlardan olan bu topluluk, Noldor'a olan garezlerini halen sürdürmektedir ve Gri Limanlar'da bir süre konaklamış olmalarından dolayı gemi yapımının inceliklerini gayet iyi öğrenmişlerdir. "Kendilerine kalıcı bir düzen kurmak için yurt arayışına çıktılar ve yıllar süren çabalardan sonra Morthond Nehri'nin ağzındaki bölgeye yerleştiler; oraya vardıklarında balıkçılıkla geçinen bir kavmin nehrin denizle buluştuğu noktada çoktan ilkel bir liman kurmuş olduğunu gördülerse de, onların gelişiyle korkuya kapılan Eldar kabilesi civardaki dağlara kaçtı."[18]

Babamın Orta-Dünya üzerine kaleme aldığı son çalışmalardan biri olan, Aralık 1972 ya da daha sonraki bir tarihe dayanan bir diğer notta, İnsan ırkının bazılarının sakalsız oluşundan hareketle, bunların kökeninde Elf kanı olabileceği tezi ortaya sürülmüştür (çünkü sakalı çıkmama durumu tüm Elflerin ortak özelliğiydi). Soylu Dol

Amroth kavmiyle bağlantılı olarak ise "bu topluluğun kökeninde de, kendi geleneklerinde de inanıldığı üzere, sıradışı bir Elflik bulunuyordu" ifadesi kullanıldığı görülür. (*Kralın Dönüşü* V/9'da Legolas ve Imrahil arasında geçen ve bu metnin önceki kısmında da değinilmiş olan konuşmaya atıfta bulunuluyor.)

> Legolas'ın Nimrodel hakkında söyledikleri de gösteriyordu ki, Dol Amroth yakınlarında eski zamanlardan kalma bir Elf limanı ve yanı başında da, vaktiyle Lórien'den gelmiş bir grup Sindarin Elfi'nin kurduğu bir yerleşke vardı. Burayı yöneten hanedanın soyuyla ilgili efsanelerde, ilk prenslerden birinin bir Elf kızıyla evlendiği ileri sürülür: Hattâ bazı efsaneler bu kızın Nimrodel'in ta kendisi olduğunu iddia eder; oysa buna olanak yoktur. Gerçeğe bundan daha çok yaklaştığı kesin olan diğer öykülerde ise, sözü edilen kızın Nimrodel'in dağların üst kesimlerindeki koyaklarda kaybolmuş bir nedimesi olduğundan söz edilir.

Efsaneye ilişkin sonradan ortaya sürülen bu versiyon, Dol Amroth hanedanının soyunun Yüzük Savaşı sırasında Dol Amroth'un prensi konumunda bulunan Imrahil'in babası Adrahil'in babası yirminci prens Angelimar'dan geldiğini öne süren, hiç yayına verilmemiş bir soyağacı incelemesinin eki olarak karşımıza çıkıyor:

> Ailesinin geleneğine göre, Angelimar'ın soyu, hiç kesintisiz, Dol Amroth lordlarının ilki (Üçüncü Çağ'ın 2004-2129 yılları arasında hüküm sürmüştür) olan Galador'a dayanmaktaydı. Aynı inanışa göre Galador, Belfalas'ta yaşayan Númenorlu Imrazôr ile Elf leydisi Mithrellas'ın oğluydu. Üçüncü Çağ'ın 1980. yılı civarında kötü güçlerin Moria'yı ele geçirmesi üzerine çareyi kıyıya doğru kaçmakta bulan pek çok Elf içinde, Nimrodel'in beraberindeki grupta yer alan Mithrellas da, Nimrodel ve diğer nedimeleriyle birlikte, ağaçlarla kaplı tepelerde yolunu kaybetmişti. Ancak bu öyküde, Imrazôr'un Mithrellas ve yanındakilere kucak aç-

tığı ve onunla evlendiği söylenir. Ona Galador isminde bir oğlan ile Gilmith isminde bir kız çocuğu veren Mithrellas bir gece ansızın kimseye görünmeden oradan ayrılır; kocası onu bir daha asla göremeyecektir. Mithrellas Yüksek Elflere veya Yeşil Elflere değil de, Elf ırkları içinde çok üstün nitelikli olmayan Silvan ırkına mensup olduğu halde, Dol Amroth hanedanına mensup olanların, fiziksel ve ruhsal güzelliklerine bakılarak, asil kandan geldiğine inanılırdı.

Elessar

Babamın yayımlanmamış eserleri içinde Celeborn ve Galadriel'in tarihçesine ilişkin şu ana kadar aktardıklarımız dışında pek bir şeye rastlanmıyor, "Elessar" başlığını taşıyan dört sayfalık kabataslak bir el yazması metin dışında. Taslak aşamasında olduğu anlaşılan ve başka hiçbir versiyonu bulunmayan bu metnin bazı noktalarında kurşun kalemle yapılmış düzeltmeler göze çarpıyor. Hafif bir düzenlemeden geçirdiğim haliyle size sunuyorum:

Gondolin'de, Fëanor'un ölümünden bu yana Noldor halkı içinde bu mesleği en ustalıkla icra eden kişi olarak kabul edilen, Enerdhil adlı bir mücevher ustası yaşıyordu. Doğadaki tüm yeşilliklere tutkun olan Enerdhil'in en büyük zevki, güneş ışığının ağaç dalları arasından sızışını izlemekti. Zamanla, gün ışığını içine hapsedebileceği, yaprak gibi yeşil bir mücevher yapma arzusu doldu içine. Ve bu tasarısını hayata geçirip o mücevheri yaptı; ortaya çıkan eser Noldor'u bile şaşkınlık içinde bırakacak güzellikteydi. Bu taşa bakan kişinin kuruyan cildinin tazelendiği, yanıklarının iyileştiği, gençlik yıllarının diriliğine tekrar kavuştuğu, üstelik onu tutan ellerin dokunduğu her şeye şifa verme beceresi kazandığı söyleniyordu. Enerdhil bu mücevheri kralın kızı Idril'e hediye etti; o da kolye ucu niyetine bir zincirle boynuna asıp göğsünde taşıdı. Bu sayede mücevher, Gondolin'in yanıp yıkılması sırasında zarar görmeden

kurtulabilecekti. Gemiyle oradan ayrılmadan önce oğlu Eärendil'e şöyle dedi Idril: "Elessar'ı sana emanet ediyorum; çünkü Orta-Dünya'da tedavi edilmesi gereken çok ciddi yaralar var ve belki sen onu bu uğurda kullanabilirsin. Ama onu başka hiç kimseye vermemelisin." Gerçekten de, Sirion'un ağzındaki limanda İnsanların, Elflerin ve de kuzeyin dehşetinden kaçıp buralara gelen hayvanların tedaviye muhtaç pek çok yarası vardı; Eärendil'in orada kaldığı süre içinde bunların hepsi tedavi edildi. Hayat normal akışına kavuşmuş, etraf yeniden yeşilliklere boğulup güzelleşmişti. Ama Eärendil Büyük Deniz'de uzun yolculuklar yapmaya başlayınca, boynuna geçirdiği Elessar'ı da yanında götürmüştü, çünkü yaptığı aramalar sırasında aklında hep aynı düşünce vardı: Günün birinde Idril'le tekrar buluşmak. Orta-Dünya'yla ilgili zihninde canlanan ilk hatıra, Gondolin'in halen çiçekler içinde olduğu dönemde bir yandan ninni söyleyerek onun beşiğini sallayan annesinin göğsündeki yeşil mücevherdi. Böylece, Eärendil bir daha Orta-Dünya'ya dönmezken, Elessar da onunla birlikte kaybolup gitti.

Sonraki çağlarda başka bir Elessar çıktı ortaya; en son Eärendil'in boynunda görülen ile bu taş hakkında, Orta-Dünya'yı çoktan terk etmiş olan Arifler dışında kimsenin doğruluğunu tasdik edemeyeceği şeyler söyleniyordu: Bazıları ikinci taşın aslında Valar'ın lütfu sonucu geri dönen ilk taş olduğuna ve Olórin'in (Orta-Dünya'da Mithrandil ismiyle tanınır) batıdan gelirken onu da beraberinde getirdiğine inanıyordu. Bir keresinde Olórin Galadriel'in yanına gitti ve Yeşilorman'ın ulu ağaçları altında uzun uzun sohbet ettiler. Çünkü sürgünde geçirdiği yıllar Noldor'un Leydisi'nin yüreğini daraltmıştı ve doğduğu kutsal topraklar ile orada bıraktığı soydaşlara büyük bir özlem duyuyordu. Fakat Orta-Dünya'yı kaderiyle başbaşa bırakmaya gönlü razı olmuyordu [El yazısı metin üzerinde bu cümle-

nin "...kaderiyle başbaşa bırakmasına henüz izin verilmiyordu" şeklinde değiştirildiği görülüyor]. Olórin'den aldığı haberler karşısında hasretle içini çekti Galadriel: "Orta-Dünya beni hep hüzünlendiriyor; çünkü burada yapraklar dökülür ve ağaçlar yaşlanır. Bense geride bıraktığım topraklardaki o hiç ölmeyen ağaçları ve yeşillikleri anımsayınca hisleniyorum. Onlara burada, evimde de sahip olmayı öyle isterdim ki..." Bunun üzerine, merakla sordu Olórin: "Elessar'ın şu an sende olmasını arzu eder miydin?"

"Eärendil'in Taşı şimdi nerede acaba?" diye yüksek sesle geçirdi içinden Galadriel. "Hem onun yaratıcısı Enerdhil de artık burada değil." "Kimbilir?" diye ona katıldı Olórin. "Tüm güzel şeyleri de yanlarına alıp Büyük Deniz'in ötesine gittiklerine şüphe yok," diye devam etti Galadriel. "Yani böylece, Orta-Dünya sonsuza dek solmaya ve çürümeye terk edilmiş mi oluyor?" "Onun kaderi bu," dedi Olórin. "Ama Elessar geri getirilebilseydi, bu kötü kader bir süreliğine de olsa düzeltilebilirdi... En azından İnsanların Hükümranlığı başlayana kadar." "Keşke... Ama bu nasıl mümkün olabilir ki?" dedi Galadriel. "Görünen o ki, Valar buradan elini eteğini çekmiş ve Orta-Dünya ile ilgiyi kesmiş durumda; bu kıtaya tutunup yaşamlarını burada sürdürmek isteyenler gölgenin tesiri altına girmeye mahkûm."

"Hiç de değil," dedi Olórin. "Valar'ın Orta-Dünya'da olup bitenlere ilgisiz kalıp kalbini buradan soğuttuğunu düşünmemelisin. İşte, sana getirmiş olduğum şey de bunun en kesin kanıtı!" Galadriel'in hayret dolu bakışları altında, avucundaki Elessar'ı kadına doğru uzatan Olórin "Bunu sana Yavanna'dan getirdim," dedi. "Onu dilediğin gibi kullanabilirsin, bu sayede, yaşadığın toprakları bir süre için Orta-Dünya'nın en göz alıcı yeri haline getirirsin. Ama bu taş her zaman sende kalmayacak. Zamanı gelince senin de onu uygun kişiye vermen gerekecek. Sen iyice yaşlanıp da Orta-Dünya'dan ayrılma vaktinin geldiğine karar verin-

ce, bu taşla aynı ismi taşıyan birisi, onu senden devralmak için gelecek: Elessar diyecekler ona."[19]

Taslaktaki diğer öykünün konu akışı ise şu şekilde: Çok eskiden, Sauron henüz Eregion'daki mücevher ustalarının aklına girmemişken, Galadriel oraya geldi ve Elf mücevher ustalarının şefi Celebrimbor'a şöyle dedi: "Orta-Dünya beni hüzünlendiriyor; çünkü burada o çok sevdiğim yaprakların her defasında dökülüşüne ve çiçeklerin soluşuna tanıklık etmek durumunda kalıyorum ve bu da, yaşadığım toprakları benim gözümde hiçbir ilkbaharın avutamayacağı kadar büyük bir kedere boğuyor."

"Orta-Dünya'da yaşamayı göze aldığına göre, Eldar halkı başka ne görmeyi umuyor ki?" dedi Celebrimbor. "Sen de diğerleri gibi Büyük Deniz'in ötesine göç etmek mi isterdin yoksa?"

"Hayır," diye cevap verdi Galadriel. "Angrod gitti, Aegnor da öyle, Felagund da artık burada değil. Finarfin'in çocukları içinde burada kalanların sonuncusuyum ben.[20] Ama gururumdan bir şey eksilmiş değil asla. Finarfin'in o altın gibi parıldayan hanedanının ne yanlışı olmuş ki ben bir de Valar'dan özür dileyeyim ya da Kutsanmış Aman Diyarı'ndan koparılıp denizin ortasına savrulmuş bir adacıktaki yaşamla tatmin olayım? Burada ben hiçbir yerde olamayacağım kadar kudret sahibiyim."

"Peki içindeki kederi bastırmak için ne yapacaksın öyleyse?" diye sordu Celebrimbor.

"Çevremi... bana ait olan bu toprakları hiçbir zaman kurumayacak ağaçlar ve solup gitmeyecek çimlerle donatacağım," diye yanıtladı onu Galadriel. "Eldar'ın o eşsiz hünerleri ne güne duruyor?" Onun sözlerinin ardındaki anlamı yakalayan Celebrimbor'un gözleri kuşkuyla kısılmıştı şimdi. "Eärendil'in Taşı olmadan bu konuda hiçbir şey yapılamaz. Hem onun yaratıcısı Enerdhil de artık burada değil." "Büyük Deniz'in ötesine yelken açtılar," dedi Galad-

riel, "hayatı güzelleştiren hemen her şeyi de beraberlerinde götürdüler. Yani böylece, Orta-Dünya sonsuza dek solmaya ve çürümeye terk edilmiş mi oluyor?"

"Sanırım onun kaderi bu," dedi Celebrimbor. "Gerçi sen ağaçların arasında yaşayan Celeborn'u bana tercih ettin ama, seni çok sevdiğimi biliyorsun ve sırf bu aşkın hatırına elimden geleni yapacağım; bir de bakarsın çabalarım senin gönlünü bir nebze olsun ferahlatacak bir sonuç verir." Yine de, bir zamanlar kendisinin de Gondolin'de bulunduğunu ve her ne kadar dostunun mesleki becerisi onunkinin çok üstünde olsa da, Enerdhil'le birlikte çalıştıklarını ve ondan çok şey öğrendiğini Galadriel'e söylemekten kaçındı. Kuşku yok ki, Enerdhil olmasa, Celebrimbor'un şöhreti ve itibarı çok daha büyük olurdu. Bunun üzerine, detayları bir süre kafasında tasarladıktan sonra, uzun ve dikkatli bir çalışmaya girişti ve Galadriel için, o ana kadarki tüm eserlerini (Üç Yüzük hariç) gölgede bırakacak nitelikte bir mücevher üretti. Söylenenlere göre, onun yarattığı taşın yeşili vaktiyle Enerdhil'in yaptığına oranla daha mahirane ve berraktı, fakat aynı ışıltıyı tutturamıyordu. Bunun sebebi, Enerdhil gençlik yılları boyunca aydınlık bir dünyada yaşayıp güneş ışığının inceliklerini ve sihrini öğrenme şansına sahipken, Celebrimbor'un mücevher ustalığına başladığı dönemde, her ne kadar Morgoth Boşluk'a hapsedilmiş ve geri dönmekten menedilmişse de, gölgesinin tüm Orta-Dünya'yı güneşin bir daha eskisi gibi aydınlatamayacağı biçimde karanlığa bürümüş olması şeklinde açıklanabilir. Celebrimbor'un ürünü olan Elessar'ın da kendine has bir parlaklığı yok değildi; onu havalanmak üzere kanatlarını iki yana germiş bir kartal şeklini verdiği gümüşten yapılma büyük bir broşun içine sabitlemişti.[21] Elessar'ı kullanarak çevresindeki her şeyi güzelleştirdi Galadriel... Ta ki Gölge yaşadıkları ormanın üzerine de vuruncaya kadar. Bunu izleyen süreçte Üç Yüzük'ten en güçlüsü olan Nenya[22] Ce-

> lebrimbor tarafından kendisine yollanınca, artık Elessar'a ihtiyacı kalmadığı kanısına vardı ve onu kızı Celebrían'a verdi; böylece Elessar önce Arwen'e, sonra da kral olunca aynı isimle anılacak olan Aragorn'a ulaştı.

Metnin sonu şöyle getirilmiştir:

> Elessar Celebrimbor tarafından Gondolin'de yapılmış ve Idril'e verilmiş, ondan da Eärendil'e geçmişti. Ama bu taş bir daha dönmemek üzere Orta-Dünya'dan kopup gitti. İkinci Elessar da yine Celebrimbor tarafından, âşık olduğu Leydi Galadriel'in ricası üzerine bu defa Eregion'da imal edilmiş, Sauron güçlerini yeniden toplamadan önce yapıldığı için de Tek Yüzük'ün etkisi altında kalmamıştı.

Bu metin belli özellikleri itibariyle "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" ile benzerlik göstermekte olup, muhtemelen ya onunla eşzamanlı olarak ya da ondan biraz daha önce kaleme alınmıştır. Celebrimbor burada Fëanor'un hizmetkarlarından (sayfa 392) biri olarak değil, bir kez daha Gondolinli bir mücevher ustası olarak çıkıyor karşımıza; Galadriel'in ise Orta-Dünya'dan ayrılma fikrine *soğuk baktığı* vurgulanıyor (sayfa 390). Şu da var ki, metin üzerinde sonradan yapılan değişikliklerle Galadriel'e getirilmiş olan yasak kavramı konuya dahil edilmiş; ilerleyen safhalarda onun Valar'ın kendisini affedip yasağı kaldırması konusuna değindiği görülüyor.

Enerdhil karakteri başka hiçbir yazıda karşımıza çıkmaz; metnin kapanış paragrafına bakıldığında, Gondolin'de Elessar'ı yapan kişi olarak Celebrimbor'un senaryoda onun yerini aldığını görürüz. Celebrimbor'un Galadriel'e duyduğu aşkla ilgili başka hiçbir metinde ipucuna rastlanmaz. "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nde onun bu ikiliyle beraber Eregion'a gelmiş olabileceği (sayfa 392) öne sürülüyorsa da, tıpkı *Silmarillion*'da olduğu gibi o metinde de, Galadriel'in Celeborn'la Doriath'tayken tanıştığı anlatılır ve bu durumda Celebrimbor'un sarf ettiği "...ağaçların arasında yaşayan Celeborn'u bana tercih ettin" sözünün içerdiği manayı çıkarmak

güç. Anlaşılması zor bir diğer olgu da, Galadriel'in "Yeşilorman'ın ulu ağaçları altında" ne işi olduğudur. Bu tabirin, Lórien ormanlarını veya Anduin Nehri'nin ötesindeki bölgeyi tanımlamak için deneme babında başvurulan (ve başka hiçbir yerde kullanılmayan) tek seferlik bir ifade olması mümkün; ancak "Gölge yaşadıkları ormanın üzerine de vuruncaya kadar" denirken, *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III)'de "Ormandaki Gölge" şeklinde adlandırılan, Sauron'un Dol Guldur'da yeniden ortaya çıkışına atıfta bulunulduğu kesin. Buradan, Galadriel'in hükümranlık alanının bir dönem Koca Yeşilorman'ın güney kesimlerine dek uzandığı sonucunu çıkarmak mümkün; bu savı destekleyen bir başka unsur da, "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" sayfa 393'te, Lórinand (Lórien)'in "devamında Dol Guldur'un yer aldığı kesim de dahil olmak üzere, Ulu Nehir'in her iki yanındaki ormanları kapsadığı"nın söylenmesidir. *Yüzüklerin Efendisi*'nin ilk versiyonunda Ek B'de yer alan Yılların Öyküsü'nün İkinci Çağ ile ilgili kısmının girişindeki özette görülen şu ifadenin altında da aynı fikrin yattığı söylenebilir: "Sindar halkı içinde pek çokları doğuya göç etti ve uzak ormanlarda kendilerine yeni yerleşim yerleri kurdular. Beraberindekilerle Koca Yeşilorman'ın kuzeyine yerleşen Thranduil ve aynı ormanın güneyine konuşlanan Celeborn, bunların başında geliyordu." Aynı eserin revizyondan geçmiş versiyonunda ise Celeborn'la ilgili kısmın bu cümleden çıkarıldığı ve bunun yerine, (sayfa 380'te de bahsedildiği gibi) Celeborn'un Lindon'a yerleşmesine vurgu yapıldığı gözleniyor.

Son olarak, bu metinde Elessar'a atfedilmiş olan ve Sirion Limanları ile çevresinde sergilenen şifa gücünün, *Silmarillion*'da Silmaril taşlarına has bir özellikmiş gibi gösterildiğine dikkati çekelim. (sayfa 512)

NOTLAR

1. Bakınız: Ek E, sayfa 440
2. Babamın henüz yayınlanmamış bazı çalışmaları arasında Lune'nin güneyindeki Harlindon'da (diğer adıyla Lindon'da) yaşayan Elflerin çoğunlukla Sindarin kökenli olduğu ve burasının Celeborn'un yönetimine

verilmiş vasal bölge statüsü taşıdığından söz edilir. Ek B'deki ifadeyle bunu ilintilendirmek gayet doğal; fakat söz konusu ifade çok daha sonraki bir döneme işaret ediyor da olabilir, çünkü Eregion'un 1697 yılında gerçekleşen düşüşü sonrası Celeborn ve Galadriel'in yolculukları sırasında izledikleri güzergahı ve konakladıkları yerleri neye göre seçtiğini anlamak neredeyse imkânsız.

3. *Yüzük Kardeşliği* I/2: "Shire'ı boydan boya katedip Gri Limanlar'ın bulunduğu yerde noktalanan, çok eski çağlardan kalma Doğu-Batı Yolu, Mavi Dağlar'daki madenlerine giden Cücelerce sıklıkla kullanılırdı."

4. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III)'te geçmişi uzun yıllara dayanan Nogrod ve Belegost şehirlerinin Thangorodrim'in yıkılması sırasında yerle bir olduğu söylense de, Ek B'de bulunan Yılların Öyküsü'nde şu maddeyi görürüz: "40 – Ered Luin'deki eski yurtlarından ayrılan pek çok Cüce Moria'ya yerleşerek zamanla nüfuslarını artırır."

5. Bu metinle ilgili tutulmuş bir notta *Lórinand*'ın bu bölgeye Nandorin dilinde verilen isim olduğu (ilerleyen süreçte sırasıyla *Lórien* ve *Lothlórien* isimlerini alacaktır) ve "altın renkli ışıltı" anlamına gelen Elf sözcüğünü de içermesi dolayısıyla, "altın vadi" anlamına geldiği açıklanmaktadır. Bunun Quenya dilindeki karşılığı *Laurenandë*, Sindarin dilindeki ise *Glornan* veya *Nan Laur*'dur. Yöreye bu ismin verilmesi, hem burada hem de diğer metinlerde, Lothlórien'e özgü altın renkli *mallorn* ağaçlarının varlığıyla açıklanıyor; oysa söz konusu ağaçlar Galadriel tarafından bu topraklara getirilmiştir (ağaçların kökeniyle ilgili detaylı bilgi için sayfa 281'e bakınız) ve daha sonra kaleme alınmış bir incelemede *Lórinand* isminin, *mallorn* ağaçları buraya getirildikten sonra, "Ozanlar Diyarındaki Vadi" anlamı taşıyan ve çok daha eski olan *Lindórinand* kelimesinden türetildiği belirtilir. Bu civarda yaşayan Elfler köken bakımından Teleri soyundan geldiğine ve Teleri toplumu da kendisine *Lindar*, yani "Ozanlar" tabirini yakıştırdığına göre, bölgenin niçin böylesi isimler taşıdığı konusunda şüphe kalmıyor. Lothlórien'e değişik zaman dilimlerinde verilmiş olan farklı adlar üzerine yazılmış olan ve kendi aralarında belli nüans farklılıkları gösteren pek çok incelemede, sonraki dönemde bölgeye yakıştırılan isimlerin hepsinin şöyle veya böyle Galadriel'in belli faktörleri bir araya getirerek yaptığı kişisel tercihlere dayandırılabileceği vurgulanır: *Laurë* "altın," *nan(d)* "vadi," *ndor* "diyar" ve *lin* "şarkı söylemek;" hepsinin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan *Laurelindórinan* ise "Altının Şarkı Söylediği Vadi" (Ağaçsakal'ın Hobbitlere o bölgenin geçmişini anlatırken belirttiği isim) anlamına gelmekte olup, Valinor'daki Altın Ağaç'ın isminin yankılarını taşıyacak bir ad seçiminin özellikle

yapıldığı çok açıktır; ne de olsa "Galadriel'in eski ülkesine duyduğu özlem günden güne öylesine yoğunlaşıyordu ki, nihayet dayanılmaz bir pişmanlık seviyesine gelmişti."

Öyle ki, *Lórien* kelimesi aslen Valinor bölgesindeki bölgelerden birinin Quenya dilindeki ismiydi ve bu yörenin bağlı bulunduğu Vala (bilindik adıyla Irmo) da sıklıkla bu isimle çağrılırdı: "Ağaçların gölgesi altına uzanıp, yakındaki küçük çağlayanların şırıltısı eşliğinde tüm dert ve tasadan arınmış şekilde dinlenme imkânı sunan bir yer." 'Altın vadi' anlamına gelen *Lórinand* isminin sonradan bir kez daha değiştirilip *Lórien* şeklini alması da "pekala Galadriel'e dayandırılabilir," çünkü "bu kadar güçlü bir benzerlik asla tesadüf olamaz. *Lórien*'i halkıyla beraber kalabileceği güvenli bir sığınak ve eski güzel günleri hatırlatacak şekilde barış ve huzurun hakim olduğu bir ada haline getirmek için çaba göstermişti; oysa şimdi, o altın rüyanın yerini hızla büyüyen boz bir gölgenin alacağını çok iyi bildiğinden, pişmanlığa ve kaygıya boğulmuştu. Ağaçsakal'ın *Lóthlorien*'i 'Rüyaçiçeği' şeklinde betimlediğini unutmayalım."

Öykü yazıldığı sırada Lórinand o bölgenin Nandorin dilindeki ismi olarak tasarlanmış ve *mallorn* ağaçlarının Galadriel tarafından oraya getirilişiyle ilgili kısım senaryoya henüz dahil edilmemiş olsa da, "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nün derlenip yayına hazırlanması sürecinde başından sonuna kadar *Lórinand* ismini esas aldım.

6. Metnin içeriğinde sonradan yapılmış bir düzeltmedir bu; orijinal metinde Lórinand'ın yerel prenslerce yönetildiği yazılıdır.
7. Diğerlerinden apayrı bir yerde karşımıza çıkan ve ne zaman yazıldığı belli olmayan bir nota göre; *Sauron* ismi her ne kadar Yılların Öyküsü dizininde bundan daha eski bir tarihte görülse de, *Silmarillion*'un bütününde Morgoth'un sağkolu ve ikinci kumandanı olarak tanımlanan kişi ancak İkinci Çağ'ın 1600. yılı dolaylarında, Tek Yüzük'ün dökümü tamamlandığı sırada Sauron ismiyle tanınmaya başlamıştır. Elflere ve Edain'e karşı güdülen ve sebebi tam olarak kestirilemeyen düşmanlık, 500 senesinden kısa bir süre sonra fark edilir düzeye gelmiş, Númenorlular arasında ise ilkin Aldarion tarafından sekizinci yüzyılın sonlarına doğru (Vinyalondë Limanı'nı kurduğu tarihlerde, sayfa 373) hissedilmiştir. Düşmanlığın coğrafi bakımdan tam olarak nereden kaynaklandığı bilinmiyor. Sauron'un iki karakteristik özelliğini birbirinden ayrı tutma çabasında olduğu görülür: *Düşman* ve *akıl çelici*. Noldor halkının arasına kaynamak için gerçek kimliğini gizler ve güzel bir dış görünüşe bürünüp (ileriki dönemde Orta-Dünya'ya gönderilecek olan

Istari'nin görünümünü önceden sezerek yaptığı bir tür taklittir bu aslında) güzel de bir isim takınır: "Cevher ustası" anlamına gelen *Artano* veya kendisini Vala Aulë'nin hizmetine adadığının işareti olan *Aulendil*. (*Güç Yüzükleri Hakkında* adlı öykünün 585. sayfasında Sauron'un bu dönemde kendisine "Hünerlerin Efendisi" anlamındaki *Annatar* ismini taktığı yazılı olsa da, o isim burada geçmiyor.) Hikâyenin devamında Galadriel'in Sauron'un takiyesine kanmadığı ve Aulë'nin Valinor'da eğitim verdiği öğrenciler arasında Aulendil diye birinin olmadığını ileri sürdüğü yazılıdır; "fakat bu belirleyici bir unsur değil; çünkü Aulë'nin varlığı 'Arda'nın meydana Getirilişi'nden çok daha eskiye dayanır ve Sauron gerçekten de bir zamanlar Aulë'nin Maiar'ı arasında bulunmuş ve 'Arda meydana getirilmeden önce' Melkor tarafından kötülüğün saflarına çekilmiş olabilir." Bu tez üzerine, *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı bölümün açılış cümlesini bir kez daha gözden geçirmekte yarar var: "Bir zamanlar Sauron adlı bir Maia vardı... Arda meydana getirildiğinde Melkor Sauron'un aklına girip onu kendi saflarına çekti ve sadık bir hizmetkarı haline getirdi."

8. Eylül 1954 tarihli bir mektubunda babam şöyle diyor: "İkinci Çağ'ın başlarında o [Sauron] hâlâ yüzüne bakılacak kadar güzeldi, diğer bir deyişle, göze hoş gelen bir dış görünüme halen bürünebiliyordu... Hem tümüyle kötülüğün saflarına geçtiğini söylemek de zor; kibirleri ve istediklerini elde etme tutkuları kendi kendilerini yemelerine yol açana dek 'yeniden yapılanma' ve 'yeniden örgütlenme' işlerini aceleye getiren şu bildiğimiz 'reformcular' tümden kötü sayılmıyorsa tabii. Burada işin içinde gördüğümüz Elf kavmi olan Yüksek Elfler, yani 'Bilginler' diye de nitelenen Noldor, günümüzde 'bilim ve teknik' olarak adlandırdığımız ögeler söz konusu oldu mu tedbiri elden bırakır ve zaaflarına yenik düşer: Sadece Sauron'un bildiği mesleki sırları öğrenmeye can atıyorlardı ve içlerinde Eregion'da yaşayanlar, Gil-galad ve Elrond'un bu konuda kendilerine yönelttiği uyarıları hiçe saydı. Eregion Elflerinin bu kendine özgü 'tutku'su –bunu günümüzde mekanik aletlere ve teknik araç gerece olan bağlılığımıza benzetirsek hiç de kinaye yapmış olmayız kanısındayım– Moria Cüceleriyle aralarında kurdukları dostluk bağları ve yakın ilişkilerden de anlaşılabilir."

9. Galadriel'in Nenya'nın güçlerinden çok daha ileriki bir tarihten, Tek Yüzük kaybedilmeden önce faydalanmış olması mümkün değil; ama (öykünün akışı içinde Galadriel Celebrimbor'a Elf Yüzükleri'nin asla kullanılmaması gerektiğini tembihlemiş olsa da) metinden böyle bir anlam çıkarılamadığını da teslim etmemiz gerek.

10. Sonradan yapılan bir düzeltmeyle "ilk Ak Divan" tabiri metne dahil edilmiş. Ak Divan'ın toplanma tarihi Yılların Öyküsü'nde Üçüncü Çağ'ın 2463. senesi olarak gösterilir; fakat Üçüncü Çağ'da toplanan divana kendisinden çok uzun zaman önce bir araya gelmiş olan diğer divanın isminin bilhassa verilmiş olması da mümkün; kaldı ki ilk divana katılan üyeler içinde önde gelen isimlerden bazısı ikinci divanda da yer almıştır.
11. Öykünün başlangıç kısmında (sayfa 395) Gil-galad'ın Kızıl Yüzük adı da verilen Narya'yı Celebrimbor'dan alır almaz Círdan'a emanet ettiği söylenir ki bu veri, Círdan'ın ta baştan beri o yüzüğe sahip olduğunu belirten gerek *Yüzüklerin Efendisi* Ek B gerekse *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı hikâyede yer alan ifadeyle uyuşmaktadır. Burada bahsi geçen ve öncekilerle farklılık arz eden not ise müsveddenin kenarına sonradan çalakalem düşülmüştür.
12. Silvan Elfleri ve onların kullandığı dil hakkında daha fazla bilgi için, bakınız: Ek A, sayfa 425
13. Lórien'in sınırları hakkında Ek C, sayfa 431'e bakınız.
14. *Dor-en-Ernil* isminin kaynağına hiçbir yerde değinilmiyor; elinizdeki kitap dışında bu isme rastlanan tek yer ise, *Yüzüklerin Efendisi*'nde Rohan, Gondor ve Mordor'un detaylı olarak gösterildiği haritadır. Dor-en-Ernil söz konusu haritada Dol Amroth'un az doğusundaki dağ şeridinin hemen ötesinde gösterilir, ancak bu öykünün içeriğine bakılınca, *Ernil* sözcüğünün Dol Amroth Prensi'nin ismi olarak kullanıldığı anlaşılıyor... ki gerçekte böyle olmaması için bir neden yok.
15. Silvan Elflerinin Sindarin kökenli prensleri hakkında daha fazla bilgi için Ek B, sayfa 427'ye bakınız.
16. Buradaki açıklamaya göre, *Amroth* ismindeki ilk unsur, gerek Elflerin Quenya dilinde "yukarı" anlamına gelen *amba* ile, gerekse Sindarin dilinde dik yamaçlı tepeleri ve dağları ifade etmekte kullanılan *amon* ile benzeşirken; ikinci unsur, "tırmanmak" anlamına gelen *rath* gövdesinden türetilmiştir (Gondorlular yerleri ve kişileri adlandırırken Númenor kökenli Sindarin lehçesini kullandığından, bunun neredeyse tüm yolları ve sokakları yokuş yukarı olan Minas Tirith şehrindeki uygulaması çarpıcı sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin: *Rath Dínen*, yani Sessiz Sokak, şehrin tepesindeki hisardan Kral Mezarları'na inen yolun adıdır).
17. Amroth ve Nimrodel'le ilgili efsanenin "Özetle Anlatımı"nda Amroth'un "Nimrodel'e olan aşkı"ndan dolayı Cerin Amroth yakınlarındaki ağaçlık alana yerleştiği söylenir (sayfa 401).
18. Pauline Baynes tarafından en ince detayına kadar işlenmiş olan Orta-Dünya haritasında Elflerin Belfalas'ta kurduğu limanın yeri *Edhellond* şeklinde belirtilmiştir ("Elf Limanı," Silmarillion'un Ekler kısmında *ed-*

hel ve *londë* başlıklarına bakınız); ama bu ismin kullanıldığı başka bir metin saptayamadım. Bakınız: Ek D, sayfa 432. *Tom Bombadil'in Maceraları* (1962), sayfa 83-84:[1] "Langstrand ve Dol Amroth'ta eski çağlardan kalma Elf yerleşkeleri ve Morthond Nehri'nin ağzındaki, geçmişi İkinci Çağ'da Eregion'un yıkılmasına dek uzanan bir zaman aralığında "gemilerin batıya yelken açtığı" liman hakkında pek çok söylence vardır."

19. Buradaki ifade bize, *Yüzük Kardeşliği* II/8'de Galadriel'in "Senin için yazılmış olan ismi, Elendil hanedanına ait Elftaşı'na verilen isim olan Elessar'ı üzerine alma vaktin geldi!" sözleri eşliğinde yeşil taşı Aragorn'a verişini çağrıştırıyor.
20. Burada ve hemen aşağısındaki metinde geçen *Finrod* ismini, kavram karışıklığının önüne geçmek için *Finarfin* şeklinde değiştirdim. *Yüzüklerin Efendisi*'nin revizyondan geçmiş versiyonunun 1966'da baskıya verilmesinden önce babam Finrod'un ismini Finarfin olarak değiştirmiş, önceden Inglor Felagund diye anılan oğlu Felagund da, Finrod Felagund halini almıştır. Ek B ve F'deki iki pasaj da bu revizyon uyarınca düzeltilmiştir. – Galadriel'in erkek kardeşleri arasında Finrod Felagund'dan sonra Nargothrond tahtına çıkan Orodreth'in ismine yer vermeyişi dikkat çekici. Anlayamadığım bir sebepten dolayı, babam İkinci Nargothrond Kralı'nı bulunduğu yerden çekip aynı ailenin bir sonraki nesildeki bir üyesi yerine koymuştur; fakat bu ve bununla bağlantılı diğer şecere değişiklikleri *Silmarillion*'daki metinlere asla yansıtılmamış.
21. Bunu, *Yüzük Kardeşliği* II/8'de Elftaşlarıyla ilgili verilen tanımla karşılaştıralım: "Sonra [Galadriel] kanatlarını iki yana açmış bir kartal şeklindeki gümüş bir broşun içine sabitlenmiş berrak yeşil renkte büyükçe bir taşı havaya kaldırıp güneşe doğru tutunca, mücevherin güneş ışığının ilkbahar yaprakları arasından sızışını andıran parıltılı bir görüntü sergilediği fark edildi."
22. Gariptir ki, *Kralın Dönüşü* VI/9'da Elrond'un parmağında görülen Mavi Yüzük "Vilya, Üç Yüzük'ün en güçlüsü" şeklinde nitelenmiştir.

EKLER

EK A
SILVAN ELFLERİ VE KULLANDIKLARI DİL HAKKINDA

Silmarillion'da anlatıldığına göre (sayfa 207), Nandor halkı içinden bir grup Telerin Elfi, Eldar'ın Dumanlı Dağlar'ın doğusuna yaptığı büyük

1 J. R. R. Tolkien, *Tehlikeli Diyardan Öyküler* içinde, Çev: Niran Elçi, İthaki Yayınları, İstanbul, 2012 (5. Baskı). Buradaki alıntı K. Baran Özbek tarafıdan yeniden çevrilmiştir.

göç sırasında ana gruptan ayrılmış ve "Ulu Nehir'in yanındaki ormanlık vadiye yerleşerek bir çağ boyunca orada yaşamıştır." (Ana kafileden kopan bazı diğerlerinin Anduin Nehri boyunca güneye doğru ilerleyerek nehrin ağzına vardığı, başka bir grubun ise Eriador'a girdiği ve Ossiriandlı Yeşil Elflerin bu son grubun soyundan geldiği söylenir.)

Galadriel, Celeborn ve Lórien isimlerinin kökenleri üzerine, hayatının son yıllarında yazmış olduğu bir makalede babam, Kuytuorman ile Lórien'de yaşayan Silvan Elflerinin vaktiyle Anduin Vadisi'nde kalmış olan Telerin Elflerinin soyundan geldiğini özellikle belirtiyor:

> Silvan Elfleri (*Tawarwaith*) köken olarak Teleri halkına dayanır ve her ne kadar onlardan Valinor'daki Teleri'nin olduğundan da uzun bir süredir ayrı olsalar da, Sindar'ın uzaktan akrabasıdır. Büyük Yolculuk sırasında Dumanlı Dağlar'ın zorluklarından yılıp Anduin Vadisi'ne yerleşmişler ve sonuç olarak Beleriand'a ve de Büyük Deniz'in sahillerine asla ulaşamamışlardır. Bu itibarla onları, daha ziyade, en sonunda dağları aşmayı başarıp Beleriand'a ulaşan Ossiriandlı Nandor halkıyla (diğer bir deyişle Yeşil Elflerle) akraba addetmek doğru olacaktır.

Silvan Elfleri kendilerini Dumanlı Dağlar'ın ötesindeki sık ormanlık alanlara gizleyip Avari'den zorlukla ayırt edilebilen küçük ve dağınık topluluklar halini almışsa da;

> kökenlerinin Eldar'ın Üçüncü Klanı'na dayandığını unutmamışlar ve başta Sindar olmak üzere [İkinci Çağ'ın başlarında] Büyük Deniz'e doğru gitmeyip doğuya göç etmeyi tercih eden Noldor'u aralarına memnuniyetle buyur etmişlerdi. Bu yeni katılımcıların liderliğinde kendilerine çekidüzen verip yeniden düzgün ve bilge bir halk haline gelmişlerdi. Dokuz Yaya'dan biri olan Legolas'ın babası Thranduil Sindarin kökenliydi ve her ne kadar bu dil halkı arasında pek yaygın değilse de, kendi evinde Sindarin dilinin konuşulmasını isterdi.
>
> Halkın büyük çoğunluğunun Eregion yıkıldıktan sonra [bakınız: Sayfa 405-406] hayatta kalmayı başaran Sindar veya Noldor'un soyundan geldiği Lórien'de Sindarin zamanla genel konuşma dili olarak yerleşmişti. Onların konuştuğu Sindarin lehçesinin Beleriand'dakiyle ne ölçüde farklılık arz ettiğini bilmemiz *–Yüzük Kardeşliği* II/6'da Frodo'nun kendi aralarında konuştukları Silvan dilinin Batı'da konuşulandan farklı olduğuna dair yaptığı yoruma dikkat ediniz– şu an pek tabii ki mümkün değil. İkisi arasında günümüzde "aksan" şeklinde nitelendirdiğimiz şeyden daha öte bir farklılık olması beklenemez: Sesli harflerdeki farklılık

ve tonlama gibi birincil etkenler, Frodo gibi Sindarin lehçelerine aşina olmayan birini yanılgıya sürüklemiş olabilir. Temelinde yatan Sindarin dilinden kalma yerel sözcüklerin ve diğer unsurların da varlığını sürdürüyor olması mümkün. Her şeyden önce, Lórien'in dış dünyayla bağının çok uzun zamandır kesik olduğunu akıldan çıkarmayalım. *Amroth* ve *Nimrodel* gibi, kökenleri geçmişte saklı olan ve geçen zamana karşın konuşulan dil içinde tutunabilmeyi başaran bazı kelimeler, şekil olarak bu tarife uysa da, sırf Sindarin diline dayandırılıp açıklanamaz. Örneğin, hendek ile çevrili kale anlamına gelen çok eskilerden kalma *caras* sözcüğü Sindarin dilinde mevcut değil. *Lórien* ise çoktan unutulup gitmiş daha eski bir ismin değişime uğramış hali olsa gerek. [Oysa bu ismin Silvan veya Nandorin dilindeki orijinal versiyonunun *Lórinand* olduğu daha önce vurgulanmıştı, bakınız: Sayfa 421, not 5]

Silvan isimleri hakkında yapılan bu yorumlarla *Yüzüklerin Efendisi* Ek F (I)'de yer alan "Elfler Hakkında" adlı bölümdeki (sadece revize baskıda bulunan) dipnotu karşılaştırınız.
Silvan Elflerinin dili üzerine yine babamın ömrünün son yıllarında yazılmış bir başka dilbilimsel-tarihsel makalede şöyle deniyor:

Uzunca süredir ayrı kaldıkları akrabalarıyla yeniden bir araya geldikleri vakit, Silvan Elflerinin kullandığı lehçeler Sindarin dilinden öyle kopuk kalmıştı ki, birbirlerini zorlukla anlayabiliyorlardı; bu da, Silvan Elflerinin dilinin daha ziyade Eldar'ınkiyle benzeştiğini ortaya koymaya yetiyordu. Silvan lehçelerini kendi dilleri ile kıyaslamak Noldor'unkiler başta olmak üzere tüm bilginlere ilginç gelse de, Silvan Elflerinin dili hakkında günümüze dek gelebilmiş çok az bilgi bulunuyor. Silvan Elfleri kendilerine has bir yazı tipi geliştirmemişler, içlerinde bu sanatı Sindar'dan öğrenenler elden geldiğince onların dilini yazı dili olarak kullanmışlardır. Üçüncü Çağ'ın sonlarına gelindiğinde, Silvan dilleri, Yüzük Savaşı'nın geçtiği dönemde ön plana çıkan iki ana bölgede varlığını yitirmiş durumdaydı: Lórien ve Kuytuorman'ın kuzeyindeki Thranduil. Bu dillerden geriye kalan, kimi kayıtlarda rastlanabilen tek tük kişi ve yer adından ibarettir.

EK B
SILVAN ELFLERİNİN SINDARIN KÖKENLİ PRENSLERİ

Yüzüklerin Efendisi Ek B'de bulunan Yılların Öyküsü'nün İkinci Çağ ile ilgili olan kısmının girişindeki özette şöyle belirtiliyor: "Barad-dûr henüz

inşa edilmemişken Sindar halkından pek çokları doğuya göç etti ve içlerinden bazıları, o dönemde Silvan Elflerinin yoğun olarak yaşadığı uzak ormanlara yerleşti. Koca Yeşilorman'ın kuzeyindeki ülkede krallığını ilan eden Thranduil de bunlardan biridir."

Babamın yazın hayatının son döneminde kaleme aldığı dilbilimsel çalışmalar arasında, Silvan Elflerinin Sindarin kökenli prenslerinin geçmişi üzerine daha detaylı bilgiler bulunuyor. Bu denemelerden birinde Thranduil'in krallığıyla ilgili söylenenlere bir göz atalım:

Thranduil'in hükümranlığını yaptığı ülkenin sınırları, Moria'dan kaçan Cücelerin oraya gelişine ve Ejderha'nın istilasına kadarki dönemde, Yalnız Dağ'ı çevreleyen ormanlara ve Uzun Göl'ün batısına dek uzanıyordu. Krallığın Elf nüfusunu oluşturan topluluk, Lórien Elflerinin akrabası ve de komşusu olup, bu topraklara güneyden göç etmiş ve Koca Yeşilorman'ın Anduin'in doğusunda kalan kesimine yerleşmişti. İkinci Çağ'da kralları Oropher'in [Legolas'ın babası Thranduil'in babasıdır] talimatıyla kuzeye, Ferah Çayırlar'ın ötesine taşındılar. Onun bu kararı, zamanla gelişip büyüyerek tarihin gördüğü en görkemli Cüce uygarlığı haline gelen Moria'daki Cücelerin gücünden ve sataşmalarından halkını korumak için olduğu kadar, Celeborn ve Galadriel'in beraberindekilerle Lórien'e zorla girmesine tepki olarak da aldığı açıktır. Ama o zamanlar Yeşilorman ile dağlar arasında korkulacak bir unsur olmadığından, Son İttifak Savaşı çıkıncaya kadar onun halkıyla nehrin diğer yakasında yaşayan akrabaları arasında yakın ilişkiler kurulmaya devam etmişti.

Silvan Elfleri her ne kadar kendisini gerek Noldor ve Sindar'ın gerekse Cücelerin, İnsanların, Orkların ve tüm diğer ırkların meselelerinden olabildiğince soyutlama arzusunda olsa da, Oropher, Sauron alt edilmediği sürece barış ve huzurun gerçek anlamda geri dönmeyeceğini önceden sezebilecek kadar sağduyu sahibiydi. Bundan dolayı, sayısı artık iyiden iyiye artmış olan kendi halkı içinden büyük bir ordu toplayıp Lórienli Malgalad'ın hazırladığı sayıca daha az olan orduyla da birleşerek, izleyen savaşta Silvan Elflerinin müşterek ordusuna önderlik etti. Silvan Elfleri atılgan ve yiğitti fakat silah ve zırh bakımından Batı'dan gelen Eldar'a oranla zayıf kalıyorlardı; dahası, birleşik bir ordunun parçasıyken bile bağımsız karakterlerinden ödün vermiyor ve Gil-galad'ın başkumandanlığı altına girmeye yanaşmıyorlardı. Bu tutumları, sonuç olarak, o korkunç savaşın şartlarına göre dahi gereğinden fazla kayıp vermelerine yol açtı. Dagorlad

Savaşı'nda ordunun geri kalanıyla bağı kesilen ve Ölü Bataklıklar'a doğru sürüklenen Malgalad, birliklerinin yarısından çoğuyla beraber can vermişti. Oropher ise Mordor'a yapılan ilk saldırı sırasında Gil-galad beklenen hücum işaretini henüz vermemişken en yürekli savaşçılarının başında öne atılıp çok geçmeden öldürülmüştü. Oğlu Thranduil savaştan sağ çıkmayı başardıysa da, büyük kapışma sona erip de Sauron yok edildiğinde –ki o zaman herkes öyle zannetmişti– toplam sayısı sefere çıkan ordunun ancak üçte birini bulacak kadar askerle eve dönebilmişti.

Lórienli Malgalad başka hiçbir metinde karşımıza çıkmadığı gibi, bu makalede onun Amroth'un babası olduğuna dair bir bilgi de bulunmuyor: Diğer yandan, Amroth'un babası Amdír'in Dagorlad Savaşı'nda öldürüldüğü bilgisi iki ayrı yerde geçiyor (sayfa 401 ve 406) ve böylelikle, Malgalad'ın bu karakterle ilgili tasarlanmış bir diğer isim olduğu ihtimali kuvvet kazanıyor. Yine de, hangi ismin diğerinin yerini aldığına açıklık getirmek güç. Şimdi dilerseniz metne dönelim:

Bu savaşı, Silvan Elflerinin nüfusunun yeniden artış gösterdiği bir barış evresi izledi; buna rağmen, Üçüncü Çağ'ın beraberinde dünya üzerine getireceği değişimlerden dolayı içten içe huzursuzluk ve endişe duyuyorlardı. Aynı dönemde İnsanların sayısı ve gücü de artma eğilimine girmişti. Númenor soyundan gelen İnsanların kurduğu Gondor Krallığı'nın toprakları kuzeye doğru genişledikçe genişlemiş ve Lórien ile Yeşilorman sınırlarına dayanmıştı. Bu yetmezmiş gibi, Kuzeyin Özgür İnsanları (Dúnedain hakimiyeti altına girmedikleri ve belki de bu yüzden Sauron ve hizmetkarları tarafından genelde rahatsız edilmedikleri için Elfler tarafından bu şekilde isimlendiriliyorlardı) da güneye doğru yayılmaya başlamıştı: Çoğu akın akın Yeşilorman'ın doğusuna yayılsa da içlerinde bahsi geçen ormanın göbeğine ve Anduin Vadileri'ndeki otlaklara yerleşenler de vardı. Doğu'dan gelen söylentiler ise hepsinden daha uğursuz ve asap bozucuydu: Vahşi İnsan kavimleri kıpırdanmaya başlamıştı. Yakın geçmişe kadar Sauron'a hizmet eden ve de tapan bu güruh, şartların gelişimi sonucu onun zorbalık yönetiminden kurtulmuşsa da, Sauron'un kalplerine işlemiş olduğu kötülükten ve fesatlıktan belli ki arınamamıştı. Kendi aralarında giriştikleri acımasız savaşlar yüzünden bir kısmı batıya doğru çekilmek zorunda kalmış, zihni ve yüreği nefretle dolu bu topluluklar Batı'da yaşayan tüm medeniyetleri öldürülecek

ve malları ile toprakları talan edilecek düşmanlar olarak algılar olmuştu. Tüm bunların dışında, Thranduil'in yüreğini sıkıştıran çok daha derin bir endişe söz konusuydu. Mordor'un yarattığı dehşete birebir tanık olmuştu bir kere ve bunu unutamıyordu. Güneye her bakışında, yaşadıklarının hatırası güneşi karartıyor, Mordor denen o lanetli topraklar artık her ne kadar harap olmuş, terk edilmiş ve İnsan Krallar'ın tedbirli bakışları altında göz hapsine alınmış olsa da, benliğinin en dip noktasından kopup gelen bir ses, oradaki kötülüğün tamamen yok edilemediğini ve belki eskisinden de güçlü şekilde yeniden yükselmek üzere fırsat kolladığını ona söylüyordu.

Bitirmiş olduğumuz pasajla aynı dönemde kaleme alınmış bir başka yazısında, babam, Üçüncü Çağ'ın ilk bin yılı geride kalıp da Gölge Koca Yeşilorman'a vurduğunda Thranduil yönetimindeki Silvan Elflerinin durumuyla ilgili şunları anlatıyor:

Gölge kuzeye doğru yayıldıkça onlar da geri çekilmek durumunda kaldılar ve nihayet Thranduil ormanın kuzeydoğusunda krallığını silbaştan kurmaya karar vererek, devasa kazılar yaptırıp yeraltında büyük bir kale ve geniş yaşam alanları inşa ettirdi. Oropher Sindarin soyundan geliyordu; oğlu Thranduil'in de geçmiş çağlarda Kral Thingol tarafından Doriath'ta uygulanmış olan yöntemi örnek aldığına şüphe yok. Fakat onun yaptırdığı salonlar Menegroth'unkilerin yanında sönük kalırdı. Bu sonucu doğuran etkenlerin başında, atalarının aksine, onun Cücelerin sanatından, zenginliğinden ve yardımından mahrum oluşu gelmektedir; hem Doriathlı Elflerle kıyaslanınca, onun yönetimindeki Silvan halkının kaba saba ve hattâ taşralı kaldığı bile söylenebilir. Oropher beraberinde bir avuç Sindar ile onlara katıldıktan kısa bir süre sonra, Silvan Elfleriyle kaynaşmışlar ve onların dilini benimseyip, biçim ve tarz itibariyle Silvan dilinin karakteristiğine uygun isimler takınmışlardı. Bunu bilerek ve isteyerek yapmışlardı; çünkü onlar (efsanelerde isimlerine ya hiç yer verilmeyen ya da üstünkörü değinilen benzer tüm maceracılar gibi) Doriath'ın yıkılışına tanık olmuş bir soyun torunlarıydı ve ne Orta-Dünya'yı terk etmeye niyetleri vardı, ne de Doriathlıların öteden beri pek hoşlanmadığı Noldorlu Sürgünler'in yönetimine alışmış olan Sindarla kaynaşmaya. Onların başlıca arzusu, Silvan halkına karışmak ve böylece, Valar'ın daveti sonucu bozulmasına kadarki süreçte doğayla iç içe sade ve huzurlu bir yaşam sürdüğünü iddia ettikleri Elflerin geleneklerine dönmekti.

Kuytuorman'daki Silvan Elflerinin Sindarin soyundan gelen yöneticileri tarafından Silvan dilinin anadil olarak benimsenmesinin, geride bıraktığımız metnin 427. sayfasında da işaret edildiği üzere, Üçüncü Çağ sona erene kadar Silvan Elflerinin lehçesinin Thranduil'in ülkesinden tamamen silinip gitmesiyle nasıl ilişkilendirilebileceğine, (şimdiye kadarki araştırmalarımın ışığında) hiçbir metinde açıklık getirilmediğini söyleyebilirim.

Daha fazla bilgi için "Ferah Çayırlar Felaketi" adlı öyküye bakınız; sayfa 461, not 14.

EK C
LÓRIEN'İN SINIRLARI

Yüzüklerin Efendisi Ek A (I, iv)'te, Kral Hyarmendacil I döneminde (Üçüncü Çağ 1015-1149) gücünün zirvesine ulaşan Gondor Krallığı'nın sınırlarının, "Celebrant'a ve Kuytuorman'ın güney kıyılarına dek uzandığı" vurgulanır. Babam bunun hatalı bir ifade olduğuna birden çok kez dikkat çekmiş ve kullanılması gereken doğru ifadenin "Celebrant Ovası'na kadar" olduğunu söylemiştir. Orta-Dünya'da geçerli olan diller arasındaki etkileşimler üzerine çok sonraları kaleme aldığı çalışmasında, şunları belirtiyor:

> Celebrant (Gümüşdamar) adlı nehir Lórien ülkesinin sınırları içinde akarken, Gondor Krallığı'nın Anduin'in batısında kalan kesiminin kuzey sınırını Kireçışığı Nehri teşkil ediyordu. Gümüşdamar ile Kireçışığı Nehri arasında kalan ve Lórien ormanının daha da güneye uzandığı zamanlarda ağaçlarla kaplı olan şimdiki çayırlık arazinin büyük kısmı, Lórienliler tarafından Parth Celebrant şeklinde adlandırılıyor ve ağaçların başladığı hattın ilerisinde kalan bölgenin aksine burası Elfler tarafından mesken tutulmamışsa da, aynı ülkenin bir parçası kabul ediliyordu. Sonraki bir tarihte Gondorlular Kireçışığı Nehri'nin kuzeye doğru çıkıntı yaptığı kısımda bir köprü inşa ederek Kireçışığı'nın aşağısı ile Anduin Nehri arasında kalan araziyi tahkim etmeye başladı. Çünkü bu yöreyi krallıklarının doğu sınırı olarak görüyor ve üstelik Anduin Nehri'nin büyük kavisler çizdiği bölge (akıntının hızla ilerleyip Lórien'i geride bırakarak alçak rakımlı düzlüklere kavuştuğu yerden Emyn Muil kanyonuna doğru tekrardan inişe geçtiği noktaya kadarki alan) pek çok sığlık ve geniş resifler barındırdığından, kararlı ve iyi teçhizatlanmış bir düşman kuvvetinin sallar ve seyyar köprüler yardımıyla, özellikle de ırmağın Kuzey ve Güney Sığ şeklinde tanınan iki dirsek çizdiği batı kesiminde karşı

yakaya geçmeyi denemesinden çekiniyorlardı. Gondorluların Parth Celebrant diye adlandırdığı yer ise, uzun yıllardan bu yana krallığın kuzey sınırını ifade eden bu toprak parçasıydı işte. Yüzük Savaşı sırasında, Kireçışığı'na kadar Ak Dağlar'ın kuzeyinde kalan tüm topraklar (Anórien hariç) Rohan Krallığı'nın sınırları içine dahil edilmiş, "Celebrant Ovası" anlamına gelen Parth Celebrant ismi sadece Genç Eorl'un Gondor'u işgale yeltenen yabancı güçleri bozguna uğrattığı büyük savaş anlatılırken kullanılmıştı [Bakınız: Sayfa 490-491].

Başka bir metinde ise, babam, Lórien'in doğusu ve batısı sırasıyla Anduin Nehri ve dağlarla çevriliyken (böyle söyleyerek Lórien'in sınırlarının Anduin Irmağı'nı geçmesi seçeneğini dışlamış oluyor; bakınız: Sayfa 420), kuzey ve güney sınırlarının belirgin olmadığının altını şu sözlerle çiziyor:

> Geçmiş yıllarda Galadhrim, Gümüşdamar'ın Frodo'nun da içlerinden birinde yıkandığını bildiğimiz çağlayanlarla dolu olan kısmına kadarki tüm ormanların kendi hükümranlık alanına girdiğini iddia ediyordu; güneyde ise ülkenin sınırları Gümüşdamar'ın çok daha ötelerine, üzeri daha seyrek korular ve boyut olarak daha küçük ağaçlarla kaplı olan ve bir süre sonra Fangorn Ormanı ile birleşen yöreye dek uzanıyordu. Yine de, Gümüşdamar ile Anduin Irmağı'nın Caras Galadhon kentinin bulunduğu yere denk gelen kesimi arasındaki bölge, oldu olası krallığın asıl kalbi kabul edilirdi. Lórien ve Fangorn arasında belirgin bir sınır bulunmamakla birlikte, ne Entler ne de Galadhrim birbirinin toprağına tecavüz ederdi. Efsaneye göre, Fangorn'un kendisi vaktiyle Galadhrim Kralı'yla yüz yüze görüşmüş ve ona şöyle demişti: "Ben benimkini biliyorum, sen de seninkini; öyleyse iki taraf da karşısındakinin olana sarkıntılık etmesin. Eğer bir Elf gezinti yapıp hoşça vakit geçirmek için topraklarımıza girecekse, buyursun gelsin; siz de bir Enti kendi topraklarınızda görürseniz, ondan kötülük gelmeyeceğini bilin." Bu güvenceye rağmen, aradan geçen bunca yıl içinde ne bir Ent ne de bir Elf diğer yana adım atmıştı.

EK D
LOND DAER LİMANI

"Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nde, İkinci Çağ'ın on yedinci yüzyılının sonlarına doğru Eriador'da Sauron'a karşı verilmiş olan savaş sırasında Númenor Amirali Ciryatur'un, Gwathló (Grisel) Nehri'nin denize döküldüğü ve "Númenorlulara ait küçük bir limanın yer aldığı" (sayfa 400) noktada,

karaya çok sayıda asker çıkardığı anlatılmıştı. Sonradan pek çok metinde bahsi geçecek olan bu limanın adı ilk kez bu öyküde yer almıştır.

Bu limanla ilgili en geniş bilgiyi, daha önce Amroth ve Nimrodel ile ilgili efsaneyle bağlantılı olarak atıfta bulunduğumuz (sayfa 313), babamın Orta-Dünya'daki dillerin özellikleri ve etkileşimleri üzerine kaleme almış olduğu denemede buluyoruz. Söz konusu denemede Gwathló isminin kaynağıyla ilgili şu savlar değerlendiriliyor:

> Gwathló Nehri'nin sözlük karşılığı "Grisel"dir. *Gwath*, Sindarin dilinde, bulut veya sise bağlı olarak veya derin bir vadinin dibinde bulunmaktan kaynaklanan loşluğu çağrıştırmakla beraber, "gölge" anlamında kullanılan bir sözcüktür. Fakat bu, nehrin geçtiği bölgenin coğrafi özellikleriyle bağdaşmıyor. Gwathlo'nun akıntısı tarafından Númenorlularca Minhiriath ("İki Nehir Arası" anlamında; Baranduin ve Gwathló kastediliyor) ve Enedwaith ("Arada Kalmış Diyar" anlamında) diye adlandırılan iki bölgeye ayrılan arazi, üzerinde kayda değer bir yeşillik veya yükselti bulunmayan, genel görünüm itibariyle düz bir alandır. Glanduin ve Mitheithel [Buzlupınar] Irmakları'nın birleştiği noktanın ucunda toprak neredeyse dümdüz olup, akıntı giderek yavaşlamakta ve bir yerden sonra bataklığa dönüşmektedir.[1] Ancak Tharbad'ın birkaç yüz kilometre aşağısında arazinin eğimi artar. Yine de, Gwathló'nun akıntısında bir hızlanma olduğu burada da gözlenmez, bu yüzden de nispeten küçük ölçekli gemiler bu kesimde

1 Glanduin ("Sınır Nehri") Dumanlı Dağlar'ın Moria'nın güneyinde kalan kesiminden aşağı doğru devam ederek Tharbad'ın hemen yukarısında Mitheithel ile birleşir. *Yüzüklerin Efendisi* için hazırlanmış olan orijinal haritada bu ırmağın ismine yer verilmemişti {kitap boyunca da yalnızca bir noktada, Ek A (I,iii)'te geçer}. Anlaşılan o ki, 1969 senesinde babam Pauline Baynes ile irtibata geçip, bu bayanın en ince ayrıntıları bile es geçmemeye özen göstererek hazırlamakta olduğu Orta-Dünya haritasına bazı yer isimleri eklemek istediğini belirtmiş: Edhellond (bakınız: Sayfa 424, not 18), Andrast, Drúwaith Iaur (Eski Púkel Diyarı), Lond Daer (harabeleri), Eryn Vorn, Adorn Nehri, Kuğualayı ve Glanduin Nehri. Bunun üzerine bu isimler içinde sadece son üçü, kitabın ekinde yer alan orijinal haritaya eklenmiş, ama böyle yapılmasının ardında yatan sebebi keşfedemedim; üstelik Adorn Nehri'nin konumu doğru gösterildiği halde, Kuğualayı ve Glandin Nehri –ki bu isim de haritaya geçirilirken hatalı yazılmış– kafa karıştıracak biçimde, Gwathló'nun değil, Isen Irmağı'nın kuzeye doğru meylettiği bölgeye yerleştirilmiş. *Glanduin* ve *Kuğualayı* isimleri arasındaki ilişki üzerine yapılmış gerçeğe uygun bir yorum için, bakınız: Sayfa 438-439

zorlanmadan yüzdürülebileceği gibi, Tharbad'a kadar kürek çekilerek de ilerlenebilir.

Bu durumda, Gwathló isminin kaynağı tarih sayfalarında aranmak durumunda. Yüzük Savaşı döneminde bu yöre, Minhiriath ve Enedwaith'in güneydoğusu başta olmak üzere, halen yer yer yoğun ağaçlarla kaplıydı; ama arazinin büyük kısmı çayırlıktı. Üçüncü Çağ'ın 1636. yılında yaşanan Büyük Salgın sırasında, gözden uzak koruluklarda barınmayı sürdürebilen az sayıdaki avcı kabile sayılmazsa, Minhiriath neredeyse tamamen terk edilmişti. Enedwaith'te, Bozdiyarlıların torunları, arazinin doğu ucundaki Dumanlı Dağlar'ın eteklerinde varlığını devam ettiriyor, sayıca kalabalık ama barbar ruhlu bir balıkçı kavmi de Gwathló ile Angren (Isen) ırmaklarının denize döküldüğü bölgeler arasında yaşıyordu.

Oysa Númenorluların Orta-Dünya kıyılarını ilk kez keşfe çıktığı o çok eski dönemlerde, durum şimdikinden oldukça farklıydı. O zamanlar Minhiriath ve Enedwaith, orta kısımdaki Büyük Bataklık adı verilen ıslak çayırlar sayılmazsa, hiç bitmeyecekmiş gibi dört bir yana uzayıp giden sık ormanlarla kaplıydı. Arazinin genel yapısı üzerinde sonraki dönemde meydana gelen değişimler, büyük ölçüde, Gil-galad'la dostluk ve işbirliği içine giren Denizci Kral Tar-Aldarion'un kişisel çabalarının sonucuydu. Númenor'u devrinin en büyük deniz gücü yapma arzusuyla yanıp tutuşan Aldarion'un tersanelerde kullanılmak üzere kereste tedarik etme isteği hiç bitmiyor, ağaçlara olan yaklaşımı kendi ülkesi Númenor'da bile huzursuzluğa ve anlaşmazlığa yol açıyordu. Orta-Dünya sahilleri boyunca yaptığı seyahatlerde gözleri önünde uzanan engin ormanların ihtişamı karşısında hayrete düşen Aldarion, tamamen Númenor'un kontrolünde olacak (Númenor soyundan gelenlerin kuracağı Gondor Krallığı, haliyle o zamanlar mevcut olmadığı için) yeni bir liman kurmak üzere, Gwathló Nehri'nin ağzını seçmişti. Orada öyle büyük ölçekli ve kapsamlı işlere girişmişti ki, başlattığı çalışmalar kendi ölümünün sonrasına dek sarkacaktı. Başlangıçta kereste sevkiyatları için bir hareket üssü teşkil etmek ve yeni gemi yapımları için tersane işlevi görmek üzere kurulan bu liman aracılığıyla Númenorluların Eriador'a ayak basışı, sonraki dönemde Sauron'a karşı verilecek savaşta büyük önem arz edecekti (İkinci Çağ 1693-1701). Liman inşaatı başladığı dönemde o yörenin yerli ahalisi oldukça kalabalık ve de savaşçı karakterli olsa da, sonuç olarak bunlar merkezi bir yönetim teşkilatından yoksun, araziye dağılmış şekilde yaşayan orman topluluklarından ibaret-

ti. İlk zamanlar korku ve merakla karışık bir saygıyla Númenorluları uzaktan izlemekle yetinen yöre halkı, ağaç kesimleri çevreyi tahrip edecek ölçüde katlanılmaz hale gelinceye kadar herhangi bir düşmanlık sergilememişti. Ancak ondan sonra, ellerine geçen her fırsatta Númenorlulara pusu kurup onlara saldırmaya başladılar; bunun üzerine Númenorlular da onlara düşman gözüyle bakmaya yöneldi ve civar ormanlarda yürüttükleri ağaç kesim işlemlerini, bunun çiftçilik ve doğal çevrenin tahrip edilmesi açısından doğuracağı zararları umursamaksızın, daha da yoğunlaştırdı. Ağaç kesimleri ilk zamanlar Gwathló'nun her iki yakasında da yapılıyor, kesilen tomruklar akıntıya bırakılıp nehir ağzındaki limana (Lond Daer) bu şekilde ulaştırılıyordu; sonradan Númenorlular Gwathló'nun kuzeyindeki ve güneyindeki ormanların içinden geçen büyük ve ferah yollar inşa etti ve bu sürecin sonunda, halen bölgede ikamet etmekte olan az sayıdaki yöre sakini de Minhiriath'ı terk edip, bunu rahatlıkla yapabilecekleri halde, sırf ötesinde yaşayan Elflerden korktukları için geçmeye cesaret edemedikleri Baranduin Nehri'nin denize kavuştuğu yerin hemen güneyindeki, karanlık ormanlarla kaplı Eryn Vorn adı verilen büyük burna yerleşti. Enedweith'ten ayrılanlar ise, "Púkel Halkı"ndan çekindikleri için Isen Irmağı'nı geçip de Belfalas Körfezi'nin kuzey kolunu teşkil eden [Ras Morthil veya Andrast; bakınız: Sayfa 361, not 6] ve Isen ile Lefnui ırmakları arasında kalan koskoca dağlık burna gitmeye yeltenememiş, bunun yerine, sonradan Bozdiyar olarak anılacak olan doğudaki dağların yolunu tutmuştu. [Púkel Halkı'yla ilgili bilgilerin devamı için bakınız: Sayfa 622]

Númenorluların çevrede yarattığı tahribat ölçülemez boyuttaydı. Sadece Lond Daer ve diğer limanlarda kurdukları tersanelerin değil, Númenor Adası'nın kereste ihtiyacını da yıllar yılı Orta-Dünya kıyılarından temin etmişlerdi. Güvertelerine yüklenmiş tomruklarla batıya yelken açan gemi sayısının haddi hesabı yoktu. Eriador'da savaş kopunca Númenorluların hıncı ve ağaç kesimlerinden dolayı arazinin çıplak bırakılışı ayyuka çıktı; çünkü o topraklardan göç etmeye zorlanmış olan halk Sauron'un safına geçmiş ve onun Denizden Gelen İnsanlara karşı kendilerini zafere ulaştırmasına bel bağlamıştı. Gwathló'nun ağzına kurulmuş olan Büyük Liman ile yanı başındaki tersanelerin düşmanlarının gözünde ne denli önem taşıdığının bilincinde olan Sauron, Númenorlulardan nefret eden eski yöre ahalisini casus ve de rehber niyetine kullanıp, akıncılarının önü sıra Minhiriath ve Enedwaith'e salmıştı. Pek çok cephede birden savaştığı için,

doğrudan limandaki hisarlara saldırmaya veya Gwathló boyunca sefer düzenlemeye yetecek kadar asker ayıramıyordu bu işe, ama gönderdiği baskın mangaları bir yandan ağaçları yakıp diğer yandan Númenorluların yüklü miktarda keresteyi sevkiyata hazırlamak için yığdığı büyük odun depolarını ateşe vererek, ormanlık arazinin kıyısında feci bir kargaşa ve paniğe neden olmuştu.

Sauron en sonunda mağlup edilip de Eriador'u terk ederek doğuya çekilmek zorunda bırakıldığında, bölgedeki ormanların büyük çoğunluğu ortadan kalkmış durumdaydı. Gwathló'nun iki yanında, üzerinde tek bir ağaç görülmeyen ve toprağı ekilemeyecek kadar çorak hale gelmiş olan, çölden farksız bir arazi uzanıyordu şimdi. Oysa Tar-Aldarion'a gemisinde eşlik eden yılmaz kâşiflerin büyük bir cesaretle nehir boyunca küçük kayıklarla iç kesimlere ilerleyip bu topraklara isim koyduğu zamanlarda, arazinin görüntüsü hiç de böyle değildi; sahil kesiminin tuzlu su havası ve güçlü rüzgarları geride kalır kalmaz, nehrin kıyısına dek uzanan sık ağaçlarla kaplı ormanlık arazi kendini gösterir, macera tutkunu gözü kara kâşifleri taşıyan kanolar, ırmak ne kadar geniş de olsa suya vurup onu karartan ulu ağaçların gölgesi altında bilinmeyene doğru usulca süzülürdü. Biraz da çevrenin bu özelliklerinden dolayı, nehre verdikleri ilk isim, "Gölgeler Nehri" anlamına gelen *Gwath-hîr* isminden hareketle kararlaştırdıkları *Gwathir*'di. Bunu izleyen süreçte, büyük bataklıkların başladığı bölgeye kadar kuzeye yayıldılar; fakat İki Krallık'ın halen ayakta olduğu zamanlarda Tharbad şehrinin bulunduğu, bugünse bataklığa dönüşmüş olan alanda büyük bir liman inşa etmek üzere bataklık kurutma ve hendek kazma gibi esaslı çalışmalara girişme ihtiyacı duyup bu işlere kol gücü ayıracak kadar kalabalık hale gelmeleri için aradan çok uzun zaman geçmesi gerekiyordu. Sindarin dilinde batak arazileri tanımlamak için kullanılan sözcük, önceden *loga* iken, sonra *ló* halini almıştı ["ıslak, sırılsıklam, batak" anlamlarına gelen *log-* kökünden türetilmiştir]; ilk başta onun bataklıklarla kaplı bu ormanın bağrından doğan bir nehir olduğu fikrine kapıldılar çünkü Mitheithel Nehri'nin aslında kuzeydeki dağlardan kopup geldiğinden ve Bruinen [Gürüldeyen Su] ile Glanduin Nehirleri'nin sularını da kendi akıntısına katıp bir sel gibi ovaya döküldüğünden henüz haberleri yoktu. Bu yüzden de yeni keşfettikleri bu ırmağa başlangıçta verdikleri *Gwathir* ismini sonradan *Gwathló* olarak değiştirdiler.

Gwathló Númenor'da denizciler dışındaki kişiler arasında da ge-

niş ölçüde bilinen tek tük coğrafi isimden biriydi ve tercümesi yapılıp Adûnaic dilindeki karşılığı da belirlenmişti: *Agathurush*.

Lond Daer ile Tharbad'ın tarihçesine, aynı deneme metninin *Glanduin* ile ilgili kısmında da değinilmiştir:

Glanduin isminin sözlük karşılığı "sınır-nehri"dir. Bu ırmak aynı zamanda Eregion'un güney sınırını da oluşturduğu için, nehrin ötesinde Númenorluların Orta-Dünya'ya gelişinden önceki dönemlerden bu yana o yöreyi mesken edinmiş ve Bozdiyarlıların ataları da dahil olmak üzere pek çoğu Denizden Gelen İnsanlara garez güden düşman kavimler bulunduğundan, nehre ilkin (İkinci Çağ'da) bu isim yakıştırılmıştır. Glanduin'in Mitheithel'le birleşerek Gwathló'yu oluşturduğu, bunun da Kuzey Krallığı'nın güney sınırını teşkil ettiği gerçeğinin sonradan farkına vardılar. Bu nehrin ötesinde kalan, Gwathló ile Isen (Sîr Angren) Nehirleri arasındaki araziye Enedwaith ("Arada Kalmış Diyar") ismini verdiler; bu yöre hiçbir krallığa ait değildi ve henüz üzerinde Númenor kökenli İnsan kavimlerince kalıcı bir yerleşim yeri kurulmamıştı. Deniz yolu hesaba katılmayacak olursa İki Krallık arasındaki ana haberleşme güzergahı olan büyük Kuzey-Güney Yolu, Tharbad şehrinden Isen Sığlıkları'na (Ethraid Engrin) dek bu toprakları katediyordu. Kuzey Krallığı'nın içten içe çürüyüp zayıflaması ve Gondor'un üzerine felaket bulutlarının çökmesinden, daha net bir ifadeyle, Üçüncü Çağ'ın 1636. yılında patlak veren Büyük Salgın'dan önceki dönemde her iki krallığın da bu bölgede çıkarları vardı ve bundan ötürü, Tharbad Köprüsü'nü ve kimi Minhiriath'taki kimiyse Enedwaith'teki bataklıklardan geçmek üzere Gwathló ile Mitheithel Nehirleri'nin her iki yakasından ona açılan uzun şose yolları beraberce inşa edip korumaya almışlardı.[1]* Üçün-

1 Varlıklarının ilk döneminde İki Krallık arasında (yüklü miktarda silah ve zırh sevkiyatı yapılmasını gerektiren durumlar dışında) en hızlı ulaşım olanağı sağlayan yol, Gwathló Nehri'nin ağzındaki limandan başlayarak yine bu nehrin üzerine kurulu bir diğer liman olan Tharbad'a ulaşan, oradan itibaren de eski Kuzey-Güney Yolu boyunca karadan devam eden güzergahtı. Gwathlo'nun denize kavuştuğu noktada kurulu olan, eski çağlardan kalma bu liman ve devasa rıhtımları şimdilerde viran vaziyette olduğundan, açık denizlere meydan okuyacak kapasitede gemiler inşa etmek üzere Tharbad'da da bir liman inşa edilmiş, bir zamanlar çok meşhur olan Tharbad Köprüsü'nü korumak ve kullanımını gözetmek için de, nehrin her iki yakasındaki müstahkem mevkilerin üstüne görkemli

cü Çağ'ın on yedinci yüzyılına kadar burada hatırı sayılır miktarda asker, denizci ve mühendis bulundurulmuştu. Fakat bahsi geçen dönemden itibaren krallık çürümeye yüz tuttu; öyle ki, *Yüzüklerin Efendisi*'nin asıl konusunu teşkil eden olaylar dizisi başlamadan çok önce buralar tıpkı bir zamanlar olduğu gibi ıssız bataklıklara dönüşmüştü bile. Boromir Gondor'dan Ayrıkvadi'ye yaptığı büyük yolculuk sırasında –ki böylesi bir yolu katetmenin gerektirdiği cesaret ve direnç kitabın metninde hak ettiği vurguyu bulamamıştır– eski Kuzey-Güney Yolu'nun parçalanıp darmadağın olmuş şoseleri dışında tamamen silinip gittiğine tanık olur ve Tharbad'a ancak bu şoseler üzerinde oldukça zahmetli bir şekilde ilerleyerek ulaşılabildiğini gözlemler; kaldı ki orada da görkemli yapıların yerini almış olan harabeler ve irili ufaklı tümseklerle karşılaşacaktır. Bir zamanlar Gondor'un kudretinin simgesi haline gelmiş olan köprünün hüzünlü enkazı ise, ancak akıntının o noktada yavaşlaması ve suyun daralmasa bile biraz sığlaşması sayesinde aşılabilecek tehlikeli bir nehir geçidi oluşturmuştur.

Eğer Glanduin ismi gelecekte hatırlanacaksa, onun hatırasının hiçbir yerde Ayrıkvadi'dekinden daha canlı olması beklenemez; ama bu yalnızca, nehrin hızından bir şey kaybetmeksizin akmaya devam ettiği ve dümdüz arazide kısa bir süre böyle gittikten sonra, kuğulardan ve daha başka pek çok su kuşundan başka hiçbir canlıya rastlanmayan bataklıklar, göletler ve bunların arasına sıkışıp kalmış adacıklarla örülü bir ağın içinde gözden kaybolduğu kuzey kesimi için geçerlidir. Glanduin'e verilmiş herhangi başka bir isim varsa bile bu, olsa olsa Bozdiyarlıların dilindedir. *Kralın Dönüşü* VI/6'da buradan "Kuğualayı denen akıntı" (Kuğualayı Nehri ifadesinin kullanılmayışına dikkatinizi çekerim) şeklinde bahsedilir ve onun Nîn-in-Eilph, yani Kuğuların Sulakları'na doğru inen bir akarsu olduğuna üstünkörü değinilir.[1]

bir kale kurulmuştu. Gwathlo'nun ağzında yer alan eski çağlardan kalma liman Númenorluların Orta-Dünya sahillerinde kurduğu yapıların belki de ilkiydi ve inşasına gemiciliğe olan merakıyla tanınan kral Tar-Aldarion zamanında başlanmış, sonradan tahkim edilip büyütülmüştü. Lond Daer Enedh, yani Orta Yerdeki Büyük Liman denmişti buraya. (Kuzeyde Lindon ile güneyde, Anduin Nehri üzerine kurulu Pelargir Limanı arasındaki mesafenin tam ortasında kalmasından dolayı bu isim uygun görülmüş olsa gerek.) [Çevirmenin notu.]

1 Sindarin dilinde *alph* bir adet kuğuyu ifade ederken, *eilph* bunun çoğulu

Yüzüklerin Efendisi için revize etmiş olduğu bir haritada, babamın *Glanduin*'e bu nehrin yukarı kanadının ismi olarak yer vermeye, bataklıkları da *Nîn-in-Eilph*, yani *Kuğualayı* şeklinde işaretlemeye niyetlendiği görülüyor. Ne var ki, onun bu niyeti yanlış anlaşılmış; nitekim Pauline Baynes'in hazırladığı haritada nehrin aşağı kesimi "Kuğualayı N." şeklinde adlandırılırken, kitabın kendisindeki haritada, geride bıraktığımız metinde de değinildiği gibi (sayfa 433), isimler yanlış nehrin üzerine işlenmiş.

Yüzük Kardeşliği II/3'te Tharbad'dan "harabeye dönmüş bir şehir" diye bahsedilmesi, Boromir'in ise, Lothlórien'de bulundukları sırada, atını Tharbad önlerinde Grisel'i geçmeye çalışırken kaybettiğini anlatması (*Yüzük Kardeşliği* II/8), dikkat çekicidir. Yılların Öyküsü'nde, Tharbad'ın yıkılması ve terk edilmesi, Üçüncü Çağ'ın Enedwaith ve Minhiriath'ın büyük sel baskınları sonucu allak bullak olup enkaza dönmesine sahne olan 2912. yılına kaydedilmiştir.

Tüm bu makalelerden hareketle, Gwathló Nehri'nin ağzında Númenorlular tarafından kurulmuş bir liman bulunduğu kavramının "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nün yazıldığı tarihten bu yana kapsam olarak oldukça genişletildiği ve "Númenorlularca kurulmuş ufak bir liman" olmaktan çıkıp Lond Daer'e, yani Büyük Liman'a dönüştüğü söylenebilir. Henüz bitirmiş olduğumuz Ek D bölümünün içeriğini oluşturan denemelerin hiçbirinde bu isimle anılmasa da, bu limanın "Aldarion ve Erendis" hikâyesinin odak noktalarından birini teşkil eden Vinyalóndë, namı diğer Yeni Liman'la (sayfa 295) aynı olduğuna şüphe yok. "Aldarion ve Erendis"te (sayfa 346) Aldarion'un kral olmasının akabinde Vinyalóndë'de vaktiyle sekteye uğramış olan inşaat işlerini bıraktığı yerden ele aldığı, fakat bunların "asla tamamlanamadığı" yazılıdır. Muhtemelen bu ifade, söz konusu çalışmaların onun sağlığında tamamlanamadığına işaret ediyor; çünkü Lond Daer'in tarihçesi

---

olan "kuğular" anlamına gelmektedir; aynı ismin Quenya dilindeki karşılığı ise, *Alqualondë* örneğinde görüldüğü üzere, *alqua* sözcüğüdür. Eldar toplumunun Telerin boyuna mensup olanlar, kelimenin ilk halinde bulunan *kw* sesinin yerine *p* harfini getirmiş, ilk versiyonda önceden var olan *p* harfine ise dokunmamıştır. Orta-Dünya'da yazılıp konuşulan Sindarin dili, zaman içinde büyük ölçüde değiştirilerek aslından çok farklı bir şekle büründürülmüş olduğu için, *l* ve *r* harflerinden sonra gelen duraksamaları nefes sürtünmesi sırasında duyulana benzer bir sessiz harfle geçiştirmektedir. Buradan hareketle; gerçeğinde *alkwa* olan bir ismin Telerin lehçesinde *alpa*, Sindarin lehçesinde ise *alf* (veya bunun bir uyarlaması olan *alph*) şeklinde telaffuz edildiğini söyleyebiliriz.

üzerine sonradan kaleme alınmış metinlere bakıldığında, liman inşaatının nihayet tamamlandığı ve denizden gelecek olası tehditler karşısında limanın ve tersanelerin güven altına alındığı varsayımından hareket edildiği görülür. Aslına bakılacak olursa, "Aldarion ve Erendis"te bu konuyla ilgili yukarıda atıf yaptığımız pasajın devamında, Aldarion'un "yıllar sonra Sauron'a karşı verilecek ilk savaş sırasında Tar-Minastir'in ulaşacağı başarının temellerini atmış olduğu ve onun öngörüsüne dayanılarak başlatılan çalışmalar sayesinde, Númenor filosunun gücünü gereken zamanda gereken yere ulaştırabildiği" vurgulanır.

Glanduin üzerine yazılmış metinde Gwathló'nun denizle buluştuğu noktaya kurulmuş olan limana Lond Daer Enedh, yani "Orta Yerdeki Büyük Liman" denmesine, limanın kuzeyde Lindon ile güneyde, Anduin Nehri üzerine kurulu Pelargir Limanı arasındaki mesafenin tam ortasında yer alıyor olmasının gerekçe gösterilişi, böyle söylemekle Númenorluların Sauron'a karşı Eregion'da verilen savaşa müdahale edişinden çok daha sonrasına atıfta bulunulduğu anlamına gelir; çünkü, Yılların Öyküsü'ne göre, kuruluş tarihi İkinci Çağ'ın 2350. yılından önce olmayan Pelargir, İnançlı Númenorluların en başta gelen limanı ve hareket üssü halini alacaktır.

EK E
CELEBORN VE GALADRIEL İSİMLERİNİN KÖKENİ

Valinor'da yaşayan Eldar halkında yeni doğan bebeğe hangi geleneğe göre isim konduğunun incelendiği bir makalede, bebeklere iki isim (*essi*) verildiği ve bunlardan ilkinin bebeğin doğumunun hemen sonrasında babası tarafından konduğu belirtiliyor. Bu adın anlam veya şekil bakımından babanın kendi adını çağrıştırmasına genellikle özen gösterilir, hattâ bazen bebeğe birebir babasının adı konur ve ancak ileriki yıllarda çocuk büyüyüp de karakteristik özellikleri belirginleşince, isminin yanına ayırt edici bir önek iliştirilirdi. İkinci isim ise, bazen birincinin hemen ardından, bazense aradan uzunca bir süre geçtikten sonra anne tarafından verilirdi ve Eldar ırkının kadınları çocuklarının karakteri ile yeteneklerini önceden sezebildiğinden, hattâ içlerinden pek çoğu kâhinlik derecesinde geleceği görme yetisine sahip olduğundan, annenin vereceği isim büyük önem arz ederdi. Buna ek olarak, Eldar halkından herhangi birinin bir *epessë* ("isme sonradan eklenen yakıştırma" anlamında) edinmesi de mümkündü; genellikle takdir ve hürmet ifadesi olarak kullanılan ve kişiye bir akrabası tarafından verilmesi zorunlu olmayan bu lakap kitlelerin zihninde bazen öylesine baskın bir anlam kazanırdı ki, gerek sonraki nesillerin şarkılarında ve folklöründe gerekse anlatılan efsanelerde

ve kayda geçirilen tarihçelerde, (herkesçe Gil-galad olarak tanınan Ereinion örneğinde görüldüğü gibi) yakıştırıldığı kişi gerçek adıyla değil, lakabıyla anılırdı.

"Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nün sonradan yazılmış olan versiyonunda (sayfa 385), Aman'da bulundukları sırada Celeborn tarafından Galadriel'e verildiği söylenen *Alatáriel* isminin (kökenbilimsel açıdan derinlemesine incelemek için *Silmarillion*'un Ekler kısmındaki *kal-* başlığına bakınız) benzer şekilde bir *epessë* olduğu ve Galadriel'in, babasından aldığı *Artanis* veya annesinden aldığı *Nerwen* isimleri yerine, Orta-Dünya'da kaldığı sürece kendi isminin Sindarin dilindeki karşılığı olan *Galadriel*'i kullanmayı seçtiği vurgulanıyor.

Celeborn'un Sindarin yerine Yüksek Elf dilindeki bir isimle karşımıza çıkışına da, haliyle, öykünün sadece sonraki versiyonunda rastlıyoruz: *Teleporno*. Bu ismin aslında Telerin kökenli olduğu belirtilir: Çok eski zamanlardan beri "gümüş" sözcüğünün Elf dilindeki gövdesi olan *kyelep*, Sindarin lehçesinde *celeb*, Telerin lehçesinde *telep* ve *telpe*, Quenya dilinde ise *tyelep* ve *tyelpe* halini almıştır. Ama Telerin'in yönlendirmesi sonucu, Quenya dilinde gümüşü ifade etmek üzere *telpe* sözcüğünün kullanımı yaygınlaştırılmıştır; çünkü Telerin gümüşe altından daha çok değer verirdi ve gümüş işçiliğindeki becerileri Noldorlu ustalarınkini bile geride bırakmıştı. Bundan dolayıdır ki, Valinor'un Beyaz Ağacı ifade edilirken *Telperion* ismi *Tyelperion*'dan çok daha yaygın kullanılır. (*Alátariel* de Telerin dilinde verilmiş bir *epessë* olup, Quenya dilindeki hali *Altariel*'dir.)

Celeborn ismi ilk türetildiğinde "Gümüş Ağaç" anlamına gelmesi tasarlanmıştı; aynı zamanda Tol Eressëa adlı ağacın da ismidir (*Silmarillion*, sayfa 134). Celeborn'un yakın akrabalarının da isimlerini ağaçlardan aldığı görülür (sayfa 389). Babası Galadhon, erkek kardeşi Galathil ve kuzeni Nimloth'un isimleri hep Númenor'un Beyaz Ağacı'ndan gelmektedir. Babamın kaleme aldığı en son dilbilimsel çalışmalarda ise Celeborn ismi içine "Gümüş Ağaç" anlamı yerleştirme fikrinden vazgeçildiği görülür: Celeborn sözcüğü içindeki ikinci hece (bunun bir kişinin ismi olarak kullanıldığı varsayılırsa), "ağaç" anlamındaki *ornē* isminden değil de, çok eski zamanlardan bu yana "yükselen, uzun" gibi anlamlarda kullanılan *ornē* sıfatından türetilmiştir. (*Ornē* kelimesi huş ağacı gibisinden daha düz ve ince gövdeli ağaçları betimlemekte kullanılırken, meşe ve kayın gibi kalın gövdeli ve daha dallı budaklı ağaçlar için eski dilde "heybetle yükselen" manasına gelen *galadā* sözcüğüne başvurulurdu. Ne var ki, bu ayrım Quenya dilinde çok belirgin değildir, tüm ağaçların *galadh* diye nitelendiği Sindarin dilinden ise tamamen silinmiştir. Diğer yandan, *orn* sözcüğü de halk dilindeki yaygın kullanımını

yitirmiş, şiir ve şarkılar ile kimi kişi ve ağaç isimlerinde varlığını sürdürebilmiştir.) Númenor'da Kullanılan Uzunluk Ölçüleri'nin incelendiği makalede Celeborn'un uzun boylu olduğuna dair bir not bulunuyor zaten: Sayfa 469.

Galadriel'in isminin *galadh* sözcüğüyle ilintili olduğu yönünde kimi zaman karşılaşılan yanlış anlamalar üzerine babam şu açıklamayı yazma gereği duymuştur:

> Celeborn ve Galadriel Lórien Elflerinin (bunların genelinin kökü Silvan Elflerine dayanır ve kendilerine Galadhrim derler) yöneticisi konumuna gelince, Galadriel ismine ağaçları çağrıştıracak bir anlam yüklendi; bu ilişkilendirmeyi perçinleyen bir etken de, kocasının isminde de ağaç çağrışımı yapan bir unsurun bulunuyor oluşuydu. Bundan dolayı, Lórien dışında yaşayıp da geçmişle ilgili anıları silikleşenlerin zihninde Galadriel'in ismi çoğunlukla Galadhriel olarak yer etmiştir. Lórien'in kendi halkında ise böyle bir durum söz konusu değildir.

Lórien Elflerini tanımlamak için kullanılan *Galadhrim* isminde ve benzer şekilde *Caras Galadhon* denirken de *dh* sesinin korunmuş olmasına dikkat çekelim. *Dh* sesini kullanması halinde bunun çok kaba kaçacağını, üstelik bu sesin İngilizce'de yer almadığını söyleyen babam, *th* sesini (modern İngilizce'de *then* dendiğindeki gibi) bilerek değiştirip Elf diline tek başına *d* şeklinde uyarlamıştır. Babam konuyla ilgili fikrini sonradan değiştirmişse de, *Galadhrim* ve *Caras Galadhon* isimleri *Yüzüklerin Efendisi*'nin revizeden geçmiş baskısı yayınlanana dek düzeltilmeden kalmıştır; bunların yenilenmiş haline ancak günümüze daha yakın tarihlerde yapılan sonraki baskılarda rastlanır. Son olarak, *Silmarillion*'un Ekler kısmında da *alda* başlığı altında bu isimlerin yanlış yazıldığını belirtelim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ ÇAĞ

I

FERAH ÇAYIRLAR FELAKETİ

Sauron'un yenilmesinin ardından, Isildur, Elendil'in oğlu ve varisi, Gondor'a döndü. Sınırsız bir gurura ve doymak bilmez bir ihtişam tutkusuna sahip olan Isildur, Arnor Kralı olmasının kendisine tanıdığı hak ve yetkiyle Elendilmir'i[1] taşıma sorumluluğunu üzerine aldı ve Dúnedain'in kuzeydeki ve güneydeki tüm toprakları üzerinde hükümranlığını ilan etti. Kendisi bir yıl süreyle Gondor'da kalıp ülkenin düzenini yeniden kurmak ve ittifaklarını pekiştirmekle meşgul olurken,[2] Arnor ordusunun büyük kısmını geçmişte Númenorlularca inşa edilmiş olan ve Isen Sığlıkları'ndan Fornost'a dek uzanan yol üzerinden Eriador'a geri gönderdi.

İşlerini halledip de kendi ülkesine dönmek için hazır olduğuna kanaat getirince, aceleyle yolculuk hazırlıklarına başladı; ilkin Imladris'e gitmekti niyeti, çünkü savaştan önce eşini ve en küçük oğlunu orada bırakmıştı,[3] ayrıca Elrond'un tavsiyelerini dinlemeye her zamankinden çok ihtiyacı vardı. Bu düşünceden hareketle, kestirme bir yol seçti ve Osgiliath'ın kuzeyine yönelip Anduin Vadisi boyunca ilerleyerek, kuzey topraklarının en yüksek dağ geçidi olan Cirith Forn en Andrath'ı aşıp dosdoğru Imladris'e inmeye[4] karar verdi. Son İttifak Savaşı'ndan önceki dönemlerde aynı güzergahı sık sık kullandığından, bölgeyi gayet iyi tanıyordu; üstelik, söz konusu savaşa katılmak üzere Elrond ile beraber Doğu Arnor ordusunun başında seyahat ederken yine bu yolu izlemişlerdi.[5]

Seçtiği güzergah pek kısa sayılmazdı; fakat bunun dışındaki tek alternatif, önce batıya, sonra da Arnor yol ayrımının bulunduğu noktaya kadar kuzeye gitmeyi, oradan sonra ise Imladris'e

doğru yeniden doğuya dönmeyi gerektiriyordu ki, izlemeye karar verdiği yoldan çok daha uzundu.[6] At üstünde yapılacak yolculuklar için, nispeten düz bir araziden geçen bu seçenek daha idealdi, ancak o an için Isildur'un elinde uzun yola dayanabilecek durumda at yoktu;[7] ayrıca her ne kadar Anduin toprakları önceleri Arnor yoluna oranla daha tehlikeli sayılsa da, vadi halkı Sauron'a karşı verilen ve zaferle son bulan son büyük savaşta onun safında yer aldığından, artık buralardan güvenle geçebileceğini düşünüyordu. Hava şartları ve yorgunluk dışında onu korkutan bir unsur yoktu; ne de olsa adamları ve kendisi, Orta-Dünya'nın herhangi bir bölgesinde doğabilecek ihtiyaçlara yardım eli uzatmak üzere en zor şartlarda seyahat etmeye her daim hazır olmalıydı.[8]

Böylece, izleyen çağlarda da yazılıp anlatılacağı gibi, Isildur, Üçüncü Çağ'ın ikinci yılının sonlarına doğru, kış mevsimi kuzey topraklarının üzerine yavaş yavaş çökerken, kırk gün sürmesi beklenen bir yolculuğun ardından bir sonraki ay olan Narbeleth'in ortalarında Imladris'e varmak ümidiyle, Ivanneth ayı başlarında[9] Osgiliath'tan yola çıktı. Kafile, sabah güneşi altında Köprünün Doğu Kapısı'ndan geçip kentin dışına çıkmak üzereyken Meneldil[10] onu şu sözlerle uğurladı: "Yolunuz açık olsun ve sizin elinizle doğan güneş yolunuzun kararmasına asla izin vermesin!"

Bu yolculukta Isildur'a oğulları Elendur, Aratan ve Ciryon'un[11] yanı sıra Arnor'un sayısız savaşlarda yoğrulmuş en çetin şövalyeleri ile askerlerinden oluşan ve sayısı toplamda iki yüzü bulan Muhafız Alayı eşlik ediyordu. Yolculuklarının gerek Dagorlad'a kadarki gerekse sonrasında Koca Yeşilorman'ın güneyindeki düz ve geniş alanlarda geçen kısımları hakkında hiçbir şey bilinmemektedir. Yola çıkışlarının yirminci gününde, Ivanneth ayının o kızıl güneşi önlerinde yükselmekte olan tepelerdeki ağaçları altınımsı bir renge boyarken, gökyüzü birden karardı ve Rhûn Denizi'nden esen uğursuz bir rüzgar yağmur yüklü bulutları da beraberinde getirerek tüm araziyi kapladı. Dört gün boyunca aralıksız yağan yağmur çevredeki tüm akarsuları taşırdığından, kafile tam Lórien ile Amon Lanc[12] arasına, Anduin Vadisi'nin başladığı

noktaya geldiğinde, Isildur güzargah değiştirme kararı aldı ve vadinin doğusundaki dik yamaçları tırmanıp geçmişte Silvan Elfleri tarafından sıklıkla kullanılan ve Koca Yeşilorman'ın eteklerine yakın bir seyir izleyen yola çıktı.

Yolculuklarının otuzuncu gününün akşamüstü saatlerinde, o zamanlar Thranduil'in krallığı sınırları içinde kabul edilen topraklara çıkan bir yol üzerinde ilerleyerek, Ferah Çayırlar[13] adı verilen bölgenin kuzey sınırlarına vardılar. Hava kararıp da batan güneşin boğuk ışınlarının kızılımsı bir renk verdiği bulutlar uzaktaki dağların doruklarına kümelenirken, vadinin dip noktaları çoktan gri bir gölgeye bulanmıştı. Fakat tüm bunlar, Dúnedain askerlerinin coşkuyla şarkı söylemesine engel değildi; çünkü o günkü yürüyüşleri son bulmak üzereydi ve Imladris'e yaptıkları yolculuğun dörtte üçü artık geride kalmıştı. Yürüyüş kolunun sağında, tepesinde Koca Yeşilorman'ın ağaçlarının yükseldiği yamaç, dik bir açı çizerek ilerledikleri yola doğru iniyor, yamacın eteklerinde ise eğim azalıp toprak yumuşuyordu.

Sonra birden, güneş bulutların ardında gözden kaybolduğunda, korkunç çığlıklar ortalığı inletti ve ağaçların arasından fırlayan Orklar savaş naraları eşliğinde Isildur ve beraberindeki kafilenin üzerine çullanmak üzere yokuş aşağı koşmaya başladı.[15] Hava kararmaya yüz tuttuğundan saldırganların sayısını anlamak zordu ama kaba bir tahminle, Dúnedain kuvvetlerinden belki on kat kalabalık oldukları söylenebilirdi. Isildur askerlerine bir *thangail*[16] oluşturmaları emrini verdi; arada boşluk bırakmayacak şekilde dip dibe tutulan iki sıra kalkandan oluşan ve kanatların düşman tarafından sarılmasını önlemek amacıyla iki yana bükülebilen, yeri geldi mi de iki ucun birleşmesi sonucu daire şekli alabilen bir savunma düzeniydi bu. Zemin düz olsa ve kendileri de yokuşun dibine değil de yukarıya konuşlanmış olsaydı, birliklerine *dírnaith*[16] saldırı düzeni almalarını ve Orkların üstüne yürümelerini emrederdi ve işte o zaman Dúnedain askerlerinin gücü ve silahlarının üstünlüğü sayesinde düşman hattını yarıp onların cesaretini kırarak dehşet içinde dört bir yana kaçışmalarını sağla-

yabilirdi... Fakat şu anki şartlar böyle yapmak için uygun değildi. Bu yüzden olsa gerek, kötü bir önsezi içini kemirmeye başlamıştı bile.

"Kendisi ölmüş olsa da, Sauron'un ruhu intikam almak üzere fırsat kolluyor," dedi yanı başından bir adım ayrılmayan Elendur'a. "Önceden tasarlanmış kurnazca bir tuzağa düşürüldük! Kurtulma şansımız yok: Moria ve Lórien çok gerimizde kaldı, Thranduil'e de henüz dört günlük yolumuz var." Bu sözlere "Ama biz paha biçilemez değerde bir yük taşıyoruz ve onun yardımıyla bu zorluğun üstesinden geleceğiz," diye karşılık verdi oğlu Elendur; konuşmasındaki kendinden emin havadan, babasına ve onun taşıdığı şeye ne denli güvendiği belliydi.

Orklar giderek yaklaşıyordu. Isildur ikinci kumandanına seslendi: "Ohtar,[17] bunu sana emanet ediyorum." Böyle söylerken bir yandan da ona Elendil'in kılıcı Narsil'in kırık parçalarının sarmalanmış olduğu kumaşı uzattı. "Her ne pahasına olursa olsun, bunun onların eline geçmesine izin verme; varsın ileride seni savaş anında beni terk edip kaçan bir korkak olmakla suçlasınlar. Yanına güvendiğin bir adam al ve buradan son hızla uzaklaş! Haydi, git artık! Sana emrediyorum!" Diz çöküp kralının elini öpen Ohtar, yanına kendisi gibi genç bir adam alarak vadinin karanlığı içinde bir çırpıda gözden kayboldu.[18]

Orklar içinde keskin gözlü ve dikkatli olanlar bu ikilinin ana gruptan kopup uzaklaşışını gördüyse bile, buna aldırmadılar. Onun yerine, yokuşun dibine yaklaştıklarında bir an duraklayıp esas saldırılarına hazırlandılar. Önce bütün okçuları yaylarını aynı anda gerip bırakarak muazzam bir salvo gönderdi İnsanların üzerine; ardından, Isildur'un da aynı durumda yapacağı şeyi yaptılar ve en seçkin savaşçılarını yamacın son metrelerinden aşağı saldılar. Onların şiddetle çarpması sonucu kalkan duvarını yarabileceklerini umuyorlardı. Ama duvar dayandı. Keza okları da Númenor zırhları karşısında tesirsiz kalmıştı. Dahası, İnsanlar en uzun boylu Orklardan bile en az bir baş yüksekti ve kılıçları ile mızraklarının cinsi düşmanınkilerden çok üstündü. Bu sebepler-

den dolayı, saldırı kısa süre içinde ivme kaybetti ve azmi kırılan Orklar, arkalarında yoldaşlarının cesetlerinden oluşan koca bir yığın bırakarak geri çekildi; İnsanlar ise pek sarsılmamış ve saldırıyı önemli bir zayiat vermeden savuşturmuş görünüyordu.

Düşmanın ormanın içlerine çekildiği fikrine kapılan Isildur, dönüp arkasına baktığında, etrafına kızıl bir ışık saçan güneşin kendisini çevrelemiş olan bulutlarla beraber dağların ardında batmakta olduğunu gördü; gece çökmek üzereydi. Bunun üzerine, adamlarına bir an önce yürüyüşe devam etmeleri emrini verdi, fakat bu defa, bir sonraki muhtemel saldırı sırasında Orkların avantajını kırmak için, yolun biraz daha aşağısındaki düzlük zemin üzerinde ilerleyeceklerdi.[19] Kendilerine bu denli pahalıya patlayan bozgun sonrası Orkların yeniden saldırmayı göze alamayacağına ve peşleri sıra birkaç gözcü gönderip kamplarını gece boyunca göz hapsinde tutmakla yetineceklerine inanıyordu. Orkların huyuydu bu; avları dönüp de onlara diş attı mı, cesaretleri kırılıverirdi.

Oysa Isildur yanılıyordu. Uğradıkları saldırının ardında kurnazlıktan öte şeyler saklıydı; derin bir kin ve amansız bir vahşet işlemişti Orkların ruhuna. Bu dağlarda yaşayan Orklar diğerleri gibi çapulcu karakterli değildi, dağ geçitlerini gözetim altında tutmak[20] üzere çok önceleri Barad-dûr'dan gönderilmiş olan reislerce yönetiliyorlardı; her ne kadar onlar bunun bilincinde olmasa da, Isildur'un iki yıl önce onun elini keserek ele geçirdiği yüzük halen Sauron'un kötülük saçan iradesiyle yüklüydü ve tüm hizmetkarlarını yardıma çağırıyordu. İlk çatışma sonrası Dúnedain henüz iki kilometre yol gitmemişti ki, Orklar tekrar harekete geçti. Bu kez göğüs göğüse çarpışmaya girmemişlerdi gerçi, ama sadece seçkin askerlerini değil, ellerindeki gücün tümünü seferber etmişlerdi. Başlangıçta geniş aralıklarla yan yana dizilip düz bir hat halinde ilerlediler ve sonradan hattın iki yanını hilal şekli alacak biçimde büktüler ve nihayet Dúnedain'i çember içine aldılar. Bu defa bağırmıyorlar, tam bir sessizlik içinde hareket ediyorlardı. O çok çekindikleri Númenor işi çelik yayların[21] menzili dışında kalmaya özen gösteriyorlar, havanın giderek kararıyor oluşuna ve

Isildur'un birliği içinde çok az sayıda okçu bulunuşuna[22] aldanmıyorlardı. Çok geçmeden Isildur adamlarına dur emri vermek zorunluluğu duydu.

Arazide her şey donup kalmıştı sanki; ama Dúnedain içinde gözü keskin olanlar Orkların istemli bir şekilde çemberi daralttığını, adım adım kendilerine doğru ilerlediğini seçebiliyordu. Elendur askerlerinin ortasında yalnız başına ve karamsar düşüncelere dalmış bir halde dikilmekte olan babasının yanına gitti. "*Atarinya*," diye girdi söze, "Bu sefil yaratıkları dize getirip senin komutlarına uymalarını sağlayacak olan şu dillere destan güce ne oldu? Yüzük bir işe yaramıyor muymuş yani?"

"Ne yazık ki öyle, *senya*. Onu kullanamam. Ona dokunma cüretini gösterınem halinde çekeceğim acıdan korkuyorum.[23] Hem yüzüğü kendime itaat ettirecek kudreti de henüz içimde hissetmiyorum. Bunu yapabilmem için benliğimin şu an olduğundan çok daha güçlü olması gerekir. Nefsim kırıldı artık. Bence yüzük, Üç Yüzüğün Koruyucuları'na emanet edilmeli."

Tam o sırada çok sayıda borunun aynı anda çalındığı duyuldu; hücum işaretini alan Orklar her yandan saldırmaya ve çemberin ortasına konuşlanmış Dúnedain'in üzerine kendilerini pervasız bir vahşetle savurmaya başladılar. Bu sırada gece çökmüş, Isildur ve adamlarının kurtulma ümitleri de silinip gitmişti. Çarpışma devam ettikçe, ayaktaki İnsan sayısı giderek azalıyordu, çünkü Orkların daha iri yapılı olanları gözlerine kestirdikleri bir askerin üzerine iki kişi aynı anda atlıyor ve sırf gövdelerinin ağırlığıyla dahi üzerine çullandıkları Dúnedan'ı ölü veya diri yere deviriyorlardı; bu sayede, arkada hazır bekleyen Orklar yere yıkılan adamı yaka paça sürükleyip açığa çekerek kılıçtan geçirebiliyordu. Bu yolla Orklar bir ava karşılık beş kayıp verse de, bu onlar için ağır bir bedel sayılmazdı. Bu yöntemle öldürülenler arasında Ciryon da vardı; Aratan ise onu kurtarmak isterken ölümcül şekilde yaralanmıştı.

Henüz yara almamış olan Elendur, o kargaşanın içinde Isildur'a ulaşmayı başardı. Saldırının en şiddetli olduğu doğu ta-

rafındaki savunmayı örgütlemekle ve adamları cesaretlendirmekle meşguldü babası; görünen o ki, Orklar onun alnında taşıdığı Elendilmir'den hâlâ korkuyorlar ve yanına yaklaşmaya çekiniyorlardı. Elendur babasının omzuna dokununca Orklardan birinin kendisine arkadan saldırmakta olduğu hissine kapılan Isildur ani bir hareketle ondan yana döndü.

"Kralım," dedi Elendur, "Ciryon öldü, Aratan da can vermek üzere. Sakın sizin Ohtar'a emrettiğiniz gibi benim de size emir vermeye kalktığımı zannetmeyin; öyle bir şey ne haddime! Ama hayatta kalanlar içinde size öğütte bulunabilecek son kişi ben olduğuma göre, sizden burayı bir an önce terk etmenizi rica ediyorum. Gidin buradan! Taşıdığınız yükü de beraberinizde götürün ve onu ne pahasına olursa olsun Koruyucular'a teslim etmenin yolunu bulun... Bu uğurda askerlerinizi ve beni savaşın orta yerinde terk etmiş olacağınız gibi bir yanılgıya kapılmayın sakın!"

"Kralın oğlu," dedi Isildur, "yapmam gerekenin bu olduğunu başından beri biliyorum; ama bunun bana getireceği ızdıraptan korkuyordum. Hem senin rızan olmadan buradan ayrılmaya gönlüm razı olmazdı. Bağışla beni, sizi bu duruma düşüren kibrinden dolayı babanı affet."[24] Onun ellerine sarılıp öptü Elendur. "Gidin! Gidin artık buradan!"

Isildur batıya doğru döndü ve boynuna asılı bir kesede taşımakta olduğu yüzüğü çıkarıp acı dolu bir çığlık eşliğinde parmağına taktı; o andan sonra onu Orta-Dünya'da hiçbir canlının gözleri göremeyecekti. Ancak Batının Elendilmir'i hiçbir şekilde zapt edilemiyordu ve birdenbire, alev almış bir yıldız gibi kıpkızıl bir renge büründü. Bu görüntü karşısında İnsanlar ve Orklar dehşete kapılıp onun önünden kaçıştılar ve Isildur pelerininin kapüşonunu başına geçirip karanlığın içinde gözden kayboldu.[25]

Son yolculuğunda Isildur'a eşlik etmiş olan Dúnedain birliğinin akıbeti hakkında yalnızca şunlar biliniyor: Çok geçmeden hepsi yere indirilmiş, ceset yığınlarının altında kalıp afallayan genç bir yaver dışında sağ kalan olmamıştı. Çatışmadan sağ çıkabilse, kayıp babasının yerine tahta geçecek olan ve onu tanı-

yanların ağız birliği yapmışçasına öngördüğü üzere gücü, bilgeliği ve içinde kibir barındırmayan o haşmetiyle, Elendil'in soyundan gelenler içinde dedesine en çok benzeyeni ve dolayısıyla en güzeli Elendur'un sonu da böyle olmuştu.[26]

Isildur ise, yüzünde acılı ve keder dolu bir ifade ile kalabalığın arasından sıyrılıp çıkmış ve av köpeklerinden kaçan erkek bir geyik gibi hızla koşarak arayı açıp kısa süre içinde vadinin dibine ulaşmıştı. Oraya gelince durup biraz soluklandı ve takip edilip edilmediğini anlamak için geriye dönüp baktı; Orkların bir kaçağı zifiri karanlıkta bile sırf kokusundan takip edebileceğini, iz sürmek için görmeye ihtiyaç duymadıklarını gayet iyi biliyordu. Sonra, öncekinden daha temkinli bir şekilde yeniden yola koyuldu; karanlık yavaş yavaş çökerken, üzerinde patika dahi bulunmayan ve dikkatsizce ilerleyen her yaya için sayısız tuzak barındıran dümdüz ve kıraç arazi, göz alabildiğine uzanıyordu önünde.

Böylece yol alarak nihayet gece yarısı Anduin Nehri'nin kıyısına ulaştığında gücü tükenmek üzereydi; çünkü bir Dúnedain'in böylesine zorlu bir arazide, üstelik mola da vermeden gündüz gözüyle yapabileceği en yüksek hızı sergileyerek ilerlemişti.[27] Önünde uzanan görkemli nehir, karanlığın içinde girdaplar çizerek hızla akıyordu. Issız arazinin ortasında ne yapacağını bilmez ve ümitsiz bir şekilde bir süre kalakaldı. Ardından, ani bir kararla tüm silahlarını bir kenara bırakıp zırhını çıkarmaya koyuldu ve üzerinde kemerine bağlı kısa bir kılıç[28] haricinde hiçbir şey bırakmayıp, nehrin sularına daldı. Dúnedain içinde pek az yaşıtının boy ölçüşebileceği kadar sağlam yapılı ve dayanıklı biriydi gerçi, ama nehrin karşı kıyısına ulaşma ümidi zayıftı. Henüz çok bir mesafe katedememişken karşı yakaya varmak için neredeyse kuzeye, yani akıntının tersine doğru yüzmeye zorlandığının farkına vardı. Kendisi kulaç atmaya ne kadar çabalarsa çabalasın, akıntı onu ırmağın Ferah Çayırlar hizasındaki girdaplarla dolu kısmına doğru sürüklüyordu. Tehlikeli bölge sandığından daha yakındı;[29] tam akıntının durulmaya başladığı ve karşı kıyıya ulaşmasının an meselesi olduğu izlenimine kapılmışken kendisini her yerine ya-

pışan yosunların ve sazların arasında bulunca, bunun bilincine daha iyi vardı. Ve işte o anda, Yüzük'ün parmağında olmadığını fark etti. Belki tesadüf eseri, belki de tesadüfü kendisi yaratarak, parmağından sıyrılıp onu bir daha asla bulamayacağı bir yere gitmişti Yüzük. Bu kayıp Isildur'u öyle derinden sarsmıştı ki, bir an yosunların içinde çırpınmayı bırakıp kendini salarak batıp boğulmayı bile düşündü. Ama bu fikir geldiği gibi hızla çıktı aklından. Acısı hafiflemişti birden. Üzerinden büyük bir yük kalkmıştı sanki. Ayaklarının altında nehir yatağını hissetmesiyle beraber, vücudunu olabildiğince öne doğru iterek, saplandığı yosunlu çamurluğun kıskacından adım adım kurtuldu ve çok geçmeden ırmağın batı yakasındaki, sazlarla kaplı bir adacığa çıkmayı başardı. Paçasını sudan tamamen kurtarıp şöyle bir etrafına bakınca, Orta-Dünya'nın göbeğinde, hiçliğin bağrında kaybolmuş ve yakınlarından ayrı düşmüş sefil bir yaratık gibi hissetti kendini. Diğer yandan, Isildur'un alnında kıvılcımlar saçarak yıldız misali parlayan o mücevherle karanlığın içinde aniden beliren silueti, yakınlarda pusuya yatmış etrafı gözlemekte olan bir Ork devriyesinin gecenin karanlığı içinde bile hareket eden her şeyi seçebilen keskin gözlerine, tek gözlü ve dehşetengiz bir canavar gibi görünmüştü. Bunun üzerine, bu iblisin üzerine oklarını savurup arkalarına bakmadan kaçtılar. Kaçmaları boşunaydı aslında, çünkü nehre girmeden önce üzerindeki tüm zırhları çıkarmış olan Isildur boynuna ve de kalbinin tam ortasına birer ok yemiş ve çığlık bile atamadan gerisingeri devrilip nehrin sularına gömülmüştü. Onun cansız bedenini ne Elfler bulabilecekti ne de İnsanlar. Efendisiz kalan ve çevresine kötülük yayan Yüzük ilk kurbanını almış oluyordu böylece: Isildur, tüm Dúnedain halkının ikinci kralı, Arnor ve Gondor ülkelerinin o çağdaki son kralı.

Isildur'un Ölümü Hakkındaki Efsanenin Kaynakları

Bu olayın görgü tanıkları vardır. Bunların başında, çatışmadan hemen önce Isildur'un talimatıyla kaçmayı başaran ve Narsil'in

kırık parçalarını emin ellere ulaştıran Ohtar ve beraberindeki asker gelir. Hikâye, katliamdan sağ çıkmayı başaran genç bir askerden daha söz eder: Çatışmada en son düşenlerden biri olan, Elendur'un yaveri Estelmo'dur bu; başına aldığı bir tokmak darbesi sonucu kendinden geçmiş ve bu sayede öldürülmekten kurtularak çatışmadan sonra Elendur'un cansız bedeninin altında bulunmuştur. Ayrılmaları sırasında Isildur ile Elendur arasında geçen konuşmaya kulak misafiri olup sonradan başkalarına birebir aktaran da odur. Saldırıya uğrayan İnsanların imdadına yetişmek üzere çatışma alanına geç de olsa ulaşan ve Orkların İnsan cesetlerini parçalamasına engel olan bir unsura da değinmeden geçmeyelim: Ormanın o kesiminde yaşayan bazı İnsan toplulukları yaşanacakları önceden sezip içlerinden en hızlı koşanları muhtemel katliamı haber vermek üzere Thranduil'e göndermişler, bir yandan da Orkları gafil avlamak üzere kendi aralarında kuvvet toplamışlardı. Orman adamlarının yapacağı baskının kokusunu alan Orklar vakit kaybetmeden dört bir yana dağılıp olay yerinden uzaklaşmıştı; çünkü, her ne kadar zafere ulaştılarsa da, hemen akabinde bir çatışmaya daha girecek durumda değillerdi: Ağır kayıplar vermişlerdi ve iri kıyım Orkların hemen hepsi çatışmada telef olmuştu. Nitekim daha uzun yıllar o civarda bu denli büyük bir saldırıda bulunmaya yeltenemeyeceklerdi.

Isildur'un son saatlerini nasıl geçirdiği ve nasıl öldüğüne dair bazı kuşkular bulunuyor; ama bunlar sağlam temellere dayanan kuşkulardır. Kral Elessar'ın Dördüncü Çağ'daki hükümranlığı sırasında başka bulgular da elde edilinceye kadar, efsane son şeklini almamıştı. O zamana dek bilinen, özetle; ilk olarak, Isildur'un Yüzük'ü kendi üzerinde taşıdığı ve çatışma esnasında ana gruptan koparak Anduin Nehri'ne doğru kaçtığı; ikinci olarak, zırhı, miğferi, kalkanı ve büyük kılıcının (yanlarında başka hiçbir şey olmaksızın) nehrin Ferah Çayırlar'a yakın olan kısmında, kıyıda terk edilmiş vaziyette bulunduğu; üçüncüsü, İnsanlardan bir kısmının savaştan sağ çıkmayı başarıp nehre doğru kaçma ihtimaline karşı Orkların nehrin batı yakasına gözcüler konuşlandır-

dığı (çünkü içlerinden biri Ferah Çayırlar'ın sınırı denebilecek bir noktada olmak üzere, bu devriyelerin kamp yaptığı yerlerin izine rastlanmıştır); dördüncü ve son olarak da, Isildur ve Yüzük'ün, birlikte mi ayrı ayrı mı kestirilememekle beraber, nehrin sularında kaybolduğudur; çünkü Isildur parmağında Yüzük olduğu halde nehrin batı kıyısına ulaşmayı başarsaydı, Yüzük'ün gücü sayesinde gözcülere görünmeden geçebilirdi ve sonrasında, onun gibi dayanıklı ve gözüpek birinin kimseye yakalanmadan Lórien'e veya Moria'ya ulaşması işten değildi. Bu yolculuğun kısa sürmesi ve kolay geçmesi beklenemezdi tabii, ama Dúnedain'den olan herkes, içen kişiyi günlerce hayatta tutmaya yetecek güçte bir peksimet özütü içeren ufak bir şişeyi, ağzı sımsıkı kapalı bir kesenin içinde, kemerinde asılı tutardı. *Miruvor*[30] veya Eldar arasında yaygın olarak kullanılan *lembas* ile aynı olmamakla birlikte, onlarla benzerlik gösteren bir besindi bu; ne de olsa, Númenor medeniyetinin ilaçlar ve diğer sağlık bilimleri üzerine bilgi birikimi çok genişti ve de halen unutulmamıştı. Kaldı ki Isildur tarafından kıyıda bırakılmış olan zırh ve silahların arasında hiçbir kemere veya keseciğe rastlanmamıştı.

Çok sonraları, Elf Dünyasının Üçüncü Çağı bitmeye yüz tutup da Yüzük Savaşı yaklaştığında, kaybolan Yüzük'ün Ferah Çayırlar'ın sınırına yakın bir noktada, nehrin batı yakasının hemen açığında, dibe gömülü halde bulunduğu bilgisi Elrond'un Divanı'nda ortaya konacak, fakat Isildur'un bedeninden artakalanlara asla rastlanmayacaktı. O sıralar Saruman'ın da aynı bölgede gizlice aramalar yaptırmış olduğunu öğrenmişler ve onun Yüzük'ü bulamadığına emin olsalar da (çünkü Yüzük'ün çok daha önceleri bulunup başka yere taşındığını artık biliyorlardı), başka ne gibi bulgular elde ettiği konusunda bir fikre varamamışlardı.

Kral Elessar Gondor'da taç giyip krallığını yeniden hale yola koymaya giriştiğinde, yaptığı ilk işlerden biri, Saruman'ın elinden kurtarılan tılsımlı *palantír* küresini yeniden oraya yerleştirmek üzere Orthanc Kulesi'ni onarımdan geçirtmek olmuştu. Bu sayede, kulenin tüm sırlarını derinlemesine inceleme imkânı

bulunmuş; aralarında Kral Theoden'in Saruman'ın büyüsünün tesiriyle halden düştüğü dönemde Solucandil tarafından gizlice Edoras'tan çalınan mücevherler ile Eorl'dan kalma aile yadigarlarının ve çok geniş bir coğrafyaya yayılan çeşitli gömü alanlarından ve mezarlardan çıkarılıp bir araya toplanmış çok daha eski ve güzel emanetler ile yapıtların da yer aldığı, birbirinden değerli pek çok nesne keşfedilmişti. Anlaşılan o ki, kendi kendini düşürdüğü aşağılık durum Saruman'ı çevresine korku salan bir ejderhaya değil, küçük bir leş kargasına dönüştürmüştü. Kulede yapılan aramaların son aşamasında, kapalı bir kapının ardında, Cüce Gimli'nin yardımı olmadan Kral Elessar'ın yerini asla keşfedemeyeceği çelik bir gömme dolap bulunmuştu. Neredeyse bomboş olan bu kabinin Yüzük'ün alıkonması için tasarlanmış olması ihtimali üzerinde durdular. Gerçekten de, kısa bir taramadan sonra, duvardaki yüksekçe bir rafta, narin bir zincire bağlanmış altından yapılma küçük bir kutu buldular; üzerine hiçbir işaret veya yazı işlenmemiş olan bu kutunun içi boştu ve bir zamanlar Isildur'un boynunda taşıdığı Yüzük'ün burada saklandığına şüphe yoktu. Kutunun yanı başında, sonsuza dek kaybolduğu inancıyla uzun süredir ardından matem tutulan, paha biçilemez bir hazine duruyordu: *Mithril*[31] madeninden yapılma bir şeridin üzerine tutturulmuş, beyaz bir yıldız şeklindeki bu nadide Elf kristali, Silmarien'den Elendil'e miras kalan ve onun tarafından Kuzey Krallığı'nın sadakatinin simgesi[32] olarak kabul edilip teslim alınan asıl Elendirmir'in ta kendisiydi. Isildur'un orijinal Elendilmir ile beraber bir daha geri gelmemek üzere Anduin'in karanlık sularına gömülüp kaybolmasından sonra, oğlu Valandir için Imladris'te Elf ustalarınca dökülen ve geçen zaman zarfında Arnor tahtına çıkan tam otuz dokuz kral ve vekilharç tarafından takılıp nihayet bunların sonuncusu Elessar'ın alnındaki yerini alan ikinci Elendilmir, ustalıkla imal edilmiş olmasına ve benzersiz bir güzellik taşımasına karşın, ilkinin itibarına, asaletine ve gücüne sahip değildi.

Onu bulunduğu yerden derin bir huşu içinde alan Elessar, Gondor ile birleşmiş Arnor Krallığı'nın tahtına oturmak üzere yeniden kuzeye gittiğinde, Arwen onu eşinin alnına yerleştirdi ve

gerçek Elendilmir'in azameti, görenleri hayrete düşürdü. Ama onu bir daha tehlikeye atmak istemeyen Elessar, Kuzey Krallığı'nda düzenlenen önemli günler haricinde bu mücevheri hiç takmadı. Kralın gündelik giysisinin bir parçası olarak, onun yerine, kendisine Valinor'dan yadigar kalmış olan ikinci Elendilmir'i takıyordu. "Bunun da benim gözümde ayrı bir saygınlığı var," demişti bir keresinde, "ona değer biçmem mümkün değil; benden önce tam kırk hükümdar başında taşıdı onu."[33]

Orthanc kulesindeki gizli bölmede bulunan değerli yadigarın gizemi üzerine kafa yoran İnsanlar, dehşete düşmekten kendilerini alamadılar. Çünkü onlara kalırsa, kulede karşılarına çıkan diğer tüm değerli eşyalar gibi hiç kuşkusuz Elendilmir de, tesadüfen bulunup oraya getirilmiş olamazdı. Her şeyden önce, Isildur ölüp de nehrin sularına battığında onu üzerinde taşıyor olmasa, Elendilmir'in bulunmasına imkân yoktu. Şu da var ki, Isildur'un cesedi derinlerdeki güçlü bir akıntıya kapılmış olsa, hiç kuşkusuz mücevher de onunla beraber çok uzaklara sürüklenirdi. Buradan, Isildur'un ölürken nehrin derin bir kesimine değil, omuz boyunu geçmeyen sığ sulara düştüğü sonucu çıkıyor; öyleyse neden, aradan koca bir çağ geçtiği halde onun kemiklerinin izine halen rastlanmamıştı? Yoksa Saruman onları bulmuş ve sırf hakaret olsun diye fırınlarının birinde yakıp kül mü etmişti? Eğer işin aslı buysa, Saruman'ın hareketi gerçekten çok utanç vericiydi; ama işlediği hepsi birbirinden beter sayısız suça bakılırsa onun bu tavrına şaşmamak gerek.

NOTLAR

1. Elendilmir, *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iii)'de yer alan bir dipnotta çıkar karşımıza: Arnor krallarının taç takmadığı, onun yerine, "Elendilmir, yani 'Elendil'in Yıldızı' adı verilen, gümüş bir kayışa tutturulmuş yıldız şeklindeki tek bir beyaz taşı hükümranlık sembolü olarak alınlarında taşıdıkları" yazılıdır burada. Yine aynı notta, kitabın metni içinde Elendil'in Yıldızı tabirinin geçtiği başka bölümlere de atıflar yapılmaktadır. Aslına bakılacak olursa, aynı ismi taşıyan bir değil, iki mücevher mevcuttur; bakınız: Sayfa 457.

2. Çoktandır kaybolmuş olan eski tarihçelerden hareketle, Eorl'un Yemini'ne ve Gondor ile Rohirrim arasındaki ittifak anlaşmasının yapılmasına giden süreç, "Cirion ve Eorl'un Öyküsü"nde izah edilmektedir. [Yazarın notu.] – Bakınız: Sayfa 504.
3. Isildur'un en küçük oğlu Valandil, Arnor'un üçüncü kralı olacaktır: *Silmarillion*'da *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı kısma bakınız; sayfa 579. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, ii)'de Valandil'in Imladris'te doğduğundan söz edilir.
4. Bu geçidin sadece bu öyküde Elf dilindeki bir isimle anıldığı görülür. Çok sonraları, Ayrıkvadi'de, Cüce Glóin buradan Yüksek Geçit adıyla bahsedecektir: "Beorningler olmasaydı Vadi'den Ayrıkvadi'ye geçiş çoktan olanaksız hale gelirdi. Onların cesareti sayesinde dağların tepesindeki Yüksek Geçit ve Anduin Nehri üzerindeki Carrock Sığlıkları güvenli geçiş noktaları olarak kalabilmiştir." (*Yüzük Kardeşliği* II/1) Thorin Meşekalkan ve beraberindekilerin yakalanıp esir düştüğü geçit de burasıdır. (*Hobbit*, Bölüm 4). *Andrath* da hiç şüphesiz "uzun bayır" anlamına geliyor: Bakınız: Sayfa 424, not 16.
5. *Silmarillion*'un *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı bölümünün 602. sayfasından alıntı: "[Isildur] Gondor'dan yola çıkıp vaktiyle Elendil'in geldiği yoldan kuzeye ilerledi."
6. Bin beş yüz kilometre veya daha fazla [Isildur'un izlemek istediği güzergaha göre] çeken bu yolun genelinde, elle yapılmış düzgün bir etap bulunmuyordu; o günlerde Númenorlulardan kalma yegane yollar, Calenardhon'dan geçip Tharbad'ın bulunduğu noktada Gwathló Nehri'nin kuzeyine yönelen ve en sonunda Fornost'a ulaşmak suretiyle Gondor ile Arnor'u birbirine bağlayan yol ile Gri Limanlar'dan Imladris'e giden Doğu-Batı Yolu'ydu. Bu iki yol, Númenorluların mesafe ölçülerine göre Osgiliath'ın bin dokuz yüz altmış kilometre kadar uzağında, Amon Sûl'un (Fırtınabaşı) hemen batısındaki bir noktada [Bree] kesiştikten sonra, Imladris'e varıncaya kadar doğuya doğru beş yüz seksen kilometre daha gidiyor, böylelikle toplamda iki bin beş yüz kırk kilometrelik bir uzunluğa ulaşıyordu. [Yazarın notu.] – Sayfa 467'de bulunan, Númenorluların Mesafe Ölçüleri adlı Ek bölüme bakınız.
7. Númenorlular anavatanlarında at yetiştiriciliği yapar ve atlara büyük saygı gösterirlerdi [Bakınız: "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi" sayfa 288]. Ama onları savaşta kullanmazlardı; çünkü giriştikleri tüm savaşlar, haliyle adalarının dışında, denizin ötesindeki topraklardaydı. İri cüsseli ve güçlü kuvvetli olan bu ırkın erkeklerinin savaşa giderken en ağır zırhları giymesi ve başkalarının taşıyamayacağı ağırlıkta silahlar

kuşanması da, at sırtında sefere çıkmayı zorlaştırıyordu. Orta-Dünya sahillerinde kurdukları yerleşim yerlerinde de atlar edinen ve onları yetiştiren Númenorlular, yine de, spor amaçlı veya zevk için yapılan gezintiler haricinde ata binmeye gerek görmezdi. Savaş sırasında atlar sadece hafif silahlarla donanmış okçular tarafından –ki bunlar genellikle Númenor dışındaki uluslardan seçilirdi– mesaj taşıma amaçlı kullanılırdı. Son İttifak Savaşı'nda bu amaçla kullanılan atların çoğu telef olduğundan, savaş sonrası Osgiliath'ta uzun yola çıkmaya hazır durumda çok az at bulunuyordu. [Yazarın notu.]

8. Kendilerine hiçbir barınak imkânı sunmayan bir arazide seyahat ettiklerinden, ihtiyaç duyacakları erzağı ve diğer malzemeleri her daim yanlarında bulundurmaları gerekiyordu; çünkü yolculuğun sonlarına doğru, Thranduil'in ülkesine varıncaya dek güzergahları üzerinde Elflere veya İnsanlara ait herhangi bir yerleşim yeriyle karşılaşmayı ummuyorlardı. Yolculuk boyunca her asker, üzerinde iki günlük kumanya (sayfa 456-457'de bahsi geçen "ihtiyaç kesesi"nden ayrı olarak) bulundurmakla yükümlüydü; erzağın kalan kısmı ve diğer malzemeler ise ilkin Yeşilorman'ın güneyinde ve doğusundaki geniş otlaklarda başıboş gezinirken rastlanan ve boyut itibariyle Númenor'da alışılmış olanlara kıyasla daha küçük kalmakla beraber sağlam yapıları bakımından yük hayvanı olarak kullanılmaya çok müsait olan yabanıl atlarca taşınıyordu. Uzun zaman önce ehlîleştirilmiş bir at cinsiydi bu; ama çok ağır yükleri (yürüme hızında) rahatlıkla taşısalar da, hiç kimsenin üzerlerine binmesine izin vermezlerdi. Kaldı ki bu koşum atlarından Isildur'un elinde topu topu on tane vardı. [Yazarın notu.]

9. Bir zamanlar Númenor'da geçerli olan ve Shire'da halen kullanımda bulunan takvimle de benzeşen "Kraliyet Takvimi" uyarınca, kafilenin yola çıkış tarihi *Yavannië* ayının 5. günüdür. Bu durumda *Yavannië (Ivanneth)*, Shire takviminde *Halimath*, bizdeyse Eylül ayına; heyetin Imladris'e varış tarihi olarak tasarlanan *Narbeleth* ise bizdeki Ekim ayına denk gelmektedir. Her şeyin yolunda gittiği farz edilirse yolculuk için biçilen kırk günlük süre (*Narbeleth* ayının on beşine kadar), yeterli görünüyordu. Çizilen rotaya göre, yolculuk normal şartlarda en az bin beş yüz kırk kilometre çekiyordu; ama çağdaşlarına oranla çok uzun boylu ve dayanıklı olan Dúnedain askerleri, tam donanımlı yol aldıklarında bile günde kırk kilometrelik bir mesafeyi yayan olarak "rahatlıkla" aşabilirdi: Günlük katettikleri mesafeyi sekiz eşit parçaya ayırıp her beş kilometrede bir kısa molalar ve günde bir kez, o da öğle vakti olmak üzere, bir saatlik uzun bir mola vermeleri (*lár* veya Sindarin dilindeki

söylenişiyle *daur*, aslen duraklama veya mola anlamında kullanılırdı), dirençlerini artıran bir diğer etkendi. Bu da, toplam on buçuk saat süren günlük "seyir"lerinin sekiz saatini yürüyerek geçirdikleri anlamına geliyordu. Yeterli ve düzenli besin alınması halinde, bu tempo uzun süre korunabilirdi. Acele etmeleri gerektiğinde ise, belli bir süre için olmak kaydıyla, hızlarını günde altmış kilometreye (gerektiği hallerde daha da yükseğe) çıkarabilirlerdi. Felaketin gerçekleştiği tarihte Imladris'in bulunduğu enlemde –ki oraya yaklaşmaktaydılar– açık arazide en az on bir saat gün ışığı görülüyordu; kış ortasında ise bu süre sekiz saate inerdi. Barış zamanlarında kuzey topraklarında *Hithui* (*Hísimë*, Kasım) başlarından *Nínui* (*Nénimë*, Şubat) sonuna dek uzun yolculuk yapmaktan olabildiğince kaçınılırdı. [Yazarın notu.] – Orta-Dünya'da kullanılan takvimler hakkında detaylı bilgiye *Yüzüklerin Efendisi*'nin Ekler kısmında ulaşabilirsiniz.

10. Isildur'un yeğeni Meneldil, Barad-dûr kuşatması sırasında hayatını kaybeden en küçük erkek kardeşi Anárion'un oğluydu. Isildur Meneldil'i Gondor Kralı yapmıştı. Oldukça kibar, bir o kadar da ileri görüşlü biriydi fakat düşüncelerini kolay kolay açığa vurmazdı. Isildur ve oğullarının yola çıkışını içten içe memnuniyetle karşılıyor, kuzeydeki işlerin onları olabildiğince uzun süre meşgul edeceğini umuyordu. [Yazarın notu.] – Elendil'in Varisleri hakkında yazılmış ve hiç yayınlanmamış yıllıklarda Meneldil'in İkinci Çağ'ın 3318. yılında Anárion'un dördüncü çocuğu olarak dünyaya geldiği ve Númenor toprakları üzerinde doğan son kişi olduğu kaydedilmiştir. Buradaki not, Meneldil'in karakteri üzerine ortaya konmuş tek veridir.
11. Her üçü de Büyük İttifak Savaşı'nda görev aldığı halde, Sauron'un Gil-galad ve Elendil'den yakayı bir şekilde sıyırıp kaçması ve tümüyle yenilmeden önce hıncını Dúnedain halkından çıkarmak için Cirith Dúath'dan (sonraki adıyla Cirith Ungol) geçit yolu araması ihtimaline karşı Isildur onları vaktiyle inşa ettirmiş olduğu Minas Ithil kalesine konuşlandırdığından, Aratan ve Ciryon Mordor'un istilasında ve Barad-dûr kuşatmasında hazır bulunamamıştı. Isildur'un en sevdiği oğlu ve de varisi Elendur ise savaş süresince (Orodruin üzerine yapılan son saldırı hariç) babasına eşlik etmişti ve onun tam güvenine sahipti. [Yazarın notu.] – Önceki dipnotta bahsi geçen yıllıklarda Isildur'un en büyük oğlunun İkinci Çağ'ın 3299. yılında Númenor'da doğduğu yazılıdır (Isildur'un kendisi ise 3209 doğumludur).
12. "Çıplak Tepe" anlamına gelen *Amon Lanc*, Yeşilorman'ın güneybatı köşesindeki en yüksek mevki olup, tepesinde hiç ağaç veya yeşillik yetiş-

mediği için bu isimle anılırdı. Sonraki dönemde burası, güçlerini yeniden toparlamaya başlayan Sauron'un yerleşmesiyle beraber Dol Guldur olarak adlandırılmaya başlayacaktı. [Yazarın notu.]

13. Ferah Çayırlar (*Loeg Ningloron*). Silvan Elflerinin o topraklara daha yeni yerleştiği eski çağlarda, kuzeyden çıkıp gelen Anduin'in akıntısının en yüksek hızına ulaşıp yüz on kilometrelik uzun bir düşüşe geçtiği kesimin dibinde kaynağını Dumanlı Dağlar'dan alan Ferah Nehir'in (Sîr Ninglor) sel misali akan sularıyla birleştiği noktadaki çukurluk alanda derin bir göl oluşmuştu. Vadinin doğu yamaçları daha dik olduğundan, gölün Anduin'in batısında kalan kesimi geri kalanına oranla daha genişti; gölün doğu sınırları ise, o zamanlar halen sık ağaçlarla kaplı olan Yeşilorman'ın eteklerindeki yükseltilere dek uzanıyor, gölün sazlıklarla kaplı kıyıları Isildur'un son yolculuğunda izlemiş olduğu yolun hemen altındaki, nispeten yumuşak bir yamaçla birleşiyordu. Zaman içinde bu göl, nehrin sayısız adacığın ve üzeri saz ve hasırotu kaplı geniş kumulların arasında şuursuzca dolaştığı, özellikle Dumanlı Dağlar'dan gelip tüm bölgeye adını veren ırmağın alçak kesimlerinde görülen sarı renkli ve adam boyunda zambaklarla bezeli devasa bir bataklık halini almıştı. Fakat bataklık sonradan doğuya kaymış, Ferah Nehir'e yakın olan batı kısmında ise üzeri çimlerle ve küçük çalılarla kaplı, yürüyerek geçilebilecek geniş düzlükler meydana gelmişti. [Yazarın notu.]

14. Büyük İttifak Savaşı'ndan çok önce, Anduin'in doğusunda yaşayan Silvan Elflerinin kralı Oropher, Sauron'un gücünün yükseldiğine dair söylentilerden rahatsız olarak, halkının nehrin karşısındaki Lórien'de yaşayan ırkdaşlarına nispeten daha yakın olan Amon Lanc civarındaki eski yerleşim bölgesini terk etme kararı almıştı. Bunun üzerine, kuzeye doğru üç ayrı göç gerçekleştirdiler; İkinci Çağ'ın sonuna gelindiğinde Emyn Duir'in batısındaki vadilere yerleşmiş olan Oropher'in sayısı giderek kabaran halkı, Anduin'in eski çağlardan kalma Cüce yolunun (*Men-i-Naugrim*) hemen kuzeyine denk gelen kıyılarına kadar uzanan geniş bir alana yayılmıştı. Sauron'a karşı kurulan ittifaka o da katıldı, fakat Mordor Kapıları'na yapılan saldırı sırasında öldürüldü. Oğlu Thranduil, Isildur'un son seferine çıkmasından önceki sene, Silvan Elflerin'den oluşan ordusunun geri kalanıyla, yurduna döndü.

Emyn Duir (Karanlık Dağlar), Yeşilorman'ın kuzeydoğusunda bulunan ve yamaçlarında yetişen sık köknar ağaçlarından dolayı bu ismi almış olan bir dizi yüksek tepeyi ifade eder; bu dağların ismi o zamanlar henüz kötüye çıkmamıştı. İzleyen dönemde Sauron'un etkisi bu bölgeye yayılıp da Yeşilorman'ın belleklerde Eryn Galen şeklinde yer etmiş olan

ismi Taur-nu-Fuin (tam çevirisi Kuytuorman) şeklinde değiştirilince, Emyn Duir de onun emrindeki birbirinden iğrenç iblislerin yatağı haline geldi ve Emyn-nu-Fuin, yani Kuytuorman Dağları olarak anılmaya başlandı. [Yazarın notu.] – Oropher hakkında daha geniş bilgi için "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü"nün Ek B kısmına bakınız; oradaki pasajların birinde, Oropher'in Yeşilorman'ın kuzeyine doğru çekilmesinin ardında, onun Khazad-dûm Cücelerinden ve Lórien'de bulunan Celeborn ile Galadriel'in etkisinden uzaklaşma arzusunun yattığı belirtilmiştir.

Kuytuorman Dağları'na Elf dilinde verilen isimlere başka hiçbir metinde rastlanmaz. *Yüzüklerin Efendisi* Ek F (II)'de Kuytuorman'ın Elf dilindeki adının Taur-e-Ndaedelos, yani "korku dolu orman" olduğu belirtilirken, bu öyküde geçen Taur-nu-Fuin, yani "gece gibi karanlık orman" sonraki dönemde Dorthonion'a, yani Kadim Zamanlar süresince Beleriand'ın kuzey sınırlarındaki ormanlık tepelere verilen isim olarak karşımıza çıkar. Babamın onlarla ilgili çizimlerinin ışığında, hem Kuytuorman'a hem de Dorthonion'a aynı ismin verilmiş olması daha da dikkat çekici hale geliyor: *J.R.R. Tolkien'den Resimler*, 1979, 37 numaralı resimle ilgili nota bakınız. – Yüzük Savaşı'nın sona ermesinin ardından Thranduil ve Celeborn Kuytuorman'ın adını bir kez daha değiştirerek oraya Eryn Lasgalen, yani Yeşilyapraklar Ormanı demiştir (*Yüzüklerin Efendisi* Ek B).

Cüce Yolu *Men-i-Naugrim*, *Hobbit*'in 7. bölümünde Eski Orman Yolu olarak nitelenen yolun ta kendisidir. Kitabımızdaki öykünün önceki taslağında "Imladris Geçidi'nden aşağı inip Anduin üzerindeki bir köprüden geçerek (doğuya doğru sefere çıkan Büyük İttifak ordularının rahatlıkla geçebilmesini sağlamak amacıyla genişletilip sağlamlaştırılmıştır) Yeşilorman'ın doğusundaki vadiyi aşan eski Orman Yolu"na atıfta bulunulmakta ve şöyle devam edilmektedir: "Anduin'in o noktadan daha aşağıdaki kesimlerinde köprü inşa edilmesi mümkün değildi; çünkü Orman Yolu'nun birkaç kilometre aşağısında toprak dikleşip akıntı hızlanır, Ferah Çayırlar'ın geniş havzasına varana dek bu böyle devam ederdi. Oradan sonra akıntının hızı bir defa daha artar ve pek çok başka akarsuyun katılımıyla adeta bir sele dönüşürdü. Söz konusu akarsular içinde sadece büyükçe olanların isimleri bilinmektedir: Ferah Nehir (*Sîr Ninglor*), Gümüşdamar (Celebrant), Kireçışığı (Limlaith)." *Hobbit*'te, Orman Yolu'nun Ulu Nehir'i Eski Nehir Geçidi'nin bulunduğu noktada geçtiği söylenmekle birlikte orada bir zamanlar bir köprü bulunduğuna dair hiçbir ifade kullanılmamaktadır.

15. *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı öyküde bu olayla ilgili yapılan kısa anlatımda (*Silmarillion*, sayfa 602), yaşananlar farklı biçimde aktarılmıştır: "Isildur'un kafilesi, Dumanlı Dağlar'ın o yöresinde pusuya yatmış olan sayıca çok üstün bir Ork grubu tarafından saldırıya uğradı; Yeşilorman ile Ulu Nehir arasında, Loeg Ningloron, yani Ferah Çayırlar'a yakın bir noktada kamp kurmuş olan Isildur, tüm düşmanlarının alt edildiği düşüncesiyle tedbirsiz davranıp kampın çevresine nöbetçi yerleştirmediğinden, tepelerdeki ağaçların arasından birdenbire çıkan Orklar yokuş aşağı koşarak üzerlerine çullanıp onları gafil avlamıştı."
16. *Thangail*, yani "kalkan duvarı" Elendil'in gündelik konuşma dili olan Sindarin dilinde bu askeri düzene verilen isimdir; bu formasyonun Quenya dilindeki "resmi" adı ise, "kalkan" anlamına gelen *thanda* kökü ile "engellemek, haricinde tutmak" anlamlarına gelen *stama* sözcüğünün bir araya getirilmesiyle türetilmiş olan *sandastan*, yani "kalkanbariyer"dir. Bu kelimenin Sindarin dilindeki kullanımında farklı bir ikinci hece görülür: Ucu sivriltilmiş kazıklardan ve sivri uçlu demirlerden yapılma bir çiti veya siperi ifade eden *cail*. Sade hali *keglē* olan bu sözcük, "budak, diken" gibi anlamlara gelen *keg-* kökünden elde edilmiş olup, yine "çit" anlamı taşıyan *kegyā* gövdesinin Sindarin dilindeki karşılığı *cai*'de de (Mordor'daki *Morgai* örneğinde görüldüğü gibi) aynı durum gözlemlenir.

    Diğer bir askeri terim olan *dîrnaith* ise, Quenya dilinde "adamların oluşturduğu mızrak ucu" anlamına gelen *nernehta* kelimesinin karşılığı olup, çatışma sırasında kama şekli alınarak oluşturulan ve henüz savaş düzenine girememiş olan düşman yığınlarının arasına dalıp onların safını bozmakta veya açık bir alanda savunma hattı kurmuş beklemekte olan düşmanın üzerine yürümekte kullanılan formasyonun adıdır. Quenya dilinde *nehta*, Sindarin dilinde ise *naith* şekline bürünen bu kelime, kalından başlayarak uca doğru incelen, çıkıntı görünümlü bir hücum gövdesini ifade eder: Mızrak ucu, boynuz, kama, dar bir coğrafi çıkıntı (zaten *nek* kökü "dar" anlamına gelmektedir). Celebrant ile Anduin'in kesiştiği noktada oluşan dirseğin içindeki, Naith Lórien adı verilen alanda meydana gelen açı, aslında çok daha dar ve sivri olup, ancak çok küçük ölçekli haritalarda gerçeğe yakın şekilde yansıtılabilmektedir. [Yazarın notu.]
17. Konuyla ilgili efsanelerde geçen tek isim olan *Ohtar*, Isildur'un o trajik anda duygularını gizlemek için resmiyete başvurup kullandığı bir hitap şekli de olabilir; zira "savaşçı, asker" gibi anlamları olan *ohtar* sözcüğü, her ne kadar eksiksiz bir askeri eğitimden geçmiş ve deneyim kazanmış

olsa da, henüz *roquen*, yani "şövalye" mertebesine getirilmemiş olanlara verilen unvandı. Ama Narsil'in parçaları ona emanet edildiğine göre, hiç şüphe yok ki, burada sözü edilen Ohtar Isildur'un ve yakınlarının gözünde çok değerliydi. [Yazarın notu.]

18. Önceki taslak metinde, Isildur'un Ohtar'a kaçarken yanına iki adam alması emrini verdiği görülüyor. *Güç Yüzükleri Hakkında* (*Silmarillion*, sayfa 603) ve *Yüzük Kardeşliği* II/2'de "Isildur'la beraber gidenler içinde sadece üç kişinin dağları aşıp geri dönebildiği" söylenir. Kitabımızdaki öyküde üçüncü kişinin, Elendur'un savaştan sağ kurutulmayı başaran yaveri Estelmo olduğu vurgulanıyor (Bakınız: Sayfa 453-454).

19. Ferah Çayırlar'ın üzerine kurulu olduğu basık araziyi geçip, Anduin'in doğusunda kalan ve biraz da nehrin bu kesimde derin bir kanyonun içine akması ve zeminin eğiminin değişmesinden dolayı daha katı ve kuru bir hal alan toprak kesitine ulaştılar. Bu noktadan itibaren kuzeye doğru yükselmeye başlayan arazi, Orman Yolu ile Thranduil'in ülkesinin hizasında Yeşilorman'ın etekleriyle neredeyse aynı seviyeye ulaşıyordu. Isildur'un bunu çok iyi bildiği ve kaçarken bu faktörü hesaba kattığı anlaşılıyor. [Yazarın notu.]

20. Kendisine karşı kurulan İttifak'ın hareketlerini yakından izleyen Sauron'un, emri altındaki Kızıl Göz Orkları'ndan ayırabildiklerini Dumanlı Dağlar'ı kestirme yollardan aşıp bir an önce Mordor kapılarına dayanmak isteyen İttifak birliklerinin yolunu kesip onları pusuya düşürmek üzere göndermiş olduğu şüphe götürmez. Sonuç olarak, Isildur ve beraberinde Arnor ordusunun bir kısmının da aralarında bulunduğu Gil-galad'ın ordusunun esas kütlesi, Imladris ve Caladhras geçitleri üzerinden çıkagelmiş, Orklar ise bu kalabalığın görkemi karşısında dehşete kapılıp saklanmıştı. Ama sayıca kendilerinden az olan herhangi bir Elf veya İnsan müfrezesi yakalamak ümidiyle çevreyi gözleyerek tetikte beklemeyi sürdürmüşlerdi. Thranduil geçerken de ilişmemeyi tercih ettiler, çünkü onun düşük mevcutlu ordusu bile kendileri için fazla güçlüydü; ama bazıları nehir kenarlarına, büyük kısmı ise Kuytuorman'ın eteklerine gizlenerek fırsat kollamayı sürdürdüler. Sauron'un yenilgisiyle ilgili haberlerin onlara ulaşmış olması zayıf bir ihtimal, çünkü Sauron geçit vermez bir kuşatma altına alınıp Mordor'a hapsedilmiş ve tüm birlikleri imha edilmişti. Kaçmayı başaran az sayıda kişi olduysa bile, bunlar Yüzüktayfları ile birlikte doğunun uzak köşelerine kaçmış olmalıydı. Kuzeydeki bu küçük ve sayıca önemsiz birlik ise tamamen unutulmuştu. Isildur ve beraberindekileri görünce büyük olasılıkla Sauron'un galip geldiği ve Thranduil'in bitkin ve perişan ordusunun ar-

tıklarının ormanların sık ağaçları arasında saklanmak üzere bu yöreye geldiği fikrine kapılmışlardı. Bu durumu asıl savaşa katılamamış olmalarının verdiği burukluğu örtmek ve efendilerinin takdirini kazanmak için bir fırsat olarak görüp heveslenmişler, cesarete gelmişlerdi. Ama içlerinde Sauron'un yeniden dirilmesine tanıklık edecek kadar uzun yaşayan varsa, karşılaştığı şey onun takdiri olmayacaktı. Her ne kadar Sauron'un kendisi dışında yalnızca onun sadık birer kölesi olan Dokuz Yüzüktayfı tarafından varlığı hissedilebilen Tek Yüzük'ün bu kafilede taşındığını Orkların tahmin etmesine olanak bulunmasa da, hiçbir işkence, Sauron'un Orta-Dünya'daki en büyük hazinenin parmaklarının arasından kayıp gitmesine sebep olan beceriksiz gafillere duyduğu öfkeyi dindirmeye yetmezdi. Yine de pek çokları onların Isildur'un kafilesine düzenlediği saldırıdaki şiddeti ve kararlılığı Yüzük'e bağlar. Yüzük Sauron'un elinden ayrılalı iki yıldan fazla zaman geçmişti, ama hızla soğusa da, onun iradesi Yüzük'e halen etki ediyordu ve efendisine dönmek için her yolu deniyordu (tıpkı gömüldüğü sulardan çıkarılıp yeniden ele geçirildiğinde hiç durmaksızın yaptığı gibi). Ork grubuna komuta edenler bunun farkına varmamıştı belki, ama onların Dúnedain kafilesini yok edip önderlerini ele geçirmek için yanıp tutuşmasına sebep olan şeyin Yüzük'ün iradesi olduğu sanılıyor. Her halükarda, Yüzüğün Ferah Çayırlar Felaketi sırasında yitirildiği Yüzük Savaşı döneminde kesinlik kazanmıştır. [Yazarın notu.]

21. Númenorluların kullandığı yaylarla ilgili, bakınız: "Númenor Adası Üzerine Genel Bir Bilgi", sayfa 287.
22. Bu sayının yirmiyi geçmediği söylenir, çünkü daha fazlasına ihtiyaç duyulması beklenmiyordu. [Yazarın notu.]
23. Son yolculuğuna çıkmak üzere Gondor'dan ayrılmadan önce Isildur'un bir parşömene Yüzük ile ilgili yazmış olduğu ve Gandalf tarafından Ayrıkvadi'de Elrond'un Divanı'na sunulan bilgilere göz atacak olursak, Isildur'un bu sözlerle neyi ima ettiği daha iyi anlaşılacaktır: "Onu ilk elime aldığımda çok sıcaktı, kor gibi sıcak; elimin derisi öyle kavrulmuştu ki bu acıdan hayatım boyunca kurtulamayacağım şüphesine kapılmıştım. Oysa bu satırları kaleme aldığım şu anda acı azalmış, yanıklarsa küçülmüş durumda..." (*Yüzük Kardeşliği* II/2).
24. Elrond ile Cirdan'ın Yüzük'ün Orodruin'in ateşlerine atılıp yok edilmesi gerektiği yönündeki telkinlerine kulak asmayıp onu Yüzük'ü kendine saklamaya iten kibirden bahsediyor (*Yüzük Kardeşliği* II/2 ve *Güç Yüzükleri Hakkında* isimli öykünün yanı sıra *Silmarillion*, sayfa 601).
25. Bu pasajdan çıkarılabilecek ve son derece kayda değer olan anlam,

Yüzük'ün giyilmesi halinde gerçekleşeceğine inanılan görünmezlik yetisinin Elendilmir'in ışığı tarafından engelleniyor oluşudur. Çünkü Yüzük Isildur'un parmağında olduğu halde Elendirmir'in ışığı görünmeye devam etmiş, ancak Isildur pelerininin kapüşonunu başına örtüp böylelikle Elendilmir'i kapatınca görünmezlik devreye girmiştir.

26. İlerleyen zamanlarda, Yüzük'ün ve efendisi Sauron'un sonsuza dek yenilgiye uğratılıp yok edildiği Yüzük Savaşı'nın galibi Kral Elessar'ın Elendur'a olan fiziksel ve de ruhsal benzerliği karşısında hafızası kuvvetli olanların –ki bunların içinde Elrond da vardır– hayrete düştüğü söylenir. Dúnedain kayıtlarına göre Elessar, Elendur'un kardeşi Valandil'in otuz sekizinci göbekten torunuydu. Bu da, aradan bu denli uzun bir zaman da geçmiş olsa, onun intikamının nihayet alındığını ortaya koyuyor. [Yazarın notu.]
27. Çatışmanın gerçekleştiği yere otuz beş kilometre mesafededir. Isildur kaçmaya başladığında gece yeni çökmüştü; Anduin kıyısına vardığında ise saat gece yarısı veya civarıydı. [Yazarın notu.]
28. *Eket* adı verilen silah türüne örnektir bu: Uzunluğu otuz beş santimden elli santime kadar değişen ve kesmekten ziyade saplama işlevi olan, yüzeyi kalın, iki ağzı keskin ve de ucu sivri bir kılıç cinsidir. [Yazarın notu.]
29. İkinci ve son çatışmanın yaşandığı yer kuzey sınırlarının en az bir buçuk kilometre kuzeyindedir, ama arazinin güneye doğru yokuş aşağı meyillenişi karanlıkta tam seçilememiş olabilir. [Yazarın notu.]
30. Kardeşlik Ayrıkvadi'den hareket edeceği sırada, "Imladris'in içtenliğinin kanıtı" olan bir şişe *miruvor* Elrond tarafından Gandalf'a hediye edilmiştir (*Yüzük Kardeşliği* II/3); konuyla ilgili *Ve Yol Böylece Sürüp Gider*, sayfa 61'e de bakınız.
31. Çünkü bu maden vaktiyle Númenor'da çıkarılıyordu. [Yazarın notu.] – "Elros Soyu" adlı öykümüzde (sayfa 371) Númenor'un on beşinci kralı Tar-Telemmaitë'nin, gümüşe olan tutkusundan dolayı bu isimle ("gümüş-elli" anlamına gelmektedir) anıldığı ve "Hizmetkarlarına devamlı olarak *mithril* arayışında olmaları ve kendisine gümüş kaynakları bulmaları talimatını verdiği" belirtilir. Oysa Gandalf, *mithril* madeninin "dünya üzerinde sadece" Moria'da bulunduğunu iddia etmişti (*Yüzük Kardeşliği* II/4).
32. "Aldarion ve Erendis" adlı öyküde (sayfa 309) Erendis'in Aldarion'un kendisine Orta-Dünya'dan hediye getirmiş olduğu elması "gümüş bir şeride geçirip ondan bunu yıldız misali alnına düşecek şekilde başına takmasını rica ettiğinden" bahsedilir. Bundan dolayıdır ki Erendis, Tar-

Elestirnë, yani Alnı Yıldızlı Leydi olarak anılmaya başlanmış ve "Kral ve kraliçelerin başlarına taç giymek yerine, hükümranlık göstergesi olarak yıldız şeklindeki beyaz bir mücevheri alınlarında taşımaları geleneği böyle başlamıştır" (sayfa 362, not 18). Bu geleneğin, Arnor Krallığı'nda sadakat ve bağlılık simgesi olarak alında taşınan yıldız misali bir mücevher olan Elendilmir'den kopuk olarak ele alınması söz konusu değildir; hem Aldarion henüz Erendis'e Orta-Dünya'dan hediye elmas getirmemişken Silmarien'e ait olan orijinal Elendilmir'in (kaynağı her ne olursa olsun) Númenor'da zaten mevcut oluşu, ikisinin aynı mücevher olamayacağı gerçeğini ortaya koyuyor.

33. İkinci Elendilmir Valandil'in takması için imal edildiğinden, burada yazılması gereken rakam aslında otuz sekizdir (yukarıdaki 26 numaralı nota bakınız). – *Yüzüklerin Efendisi*'nin Ek B kısmındaki Yılların Öyküsü'nde, Dördüncü Çağ'ın 16. yılına (Shire Takvimi'ne göre sene 1436) karşılık, Kral Elessar'ın kadim dostlarını selamlamak üzere Brendibadesi Köprüsü'ne geldiğinde Dúnedain Yıldızı adlı mücevheri Efendi Samwise'a verip onun kızı Elanor'u Kraliçe Arwen'in baş nedimelerinden biri yaptığı yazılıdır. Bu kaydı temel alan Bay Robert Foster, *Tam Tekmil Orta-Dünya Rehberi* adlı eserinde "Elessar onu Dördüncü Çağ'ın 16. yılında Sam Gamgee'ye verene kadar Yıldız'ın [Elendil'inki] Kuzey Krallığı'nın kralları tarafından alınlarında taşındığını" belirtmiştir. Buradaki öykümüzde ise Kral Elessar'ın Valandil için yapılmış olan Elendilmir'i alıkoyduğu ima edilmektedir ve bana öyle geliyor ki, ona ne kadar saygı gösterip ne çok değer verirse versin, her halükarda Shire Valisi'ne hediye edecekti. Elendilmir'in birkaç ismi daha vardır: Elendil'in Yıldızı, Kuzeyin Yıldızı, Kuzey Krallığı'nın Yıldızı. Robert Foster'in *Rehber*'i ve J.E.A. Tyler'in *Tolkien El Kitabı* adlı eserinde, Yılların Öyküsü'nün sadece bu maddesinde yer verilen Dúnedain Yıldızı'nın da Elendilmir'in bir diğer ismi olduğu iddia edilmektedir. Babamın yazıları arasında veya diğer kaynaklarda buna dair başka bir bulguya rastlayamadım; ama ikisinin aynı mücevher olmadığına ve Efendi Samwise'a farklı (ve kendisi için daha münasip) bir unvan verildiğine eminim.

EK
NÚMENOR MESAFE ÖLÇÜLERİ

"Ferah Çayırlar Felaketi" öyküsünde üzerinde durulan (sayfa 445, sayfa 457-458 ve not 6), Osgiliath'tan Imladris'e gidiş güzergahları ile ilgili bir notta şunlar yazılı:

Mesafe ölçülerini günümüz standartlarına elimden geldiğince uyarlamaya çalıştım. Mesafeler ifade edilirken "Kilometre" ölçüsünü kullandım çünkü büyük uzaklıklar ifade edilirken bundan daha öte bir ölçü birimine başvurulmuyor: Númenorluların kullandığı aritmetik hesaba göre –ki bu ondalık sistem üzerine kuruludur– beş bin *rangar* (*rangar* tam bir adımı ifade ediyor) bir *lár* yapmaktadır ki bu da hemen hemen bizdeki kırk sekiz kilometreye tekabül ediyor. *Lár* "duraklama, mola" anlamlarına gelir, çünkü durmaksızın yürünerek her defasında eşit bir mesafe katedildikten sonra mola verilmektedir [yukarıdaki 9 numaralı nota bakınız]. Númenorluların kullandığı *ranga* ise, onların iri yapılı ve uzun bacaklı olmasının da etkisiyle, bizdeki bir metreye oranla daha uzun kalmaktadır. Yine de, pek çok nesne ile mesafeye biçilmiş, günümüzdekilerle kıyaslanabilecek uzunluklardan hareketle, bunun tam olarak bilinmesinin mümkün olmadığını söylemeliyiz. Ölçüm yaparken, Númenorluların iri yapılı olduğu (çünkü uzunluk ölçüleri tanımlanırken el, ayak, parmak ve adım kullanılmış olması büyük ihtimal) ve hem tahmini kullanımlar hem de kesin ölçümler için sabit bir ölçüm sistemi yerleştirilirken standart birimlerden sapmalar olabileceği göz önüne alınmalıdır. Bu durumda, iki *rangar* genellikle "adam boyu" olarak nitelenmekte, bu da bize ortalama iki metre yüksekliğinde bir erkek boyu vermektedir; üstelik bu, Dúnedain'in boyunun nispeten kısaldığı sonraki zaman dilimleri için söz konusudur ve bu ırkın ortalama erkek boyunu kesinkes ifade etmek için geliştirilmiş bir ölçü sayılmayıp, çok bilinen bir ölçü olan *ranga* yoluyla yaklaşık bir yükseklik belirlemek içindir. (*Ranga* genel olarak sakince ve normal hızda yürüyen yetişkin bir erkeğin yere basılı duran topuğundan ileri atılan ayağın parmak ucuna kadarki normal bir adım olarak algılanmakta, tam bir adımın ise bir buçuk *ranga*'yı bulabileceği ifade edilmektedir.) Şu da var ki, geçmişin İnsanlarının günümüz insanlarından boy ve cüsse bakımından daha gösterişli olduğu defalarca ortaya konmuştur. Elendil'in boyunun "normal adam boyunu neredeyse yarım *ranga* aştığı" söylenmişse de, onun Çöküş'ten kurtulmayı başaran Númenorlular içinde en uzun boylusu olduğu [ve bu sebeple herkes tarafından Uzun Elendil lakabıyla tanındığı] kayıtlara geçmiştir. Birinci Çağ'ın Eldar halkı da oldukça uzun boyluydu. "Efsanelere konu olan Eldar kadınları içinde en uzun boylusu" olan Galadriel'in de adam boyunda olduğu söylenmekle beraber, bu benzetmenin "Dúnedain ölçülerine ve eski çağların erkeklerinin boyu baz alınarak" yapıldığı not ediliyor ki bu

da iki metreye yakın bir yükseklik anlamına geliyor.

Rohirrim'in boyu burada tarif edilen uzunluğa kıyasla genellikle kısa kalır; çünkü geçmişlerinin unutulmuş bir döneminde fiziksel bakımdan daha geniş ve ağır yapılı İnsan kavimleriyle ırkları karışmıştır. Éomer'in Aragorn'la aynı boyda sayılacak kadar uzun olduğu söylenir; ancak o ve Kral Thengel'in soyundan gelen diğerleri, Thengel'in damarlarındaki kan Númenorlu asilzadelere dayanan Gondorlu bir leydi olan karısı Morwen'in kalıtsal özelliklerine sahip olduğundan, Rohan ölçülerine göre zaten fazla uzun kabul edilir.

Yüzüklerin Efendisi'nde Morwen ile ilgili verilmiş bilgilere ek olarak aşağıdaki not üzerinde durulabilir (Ek A {II} "Tarihe Damgasını Vuran Krallar"):

> Aynı adlı bölgede yaşadığı için Morwen Lossarnach olarak tanınsa da, aslında doğma büyüme oralı değildi. Daha önce o topraklarda vasallık etmiş bir prensin soyundan gelmesi bağlamında Prens Imrahil ile akraba sayılan babası, çiçeklerle bezeli bu vadileri çok sevdiği için vaktiyle Belfalas'tan oraya göç etmişti. Onun Rohanlı Éomer ile olan kan bağı, her ne kadar bu akrabalık uzaktan da olsa, Imrahil tarafından kabul edilmiş ve ikili arasında zamanla sağlam bir dostluk gelişmişti. Éomer Imrahil'in kızıyla [Lothíriel] evlenmiş ve sonradan Adil lakabıyla anılacak olan Elfwine adlı oğullarının şaşılacak derecede anne tarafından dedesine çektiği gözlenmişti.

Diğer bir notta ise Celeborn "Valinorlu bir Linda" olarak nitelenir (kendilerine Lindar, yani Ozanlar diyen bir Teleri soyu kastedilmektedir) ve

> her ne kadar Teleri boy ve vücut yapısı bakımından Noldor'un altında olsa da, adından ("uzun gümüş") da anlaşılacağı üzere onlar tarafından uzun boylu kabul edildiği vurgulanır.

Yukarıda okuduğunuz, Celeborn'un kökleri ve isminin anlamıyla ilgili geliştirilmiş olan sonraki versiyondur; bakınız: Sayfa 388-389, 440.

Başka bir çalışmasında ise babam Hobbitlerin boyunu Númenorlularınkiyle kıyaslar ve Buçukluk tabirinin kökenini araştırır:

> Bu ırkın ileriki dönemde varlığını nasıl sürdürdüğüne dair araya çeşitli bilgiler sokulması gereği doğduğundan, *Yüzüklerin Efendisi*'nin

> Önsöz kısmında [Hobbitlerin fiziksel boyutları hakkında] yapılan yorumlar kitabın geneline yakışmayacak kadar belirsiz ve karmaşıktır; ama *Yüzüklerin Efendisi*'nin geçtiği dönem bakımından konu şöyle özetlenebilir: Shire'da yaşayan Hobbitlerin boyu doksan santim ile yüz yirmi santim arasında değişmekte olup, bu yüksekliğin altına asla düşmediği gibi, nadiren de olsa üzerine çıkabilir. Onlar kendilerini Buçukluk diye adlandırmıyordu tabii; Númenorluların onlara yakıştırdığı isimdi bu. Bunun boylarının Númenorlularınkiyle karşılaştırılması sonucu türetilen bir isim olduğuna kuşku yok, kaldı ki bu, gerçeğe az çok uyan bir deyimdir. Buçukluk tabiri, ilk olarak, Arnor'un yöneticilerince on birinci yüzyılda [Yılların Öyküsü'nde 1050 yılına tekabül ediyor] tanınmış olan Kılayak kavmini, sonradan ise Samanpostluları ve Ülkenleri tanımlamakta kullanılmıştır. O dönemlerde ve çok daha sonrasına dek Kuzey ve Güney Krallıkları halen yakın iletişim içinde olduğundan, türü ne olursa olsun halkların gerçekleştirdiği göçler başta olmak üzere birbirlerinin mıntıkasında olup biten her şeyden anında haberdar olurlardı. Buradan hareketle, bilindiği kadarıyla Peregrin Took'un gelişine kadar hiçbir "buçukluk" Gondor sınırları içine girmemişse de, Arthedain Krallığı topraklarında böyle bir halkın yaşıyor oluşunun Gondor'da bilindiği ve onlara Buçukluk, veya Sindarin dilinde *perian* isminin verildiği kesindir. Boromir [Elrond'un Divanı'nda] Frodo'yu görür görmez onun hangi ırka mensup olduğunu anlar. O ana kadar Boromir'in zihninde bu ırk, bizim peri masalı veya mitoloji diye nitelediğimiz olgulardaki yaratıklar gibi canlanıyordu muhtemelen. Pippin'in Gondor'da karşılanışı ve onun gelişi karşısında halkın verdiği tepkiler, "buçukluk"ların Gondor'da bilindiğini ortaya koyuyor.

Konuyla ilgili bir diğer notta ise Buçuklukların ve Númenorluların zamanla kısalan boyları ve küçülen cüsseleri hakkında şunlar söyleniyor:

> Dúnedain halkından olanların boyunun geçen zaman içinde kısalması, Orta-Dünya'yı paylaştıkları diğer halklarda görülenin aksine, anormal şartlarda gelişen bir durumdur; ölümlülerin yaşadığı topraklar içinde Ölümsüz Krallık'a en yakını olan çok daha batıdaki özvatanlarından ayrı düşmeleri, bunun ardında yatan en büyük sebeptir. Hobbitlerde çok sonraki zamanlarda gözlemlenen küçülme, onların yaşam tarzında yaşanan zoraki değişimlerin sonucu olsa gerek; çünkü o döneme gelindiğinde (onların İri Halk diye nitelediği İnsan ırkı

sayıca giderek arttığı ve daha verimli ve yerleşime açık toprakların hepsine yayıldığı için) bir nevi kaçak gibi gözden ırak yaşamaya zorlanmışlar, ormanlara ve geriye kalan diğer bazı bakir alanlara çekilmişlerdir: Sahip olduğu zanaatları ve uğraşları unutmuş, görülme korkusuyla diken üstünde yaşamaya alışmış, hayatı yiyecek aramaktan ibaret hale gelmiş, göçebe ve fakir bir halktır artık onlar.

II

CIRION İLE EORL VE GONDOR İLE ROHAN ARASINDAKİ DOSTLUĞUN TEMELLERİ

(i) *Kuzeyliler ve Arabasürücüleri*

Cirion ve Eorl arasındaki ilişkinin tarihçesi,[1] Celebrant Ovası Savaşı sona erdikten ve Gondor'u işgal eden kuvvetler yenilgiye uğratıldıktan hemen sonra Gondor Vekilharcı Cirion ile Éothéod Lordu Eorl arasında gerçekleştirilen ilk buluşma ile başlar. Ama Rohirrim'in kuzeyden yaptığı büyük akına dair hem Rohan'da hem de Gondor'da anlatılan pek çok hikâye ve efsaneden yapılan alıntılar da, Éothéod'a ilişkin daha pek çok verinin yanı sıra ileriki süreçte bu Tarihçeye[2] dahil edilmiştir. Tüm bunlar işbu öyküdeki tarihçede bir araya toplanarak düzenli bir konu akışı tutturulmaya çalışıldı.

Éothéod halkı ilkin Gondor Kralı Calimehtar (Üçüncü Çağ'ın 1936. senesinde ölmüştür) zamanında, daha ziyade nehrin batı kıyısında olmak üzere Carrock ile Ferah Çayırlar arasında, Anduin Vadileri'nin bulunduğu yörede küçük bir topluluk halinde varlıklarını sürdürdükleri dönemde bu isimle anılmaya başlandı. Asıl yerleşim yerleri Kuytuorman'ın etekleri ve özellikle muazzam bir ağaç kıyımı yaparak kendilerine yer açtıkları Doğu Girintisi[3] olmakla beraber, önceki yıllarda Kuytuorman ile Koşturan Su arasındaki geniş düzlüklere boydan boya yayılan ve at yetiştiriciliği ile binicilikteki hüner ve dayanıklılığıyla ün yapmış halkların oluşturduğu kalabalık ve güçlü bir konfederasyon olan Kuzeylilerden artakalmıştı bu grup.

Söz konusu Kuzeyliler, Birinci Çağ'da Orta-Dünya'nın batısı-

na göç eden ve Morgoth ile olan savaşlarında Eldar'a destek olan İnsanlarla aynı soydan geliyordu.[4] Bu da onları uzaktan da olsa Dúnedain ve hattâ Númenorlularla akraba kıldığından, Gondor halkı ile aralarında dostluk bağları oluşmuştu. Aslına bakılırsa, kuzey ve doğu sınırlarını işgalcilere karşı kollamalarından ötürü, Gondor için bir nevi siper işlevi görmekteydiler; fakat bu durum, siper zayıflayıp nihayet çökene dek, krallar tarafından tam olarak idrak edilememişti. Rhovanionlu Kuzeylilerin zayıflaması, 1635 yılında kuzey topraklarında patlak veren ve akabinde Gondor'a da yayılan Büyük Salgın ile başlar. Özellikle şehirlerde yaşayan Gondorlular arasında büyük can kaybına yol açan bu salgının Rhovanion'da yarattığı etki ise daha beterdi; çünkü her ne kadar oranın halkı açık arazide kentleşmeden uzak ve dağınık bir şekilde yaşasa da, Salgın tam da tüm atların ve İnsanların sığınak bulmak üzere alçak damlı ahşap kulübeler ile ahırlara doluşmasına ve sonuçta izdiham yaşanmasına yol açan soğuk bir kış mevsiminin ortasında çıkagelmişti. Dahası, Númenor medeniyetinden miras kalma tedavi yöntemleri ve şifacılıkla ilgili bilgi ve becerilerin halen bir ölçü de olsa hatırlandığı Gondor'un aksine, Kuzeyliler bu bakımdan pek yetkin değildi. Nihayet Büyük Salgın geçip gittiğinde, Rhovanion halkının yarısından çoğunun ve de atlarının telef olduğu söylenir.

Kendilerini toparlamaları zaman aldıysa da, bu süre zarfında dirençlerini sınayıp zayıflıklarını açığa vuracak herhangi bir gelişme olmamıştı. Doğuda yaşayan halkların da Salgın'dan en az onlar kadar etkilendiğine şüphe yoktu, bu da, Gondor'un bu dönemdeki muhtemel düşmanlarının güneyden ya da denizin ötesinde bir yerlerden beklenmesi anlamına geliyordu. Fakat Arabasürücülerinin işgali başlayıp da Gondor neredeyse yüz yıl sürecek savaşların ortasına sürüklediğinde, ilk saldırıları göğüsleme yükü yine Kuzeylilere düştü. Sonrasında, Kral Narmacil II büyük bir orduyla Kuytuorman'ın güneyindeki çayırlara geldi ve Kuzeylilerin etrafa dağılmış olan artıklarını olabildiğince bir araya getirerek ordusuna kattı; ne var ki bu, galip gelmesi için yeterli olmamış, üs-

telik kendisi de aynı savaşta ölmüştü. Ordusundan geriye kalanlar Dagorlad üzerinden Ithilien'e çekilmiş, sonuç olarak Gondor Ithilien dışında Anduin Nehri'nin doğusunda kalan tüm toprakları düşmana bırakmıştı.[5]

Kuzeylilere gelince; söylenenlere göre içlerinden bir kısmı Celduin'i (Koşturan Su) geçip Erebor Dağı'nın eteklerindeki Vadi'de yaşayan akrabalarıyla kaynaşırken, bazıları Gondor'a sığınmış, bazı diğerleri ise Marhari (Ovalar Savaşı'ndan sonra geri çekilen ordunun arkasını kollarken ölmüştür) oğlu Marhwini tarafından bir araya toplanmıştır.[6] Kuzeye yönelip Kuytuorman ile Anduin arasındaki bölgede yer alan Anduin Vadileri'ne yerleşmişler, Kuytuorman'dan çıkan pek çok başka kaçak da onlara katılmıştır. Gondor bu gelişmelerden uzunca bir süre haberdar olamasa da, Éothéod toplumunun temelleri böylelikle atılmış oluyordu.[7] Diğer yandan, söz konusu gruplara katılıp farklı bölgelere göç edemeyen Kuzeylilerin büyük çoğunluğu esaret altına girmiş, önceden onlara ait olan topraklar artık Arabasürücüleri tarafından işgal edilmişti.[8]

Zaman içinde, Narmacil II'nin oğlu Kral Calimehtar, başındaki diğer dertleri bertaraf edip serbest kalınca,[9] Ovalar Savaşı'ndaki yenilginin intikamını almaya karar verdi. Marhwini'nin gönderdiği ulaklar ona Arabasürücülerinin Sığlıklar'ı geçip[10] Calenardhon'u işgale hazırlandığı yönünde haberler getirmekle kalmıyor, boyunduruk altına alınmış olan Kuzeylilerin isyan hazırlığı içinde olduğu ve Arabasürücülerinin savaşa girmesinin bu isyanın kıvılcımını ateşleyeceğini de bildiriyorlardı. Bunun üzerine Calimehtar sefer hazırlıklarını olabildiğince çabuk tamamlayarak ordusunun başında Ithilien'den dışarı çıktı; ilerleyişiyle ilgili haberlerin düşmana anında ulaşmasına da bir yandan özen gösteriyordu. Arabasürücüleri toplayabildikleri tüm kuvvetlerle onun üzerine yürüyünce Calimehtar geri çekilmeye ve böylelikle onları da peşine takıp fark ettirmeden evlerinden uzağa sürüklemeye başladı. Çok geçmeden Dagorlad üzerinde iki taraf savaşa tutuştu

ve uzunca bir süre hangi tarafın baskın çıktığı anlaşılamadı. Ne var ki, savaşın en çok kızıştığı bir anda, Calimehtar tarafından düşmanın korumasız bırakmış olduğu Sığlıklar üzerinden gönderilen süvarilerin Marhwini'nin başını çektiği büyük bir *éored*[11] ile birleşip Arabasürücülerine kanattan ve geriden saldırması, düğümü çözdü. Çok belirleyici bir sonuç doğurmasa da, Gondor ezici bir zafer kazanmıştı. Bozguna uğrayan düşman birlikleri kuzeydeki evlerine doğru düzensiz bir şekilde geri çekilmeye başlayınca Calimehtar zekice davranarak onların peşine takılmadı. Ne de olsa Arabasürücüleri kuvvetlerinin üçte birini yitirmiş ve onların cansız bedenlerini geçmiş çağlarda çok daha asil gerekçelerle yapılmış sayısız savaşta düşenlerin kemiklerine eklenmek üzere, Dagorlad Ovası üzerinde çürümeye terk etmişti. Diğer yandan, Marhwini'nin yönlendirdiği atlılar Arabasürücülerini Kuytuorman ufukta görününceye dek kovalayıp hırpalamış, geri dönüş yolunda da onlara ağır kayıplar verdirmişti. Oraya varınca da onlarla alay edip daha fazla kovalamaya tenezzül etmemişlerdi: "Kuzeye değil, doğuya kaçmalısınız, Sauron'un tebaası! Bakın, bizden çalmış olduğunuz evlerin hepsi kül oldu!" Çünkü bir süredir Arabasürücülerinin işgali altında bulunan topraklardaki tüm yerleşimler alev alev yanıyordu.

Marhwini'nin planlayıp teşvik ettiği isyan nihayet patlak vermişti; kaçak ilan edilen ve uzun zamandır Kuytuorman'ın derinliklerinde ümitsizce yaşama tutunmaya çalışan İnsanlar sığınaklarını terk edip açığa çıkmış, isyana sürükledikleri kölelerle güçlerini birleştirip Arabasürücülerinin yerleşkelerini, ambarlarını ve yük arabalarının çekildiği kampları ateşe vermişlerdi. Ne var ki, bu uğurda içlerinden pek çoğu canından oldu; çünkü yeterli ölçüde silahlanamamışlardı ve düşmanın sefere çıkarken evlerini çok da korunaksız bıraktığı söylenemezdi: Arabasürücülerinin henüz reşit olmamış gençleri, sefere katılamayacak kadar yaşlı olanlar ile o topluma has bir şekilde her biri silah taşıma ve kullanma konusunda eğitim almış kadınlarla birleşip, evlerini ve çocuklarını korumak üzere canla başla çarpışmışlardı. Sonuç olarak Marhwini

bir defa daha Anduin'in yakınındaki topraklarına doğru çekilmek zorunda kaldı ve onun ırkından olan Kuzeyliler bir daha asla atalarının topraklarına dönemedi. Calimehtar ise Gondor'a çekilmiş ve Gondor krallarının soyuna az daha son verecek olan büyük akının başlamasına kadarki süreçte (1899-1944 yılları arası) savaşlardan uzak, nispi bir soluklanma süreci geçirmişti.

Yine de, Calimehtar ile Marhwini arasında kurulan ittifakın boşuna olduğu söylenemez. Rhovanionlu Arabasürücülerinin gücü kırılmamış olsaydı, onların saldırısı çok daha erken ve şiddetli gerçekleşecek ve Gondor belki de yeryüzünden silinecekti. Ama bu ittifak en önemli meyvelerini gelecekte, o zamanlar kimsenin öngöremediği koşullarda vermiştir: Rohirrim'in Gondor'un imdadına yetiştiği iki büyük akındır bunlar; Eorl'un Celebrant Ovası'na sökün edişi ve Kral Théoden'in atlılarının çaldığı hücum borularının Pelennor Çayırı üzerinde çınlayıp Kralın Dönüşü'nü güme gitmekten kurtarması.[12]

Bu esnada Arabasürücüleri bir yandan yaralarını sarıp intikam planları kurmaya başladılar. Gondor'un silahlarının erişemeyeceği bir uzaklıkta, Gondor krallarının orada olup bitene dair hiç haber alamadığı Rhûn Denizi'nin doğusundaki diyarlarda, Arabasürücülerinin kanından olan halk etrafa giderek yayılıyor ve sayıca çoğalıyordu; fetih ve yağma özlemiyle yanıp tutuşan bu topluluğun yolu üzerinde engel olarak gördüğü Gondor'a olan nefreti gitgide artıyordu. Ama onların tekrar harekete geçmesi için aradan uzun zaman geçmesi gerekti. Bir yandan Gondor'un gücünden çekiniyor ve Anduin'in batısındaki gelişmelerden uzak kaldıkları için Gondor topraklarının gerçekte olduğundan çok daha geniş ve bol nüfuslu olduğu yanılgısına düşüyorlardı. Diğer yandan, doğuda yaşayan Arabasürücüleri son zamanlarda güneye, Mordor'un da ötesindeki topraklara yayılmış ve Khand bölgesinin halkıyla ve hattâ onların güney komşularıyla çatışmaya girmişlerdi. En sonunda, Gondor'a karşı besledikleri müşterek nefret çerçevesinde uzlaşmaya varan bu halklar aralarında ittifak kurmuş ve eşzaman-

lı olarak hem kuzeyden hem de güneyden devasa bir saldırı düzenlenmesi kararı almıştı.

Gondor'dakilerin ise, kendileri aleyhine kurulan bu ittifaktan ve planlardan doğal olarak hemen hemen hiç haberi yoktu. Burada anlatılacak olanlar çok sonraları yapılmış çıkarsamaların ürünü olup, tüm tarihçiler, Gondor'a karşı duyulan ortak nefretin ve düşman unsurların kendi aralarındaki uzlaşmazlıkları bir kenara bırakıp bir araya gelmesinin (kaldı ki kendi başlarına asla böylesi bir birlik kurma iradesi veya zekâsı gösteremezlerdi) hep Sauron'un yönlendirmesi sonucu gerçekleştiği konusunda fikir birliğine varmaktadır. Doğrusu şu ki, Marhwini oğlu Forthwini 1936 yılında babası Calimehtar'ın yerine tahta geçen Kral Ondoher'i Rhovanionlu Arabasürücülerinin kaç zamandır içine gömülmüş olduğu korku ve zayıflıktan silkinip çıktığı konusunda uyarmış ve Anduin Nehri ile Orman Boğazı üzerinden kendi topraklarının güney sınırına giderek daha sıklıkla yapılan yağmalardan[13] hareketle, onların tıpkı kendileri gibi Gondor'a garez güden doğudaki bazı güçlerle birleştiği yönündeki kuşkularını yeni kralla paylaşmıştı. Fakat Gondor o zaman için kaynakları elverdiğince büyük bir ordu toplayıp savaşa hazırlanmak dışında bir önlem alabilecek durumda değildi. Yine de bu sayede, saldırı başladığında gücü gerekenin çok altında olsa da, Gondor hazırlıksız yakalanmamıştı en azından.

Güneydeki düşmanlarının saldırı hazırlığı içinde olduğunu bilen Ondoher, akıllıca davranıp kuvvetlerini çok önceden kuzey ve güney orduları şeklinde ikiye ayırmıştı. O yönden gelecek tehdidin diğerine oranla daha zayıf olacağı öngörüldüğünden, güney ordusunun mevcudu kuzeyinkine göre daha az tutulmuştu.[14] Güney ordusu, Narmacil II'nin babası Kral Telumehtar'ın soyundan gelmesi dolayısıyla kraliyet ailesinin bir ferdi olan Eärnil'in komutasına verilmişti. Kuzey ordusuna ise bizzat Kral Ondoher komuta ediyordu. Geride taht üzerinde hakkı olduğu tartışma götürmeyen bir varis bırakıldığı sürece, kralın arzu etmesi halinde ordusunun başında savaş meydanına inmesi Gondor'da öteden

beri süregelen bir gelenekti. Savaşçılığıyla tanınmış bir aileden gelen ve ordusu tarafından sevilip sayılan Ondoher'in her ikisi de silah tutacak yaşa gelmiş iki oğlu vardı: Bunlardan yaşça daha büyük olanının adı Artamir, ağabeyinden üç yaş küçük olanı ise Faramir'di.

Düşmanın yaklaştığına dair haberler 1944 yılının Cermië ayının dokuzuncu gününde Pelargir'e ulaştı. Eärnil birliklerini gerekli gördüğü yerlere çoktan yerleştirmişti: Buna göre; kendisi emri altındaki kuvvetlerin yarısının başında Anduin'i geçmiş, Güney Ithilien'de, bilerek savunmasız bıraktığı Poros Geçidi'nin altmış beş kilometre kadar kuzeyinde kamp kurmuştu. Kral Ondoher'in niyeti, Ithilien boyunca kuzeye doğru ilerleyişini sürdürmek ve ordusunu Gondor'un düşmanları için kötü çağrışımları olan Dagorlad Ovası'na yığmaktı. (Geçmişte Narmacil I tarafından Anduin Nehri'nin Sarn Gebir'in üzerindeki hattı boyunca inşa edilmiş olan kalelerin onarım işleri o tarihlerde devam ediyor ve bu kalelerde herhangi bir düşmanın Sığlıklar'ın olduğu kesimde nehri geçmeye yeltenmesine karşı yeterli sayıda asker bulunduruluyordu.) Ama kuzeyden gelen saldırının haberi Cermië ayının on ikinci gününe dek Ondoher'e ulaşamamış, geçen bu kayıp zaman içinde düşman büyük bir hızla yol alıp yaklaşırken, Ondoher'in birlikleri daha erken uyarılmaları haline yapacakları hızın çok daha düşüğünü sergileyerek ilerlemişti; öyle ki, Ondoher'in keşif kolları henüz Mordor Kapıları'na varmamıştı bile. Kral Muhafız Alayı ile birlikte ordunun ana gövdesinin başında yol alıyor, Ithilien'i geride bırakıp Dagorlad'a yaklaştıklarında manevra yapıp esas yerlerine konuşlanacak olan Sağ Kanat ve Sol Kanat askerleri de şimdilik onları izliyordu. Savaş Ovası'na vardıklarında, tıpkı daha önce Ovalar Savaşı'nda ve Calimehtar'ın Dagorlad üzerinde kazandığı zaferde olduğu gibi, saldırının kuzeyden veya kuzeydoğudan gelmesini bekliyorlardı.

Ama bekledikleri olmadı. Arabasürücüleri Rhûn Denizi adı verilen içdenizin güney kıyılarında, Rhovanionlu ırkdaşları ve Khand'dan gelen yeni müttefiklerinin de katılımıyla büyük bir

kuvvet toplamıştı. Hazırlıklarını tamamlayınca yola çıktılar ve olabildiğince hızlı ilerleyerek Gondor'a doğudan yaklaşmaya başladılar; bunu yaparken Ered Lithui boyunca yol almaları varlıklarının ve niyetlerinin çok geç fark edilmesine yol açmıştı. Gondor ordusunun öncü birlikleri nihayet Mordor Kapıları'nın (Morannon) hizasına varmıştı ki, düşman birliklerinin yaklaştığının göstergesi olan dev bir toz bulutunun doğudan esen bir rüzgarla beraber kendi üzerlerine taşındığını gördüler.[15] Böylesine büyük bir tozun kalkmasının tek sebebi Arabasürücülerinin kullandığı atlı savaş arabaları değil, beklenenin çok üzerinde bir mevcuda ulaşan düşman süvarileriydi de. Ondoher gerekli manevraları yapıp düşman saldırısını kendi birliğinin Morannon'un hemen yakınına konuşlanmış olan sağ kanadıyla karşılamaya ve bir yandan da, ana orduyu geriden takip etmekte olan asıl Sağ Kanat'ın komutanı Minohtar'a haber yollayıp elinden geldiğince çabuk bir şekilde ön saflara gelip sol kanadını güvence altına almasını söylemeye ancak vakit bulabilmişti ki, atlı savaş arabaları ve düşman atlılarından oluşan güruh, henüz tam savaş pozisyonu alamamış ve düzenli bir hat oluşturamamış olan Gondor birliklerine tüm gücüyle vurdu. Bunu izleyen kargaşa ve sonucunda yaşanan felaket hakkında çok az rapor Gondor'a ulaştırılabilmiştir.

Ondoher savaş arabaları ve süvarilerden oluşan böylesine kalabalık bir kuvvet karşısında tamamen hazırlıksız yakalanmıştı. Muhafızları ve kraliyet sancağıyla beraber yakınlardaki alçak bir tepeye konuşlanıp ordusunu yönetmeye çalıştıysa da bunun savaşın gidişatı üzerinde herhangi bir etkisi olmamıştı.[16] Asıl saldırısını onun sancağının dalgalandığı yere odaklayan düşman, Muhafız Alayı'nı son adamına dek imha edip yanı başında oğlu Artamir'le beraber Ondoher'i de öldürerek, sancağı ele geçirmeye muvaffak oldu. Savaştan sonra Ondoher ve oğlu Artamir'in cesetlerine asla ulaşılamadı. Onların düştüğü tepenin üzerinden ve iki yanından sel gibi geçen düşman birlikleri Gondor ordusunun bozulmuş saflarını çil yavrusu gibi dağıtarak dehşet içinde birbirlerinin üstüne yığılmalarına neden olmuş, ardından da Ölü Bataklıklar'a kadar

onları batıya doğru kovalamıştı.

Ondoher'in ölümüyle beraber komuta Minohtar'a geçti. Savaş konusunda yiğitliğiyle olduğu kadar kurnazlığıyla da tanınan biriydi Minohtar. İlk saldırısının sona ermesiyle beraber hiddeti durulan düşman, bu evreyi umduğundan çok daha az kayıp ve çok daha büyük başarı ile tamamlamıştı. Arabasürücüleri ordusunun ana kütlesine yol açmak için, süvariler ve savaş arabaları geri çekilmişti şimdi. Elindeki kısa süreyi iyi değerlendiren Minohtar, kendi sancağını açmış ve ilk çarpışmada Ondoher'in komuta ettiği merkez ordunun geri çekilen birlikleri içinde toparlayabildiklerini kendi kuvvetiyle birleştirmişti. Bu arada, ordunun Sol Kanat'ına kumanda eden Dol Amrothlu Adrahil'e[17] haberciler yollayarak ondan kendi kuvvetlerini ve Sağ Kanat'ın arka kısmında yer alan, henüz savaşa girmemiş diğer kuvvetleri olabildiğince çabuk bir şekilde geri çekmesini istemişti. Adrahil bu güçlerle o zamanlar zaten çeşitli birliklerin konuşlanmış olduğu Cair Andros ile Ephel Dúath Dağları arasındaki bölgede bir savunma hattı oluşturacak, böylelikle Anduin Nehri'nin doğuya doğru derin bir kavis çizmesinden dolayı iyice daralan toprak şeridinde, Minas Tirith'e kadar olan mesafeyi kontrol altında tutabilecekleri bir konum elde etmiş olacaklardı. Minohtar ise, bu hazırlıkların yapılması için onlara zaman kazandırmak üzere, artçı birliklerin başına geçip Arabasürücülerinin ana ordusunun hızını kesmeye çalışacaktı. Aynı zamanda ulakları kanalıyla Adrahil'e, eğer yerini tespit etmeyi başarabilirse Eärnil'e haber ulaştırmasını ve Morannon'da yaşanan felaket ile geri çekilen kuzey ordusunun almayı planladığı pozisyon hakkında onu bilgilendirmesini telkin etti.

Arabasürücülerinin ana ordusu hücuma kalktığında vakit günortasını iki saat geçiyordu ve bu zaman zarfında Minohtar kendi hattını Ithilien'i boydan boya kateden büyük Kuzey Yolu'nun başına, yolun doğudaki Morannon gözetleme kulelerine doğru kavis çizdiği noktanın sekiz yüz metre kadar yakınına kurmayı başarmıştı. Onlar bunun henüz farkında değildi ama, Arabasürücülerinin ilk çatışmada kazanmış olduğu zafer, onların nihai

yenilgisinin de temellerini atmıştı. İlk saldırılarını çok erkenden, karşılarındaki ordunun mevcudu ve düzeni hakkında yeterli bilgi edinmeksizin, Gondor ordusunun geri kalanı henüz Ithilien'in dar toprak kesitinin ardından çıkıp öndeki birliklerin yanında ve çevresindeki yerini almamışken yapmışlar, savaş arabaları ile atlı birliklerinin bu sayede kazandığı beklenenden çok daha hızlı gelen ezici zafer karşısında coşkuya kapılıp durumu akılcı bir şekilde tahlil edememişlerdi. Bu yüzden de ordularının ana gövdesiyle yapmayı tasarladıkları asıl saldırı gecikmiş, benimsedikleri taktikler açık arazide yapılacak savaşlar için geliştirilmiş olduğundan, Gondor savunma hattının onları içine çektiği dar bölgede kuvvetlerini tümüyle ve etkinlikle kullanamamışlardı. Karşı tarafın kralını öldürüp düşman merkezinin büyük kısmını geri kaçırttıklarına göre savaşın vurucu darbesini çoktan indirdikleri ve bundan böyle tek yapmaları gerekenin ordularının esas kısmıyla Gondor toprakları içine ilerleyip bu ülkeyi işgal etmek olduğu düşünceleriyle kör bir sevince yakalanmış olmaları pekala mümkün. Eğer gerçekten böyle bir düşünceye kapıldılarsa, çok yanılıyorlardı.

Düşmanın karşılarında yeni bir savunma hattı kurduğuna dair ufukta hiçbir işaret görmeyen ve halen kendinden geçmişcesine zafer şarkıları söyleyen Arabasürücüleri, dağınık bir şekilde ilerledi ve çok geçmeden Gondor'a giden yolun güneye doğru döndüğü ve bir ordunun üzerinde düzenle ilerleyebileceği, Ephel Dúath dağlarının karanlık gölgesinin altında ağaçlarla kaplı bir toprak parçasına çıktığı noktaya ulaştı. İzledikleri yol, derin bir yarığın içine doğru devam ediyordu...

Metin burada aniden kesiliyor ve devamıyla ilgili alınmış notlar ve karalamalar büyük ölçüde okunaksız durumda. Ancak çözebildiğimiz kadarıyla, Éothéod'a bağlı birliklerin Ondoher'in ordusu bünyesinde bu savaşa katıldığı ve ayrıca yasalar bir kralın her iki oğluyla birden sefere çıkmasını yasakladığı için (benzer bir gözlem metnin önceki kısmında da yer alıyordu; sayfa 476) Ondoher'in ikinci oğlu Faramir'e varis unvanıyla Minas Tirith'te kalması emrini verdiği çıkarımlarını

yapmak mümkün. Ancak Faramir bu emre uymaz ve kılık değiştirip savaşa katılarak, çarpışmalar sırasında can verir. Metnin bu kısmını çözmek neredeyse imkânsız, ama Faramir'in Éothéod'un birliklerine katıldığı ve içlerinden bazıları Ölü Bataklıklar'a doğru geri çekilirken düşmana yakalandıkları anlaşılıyor. Éothéod'un bağlı bulunduğu kumandan (ismi Marh- ile başlamakla beraber geri kalanı okunamıyor) onları kurtarınaya gelirse de Faramir onun kollarında ölür ve ancak ceplerinde yapılan kısa bir arama sonucu bulunan işaretlerden onun gerçekte prens olduğunun farkına varırlar. Sonrasında Éothéod'un komutanı Ithilien'deki Kuzey Yolu'nun başına gidip tam da o sırada Minas Tirith'teki prense babası ile ağabeyinin ölümleri dolayısıyla artık krallığın ona geçtiğine dair bir mesaj iletmek üzere olan Minohtar'ın yanına gelir ve ona Prens Faramir'in de kılık değiştirerek savaşa katıldığını ve öldürüldüğünü bildirir.

Gondor ordusunun Arabasürücülerine karşı giriştiği savaşla ilgili dikkatle hazırlanmış olan bu öyküde Éothéod'un varlığının ve onun kumandanının oynadığı rolün, Gondor ile Rohirrim arasındaki dostluğun başlangıcına dair senaryoya dahil edilmiş birer unsur olması güçlü bir olasılık.

Buraya kadar eksiksiz olarak gelen metnin son pasajında, Arabasürücülerinin yol üzerindeki derin bir yarığa girmek zorunda kalıp önceki çatışmadan kalan neşeli ve gururlu hallerini bir anda kaybedeceği izlenimi ediniyoruz; yine de metnin sonundaki bazı notlardan, Minohtar'ın düşmanı çok uzun süre alıkoyamayacağı anlaşılıyor. "Arabasürücüleri Ithilien'in dört bir yanına amansızca yayıldı" ve "Cermiē ayının on üçüncü gününün ilerleyen saatlerinde nihayet Minohtar'ın savunmasını kırdılar" ifadelerinin yanı sıra, Minohtar'ın bir okla öldürülüşüne ilişkin not dikkatimizi çekiyor. Aynı noktada, onun Kral Ondoher'in kız kardeşinin oğlu olduğu vurgulanıyor. "Adamları onun naaşını savaşın kargaşası içinden çıkarıp kaçırırken, ordunun artçıları güneydeki Adrahil'le birleşmek üzere hızla çekilmeye başlamıştı." Arabasürücülerinin lideri ise onları takip etmektense ordusuna dur emri verir ve büyük

bir şenlik düzenler. Eldeki notlardan hareketle daha fazla bilgiye ulaşamıyoruz; fakat *Yüzüklerin Efendisi* Ek A'da bulunan kısa bir anlatımdan Eärnil'in güneyden gelip onları nasıl geri püskürttüğü anlaşılıyor:

1944 yılında Kral Ondoher ve her iki oğlu, Artamir ve Faramir, Morannon'un kuzeyinde yapılan savaşta can verdi ve düşman Ithilien'e akın etti. O sırada Güney Ordusu'nun kumandanı Eärnil Güney Ithilien'de yapılan savaşta büyük bir zafer kazanmış ve Poros Nehri'ni geçen Harad ordusunu bozguna uğratmıştı. Bunun sonrasında, hızla kuzeye yönelen ve geri çekilmekte olan Kuzey Ordusu'nun askerleri içinden toplayabildiklerini de kendi gücüne katan Eärnil, Gondor'u mağlup ettikleri ve artık kendilerini sonsuz bir yağmadan başka bir şey beklemediği inancıyla disiplini elden bırakıp şenlik düzenlemekte olan Arabasürücülerinin esas ordusunun üzerine çöktü. Düşman kampına fırtına gibi dalan Eärnil'in birlikleri tüm savaş arabalarını ateşe verdikleri gibi, düşmanı Ithilien'den gerisingeri kovaladılar. Önleri sıra kaçanların çoğu Ölü Bataklıklar'a gömülüp telef oldu.

Yılların öyküsü'nde Eärnil'in bu zaferi Kamp Savaşı olarak geçer. Ondoher ve her iki oğlunun Morannon önlerinde hayatını kaybetmesinin ardından Kuzey Krallığı'nın son kralı Arvedui Gondor tahtı üzerinde hak iddia etti; ama onun talebi reddedildi ve ertesi yıl gerçekleşen Kamp Savaşı sonrası Eärnil Gondor Kralı oldu. Onun oğlu Eärnur, Nazgûl Lordu'nun meydan okumasına karşılık vererek Minas Morgul'a gitmiş ve kendisinden bir daha haber alınamamış olup, bu bağlamda Güney Krallığı'nın krallarının sonuncusu kabul edilir.

(ii)
Eorl'un Akını

Éothéod'un halen eski yurdunda ikamet etmesinin[18] de etkisiyle, onun halkı Gondor'un güvenini kazanmıştı ve Gondorlulardan

bölgede meydana gelen tüm gelişmeler hakkında bilgi ediniyorlardı. Geçmiş çağlardan bu yana Dúnedain'le akrabalık bağları bulunan Kuzeylilerin soyundan gelen bu halk, Büyük Krallar döneminden beri Gondor'la hep ittifak halinde olmuş ve Gondor halkının güvenliği uğruna kanını ve canını vermişti. Bu yüzden de, Éothéod halkıyla beraber kuzeyin uzak topraklarına göç etme kararı aldığında, bu durum o dönemde Gondor tahtında bulunan, sondan bir önceki Gondor Kralı Eärnil II'nin dikkatini fazlasıyla çekti.[19]

Éothéd'in kendisi ve halkı için yurt olarak seçtiği yeni yer, Kuytuorman'ın kuzeyinde, batıda Dumanlı Dağlar ile doğuda Orman Nehri arasında kalan bölgeydi. Yeni ülkelerinin sınırları, Greylin ve Langwell adını verdikleri iki kısa nehrin kesiştiği noktaya dek güneye doğru uzanıyordu. Greylin Irmağı kaynağını Ered Mithrin, yani Gri Dağlar'dan alırken, Langwell Irmağı, diğer adıyla "Uzun ve Güzel Akıntı" Dumanlı Dağlar'dan çıkıp geliyordu ve aynı zamanda Greylin ile kesiştiği noktadan itibarenki kısmına verilen ismiyle Langflood'un (Uzun Nehir), yani Orta-Dünya'nın en büyük nehri olan Anduin'in de kaynağını oluşturduğundan, ona bu isim uygun görülmüştü.[20]

Éothéod'un grubunun ayrılışını izleyen süreçte de Gondor ile onlar arasında haberciler gidip gelmeye devam etti; fakat Greylin ile Langwell ırmaklarının kesiştiği yerle Kireçışığı Nehri'nin Anduin'e karıştığı yer arasında kuş uçuşuyla yedi yüz yirmi kilometrelik bir mesafe vardı ve bu mesafe, karadan gidip de coğrafi koşullar ve arazinin yapısı dolayısıyla daha dolambaçlı bir yol izlemeye mecbur olanlar için çok daha uzun demekti. Éothéod'un yeni yerleşim yeriyle Minas Tirith arasındaki uzaklık da aynı ölçüyle sekiz yüz kilometreyi buluyordu.

Cirion ve Eorl'un Tarihçesi Celebrant Ovası Savaşı'ndan önce yaşanan olayları konu almaz; başka kaynaklardan hareketle onları zihnimizde bir nebze şekillendirmeyi başarıyoruz.

Kuytuorman'ın güneyindeki, Esmer Topraklar'dan Rhûn Denizi'ne kadar uzanan bölgenin, doğudan gelecek işgalcilerin

önüne Anduin Nehri'ne varana kadar hiçbir doğal engel barındırmayan geniş bir arazi sermesi, Gondor yöneticilerini oldu olası sıkıntıya ve endişeye sevk eden bir etkendi. Temkinli Barış süresince[21] başta Sığlıklar'ın batı yakasındakiler olmak üzere Anduin boyunca kurulan kaleler, garnizondan yoksun bırakılmış ve ihmal edilmişti.[22] O dönemden itibaren hem çoktandır gözetim dışı bırakılmış olan Mordor'dan çıkan Orklar hem de Umbar Korsanlar'ı tarafından aralıksız saldırılara maruz bırakılan Gondor, Anduin'in Emyn Muil'in kuzeyinde kalan kesimine asker yığmak için yeterli adamı ve fırsatı bir türlü bulamamıştı.

Cirion 2489 yılında Gondor Vekilharcı oldu. Kuzeyden gelmesi muhtemel tehdit, Cirion'un yüreğine hiç rahat vermiyor, her daim aklını kurcalıyordu; bunun üzerine, o taraftan gelebilecek olan tehlikeler karşısında bir yandan gücü düşüşe geçmiş olan Gondor'un nasıl bir önlem alabileceğine dair çözümler üretme arayışına girdi. Az sayıda askeri Sığlıklar'ı gözlemek üzere nehir boyunca sıralanan eski kalelere yerleştirmekle işe başladı ve Kuytuorman ile Dagorlad arasındaki bölgeye izciler ve casuslar gönderdi. Bu sayede, doğuda beliren yeni ve tehlikeli bir düşmanın Rhûn Denizi'nin ötesindeki topraklardan devamlı takviye kuvvet edinerek yaklaşmakta olduğu haberini alması uzun sürmedi. Bu yeni düşman, yolu üzerinde bulduğu, Gondor'un dostu Kuzeylilerin halen Kuytuorman'ın doğusundaki bölgede yaşamakta olan artıklarını ya öldürüyor ya da Koşturan Su boyunca kuzeye, Kuytuorman'a doğru sürüyordu.[23] Ama onların imdadına koşma konusunda Cirion'un elinden bir şey gelmiyordu; üstelik taze haberler almak da gitgide zora binmişti çünkü gönderdiği izcilerin çoğu bir daha geri dönmüyordu.

Böylelikle, ancak 2509 yılının kış mevsimi geride kaldığında Cirion Gondor'a karşı dev bir gücün toplandığı haberini alabildi: Bazı İnsan kavimlerinden oluşan koca bir kütle Kuytuorman'ın güney eteklerine yığılıyordu. Kabaca silahlanmış olan bu İnsanların elinde binmek için fazla sayıda at olmayıp, ellerindeki atları da koşum hayvanı niyetine kullanıyorlardı, çünkü tıpkı Krallar

döneminin son evresinde Gondor'a saldırılar düzenleyen Arabasürücüleri gibi (hiç şüphesiz akrabaydılar zaten) bunların da pek çok yük arabası vardı. Görünen oydu ki, donanım bakımından eksikliklerini sayıca kalabalık oluşlarıyla telafi ediyorlardı.

Bu tehlike anında, kapıldığı ümitsizliğin de etkisiyle bir kez daha Éothéod halkından medet uman Cirion onlara haberciler göndermeye karar verdi. Ama bu ulakların Calenardhon üzerinden seyahat etmesi ve Sığlıklar'ı aştıktan sonra Anduin Vadileri'ne varana kadarki mesafede çoktandır Balchoth[24] devriyelerince gözetlenen ve kolaçan edilen topraklardan geçmesi gerekecekti. Bu da, Sığlıklar'a kadar yedi yüz yirmi kilometrelik bir yolculuğun ardından Éothéod topraklarına dek bir sekiz yüz kilometre daha yol alınması gerektiği anlamına geliyordu; üstelik haberciler Dol Guldur'un gölgesinin vurduğu alandan çıkana dek sadece geceleri yolculuk edecekler ve bu süre zarfında arayı kapatmak için kendilerinin ve atlarının direncini zorlayacak ölçüde hızlı gitmeye çalışacaklardı. İçlerinden herhangi birinin hedefe ulaşması konusunda Cirion'un umudu yoktu. Bu yolculuğa çıkacak gönüllüler topladı ve içlerinden en cesur ve dayanıklı olan altısını seçerek bunları birer gün arayla ikişer ikişer yola çıkardı. Her bir haberci iletmesi gereken mesajı en küçük ayrıntısına kadar ezberlemiş ve üzerine Vekilharçlar'ın armasının[25] kazılı olduğu küçük bir taşı yanına almıştı. Aralarından biri Éothéod ülkesine ulaşmayı başarırsa, bunları bizzat Éothéod Lordu'na teslim etmesi gerekiyordu. Mesaj Léod oğlu Eorl'a hitaben hazırlanmıştı, çünkü Cirion onun birkaç yıl önce, henüz on altı yaşındayken babasının yerini aldığını ve şu an yirmi beş yaşında olduğu halde cesareti ve yaşının çok ötesindeki bilgeliğiyle ilgili anlatılanların Gondor'a dek geldiğini biliyordu. Yine de, mesaj iletilse bile cevap bulacağı yönünde pek bir ümit beslemiyordu Cirion. Gondor ile olan eski zamanlara dayalı dostluk dışında, bunca uzaklığı aşıp da Éothéod'un yeterli büyüklükte bir kuvvetle kendilerine yardım eli uzatacağına bel bağlamasını sağlayacak bir dayanağı yoktu. Balchoth halkının güneydeki son akrabalarını yok etmeye hazırlandığı yönündeki ha-

berler, bundan halen haberdar olmadıkları varsayımıyla, yardım talebine biraz ağırlık katabilirdi belki; Éothéod'un kendisi de saldırı altında değilse tabii. Başka bir not iletmeye gerek görmeden habercileri yola çıkaran[26] Cirion yaklaşan fırtınayı karşılamak için elinde ne güç varsa seferber etmeye koyuldu. Toplayabildiği tüm birlikleri bir araya getirdi ve başlarına geçip olabildiğince çabuk bir şekilde kuzeye, Calenardhon'a ilerledi. Minas Tirith'in komutasını ise oğlu Hallas'a bırakmıştı.

Habercilerin ilk ikisi Súlimë ayının onuncu günü yola çıkmış ve zaman içinde görülmüştü ki, altı ulak içinde sadece bu çiftten bir atlı Éothéod'a ulaşmayı başarmıştı. Eskinin krallarının hizmetinde kendisini kanıtlamış Kuzeyli bir kumandanın soyundan gelen bir ailenin ferdi olan ve binicilikteki ustalığıyla tanınan Borondir'di bu.[27] Diğer ulakların akıbeti hakkındaysa hiçbir haber alınamamıştı... Borondir'le beraber yola çıkan hariç. Dol Guldur civarından beraberce geçtikleri sırada pusuya düşürülmüşler, arkadaşı oklara hedef olurken Borondir talihi ve de atının hızı sayesinde kıl payı kurtulabilmişti. Sonrasında kuzeye doğru at sürmeye devam edip Ferah Çayırlar'a varana dek takip edilmiş, yol boyunca Kuytuorman'ın içinden fırlayan devriyeler tarafından çeşitli kereler yolu kesilerek her defasında yolunu uzatmak zorunda bırakılmıştı. Yola çıkışlarının üzerinden on beş gün geçtiğinde Éothéod'a ulaşmayı başarmış, son iki gündür ağzına lokma koymadığı ve bitkinlikten tükendiği için Eorl'a olan mesajını iletecek gücü bile zor bulabilmişti.

Borondir'in Éothéod'a varış tarihi Súlimë ayının yirmi beşinci günüydü. Aldığı mesaj üzerine bir süre kendi kendine durum değerlendirmesi yapan Eorl çok geçmeden kararını vermiş ve birden ayağa kalkarak şöyle demişti: "Yardıma geleceğim. Mundburg düşecek olursa, Karanlık'tan kaçabileceğimiz neresi kalır bize?" Verdiği sözü perçinlemek için de Borondir'in elini simgesel olarak sıkmıştı.

Yaşlılar Konseyi'ni toplayan Eorl vakit geçirmeden sefer hazırlıklarına girişti. Ama birlikler toplanıp tam donanım temin edi-

lene ve bir yandan da geride kalan halk anayurdun savunması için örgütlenene kadar, bu hazırlık günler sürmüştü. O dönemde Éothéod barış içindeydi ve halkın savaş gibi bir kaygısı yoktu: Ancak lordları ordusunun başında güneyin uzak topraklarına savaşmaya gitme kararı alınca içine sürüklendikleri tehlikenin farkına varmışlardı. Elindeki kuvvetin tamamıyla yardıma koşmaması durumunda tüm çabaların nafile olacağını bilen Eorl, ikilem içindeydi: Ya her şeyi riske atıp ordusunun başında sefere çıkacak ya da verdiği sözden dönüp anayurdunda, halkının başında kalacaktı.

En sonunda bütün hazırlıklar tamamlanıp ordu sefere hazır hale geldi; bu arada, ülkenin savunması sırf gençlerin ve yaşlıların gözü karalığına emanet edilemeyeceği için Eorl birkaç yüz savaşçıyı geride bırakmayı uygun görmüştü. Víressë ayının altıncı günüydü. O gün büyük *éoherë* beraberine çok az umut alıp ardında derin bir korku bırakarak sessizlik içinde yola çıktı; çünkü ister yolları üzerinde isterse yolun sonunda olsun, onları neyin beklediğini gayet iyi biliyorlardı. Eorl'un bu seferde tepeden tırnağa silahlı yedi bin atlı ve birkaç yüz de atlı okçuyu komuta ettiği söylenir. Sağ tarafında Borondir ona eşlik ediyordu; güzergahları üzerindeki topraklardan yakın zaman önce geçtiği için, rehber görevini üstlenmişti. Ne var ki bu büyük kuvvet Anduin Vadileri boyunca güneye yaptığı uzun yolculuk boyunca hiçbir unsur tarafından tehdit edilmedi veya saldırıya uğramadı. Bu ordunun yaklaştığını gören dost düşman tüm halklar heybetinden ürktükleri bu muazzam gücün yolundan çekiliyordu. Güneye doğru yol almaya devam edip Kuytuorman'ın Balchoth halkı tarafından istila edilmiş olan aşağı kesimlerine (büyük Doğu Girintisi'nin altına) dek gelmişlerse de henüz ne yollarına çıkmaya hazırlanan kalabalık bir birliğe ne de onları uzaktan izleyen bir keşif koluna rastlamışlardı. Bu durum kısmen de olsa onların bilgisi dışında, Borondir yola çıktıktan sonra gelişen olayların sonucuydu; ama işin içinde başka güçler de vardı. Dol Guldur'a yaklaştıklarında, bu uğursuz yerin üzerine kümelenmiş olan karanlık bulutlardan

ve kötülüğün odağı olarak bilinen bu yerden çevreye yayılan gölgeden çekinen Eorl ordusunun yönünü batıya çevirmiş ve çok geçmeden Anduin Nehri görüş alanlarına girmişti. Atlıların pek çoğu gözlerini nehrin bulunduğu yöne dikmiş, yarı korku yarı ümit dolu bakışlarla Dwimordene adıyla da tanınan o korku dolu ülkeyi, atalarından kalma efsanelerde ilkbaharın her gelişinde altın rengi pırıltılar saçtığı söylenen Lothlórien'i seyre dalmıştı. Oysa bu bölge ışıl ışıl bir pus tarafından kaplanmıştı sanki; üstelik aynı pus, onların dehşet dolu bakışları altında nehri geçip kendi yolları üzerindeki topraklara da yayılıyordu şimdi.

Ama bu manzara Eorl'u durduramadı. "Yola devam!" komutu verdi adamlarına. "Başka yol yok. Sayısız zahmete katlanıp bunca mesafe katettikten sonra her nehrin üzerinde görülene benzer bir sis karşısında geri mi döneceğiz yani?"

Sisin bulunduğu yere yaklaştıkça onun Dol Guldur'dan kaynaklanan kasvetli bulutları öteye itelediğini, gölgenin kendilerine yaklaşmasına engel olduğunu fark ettiler. Bir süre sonra kendileri de ister istemez o beyaz sisin içine girmiş, sis kütlesinin içinde usulca ve temkinli bir şekilde ilerlemeye başlamıştı. Sisin kanatları altında kötü olan her şey berrak ve gölgeden arınmış bir ışığa bürünüyor, kafilenin sağında ve solunda adeta göze görünmeyen beyaz duvarlar yükselip onları dışarıdaki tehlikeye karşı koruyordu.

"Öyle görünüyor ki Altın Ormanın Leydisi bizim tarafımızda," dedi Borondir bu manzara karşısında.

"Belki de öyledir," dedi Eorl. "Ama ben, Felaróf'un[28] bilgeliğine güvenmeyi tercih ederim en azından. Havada herhangi bir iblislik kokusu almadı o. Üstelik göğsü coşkuyla kabarıyor, yorgunluğunu ise üzerinden silkip attı: Kafilenin başına geçmek istiyor. Varsın öyle olsun bakalım! Çünkü gizliliğe ve hıza daha önce hiç bu kadar ihtiyacım olmamıştı."

Bunun üzerine Felaróf ileri atıldı ve bütün bir ordu sanki atların nalları yere değmiyormuş gibi sessizlik içinde, havada süzülürcesine hızla onu izledi. Böylelikle, o ve ertesi günü, yola çıktık-

ları sabahki kadar dinç ve hevesli bir biçimde yol alarak geçirdiler. Ama üçüncü günün sabahı şafağın sökmesiyle beraber uykudan uyandıkları sırada, sisin ansızın ortadan kalktığını gördüler ve kendilerini açık arazinin orta yerinde buldular. Sağa bakınca halen Anduin'i görebiliyorlardı ama nehrin doğuya doğru geniş bir kavis çizdiği kısmı[29] çoktan geride bırakmışlardı; öyle ki, Sığlıklar artık görüş alanları içindeydi. Víressë ayının on beşinci gününün sabahında oraya ulaşabilmiş olmaları, umulanın da ötesinde bir hız yaptıklarının kanıtıydı.[30]

Devamında Celebrant Ovası Savaşı'nın anlatılacağına dair bir not eşliğinde, metin burada sonlanıyor. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (II)'de söz konusu savaşla ilgili özet bir bilgi yer alır:

Kuzeydoğudan kopup gelen vahşi adamlardan oluşan dev bir ordu, önlerine çıkan her şeyi yakıp yıkarak Rhovanion'u geride bırakıp Esmer Topraklar'ın hizasında yaptıkları pek çok sal yoluyla Anduin'in karşı kıyısına geçti. Aynı dönemde Orklar da (Cücelere karşı girişecekleri savaş öncesi güçleri zirvedeyken), şans eseri mi yoksa bilinçli mi olduğu bilinmeyen bir şekilde Dumanlı Dağlar'dan düzlüklere inmişti. İşgalciler güçlerini birleştirip Calenardhon'u dümdüz ederken, çaresizlik içine düşen Gondor Vekilharcı Cirion, son bir çırpınışla kuzeyden yardım istedi...

Eorl ve Atlıları Celebrant Ovası'na Geldiğinde

Gondor'un kuzey ordusunun tehlike içinde olduğunu gördüler. Bozkır'da mağlup edilen ve ülkenin güneyi ile bağlantısı kesilen bu ordu, Kireçışığı Nehri'nin diğer yakasına sürülmüş ve orada aniden üzerine saldıran Ork ordusunun baskısı altında Anduin'e doğru daha da itelenmişti. Eorl'un ordusu kuzeyden çıkagelip düşmanın gerisine darbe indirdiğinde, Gondor'un ümitleri tükenmek üzereydi. Fakat bu gelişmeyle beraber savaşın seyri değişti ve düşman büyük bir kıyıma uğrayarak Kireçışığı Nehri'nin ötesine sürüklendi. Başlarında Eorl olduğu halde kaçan düşmanı kılıçtan

geçirerek hışımla ilerleyen kuzeyli atlıların yarattığı dehşet öyle büyüktü ki, paniğe kapılan Bozkırlı işgalciler, Calenardhon düzlüklerinde kendilerini kovalayan atlıların önünde bir bir düşmüşlerdi.

Ek A (I, iv)'te daha kısa olmakla beraber bununla benzer içerikte başka bir anlatım daha var. Savaşın tam seyrini net şekilde ortaya koymakta her iki metin de yetersiz kalsa da, şu kadarı kesin olarak söylenebilir: Sığlıklar'ı geride bırakan Atlılar, Kireçışığı'nın karşı yakasına geçer ve Celebrant Ovası'ndaki düşmanın gerisine balyoz gibi iner; sonrasında kullanılan "düşman büyük bir kıyıma uğrayarak Kireçışığı Nehri'nin ötesine sürüklenir" ifadesi ile ise Balchoth ordusunun güneye, Bozkır adı verilen bölgeye doğru sürüldüğü kastedilmektedir.

(iii)
Cirion ve Eorl

Hikâyenin bu kısmının girişinde, Gondor'un Ered Nimrais hattı üzerindeki en batı işaret ateşi olan Halifirien hakkında yazılmış bir not bulunuyor.

Bu yöredeki işaret ateşlerinin en yükseği olan Halifirien[31] de tıpkı yükseklik bakımından kendisinden bir sonra gelen Eilenach gibi büyük bir ağaçlığın ortasında göğe doğru tek başına yükselen bir görüntü sergilemektedir; Ered Nimrais'in kuzeye doğru alabildiğine uzanan kolunun en yüksek noktası olan bu işaret ateşinin hemen arkasında, Firien Vadisi adı verilen karanlık bir yarık bulunur. Bu çatlağın üzerinde dik bir duvar gibi yükselen Halifirien'in dış yamaçları, özellikle de kuzeye bakanlar, diğer kesimlerine oranla daha düşük meyilli olup, zirvesine kadar yemyeşil ağaçlarla kaplı uzun bir sıra halinde devam ediyordu. Eteklere doğru inildikçe ağaçlar daha da sıklaşıyordu; bu durum, yarığın içinden geçen Mering Çayı'nın hizasında ve bu akıntının Entsuyu ile birleştiği kuzeydeki düzlüğe doğru olan kesimde daha belirgindi.

Sonradan açılmış uzun bir koridor gibi ormanın içinden geçen Batı Yolu üzerinde ağaç kesilmeyeli çok uzun zaman olmuştu;[32] öyle ki, görevi tepenin zirvesine giden yolu her daim açık tutmak olan işaret ateşi bekçilerinin yaptığı kesimler sayılmazsa, Isildur'un kayboluşundan bu yana Firien Ormanı'nda tek bir ağaç dahi devrilmediği söylenebilirdi. Bu patika Batı Yolu'nun ormana girdiği noktaya yakın bir yerde çatal oluşturup anayoldan ayrılıyor ve ağaçların sonlanıp da hemen ardında işaret ateşinin dibine kadar uzanan taşlara oyulmuş basamakların başladığı mevkiye kadar yokuş yukarı tırmanıyordu; işaret ateşinin bulunduğu zemin ise basamağı yapan kişilerce çepeçevre düzleştirilmiş daire şeklinde geniş bir alandı. Vahşi hayvanlar hesaba katılmazsa, Firien Ormanı'nın yegane sakini olan işaret ateşi bekçileri zirveye yakın bir bölgede inşa ettikleri ahşap evlerde yaşıyor, ama kötü hava şartları yüzünden o barakalara kısılmaları gerektiği durumlar haricinde orada devamlı ikamet etmeyip, görev icabı vardiyalı olarak gelip gidiyorlardı. İçlerinden pek çoğu vardiyası bitip de tepeden aşağı inerek eve kapağı attığında kendisini şanslı hissederdi. Bu rahatlamanın sebebi, ormandaki vahşi hayvanların yarattığı tehdidi bir kez daha atlatmış olmak veya halen ormanın içinde varlığını sürdürdüğüne inanılan geçmiş karanlık günlerden kalma kötü gölgelerin etkisinden kurtulmak değildi; onları asıl huzursuz eden, rüzgarın uğultusunun, kuşların ve diğer hayvanların çıkardığı seslerin veya kimi zaman Batı Yolu üzerinde dörtnala ilerleyen atlıların gürültüsünün de altında yatan derin sessizlikti. Kendi aralarında sohbet ettikleri zamanlarda bile, geçmişin bağrından kopup gelecek muazzam bir sesin uzak yankısını duymaktan çekinir gibi, fısıltıyla konuşurken bulurlardı kendilerini.

Halifirien ismi Rohirrim dilinde "kutsal dağ"[33] anlamına geliyordu. Bu halkın gelişinden önceki zamanlarda ise aynı bölge Sindarin dilinde Amon Anwar, yani "Huşu İçindeki Tepe" olarak anılırdı; (sonradan ortaya çıktığı üzere) o an ülkeyi yönetmekte olan kral veya vekilharç dışında Gondor'da hiç kimse, bu adlandırmanın ardında yatan sebebi bilmezdi. Batı Yolu'nun ormanın içinden

geçen kısmından sapıp ağaçların gölgesi altında yoluna devam etme cesareti gösteren az sayıda kişi için, ormanın kendisi, taşıdığı ismin en belirgin kanıtıydı: Ortak Lisan'da "Fısıldayan Orman" deniyordu buraya. Osgiliath ile kraliyetin üç kulesi[34] arasındaki iletişimin halen *palantíri* yoluyla sağlanabildiği, mesaj veya sinyal kullanımına ihtiyaç duyulmayan Gondor'un o eski ihtişamlı günlerinde, bu tepede bir işaret ateşi kurma gereği görülmemişti. İzleyen süreçte Calenardhon'un gücü azaldığından tehlike anında Kuzey'den yardım istemek seçenek dışı kalırken, Anduin hattının gözetim altında tutulması ve güney kıyılarının savunulması gereğiyle de Minas Tirith garnizonundan Firien Ormanı'nın bulunduğu yöne silahlı güç gönderilemez oldu. O dönemde halen Anórien'de yaşamakta olan topluluklar ise gerek Calenardhon üzerinden gerekse Anduin'in karşısındaki Cair Andros'tan gelebilecek tehditlere karşı, kuzey yollarını gözlüyordu. İlk işaret ateşleri de (Amon Dîn, Eilenach ve Min-Rimmon) onlarla iletişimi sürdürebilmek üzere inşa edilmiş ve korunmuştu[35] ama Mering Çayı'nın geçtiği hat boyunca (bu akarsuyun Entsuyu ile kesiştiği bölgedeki, geçişe imkân vermeyen bataklıklar ile yolun Firien Ormanı'ndan çıkıp batıya doğru devam ettiği noktadaki köprü arasına) asker yığılmış olsa da, Amon Anwar'ın tepesine herhangi bir kale veya işaret ateşi kurulmasına izin verilmiyordu.

Vekilharç Cirion'un hükümranlık döneminde, Orklarla güçlerini birleştiren Balchoth halkı, Gondor üzerine büyük bir akın düzenledi ve Anduin'i geçip Bozkır adı verilen bölgeye yayılarak Calenardhon'un işgalini başlattı. Kendisini yıkımın eşiğine getiren bu feci tehlike anında, Gondor Krallığı'nı Genç Eorl komutasındaki Rohirrim atlılarının tam zamanında yetişmesi kurtaracaktı.

Savaş sona erip tehlike savuşturulduğunda, herkes Vekilharcın Eorl'u nasıl onurlandıracağı ve ödüllendireceğini merak etti ve bu ödülün duyurulmasının şerefine Minas Tirith'te büyük bir şenlik düzenlenmesini bekledi. Ama Cirion kendi bildiğini okuyan biriydi. Gondor'un mevcudu eriyip gitmiş olan ordusunun başında,

beraberinde Eorl ve onun Kuzeyden Gelen Atlıları'nın oluşturduğu bir *éored*[36] ile güneye doğru dönüş yoluna çıkan Cirion, Mering Çayı'nın kenarına vardıklarında aniden Eorl'a dönüp herkesi şaşkınlık içinde bırakan şu sözleri söyledi:

"Ayrılma vakti geldi, Léod'un oğlu Eorl. Benim artık yurduma dönüp düzeltilmeyi bekleyen işleri hale yola koymam lazım. Eğer kendi ülkenize dönmekte çok acele etmeyebilirseniz, Calenardhon'u bu seferlik sizin himayenize bırakacağım. Üç ay sonra burada seninle yeniden buluşacağım ve o zaman yeni bir durum değerlendirmesi yapacağız."

"Kabul," diye cevapladı Eorl; ve ikili ayrıldı.

Minas Tirith'e dönünce Cirion'un ilk işi en güvendiği hizmetkarlarından bazılarını huzuruna çağırmak oldu. "Fısıldayan Orman'a gidin," dedi onlara. "Orada Amon Anwar'a giden eski çağlardan kalma yolu tekrar açmanızı istiyorum. Yol bitki örtüsünün altında gözden kaybolalı çok oldu; fakat patikanın girişi, Batı Yolu'nun ormanın kuzey kesimine en çok yaklaştığı noktaya yerleştirilmiş bir taşla halen işaretli durumda. Patika dolambaçlı bir seyir izliyor ve her dönüş noktasında buna benzer bir taş dikili. Taşları izleyerek, ağaçların bittiği ve yukarı doğru tırmanan taş basamakların başladığı noktaya ulaşacaksınız. Oradan daha ileri gitmenizi yasaklıyorum. Size verdiğim bu görevi olabildiğince çabuk tamamlayıp yanıma dönün. Yolu temizlerken hiçbir ağacı kesmeyeceksiniz; birlikte seyahat eden birkaç yayanın rahatlıkla geçip yukarı doğru tırmanabileceği açıklıkta bir patika ortaya çıkarmanız yeterli. Batı Yolu'na en yakın konumdaki taşın, yani girişin çevresini bitki örtüsünden arındırmayıp şu anki gizli haliyle bırakın ki ben bizzat oraya varmadan Batı Yolu üzerinde yolculuk eden başkaları patikayı fark edip de o yöne sapmasın. Nereye gittiğiniz ve nasıl bir görev üstlendiğinizle ilgili hiç kimseye tek söz etmeyin. Israrla soracak olurlarsa, Vekilharç hazretlerinin Atlıların Lordu'yla günü gelince yapacağı buluşma için bir mekân hazırlamaya gittiğinizi söylersiniz."

Bir süre sonra Cirion, oğlu Hallas'ı, Dol Amroth Lordunu ve

iki Konsey üyesini de yanına alarak yola koyuldu ve önceden sözleştikleri gibi, Mering Çayı'nın üzerindeki nehir geçidinde Eorl ile buluştu. Bu görüşmede Eorl'a en önde gelen üç kumandanı eşlik ediyordu. "Şimdi izin verirseniz, buluşmamıza sahne olması için hazırlattığım yere gidelim," dedi Cirion. Atlılardan birini muhafız niyetine köprünün başında bırakarak ağaçların gölgesi altındaki Batı Yolu boyunca ilerlediler ve bir süre sonra ilk taşın yanına geldiler. Atlarından inip, Gondorlu askerler içinde diğerlerine oranla daha güçlü kuvvetli olan birini onların başına nöbetçi diktikten sonra, "Ben Huşu İçindeki Tepe'ye gidiyorum," dedi Cirion, beraberindekilere dönerek. "Sizden de benimle gelmenizi istiyorum. Silahlarımızı ve diğer kişisel malzememizi taşımak üzere birer yaver Eorl ve bana eşlik edecek; geri kalanlar tepenin zirvesinde yapacaklarımıza tanıklık etmek üzere silahsız şekilde ardımızdan gelecekler. Babamla birlikte buraya gelişimden bu yana kimse tarafından kullanılmamış olan bu yolu, tepeye kolaylıkla ulaşabilmemiz için önceden hazırlattım."

Bunun üzerine, Cirion ve Eorl önde, diğerleri arkada olmak üzere, ağaçların arasındaki patika boyunca ilerlemeye başladılar. İç kısımdaki ilk işaret taşını geçtiklerinde, içgüdüsel olarak sustular; en ufak bir ses çıkarmamaya özen göstererek, öncekinden daha temkinli bir şekilde yürüyorlardı şimdi. Böylece yol alarak, nihayet tepenin üst yamaçlarına ulaştılar ve sıra sıra beyaz huş ağacını geçtikten sonra zirveye çıkan taş basamakları gördüler. Ormanın o kasvetli gölgesinin altında geçen yürüyüşten sonra, güneş daha bir parlak ve yakıcı görünmüştü onlara; ne de olsa Úrimë ayındaydılar. Fakat buna rağmen, tepenin zirvesinin sanki aylardan Lótessë'ymiş gibi yemyeşil çimlerle kaplı olduğunu fark ettiler.

Basamakların dibindeki kayalıkta, üzerinden yosunlaşmış çimler sarkan, kovuk veya oyuk şeklinde nitelenebilecek küçük bir girinti yer alıyordu. Bir süre burada oturup dinlendiler; sonra Cirdan ayağa kalktı, yaverinden hükümranlık simgesi olan beyaz asayı aldı ve Gondor Vekilharçları'nın resmi törenlerde giydiği

beyaz paltoyu sırtına geçirdi. İlk basamağa adımını atıp diğerlerinden yana dönerek, alçak ama belirgin şekilde duyulabilen bir tonla, sessizliği bozdu:

"Kralların Vekilharcı olmamın bana bahşettiği yetkiye dayanarak, kararlaştırmış olduğum şeyi ilan ediyor ve halkının sergilemiş olduğu eşsiz cesaret ve en çok ihtiyacı olduğu zamanda Gondor'a sunmuş olduğu, umutların da ötesindeki yardım eli dolayısıyla, Éothéod Lorduna, Léod oğlu Eorl'a karşılıksız bir hediye sunmak istiyorum: Anduin'den Isen'e dek uzanan tüm Calenardhon toprakları bundan böyle onundur. İstemesi halinde, o ve kendisinden sonra halkını yönetecek olan varisleri, bu toprakların kralı olabilir; Büyük Kral'ın dönüşüne kadar Gondor Vekilharçlar'ın yönetiminde kaldığı sürece[37], onların halkı bu topraklarda özgürce yaşayacaktır. Kendi yasaları ve iradeleri dışında hiçbir bağ ile yükümlü kılınmayacaklar, sadece tek bir şarta tabi olacaklar: Gondor'la dostlukları daimi olacak ve iki krallık da varlığını sürdürdüğü sürece, Gondor'un düşmanlarını kendilerinin de düşmanı sayacaklar. Keza Gondor halkı da aynı şartlarla mükellef kılınacak."

Cirion'un konuşması bitince Eorl ayağa kalktı ve bir süre sessizce dikildi. Kendi şahsında tüm halkına bahşedilmiş olan bu armağanın cömertliği ve içerdiği şartların yüceliği karşısında hayrete düşmüştü; Cirion'un aldığı bu kararda, hem Gondor'un yöneticisi olması babında krallığından geriye kalanı koruma altına almak isteyen birinin bilgeliğini, hem de ihtiyaçlarını gayet iyi bildiği Éothéod halkına yardım eli uzatan bir dostun samimiyetini görüyordu. Çünü Éothéod toplumu o tarihe gelindiğinde, kuzeydeki mevcut topraklarına sığamayacak kadar kalabalık duruma gelmişti ve daha güneydeki eski yaşam alanlarına dönmenin özlemi içindeydi. Fakat Dol Guldur'un yarattığı tehdit onları bu emellerini hayata geçirmekten alıkoyuyordu. Calenardhon ise onlara, Kuytuorman'ın gölgelerinden uzak, hayal bile edemeyecekleri bir yurt sunuyordu.

Ama Cirion ve Eorl'u ebedi bir ittifak kurmaya iten sebepler, bilgece bir öngörünün ve siyasal gerekçelerin çok ötesindeydi;

halkları arasında kendiliğinden oluşan dostluk ve iki adam arasındaki mertçe dayanışmaydı asıl dayanakları. Olaya Cirion açısından bakıldığında, onun, dünyanın düzeniyle ilgili deneyimleri çok eskiye dayanan bir babanın yeni umutların sembolü olmuş genç ve güçlü oğluna gösterdiği ilgiyle konuya eğildiği; Eorl'un ise, her tavrında ve hareketinde İnsan ulusunun eski krallarının görkemi okunan Cirion'un kişiliğinde o güne dek tanıdığı en yüce karakterli, erdemli ve de bilge lideri gördüğü anlaşılıyordu.

Cirion'un sunduğu teklifi zihninde hızla tartan Eorl, en sonunda şöyle dedi: "Büyük Kralın haşmetli Vekilharcı, sunduğunuz armağanı kendi adıma ve de halkım adına kabul ediyorum. Bu armağanın değeri, yapmış olduğumuz hizmetin karşılığını fazlasıyla aşıyor, hele bir de karşılık beklemeksizin sırf öz irademizin yönlendirmesiyle size yardım ettiğimiz düşünülürse. Hal böyleyken ben, asla unutulmayacak bir ant içerek aramızdaki dostluk bağını mühürlemeye ve bize göstermiş olduğunuz cömertliğe her daim layık olacağımızın güvencesini vermeye hazır olduğumu beyan ederim."

"Şimdi hep beraber tepenin zirvesine çıkalım öyleyse," dedi Cirion, "ve tanıkların huzurunda ant içelim."

Bunun üzerine, önde Cirion arkada diğerleri olduğu halde basamakları tırmandılar ve zirveye ulaştıklarında, hiçbir çitle çevrelenmemiş olup sadece doğuya bakan ucunda, batı ufkuna doğru yönelen güneşin ışıkları altında altınımsı bir renge bürünmüş beyaz *alfirin*[38] çiçekleriyle bezeli hafif bir tümsek bulunan, alçak çimlerle kaplı oval bir açıklıkla karşılaştılar. Cirion'un beraberindeki Gondor heyetinin başını çeken Dol Amroth Lordu bu tümseğe doğru yürüyünce, tümseğin hemen önünde, üzeri yabani otlarca kaplanmamış ve doğa şartları tarafından tahrip edilmemiş siyah bir taş bulunduğunu fark etti; taşın üzerine üç harf kazınmıştı. Bunu görünce Cirion'a seslendi:

"Bu bir mezar mı yani? Eski çağların hangi büyük adamı yatıyor acaba bu tümseğin altında?"

"Üzerinde ne yazdığını okuyabildin mi?" diye sordu Cirion.

"Okudum," dedi prens,[39] "beni meraka sürükleyen de bu zaten; çünkü taşın üzerine yontulmuş olan harfler *lambe*, *ando*, *lambe*. Oysa Elendil'in bilinen bir mezarı olmadığı söylenir, üstelik onun döneminden beri hiç kimse bu ismi anma cüretini gösterememiştir."[40]

"Ne var ki burası onun mezarı," diye açıklamaya girişti Cirion; "bu tepeyi ve onu çevreleyen ormanı korkunç kılan da bu zaten. Tepenin üzerine bu gömüyü yaptıran Isildur'dan başlayıp ondan sonra tahta çıkan Meneldil'e ve izleyen süreçte birbiri ardına tahta çıkan tüm krallara ve hattâ bana gelinceye dek Vekilharçlık dönemi boyunca ülkeyi yöneten bütün hükümdarlara kadar, bu mezarın varlığı Isildur'un talimatı gereği sır olarak saklandı. Bize anlatıldığı kadarıyla, kendisi şöyle emretmiş: 'Burası Güney Krallığı'nın tam orta noktası,[41] krallığımız var olduğu sürece, Sadık Elendil'in Valar'ın gözetimi altında son uykusuna çekileceği yer de burası olacak. Bundan böyle burası kutsal bir mekân olarak kabul edilecek ve Elendil'in varisi olanlar dışında hiç kimse bu tepenin huzurunu ve sessizliğini bozmayacak.' Sizi buraya özellikle getirdim, çünkü burada edeceğimiz yeminlere her iki tarafın kendisince ve sonraki nesillerdeki varislerince ciddiyetle sahip çıkılacağından emin olmak istedim."

Sonra orada bulunanların hepsi bir süre için başlarını öne eğip huşu içinde bekledi, ta ki Cirion Eorl'a dönüp şöyle deyinceye kadar: "Eğer hazırsan, halkının geleneklerine uyacağını düşündüğün bir tarzda bağlılık andı içebilirsin."

Bunun üzerine bir adım öne çıkan Eorl, yaverinden aldığı mızrağı yere sapladı. Sonra kılıcını kınından çekip havaya savurdu ve yeniden yakalayarak tümseğin yanına yürüyüp kılıcın sapını bırakmaksızın keskin yüzünü mezarın üzerine koydu. Ardından, gür bir sesle, o andan itibaren Eorl'un Andı olarak anılacak olan yemini etti. Éothéod halkının kendi dilinde edilen bu yemin Ortak Lisan'a çevrilmiş haliyle şu şekilde aktarılabilir:[42]

"Doğudaki Gölge'ye boyun eğmeyen tüm uluslar şahidim olsun ki, Mundburg Lordu'nun bize armağan etmiş olduğu Calenardhon adını taşıyan topraklara yerleşeceğiz ve hem kendi adıma hem de mensubu olduğum Kuzeyin Éothéod halkı adına, Batının Büyük Halkı ile aramızda kurulan dostluğun sonsuza dek baki kalacağına ant içerim: Onların düşmanları bizim de düşmanımız olacak, onların ihtiyaçları bizim de ihtiyacımız sayılacak ve herhangi bir kötülük, tehdit veya saldırıyla karşı karşıya kalmaları halinde gücümüz elverdiğince onlara yardım edeceğiz. Bu yemin, benden sonra yeni ülkemize hükümdarlık edecek ardıllarım için de bağlayıcı olacaktır; olur da andımızı bozarlarsa, Gölge üstlerine düşsün ve sonsuza dek lanetlensinler!"

Andını bitiren Eorl kılıcını tekrar kınına sokup eğilerek karşısındakileri selamladı ve tören alanında kumandanlarının yanındaki yerine döndü.

Bunu Cirion'un cevabı izledi. Dimdik gövdesiyle mezarın yanında durup sol elini tümseğin üzerine koyarak sağ elinde tuttuğu beyaz Vekilharçlık asasını bir yandan havaya kaldırıp konuşurken, diğerleri bu manzara karşısında hayrete düşmüştü. Çünkü o, mezarın yanında dikilirken, tam aksi istikamette batı ufkuna doğru alçalmakta olan kan kırmızısı güneş, Cirion'un beyaz mantosunu tutuşturmuştu sanki; Gondor ile Éothéod halkı arasında kurulmuş kardeşlik bağının ebediyen korunacağına ve ihtiyaç anında birbirlerine yardım edeceklerine dair andını tamamladıktan sonra, sesini daha da yükselterek Quenya dilinde şunları söyledi:

Vanda sina termaruva Elenna·nóreo alcar enyalien ar Elendil Vorondo voronwē. Nai tiruvantes i hárar mahalmassen mi Númen ar i Eru i or ilyē mahalmar eä tennoio.[43]

Ardından, bu defa Ortak Lisan'ı kullanarak, andını yineledi:

Bu yemin, Yıldızın Ülkesi'nin şanının ve Sadık Elendil'e adını veren sadakatin bir hatırası olarak, hepsinden daha yüce bir

tahtta oturan Eru'nun kendilerine bahşettiği Batı'nın tahtlarında oturan hükümdarlar tarafından sonsuza dek tutulacaktır.

Elendil'in kendisi Eldar halkının kralı Gil-galad'la ittifak andı içtiğinden[44] bu yana, Orta-Dünya'da böylesi bir bağlılık yemini edildiği duyulmamıştı.

Yemin töreni sona erip de akşam karanlığı çökmeye başladığında, Cirion ve Eorl refakatçileriyle beraber tepeden inip yavaş yavaş gölgeler içine gömülmekte olan ormanın ortasından geçen patika boyunca ilerleyerek geldikleri yoldan geri döndüler ve Mering Çayı'nın yanında, kendileri için hazırlanmış çadırların bulunduğu kampa ulaştılar. Akşam yemeğinden sonra Cirion ve Eorl, Dol Amroth Prensi ile Eorl'a eşlik etmekte olan Éothéod grubunun kumandanı Éomund'u da yanlarına alarak beraberce oturdular ve Éothéod Kralı ile Gondor Vekilharcı'na ait hakimiyet bölgelerinin sınırlarını belirlemeye koyuldular.

Eorl'un ülkesinin sınırları şu şekilde çizilmişti: Batı sınırı, Angren Nehri'nin Adorn ile kesiştiği noktadan başlayıp kuzeydeki Angrenost Kalesi'nin surlarına doğru devam ediyor ve sonrasında Fangorn Ormanı'nın Dumanlı Dağlar'a dayanan hatları boyunca genel anlamda batıya ve de kuzeye doğru bir seyir izleyip nihayet Kireçışığı Nehri'ne kavuşuyordu. Kireçışığı aynı zamanda krallığın kuzey sınırını teşkil ediyordu; çünkü Gondor bu nehrin ötesindeki topraklar üzerinde hiçbir zaman hak iddia etmemişti.[45] Éothéod halkına verilen yeni ülkenin doğu sınırları ise Kireçışığı ile Anduin Nehirleri'nin kesiştiği noktadan başlayıp güneye doğru devam ediyor ve Emyn Muil'in batı yamaçlarını izleyip Onodló (Entsuyu) Irmağı'nın ağzındaki bataklık deltaya ulaştıktan sonra daha da ötedeki Anwar Ormanı'ndan Onodló'ya doğru akan Glanhír Akıntısı'na doğru uzanıp orada kesiliyordu. Son olarak, krallığın güney sınırını en kuzeydeki kolunun ucuna dek Ered Nimrais teşkil ediyor, bu sıradağların kuzeye bakan yüzü boyunca yer alan tüm vadiler ve girintiler ile Angren ve Adorn Nehirleri

arasında yer alan Hithaeglir'in güneyindeki bölge de Éothéod toprağı sayılıyordu.[46]

Adı geçen tüm bu bölgeler içinde Gondor hakimiyetinin devam etmesine karar verilen tek yer Angrenost Kalesi olup, aynı zamanda Güney Krallığı'nın sahip olduğu *palantíri*'nin dördüncüsünün de kilit altında tutulduğu, zaptedilemez diye nitelenen üçüncü Gondor Kulesi Orthanc da bu kale bünyesinde yer alıyordu. Cirion zamanında Angrenost'ta halen Gondorlu muhafızlardan kurulu bir garnizon görev yapmaktaydı ama bunlar zamanla kalıtımsal bir kumandanlık sistemiyle yönetilen yerleşik bir koloniye dönüşürken, Orthanc'ın anahtarları bizzat Gondor Vekilharcı'nın himayesinde bulundurulmaya devam etti. Eorl'un krallığının sınırları tanımlanırken kullanılan "surlar" ibaresiyle, Angrenost'un giriş kapılarının üç kilometre kadar güneyinden geçen ve Dumanlı Dağlar'ın sona erdiği tepelerin arasında yer alan bir duvar ve ona paralel uzanan bir hendek kastediliyordu; bunların ötesinde ise kale halkının tarım amaçlı kullandığı sürülmüş topraklar vardı.

Üzerinde anlaşmaya varılan bir diğer konu, önceden Anórien ve Calenardhon'u geçip Athrad Angren'e (Isen Sığlıkları) ulaşan ve oradan kuzeydeki Arnor'a doğru devam eden Büyük Yol'un[47] barış zamanı hiçbir kısıta tabi olmaksızın her iki halkın kullanımına açık tutulması ve bu yolun Mering Çayı ile Isen Sığlıkları arasındaki kısmının güvenliğini Éothéod'un üstlenmesiydi.

Bu anlaşma ile, Anwar Ormanı'nın sadece Mering Çayı'nın batısında kalan küçük bir kesimi Eorl'un krallığının sınırlarına dahil edilmiş; bununla beraber Cirion, artık her iki halk tarafından kutsal kabul edilen Anwar Tepesi'nin güvenliği ve bakımının bundan böyle Eorl'un kavmi ile Vekilharçlar tarafından ortaklaşa sağlanacağını belirtmişti. Ne var ki, sonraki dönemde bir yandan Rohirrim'in sayısı ve gücü artarken hem doğudan hem de denizden devamlı olarak tehdit altında kalan Gondor'unki düşüşe geçtikçe, Anwar'ın muhafızları tamamen Éothéod'un Doğuağıl'daki birlikleri içinden temin edilir olmuş, bu orman zamanla Yurdun Kralları'nın hükümranlık alanının bir parçası haline gelmişti. Te-

penin ismi zamanla Halifirien olarak değiştirilmiş, ormanınki ise Firienholt, yani Dağ Ormanı şekline bürünmüş haliyle belleklerde yer etmişti.[48]

İlerleyen yıllarda, Cirion ile Eorl'un karşılıklı yemin ettiği gün, Eorl'un Yurt Krallığı'nın başına geçtiği gün olması babında yeni krallığın da kuruluş günü kabul edilmeye başlandı. Fakat Rohirrim'in bölgeye tümüyle hakim olmasına daha vakit vardı ve o dönemde Eorl sadece Éothéod Lordu ve de Calenardhon Kralı olarak anılıyordu. Yurdun Kralları tabiriyle krallığın sınırları dahilindeki toprakları yönetenler kastedilmektedir. Söz konusu sınırın Sindarin dilindeki karşılığı olan Rohan ile bu sınırlar içinde yaşayan ve ilkin Cirion'un oğlu ve de halefi Hallas tarafından ulus kimliği kazandırılan halka yine Sindarin dilinde verilen isim olan Rohirrim, Gondor halkı tarafından bu komşu toplumu nitelemekte sıklıkla kullanılmakla kalmıyor, Éothéod toplumunun kendisince de benimseniyordu.[49]

Ant içilen günün ertesinde Cirion ve Eorl kucaklaştılar ve gönülsüzce vedalaştılar. "Vekilharç hazretleri," dedi Eorl veda anında, "bir an önce yerine getirmem gereken pek çok iş var. Bu topraklar şimdilik düşmandan arındırıldı; ama kötülüğün kökü henüz kurutulmuş değil ve gerek Anduin'in ötesindeki topraklarda gerekse Kuytuorman'ın derinliklerinde ne gibi tehditlerin pusuya yatmış beklediğini bilemeyiz. Dün akşam en cesur ve yetenekli atlılarından üçünü, içlerinden en az birinin benden önce anayurda ulaşacağı ümidiyle kuzeye yolladım. Yakında benim de, beraberimde güçlü bir birlikle oraya dönmem gerekecek; çünkü size yardım etmek üzere yola çıkarken orada eli silah tutan çok az adam bıraktık, hepsi de ya çok genç ya da fazla yaşlı. Üstelik geride bırakmayı göze alamayacağımız kadar çok yükü de yanımıza katarak böylesine uzun bir yolculuğa çıkacağımıza göre, yol boyunca kadınlarımızı ve çocuklarımızı güven altına almak durumundayız ve bu yolculukta Éothéod halkına kendi liderlerinden daha iyi önderlik edebilecek kimse yok. Şu an Calenardhon'da bulunan birliklerimin bir kısmını gözden çıkarıp burada bıraka-

cağım, bu da kuvvetimin hemen hemen yarısına tekabül ediyor. Civarda düşman unsurlar kalmış olması ihtimaline karşı, burada kalacakları ağırlıklı olarak atlı okçulardan seçeceğim, ihtiyaç doğan yere hemen yetişeceklerdir; asıl kuvvetimi ise, Balchoth'un geçen sefer Esmer Topraklar'dan çıkagelip Anduin'i geçtiği bölge olan kuzeydoğuya konuşlandıracağım; çünkü muhtemel tehlikelerin en büyüğünü halen o taraftan algılıyoruz, oysa benim başlıca ümidim, tabii eğer geri dönmeyi başarırsam, halkımın yeni yurdumuza olabildiğince az keder ve kayıpla göç etmesini sağlamak. 'Eğer geri dönebilirsem' diyorum, ama o uzun dönüş yolunda başımıza bir felaket gelip de halkımla beraber telef olmadığım sürece, geri döneceğimden şüphe duymayınız. Çünkü yolumuz, Anduin Nehri'nin Kuytuormanın gölgesinin tehdidi altındaki doğu yakasını takip ediyor ve Dol Guldur diye adlandırdığınız o uğursuz tepenin eteklerindeki vadiden elbet geçmemiz gerekecek. Nehrin batı yakasında ne atlıların ne de koşum hayvanlarının çektiği arabalar eşliğinde seyahat eden onca kalabalığın geçebileceği yol var; yolun öbür yanında kalan, Dumanlı Dağlar'ın Orkların kaynaştığı etekleri de cabası. Hiçbir ölümlüye geçit vermeyen ağlar örme yeteneğine sahip Ak Leydi'nin yurdu Dwimordene'den ise, ister az sayıda ister kalabalık, hiç kimse geçemez.[50] Bu durumda, tıpkı Celebrant Ovası'na yetişirkenki gibi, bir kez daha nehrin doğusuna paralel olan yolu izlemek kalıyor bize; dileyelim ki içtiğimiz anda tanıklık edenler andımızın gereğini biz yokken de yerine getirirler. Şimdi, geleceğe dair en güzel umutlarla ayrılma vaktimiz geldi. Müsaadenizle, artık yola çıkabilir miyim?"

"Müsaade senin," dedi Cirion, "hem görüyorum ki bu saatten sonra fikrini değiştirmenin yararı yok. Kendi dertlerimizle uğraşırken, sizin kuzeyin uzak diyarlarından yola çıkıp onca mesafe katederek imdadımıza yetişmek pahasına halkınızı yüz yüze bıraktığınız tehlikeler üzerine çok az kafa yorduğumuzun şimdi daha iyi farkına varıyorum. Bizi kurtarmanıza karşılık olarak büyük bir içtenlik ve memnuniyetle size sunduğumuz ödül gözümde çoktan küçüldü bile. Ama herhangi bir ön hazırlık yap-

maksızın o an dilimden dökülen yeminimin içeriğindeki sözlerin boşa çıkacağını hiç sanmıyorum. O yüzden, gönül rahatlığıyla ayrılabiliriz."

Kraliyet Yıllıkları'nda anlatılanlara bakılacak olursa, geride kalan metinde, birbirlerine veda ettikleri an Cirion ve Eorl'un sarf ettiği iddia edilen sözler üzerinde herhangi bir şüphe uyanmayacağı görülür; ama kibri yok denecek kadar az, cesareti ve ruhunun cömertliği ise alabildiğine yüksek olan, Gondor Vekilharçları içinde en erdemlisi kabul edilen Cirion'un, içtiği anda neyin ilham verdiğine dair söylediklerinin doğruyu yansıttığı kesindir.

(iv)
Isildur'un Geleneği

Söylenenlere göre Isildur Son İttifak Savaşı'nın ertesinde Arnor tahtına oturmak üzere kuzeye doğru hemen yola çıkmayıp, savaşta yıpranan ülkesine çekidüzen vermek ve yeğeni Meneldil'e gerekli talimatları iletmek için bir süre Gondor'da kalmıştı. Meneldil ve güvenilir bazı dostlarıyla beraber Gondor'un hükümranlık alanına giren toprakları boydan boya dolaşmışlar; krallığın kuzey kesimindeki turlarını tamamlayıp Anórien'e döndükleri sırada, sonradan Amon Anwar, yani "Huşu İçindeki Tepe" olarak anılacak olan, o zamanlar ise Eilenaer diye tanınan yüksek tepenin eteklerinden geçmişlerdi.[51] Burası Gondor topraklarının tam ortasına denk düşüyordu. Tepenin kuzey eteklerini saran sık ormanlık arazinin içinde kendilerine bir yol açıp nihayet tepenin yemyeşil çimlerle kaplı ve tek bir ağaç dahi barındırmayan zirvesine tırmandılar. Zirvenin zeminini düzledikten sonra, tepenin doğu ucuna bir mezar tümseği yaptılar. Yanında taşıdığı küçük bir kutuyu bu tümseğin içine yerleştiren Isildur, sonrasında beraberindekilere şu konuşmayı yaptı: "Bundan böyle burası Sadık Elendil'in mezarı ve anma yeri olacak. Güney Krallığı Valar'ın koruyucu kanatları altında varlığını sürdürdüğü müddetçe, bu abide topraklarımızın tam orta yerinde yükselecek; buranın hiç kimse-

nin saygısızlık edemeyeceği ve leke süremeyeceği mukaddes bir mekân olarak kalması sağlanacak. Ve Elendil'in varisleri haricinde kimse buranın sessizliğini ve huzurunu bozamayacak."

Ağaçlığın kenarındaki kayalara basamaklar oyarak tepenin zirvesine kadar çıkan bir merdiven meydana getirdiler. Sonra Isildur yeniden şöyle dedi: "Bu basamakları kral ve onun çağrısı üzerine kendisine eşlik edecekler dışında hiç kimse tırmanmayacak." Ardından, orada bulunanların hepsi, bu abidenin nerede bulunduğu bilgisini sır olarak saklayacağına dair yemin etti; Isildur ise Meneldil'e, krallığın tehdit altında bulunduğu veya sıkıntıya düştüğü zamanlar başta olmak üzere, huşu içindeki bir ortamda kendisiyle başbaşa kalıp düşünme imkânı bularak sağlıklı kararlar alabilmek amacıyla kralın zaman zaman buraya uğramasını tembihledi. Kralın bunu yaparken reşit denecek yaştaki varisini de yanında getirmesinin ve ona bu abidenin nasıl yapıldığını anlatıp ileride yöneteceği krallığın gizemleri ve aklında tutması gereken diğer önemli hususlar hakkında bilgi vermesinin büyük fayda sağlayacağını da vurgulamadan geçmedi.

Gerek Meneldil gerekse onun peşi sıra Gondor tahtına çıkan hükümdarlar Isildur'un bu tavsiyelerine uydu... ta ki Rómendacil I'e (Meneldil'den sonra tahta oturan beşinci kral) kadar. Doğuluların Gondor'a düzenlediği ilk saldırı, bu kralın dönemine rastlar;[52] kralların nesilden nesle birbirine aktardığı bilgi mirasının savaş veya aniden gelen ölüm veya başka bir talihsizlik sonucu zedelenmesinden çekinen Rómendacil I, kendisine miras kalan telkin ve talimatları, yeni tahta geçen her kralın haberdar olması gereken diğer tüm bilgilerle birlikte "Isildur'un Geleneği" adı altında bir araya toplayıp mühürlü bir parşömene yazdırmış, bu parşömen her taç giyme töreninden önce Vekilharç tarafından yeni krala sunulmaya başlanmıştı.[53] Bu aktarım usûlüne izleyen dönemde tahta çıkan tüm hükümdarlar sadık kalırken, kralın yanında varisiyle Amon Anwar Tepesi'ndeki mezarı ziyaret etmesi geleneği Gondor Kralları'nın hemen hepsi tarafından aksatılmadan hayata geçirildi.

Kralların hükümranlığı sona erip de Gondor ilki Kral Minaldir'in vekilharcı olmak üzere Húrin'in soyundan gelen Vekilharçlar tarafından yönetilmeye başlanınca, nornal şartlarda krallara ait olan tüm hak ve ödevlerin "Büyük Kral geri dönene kadar" onlara geçmesine karar verildi. "Isildur'un Geleneği"ni uygulama hususunda ise inisiyatif yalnız onlardaydı, çünkü bu sırrı sadece onlar biliyordu. Isildur'un "Elendil'in varisleri" derken Elendil'in soyunu devam ettiren ve kraliyet tacını kalıtım yoluyla birbirine devreden soyu kastettiği sonucuna varılmıştı: Ama onun böyle söylerken, gün gelip de ülkenin Vekilharçlarca yönetilmek durumunda kalacağını doğal olarak hesaba katmadığı anlaşılıyordu. Kralın yokluğunda Mardil hükümranlık yetkilerini kendinde topladığına göre,[54] Mardil'in soyundan gelip Vekilharçlığı devralanların da yeni bir kral tahta oturana dek aynı hak ve ödevleri üstlenmesine karar verildi; buna göre her Vekilharç, uygun gördüğü kişi veya kişileri de yanına alarak, mezar tepesindeki abideyi istediği zaman ziyaret etme hakkına sahipti. Yine Isildur'un "Güney Krallığı varlığını sürdürdüğü sürece" sözlerinin geçerliliği üzerinde oluşacak muhtemel şüpheleri dağıtmak için, bir kral naibi tarafından yönetilmeye devam ettiğine göre Gondor'un kraliyet özelliğini yitirmediği ve bu ifadenin "Gondor'da devlet yönetimi devam ettiği sürece" şeklinde algılanması gerektiği yargısına varıldı.

Ne var ki, Vekilharçlar biraz korktukları biraz da ülke meseleleriyle uğraşmaktan vakit bulamadıkları için, kralların töresi gereği varislerini ilk kez oraya götürdükleri zamanlar dışında, Anwar Tepesi'ndeki abideye nadiren gidiyordu. Buranın bazen yıllarca ziyaret edilmediği oluyor, buna rağmen, Isildur'un temenni ettiği gibi adeta Valar'ın gözetimi altında oluşu bu kutsal mekânı dış etkenlerden koruyordu; çünkü bitki örtüsü sıklaşıp ağaçların dalları geçit vermez bir şekilde birbirine geçerek yolu tıkadığı ve böylelikle tepeye doğru giden patikayı gözlerden sakladığı ve ortamın hiç de tekin olmayan sessizliğinden çekinen yolcular buradan her daim uzak durduğu halde, uzun yıllardan sonra Cirion'un talima-

tıyla abideye çıkan yol tekrardan açıldığında, zirvedeki düzlüğün ve de mezarın, geçen zaman zarfında tabiat şartlarınca hırpalanmamış ve el değmemiş halde yemyeşil ve huzur içinde kaldığı gözlenmiş, bu durum Gondor Krallığı'nın yönetim anlayışı değişip ülkenin üzerine felaket bulutları tekrardan çökene dek devam etmişti.

Zaman içinde, Hükümran Vekilharçlar'ın on ikincisi olan Cirion, yeni ve çok büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kaldı: Ak Dağlar'ın kuzeyinde kalan bütün Gondor toprakları işgal tehdidi altındaydı ve bunun gerçekleşmesi halinde, krallığın kısa süre içinde tümüyle yıkılıp işgale uğraması işten değildi. Tarih kayıtlarına da geçirildiği üzere, bu tehdit, ancak Rohirrim'im tam vaktinde Gondor'un imdadına yetişmesi sonucu savuşturulabilmiş; bunun akabinde Cirion, büyük bir bilgelik ve öngörü örneği göstererek, krallığın Anórien dışındaki tüm kuzey topraklarını, Gondor ile aralarında daimi müttefiklik bağını korumaları şartıyla, kendi kralları tarafından yönetilmek üzere, Éothéod halkına bahşetmişti. Elde gerek ülkenin kuzey topraklarındaki yerleşimi sürdürmeye yetecek nüfus gerekse aynı zamanda ülkenin doğu sınırını teşkil eden Anduin boyunca sıralanan kalelerin garnizonunu tamamlamaya yetecek asker kalmamıştı. Bu konu üzerine uzunca zamandır kafa yoran Cirion, nihayet Calenardhon'u Kuzeyin Atlıları'na bahşetme kararı aldı ve Gondor'un bu yöreden çekilmesinin Amon Anwar'daki kutsal mekân bakımından "Isildur'un Geleneği" üzerinde değişikliğe yol açacağı kanısına vardı. Bunun üzerine, Rohirrim'in lordunu beraberinde oraya götürdü ve Eorl'un Elendil'in mezarı başında büyük bir ciddiyetle içtiği anda Cirion'un Yemini şeklinde anılacak kendi andıyla karşılık vererek, Rohirrim ile Gondor Krallıkları arasında ilelebet sürecek ittifakı perçinlemiş oldu. Yemin töreni sona erip Eorl halkının yeni yurtlarına güven içinde göç etmesini sağlamak üzere kuzey topraklarına dönünce, Cirion Elendil'in mezarının yerini değiştirdi. Çünkü alınan yeni kararla Isildur'un Geleneği'nin hükümsüz hale geldiği sonucuna varmıştı. Bu kutsal yer artık "Gü-

ney Krallığı'nın tam ortasında" değil, Güney Krallığı ile başka bir krallığın sınırında yer alıyordu; dahası, "Güney Krallığı varlığını devam ettirdiği sürece" diyen Isildur, bu ifadeye krallığı boydan boya dolaşıp o zamanki sınırları belirledikten sonra başvurmuştu. Krallığın bazı diğer bölgelerinin o günden bu yana geçen zaman zarfında kaybedildiği bir gerçekti: Minas Ithil Nazgûl'ün eline geçmiş, Ithilien ise terk edilmişti; buna rağmen Gondor, bu topraklar üzerinde hak iddia etmekten asla vazgeçmedi. Calenardhon'dan ise sonsuza dek geçerliliğini koruyacak bir yemin eşliğinde feragat etmişti. Bu yüzdendir ki, Isildur'un vaktiyle Elendil'in mezarının bulunduğu tümseğin içine yerleştirdiği kutuyu Cirion Minas Tirith'e, buna benzer kutsal emanetlerin saklandığı mezar alanına taşıdı; Huşu İçindeki Tepe'nin zirvesindeki yeşil alanda bulunan tümsek ise bir zamanlar kutsal sayılan bir yerin hatırası olarak varlığını sürdürdü. İlerleyen dönemde, üzerinde işaret ateşi yakılan bir tepe işlevi kazandığında bile, Anwar Tepesi, hem Gondor halkı hem de ona kendi dillerinde Halifirien, yani Kutsal Tümsek adını takan Rohirrim tarafından mukaddes bir mekân olarak kabul edilmeye devam etti.

NOTLAR

1. Bu isim altında var olan herhangi bir metin bulunmuyorsa da, öykünün üçüncü alt başlığı kapsamında ("Cirion ve Eorl", sayfa 491) aktarılan kısmın bu metinden alıntı olduğuna şüphe yok.
2. Burada bahsedilen tarihçe, Krallar Kitabı'dır. [Yazarın notu.] – *Yüzüklerin Efendisi* Ek A'nın açılış pasajında bu kitabın (*Vekilharçların Kitabı* ve *Akallabêth* ile beraber) Kral Elessar tarafından Frodo ve Peregrin'in önüne serilen kayıtlar arasında olduğu vurgulanırken, kitabın revize versiyonunda buna değinilmemiştir.
3. Başka hiçbir metinde rastlanmayan Doğu Girintisi, *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki haritada da görülen, Kuytuorman'ın doğu kesimindeki büyük açıklığı ifade ediyor.
4. Kuzeylilerin, Elf-dostu şeklinde tanınan İnsan ırkları içinde üçüncüsü ve de en büyüğü olan Hador kavmiyle yakın akraba olma ihtimali yüksek. [Yazarın notu.]

5. Gondor ordusu tümüyle yok olmaktan kurtulmasını, ordunun artçıları olarak işlev gören Marhari ("Rhovanion Kralı" Vidugavia'nın soyundan gelir) komutasındaki Kuzeyli Atlılar'ın cesareti ve sadakatine borçludur bir bakıma. Diğer yandan, Gondor kuvvetleri Arabasürücülerine öyle büyük zayiat verdirmişti ki, doğudan takviye alana dek işgali daha da ileriye götürecek güçleri kalmadığına karar verip, o an için Rhovanion'un istilasını tamamladıkları düşüncesiyle tatmin olmuşlardı. [Yazarın notu.] – *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iv)'te kendisine Rhovanion Kralı diyen Vidugavia'nın Kuzeylilerin prensleri içinde en güçlüsü olduğu söylenir; Doğululara karşı verilen savaşta destek olduğu Gondor Kralı Rómendacil II'nin (ölümü 1366) de takdirini kazanmıştı ve Rómendacil'in oğlu Valacar'ın Vidugavia'nın kızı Vidumavi ile yapacağı evlilik, on beşinci yüzyılda Gondor'da yaşanacak ve yıkıcı sonuçlar doğuracak olan kardeş kavgasının da yolunu açacaktı.
6. Léod, Eorl ve daha sonraları karşımıza çıkan Rohirrim örneklerinde görüldüğü gibi, Kuzeylilerde ve Éothéod toplumunda rastlanan ilk dönem kral ve prens isimlerinin şeklen Eski İngilizce (Anglo-Saxon) değil, Gotik olduğu gerçeğine sanırım babamın çalışmalarının hiçbirinde değinilmez. Got dilinde bilinen bir kelime olan *Widugauja* ("ormanda yaşayan"), yazımı değiştirilerek Latinceye çevrilmiş ve *Vidugavia* sözcüğü elde edilmiş. Benzer şekilde, *Vidumavi* isminin de Gotçadaki *Widumawi* ("ormanlarda yaşayan kız") kelimesinden türetildiği görülüyor. *Marhwini* ve *Marhari* isimlerinde görülen ortak hece *marh*, "at" anlamına gelmekte olup, Eski İngilizce'deki *mearh* ve onun çoğulu olup *Yüzüklerin Efendisi*'nde Rohan'daki atları nitelemekte kullanılan *mearas* sözcüklerinin karşılığıyken, "dost" anlamına gelen *wini* de Yurdun Kralları'ndan bazılarının isminde gözlemlenir. Ek F (II)'de de açıklandığı üzere, Rohan dili "Eski İngilizce'ye benzetildiğinden" Rohirrim'in atalarının isimleri Cermen dilinin kayıtlara geçirilmiş ilk örneklerinden ögeler içerir.
7. Bu ismin sonraki dönemde büründüğü şekildir. [Yazarın notu.] – Eski İngilizce'de "atlarla iştigal eden halk" anlamına gelir; 36 numaralı nota bakınız.
8. Öykünün buraya kadarki kısmında aktarılanlar, nispeten daha kısa olmakla beraber, içerik bakımından *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iv ve II)'de anlatılanlarla çelişmiyor. Sonradan Rómendacil II ismini alacak olan Minalcar'ın önderliğinde on üçüncü yüzyılda Doğululara karşı verilen savaştan, pek çok Kuzeylinin aynı kralın talimatıyla Gondor ordusuna katılmasından veya oğlu Valacar'ın Kuzeyli bir prensesle evlenmesi ve bunun sonucunda Gondor'da meydana gelen kardeş kavgasından bu-

rada bahsedilmez; diğer yandan, *Yüzüklerin Efendisi*'nde vurgulanmamış kimi gerçekler de bu öykü ile ortaya konuyor: Büyük Salgın yüzünden Rhovanion'daki Kuzeylilerin gücünün ve sayısının azalması, Ek A'da "Anduin'in ötesinde" gerçekleştiği söylenen ve Kral Narmacil II'nin ölümüne sahne olan 1856 tarihli savaşın Kuytuorman'ın güneyindeki geniş düzlüklerde yapılmış olup Ovalar Savaşı şeklinde adlandırılması, söz konusu savaşta Gondor'un o görkemli ordusunun Arabasürücüleri tarafından topyekûn imha edilmekten ancak Vidugavia'nın soyundan gelen Marhari komutasındaki artçı birliklerin sergilediği etkili savunma sayesinde kurtulabilmesi. Kuzeylilerden kalma bir topluluk olan Éothéod'un Ovalar Savaşı sonrası diğer kavimlerden kopuk hale gelişi ve Carrock ile Ferah Çayırlar arasındaki Anduin Vadileri'nde gözden uzak bir yaşam sürüşü de yine bu öyküde açıklığa kavuşturulan bir veridir.

9. Dedesi Telumehtar Umbar'ı ele geçirip Korsanlar'ın gücünü kırmış, Harad kavimleri ise bu dönemde kendi aralarında savaşa ve kan davasına tutuşmuştu. [Yazarın notu.] – Umbar'ın Telumehtar Umbardacil tarafından fethi 1810 yılında gerçekleşmiştir.
10. Anduin Irmağı'nın Fangorn Ormanı'nın doğusunda çizdiği geniş kavisler kastediliyor; "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" Ek C'deki ilk alıntıya bakınız; sayfa 431.
11. *Éored* kelimesi için bakınız: Not 36.
12. Bu öykü, *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iv)'te verilmiş olan şu özetten çok daha detaylıdır: "Narmacil II'nin oğlu Calimehtar, Rhovanion'da çıkan bir isyanın da katkısıyla, 1899 yılında Dagorlad üzerinde meydana gelen savaşta Doğululara karşı büyük bir zafer elde ederek, babasının öcünü almış ve bu sayede, tehlike bir süreliğine savuşturulmuş oldu."
13. Burada bahsi geçen Orman Boğazı, Kuytuorman'ın güney yarısının ortasında yer alan ve Doğu Girintisi yüzünden bir "bel" görünümü edinen kesim olsa gerek (Bakınız: Not 3).
14. Bunun akılcı bir karar olduğu ortada. Çünkü Yakın Harad tarafından kaynaklanacak bir saldırı, Umbar'ın desteğini almadığı sürece –ki bu o zaman için mümkün değildi– çok daha kolay durdurulup bertaraf edilebilirdi. Anduin'i geçmeye muvaffak olamayan saldırganlar nehrin daha yukarı bir kesiminde, nehir ile dağlar arasına sıkışıp kalmış dar bir toprak kesitinden geçmek durumunda kalacaktı. [Yazarın notu.]
15. Bu metinle ilgili başka bir kaynakta rastladığımız bir notta, Morannon'un o dönemde halen Gondor kontrolü altında olduğu ve kapının doğusu ile batısında yükselen gözetleme kuleleri (Diş Kuleleri) üzerinde Gondor muhafızlarının nöbet tuttuğu belirtiliyor. Ithilien'den geçip Moran-

non önlerine dek gelen yol boyunca onarım çalışmaları sürmekte olup, Morannon kapısı önünde ikiye ayrılan yolun bir kolu kuzeye yönelip Dagorlad'a doğru giderken, diğer bir kol Ered Lithui hattı boyunca doğuya uzanıyordu. [Bu iki yol *Yüzüklerin Efendisi*'nde yer alan haritalarda gösterilmemiştir.] Doğuya giden kol ancak Barad-dûr'un kuzeyine denk gelen bir noktaya dek uzanırken, daha öteye taşınması yönünde bir gayret içine hiç girilmemişti; kaldı ki, yapılmış olan kısım da uzun zamandır kullanılmadan bırakılmıştı. Fakat inşası vaktiyle tamamlanmış olan ilk seksen kilometrelik kısım Arabasürücülerinin gelişini hızlandırmaya yetmişti.

16. Tarihçiler burasının, Kral Elessar'ın Sauron'a karşı verilen ve Üçüncü Çağ'ı sona erdiren savaşta tuttuğu mevki olduğu konusunda kuşkuludur. Öyle olsa bile, atlılar karşısında pek bir engel teşkil etmeyen ve henüz o dönemde Orklar tarafından tahkim edilmemiş olan doğal bir yükseltinin ötesine geçmiyordu. [Yazarın notu.] – Burada atıfta bulunulan, *Kralın Dönüşü* V/10'daki pasajlarda "Emri altındaki birlikleri olabilecek en avantajlı pozisyona yerleştirmek isteyen Aragorn, onları Orkların taş parçaları ve toprak kullanarak yıllar süren çabalarla oluşturmuş olduğu iki büyük tepeye konuşlandırdı" denir ve Aragorn ile Gandalf'ın bu tepelerden birinde yerlerini aldığı, diğer tepeye ise Rohan ve Dol Amroth sancakları çekildiği belirtilir.

17. Dol Amrothlu Adrahil'in bu sefere katılımıyla ilgili 39 numaralı nota bakınız.

18. Eski yurtları: Carrock ile Ferah Çayırlar arasında yer alan Anduin Vadileri; bakınız: sayfa 474.

19. Éothéod halkının kuzeye göç etmesinin sebebi, *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (II)'de şöyle açıklanır: "[Eorl'un ataları] düzlüklerdeki yaşamı her yere tercih eder, atlar ve at yetiştiriciliğiyle ilgili her şeyi gönülden severdi, ama o tarihlerde Anduin'in orta kesimindeki vadilerde pek çok kavim yaşıyordu; üstelik Dol Guldur'un gölgesi de çevreye giderek yayılmaktaydı. Gün gelip de Cadı-Kral'ın yenilgisini haber aldıklarında [1975 senesinde] bunu fırsat bilip kendilerine daha fazla yaşam alanı açmak üzere kuzeye yöneldiler ve Angmar halkının dağların doğusunda kalmış artıklarını da önleri sıra sürdüler. Eorl'un babası Léod'un dönemine gelindiğinde sayıları öyle artmıştı ki, yaşadıkları topraklar onlara bir kez daha dar gelir oldu." Göç sırasında Éothéod halkına önderlik eden kişinin adı Frumgar'dır; Yılların Öyküsü'nde bu göçün tarihi 1977 olarak verilir.

20. Bu nehirler *Yüzüklerin Efendisi* haritasında isimsiz olarak gösterilmiştir.

Yine aynı haritada, Greylin'in iki kola ayrıldığı görülüyor.

21. Temkinli Barış süreci, Sauron'un Dol Guldur'dan uzak kaldığı 2063 ile 2460 yılları arasına denk gelir.
22. Anduin boyunca uzanan kaleler için sayfa 478'e, Sığlıklar içinse sayfa 431'e bakınız.
23. Öykümüzün önceki paragraflarından biri (sayfa 476), Calimehtar'ın 1899 yılında Dagorlad üzerinde Arabasürücülerine karşı kazandığı zaferi izleyen süreçte Kuytuorman'ın doğusundaki topraklarda Kuzeylilerden kimse kalmadığı izlenimi uyandırıyor.
24. Bu kavme o zamanlar Gondor halk dilinde verilen isim buydu: Westron dilinde "korkunç" anlamına gelen *balc* ile Sindarin dilinde Orklar ve benzeri vahşi toplulukları nitelemek için kullanılan ve "güruh" anlamı taşıyan *hoth* hecelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir kelimedir. [Yazarın notu.] – *Silmarillion*'un Ekler kısmında yer alan *hoth* maddesine bakınız.
25. Üzerinde üç yıldız amblemi bulunan R· ND ·R harfleri *arandur*, yani "vekilharç" kelimesini ifade etmektedir. [Yazarın notu.]
26. O an aklında onlarla paylaşmadığı bir düşünce daha vardı: Yaşadıkları kuzey topraklarını son dönemde iyice kabarmış olan nüfuslarını barındırmak ve de doyurmak için yetersiz gören Éothéod halkının giderek artan bir huzursuzluk içinde olduğunu öğrenmişti. [Yazarın notu.]
27. Onun ismi *Rochon Methestel* (Son Umudun Atlısı) adlı şarkıda Borondir Udalraph (Üzengi Vurulamayan Borondir) diye geçen şekliyle uzun süre hatıralarda yaşayacaktı; çünkü komutasındaki *éoherë* ile birlikte Eorl'un ordusunun sağ kanadında rüzgar gibi at sürmüş ve Kireçışığı Nehri'ni herkesten önce geçip Cirion'un imdadına yetişmek üzere düşman hatlarını yaran ilk o olmuştu. Celebrant Ovası'ndaki savaşın sonlarına doğru, lordunu korumak isterken düşman tarafından öldürülerek Éothéod'u olduğu kadar Gondor'u da mateme boğmuş, sonrasında Minas Tirith'te kahramanların gömülü olduğu mezarlığa defnedilmişti. [Yazarın notu.]
28. Eorl'un atı. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (II)'de Eorl'un en vahşi atları bile ustalıkla ehlîleştirmesiyle ün yapmış olan babası Léod'un binmeye cüret ettiği Felaróf tarafından üzerinden atıldığı ve bu yolla öldüğü yazılıdır. Bunun üzerine Eorl Felaróf'tan babasının yaşamına karşılık özgürlüğünü ölene dek kendi ellerine teslim etmesini istemiş, at da bunu kabul etmişse de Eorl'dan başka hiç kimsenin üzerine binmesine razı olmamıştır. İnsanların söylediği her şeyi anlayabilen ve en az onlar kadar uzun ömürlü olan bu atın soyundan gelen *mearas* da, tıpkı ataları Felaróf gibi, "Gölgeyele'ye kadarki dönemde Yurdun Kralları ve onların oğulları

dışında kimseyi sırtına bindirmemişti." *Felaróf* kelimesi her ne kadar günümüz yazınında varlığını sürdüremese de, bir zamanlar Anglo-Saxon şiirsel kelime hazinesi içinde yer bulan ve "çok yiğit, çok güçlü" anlamları taşıyan bir sözcüktür.

29. Kireçışığı Nehri ile Sığlıklar'ın kesiştiği noktadan bahsediliyor. [Yazarın notu.] – Bu durum, "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" Ek C, sayfa 431'de konuyla ilgili verilen ve "Kuzey ve Güney Sığ'ın" Anduin'in akıntısının "batıya doğru çizdiği iki dirsek" olduğu ve Kireçışığı'nın da bunların daha kuzeyde bulunanıyla birleştiği yönündeki ilk bilgiyle kesinlikle çelişmektedir.

30. Dokuz gün içinde, düz bir hat üzerinde hesaplanırsa sekiz yüz kilometreyi, engebeli arazide at sırtında seyahat ettikleri düşünüldüğünde ise muhtemelen dokuz yüz elli kilometreyi aşan bir mesafe katetmişlerdi. Anduin'in doğu yakasında yollarına çıkacak herhangi bir doğal engel bulunmasa da, o topraklar uzun süredir terk edilmiş olduğu için, güneye doğru giden yollar ve geçmişte at üstünde yapılan seyahatlerde kullanılmış olan patikalar çoktan silinip gözden kaybolmuştu; dörtnala at sürmeye uygun çok kısıtlı mesafe bulabiliyorlardı, üstelik Sığlıklar'a ulaşır ulaşmaz savaşa girmek durumunda kalacaklarından, kendi güçlerini olduğu kadar atlarının kuvvetini de tüketmemeye özen göstermeleri gerekiyordu. [Yazarın notu.]

31. Halifirien ismine *Yüzüklerin Efendisi* içinde iki kez rastlarız. Bunların ilki, *Kralın Dönüşü* V/1'de Gölgeyele'nin sırtında Gandalf ile beraber Minas Tirith'e at süren Pippin'in birtakım ateşler gördüğünü haykırması karşısında Gandalf'ın verdiği cevapta karşımıza çıkar: "O gördüklerin Gondor'un işaret ateşleri, yardım talebini uzaklara iletiyorlar. Savaşın ilk kıvılcımı tutuştu artık. Bak, Amon Dîn'deki işaret ateşi de yanmış, Eilenach'taki de; her biri mesajı kendisinden bir sonrakine aktararak, batıya doğru hızla uzanıyorlar: Nardol, Erelas, Min-Rimmon, Calenhad ve nihayet, Rohan sınırındaki Halifirien." Aynı kitabın V/3 bölümünde Minas Tirith'e doğru yolculuğa devam etmekte olan Rohan atlılarının "Sağ yanlarına Gondor sınırındaki Halifirien'in karanlık gölgesi altında uzanıp giden tepelerin eteklerinde yükselen geniş meşe ormanlarını alarak" Batak Sınır'dan geçişi anlatılır. *Yüzüklerin Efendisi*'nde Gondor ve Rohan'ı gösteren geniş ölçekli haritaya bakınız.

32. Isen Nehri'ni Isen Sığlıkları'nda, Grisel'i ise Tharbad'da geçip Fornost'a doğru kuzeye devam eden ve bazı diğer metinlerde Kuzey-Güney Yolu olarak isimlendirilen, vaktiyle İki Krallık'ı birbirine bağlamak için Númenorlularca inşa edilmiş olan yol. Bakınız: Sayfa 437-438.

33. Bu isim Anglo-Saxon dilindeki *hálig-firgen* sözünün modernize edilmiş bir şeklidir; benzer biçimde, Firien Vadisi'nin aynı dildeki karşılığının *firgen-dæl*, Firien Ormanı'nınkinin ise *firgen-wudu* olduğunu görürüz. [Yazarın notu.] – Anglo-Saxon dilinde "dağ" anlamında kullanılan *firgen* sözcüğündeki g harfi günümüzde *y* olarak okunmaktadır.
34. Minas Ithil, Minas Anor ve Orthanc.
35. Başka bir eserinde işaret ateşlerinin isimleri üzerine kaleme aldığı bir notta babam şöyle der: "Yüzük Savaşı döneminde halen uygulanmakta olan işaret ateşi sistemi, Rohirrim'in Calenardhon'a yerleştiği döneme tekabül eden beş yüzyıl öncesinden daha eski olamaz; çünkü bu sistemin birincil işlevi karşı tarafın tehlike altında olduğu haberini Gondor'dan Rohirrim'e ve (çok daha nadiren de olsa) tam tersi istikamete ulaştırmaktı."
36. Rohirrim'in askeri düzeni üzerine alınmış bazı notlara göre, *éored* adı verilen askeri birimin "kesinliğe bağlanmış bir mevcudu yoktu ve Rohan'da bu isim, tam teşekküllü şekilde savaşa hazırlanan, sadece atlılardan kurulu birlikleri ifade etmekte kullanılıyordu: Bu birliği oluşturan askerler belli bir hizmet dönemi için silah altına alınmakla beraber, Kralın Muhafız Alayı ve benzeri bazı istisnai durumlarda bu hizmet kalıcı olarak yerine getirilirdi. İster tatbikat sırasında isterse sefere çıkarken kayda değer sayıda atlı askerin bir araya gelmesi sonucu oluşan böylesi birliklere *éored* ismi veriliyordu. Rohirrim'in kendini toparlayıp yeniden güçlenmesi ve Kral Folcwine'nin Yüzük Savaşı'nın yüz yıl öncesine rastlayan hükümranlığı zamanında Rohirrim askeri yapısının elden geçirilip yeniden organize edilmesinin ardından, savaş düzeni almış bir *éored* birliğinin "tam" kabul edilebilmesi için mızrak sayısının (kumandan dahil) yüz yirminin altına düşmemesi ve bu birliğin, kralın yakınları ve özel korumaları sayılmazsa, Yurdun Atlıları'nın toplam mevcudunun yüzde birini teşkil edecek şekilde ayarlanması kabul edilmişti. [*İki Kule* III/2'de Éomer'in Orkları izlerken liderlik ettiği *éored* yüz yirmi kişiden oluşuyordu: Legolas uzaktan bakıp onları saydığında yüz beş atlı tespit etmiş, bunlara ek olarak Éomer Orklarla girişilen çatışmada on beş atlısının öldüğünü söylemişti.] Tabii atlıların bütününden oluşacak böylesine muazzam bir kalabalığın hep bir arada Rohan sınırları dışına sefere çıktığına hiç rastlanmamıştı, ama içinde bulunulan bu büyük tehlike anında on bin atlıdan oluşan bir ordu toplayabileceğini iddia eden Théoden'in (*Kralın Dönüşü* V/3) bu savı hayata geçirdiğini biliyoruz. Folcwine'nin döneminden bu yana Rohirrim'in sayısı öyle artmıştı ki, Saruman'ın birliklerinin saldırıları başlamadan önce genel bir içti-

ma toplansa, buna muhtemelen on iki binden fazla atlı katılırdı. Bu da, sefer dolayısıyla Rohan'ın askeri terbiye almış muhafızlardan tümüyle yoksun bırakılmayacağı anlamına geliyor. Sonuç olarak, batıdaki çatışmalarda kayıplar verilmesi, Gondor'a yardıma gidecek ordunun alelacele toplanmak durumunda kalması ve gerek kuzeyden gerekse doğudan çeşitli tehditler algılanıyor olması, Théoden'in beraberinde yalnızca altı bin atlıyla yola çıkmasına sebep olmuştu; yine de bu ordu, Eorl'un Akını'ndan bu yana Rohirrim'in toprakları dışına sefere yolladığı en kalabalık kuvvetti."

Silah altındaki tüm süvarilerin bir araya gelmesiyle oluşan orduya *éoherē* deniyordu (49 numaralı nota bakınız). Rohanlıların kullandığı gerçek dilin çevirisi metnin her yerinde öyle yapıldığı için, tıpkı *Éothéod* gibi bu sözlerin de Anglo-Saxon kökenli olduğu ortada (yukarıdaki 6 numaralı nota bakınız): Bu kelimelerde gözlenen ortak bir nokta, her birinin ilk hecesinin "at" anlamına gelen *eoh* oluşudur. *Éored* veya *éorod* resmi kayıtlara alınmış bir Anglo-Saxon sözcüğüdür ve ikinci hecesi, "binicilik" anlamına gelen *râd*'dan türetilmiştir; *éoherē* sözcüğünün ikinci hecesi ise "kalabalık, ordu" gibi anlamlar taşıyan *herē*'dir. *Éothéod* isminde ise ikinci hecenin "halk" veya "ülke" anlamına gelen *théod* olduğu gözleniyor ki bu isim hem Atlıları hem de onların ülkesini tanımlamakta kullanılmıştır. (Genç Eorl isminde karşımıza çıkan Anglo-Saxon dilindeki *eorl* sözcüğü ise konuyla tamamen ilgisizdir.)

37. "Büyük Kral'ın dönüşüne kadar Gondor Vekilharçlar'ın yönetiminde kaldığı sürece" sözleri, Vekilharçlar dönemindeki ciddi bildirilerin ve hitapların hepsinde kullanılan bir ifade tarzı olup, Cirion'un (on ikinci Hükümran Vekilharç) dönemine gelindiğinde, gerçekleşmesini pek azının olası gördüğü bir formülden ibaret hale gelmişti. [Yazarın notu.]

38. *Alfirin*: Edoras'ın eteklerinde bulunan Kral Mezarları'nda görülen *simbelmynē* çiçekleri ve Birinci Çağ'da Tuor'un Gondolin'deki büyük kanyonda gördüğü *uilos* çiçekleriyle aynıdır; bakınız: Sayfa 93, not 27. *Alfirin* isminin Legolas'ın Minas Tirith'te söylediği bir şarkıda farklı bir çiçeği betimlemekte kullanıldığını görürüz (*Kralın Dönüşü* V/9): "Altın çanlar gibi çaldı mallos ve alfirin/Lebennin'in yeşil çayırlarında."

39. Dol Amroth Lordu, aynı zamanda akraba da oldukları Elendil tarafından atalarına verilmiş olan bu unvanı taşıyordu. Númenor Adası'nın Çöküşü'nden önceki günlerde Orta-Dünya'ya yelken açıp Ringló ve Gilrain Irmakları arasındaki Belfalas'a yerleşen ve Dol Amroth (ismini Lórien'in son kralından almaktadır) adı verilen yüksek çıkıntının üzerine bir kale inşa eden, eski inanca sadık kalmış ailelerden birinin so-

yundan geliyorlardı. [Yazarın notu.] – Kitabımızın başka bir bölümünde (sayfa 413), bu halkın kendi tuttuğu tarihçeye göre, birinci Dol Amroth Lordu'nun, Belfalas'a yerleşen Númenorlu Imrazôr ile Nimrodel'in nedimelerinden biri olan Elf leydisi Mithrellas'ın oğlu Galador (Üçüncü Çağ'ın 2004-2129 yılları arasında yaşamıştır) olduğu belirtilir. Bu ailenin Númenor Adası'nın Çöküşü'nden önceki günlerde Belfalas'a yerleşen ve Dol Amroth çıkıntısı üzerine bir kale inşa eden İnançlı ailelerden biri olduğu yönündeki az önce aktarmış olduğumuz not doğru olsa bile, bu iki yorum ancak Prensler'in soyunun ve de kendilerine burayı yurt edinmelerinin Galador'un zamanından iki bin yılı aşkın bir süre öncesine dayandığı ve Galador'a ilk Dol Amroth Lordu denmesinin nedeninin de bu yöreye onun dönemine (1981 yılında Amroth'un dalgaların arasında yitip gidişine) dek Dol Amroth denmeyişi olduğu varsayımlarından hareketle uzlaştırılabilir. Öykünün yapısını çıkmaza sokan bir diğer unsur da, 1944 yılında Arabasürücülerine karşı verilen savaşta (sayfa 480-483) Gondor kuvvetlerine komuta edenler içinde, (Yüzük Savaşı döneminde Dol Amroth Lordu konumunda bulunan Imrahil'in babası Adrahil'in atalarından biri olduğu şüphe götürmeyen) Dol Amrothlu Adrahil adlı birinin varlığıdır; ama önceki dönemde yaşamış bu Adrahil'e o dönemde henüz "Dol Amrothlu" şeklinde hitap edilmiyor olsa gerek.

Her ne kadar birinden birinin imkânsız olduğunu iddia etmek kesinlikle mümkün değilse de, öykünün tutarlılığını sağlamak için getirilen bu açıklamalar bana, Dol Amroth Lordları'nın kökenine ilişkin ortaya atılmış birbirinden bağımsız iki ayrı "gelenek"ten öteymiş gibi gelmiyor.

40. Dol Amroth Lordu'nun dikkatini çeken harfler, ꝺ ꝑ ꝺ (L · ND · L) olup, bunları aynı zamanda bir nişan olarak üzerinde taşıyan ve de mühründe kullanan Elendil'in isminin sesli harfler çıkarılarak yazılmış halidir. [Yazarın notu.]

41. Aslına bakılacak olursa Amon Anwar, Kireçışığı Nehri'nin Anduin'le birleştiği noktadan Tol Falas'ın güney ucuna dek uzanan hattın merkezine en yakın yükseltidir; buranın Isen Sığlıkları'na olan uzaklığı, Minas Tirith'e olan uzaklığıyla da aynıdır. [Yazarın notu.]

42. Çevirinin tamamen doğru yapıldığı söylenemez; çünkü bu yemin Rohirrim soylularının Eorl'un da ustalıkla kullandığı şiirsel ve geçmişi çok eskiye dayanan diliyle edilmişti. [Yazarın notu.] – Metnimizde Ortak Lisan'daki haliyle verilen Eorl'un Yemini'nin herhangi başka bir dildeki halini gösteren bir örnek elimizde bulunmuyor.

43. *Vanda*: Yemin, vaat, tören eşliğinde verilen söz anlamlarındadır. *ter-maruva*: *ter* "üzerinden", *mar-* "abide, yerleştirilmek veya kurulmak" gibi anlamlarda; gelecek zamanda kullanılırlar. *Elenna·nóreo*: İsmin -in hali olup *alcar* sözcüğüne bağlıdır, *Elenna·nórë* "yıldızlara uzanan diyar" anlamında. *alcar*: "Zafer". *enyalien*: *en-* "tekrar, bir kez daha", *yal-* "toplamak", mastar (veya fiilimsi) hali *en-yalië*, burada –e hali "yeniden çağırmaya" anlamında, ama doğrudan bir cismin başına getirilirse, *alcar*: bu durumda "zaferi hatırlamak" ya da "yıldönümünü kutlamak" anlamında. *Vorondo*: "Sözüne sadık, ettiği yeminin gereğini yapan, vefalı" anlamlarına gelen *voronda* sözcüğünün –in hali; "unvan" olarak kullanılan sıfatlar veya bir isimle beraber sıklıkla kullanılan bir sıfat o ismin sonuna yazılır ve Quenya dilinde çoğu kez rastlandığı üzere her ikisi de çekilebilir olan iki isim yan yana gelince sadece ikincisi çekilir. [Başka bir metinde bu sıfat, *voronda* ile aynı anlama gelecek biçimde, *vórima*'nın –in hali olan *vórimo* şeklinde kullanılmıştır.] *voronwë*: "Sebat, sadakat, vefa" anlamına gelmekte olup, *enyalien*'in nesnesidir.

Nai: "Öyle ki, şöyle oldu ki"; *Nai tiruvantes*: "Durum şu ki, onu koruyacaklar", "onu korusunlar" (-nte, daha önce hiçbir özneden bahsedilmediği durumlarda 3 çoğulun çekimi). *i hárar*: "katlananlar". *mahalmassen*: "Taht" anlamına gelen *mahalma* sözcüğünün –de halindeki çoğuludur. *mi*: "içinde". Númen: "Batı". *i Eru i*: "Tek olan". Eä: "-dir". *tennoio*: "-a kadar, o denli", anlamına gelen *tenna* ile "sonsuz bir süre için" anlamındaki *oio* sözcüklerinin bileşimi "sonsuza dek" anlamına gelen *tennoio* olarak karşımıza çıkar. [Yazarın notları.]

44. Kral Elessar geri dönüp aynı yerde Rohirrim Kralı'yla, Eorl'un on sekizinci göbekten torunu olan Éomer ile aralarındaki bağı yineleyene dek de kullanılmamıştır. Eru'yu şahit olarak anma hakkı yasalar gereği yalnızca Númenor Kralı'na, son derece ciddi ve zaruri durumlara özel tanınmıştı. Ar-Pharazôn'un Çöküş sırasında hayatını kaybetmesiyle birlikte Krallar Soyu da sekteye uğramıştı; ama Elendil Voronda dördüncü kral Tar-Elendil'in soyundan geliyordu ve bu bağlamda kralların isyanına iştirak etmeyen ve bu sayede yok olmaktan kurtarılan İnançlıların Lordu olmaya hak kazanıyordu. Cirion ise Elendil'in soyundan gelen kralların vekilharcıydı ve kral naibi sıfatıyla Gondor'un yönetiminde tam yetki sahibiydi... Gerçek kral gün gelip de dönene kadar. Ne var ki, onun duyanları hayretler içinde bırakan ve biraz da ürküten yemini, and içme töreninin yapıldığı yerin kutsal kabul edilmesi için (kutsal mezarın kendisinden bile daha üstün kabul edilerek) tek başına yeterli bir etkendi. [Yazarın notu.] – Elendil'in "Vefalı" anlamına gelen laka-

bı Voronda, bu notta ilkin Voronwë şeklinde yazılmış olup, Cirion'un Yemini içinde "sadakat, sebat" anlamlarında kullanılan bir isim olarak karşımıza çıkar. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, ii)'de Gondor'un ilk Hükümran Vekilharcı Mardil "Sözünün Eri Mardil Voronwë" şeklinde anılır; Birinci Çağ'da Tuor'a Vimyamar'dan itibaren rehberlik eden Gondolinli Elfin ismi olan Voronwë'yi de ben *Silmarillion*'un Dizin kısmında "Sözünün Eri" olarak tercüm ettim.

45. "Galadriel ve Celeborn'un Öyküsü" Ek C'deki birinci alıntıya bakınız; sayfa 431.

46. Bu isimler Sindarin dilindeki şekillerinin Gondor'da kullanılan haliyle verilmiştir; ama bunların pek çoğu Éothéod tarafından, eski isimlerin kendi dillerine uyacak şekilde değiştirilmesi veya tercüme edilmesi veya bunlara silbaştan isim yakıştırılması yoluyla yeniden adlandırılmıştı. *Yüzüklerin Efendisi* metninde olabildiğince bu isimlerin Rohirrim dilindeki hali kullanılmıştır. Buna göre: Angren = Isen; Angrenost = Isengard; Fangorn (ki bu da kullanılmıştır) = Entormanı; Onodló = Entsuyu; Glanhír = Mering Çayı (her ikisi de "hudut çizen nehir" anlamına gelir). [Yazarın notu.] – Kireçışığı Nehri'nin ismi biraz kafa karıştırmaktadır. Bu ismin iki versiyonu ve bu hususa ilişkin alınmış iki ayrı not var elimizde; bunların ilkine göre bu ırmağa Sindarin dilinde verilen ismin *Limlich* olduğu ve bunun Rohan diline *Limliht* ("güncelleştirilmiş" hali *Limlight*, yani Kireçışığı) olarak uyarlandığı görülüyor. Daha sonradan yazılmış olan ikinci versiyona göreyse *Limlich* kafa karıştırıcı bir şekilde düzeltilerek metne *Limliht* olarak, yani Sindarin dilindeki haliyle geçirilmiş. Başka bir noktada (kitabımızın 461. sayfasında) yine bu nehrin Sindarin dilindeki karşılığının *Limlaith* olduğu belirtiliyor. Bu belirsizlik karşısında ben metinde *Limlight* (Kireçışığı) ismine yer vermeyi uygun gördüm. Sindarin dilindeki orijinal hali her ne olursa olsun, Rohan dilindeki versiyonun bunun çevirisi değil, uyarlanmış bir hali olduğu ve (şu ana dek bahsettiklerimizin hepsinden daha önce kaleme alınmış bir notta *Limlight* isminin Elf dilinde "hızlı ışıltı" anlamına gelen *Limlint* isminden türetildiği yazılmış olsa da) anlamının bilinmediği ortada. Entsuyu ve Mering Çayı'nın Sindarin lehçesindeki karşılıkları yine sadece bu metinde karşımıza çıkar; Onodló'yu ise *Onodrim*, *Enyd* ve Entler ile karşılaştırınız (*Yüzüklerin Efendisi* Ek F "Diğer Irklar Hakkında").

47. *Athrad Angren*: 437. sayfada, Isen Sığlıkları'nın Sindarin dilindeki karşılığının Ethraid Engrin olduğunu belirten pasaja bakınız. Buradan da, Sığlık(lar) isminin hem tekil hem çoğul hallerinin mevcut olduğu anlaşılıyor.

48. Diğer metinlerin tümünde söz konusu orman Firien Ormanı (Halifirien Ormanı'nın kısaltılmış hali) olarak anılıyor. Firienholt – Anglo-Saxon şiirlerinde geçen bir söz (*firgenholt*) olup, aynı anlamı taşır: "Dağ Ormanı". Bakınız: not 33.

49. Bu ismin gerçeğe uygun yazımı *Rochand* ve *Rochîr-rim* olmakla beraber kimi zaman *Rochand* veya *Rochan*, Gondor kayıtlarında ise *Rochirrim* olarak telaffuz edilir. Bu isim, *Éothéod* derken ve Rohirrim'in kullandığı diğer pek çok isimde karşımıza çıkan *éo-* ekinin [36 numaralı nota bakınız] Sindarin diline tercüme edilmiş hali olan ve "at" anlamına gelen *roch* hecesini içermektedir. *Rochand* denirken Sindarin diline has bir sonlama olan *-nd (-and, -end, -ond)* ekinin kullanıldığı görülür; bu eklenti bölge ve ülke isimlerinde sıkça kullanılmakla beraber, konuşma sırasında, özellikle de *Calenardhon*, *Ithilien*, *Lamedon* gibi uzun isimlerin okunması sırasında *-d* genellikle yutulur. *Rochirrim* ismi, Éothéod'un savaş öncesi topyekûn hazırlanan süvari birliklerini tanımlamada kullandığı *éo-herē* tabiri temel alınarak geliştirilmiş olup, *roch* ile Sindarin dilinde "lord, efendi" gibi anlamları olan *hîr* ([Anglo-Saxon dilindeki] *herē* ile hiçbir ilgisi yoktur) hecelerinin bir araya getirilmesi ile elde edilir. Sindarin dilinde "kalabalık, gürûh" anlamına gelen *rim* (Quenya dilinde *rimbē*), "tüm Elfler" anlamına gelen *Eledhrim* (*Edhelrim*), Ent halkı anlamına gelen *Onodrim*, "tüm Cüceler, Cüce halkı" anlamına gelen *Nogothrim* örneklerinde görüldüğü üzere, kavimlere konulacak isme çoğul anlamı katmakta kullanılan ortak bir heceydi. Rohirrim'in kullandığı dil *ch* (tıpkı Galce'deki *ch* gibi nefesin geri sürtünmesiyle çıkarılan bir ses) şeklinde ifade edilebilecek bir ses de içeriyordu ve bu sese sesli harflerin arasında yer verildiği nadiren görülse de, öyle olması halinde zorluk çekmeden çıkarılabiliyordu. Ortak Lisan'da ise böyle bir ses bulunmuyordu ve Gondor halkından olan biri eğer iyi eğitim görmüş kesimden değilse, Sindarin dilinde ch sesi içeren bir sözcüğü söylerken –ki bu duruma sıklıkla rastlanırdı– *ch* sesinin diğer harflerin ortasında olması durumunda *h*, (Sindarin dilinin yapısı gereğince zorlukla çıkarılabildiği) kelimenin sonunda yer alması durumundaysa *k* şeklinde telaffuz ederdi. *Rohan* ve *Rohirrim* isimleri *Yüzüklerin Efendisi*'nde kullanıldıkları biçime bu şekilde kavuşmuştur. [Yazarın notu.]

50. Eorl, Ak Leydi'nin iyi niyet işareti karşısında pek de ikna olmamış görünüyor; bakınız: Sayfa 489-490.

51. Kökenleri Númenor medeniyetinin de öncesine dayanan bir isim olan *Eilenaer* muhtemelen *Eilenach* ile bağlantılıdır. [Yazarın notu.] – Babamın işaret ateşleri hakkında yazdığı bir nota göre *Eilenach* "büyük ola-

sılıkla yabancı bir kelimedir: Sindarin dilinde olmayıp Númenor dili veya Ortak Lisan'da yer alır... Eilenach ve Eilenaer isimlerinin ikisi de dikkate değer özellikler taşıyor. Eilenach Drúadan Ormanı içindeki en yüksek noktadır. Çok daha batıdaki bölgelerden görülebilmesi, işaret ateşlerinin halen kullanımda olduğu zamanlarda ona Amon Dîn'in mesajını iletme görevi yüklenmesine yol açmıştı; ne var ki, göğe doğru sipsivri uzanan zirvesi, geniş bir işaret ateşi yakmaya müsait değildi. Bunun içindir ki, batıya doğru bir sonraki işaret ateşi olan Nardol'a "başı ateşli" denmiştir; aslında Drúadan Ormanı'nın bir diğer yükseltisi olmakla beraber, çevresindeki ağaçlar Taşarabası Vadisi'nden çıkıp kuzeye doğru gelen duvar ustaları ve taşocağı işçileri tarafından zamanla kesildiğinden, ormanın geri kalanından kopuk bir görünüm edinmişti. Aynı zamanda taşocaklarını da koruyan bir muhafız mangasınca gözetim altında tutulan Nardol'da, gerekmesi halinde berrak bir gecede iki yüz kilometre kadar batıdaki son işaret ateşi tepesinden (Halifirien) bile görülebilecek kadar büyük bir işaret ateşi yakılmasını sağlamak üzere devamlı olarak yüklü miktarda yakıt bulunduruluyordu."

Aynı notta, ismi "sessiz tepe" anlamına gelen Amon Dîn'in gerek Dagorlad'dan Ithilien'in kuzeyine yapılacak sızıntıları gerekse düşmanın Anduin Nehri'ni Cair Andros veya o civardaki başka bir noktada geçme denemelerini gözleme imkânı sunması bakımından, üzerinde yakılan ateşin görülebildiği Minas Tirith için bir ileri karakol işlevi sunmak üzere kurulmuş olduğu ve belki de işaret ateşleri içinde en eskisi olduğu vurgulanmaktadır. Ona niçin bu ismin verildiği hakkında bir kayıt yok. Bunun sebebi büyük olasılıkla, bu tepenin Drúedan Ormanı'nın (Tawar-in-Drúedain) sık ağaçlarla kaplı yükseltileri arasında kayalık ve çıplak zirvesiyle kolaylıkla ayırt edilebilen bir görüntüye sahip olması ve insanlar, hayvanlar hattâ kuşların buraya hemen hemen hiç uğramamasıydı."

52. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iv)'te Gondor'a doğudaki vahşi insan kavimlerince yapılan ilk saldırının, Meneldil'den sonra başa geçen dördüncü kral olan Ostoher döneminde gerçekleştiği belirtilir; "ama oğlu Tarostar düşmanları mağlup edip Gondor toprakları dışına atmış, sonuç olarak da "Doğuyu dize getiren" anlamındaki Rómendacil ismini almıştır."

53. Vekilharçlık makamını ("kralın hizmetkarı" anlamına gelen *Arandur*) getiren de Rómendacil I'dir; ama onun döneminde vekilharç güven telkin etmesi ve bilge biri olması dolayısıyla bizzat kral tarafından seçilirdi ve savaşa katılmasına veya krallığın sınırları dışına çıkmasına izin verilmediğinden, bu görev genellikle yaşça ileri birisine düşerdi. Vekilharç

asla Hanedan Ailesi'nin bir ferdi kabul edilmezdi. [Yazarın notu.]

54. Mardil Gondor'un Hükümran Vekilharçları'nın ilkiydi. Son kral Eärnul'un 2050 yılında Minas Morgul'da kaybolması sonucu vekilharçlık görevini üstlenmişti. "Gondor'da hakim olan inanç, sözüne sadık kalmayan düşmanın kralı tuzağa düşürüp alıkoyduğu ve onun Minas Morgul'da işkence görüp öldürüldüğü şeklindeydi; fakat onun ölümüne şahitlik edebilecek kimse bulunmadığından, Temiz Yürekli lakaplı Vekilharç Mardil onun adına Gondor'u yıllar yılı yönetti." {Yüzüklerin Efendisi Ek A (I, iv)}.

III

EREBOR SEFERİ

Bu öykünün tüm detaylarıyla tam olarak anlaşılabilmesi için, izleyen paragrafta yalnızca ana hatları verilmiş olan *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III, *Durin'in Halkı*) bölümünün incelenmesi gerekir:

Ejderha Smaug bir kasırga gibi Yalnız Dağ'ın (Erebor) üzerine çöktüğünde Cüce Thrór ve oğlu Thráin (beraberlerinde Thráin'in sonradan Meşekalkan şeklinde anılacak olan oğlu Thorin ile) gizli bir kapıdan geçerek kaçtılar. Cücelere bahşedilmiş olan Yedi Yüzük'ün sonuncusunu Thráin'e veren Thrór Moria'ya döndü ve orada ismini onun kopuk kellesinin alnına kazıyacak olan Ork lideri Azog tarafından öldürüldü. Moria'nın doğu kapısı önünde 2799 yılında gerçekleşen büyük Azanulbizar (Nanduhirion) Savaşı ile sonlanacak olan ve Cüceler ile Orkların Savaşı olarak bilinen mücadelenin kıvılcımını ateşleyen de bu olaydı. Bu savaş sonrasında Thráin ve Thorin Meşekalkan Ered Luin'e yerleştiyse de 2841 yılına gelindiğinde Thráin Yalnız Dağ'a dönmek üzere oradan ayrıldı. İzleyen süreçte Anduin'in doğusundaki topraklarda kuzeye gidecek bir yol ararken yakalanan Thráin Dol Guldur'a hapsedilecek, üzerinde sakladığı yüzük de elinden alınacaktı. 2850 senesinde Dol Guldur'a giren Gandalf buranın efendisinin Sauron'un ta kendisi olduğu keşfetti ve son nefesini vermeden önce Thráin ile karşılaştı.

Şimdi okumaya başlayacağınız öykünün sonundaki Ek kısmında ise, "Erebor Seferi"nin birden çok versiyonu olduğu açıklanmakta ve daha önceden yazılmış bir diğer versiyonun içinden belli başlı alıntılara yer verilmektedir.

Mevcut metnin açılış sözlerinin ("O gün için bundan fazlasını anlatmadı") önüne yerleştirilebilecek herhangi bir yazı tespit edebilmiş değilim. Açılış paragrafındaki "o" Gandalf'ı; "biz" Frodo, Peregrin, Meriadoc ve Gimli'yi; "ben" ise öyküyü kayda geçiren Frodo'yu ifade etmekte olup, bu sahne Kral Elessar'ın taç giyme töreninin ardından Minas Tirith'teki bir evde yaşanmıştır (Bakınız: Sayfa 535).

O gün için bundan fazlasını anlatmadı. Ama sonra konuyu yeniden gündeme getirdiğimizde; Erebor'a yapılacak seyahati nasıl ayarladığı, niçin Bilbo'yu da ekibe katma gereği duyduğu ve gururlu Thorin Meşekalkan'ı bu Hobbiti de ekibine kabul etmesi hususunda nasıl ikna ettiğine ilişkin ayrıntılar da dahil olmak üzere, bu garip hikâyeyi bize tümüyle aktarmak zorunda kaldı. Dinlediğimiz hikâyeyi şu an tamamen hatırlayamıyorum ama yolculuğun temelinde yatan asıl gerekçenin Gandalf'ın Batı'yı Gölge'nin tehdidinden koruma çabası olduğu sonucuna varmıştık. Biz hevesle kulak kabartırken, hikâyesini anlatmaya başladı Gandalf:

"O zamanlar içimde büyük bir sıkıntı vardı, çünkü Saruman planlarımı hayata geçirmeme köstek oluyordu. Sauron'un hapsolduğu karanlıktan geri döndüğünü ve çok yakında Orta-Dünya'nın iyiliksever halklarının başına yine musallat olmak üzere büyük bir savaş çıkarma hazırlığı içine girdiğini biliyordum. Asıl mesele, buna nereden ve nasıl başlayacağını çözmekti. İşe Mordor'u yeniden ele geçirip karargahı yapmakla mı başlayacaktı, yoksa ilkin düşmanlarının kalelerine saldırmayı mı tercih edecekti? Onun asıl planının yeterli gücü toplar toplamaz Lórien ve Ayrıkvadi'ye saldırmak olduğuna bugün ne kadar eminsem, o gün de aynı ölçüde inanıyordum. Böylesi bir hareket onun açısından olabilecek en iyi sonuçları doğuracağı gibi, bizim için de felakete yol açacaktı.

"Ayrıkvadi'nin onun erişemeyeceği kadar uzak ve güvenli olduğunu düşünebilirsiniz, oysa ben aynı kanıda değildim. Kuzeydeki durum hiç olmadığı kadar kötüydü. Dağın Dibindeki Krallık çökmüş, Vadi adı verilen yörenin güçlü İnsanları silinip gitmişti. Angmar'ın eskiden beri kötülüğün beşiği olmuş toprakları ile dağ

geçitlerini yeniden kontrol altına almak üzere Sauron'un kuzeye gönderebileceği muhtemel bir ordunun önündeki tek engel, Demir Dağlar'daki Cüce kavimleriydi, onların ardında ise mutlak bir ıssızlığın pençesine düşmüş diyarlar ve de o malum Ejderha vardı. Söz konusu Ejderha Sauron'un ellerinde korkunç bir dehşet ve ölüm aracı haline gelebilirdi. Bıkıp usanmadan kendi kendime şöyle diyordum: 'Smaug'u safdışı bırakmanın bir yolunu bulmalıyım. Ama şu an ihtiyaç duyduğumuz öncelikli hamle, Dol Guldur'a doğrudan darbe indirmek. Sauron'un planlarını hayata geçirmesine engel olmalıyız. Divan'ı bunu temin etmesi konusunda yönlendirmeliyim.'

"Henüz çıktığımız bu uzun yolda aklımı kurcalayan karamsar fikirler işte bunlardı. Kendimi yorgun hissediyordum ve bundan dolayı, yirmi seneyi aşkın süredir uğramadığım Shire'a gidip bir müddet dinlenmeye karar verdim. Kafamdaki gri bulutları bir süreliğine dağıtabilirsem, karşı karşıya bulunduğumuz sorunlarla mücadele etmek için etkin yöntemler bulabileceğimi umuyordum. Bunun üzerine, gerçekten de çok geçmeden Shire'ın yolunu tutmuş olsam da, kafamı dağıtma imkânı bulma konusundaki ümitlerim boşa çıktı.

"Çünkü tam Bree'ye yaklaştığım sırada, o dönemde Shire'ın kuzeybatı sınırlarının ötesinde sürgün hayatı yaşamakta olan ve tam o sırada aynı güzergah üzerinde seyahat eden Thorin Meşekalkan[1] yolumu çevirdi. Bana hiç beklemediğim bir konu açmasıyla beraber, öykümüzün nüvesini oluşturan olaylar dizisi de başlamıştı.

"Onun da başında çeşitli sorunlar vardı ve aklı o denli karışıktı ki, benden tavsiye istedi. Bunun üzerine beraberce onun o zamanlar yerleşke olarak kullandığı Mavi Dağlar'daki saraya gittik ve oraya vardığımızda bana öyküsünü baştan sona anlattı. Kısa süre içinde, geçmişte yaptığı birtakım yanlışlardan ve atalarının hazinesinin kaybedilmesinden ötürü yüreğinin sızladığını ve kendisine miras kalmış olan Smaug'dan intikam alma görevinin onun omuzlarına bir yük misali binip tüm huzurunu kaçırdığını anla-

dım. Ne de olsa Cüceler bu tür sorumlulukları fazlaca önemserdi.

"Ona elimden geldiğince yardım etmeye söz verdim. Smaug'un işinin bitirildiğini ben de en az onun kadar görmek istiyordum ama Thorin'in düşünce yapısı onu sanki gerçekten Kral İkinci Thorin'miş gibi uluorta savaş hazırlıkları yapmaya itiyordu, oysa ben bu yolla bir çözüme ulaşılacağına dair ümit beslemiyordum. Bunun üzerine oradan ayrılıp Shire'a gittim ve çevrede olup bitenle ilgili haber toplamaya koyuldum. Tuhaf bir işti bu. Sonuçta, "şans" rüzgarı beni nereye savurursa o yöne gidiyordum ve bu yolda pek çok hata da işledim.

"Gerek çocukluk gerekse gençlik yıllarında Bilbo isimli Hobbit benim üzerimde büyük etki bırakmıştı: Onu son gördüğümde reşit denecek yaşa henüz gelmemişti gerçi, ama hiç tükenmeyen o hevesi, zekâyla ışıldayan gözleri, anlattığım öyküleri heyecanla dinleyişi ve Shire'ın sınırları dışında alabildiğine uzayıp giden dünyadaki yaşantıya duyduğu merakla aklımın bir köşesinde sarsılmaz bir yer edinmeyi başarmış, hatıralarımdan asla silinmemişti. Shire'a girer girmez kulağıma onun hakkında haberler çalınması beni hiç şaşırtmadı. Anlaşılan o ki Bilbo kendinden söz ettirmeyi bilen biriydi. Annesi ile babasını Shire halkı için genç denecek bir yaş olan seksen civarında yitirmiş ve hiç evlenmemişti. Dediklerine göre son dönemde iyiden iyiye tuhaf bir havaya bürünmüş, evinden sık sık ayrılıp çevrede yalnız başına günler süren gezilere çıkar olmuştu. Onun yabancılarla, hattâ Cücelerle bile konuştuğunu görenler vardı.

" 'Cücelerle bile!' Bunu duyunca zihnimde şu üç olgu canlanıverdi birden: O eşsiz işitme ve koku alma yetenekleriyle, gasp ettiği hazinenin üstünde nöbet bekleyen doymak bilmez bir açgözlülüğe sahip dev Ejderha; nesillerdir içlerinde yaşattıkları intikam ateşini söndürmek üzere harekete geçmek için sabırsızlanan mücadeleci karakterli ama ağır yapılı Cüceler; ve nihayet, yaşadığı küçücük beldenin dışındaki dünyayı keşfetme arzusuyla yanıp tutuşan (en azından ben öyle olduğunu tahmin ediyordum) ve Cücelerin tam aksine, son derece çevik ve ayağına çabuk olan

Hobbit. Bu düşünce kendi kendime gülmeme yol açmıştı; yine de, aradan geçen yirmi yıl zarfında onda ne gibi değişimler meydana geldiğini ve söylentilerden çıkarabildiğim kadar umut vadeden bir beceriye sahip olup olmadığını kontrol etmek üzere, vakit kaybetmeksizin Bilbo'nun yaşadığı yere gittim. Fakat oraya vardığımda onun evde olmadığını gördüm. Nereye gitmiş olabileceğini sorduğumda, Hobbitköy'deki tüm kafalar olumsuz yönde sallanıyordu. 'Yine kayıplara karışmıştır,' dedi bir Hobbit. Yanlış hatırlamıyorsam, bunu söyleyen bahçıvan Holman'dı.[2] 'Alıp başını gitmiştir yine. Böyle dikkatsizce hareket etmeye devam ederse bu yakınlarda başına bir iş gelecek ve bir daha hiç geri dönemeyecek. Son karşılaşmamızda ona nereye gittiğini ve ne zaman döneceğini sorduğumda *Bunu ben de bilmiyorum* dedi ve garip garip yüzüme baktı. *Bu, içlerinden birine rastlamama bağlı, Holman,* diye açıkladı sonra. *Yarın Elflerin Yeni Yılı.*[3] Böylesine yaman birinin kendini bu şekilde heba etmesi ne yazık. Halbuki Yaylalar'dan Nehir'e kadarki tüm bu arazide ondan daha esaslı bir Hobbit bulunmaz.'

"'Hakkında duyduğum her yeni şey, onun için beslediğim ümitleri daha da haklı çıkarıyor!'" diye düşündüm. 'Öyleyse denemeye değer.' Zaman daralıyordu. En geç Ağustos ayında Ak Divan'a katılmam gerekiyordu, aksi halde Saruman Divan'ın kendi isteği doğrultusunda bir karar almasını sağlar ve tüm çabalarımız boşa çıkardı. Üstelik daha büyük meseleler bir yana bırakılsa bile, sırf bu durum çıkacağımız sefer için hayati önem taşıyordu: Çünkü Dol Guldur dikkatini odaklayacağı başka bir unsur bulamazsa, Erebor ile ilgili yapılacak herhangi bir girişimi engellemeden bırakmazdı.

"Bunun üzerine son sürat Thorin'in yanına döndüm ve onu kibrinden kaynaklanan aleni planlarını bir kenara itip gizlice yola çıkmaya... üstelik bunu yaparken Bilbo'yu da yanına almaya ikna etmek gibi son derece zorlu bir çabaya giriştim. Fakat Bilbo'nun bu konudaki fikrini henüz almamış olduğum gerçeğini gözden kaçırmıştım. Bunun az daha felaketle sonuçlanacak bir hata olduğunun bilincine daha sonra varacaktım. Çünkü geçen zaman

zarfında Bilbo da değişmişti elbet. Oldukça pisboğaz ve şişman biri haline gelmiş, gençlik tutkuları ise kendi benliğinde sakladığı uzak birer hayale indirgenmişti. Bu gerçeğin tam da Bilbo'nun katkısına ihtiyaç duyduğumuz bir anda ortaya çıkmasının bizi ne denli dehşete düşürdüğünü varın siz düşünün! Teklifimiz karşısında şaşkına dönmüş, kendi kendini maskaraya çevirmişti. Bir Hobbite umut bağlama konusunda zorlukla ikna etmiş olduğum Thorin, Bilbo'nun bu tutumu karşısında hiddete kapılıp az daha orayı terk ediyordu ki, talihin sizinle az sonra paylaşacağım bir diğer oyunu sayesinde, bunu yapmaya fırsat bulamadı.

"Sonrasında olayların nasıl geliştiğini Bilbo'nun aktardığı haliyle zaten biliyorsunuz. Gerçi öyküyü size ilk anlatan o değil de ben olsaydım, her şey kulağınıza çok farklı gelebilirdi. Her şeyden önce Bilbo, Cücelerin ona katıksız bir ahmak gözüyle baktığının ve onun da ekibe dahil edilmesi konusunda gösterdiğim ısrardan dolayı bana ateş püskürdüğünün farkında değildi. Bu durum Thorin'i beklediğinden de çok öfkelendirmiş, onu Bilbo'ya karşı hor gören bir tavır benimsemeye itmişti. Aslına bakılacak olursa, Thorin'in yaklaşımı baştan beri aşağılayıcı nitelikteydi ve benim bu tezgahı sırf onunla dalga geçmek için kurduğum gibisinden bir kanıya kapılmıştı. Bu şartlar altında, dağılmaya gitgide daha çok yaklaşan ekibimizin bir arada kalmasını sağlayan, harita ve anahtarın ortaya çıkışı olacaktı.

"Oysa bunlar yıllardır aklımın ucundan geçmemişti. Ancak Shire'a gelip de Thorin'in anlattığı hikâyeyi dinleyince, tuhaf bir şans eseri elime geçmiş olan bu nesnelerin varlığını anımsamıştım; oysa bunun ardında yatan şeyin şans olmadığı yavaş yavaş belirginleşiyordu. Doksan bir yıl önce yapmış olduğum tehlikeli bir yolculuk gelmişti aklıma o an; kılık değiştirip sızdığım Dol Guldur'un karanlık mahzenlerinden birinde ölmek üzere olan keder içindeki bir Cüce'yle karşılaşmıştım. Onun kim olduğu hakkında en ufak fikrim yoktu. Durin'in Moria'daki halkına ait bir harita ve onunla bir şekilde bağlantısı bulunan bir anahtar saklıyordu üzerinde; ama o anki sağlık durumu bana bunlar hakkında

daha detaylı bilgi vermesine engeldi. Bunların yanı sıra bir de çok önemli bir Yüzük taşıdığını söyleyebildi bana, hayatla ölüm arasında gidip geldiği o son anlarda.

"Duyanlara ölmek üzere olan birinin deli saçmaları gibi gelen bu laflar hep aynı yüzükle ilgiliydi. *Yedilerin sonuncusu* diye sayıklıyordu tekrar tekrar. Bu nesneleri pek çok farklı yolla edinmiş olabilirdi. Kaçarken yakalanmış bir ulaktı belki, ya da kendisinden daha büyük bir hırsız tarafından enselenmiş bir hırsız. Öyle veya böyle, haritayı ve anahtarı bana verdi. 'Oğlum için,' dedi son nefesini verirken, çok geçmeden ben de oradan kaçtım. Ondan aldığım değerli eşyaları gizli bir yere sakladım ve zihnimin derinliklerinden gelen bir dürtüye uyarak onları her daim erişebileceğim güvenli bir yerde bulundurdum; yine de bu, onların varlığını kısa süre içinde unutmama engel olamadı. Çünkü o sıralar Dol Guldur'da Erebor'un tüm hazinelerinden daha önemli ve vahim işlerle meşgul olmam gerekiyordu.

"Bütün bunları tekrardan hatırlayınca, her ne kadar bana ne kendinin ne de oğlunun ismini söylediyse de, son dakikalarında ona eşlik ettiğim bu Cücenin İkinci Thráin'in ta kendisi[4] olduğunu anlamıştım; Thorin ise haliyle babasının akıbetinden habersizdi ve 'Yedi Yüzük'ün sonuncusu'ndan da hiç bahsetmiyordu. Anlaşılan o ki, Thorin'in anlattığına göre vaktiyle Thrór ve Thráin'in kaçmakta kullandığı, Erebor'un gizli girişinin yerini gösteren haritaya ve de o girişi açacak olan anahtara sahiptim. Sebebini bunca zaman kestirememiş olmakla beraber, onları atmayıp belli bir gerekçeye dayanmaksızın devamlı el altında tutuşum, bu beklenmedik anda onlardan fayda sağlamamıza yardımcı olmuştu.

"Şansımıza bakın ki, onlardan yararlanırken herhangi bir hataya mahal vermedim. Başka çıkar yol kalmadığından emin olana dek, sizin Shire'da kullandığınız tabirle onları gömleğimin kolunda hazır tutmuştum. Thorin onları görür görmez fikir değiştirmiş ve benim planıma ayak uydurarak, çıktığımız seferi gidebildiği noktaya dek gizli tutmayı kabul etmişti. Ortaya çıkan bu yeni etkenler, onu Bilbo hakkındaki düşüncelerine çekidüzen vermek

durumunda bırakmıştı. Sadece Cücelerin keşfedebileceği gizli bir geçidin varlığı, en azından Ejderha'nın içeride ne yaptığına ilişkin bilgi edinmeyi mümkün kılıyor, hazinenin içinden bir miktar altını ya da değerli bir aile yadigarını geri alma ihtimali ona içindeki sıkıntıyı bir nebze dindirebileceği müjdesini veriyordu.

"Ama bu kadarı benim için yeterli değildi. İçimden bir ses Bilbo'nun mutlaka Cüce ekibine katılması gerektiği, aksi halde tüm çabamızın boşa gideceği... veya, sonrasında ne yaşanacağını artık gayet iyi bildiğimizden, izleyen süreçte meydana gelecek son derece önemli olayların gerçekleşmeyeceği konusunda beni uyarıyordu. Bu yüzden Thorin'i Hobbiti de yanına almaya ikna etmem gerekiyordu hâlâ. Yolculuğumuz süresince pek çok tehlikeyle karşılaşacağımız kesindi ama işin benim açımdan en zor kısmının bu olduğunu söyleyebilirim. Bilbo odasına çekilip bizi yalnız bıraktıktan sonra gecenin ilerleyen saatlerine dek Thorin'i Bilbo'yu ekibe dahil etme konusunda ikna etmek için dil döktüğümü ve ancak ertesi gün şafak sökerken emelime ulaşabildiğimi hatırlıyorum.

"Thorin Hobbiti hor görmekle kalmıyor, onun yolculuğun zorlu koşullarına katlanabileceğinden şüphe de duyuyordu. 'O yumuşak,' dedi somurtarak. 'Tıpkı doğup büyüdüğü Shire denen bu koca bahçenin çamuru kadar yumuşak ve de şapşal. Bana sorarsan annesi öbür dünyaya biraz erken göçmüş. Bizi riske atabilecek bir oyun peşindesin, Usta Gandalf. Bu işe sırf bana yardımcı olmak için girmediğine eminim.'

"'Çok haklısın,'" diye karşılık verdim ona. 'Kafamda başka planlar olmasaydı, sana yardım etmek için kılımı kıpırdatmazdım. Aklını kurcalayan meseleler sana çok önemli görünebilir, ama aslında onlar, çok daha büyük bir ağı meydana getiren sayısız ipten yalnızca biri. Bense pek çok iple aynı anda uğraşmak durumundayım. Ama bu, sana vereceğim nasihati hafifletmekten çok, ağırlaştırır nitelikte.' Artık sözümü sakınmadan konuşuyordum. 'Şimdi beni iyi dinle, Thorin Meşekalkan!' dedim yüksek sesle. 'Eğer bu Hobbitin yolculuğunuzda size eşlik etmesine izin verirsen, başarı-

ya ulaşırsın. Yok eğer onu yanınıza almayı reddedersen, başarısız olursun. Bu husustaki önsezilerime güveniyorum, sana da sesime kulak vermeni öneririm.'

"'Bu konudaki şöhretini duydum,'" diye cevapladı Thorin. 'Bunun içi boş bir şöhret olmadığını umarım. Ama şu Hobbitle ilgili saçma ısrarın beni senin önsezilere göre hareket etmekten ziyade çılgın bir tutkunun esiri olduğuna dair şüpheye sevk ediyor. Aklını kurcalayan onca mesele senin dikkatini dağıtmış ve zekânı saptırmış olabilir pekala.'

"'O kapasiteye sahip olduklarına şüphe yok,'" dedim. 'İçlerinde beni en çok çileden çıkaran da önce benim tavsiyemi isteyen, karşılığında da ödül olarak bana küstahlık gösteren kibirli bir Cüce. Çok istiyorsan yollarımız burada ayrılsın, Thorin Meşekalkan. Ama sana verdiğim nasihatin aksi yönünde hareket edecek olursan, kendini felaketin göbeğinde bulursun. Gölge seni tümüyle kaplayana kadar da benden bir daha ne tavsiye umabilirsin ne de yardım. Kibrine ve hırsına gem vurmayı öğrenemezsen, altına boğulsan bile, hangi yola gidersen git sonuçta başarısız olacaksın.'

"Sözlerim karşısında biraz irkilmişse de, gözlerinde için için yanan bir parıltı vardı. 'Sakın beni tehdit etmeye kalkma!' dedi. 'Kendimle ilgili aldığım tüm kararlarda olduğu gibi bunda da, kendi vereceğim hükme göre hareket ederim.'

"'Madem öyle, dediğin gibi yap!'" diye kesip attım bu kez. 'Sana söyleyecek başka sözüm yok... şunun dışında: Ben sevgimi ve güvenimi kolay kolay herkese yöneltmem, Thorin; ama bu Hobbite sempati duyuyorum ve onun iyiliğini istiyorum. Ona iyi davranırsan ömrünün sonuna dek benim dostluğumu kazanmış olursun.'

"Bunu onu ikna etme umudu taşımadan söylemiştim; o an için aklımdan geçenleri ifade edecek başka bir söz bulamamıştım belki de. Cüceler dostluğun değerini bilen ve kendilerine yardım edene minnet duyan bir halktı. 'Pekala,' dedi Thorin kısa süren bir sessizliğin ardından. 'Eğer buna cesareti varsa –ki ben öyle olduğuna şüpheliyim– bizimle gelebilir. Ama onu yanımıza katma

konusunda böylesine ısrarcı olduğun için sen de bizimle gelmeli ve sevgili Hobbitine yol boyunca göz kulak olmalısın.'

"'İşte bu güzel!'" diye cevapladım onu. 'Yolculuğunuzda ben de size eşlik edeceğim ve elimden geldiğince yanınızda kalacağım: En azından siz bu Hobbitin sizin için ne denli değer taşıdığının bilincine varana kadar.' Vardığımız bu kararın olumlu meyveler vereceği zamanla görülecekti ama o an için halletmem gereken en acil mesele, Ak Divan'a katılmaktı.

"Erebor Seferi işte böyle başladı. Yola çıkarken Thorin'in Smaug'u ortadan kaldırmaya dair herhangi bir ümit beslediğini sanmıyorum. Böyle bir amaç gütmek hepimize anlamsız görünüyordu. Ama bu, gerçekleşti. Ne yazık ki Thorin zaferinin ve kurtardığı hazinenin tadını çıkaramadan ölecekti. Kendisine yaptığım onca uyarıya rağmen gururu ve açgözlülüğü onun canına mal olacaktı.

"'Ama o savaşta ölmemiş miydi zaten?' diye girdim araya. 'Thorin geri ele geçirdiği hazinesini dağıtma konusunda cömert davranmış olsaydı bile, Orklar nasıl olsa saldıracaktı.'

"'Bu doğru,' diye onayladı Gandalf. 'Zavallı Thorin! Hataları bir yana, soylu bir hanedana mensup yüksek karakterli bir Cüceydi o; her ne kadar yolun sonunda can verdiyse de, Dağın Dibindeki Krallık'ın tam da istediğim gibi kötülüğün kıskacından kurtulması, büyük ölçüde onun gayretleri sonucu mümkün olmuştu. Ama Dáin Demirayak ona layık bir halef olduğunu kanıtlayacaktı. Şimdiyse öğrendik ki, biz burada mücadele verirken o Erebor'u korumak için bir kez daha savaşa girmiş ve bu uğurda can vermiş. Karanlık her ikisinin üzerine çökene dek Kral Brand'in Erebor Kapısı önüne serilmiş olan ölü bedeninin yanı başında dikilip ileri yaşına rağmen[5] dedikleri doğruysa baltayı hâlâ gençliğindeki gibi güçlü ve ustalıkla kullanabilen ve bizi son saatlerinde bile hayranlığa sürükleyen bu büyük savaşçıyı yeri doldurulamayacak bir kayıp olarak görüyorum.

"Olaylar çok farklı bir seyir de izleyebilirdi. Orkların ana saldırısının güney yönünde gerçekleştiği doğru; fakat öyle olsa bile,

biz Gondor'un savunmasıyla meşgulken, Sauron'un elleri kuzeye de feci şekilde zarar verecek kadar uzağa erişebilirdi, tabii eğer Kral Brand ve Kral Dáin onun yoluna çıkmasaydı. Pelennor Çayırı'nda verilen büyük savaşı gözünüzde yüceltirken, Vadi'de verilmiş olan savaşı da küçümsememelisiniz. Orada zafer kazanılmamış olması halinde yaşanacakları bir düşünün hele. Ejderha ateşi ve kana susamış kılıçlar bütün Eriador'u kasıp kavururdu! Bugün Gondor'un bir kraliçesi de olmazdı. Bakışlarımızı burada kazanmış olduğumuz zaferden başka tarafa çevirdiğimizde, yıkım ve külden başka bir şey görmezdik. Ama tüm bunların önüne geçilebildi... Çünkü ben bir akşam Bree'den pek de uzak olmayan bir pınarın başında Thorin Meşekalkan ile karşılaşmıştım. Orta-Dünya'da hep söyleyegeldiğimiz türden, tatlı bir tesadüftü bu karşılaşma."

NOTLAR

1. Gandalf ile Thorin'in karşılaşmasına *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III)'te de yer verilmiş olup, bu olayın gerçekleştiği tarih söz konusu kaynakta 15 Mart 2941 olarak kayda geçirilmiştir. İki metin arasındaki pek de mühim olmayan tek farklılık, Ek A'da buluşmanın yol üzerinde değil, Bree'deki bir handa gerçekleştiğinin vurgulanmasıdır. Gandalf'ın Shire'a yaptığı son ziyaret bundan yirmi yıl önce, yani 2921 yılında, Bilbo otuz bir yaşındayken meydana gelmiş, Gandalf sonradan onu son görüşünde Bilbo'nun reşit denecek yaşa henüz varmamış olduğunu (söz konusu tarihte otuz üç yaşındaydı) belirtmişti.
2. Bahçıvan Holman: Hamfast Gamgee'nin (Sam'in "Moruk" diye anılan babası) yanına çırak olarak verildiği Holman Yeşilel. Bakınız: *Yüzük Kardeşliği* I/1 ve Ek C.
3. Elflerin güneş yılı, *tuilë* (ilkbahar) mevsiminin ilk gününden bir gün önce gelen ve *yestarë* adı verilen bir günle başlar; Imladris Takvimi'ndeki konumuyla *yestarë* "Shire Takvimi'nin 6 Nisan günüyle az çok benzeşmektedir." (*Yüzüklerin Efendisi* Ek D.)
4. İkinci Thráin: Thorin'in uzaktan akrabası olan Birinci Thráin Moria'dan 1981 yılında kaçtı ve Dağın Dibindeki Kral unvanını aldı. {*Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III).}
5. Dáin II Demirayak 2767 senesinde doğdu, 2799 yılında gerçekleşen

Azanulbizar (Nanduhirion) Savaşı'nda Moria'nın doğu kapısı önlerinde Orkların büyük savaş reisi Azog'u öldürerek böylelikle Thorin'in dedesi Thrór'un öcünü de almış oldu. 3019 yılında yapılan Vadi Savaşı'nda öldürüldü. {*Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III) ve Ek B.} Frodo Ayrıkvadi'deyken yaptıkları bir sohbet sırasında Glóin'den "Dáin'in halen Dağın Dibindeki Krallık'ın başında olduğunu ve ilerleyen yaşına rağmen zenginlik içinde ve saygın bir hayat sürdüğünü" öğrenmişti. (*Yüzük Kardeşliği* II/1.)

EK
"Erebor Seferi" ile İlgili Metinler Üzerine Bir Not

Bu öyküyle ilgili eldeki kaynakların durumu oldukça karmaşık ve çözülmesi zor bir problem ortaya koyuyor. Başı sonu belli olmakla beraber kabataslak hazırlanmış ve üzerinde fazlaca değişiklik yapılmış bir metin olan "Gandalf'ın Thráin ve Thorin Meşekalkan ile Olan İlişkisi" adlı ilk versiyona bundan böyle A diyeceğim. Bu ilk versiyondan hareketle müsvedde şeklinde oluşturulan ve her biri küçük çaplı olmakla beraber oldukça fazla sayıda değişiklik içeren ikinci versiyonu ise incelememizin geri kalan bölümü boyunca B şeklinde adlandıracağım. Babamın ikinci versiyona vermiş olduğu alternatif isimlerden biri "Erebor Seferi", diğeri ise "Erebor'a Düzenlenen Seferi Nasıl Ayarladığı ve Bilbo'yu Cücelerle Birlikte Nasıl Gönderdiğine Dair Gandalf'ın Anlattıkları"dır. Müsvedde üzerine kaleme alınmış söz konusu ikinci versiyonun içinden çok bilindik bazı kesitlere aşağıda yer verdim.

A ve B'nin ("önceki versiyonlar") yanı sıra, bizim C diye adlandıracağımız isimsiz bir versiyon daha mevcut; ilk versiyonun içeriğindeki pek çok unsuru konunun dışında bırakıp öyküye yeni unsurlar katan ve öncekilere oranla hikâyenin kapsamını daha dar ele alan bu versiyonun yine de (özellikle ikinci yarısında) orijinal metne büyük ölçüde sadık kaldığı görülür. C'nin B'den daha sonraki bir tarihte kaleme alındığı bence kesin; senaryonun Gandalf'ın Minas Tirith fonunda hatıralarını dostlarına anlatmaya başlayışını konu alan giriş kısmı eksik olsa da, öykünün az önce okuduğunuz versiyonu tastamam C'dir.

B'nin açılış paragrafları (aşağıda da göreceğiniz gibi) *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (III, *Durin'in Halkı*)'nda yer alan bir pasajla birebir benzeşmekte olup, Ek A'da Thrór ve Thráin ile ilgili bilgilerin verildiği, diğerlerinden daha önce gelen kısma dayanmaktadır. "Erebor Seferi"nin son kısmı ise, yine Gandalf'ı Minas Tirith'te öyküyü Frodo ve Gimli'ye anlatırken betimleyerek, Ek A (III)'tekiyle tamamen aynı sözlerle aktarılmaktadır. Kitabımızın Giriş

kısmında atıfta bulunulan mektubun (sayfa 22) ışığında, babamın "Erebor Seferi" adlı öyküyü Ek A'daki *Durin'in Halkı*'nın bir parçasını oluşturmak üzere kaleme aldığı açıktır.

Önceki Versiyondan Kesitler

Önceki versiyonun B taslağı şöyle başlar:

Böylece Thorin Meşekalkan Durin'in Varisi oldu, ama yüreğinde hiçbir ümit beslemeyen bir varisti o. Erebor'un yağmalanması sırasında henüz silah tutamayacak kadar küçük yaştaydı ama Azanulbizar'da dalga dalga saldıran ordunun en ön saflarında yiğitçe dövüşmüştü; Thráin kaybolduğunda doksan beş yaşında heybetli ve mağrur bir Cüce haline gelmişti. Vaktiyle Cücelere verilmiş olan yüzüklerden hiçbirine sahip değildi ve (belki de bu yüzden) Eriador'da yaşamaktan hoşnut görünüyordu. Zenginliğine her geçen gün zenginlik katarak orada uzunca bir süre ikamet etti; Yalnız Dağ'ın kaybedilmesi sonrası etrafa dağılmış amaçsızca gezinmekte olan pek çok Cücenin onun yerini öğrenip yanına gelmesiyle, tebaasının mevcudu giderek artıyordu. Dağların derinliklerinde kendileri için inşa ettikleri geniş ve görkemli yaşam alanlarında bir yandan değerli eşyalarını istifleyerek rahat bir yaşam sürmelerine rağmen, şarkılarında hep şimdi çok uzaklarda kalmış olan Yalnız Dağ'ı, kendilerinden gasp edilmiş olan hazineyi ve Arkentaşı'nın ışığında mutluluk içinde yaşadıkları Büyük Salon'u hüzünle ve de özlemle anıyorlardı.

Aradan uzun zaman geçti. Kavminin başına gelen felaketi ve Ejderha'dan alınması gerekip kendisine miras kalan öcü aklından bir türlü atamayan Thorin'in yüreğindeki korlar yine için için yanmaya başlamıştı. Kocaman çekicini ortalığı çınlatarak örse her indirişinde silahlar, ordular ve ittifaklar canlanıyordu zihninde; ama ordular çoktan dağılmış, ittifaklar bozulmuş, halkının balta sayısı ise öncekine göre çok azalmıştı. Örsün üzerinde kızıl demirleri döverken çaresizliğin verdiği öfkeyle yanıp tutuşuyordu.

Gandalf o sıralar henüz Durin'in Soyu'yla ilgili hususlarda herhangi bir rol üstlenmiş değildi. Hattâ o zamana dek genel anlamda Cücelerle çok az ilişkiye girdiği söylenebilir; ama o, kendini iyiliksever tüm ulusların dostu addediyordu ve Durin'in Halkı'nın Batı topraklarında zorunlu sürgün hayatı yaşayan bu temsilcilerine

de sempatiyle bakıyordu. Bir keresinde Eriador bölgesinde seyahat ederken (yıllardan bu yana yolunun düşmediği Shire'ı ziyaret etmeye giderken) tesadüfen Thorin Meşekalkan ile karşılaştı ve birbirlerine yol arkadaşı olup sohbet ederek nihayet akşamleyin Bree'ye vardılar.

Ertesi sabah Thorin kendisine sıkıntı verdiği belli olan bir konu açtı Gandalf'a: "Aklımı kurcalayan bir şey var ve senin dünyanın halleri üzerine herkesten daha görmüş geçirmiş ve bilge biri olduğun söylendiğine göre, bu konudaki fikrine başvurmak istiyorum. Bana evime kadar eşlik edip orada anlatacaklarımı dinlemeye ve tavsiyelerini benimle paylaşmaya ne dersin?"

Gandalf'ın bu öneriyi kabul etmesiyle beraber Thorin'in sarayının yolunu tuttular ve karşılıklı oturup uzun uzun konuştular; bu esnada yeni arkadaşının geçmişte yapılan hatalar ve halkının başına çöken felaketle ilgili anlattıklarını ilgiyle dinledi Gandalf.

Bu buluşmayı birbirinden önemli ve akılda kalır cinsten pek çok olay ve macera izledi: Bunların içinde en çok iz bırakanı ise, Tek Yüzük'ün bulunuşu, Shire'a getirilişi ve Yüzük Taşıyıcısı'nın seçilişine giden süreçti. Birçokları Gandalf'ın bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanan bu olaylar dizisini önceden tahmin ettiğine ve Thorin'le karşılaşmasının bir tesadüf değil de kendi zaman ayarlamasının bir sonucu olduğuna inanır. Ama biz böyle olmadığı kanısındayız. Çünkü Yüzük Savaşı'nı konu ettiği öyküsünde Yüzük Taşıyıcısı Frodo Gandalf'ın tam da bu hususta söylemiş olduğu bazı sözleri kayda geçirmiştir. Dilerseniz, onun yazdıklarına bir göz atalım:

"Yazdıklarına bir göz atalım" ibaresinin yerine, en eski taslak olan A'da şöyle denir: "Aşırı uzun bulunduğundan olsa gerek, bu pasaj metinden çıkarılmış; yine de biz pasajın büyük kısmına burada yer vereceğiz."

Elessar'ın taç giyme töreninin ardından Gandalf ile birlikte Minas Tirith'in o güzelim evlerinden birinde kaldık; yaşlı büyücünün mutluluktan içi içine sığmaz bir hali vardı ve aklımıza gelen her şey hakkında onu soru yağmuruna tutsak da, bize yanıt verirken gösterdiği sabır tıpkı bilgisi kadar sonsuzdu. Anlattığı şeylerin çoğunu şu an hatırlayamıyorum; kaldı ki, söylediklerinin büyük kısmını anlamadan dinliyorduk. Ama anlattığı öykülerin birini çok net hatırlıyorum. O sırada Gimli de yanımızdaydı ve Peregrin'e şöyle demişti:

"Bugünlerde yapmam gereken bir şey varsa, o da sizin şu Shire'ınızı ziyaret etmek.[1] Ama bu niyetimin ardında yatan sebep daha fazla Hobbit görmek değil tabii! Onlar hakkında halihazırda bildiklerimin ötesinde öğrenilecek bir şey kaldığına şüpheliyim. Ama Durin'in Halkı'nın soyundan gelen hiçbir Cüce, Shira'a merak ve hayranlık duymaktan geri kalamaz. Sonuçta, Dağın Dibindeki Krallık'ın yeniden kazanılması ve Smaug'un defterinin dürülmesine giden süreç, orada başlamıştı. Bu bahsettiklerimle tuhaf bir şekilde bağlantılı olan, Barad-dûr'un yıkılması da cabası. Tuhaf, gerçekten çok tuhaf," diye kendi kendine söylendikten sonra, bir süre sustu.

Sonra derin bakışlarını Gandalf'a çevirip sözlerine şöyle devam etti: "Ama ağı ören gerçekte kim? Şimdi düşünüyorum da, bu konu üzerine şu ana dek hiç kafa yormamışım. Bütün bunlar senin kurduğun planın birer parçası mıydı, Gandalf? Eğer öyle olmasa, Thorin Meşekalkan'ı o denli umulmadık bir kapıya niye götüresin ki? Yüzük'ü bulmak ve onu çok uzaklara kaçırıp Batı'nın bağrında saklamak, günü gelince de bir Yüzük Taşıyıcısı belirlemek... Bunları yaparken de sırf iş olsun diye Dağ Krallığı'nın yeniden ele geçirilmesini sağlamak: Ta baştan beri planladığın bu muydu?"

Buna hemen cevap vermedi Gandalf. Ayağa kalkıp pencerenin önüne doğru yürüdü ve batıya, denize doğru baktı; batmakta olan güneşin altın rengi pırıltıları yüzüne vuruyordu. Sessizliğini hiç bozmadan, uzunca bir süre orada öylece dikildi. Neden sonra, Gimli'ye dönüp şöyle dedi: "Doğrusu bu sorunun cevabını ben de bilmiyorum. Çünkü o günlerden bu yana çok değiştim ve Orta-Dünya'nın o zamanlar sırtımda hissettiğim yüklerinden kurtulmuş durumdayım artık. Bu soru bana o zaman yöneltilmiş olsaydı, tıpkı daha geçen sene o pınarın başındaki sohbetimiz sırasında Frodo'ya verdiğim cevaba benzer bir cevapla karşılardım bunu. Üzerinden bir sene ya geçti ya geçmedi! Ama zaman kavramı burada anlamını yitiriyor. Şu an sanki çok uzak bir geçmişte kalmış olan o buluşma sırasında küçük ve ürkmüş bir Hobbite şöyle demiştim: *Yüzük'ü bulmak ve onu efendisinin elinden kaçırmak nasıl Bilbo'nun alın yazısıysa, senin alnına da onu taşımak yazılmış*. Görünen o ki, şunu da eklemeliymişim: *O hedeflere ulaşma yolunda her ikinize rehberlik etmek de benim alın yazım olsa gerek.*

---

1 Mavi Dağlar'da bulunan asıl yurdundan doğuya doğru yaptığı seyahatler sırasında orada konaklamadıysa bile Gimli en azından Shire'dan geçmiş olmalı (Bakınız: Sayfa 548).

Söz konusu hedefleri gerçekleştirmek için yeni yeni bilinçlenen zihnime ve verdiğim kararlar uyarınca elime geçen imkânlara bel bağlamak durumundaydım. Ruhumun derinliklerinde öteden beri, bu kıtanın gri kıyılarına ayak basmamın bile öncesinde saklı olan bilgiye gelince... O apayrı bir konu. Bu sırrı Olórin ismiyle tanındığım, çoktan unutulup gitmiş olan Batı kıtasındakilerle paylaşabilirim sadece.

A taslağında bu cümlenin içeriğine eklenti yapıldığı görülüyor: "...Batı kıtasındakilerle (ya da benimle birlikte oraya gidecek olanlarla) paylaşabilirim sadece."

"Seni öncekine oranla biraz daha iyi anlayabiliyorum şimdi, Gandalf," dedim bu sözler üzerine. "Ama öyle zannediyorum ki, her ne kadar sen buna *alın yazısı* desen de, Bilbo da ben de evimizden ayrılmayı pekala reddedebilirdik. Bizi aksini yapmaya zorlayamazdın. Buna yeltenmene dahi izin vermezdik. Ama o zamanki görüntünle saçı sakalı ağarmış griler içindeki yaşlı bir adam olarak bunca şeyi yapma çabasına niye girdiğini hâlâ merak ediyorum."

Bunun sonrasında Gandalf, o zamanlar Sauron'un ilk hamlesini nereye yönelteceği konusunda beslediği şüphelerden ve Lórien ile Ayrıkvadi'nin akıbeti konusunda duyduğu korkudan bahsetti onlara (sayfa 524). Bu versiyonda, Sauron'a doğrudan bir darbe indirmenin Smaug ile bağlantılı sorunlardan daha öncelikli olduğunu vurgulayan Gandalf, konuşmasını şöyle sürdürür:

"Hazineyi Smaug'un elinden geri almak üzere toplanan ekip sefere çıktıktan kısa bir süre sonra, Ak Divan'a katılmak ve kötülüğe karşı mücadele sürecine ivme kazandırmak üzere kafileden çarçabuk ayrıldım ve Divan üyelerini karanlık güçler henüz Lórien'e saldırmamışken daha atik davranıp Dol Guldur'a saldırı kararı alınması gerektiği yönünde uyardım. Sonuçta benim tavsiyeme uyuldu ve Sauron çareyi kaçmakta buldu. Ama onun kurnaz zekâsının ürünü olan planlarıyla bizden hep bir adım ileride olduğunu kanıtlaması uzun sürmeyecekti. İtiraf etmeliyim ki o zaman ben de onun mutlak bir yenilgiye uğrayıp geri çekildiğini ve bizi uzun sürecek temkinli bir barış döneminin beklediğini sanmıştım. Ama hevesim kursağımda kaldı. Sauron bir sonraki adımını atmaya karar vermişti bile. Vakit kaybetmeksizin Mordor'a döndü ve aradan on yıl geçmemişti ki, tüm gücüyle tekrar ortaya çıktı.

Sonra her şey karanlığa gömüldü. Ama Sauron'un planlarında eksik kalan bir unsur vardı ve bu, aynı zamanda onun sonunu da hazırlayacaktı. Çünkü Gölge'nin etkisinden uzak bölgelerde direniş faaliyetleri filizlenmeye çoktan başlamıştı. Lórien ve Ayrıkvadi'nin desteği olmadan Yüzük Taşıyıcısı'nın onca kıskacın içinden sıyrılıp yoluna devam etmesi nasıl beklenebilirdi ki? Oysa güçlerinin yarısından çoğunu Gondor üzerine salacağı yere, Sauron elindeki tüm kuvvetle bu iki direniş merkezinin üstüne çullansa, ne Lórien ayakta kalabilirdi ne de Ayrıkvadi.

Anlatacaklarım bu kadar. Bunca çabaya girmeme yol açan asıl sebebi artık öğrenmiş bulunuyorsunuz. Ama ne yapılması gerektiğini görmek başka, bunu hayata geçirebilme yollarını keşfetmek ise bambaşka olgulardır. O gün tesadüfen Thorin Meşekalkan ile karşılaştığımda Kuzey'deki durumla ilgili ciddi kaygılara kapılmış durumdaydım: 2941 yılının Mart ayı ortalarıydı sanırım. Bana anlattığı öyküyü sözünü hiç kesmeden dinledikten sonra "İşte, Smaug'un gerçek bir düşmanı duruyor karşımda," diye geçirdim içimden. "Üstelik yardım etmeye değer biri. Amacına ulaşması konusunda elimden gelen her tür desteği göstermeliyim. Aslına bakılırsa Cüceleri de davamıza kazandırmayı çok önceden akıl etmem gerekirdi."

İşin içinde tabii bir de Shire halkı vardı. Hiçbirinizin hatırlamayacağı o Uzun Kış süresince kalbimde sıcacık bir yer edinmişlerdi.[1] Söz konusu mevsimin çetin koşulları onları derinden sarsmıştı: Soğuktan donup öldükleri ve peşi sıra gelen kıtlık boyunca açlıktan kıvrandıkları bu dönem, tarihlerinin en sefil evresiydi belki de. Ama bu süreç, Hobbit toplumunun cesaretini ölçme ve dar zamanlarda birbirlerine ne derece sahip çıktıklarını ve ne ölçüde merhamet duyduklarını ortaya koyma açısından fırsat yaratmıştı aynı zamanda. Hayatta kalmalarını sağlayan, şikayet edip sızlanmaktansa zorluklara cesurca göğüs germeleri olduğu kadar, içlerindeki merhamet duygusuydu da. Ben de onların hayatta kalmasından yanaydım. Ama Batı diyarlarının er geç yeni ama çok farklı türde bir karanlığın tehdidiyle karşı karşıya kalacağını biliyordum: Acımasız bir savaş görünüyordu ufukta. Bu savaştan yok olmadan çıkabilmeleri için ellerindekinden çok daha fazlasına ihtiyaçları olacağını düşünüyordum. Ama o an için bunun

1 *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (II)'de 2758-2759 yılları arasında yaşanan ve Uzun Kış diye adlandırılan mevsimin Rohan'da yarattığı etkilere değinilir; Yılların Öyküsü dizininde ise aynı senenin karşısında "Gandalf Shire halkının yardımına koştu" ifadesinin yazılı olduğu görülür.

ne olduğunu söylemek güçtü. İşe o küçük dünyalarının dışında olan biteni ve kendi halklarının bu mücadelenin neresinde yer aldığını anlamakla başlayabilirlerdi en azından.

Aksi halde, bildiklerini de unutacaklardı: Irklarının ortaya çıkışıyla ilgili eski efsaneler ve çevrelerini saran kocaman dünya ile ilgili az çok bildikleri, zihinlerinde silikleşmeye başlamış, büyük tehlikelere sahne olmuş geçmiş dönemlerin hatırası unutulmaya yüz tutmuştu. Ama bu tür şeyler koca bir millete şıp diye öğretilemezdi. Her şeyden önce, bunu yapmaya vakit yoktu. Ama tek bir birey ele alınarak da olsa, çabalamaya bir yerden başlamak gerekiyordu. Samimi olarak söyleyebilirim ki, o kişi "seçilmiş" biri olmalıydı ve ben de onu seçmek üzere seçilmiştim; nitekim Bilbo'yu seçtim.

"Benim asıl bilmek istediğim de bu ya," diye atıldı Peregrin. "Onu tercih etmene sebep neydi?"

"Herhangi bir Hobbitin böylesi bir görev için seçilmesi neye bağlıdır sizce?" diyerek, kendisine yöneltilmiş olan soruya başka bir soruyla karşılık verdi Gandalf. "Eldeki seçeneklerin hepsini değerlendirecek vaktim yoktu; üstelik, her ne kadar Thorin'le karşılaştığımda çok daha sevimsiz işler dolayısıyla oradan yirmi yılı aşkın süredir uzak kalmış olsam da, o zamana kadar Shire hakkında onu gayet iyi tanıdığımı iddia edebilecek kadar bilgi sahibi olmuştum. Hobbitler içinden huyunu suyunu yakından tanıdığım aileler hakkında biraz kafa yorunca, şöyle dedim kendi kendime: "Tookların gözüpekliği işime yarar." (Bunu sen kendine pay çıkar diye söylemediğimi bil, Efendi Peregrin.) "Ama ondan önce, daha serinkanlı bir cinse ihtiyacım var, mesela bir Baggins'e." Bu fikir de, karşıma ilk anda Bilbo'yu çıkarıyordu. Bir zamanlar, yetişkin bir Hobbit olana değinki yaşamı süresince onun beni tanıdığından çok daha iyi tanıma fırsatı bulmuştum onu. O aralar "bağlantısız"dı, yani evli değildi ve maceraya atılmaya hazırdı... Fakat benim bundan ancak Shire'a geri dönünce haberim oldu. Öğrendiğime göre hiç evlenmemişti Bilbo. Bu durum önce garibime gitti, ama sebebini tahmin edebiliyordum; ama benim zihnimde şekillenen sebep Hobbitlerin çoğunun gösterdiği gerekçeden *farklıydı*: Onlar bu durumu genç yaşta ailesini yitiren Bilbo'nun uzu süredir yalnız yaşamaya alışmasına ve kendi kendini idare etmeyi öğrenmesine bağlıyordu. Oysa ben, onun benliğinin derinliklerinde yatan ve kendisinin bile anlamadığı... ya da paniğe kapıldığı için anlamazlıktan geldiği bir nedenden ötürü "bağlantısız" kalmayı yeğlediğini düşünüyordum. Yine de, eline fırsat geçmesi halinde

oralardan uzağa gitmeye can atıyordu, belli ki cesaretini toplamıştı. Shire'da kullanılan tabirle ara sıra "kayıplara karışan" kimi Hobbitler hakkında beni soru yağmuruna tutup bunalttığı gençlik günlerini anımsıyordum. Ailesinin Took tarafında böyle yapan en az iki amcası vardı.

Gandalf'ın bahsettiği amcalar "uzun bir seyahate çıkmak üzere alıp başını giden ve kendisinden bir daha haber alınamayan" Hildifons Took ile "gençliğinde 'denize gittiği' söylenen" (*Yüzüklerin Efendisi* Ek C, Büyük İyinler'de Yaşayan Took Ailesinin Soy Ağacı) Isengar Took'tu (Yaşlı Took'un on iki çocuğu içinde en küçüğü).

Gandalf Thorin'in Mavi Dağlar'daki evine dek onunla beraber gidip orada anlatacaklarını dinleme konusunda kendisine yapmış olduğu daveti kabul ettiğinde

yolumuz tam da Shire'dan geçiyordu ama Thorin orada bu fırsattan yararlanmama yetecek kadar uzun süre konaklamamıza engel oldu. Aslına bakılırsa onun ayağını bir şekilde Hobbitlere takma fikrini kafama yerleştiren, onun Hobbitlere karşı takındığı bu kibirli ve önemsemez tavırdı. Onun gözünde bu halk, Cücelerin iki büyük sıradağ arasındaki geçmişi çok eskilere dayanan yolunun iki yanında çiftçilikten başka bir şeye aklı ermeksizin pinekleyen anlamsız bir topluluktu.

Diğerlerinden daha önce kaleme alınmış olan bu versiyonda Gandalf Shire'a yaptığı ilk ziyaretin ardından Thorin'in yanına nasıl döndüğünü ve onu "kibrinden kaynaklanan aleni planlarını bir kenara itip gizlice yola çıkmaya... üstelik bunu yaparken Bilbo'yu da yanına almaya" –ki bu, sonraki versiyondan çıkarılmamış olan tek cümledir (sayfa 526)– nasıl ikna ettiğini uzun uzadıya anlatır.

Her şeyi aklımda yerli yerine oturtunca Thorin'in yanına döndüm. Oraya vardığımda yakınlarından bazılarıyla istişare halinde olduklarını gördüm. Bu toplantıda Balin ve Glóin'in yanı sıra başkaları da hazır bulunuyordu.

Ben içeri girer girmez "Söyle bakalım, nasıl bir sonuca vardın?" diye sordu Thorin bana.

"Öncelikle şunu belirtmeliyim ki," diye başladım yanıtlamaya, "bir krala yakışır cinsten fikirler besliyorsun aklında, Thorin Meşe-

kalkan; ama senin krallığın yitip gideli çok oldu. Eğer onu geri kazanmak istiyorsan –ki bunun gerçekleşeceğine şüpheliyim– bu yolda küçük adımlarla ilerlemek zorundasın. Kendini onun gazabından sakındığın bu uzak diyarlarda, krallığınızı sizden gasp etmiş olan Ejderha'nın gücünü idrak edebildiğini hiç sanmıyorum. Ama hepsi bu kadarla sınırlı değil: Gölgesini dünyamıza hızla yayan, çok daha büyük ve korkunç bir tehditle daha karşı karşıyayız. Şunu bilin ki, kötülük yolunda bu ikisi dayanışma içine gireceklerdir." Gerçekten de, Dol Guldur'a saldırı düzenletmemiş olsaydım, böyle yapmaları kaçınılmazdı. "Bu güçlere karşı alenen savaşa girmek fayda etmez, hem sizin böyle bir savaşın koşullarını hazırlamanız zaten imkânsız. Daha basit ama bir o kadar da tehlikeli, hattâ ümitsiz bir denemede bulunmanız gerekecek."

"Bu anlaşılmaz sözlerinde huzur kaçırıcı bir şeyler gizli," dedi Thorin. "Daha açık konuş!"

"Bir kere, " diye açıklamaya giriştim, "bu sefere bizzat senin çıkman ve de bu işi olabildiğince *gizli* yürütmen gerekiyor. Bu girişimle ilgili kimseye haber yollamayacak ve müjde vermeyeceksin, Thorin Meşekalkan, bu sayede kimse de seni engellemeye kalkışmayacak. Yanına sadakatinden şüphe duymadığın, cesaretine güvendiğin birkaç yakının dışında kimseyi almayacaksın. Ama bir şeye daha ihtiyacın olacak, umulmadık bir şeye."

"Neymiş o, söyle!" dedi Thorin.

"Bekle de izah edeyim!" dedim. "Hedefine ulaşmak için bir Ejderha'yı alt etmen gerekecek; üstelik o, türünün bedenen çok büyük bir örneği olmasının yanı sıra, yaşlı ve kurnaz da. Bu maceraya atıldığın andan itibaren dikkat etmen gereken iki önemli unsur var: Ejderhanın o rakipsiz hafızası ve de koku alma duyusu."

"Bunları vurgulamana gerek yok," dedi Thorin. "Tarih boyunca Ejderhalarla geri kalan herkesten daha fazla haşır neşir olmuş Cüce ırkından biri var karşında, o yüzden bana böyle nasihatlerde bulunman yersiz."

"İyi öyleyse," diye cevap verdim, "ama başlangıçta kurduğun planlar bana hiç de tarif ettiğin tipte birinin kalkışacağı işler gibi gelmedi. Benim sana önerdiğim plan ise sinsilik üzerine kurulu. Evet, doğru duydunuz, *sinsilik*.[1] Smaug'un o hazinenin üzerinde aklından

---

1 Metnin bu noktasında, el yazması taslak A'da yer alan şu ifade, Gandalf'ın az sonra Smaug'un daha önce hiç Hobbit kokusu almamış olduğu yönün-

hiçbir şey geçirmeksizin öylece uyukladığını sanma, Thorin Meşekalkan. Cüceleri aklından bir an olsun çıkarmıyor o! Vaktiyle sizden gasp etmiş olduğu dev salonları her gün ve her gece defalarca dolaşıp kolaçan ediyor ve ancak çevrede en ufak bir Cüce kokusu dahi olmadığına kanaat getirince uykuya çekiliyor: Her daim Cücelerin ayak seslerine kulak kabartarak geçen, diken üstünde bir uyku."

"Öyle bir konuşuyorsun ki, şu çok methini ettiğin gizlilik de tıpkı uluorta yapılacak bir saldırı kadar zor ve ümitsiz geliyor kulağa," dedi Balin. "Hem de imkânsız denecek kadar ümitsiz!"

"Girişeceğimiz işin çok zorlu olduğunu kabul etmeliyim," dedim buna karşılık. "Ama *imkânsız* denecek kadar güç bir mesele olduğunu düşünmüyorum, aksi halde vaktimi sizi ikna etmek için burada harcamazdım. Buna *delice* bir imkânsızlık desek daha yerinde olur. Bu yüzden de ben, size delice bir çözüm yolu sunacağım. Yanınıza bir Hobbit alın! Smaug muhtemelen şu güne dek ne bir Hobbit görmüş ne de onlardan bahsedildiğini duymuştur; haliyle kokularına da aşina değildir."

"Ne!" diye haykırdı Glóin. "Shire'da yaşayan şu avanaklardan birini yanımıza katıp ümitlerimizi ona bağlamamızı mı öğütlüyorsun bize? Bir Hobbit bize yerin üzerinde veya altında ne gibi bir fayda sağlayabilir ki? Kokusu onu istediği kadar gizlesin, yumurtadan yeni çıkmış savunmasız bir yavru ejdere dahi yaklaşmaya cüret edemez!"

"Yavaş olun bakalım," dedim yatıştırıcı bir sesle, "sizce de biraz haksızlık etmiyor musunuz? Shire halkını pek tanımadığın ortada, Glóin. Pazarlıksız ve cömert bir topluluk oldukları için onları hor görüyor, şimdiye dek senden hiç silah satın almamalarından hareketle de çıtkırıldım ve korkak olduklarını düşünüyorsun sanırım. Ama yanılıyorsun. Tüm bunlar bir yana, içlerinden birini yolculuğunuzda size eşlik etmek üzere gözüme kestirdim, Thorin. Şu ana kadar cüretkarlığını sınama fırsatı pek bulamamış olsa da, işimizi görecek kadar açıkgöz, eli çabuk ve zeki biridir. Hem ben onun fazlasıyla cesur olduğu kanısındayım da. Sizin sandığınızın aksine, o halkın tüm bireylerinde görülen, yüce bir cesarettir onunki. 'Gereğince cesur' da diyebilirsiniz buna. Bir Hobbitin içindeki cesareti ölçmek için onu dar bir mekâna sıkıştırmanız yeter."

---

de yapacağı yorum da göz önünde tutularak, belki de farkında olunmaksızın daktilo kopyadan çıkarılmış: "Bunun yanı sıra, ezeli düşmanı Cüceleri gayet iyi tanıyan Smaug'un tanımlayamayacağı bir kokuya da ihtiyacınız var."

"Böyle bir sınama yapmak mümkün değil," dedi Thorin. "Gözlemleyebildiğim kadarıyla bu Hobbitler, dar mekânlara kısılıp kalmamayı yaşamlarının birincil ilkesi edinmişler."

"Çok doğru bir gözlem," diyerek onayladım onu. "Hobbitler çok duyarlı bir halktır. Ama bu bahsettiğim, içlerinde en sıradışı olanı. Hedefimiz uğruna dar mekânlara girmeye ikna edilebileceğini düşünüyorum. Onun kalbinin derinliklerinde öteden beri bir özlem... kendince macera aşkı diye nitelediği bir özlem saklı olduğuna inanıyorum."

"Ben de bu hevesini gidermesinde ona ön ayak olacağım, öyle mi?" diyerek ayağa fırlayan Thorin sonrasında sinirli bir şekilde salonun içinde volta atmaya başladı. "Senin bu söylediklerin tavsiye değil, düpedüz maskaralık! Öyle veya böyle bizimle yola çıkmaya ikna edilse bile herhangi bir Hobbitin onu bir gün beslememe karşılık dahi bana nasıl bir geri ödeme yapabileceğini bir türlü aklım kesmiyor."

"Aklın kesmiyor mu? Kulağım işitmiyor desen daha yerinde olur," diye cevap verdim ona. "İşin ucunda hayatını kaybetme riski olsa da, Hobbitler dünya üzerindeki tüm Cücelerin becerebileceğinden çok daha sessizce ve çevreye hissettirmeden ilerleyebilir. Orta-Dünya'da yaşayan ölümlü ırklar içinde adımları en sessiz olanı hiç kuşkusuz Hobbitlerdir. Shire yöresinde attığın her adım çevre sakinlerince iki kilometre öteden duyulacak şekilde (tabirimi mazur gör) patırtıyla gezinirken bunu gözden kaçırmışa benziyorsun, Thorin Meşekalkan. Sinsiliğe ihtiyacınız olduğunu söylerken ciddiydim, gerçekten de, sinsice hareket etmeyi uzmanlık derecesine vardırmış birisi gerek size."

"Uzman bir sinsi ha?" diye haykırdı Balin; söylediğim sözlere çok farklı bir mana verdiği her halinden belliydi. "Bu işin eğitimini almış bir hazine avcısından mı bahsediyorsun? Öyleleri halen bulunabiliyor mu yani?"

Cevap vermeden önce anlık bir tereddüt geçirdim. Tartışma öngöremediğim bir boyut kazanmıştı ve konuşmaya ne yönde devam etmem gerektiği konusunda emin olamıyordum. "Görünen o ki, evet," dedim en sonunda. "Yolun sonunda riske atılmaya değecek bir ödülün kendilerini beklediğine emin olurlarsa, emelinize ulaşmak uğruna sizin girmeye cesaret edemeyeceğiniz, ya da isteseniz de giremeyeceğiniz yerlere dalmakta bir an duraksamazlar."

Yitirilmiş hazinelerin hatırası zihninde canlanınca, Thorin'in

gözleri çakmak çakmak parıldamaya başlamıştı; yine de bu, küçümser bir tavırla "Yanımıza kiralık bir hırsız almamızı öneriyorsun yani, öyle mi?" demesine engel olmadı. "Bize vereceği hizmete karşılık beklentisini çok yüksek tutmayacaksa, bu ihtimal değerlendirilebilir. Ama bu kişi niçin Shire ahalisi içinden seçilmek durumunda ki? Çamuru bile içmeye kalkacak kadar akılsız, değerli bir taşı cam bir boncuktan ayırt edemeyecek kadar budaladır o köylüler."

"Keşke senin gibi liderlik iddiasında olan biri, bilgi sahibi olmadığı konularda bu denli kendinden emin konuşmaya yeltenmese," dedim iğneleyici bir dille. "Köylü dediğin o halk tam on dört yüzyıldır Shire'da yaşıyor ve bu süre zarfında pek çok yeni şey öğrenip bilgi dağarcıklarını ve yeteneklerini geliştirdiler. Smaug'un Erebor'a gelişinden bin yıl önce Elfler ve Cücelerle ilişki kurmuşlardı. Atalarınızdan bazılarının vaktiyle zannettiği gibi zengin kimse yoktur onların arasında, ama inan bana Thorin, sizin burada sahip olmakla övüneceğiniz şeylerden daha güzelleri bulunur onların evlerinde. Sizin için uygun gördüğüm şu Hobbit'in evinde altından yapılma süs eşyaları vardır; yemeğini gümüş yemek takımlarıyla yer, şarabını ise en nadide kristal kupalardan içer."

"Ah-ha! Bize kararını benimsetmekte niye bu denli ısrar ettiğin şimdi anlaşıldı," diye atıldı Balin. "Desene o bir hırsız! Bize onu şiddetle tavsiye etmenin sebebi bu olmasın sakın?"

İtiraf etmeliyim ki, bu sözler karşısında sabrım tükenmiş, nezaketi elden bırakmıştım. Kendileri dışında hiç kimsenin "değer" taşıyan herhangi bir şeye sahip olamayacağı veya böylesi bir şey üretemeyeceğine ve başka ırkların elinde bulunan tüm güzel şeylerin geçmiş zamanın birinde kendilerinden çalınmadıysa bile yine onların elinden alındığına dair tüm Cücelerde görülen bu ortak kibir, o an için hoşgörü sınırlarımı çoktan aşmıştı. "Hırsız mı?" dedim kahkahalar eşliğinde. "Ne demezsin, hem de işinin ehli bir hırsız! Aksi halde bir Hobbitin sofrasında gümüş bir yemek takımının işi ne? Kapısının üzerine onun hırsız olduğuna dair bir işaret bırakayım da yerini rahat bulun bari." Ardından, bir hışım ayağa kalktıysam da, sesimin tınısındaki sıcaklık beni bile hayrete düşürür cinstendi: "Bahsettiğim kapıyı arayıp bulsan bu senin yararına olur, Thorin Meşekalkan! İnan bunda çok *ciddiyim*." Aniden bunu büyük bir samimiyetle söylediğimin farkına vardım. Onlara kabullendirmeye çalıştığım fikir şaka yollu ortaya atılmış bir çözüm yolu değildi, *yapılması gerekendi*. Bunun uygulamaya konması davamızın başarısı açısından hayati önem

taşıyordu. Cüceler o kaskatı boyunlarını eğip tavsiyeme uymalıydılar.

"Şimdi beni iyi dinleyin, siz Durin'in Halkından olanlar!" diye seslendim hepsinin duyacağı şekilde. "Eğer bu Hobbit'i ekibinize katılmaya ikna ederseniz, başarı sizin olacaktır. Yok eğer onu ikna edemezseniz, başarısız olmaya mahkûmsunuz demektir. Bunu denemeye bile yanaşmazsanız, sizinle işim buracıkta biter. Sonrasında, Gölge üzerinize çökene dek benden ne tavsiye bekleyebilirsiniz ne de yardım!"

Hayret dolu bakışlarını üzerime kilitlemişti Thorin. "Sözlerin yabana atılır cinsten değil doğrusu!" dedi. "Pekala, seninle gelmeyi kabul ediyorum. Tam anlamıyla keçileri kaçırmadıysan, önsezilerinde haklılık payı olup olmadığını görmeye değer."

"İşte bu güzel!" dedim. "Ama sırf beni aptal yerine koyma ümidiyle değil, önyargılardan arınmış olarak, bütün iyi niyetinle gelmelisin. Size bahsetmiş olduğum cesaret ve macera aşkını Hobbit'in gözlerinde ilk bakışta okuyamasan da, sabır göstermeli ve pes etmemelisin. Çünkü o, söz konusu erdemlere sahip olduğunu inkâr edecek ve kendisini geri çekmeye çalışacaktır. Onun bunu yapmasına *izin vermemelisin.*"

"Pazarlığa girmek ona fayda getirmez, eğer demek istediğin buysa," dedi Thorin. "Bizim için geri kazanacağı her şey için adil bir karşılık sunacağım ona, daha fazlasını beklememeli."

Vurgulamak istediğim bu değildi tabii, ama gerçeği kavramalarını sağlamak için çabalamayı o aşamada yersiz buldum. "Bir şey daha var," diye sürdürdüm konuşmamı; "yolculukla ilgili tüm plan ve hazırlıkları onunla yüzleşmeden önce tamamlamış olmanız gerek. Her an yola çıkmaya hazır olun ki, onu bir kez size katılmaya ikna ettiniz mi, kararının üzerinden bir defa daha geçmeye vakit bulamasın. Shire'dan çıkar çıkmaz doğuya, sizi bekleyen hedefe doğru yola koyulmalısınız."

"Şu ana dek duyduklarımdan çıkardığım kadarıyla, çok garip bir yaratık olsa gerek, şu senin hırsız," dedi Fili adında genç bir Cüce (sonradan öğrendiğime göre, Thorin'in yeğeniydi bu). "İsmi nedir peki, veya başkalarına kendini tanıtırken hangi ismini kullanır?"

"Hobbitlerin tek ismi olur," diye açıkladım. "Onunki de, Bilbo Baggins."

"Ne isim ama!" dedi Fili kahkahayla karışık.

"Oysa kendisi bunu oldukça saygın buluyor," dedim. "İsmi fiziksel görünümüne uymuyor da değil hani; ne de olsa o artık orta yaşa

varmış müzmin bir bekar ve iyiden iyiye hantallaşmaya ve yağlanmaya başladı. Şimdilerde yemek dışında pek bir şeyle ilgilenmiyor gibi. Dediklerine göre kileri her zaman ağzına kadar dolu olurmuş, üstelik tek bir kilerle de yetinmiyormuş. En azından onun evinde iyi ağırlanacağınız kesin."

"Bu kadarı yeter," dedi Thorin. "Söz vermiş olmasam, gelmekten çoktan vazgeçerdim. Budala yerine konmaya tahammülüm yok. Çünkü ben de en az senin kadar ciddiyim. Hem de fazlasıyla ciddi; içimde bir türlü silkip atamadığım bir sıkıntı var."

Bunu duymazdan gelerek "Dinle beni, Thorin," diye tekrar girdim söze, "Nisan ayının ortalarındayız, ilkbahar geldi de geçiyor bile. Hazırlıklarınızı bir an önce tamamlamalısınız. İlgilenmem gereken bazı meseleler var, ama bir haftaya kadar buraya dönmüş olurum. Döndüğümde sizi yola çıkmaya hazır halde bulursam, önden gidip ziyaretimiz için zemin hazırlayacağım. Onu izleyen gün ise hep beraber Bilbo'nun misafiri olacağız."

Sözlerimi bitirdikten sonra, tıpkı Bilbo'ya yapacağım gibi Thorin'e de ikinci bir kez düşünme şansı tanımak istemediğimden, hemen izin isteyip oradan ayrıldım. Öykünün geri kalanını Bilbo'nun aktardığı şekliyle hepiniz gayet iyi biliyorsunuz zaten. Ama yaşananları ondan değil de benden dinlemiş olsaydınız, olayların pek de onun anlattığı gibi gelişmediğini görürdünüz. Bilbo olup bitenin bütünüyle farkında değildi: Kalabalık bir Cüce kuvvetinin Subaşı'na her zaman izledikleri anayoldan değil de farklı bir güzergahtan geldiği haberini gereğinden önce öğrenmemesi için ne derece çaba gösterdiğimden hiçbir zaman haberi olmadı mesela.

2941 yılının Nisan ayının yirmi beşinci gününe denk gelen bir Salı sabahı evinin dışında dikildiğim yerden Bilbo'ya seslendiğimde, neyle karşılaşacağımı az çok tahmin ettiğim halde, onun hali ister istemez güvenimi sarsmıştı. İşimizin beklediğimden de zor olacağı gerçeğiyle yüzleşmem gerekti. Yine de azmimin kırılmasına izin vermedim. Ertesi gün, yani 26 Nisan Çarşamba günü, Thorin ve yol arkadaşlarını Çıkın Çıkmazı'na getirdim; Thorin son anda caymaya yeltendiğinden, bunu yaparken çok zorlandığımı itiraf etmeliyim. Bu yetmezmiş gibi, beklendiği üzere Bilbo da şaşkına dönmüş ve saçma ve gülünç davranışlarda bulunmuştu. Aslına bakılacak olursa her şey benim için baştan itibaren kötü gitti; bu Hobbit'in "işinin ehli bir hırsız" olduğu yönünde Cücelerin bilinçaltına silinmemek üzere yerleşmiş olan talihsiz önyargı ise durumu daha da çıkmaza sokuyordu. O

geceyi Çıkın Çıkmazı'nda geçirmemizin daha iyi olacağını Thorin'e önceden söylemekle iyi yapmıştım; bu sayede izlememiz gereken yol ve benimseyeceğimiz yöntemler hakkında uzun uzadıya görüşebilecek, durum değerlendirmesi yapabilecektik. Bu da bana ekibi kaynaştırmak için son bir şans sunuyordu. Ben onunla son bir defa başbaşa görüşme imkânı bulamadan Thorin Çıkın Çıkmazı'ndan ayrılacak olursa, bütün planlarım boşa giderdi.

Bu versiyonda karşımıza çıkan bazı unsurların sonradan kaleme alınmış olan versiyondaki, Gandalf ile Thorin arasında Çıkın Çıkmazı'nda geçen konuşmaya dahil edildiği gözünüzden kaçmamıştır.

Bu noktadan itibaren, hikâyenin genel akışı sonradan yazılmış olan versiyonla büyük ölçüde benzerlik gösteriyor; o yüzden de, en sondaki bir pasaj dışında, öykünün geri kalanına burada yer verme gereği görmedim. Şöyle ki, önceki versiyonda Frodo, Gandalf'ın anlatımı sona erince Gimli'nin coşkun bir kahkaha koyuverdiğini belirtir.

"Yine de tüm bunlar kulağa halen tuhaf geliyor," dedi Gimli, "her şeyin umulandan da iyi sonuçlandığını bildiğimiz şu anda bile. Thorin'i ben de yakından tanırdım tabii ve o ekipte ben de yer almak isterdim. Ama Thorin'in karargahına yapmış olduğun ilk ziyaret sırasında oradan uzaktaydım. Ayrıca, benim o sefere çıkmama izin verilmemişti: Altmış iki yaşında bir Cüce olarak kendimi her tür maceraya atılmaya hazır hissederken, onlar benim henüz çok toy olduğumu ileri sürüyordu. Şimdiyse öyküyü baştan sona dinlediğim için memnunum. Tüm ayrıntılarıyla aktardıysan tabii. İşin içyüzünü tümüyle bize anlatmadığın kanısındayım ben hâlâ."

"Tabii ki de anlatmadım," dedi Gandalf büyük bir doğallıkla.

Bunun ardından Meriadoc Gandalf'a Thráin'in ona verdiği harita ve anahtar ile ilgili sorular yöneltti; Gandalf'ın buna sunduğu (sonraki versiyonun farklı bir noktasında büyük kısmına yer verilmiş olan) cevap içinde şu ifadeye rastlarız:

Ben onu bulduğumda Thráin halkından ayrılalı dokuz yıl olmuştu ve en azından beş senedir Dol Guldur'un mağaradan bozma mahzenlerindeydi. Bunca zaman hayatta kalmayı nasıl başardığına ve gördüğü onca işkence süresince üzerinde taşıdığı değerli eşyaları gözden saklamayı nasıl becerdiğine bugün bile aklım ermiyor. Bunun tek açık-

laması, Karanlıklar Lordu'nun onda Yüzük dışında bir şey bulmayı hedeflememiş olması ve bu Cüceden daha fazla bilgi koparmaya çabalamanın nafile olduğuna kanaat getirip esirinin leşten farksız hale gelmiş bedenini bir yandan aklını kaçırarak ölene dek sürünmek üzere mahzenlere fırlatıp atmasıdır. Fakat görünen o ki, bunu yaparken küçük bir ayrıntıyı gözden kaçırmış... hayati sonuçlar doğuracak bir ayrıntıyı. Küçük ayrıntılar genelde böyle değil midir zaten?

IV

YÜZÜK'ÜN İZİNDE

(i)
Gandalf'ın Frodo'ya Anlattığı Şekliyle Kara Süvariler'in Yolculuğu

Gollum 3017 yılında Mordor'da yakalandı ve Barad-dûr'a götürülerek sayısız işkence eşliğinde sorguya çekildi. Bir süre sonra, şimdilik ondan öğrenebileceği bilgilerin hepsini aldığı sonucuna varan Sauron, ileride tekrar işe yarayabileceği düşüncesiyle onu salıverdi. Gollum'a güvenmiyordu, çünkü bu yaratığın benliğine, Yüzük'e duyduğu saplantı derecesindeki tutkudan ileri gelen ve Korkunun Gölgesi'nce bile boyunduruk altına alınamayıp ancak onun öldürülmesiyle ortadan kalkacak bir dikbaşlılık hakimdi. Gollum'un Yüzük'ü kendisinden "aşırmış" olanlara karşı derin bir nefret güttüğünü ve bu garezin onu er geç harekete geçireceğini sezen Sauron, casuslarını çok geçmeden arayışa çıkacağına kesin gözüyle baktığı intikam hırsıyla yanıp tutuşan bu yaratığın peşine takarak Yüzük'e ulaşmayı kuruyordu kafasında.

Fakat Gollum çok geçmeden Aragorn tarafından enselendi ve Kuytuorman'ın kuzeyine götürüldü; Sauron'un casuslarınca yol boyunca takip edildilerse de, onlar Gollum'u kurtarmaya fırsat bulamadan Aragorn rehinesiyle beraber güvenli bölgeye ulaşmayı başarmıştı. Diğer yandan, Sauron böyle bir ırkın varlığından haberdar olmakla beraber, o tarihe dek "buçuklukları" hiç umursamamıştı; öyle ki, yaşadıkları yerin nerede bulunduğunu bile bilmiyordu. İşkenceye tabi tuttuğu Gollum'dan da bununla ilgili net bilgi edinmesi mümkün olmamıştı; çünkü Gollum Hobbitle-

rin nereyi mesken edindiğinden kendisi de emin değildi, sahip olduğu az miktarda bilgiyi ise kasıtlı olarak saptırarak aktarmıştı. Sauron'un da tahmin ettiği gibi, öldürülmediği sürece bu yaratığa boyun eğdirmek olanaksızdı; bu irade gücünün kökünde, damarlarındaki kanda halen emareleri okunmakta olan buçukluklara has o inatçı karakter kadar, kendisi de Yüzük'ün yarattığı şehvetin tutsağı olduğu için Sauron'un tam olarak idrak edemediği bir sabit fikir yatıyordu. Bu ortak tutkularından ötürü, Sauron'un kişiliğinde en büyük düşmanını ve de rakibini algılayan Gollum, korkusunu da bastıran bir nefret duymaya başladı ona karşı. Bu yüzdendir ki, işkence altında ifade verirken, Hobbitlerin yerleşim yerinin bir dönem kendisinin de mesken tuttuğu Ferah Çayırlar civarında olduğu gibisinden yanıltıcı bir itirafta bulunmuştu.

Gollum'un en önde gelen düşmanları tarafından yakalandığını haber alan Sauron telaşa kapılmış ve vakit geçirmeksizin harekete geçmişti. Ama etrafa saldığı sıradan elçiler ve casuslar ona kayda değer bir haber ulaştıramıyordu. Bu araştırmaların sonuçsuz kalmasında Dúnedain'in ihtiyatlı davranması kadar, kendi casuslarına Sauron'unkilerin yolunu kesme ve onları bilhassa yanlış yönlendirme talimatı veren Saruman'ın hinliğinin de payı vardı. Zamanla Sauron'un bundan haberi olsa da, etki alanı henüz Saruman'ın Isengard'da bulunan karargahına dek uzanmıyordu. Biraz da bundan dolayı, Sauron öfkesine şimdilik gem vurmayı ve onun ikili oynadığının bilincine vardığını Saruman'dan gizleyip uygun zamanı kollamayı tercih etti ve dikkatini sonucunda tüm düşmanlarını batıdaki denize dökmeyi planladığı büyük savaş için yaptığı hazırlıklara yöneltti. Uzun uzadıya düşündükten sonra, bu yolda kendisine, her birinin bütünüyle itaat ettiği toplam dokuz Yüzük'ü himayesinde bulundurduğu ve bundan ötürü de kendisininkinden bağımsız bir iradeye sahip olmalarını engellediği en korkunç ve de sadık hizmetkarları olan Yüzüktayfları dışında hiç kimsenin gereği gibi yardımda bulunamayacağı sonucuna vardı.

İblisten farksız bu yaratıkların gazabından korunabilecek kişi

nadir bulunurdu, hele bir de Morgul Lordu adı verilen kumandanlarının liderliği altında bir araya geldiler mi (Sauron'un iddiasına göre) tek kelimeyle yenilmez olurlardı. Ama Sauron'un o zamanki hedeflerini tehlikeye düşürür cinsten zayıf bir noktaları da vardı: Çevreye yaydıkları dehşet havası öyle belirgindi ki, (görünmez oldukları veya kimliklerini gizlemedikleri zamanlarda bile) onların yaklaştığı hemen hissedilirdi; Arifler'in onların neyin peşinde olduğunu çok geçmeden anlaması da bundandı zaten.

Sauron iki büyük hamle planladı... Bunlar aynı zamanda Yüzük Savaşı'nın kıvılcımını da tutuşturacaktı. Eşzamanlı olarak uygulamaya konan bu planlar uyarınca bir yandan Orklar Gollum'u ele geçirmek üzere Thranduil'in ülkesine saldırırken, savaş yoluna inen Morgul Lordu alenen Gondor'un üzerine yürüdü. Her iki olay 3018 yılının sonlarına doğru yaşanmıştı. Böylelikle Sauron, Vekilharç Denethor'un gücünü ölçme imkânı bulmuş ve onun muhtemel bir savaşa karşı umduğundan çok daha hazırlıklı olduğunu görmüştü. Yine de bu durum, Sauron'a sıkıntı vermekten uzaktı; çünkü deneme amaçlı saldırısı için emri altındaki kuvvetlerin pek azını seferber etmişti. Ne de olsa onun öncelikli hedefi, düşmanlarının, Nazgûl'ün ortaya çıkışının Gondor'a karşı güttüğü politikanın unsurlarından biri olduğu izlenimine kapılmasını sağlamaktı.

Bundan ötürü, Osgiliath'ın doğusu düşüp de kentin iki yakasını Anduin Nehri üzerinde bağlayan köprü yıkılınca Sauron saldırıları durdurttu ve Nazgûl'e Yüzük'ü aramaya başlamaları talimatını verdi. Ama Sauron Arifler'in gücünün ve alacağı önlemlerin yabana atılır cinsten olmadığını biliyordu, bu yüzden de Nazgûl'e olabildiğince gizli hareket etmelerini tembihledi. O sıralar Yüzüktayfları'nın reisi altı yardımcısıyla birlikte Minas Morgul'da bulunuyor, şeften sonra en yetkili olan "Doğunun Gölgesi" lakaplı Khamûl ise beraberinde mesajcı olarak kullandığı son Yüzüktayfı ile, Sauron'un yardımcısı sıfatıyla Dol Guldur'da hazır bekliyordu.[1]

Sauron'dan arayışa başlama emri alan Morgul Lordu, yar-

dımcılarıyla beraber Anduin'i aşıp yayan ve çıplak bir şekilde, dışarıdan bakanların gözüne görünmeme özelliklerine başvurarak ama yakınından geçtikleri tüm canlılar üzerinde büyük bir dehşet uyandırarak ilerledi. Temmuz ayının ilk günü yola çıkmış olmaları kuvvetle muhtemel. Ağır ve temkinli bir şekilde ilerleyerek Anórien'i geride bırakıp Entsığı'nı geçtiler ve böylece Bozkır adlı bölgeye girmiş oldular. Yolları üzerindeki her yere korku dolu söylentiler yayılıyor, civar halklar bilinmeyen bir tehlikenin yakınlarda kol gezdiği hissine kapılıp evlerine kapanıyordu. Önceden kararlaştırdıkları gibi, Sarn Gebir'in biraz kuzeyindeki bir noktada, Anduin'in batı kıyılarına vardılar; orada nehir boyunca gizlice kuzeye nakledilmiş olan atları ve giysileri kendilerine teslim edildi. Bu olay (tahminen) Temmuz ayının on yedisinde gerçekleşmişti. Ardından, Buçuklukların yurdu Shire'ın yerini tespit etmek üzere kuzeye doğru yollarına devam ettiler.

Temmuzun yirmi ikisine doğru Celebrant Ovası'nda Dol Guldur'dan gelen diğer iki Nazgûl ile buluştular. Onlardan Gollum'un hem kendisini yeniden yakalayan Orkların hem de onları takip eden Elflerin elinden sıyrılıp kaçtığını ve ortalıktan kaybolduğunu öğrendiler.[2] Aynı zamanda Khamûl onlara Anduin Vadileri'nde Buçuklukların yaşadığı herhangi bir yerleşim yeri keşfedilemediği, Ferah Nehir'in kenarında önceden Ülkenlerin yerleşim bölgesi olarak bilinen toprakların ise çoktan terk edilmiş olduğu haberini verdi. Ne var ki, aklına daha uygun bir seçenek gelmeyen Morgul Lordu, şansları yaver giderse Gollum'u yakalama ve bir yandan da Shire'ın yerini bulma ümidiyle kuzey topraklarında arayışı sürdürmeye kararlıydı. İzledikleri yolun onları ister istemez o çok nefret ettikleri Lórien'in pek de uzağına çıkarmayacağı kesindi, kaldı ki aradıkları şeylerin Galadriel'in eteğinin dibinde olma ihtimali de vardı. Ama Nazgûl o an için ne Beyaz Yüzük'ün gücüne meydan okumaya ne de Lórien sınırları içine girmeye cüret edebilirdi. Bunun üzerine, kendilerini Lórien ile Dumanlı Dağlar'ın arasından geçirecek bir güzergah izleyen Dokuzlar, yolları üstündeki her yere önleri ve de peşleri sıra kor-

kuyu da götürerek, kuzeye doğru ilerlemeye devam etti; ama bu süre zarfında aradıkları şeyler hakkında en ufak ize rastlamadıkları gibi, gitmeleri gereken yön hakkında onlara ipucu verecek bir haber de yakalayamadılar.

Uzun uğraşlardan sonra, geldikleri yoldan nihayet geri döndüler; yaz mevsimi sona yaklaşmış, Sauron'un o dehşetengiz öfkesi ise iyiden iyiye kabarmıştı. Yeniden Bozkır'a ulaştıklarında sonbahar gelmişti bile; orada, efendilerinin Morgul Lordu'nu bile çaresizliğe ve korkuya sürükler nitelikteki mesajlarını kendilerine iletmek üzere Barad-dûr'dan gönderilmiş habercilerle karşılaştılar. Çünkü bir süredir Gondor'da dilden dile dolaşan kehanetler Sauron'un kulağına dek gelmiş, Karanlıklar Lordu bu kehanetlerin kaynağı olan rüyaları gören Boromir'in yola çıkışını, sonrasında Saruman'ın yaptıklarını ve Gandalf'ın tutsak edilişini öğrenmişti. Tüm bunlardan, Yüzük'ün Saruman ya da Arifler'den herhangi bir başkası tarafından henüz ele geçirilememiş olduğu fakat Saruman'ın Yüzük'ün saklı tutulduğu yer hakkında fikir sahibi olabileceği sonucunu çıkarmıştı. Artık gizlilik kılıfını üzerlerinden atma zamanı gelmişti; bundan böyle tek belirleyici unsur, hızdı.

Bunun üzerine Yüzüktayfları'na doğruca Isengard'a gitmeleri emri verildi. Dörtnala at sürerek Rohan'ı geçerlerken etrafa yaydıkları korku öyle derindi ki, yolları üzerindeki bölgelerde yaşayan halkın içinde pek çokları, Doğu'dan bir fırtına bulutu gibi yaklaşmakta olan savaşın bu simsiyah atların topuklarında onların ülkelerine de sıçrayacağı düşüncesiyle, çareyi evlerini terk edip kuzeye veya batıya doğru çılgınca kaçışmakta buluyordu.

Gandalf Orthanc'tan ayrıldıktan iki gün sonra Morgul Lordu Isengard Kapısı önlerine vardı. Gandalf'ın kaçışı dolayısıyla zaten feci bir öfkeye kapılmış ve içten içe dehşete düşmüş olan Saruman her iki tarafın ona hain gözüyle baktığını bildiğinden, karşısında bir de Nazgûl'ü görünce kendisini iki düşman arasına sıkışmış hissetti. O anki korkusu hiç olmadığı kadar büyüktü; çünkü Sauron'u kandırma veya en azından zafer anında onun

takdirini kazanma ümidini tamamen yitirmişti. Şimdi ya kendisi Yüzük'ü bulacak ya da güçleri elinden alınıp işkencelere maruz bırakılacaktı. Ama ihtiyatlı ve kurnaz davranmayı halen elden bırakmamıştı ve işlerin kendisi açısından ters gitmesi ihtimaline karşı Isengard'ı çoktan harekete geçirmişti. Isengard Halkası, Morgul Lordu ve yardımcılarının dahi yanlarında büyük bir askeri kuvvet olmadan saldırıp alt edemeyeceği kadar güçlü bir müstahkemdi. Meydan okuyuşu ve de talepleri karşısında Morgul Lordu, Saruman'ın sanki ses dosdoğru Isengard Kapısı'ndan geliyormuş gibi büyü sanatı yardımıyla konuşarak verdiği cevabı duydu.

"Bulmaya çalıştığınız şey bir ülke değil," diyordu Saruman'ın sesi. "Siz ismini vermeseniz bile, ben aradığınız şeyin ne olduğunu gayet iyi biliyorum. O bende değil; hem ona hizmet edenlerin bunu ben söylemeden de sezmiş olması gerekir. Çünkü o bende olsaydı, şu an önümde diz çökmüş bana efendimiz diye hitap ediyor olurdunuz. Keza o şeyin nerede saklandığını bilseydim, şimdi burada olmaz, sizden çok önce davranıp onun peşine düşmüş olurdum. Aradığınız şeyin nerede saklı tutulduğunu tek bir kişi bilebilir zannımca: Sauron'un düşmanı Mithrandir. Ve kendisi Isengard'dan kaçalı henüz sadece iki gün olduğu için, size tavsiyem onu bu civarda aramanız."

Saruman'ın sesi halen öyle güçlü bir etkiye sahipti ki, Nazgûl Lordu bile söylenenlerin doğruluğunu veya gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığını sorgulamaya yeltenmemişti; onun yerine, Isengard Kapısı'ndan alelacele ayrılıp Rohan ülkesinin dört bir yanında Gandalf'ın izini sürmeye başladı. Ertesi gün akşam saatlerinde Kara Süvariler, Gandalf'ın Edoras'a geldiği ve Kral Théoden'i Isengard'ın yaptığı kalleşçe hazırlıklar hakkında uyardığı haberini Saruman'a iletmek üzere aceleyle seyahat etmekte olan Gríma Solucandil ile karşılaştı. Onları gören Solucandil az daha korkudan ölüyordu; ama ihaneti âdet edindiğinden, çok daha düşük bir tehdit karşısında bile bildiği her şeyi ortaya dökerdi nasılsa.

"İnanın efendim, gerçekleri söylediğime sizi temin ederim efendim," dedi kaypakça. "İkisi arasında Isengard'da geçen ko-

nuşmaya bizzat tanık oldum. Buçuklukların ülkesi: Gandalf'ın varmak üzere yola çıktığı ve şimdilerde geri dönmek istediği yer orası. Bunu yapmak için şu an sadece bir ata ihtiyacı var."

"Canımı bağışlayın! O ülkenin yeri hakkında bildiğim her şeyi olabildiğince çabuk bir dille anlatacağım size. Batıdaki Rohan Geçidi'nden geçip önce kuzeye sonra da bir müddet kuzeybatıya ilerleyince, Gri-sel adlı büyük bir nehir çıkacak yolunuza. Tharbad adı verilen eski çağlardan kalma kale-şehrin harabelerinin bulunduğu noktada bu ırmağı aştıktan sonra, eski yol sizi aradığınız ülkenin sınırlarına dek götürecek. 'Shire' diyorlar oraya.

"Oranın yerini Saruman da biliyor. Yolun devamındaki o topraklardan çeşitli mallar getirtir öteden beri. Yalvarırım hayatımı bağışlayın, efendim! Hiçbir canlıya sizinle karılaşmamızdan ve yaptığımız bu konuşmadan bahsetmeyeceğime söz veriyorum."

Nazgûl Lordu merhamet duyduğundan değil, onun üzerinde bu karşılaşmadan kimseye söz açmamasını sağlayacak kadar büyük bir korku uyandırdıklarına –ki bu doğru bir öngörüydü– kanaat getirdiğinden ve ayrıca bu yaratığın müthiş bir kötülükle dolu olduğuna ve yaşaması halinde er geç Saruman'a bir fenalıkta bulunacağına inandığından, Solucandil'in canını bağışladı ve onu atının ayaklarının dibine kapandığı yerde korkudan sinmiş bir sürüngen gibi uzanır halde bırakarak, yoluna devam etti. Ama Isengard'a dönmektense, önem sırasında diğer her şeyin önünde yer alan bir meseleyle ilgilenmek üzere, aksi istikamete ilerledi; Sauron'un intikamı bir süre bekleyebilirdi.

Beraberindeki atlıları dört çift halinde ayrıştıran Morgul Lordu, her bir grubu farklı bir yöne yollamış, kendisi ise içlerinde en hızlı ilerleyen çiftin başına geçerek yola dümdüz devam etmeyi seçmişti. Rohan'ın batısına doğru yol alarak Enedwaith'in terk edilmiş topraklarından geçtiler ve nihayet Tharbad'a ulaştılar. Sonra Minhiriath üzerinde ilerlemeyi sürdürdüler; henüz bir araya gelmedikleri halde varlıkları bile çevreye korku dolu söylentiler yaymaya yetiyordu ve yolları üzerinde yaşayan vahşi hayvanlar korkuyla gizlenirken o civarda yalnız başına ikamet etmekte olan

kimi İnsanlar onların önünden köşe bucak kaçıyordu. Yine de fazla bir zahmete girmeden bazı kaçakları yakalamayı başardılar ve bunlardan ikisinin Saruman için casusluk yaptığı ortaya çıkınca Nazgûl Lordu memnun oldu. Bu casuslardan biri son dönemde Isengard ile Shire arasında sıklıkla gidip gelmişti ve her ne kadar kendisi Güneydirhem'in ötesine geçmemişse de, Saruman tarafından çizilmiş ve Shire'ın coğrafi yapısı ile yerleşkelerini açıkça gösteren ve betimleyen krokiler taşıyordu. Bunlara el koyan Nazgûl sonrasında bu casusu her zamanki görevlerini sürdürmek üzere Bree'ye gönderdi; ama bunu yaparken ona bundan böyle Mordor'un hizmetinde olduğu ve Isengard'a dönmeye yeltenmesi durumunda onu binbir işkenceye tabi tutup öldüreceklerini uyarısında bulunmayı da ihmal etmedi.

Dokuzlar nihayet yeniden bir araya gelip Eylül ayının yirmi ikinci günü Shire'ın en güney sınırını teşkil eden Sarn Sığlığı üzerindeki köprüye vardığında, şafak sökmek üzereydi. Geçidin Kolcular tarafından korunmakta olduğunu görünce bir süre durakladılar. Ama onların yolunu kesmek, Dúnedain'in ölümlü İnsanlarının üstesinden gelemeyeceği bir görevdi, hele de liderleri Aragorn'un başlarında bulunmadığı şu dönemde. Aragorn o sıralar kuzeyde, Bree yakınlarındaki Doğu Yolu üzerinde seyahat halindeydi; bunun da etkisiyle, Kara Süvariler karşısında yiğit Dúnedain'in bile yüreği korkuyla doldu. Bazıları haberi Aragorn'a yetiştirme ümidiyle kuzeye sızmayı denediyse de, Nazgûl tarafından kovalandılar ve sonuçta ya öldürüldüler ya da ıssız arazinin derinliklerine sürüldüler. Yerinden ayrılmamakta inat edenler gün boyunca geçidi korumayı başardılarsa bile, gecenin çökmesiyle beraber Morgul Lordu onları kelimenin tam anlamıyla silip süpürdü ve böylece Shire yolu Kara Süvariler'e açılmış oldu; Eylül'ün yirmi üçüncü günü horozlar öterken, Gölgeyele'nin sırtında rüzgar gibi ilerleyen Gandalf henüz çok gerilerde, ta Rohan topraklarındayken, Dokuzlar'dan bazısı kuzeye, Shire'ın tam kalbine doğru at sürmeye başlamıştı bile.

(ii)
Öykünün Diğer Versiyonları

Yukarıdaki versiyona, yazınsal açıdan bütün özelliği göstermeye en çok yaklaşmış versiyon olması dolayısıyla burada yer verdim, ancak aynı olaylar silsilesini konu almakla beraber, hikâyeye önemli birtakım ayrıntılar eklendiği veya mevcut ögeler üzerinde değişiklik yapıldığı gözlenen birçok başka deneme de var. Hepsi hiç şüphesiz aynı dönemde kaleme alınmış olsa da, bu el yazısı taslaklar oldukça kafa karıştırır nitelikte ve aralarında belirgin ve anlaşılması kolay bir bağ da bulunmuyor. Az önce aktardığımız (ve kolay ayırt edilebilmesi açısından bundan böyle "A" diye ifade edilecek olan) versiyonun yanı sıra, iki ana anlatıya daha burada değinmekte yarar var. Bunlardan ilki ("B") biçimsel ve anlatımsal bakımlardan A ile büyük ölçüde benzeşirken, öykünün daha ileri bir safhasında başlayıp hikâyeyi genel hatlarıyla ele almakla yetinen ve genel konu akışından hareketle içlerinde en son kaleme alınanı olduğunu düşündüğüm bir diğer versiyon ("C") önemli bazı kurgusal değişiklikler içeriyor. Bunlara ek olarak, Gollum'un olaylarda üstlendiği role odaklanmış ve öykünün bu kısmıyla ilgili farklı bazı notlar içeren bir kısım çalışma ("D") daha mevcut.

D metninde, Gollum'un Yüzük ve onun saklandığı yer hakkında Sauron'a verdiği itirafların, bahsi geçen yüzüğün Tek Yüzük'ün ta kendisi olduğu yönünde Sauron'un içinde kuşku bırakmadığı; fakat *Baggins* adında bir yaratık tarafından Dumanlı Dağlar'da çalınmış olması ve *Baggins* denen bu tuhaf tipin de *Shire* adı verilen bir diyarda yaşıyor oluşundan öte, Yüzük'ün o an nerede bulunabileceğine dair herhangi bir bilgiye erişilemediği vurgulanıyor. Gollum'un verdiği ifadelerden Baggins denen bu esrarengiz yaratığın Gollum'un bir zamanlar taşıdığı gerçek kimlikle benzeşen özellikler gösterdiği sonucuna varan Sauron'un endişeleri büyük ölçüde yatışmıştı.

Gollum Westron'da (Ortak Lisan) genelgeçer bir ifade olmayan ve sadece yerel olarak kullanılan "Hobbit" sözcüğünü bilmiyordu. Kendisi de aynı ırka mensup olduğundan ve bu hitap tarzı Hobbitler arasında hoş karşılanmayıp bilmezden gelindiğinden, "Buçukluk" ifadesini kullanması da beklenemezdi. Bu yüzden de geriye, Kara Süvariler'in arayışı sürdürürken dayanak olarak kullanabileceği, bilgi namına iki unsur kalıyordu: *Shire* ve *Baggins*.

> Gollum'un hiç değilse Shire'ın hangi yönde olduğunu bildiği, yukarıda sözü edilen versiyonların tümünde açıkça görülüyor; onu daha fazla işkenceye tabi tutması halinde Gollum'un ağzından daha fazla bilgi koparabileceği aşikar olsa da, Sauron *Baggins* denen bu ne idüğü belirsiz yaratığın Dumanlı Dağlar'ın çok uzağındaki bir yerden gelme ihtimali bulunmadığı ve Gollum oranın yerini bildiğine göre, Shire'ın bir zamanlar Gollum'un da anayurdu olan Anduin Vadileri'ne yakın bir noktada bulunması gerektiği varsayımına takılıp kalmıştı.

İlk bakışta çok küçük ve de doğal görünen bu yanılgının, olayın geneli göz önüne alındığında Sauron'un yaptığı en vahim hata olduğu ortaya çıkıyor aynı zamanda. Böyle bir hata yapılmamış olsa, Kara Süvariler Shire'a haftalarca önce ulaşırdı.

> B metninde Aragorn'un beraberinde rehinesi Gollum ile kuzeye, Thranduil'in krallığına doğru yaptığı yolculuk üzerinde çokça durulmakta olup, Sauron'un Yüzük'ü arama yolunda Yüzüktayfları'ndan faydalanma seçeneği üzerindeki kuşkularına da diğer versiyonlardakine oranla daha ağırlıklı yer verilmektedir.

[Mordor'dan salıverildikten sonra] Gollum, Sauron'un hizmetkarlarının kendisini takip etmeyeceğini, hattâ isteseler de edemeyeceklerini bildiği Ölü Bataklıklar'ın iç kesimlerine dalıp gözden kayboldu. O sıralar Sauron'un casusları efendilerine daha fazla haber iletemez olmuştu. (Bunun sebebi, Sauron'un Eriador'da he-

nüz çok yüksek seviyede nüfuz sahibi olmayışı ve haliyle az sayıda casus bulundurabilmesiydi; gönderdiği casuslar da Saruman'ın hizmetindekiler tarafından genelde ya engelleniyor ya da kasıtlı olarak yanlış yönlendiriliyordu.) Sonuç olarak Sauron, Yüzük'ü arama işini Yüzüktayfları'na bırakmaya karar verdi. Belli nedenlerden ötürü, Yüzük'ün yerini tam olarak öğrenene dek, bunu yapmakta gönülsüz davranmıştı. Sauron'un tüm hizmetkarları içinde açık ara en güçlüsü olan Dokuzlar, kendilerini tamamen esaret altında tutan Dokuz Yüzük'ün hepsine sahip olmasından dolayı da Sauron için böylesi bir görevde ümit bağlanabilecek en uygun piyonlardı; efendilerinin iradesine zıt bir tavır sergilemekten bütünüyle aciz olmaları şöyle dursun, içlerinden biri, hattâ liderleri Cadı-Kral bile Tek Yüzük'ü ele geçirecek olsa, onu dosdoğru efendisine getirip teslim ederdi. Ama açıktan açığa savaş başlatılmadığı sürece –ki böyle bir şeye Sauron'un henüz hazır olmadığı belliydi– Dokuzlar'ın bazı zayıf yanları da yok değildi. Gün ışığında yalnız başına kalması halinde, Cadı-Kral dışında içlerinden herhangi birinin yolunu kaybetmesi işten değildi; yine Cadı-Kral dışında hepsi sudan çekinir ve bastıkları yer köprü misali kuru bir zemin olmadığı sürece, çok darda kalmadıkça suya giremez, herhangi bir akarsuyu veya göleti geçmeye cesaret edemezlerdi.[3] Dayandıkları başlıca silah, çevrelerine saldıkları dehşet ve korkuydu. Kimliklerini gizlemedikleri ve görünmez oldukları zamanlarda bu etki daha da artar, özellikle de bir araya geldilerse, zirveye çıkardı. Bu yüzden de, bir görev üstlenerek yola çıkıp arazide ilerlemeye başladılar mı, bu seferi gizlilik içinde yürütebilmeleri neredeyse imkânsızdı; Anduin Nehri'ni ve diğer akarsuları etrafa fark ettirmeden geçme gereği de cabası. Hizmetkarlarının kalkışacağı bu işten baş düşmanlarının haberdar olmasından çekinen Sauron'un harekete geçme emri vermeden önce uzun süre tereddütte kalmasının sebebi de buydu. Sauron'un başlangıçta Gollum ve "Baggins denen şu hırsız" dışında herhangi birinin Yüzük'ün varlığından haberdar olup olmadığını bilmediği varsayılmalıdır. Gandalf gelip de kendisini sorguya çekene kadar[4] Gollum Gandalf'ın Bilbo ile

bağlantısı olduğundan, hattâ Gandalf'ın varlığından habersizdi.

Ama Gollum'un düşmanları tarafından yakalandığını Sauron'un öğrenmesiyle beraber durum radikal bir şekilde değişti. Haliyle, bunun ne zaman ve nasıl gerçekleştiği tam olarak bilinmemektedir. Ama Gollum'un ele geçirilişinden çok sonra olduğu kuvvetle muhtemel. Aragorn'un ifadesine göre Gollum 1 Şubat günü akşamüzeri saatlerinde yakalanmıştı. Sauron'un casuslarından herhangi biri tarafından fark edilmemek için Aragorn Gollum'u Emyn Muil'in kuzeyi boyunca sürüklemiş ve Anduin'i Sarn Gebir'in hemen kuzeyindeki bir noktada geçmişti. Akıntıyla sürüklenip nehrin doğu yakasındaki sığlıklara vuran kütükler genelde o noktaya yığılırdı; Gollum'u bu odunlardan birine bağlayan Aragorn onunla birlikte yüzerek karşı kıyıya geçmiş, ardından, olabildiğince batıdan ilerlemelerini sağlayacak patikaları takip etmeye özen göstererek, sırasıyla Fangorn Ormanı'nın eteklerini, Kireçışığı Nehri'ni, derken Lórien'in batıya bakan etekleri boyunca Nimrodel'i ve Gümüşdamar'ı geride bırakıp[5] kuzeye doğru yoluna devam etmiş, Moria ile Loşdere Vadisi'ne yaklaşmaktan kendisini sakınıp Ferah Nehiri aşarak nihayet Carrock yakınlarına ulaşmıştı. Orada, Beorninglerin yardımıyla Anduin'i bir defa daha geçtiler ve Kuytuorman'a daldılar. Baştan sona yayan olarak yaptıkları bu yolculuğun mesafesi toplamda bin dört yüz elli kilometreye yaklaşıyordu ve Mart ayının yirmi birinde Thranduil'in yanına varan Aragorn yorgunluktan bitap düşmek pahasına tüm bu yolu elli günde katetmeyi başarmıştı.[6]

Buradan hareketle, Gollum'un yakalanışıyla ilgili ilk haberlerin Dol Guldur'un hizmetindekiler tarafından Aragorn'un Kuytuorman'a girişi sonrası öğrenildiği en kuvvetli ihtimal olarak öne çıkıyor; Dol Guldur'un Eski Orman Yolu civarındaki gücü yok denecek kadar azalmış olsa da, ağaçların gölgesi altında halen bir miktar casusu vardı. Açıkça görülüyor ki haberlerin Dol Guldur'un Nazgûl kumandanına ulaşması vakit almış, o da muhtemelen Barad-dûr'a haber göndermeden önce Gollum'un yeriyle ilgili daha fazla bilgi edinme çabasına girme zorunluluğu hisset-

mişti. Sonuç olarak, Sauron'un Gollum'un tekrar görüldüğü, üstelik bir İnsan'ın elinde rehin tutulduğu haberini öğrenmesi kuşkusuz Nisan sonunu bulmuştu. Üstelik bu pek de bir şey ifade etmiyordu. O dönemde ne Sauron ne de hizmetkarlarından biri Aragorn'un varlığından veya kim olduğundan haberdardı. Ama kısa süre içinde, belki bir ay sonra (Thranduil'in toprakları artık daha sıkı gözetim altına alındığından), Sauron Gollum'un bulunduğu yerin Arifler tarafından öğrenildiği ve Gandalf'ın Thranduil'in ülkesine doğru yola çıktığına dair rahatsız edici bazı haberler alacaktı.

Bu gelişme üzerine Sauron'un öfkeye ve telaşa kapıldığına şüphe yok. Yüzüktayfları'nı bir an önce harekete geçirmeye karar verdi, çünkü artık gizlilikten ziyade hızdı belirleyici olan. Düşmanlarını paniğe sürüklemek ve çok yakında topyekûn savaş patlak vereceği –ki aslında bir süre için böyle bir şeye yeltenmeyi düşünmüyordu– fikrine kapılıp sağlıklı karar vermelerini önlemek ümidiyle, Thranduil'e ve Gondor'a eşzamanlı saldırılar düzenletti.[7] Öncekilere ek olarak iki hedef daha belirlemişti şimdi: Gollum'u yakalamak veya öldürmek, ya da en azından düşmanlarını ondan fayda sağlamaktan mahrum bırakmak ve bir yandan Nazgûl'ün nehrin karşısına rahat geçişini temin ederken öte yandan da Gondor'un gücünü sınamak üzere Osgiliath'taki köprüyü koruyan garnizonun üzerine yürümek.

Tüm bu karışıklık, Gollum'un kaçışına zemin hazırlamıştı. Osgiliath savunması da saldırıdan etkilendi, zira oraya konuşlanmış olan garnizonun mevcudunun Gondorluların sandığından çok daha yetersiz kaldığı görüldü. Cadı-Kral'ın kısa bir süreliğine de olsa gücünü tüm dehşetiyle gösterme fırsatı bulduğu ilk saldırının yarattığı panik havası içinde[8] Nazgûl geceleyin köprüyü geçmiş ve kuzeye doğru dağılmıştı. Gondorluların çatışmalar sırasında gösterdiği, Sauron'un beklentisinin çok üzerine çıkan yiğitliği küçümsememekle beraber, Boromir ile Faramir'in düşmanı geri püskürtüp köprüyü yıkmayı başarmasının ancak saldırının asıl amacına ulaşıp ivme kaybetmesiyle mümkün olduğunu vurgulamalıyız.

Babam Yüzüktayfları'nın suya olan korkusuna hiçbir çalışmasında değinmez. Yukarıda aktarılmış olan pasajda Osgiliath'a düzenlenen saldırının ana gerekçelerinden biri olarak gösterilen bu korku, Kara Süvariler'in Shire'da izledikleri yolun anlatıldığı detaylı notlarda tekrar karşımıza çıkmaktadır: Hobbitlerin Erşehir Salı üzerinde nehri geçişinin hemen ardından (*Yüzük Kardeşliği* I/5) karşı kıyıda durmuş kendilerini seyrederken gördükleri Kara Süvari hakkında –ki bu, Dol Guldur'un kumandanı Khamûl'den başkası değildi; bu öyküdeki 1 numaralı nota bakınız– şöyle denir: "Onlarla beraber Yüzük'ün de nehri geçtiğinin gayet iyi farkındaydı; ama iki kıyı arasında akıp giden su, onun duyuları önünde bir duvar işlevi görüyor, Yüzük'ün karşı kıyıya geçtikten sonra ne yana götürüldüğünü anlamasına engel oluyordu." Baranduin Nehri'nin Elflerce kutsanmış sularına Nazgûl'ün dokunamayacağı bilgisi de buna eklenir. Ama Nazgûl'ün yolculukları sırasında karşılarına çıkan diğer ırmakları, örneğin "köprü harabelerinin oluşturduğu tehlikeli bir geçit" (sayfa 438-439) dışında hiçbir geçiş imkânı sunmayan Gri-sel'i nasıl aştığına açıklık getirilmez. Babam Yüzüktayflarının sudan çekinmesi fikrini öykünün geneline uygulamanın zorluğunu çeşitli notlarında kendisi de itiraf etmiştir.

Nazgûl'ün Anduin Vadileri'nden kuzeye yaptığı sonuçsuz kalan yolculuğa ilişkin öykünün B versiyonu az önce tam metnini sunmuş olduğumuz A versiyonu ile büyük ölçüde paralellik göstermekle beraber, aralarındaki tek fark, B'de Ülkenlerin yerleşim alanının o dönemde tamamen terk edilmiş olmadığı ve Ülken halkının halen orada yaşamakta olan artıklarının Nazgûl tarafından öldürülüp yurtlarından kaçmak zorunda bırakıldığı yazılıdır.[9] Söz konusu metinlerde bu olay için verilen kesin tarihler hem birbirleriyle hem de Yılların Öyküsü'nde verilmiş olan tarihlerle hafifçe farklılık göstermektedir; bu önemsiz farklılıklara bu incelememizde değinme gereği görmedik.

D versiyonunda ise Gollum'un, Dol Guldur'daki Orkların elinden kaçışından Yüzük Kardeşliği'nin Moria'nın batı kapı-

sından girişine kadarki dönemde ne gibi koşullar altında yolculuk ettiğine değinilmektedir. Bu metin kabataslak vaziyette bırakılmış olduğu için, editör tarafından bir miktar revizyondan geçirilmesi gerekmiştir.

Hem Elfler hem de Orklar tarafından takip edilen Gollum'un Anduin'i muhtemelen yüzerek geçtiği ve böylelikle Sauron'un peşine takmış olduğu hizmetkarları ektiği açıktı; yine de halen izini sürmekte olan Elflerden çekindiği için şimdilik Lórien yakınlarından geçmemeyi tercih eden (buna ancak daha sonraları, Yüzük'ün çekim gücüne dayanamayıp riske girmeyi göze aldığında cüret edecekti) Gollum çareyi Moria'ya saklanmakta buldu.[10] Bu olay muhtemelen, onun izinin tümüyle yitirildiği dönem olan o yılın sonbahar mevsiminde gerçekleşmiştir.

Sonrasında Gollum'un başından neler geçtiğini kesin olarak bilmek kabul edersiniz ki çok güç. Ne denli büyük acılar çekerse çeksin, böylesine güç durumlardan sağ çıkmak gibi eşine az rastlanır bir yeteneği vardı; ama Moria'da geçirdiği süre zarfında varlığının Sauron'un hizmetkarlarınca[11] fark edilmesi tehlikesini devamlı üzerinde hissetti, özellikle de hayatta kalmasını sağlayacak olan besin kaynaklarına ancak hırsızlık yoluyla ulaşabileceği koşullar altında. "Shire" denen yeri herkesten önce bulmayı esas hedefi olarak benimsediğinden, onun Moria'yı kendisini batıya ulaştıracak gizli bir geçit olarak gördüğü aşikar; ama çok geçmeden kayboldu ve yolunu yeniden bulması uzun zaman aldı. Yüzük Kardeşliği'nin dokuz üyesi oraya vardığında Gollum'un Moria'nın batı kapısına ulaşmasının üzerinden çok zaman geçmemiş olsa gerek. Batı kapısının nasıl açılabileceğine dair hiçbir bilgisi olmadığı kesin. Kapı ona devasa ve yerinden kımıldatılamaz bir yapı olarak görünmüş, üzerinde kilit veya başka bir manivela olmayıp sırf dışa doğru itmekle açılabildiği halde o bunu pek tabii ki keşfedememişti. Orklar ve dolayısıyla çalınacak yiyecekler Moria'nın doğu kapısına yakın kısımlarında kaldığından, kendisini herhangi bir besin kaynağından çok uzakta bulduğu şimdiki konumunda bünyesi günden güne zayıflıyor ve ümitsiz bir şekle bürünüyor-

du; haliyle, kapının nasıl açılması gerektiğini çözse bile bedeninde bunu başaracak kuvvet kalmamıştı.[12] Bu yüzdendir ki, Gandalf ve beraberindekilerin gelişi Gollum açısından talihin güzel bir cilvesiydi.

Kara Süvariler'in 3018 yılının eylül ayında Isengard'a gelişi ve sonrasında Gríma Solucandil'i yakalamasıyla ilgili kısım öykünün C versiyonunda A ve B'dekinden çok farklı konu edilmekte, C'deki metinde olaylar, Kireçışığı'nı geçip yeniden güneye yöneldikleri noktadan itibaren ele alınmaktadır. A ve B versiyonlarında Gandalf Orthanc'tan kaçtıktan iki gün sonra Nazgûl'ün Isengard'a ulaştığı belirtilir; Gandalf'ın kaçışını onlara haber veren Saruman, Shire hakkında ise hiçbir bilgisi olmadığını söyleyecek[13] fakat Gandalf'ın Edoras'a geldiğini haber vermek üzere Isengard'a doğru aceleyle yol alırken rastlayıp sorguya çektikleri Gríma Saruman'ın yalanını ele verecektir. Diğer yandan, C versiyonunda Kara Süvariler Isengard Kapısı'na vardığında Gandalf'ın halen kulede esir tutulmakta olduğu görülür. Yine aynı versiyonda, Mordor'un hizmetine girmenin beraberinde getirdiği tanımlanamaz dehşeti nihayet tüm benliğinde hisseden ve ümitsiz bir korkuya kapılan Saruman'ın ani bir kararla Gandalf'a teslim olduğu ve ondan özür ve yardım dilendiği belirtilir. Isengard kapısı önünde Kara Süvariler'i oyalayan Saruman, Gandalf'ı tutsak ettiğini ve onun ağzından bilgi koparmak için her çareye başvuracağını, ancak bu yöntemler işe yaramadığı vakit onu Dokuzlar'a teslim edeceğini söyler. Bunun ardından Saruman hızla Orthanc'ın zirvesine çıkar... ama Gandalf çoktan gitmiştir. Saruman'ın görebildiği tek şey, batan ayın ışıkları altında güneye, Edoras'a doğru kanat çırpmakta olan dev bir kartaldır.

Saruman'ın durumu şimdi daha da zorlaşmıştı. Gandalf kaçabildiğine göre Sauron'un Yüzük'e sahip olamaması ve nihayetinde yenilmesi ihtimali halen geçerliydi. Saruman zihninin derinliklerinde, Gandalf'ın sahip olduğu büyük güçleri ve ona her daim eşlik eden şu garip "şans perisini" idrak et-

mekteydi. Oysa kendisi, Dokuzlar'a karşı yapayalnız kalmıştı şimdi. Gandalf'ın girilip çıkılmasına imkânsız gözüyle bakılan Isengard'dan kaçmayı başarması karşısında öfkeye kapılarak kibri tekrardan kabaran ve aynı zamanda kıskançlık krizine giren Saruman'ın olaylara yaklaşımı bir kez daha değişti. Isengard Kapısı'na geri dönerek Kara Süvariler'e yalan söyledi ve Gandalf'ı itiraf ettirdiğini, onun ağzından laf koparmayı başardığını öne sürdü. Aynı bilgilere kendisinin de önceden sahip olduğunu inkâr ettiyse de, bunu yaparken Sauron'un onun aklından ve de kalbinden neler geçtiğinin pekala bilincinde olduğu gerçeğini hesaba katmamıştı.[14] "Barad-dûr'un Efendisi'ne bunu bizzat kendim haber vereceğim," dedi mağrur bir edayla, "bizi ilgilendiren önemli meseleler hakkında kendisiyle uzaktan haberleşiyoruz. Onun size vermiş olduğu görevle ilgili bilmeniz gereken tek şey, 'Shire denen şu yerin' nerede bulunduğudur. Mithrandir'in verdiği ifadeye göre bu ülke, kuzeybatı yönünde buradan dokuz yüz elli kilometre uzaklıkta bulunan, deniz kıyısındaki Elf diyarının sınırları içinde yer alıyor." Cadı-Kral'ın bile bu bilgi karşısında hoşnut kaldığını görmek Saruman'ın içini rahatlattı. "Sığlıklar'ın bulunduğu kesimde Isen'i geçmeli, sonrasında Dumanlı Dağlar'ın güney ucunu açıp Gri-sel üzerindeki Tharbad'a ulaşmalısınız. Bir an önce yola çıkın, bu arada ben, yaptıklarınızla ilgili efendinize rapor vereceğim."

Bu ustaca konuşma o an için Cadı-Kral'ı bile Saruman'ın Sauron'un güvenini sonuna dek kazanmış sadık bir müttefik olduğuna inandırmıştı. Bunun üzerine Kara Süvariler vakit geçirmeksizin Isengard Kapısı'ndan ayrılarak Isen Sığlıkları'na doğru hızla at sürdü. Her ne kadar bunun nafile olacağını tahmin etse de, Saruman onların peşi sıra Gandalf'ı arayıp bulmak üzere kurtlar ve Ork müfrezeleri yolladı; ama böyle yapmasının ardında başka sebepler de yatıyordu: Nazgûl'e karşı güç gösterisinde bulunmak, hattâ belki de onların kendisine yakın bölgelerde daha fazla oyalanmasını engellemek, bunun yanı sıra, kapıldığı öfkeyi Rohan toprakları üzerine kusup oradaki halka olabildiğince zarar vermek ve böylelikle ajanı Solucandil'in bi-

linçli olarak Théoden'in yüreğine yerleştirdiği ve onun kendisinden çekinmesine neden olan korkunun daha da kök salmasına yol açmak. Gerçekten de, Saruman'ın Gandalf'ın peşinden gönderdiği takipçilerden bazılarına, Isengard'dan ayrılalı çok uzun zaman olmayan ve o sıralar Edoras'a doğru yoluna devam eden Solucandil'e iletilmek üzere mesajlar verilmişti.

Kara Süvariler'i başından savan Saruman sonrasında Orthanc'a kapanıp ciddi ve korkutucu düşüncelere daldı. Anlaşılan o ki, aklında hâlâ uygun zaman gelinceye dek oyalama taktikleri benimseme fikri vardı ve bu arada Yüzük'e kendisi sahip olma ümidini de yitirmemişti. Shire'a ulaşmaları için Dokuzlar'a vermiş olduğu yol tarifinin onların işini kolaylaştırmaktan çok onlara köstek olacağını düşünüyordu, çünkü o güzergaha Kolcular'ın muhafızlık ettiğini biliyordu ve (rüyalarında yankılanan kehanetler üzerine Boromir'in üstlendiği misyondan da haberdar olmasından ötürü) Yüzük'ün çoktan Shire'dan ayrılıp Ayrıkvadi yoluna düştüğünün farkındaydı. Sonra, daldığı derin düşüncelerden bir çırpıda sıyrılıp çevresine emirler yağdırdı ve toplayabildiği tüm casusları, gözcü kuşları ve diğer ajanları Eriador'un dört bir yanına saldı.

Gríma'nın Yüzüktayfları tarafından yakalanışına ve Saruman'ı ele verişine bu versiyonda değinilmemiştir; ne de olsa, öyküdeki konu akışına göre, hem Gandalf'ın Edoras'a varıp Kral Théoden'i uyarmayı denemesinin hem de Gríma'nın buna karşılık Saruman'ı uyarmak üzere Isengard'a doğru yola çıkmasının Kara Süvariler henüz Rohan'dan ayrılmamışken gerçekleşebilmesine zamanlama bakımından olanak yoktur.[15] Dokuzlar, Saruman'ın kendilerine yalan söylemiş olduğu gerçeğiyle ancak üzerinde Shire'a ait haritalar taşıyan bir adam yakaladıklarında yüzleşeceklerdi (sayfa 556); gerek bu adamın kimliği gerekse Saruman'ın Shire ile ilgili çevirdiği dolaplar söz konusu versiyonun ilerleyen safhalarında açıklanmaktadır.

Kara Süvariler Enedwaith üzerinde bir hayli yol alıp Tharbad yakınlarına nihayet varmıştı ki, onlar açısından büyük şans olarak nitelenebilecekken Saruman için felaketle sonuç-

lanacak,[16] Frodo içinse büyük tehlike doğuracak bir olay yaşandı.

Saruman Shire ile ilgilenmeye başlayalı uzun zaman oluyordu... çünkü kendini onun her hareketinden kuşku duymaya şartladığı rakibi Gandalf da aynını yapmıştı; üstelik "Buçuklukların Yaprağı" adı verilen yabani otun da müptelası haline gelmişti (böyle yapmakla bu otu tüttürmeyi alışkanlık haline getiren Gandalf'ı gizliden gizliye bir kez daha taklit etmiş oluyordu) ve bu ottan devamlı tedarik etme ihtiyacı duyduğu halde (Gandalf'ın bu ota olan tiryakiliğini bir kez alaya almış olduğu için) kendi düşkünlüğünü açığa vurmayı gururuna yediremiyor, müptelalığını sır gibi saklıyordu. Saruman'ın bir gözünü her daim Shire'ın üzerinde tutmasına çok geçmeden başka sebepler de eklendi. Nüfuz alanını genişletmeyi seviyor, hele Gandalf'ın etki alanındaki bir bölgede gücü artarsa bundan daha da hoşnut kalıyordu; bir süre sonra, "yaprağı" satın almakta kullandığı paranın kendisine Shire'da itibar kazandırdığını ve bazı Hobbitleri, özellikle de pek geniş ekim alanlarına sahip Belkuşak sülalesinden ve bir de Torbaköylü Baggins ailesinden olanları yozlaştırdığını fark etti.[17] Diğer yandan, Gandalf'ın zihninde Shire'ı Yüzük'le bir şekilde ilintililendirdiği yönünde giderek yoğunlaşan bir kuşku besliyordu. Öyle olmasa Gandalf bu sefil halkı niye bu denli gözetsindi ki? Bunun üzerine Shire ile ilgili ayrıntılı bilgi toplamaya başladı; bölgenin önde gelen kişileri ve ailelerin yanı sıra oradan geçen yollar ve daha başka pek çok unsur hakkında araştırmalarını sıklaştırdı. Söz konusu bilgileri toplarken Shire bünyesinde yaşayan, Belkuşak ve Torbaköylü Baggins ailelerinin hizmetinde maaşlı olarak çalışan kişileri kullandı, bilgileri edinip kendisine iletenler ise Bozdiyar kökenli İnsanlardı. Gandalf bu konu hakkında onunla işbirliğine gitmeyi ve bildiklerini kendisiyle paylaşmayı reddedince, Saruman çabalarını ikiye katladı. Kolcular bu yeni gelişmeler karşısında kuşkuya kapılsa da, Saruman'ın hizmetkarlarının bölgeye girişini engellemek için herhangi bir teşebbüste bulunmadılar... Çünkü Gandalf onları uyarabilecek durumda değildi ve o Isengard'a gittiğinde

Saruman Kolcularca halen müttefik olarak tanınıyordu.

Saruman'ın en güvenilir uşaklarından biri (damarlarında Ork kanı taşıdığını düşünen pek çoklarınca ülkesi Bozdiyar'dan kovulan zorba bir kanun kaçağı) "yaprak" ve daha başka malzemelerin satın alımıyla ilgili görüşmelerini tamamlayıp bir süre önce Shire sınırından dönmüştü. Aynı dönemde Saruman savaş çıkması ihtimaline karşı Isengard'ın erzak depolarını doldurmakla meşguldü. Bunun üzerine, söz konusu adamı sonbahar gelmeden pek çok ürünün Isengard'a sevkini sağlamak üzere tekrardan Shire'a gönderdi.[18] Ona eğer mümkünse Shire'a sızmasını ve son dönemde tanınmış kişiler içinde bölgeyi terk eden biri olup olmadığı konusunda ahalinin ağzını aramasını tembihledi. Adam yanına haritalar, isim listeleri ve Shire ile ilgili çeşitli bilgiler içeren notlar da almıştı.

Tam da o sırada Gri-sel'i geçmek üzere Tharbad'a yaklaşmış bulunan Kara Süvariler'den bazıları bu Bozdiyarlı'nın yolunu kesti. Dehşete kapılan adam Cadı-Kral'ın huzuruna dek yaka paça sürüklendi ve onun tarafından sorguya çekildi. Canını ancak Saruman'a ihanet edip kendisine verilmiş olan görevin detaylarını itiraf etmekle kurtarabildi. Böylece Cadı-Kral Saruman'ın Shire'ın yerini ve bu yöre hakkında daha pek çok şeyi öteden beri bildiğini öğrendi ve onun istemesi halinde bu bilgileri Sauron'un hizmetkarlarıyla paylaşabileceği, hem gerçek bir müttefik olması itibariyle bunları hiç çekinmeksizin paylaşması gerektiği sonucuna vardı. Bu arada Cadı-Kral da işine yarayacak fazlaca bilgi edinmekten geri kalmadı, özellikle de kendisini en çok ilgilendiren isim hakkında: *Baggins*. Ziyaret edilip araştırılmak üzere ilk etapta Hobbitköy'ün seçilmesi de bundandı.

Cadı-Kral olayın içyüzünü şimdi daha belirgin görebiliyordu. Bölge hakkında, özellikle de Cardolan yöresindeki, şimdilerde Höyük Yaylaları diye anılan ve vaktiyle bizzat kendi göndermiş olduğu iblislerin halen kol gezdiği Tyrn Gorthad'a ilişkin, Dúnedain'e karşı savaş verdiği o çok eski zamanlara dayanan bazı bilgilere de sahipti.[19] Efendisinin Shire ile Ayrıkvadi arasında bazı hareketler olduğuna yönelik kuşkular bes-

lediğini sezen Cadı-Kral, coğrafi konumunu gayet iyi hatırladığı Bree'yi de hiç olmazsa bilgi toplama açısından önemli bir nokta kabul ediyordu.[20] Bunun üzerine Korkunun Gölgesi adı verilen uğursuz tılsımını Bozdiyarlı'nın üzerine yerleştirip onu casusluk yapmak üzere Bree'ye gönderdi. Sıçrayan Midilli Hanı'ndaki kısık gözlü güneyli bu Bozdiyarlı'nın ta kendisidir.[21]

B versiyonunda ise Kara Süvariler'in liderinin Yüzük'ün Shire'da olup olmadığını bilmediği, bunu kontrol edip keşfetme işinin kendisine düştüğü vurgulanır. Shire onun Ülkenlere yapmış olduğuna benzer amansız ve ani bir saldırı için fazla genişti; burada elden geldiğince gizli ve varlığını çevreye olabildiğince az hissettirecek şekilde hareket etmesi, bir yandan da bölgenin doğu sınırlarını gözetim altında bulundurması gerekmekteydi. Bunun üzerine beraberindeki Süvariler'den bazılarını, etrafa dağılıp bölgeyi mekik dokur gibi bir baştan bir başa taramaları için Shire içlerine yolladı; bunlardan biri olan Khamûl, Saruman'ın notlarından hareketle "Baggins denen şu tipin" yaşadığı Hobbitköy'ün (1 numaralı nota bakınız) yerini tespit edecekti. Cadı-Kral ise Yeşilyol'un Höyük Yaylaları ile Güney Yaylalar arasında dar bir boğaz oluşturduğu Andrath'a kamp kurmuş,[22] bazı diğer yardımcılarını bölgenin doğu sınırlarını kolaçan etmeye gönderirken kendisi de Höyük Yaylaları tarafına gitmişti. Kara Süvariler'in bu dönemdeki hareketleriyle ilgili alınmış bazı notlarda Cadı-Kral'ın birkaç günlüğüne Höyük Yaylaları'nda kaldığı ve bu süre zarfında orada uykuda bulunan, Elflere ve İnsanlara düşman tüm kötü ruhları ve iblisleri uyandırıp Yaşlı Orman ile Höyük Yaylaları'na kendisi adına gözcülük etmek üzere konuşlandırdığı yazılıdır.

(iii)
Gandalf, Saruman ve Shire Üzerine

Aynı dönemde kaleme alınmış bir dizi çalışmada, Saruman'ın önceki dönemde Shire ile kurduğu ilişkiler üzerine, özellik-

le de "Buçuklukların yaprağı" şeklinde anılan ve "kısık gözlü güneyli" ile de ilişkilendirilen (sayfa 569) yabani ot hakkında tamamlanmadan bırakılmış pek çok nota rastlanır. Aşağıdaki metin bu versiyonlardan yalnız biri olup, diğerlerine oranla daha kısa kalmakla beraber içlerinde metinsel açıdan en çok bütünlük arz edendir.

Saruman çok geçmeden Gandalf'ı kıskanmaya başlamış, her ne kadar Gandalf güçlerini açığa vurmaktan kaçınsa ve çevresinde saygı ya da korku uyandırmak gibi bir heves taşımasa da, Saruman'ın bu duygusu gizli tutula tutula derinleşen ve Gri Gezgin'in kendisinden daha güçlü ve Orta-Dünya halkları üzerinde kendisinden daha büyük etkiye sahip olduğunu bilmekten dolayı ona gittikçe daha fazla acı veren bir nefrete dönüşmüştü. Saruman Gandalf'a saygı duymuyor fakat aklından geçenleri ne ölçüde sezebildiğini bir türlü kestiremediği rakibinin sözlerinden ziyade sessizliğinin körüklediği korku onun yüreğinde giderek kabarıyordu. Zamanla Gandalf'a diğer Arifler'e nazaran daha az saygı duyduğunu alenen belli eder oldu; onun her söylediğine itiraz edip tavsiyelerini küçümsemek için adeta hazır bekliyor, söylediği her şeyi aklının bir köşesine yazıp sonradan değerlendirmeyi ve yaptığı işleri olabildiğince sıkı takip etmeyi ihmal etmiyordu.

Saruman'ı normal koşullar altında dikkatini en ufak şekilde celbetmeyecek Buçukluklar ve de Shire üzerine eğilmeye yönelten de bu hareket tarzı ve düşünceler olmuştu. Rakibinin görünürde hiçbir kayda değer özelliği olmayan bu önemsiz halka gösterdiği ilgi ile bırakın Güç Yüzüğü'nü, Divan'ın üzerinde görüşmeler yaptığı konular arasında dahi bir ilinti kuramamıştı ilkin. Zira başlangıçta böyle bir bağ gerçekten de yoktu; Gandalf'ın Küçük Ahali'ye olan ilgisinin onlara duyduğu merhametle karışık sevgiden ileri geldiği söylenebilir... Yüreği, yeni yeni uyanmaya başlayan zihninin henüz yakalayamadığı bazı derin önsezilere kapılmadıysa tabii. Ne de olsa Shire'ı yıllardan bu yana kimseden gizlemeksizin ziyaret eder, merak edenlere oranın ahalisiyle ilgili şeyler anlatmaya bayılırdı; onun bu hevesini alayla karşılayan Saruman ise

Gandalf'ın anlattıklarını ortalıkta boş boş dolaşan yaşlı bir gezginin deli saçmaları olarak görse de içinde uyanan merakı dizginleyemiyordu.

Gandalf'ın Shire'ı sık sık ziyaret etmesi karşısında orada dikkate değer ne bulunabileceğini merak eden Saruman nihayet kendisi de Shire'a bazı ziyaretler yapma kararı aldı, fakat rakibinin aksine o, ziyaretlerini sahte bir kimlik altında ve olabildiğince gizli yürütüyordu; bölgenin tüm coğrafi özellikleri hakkında notlar tutup bir yandan yöre halkının huyunu suyunu da öğrenerek, bilmeye değer her şey hakkında fikir sahibi olduğuna kanaat getirinceye kadar bu keşif gezilerini sürdürdü. Oraya bizzat gitmenin kendisine artık herhangi bir fayda sağlamayacağı ve akıllıca bir iş olmayacağını düşünmeye başladığında bile, casuslarını ve hizmetkarlarını Shire'ın merkezine veya etrafı kolaçan etmek üzere bölge sınırlarına göndermekten geri kalmadı. Çünkü hâlâ bir şüphe vardı içinde. Divan'ın diğer üyelerinin her birinin kendi gücünü artırmaya yönelik derin ve uzun vadeli politikalar benimsediğini ve yaptıkları her şeyin şöyle veya böyle bu planlarla ilgili olduğunu düşünecek kadar fesatlaşmıştı. Çok sonraları Gollum'un Yüzüğü'nün bir Buçukluk tarafından ele geçirildiğini öğrenince Gandalf'ın başından beri bunu bildiği sonucuna vardı; onu en çok sarsan da bu olmuştu çünkü Yüzükler'le ilgili her şeyi özel ilgi alanı olarak görmeye alıştırmıştı kendini. Gandalf'ın ona olan güvensizliği Saruman'ın öfkesini daha da kamçılamıştı.

Saruman'ın gizli saklı gezileri ve casusları yoluyla Shire'ı gözetim altına almasının ilk başlarda herhangi kötü bir amaç gütmediği ve bu tertiplerin onun sırf kendi gururunu okşamak üzere düzenlediği budalaca bir girişimden ibaret olduğuna dikkat çekelim. Kendisine rapor edilmek için bile fazlaca yetersiz görülen küçük ayrıntılar veya olayların ne denli büyük önem taşıyabileceği işin sonunda anlaşılacaktı. Gandalf'ın "pipo-otu" ismini verdiği (ve başka hiçbir övünç kaynakları olmasa bile Küçük Ahali'ye saygı duyulması için başlı başına bir sebep olarak nitelediği) nebata olan düşkünlüğü karşısında bu ota burun kıvırır görünen Saru-

man, gözden uzak bir yerde onu denemiş ve kısa süre içinde kendisi de müptela olup çıkmıştı; sırf bu sebeple Shire onun gözündeki önemini koruyordu. Öte yandan, sırrının açığa çıkmasından ve Gandalf'ı taklit ettiği ve üstelik bunu gizlice yaptığı düşünülerek ona yöneltmiş olduğu alayların daha da beter şekilde kendi üzerine çevrilmesinden ölesiye korkuyordu. İçinde henüz en ufak şüphe uyanmamışken, Shire'ın muhafızlarca korunmadığı ve bölgeye giriş-çıkışın halen serbest olduğu ilk dönemlerde bile orayla ilgili her tür işini mutlak bir gizlilik içinde görmesinin ardında yatan asıl gerekçe buydu. Sırf bu sebepten Saruman oraya bizzat gitmeye de son verdi, çünkü faaliyetlerinin Buçuklukların meraklı gözlerinden kaçmadığı haberini almıştı; öyle ki, kimi zaman gri kimi zamansa kızıl-kahve tonlarda bir pelerine sarınmış yaşlı bir adamı ağaçların arasında gizlice dolaşırken veya batan güneşin son ışıkları altında karanlığa karışırken gören bazıları onun Gandalf olduğu yanılgısına kapılıyordu.

Bu tür söylentilerin yayılıp Gandalf'ın kulağına dek gitmesinden korkan Saruman bu aşamadan sonra bir daha Shire'a uğramadı. Oysa Gandalf onun ziyaretlerinden öteden beri haberdardı ve bunların ne amaçla yapıldığını tahmin etse de bunun Saruman'ın sayısız sırrı içinde en zararsızı olduğunu düşünerek gülüp geçiyordu; yine de konuyu kimseye açmadı, çünkü o, bir başkasının utanca düşmesinden memnuniyet duyacak biri asla değildi. Ne var ki, gün gelip de onun Shire hakkındaki bilgilerinin büyük tehlike doğuracağını ve zaferi tırnak payıyla kaçıracak ölçüde düşmanın pençesine yaklaştıracağını o an için tahmin edemese bile, hareketlerinden ve beslediği niyetlerden kuşku duyduğu Saruman'ın ziyaretlerinin kesilmesi onu hoşnut bırakmıştı.

Başka bir versiyonda, Gandalf'ın "pipo-otu"na olan tutkusunun Saruman tarafından nasıl açıkça alaya alındığı anlatılır:

Gandalf'a duyduğu nefret ve de korku son dönemde giderek artan Saruman onunla karşılaşmaktan kaçınmaya başlamış, ikili

Ak Divan toplantıları dışında birbirini hemen hiç görmez olmuştu. "Buçuklukların Yaprağı"nın gündeme ilk gelişi 2851 yılında gerçekleşen büyük Divan toplantısında yaşandı, sonradan farklı bir gözle görülecek olan bu mesele o an için vakit geçirmelik bir eğlence konusu olarak algılanmıştı. Ayrıkvadi'de toplanan bu Divan sırasında (daha önce buna benzer bir toplantıda hiç yapmadığı bir şey yapıp) sessizce bir köşeye çekilen Gandalf, adeta kendisini diğer üyelerden soyutlayarak ara vermeksizin piposunu tüttürmeye koyulmuştu. Söz alıp konuşmaya başlayan Saruman ise Gandalf'ın önceki tavsiyelerinin aksine görüş beyan ediyor ve Dol Guldur'a henüz saldırılmaması gerektiğini öne sürüyordu. Gandalf'ın sessizliği ve ortalığa yaydığı dumandan rahatsız olan Saruman Divan dağılmadan önce ona takılmadan edemedi: "Başkaları hayati meseleler üzerine ciddi tartışmalara girerken, senin şu ateş ile duman karışımı oyuncaklarınla oynaman beni hiç şaşırtmıyor doğrusu Mithrandir."

Bu sözleri gülerek karşılayan Gandalf şöyle cevap verdi: "Bu otu sen de içseydin şaşırmana gerek kalmazdı zaten. Kafanın içindeki gölgelerin geride berrak bir zihin bırakarak bu dumanla beraber süzülüp gittiğini görürdün. Bu otu tüttürmek kişiye sabır veriyor ve yalan yanlış konuşmalar karşısında sinirlerine hakim olmayı mümkün kılıyor. Ama bu oyuncağın benim buluşum olduğu söylenemez. Batının uzak diyarlarından birinde yaşayan Küçük Ahali'nin alışkanlıklarından biridir bu: Sizin o mağrur politikalarınız içinde kendine yer bulamasa da, her daim neşeli kalmayı başaran saygıdeğer bir halktır onlar."

Bu yanıt Saruman'ı hiç yatıştırmamış olacak ki (çünkü o, kendisine kibarca yöneltilmiş olsa da hiçbir nükteli sözü içine sindiremezdi), soğukça şöyle dedi: "Huyun olduğu üzere şaka yollu konuşuyorsun, Usta Mithrandir, son dönemde böyle eften püften şeylere merak sardığının gayet farkındayım: Yabani otlar, vahşi doğada bulunan ıvır zıvır şeyler ve de çocuksu topluluklarla bozdun kafayı. Anlaşılan yapacak daha önemli bir işin yok; vaktini nasıl harcaman gerektiğini sana öğretecek değiliz tabii, dostlarını

seçmekte de serbestsin. Ama böyle gezgin hikâyelerine yer bırakmayacak kadar karanlık bir dönemden geçtiğimiz kanısındayım, basit köylülerin öykülerine harcayacak vaktim yok açıkçası."

Bu defa gülmedi Gandalf; Saruman'ın sözlerini karşılıksız bırakmış, bir yandan keskin gözlerle onu süzmeye devam ederek piposundan derin bir nefes çekip peşindeki daha küçük duman halkalarıyla süzülerek yükselen kocaman bir duman bırakmıştı havaya. Sonra, elini onları kavramak ister gibi havaya kaldırmasıyla beraber bu halkalar dağılıverdi. Ardından ayağa kalktı ve Saruman'a herhangi bir cevap verme gereği duymadan oradan ayrıldı; Saruman ise yüzünde derin bir kuşku ve hoşnutsuzluk ifadesiyle, hiç ses çıkarmaksızın olduğu yerde bir süre kalakalmıştı.

Öykünün bu kesiti belki yarım düzine metinde karşımıza çıkar ve içlerinden birinde Saruman'ın şu yönde şüphelere kapıldığından bahsedilir:

Gandalf'ın havaya üflediği halka halka dumanla ne ima etmeye çalıştığına kafayı takan (ve her şeyden önce, bu pek olası görünmese de, söz konusu hareketin Buçukluklar ve de Güç Yüzüğü ile ilgili şu son derece önemli meseleyle bir bağı bulunup bulunmadığını çözmek isteyen) Saruman, Gandalf gibi ünlü birinin Buçukluklar gibi önemsiz bir topluluğa bu denli ilgi göstermesinin sırf onlara olan sevgisinden kaynaklanmadığını düşünüyor, olayın perde arkasında başka sebepler yattığından şüpheleniyordu.

Diğer bir versiyonda ise (gerçi bunun üzeri karalanmış) Gandalf'ın niyeti açıkça belirtilmiş:

Gandalf'ın onun küstahlığına tepki olarak havaya halka şeklinde dumanlar üflemek yoluyla, Yüzükler'e sahip olma tutkusunun Saruman'ın içinde giderek büyüyerek onun faaliyetlerine yön vermeye başladığının farkında olduğunu ve ne kadar çabalarsa çabalasın Yüzükler'in onun avuçları arasından er geç sıyrılıp gideceğini ona belli etmek istemesi, tuhaf bir rastlantı. Çünkü o dönemde

Gandalf'ın Buçukluklar (hele de onların ot tüttürme alışkanlığı) ile Yüzükler arasında bağ olduğuna yönelik herhangi bir düşünce henüz beslemediği ortada.[23] Çünkü böyle bir şüphesi olsa, az önce tarif edilen hareketi kesinlikle yapmazdı. Ne var ki, zamanı gelip de Buçukluklar geri kalan her şeyden daha önemli olan bu meseleye gerçekten bulaşınca, Saruman Gandalf'ın bu gerçeği çok önceden bildiği ve buna rağmen onu ne kendisiyle ne de Divan'la paylaştığı fikrine kapılacaktı... Saruman gibi birinden de ancak böyle bir sonuca varması beklenirdi zaten: Yüzük'e kendisi sahip olmak ve böylelikle rakiplerini safdışı bırakmak.

Yılların Öyküsü'nde 2851 yılının karşısına Ak Divan'ın toplantısı not düşülmüştür; Divan'ın oturumu sırasında Dol Guldur'a vakit geçirilmeden saldırı düzenlenmesi konusunda ısrar eden Gandalf'ın bu önerisinin Saruman tarafından bertaraf edildiği vurgulanıyor. Bu maddeyle ilgili girilmiş bir dipnotta ise şöyle deniyor: "Sonradan anlaşıldığı üzere Saruman daha o tarihlerde Tek Yüzük'ü ele geçirme ve kendi çıkarına kullanma arzusu güdüyor ve eğer Sauron bir süreliğine rahat bırakılacak olursa, hiç durmadan efendisini arayan Yüzük'ün ona kavuşmak üzere kendini açığa vuracağı ümidi besliyordu." Az önce okumuş olduğunuz metinde Gandalf'ın Ak Divan'ın 2851 yılındaki toplantısı sırasında Saruman'ın bu tür düşünceler taşıdığından şüphelendiği belirtilir; ama babam daha sonraları Gandalf'ın Radagast ile olan buluşmasıyla ilgili Elrond'un Divanı'nda anlattıklarından yola çıkarak, onun Orthanc'a hapsedilene kadar Saruman'ın ihanet içinde olduğuna (veya Yüzük'ü kendisi için istediğine) dair ciddi anlamda bir şüpheye henüz kapılmamış olduğu yorumunu yapmıştır.

NOTLAR

1. Yılların Öyküsü'nde 2951 yılının karşısına Sauron'un Dol Guldur'u yeniden ele geçirmek üzere iki değil üç Nazgûl yolladığı yazılmıştır. Bu hususa ilişkin karşımıza çıkan iki farklı ifade ancak Dol Guldur'a yollanan Yüzüktayfları'ndan birinin daha sonra Minas Morgul'a geri dön-

düğü varsayımıyla uzlaştırılabilir, ama ben Yılların Öyküsü'nün derlendiği dönemde mevcut metnin bir öncekinin yerine geçirilmiş olmasını daha güçlü bir ihtimal olarak görüyorum; bu öykünün tercih edilmeyip gündemden düşürülmüş bir diğer versiyonunda Dol Guldur'da sadece bir Nazgûl bulunduğundan {Khamûl ismiyle değil, "İkinci Komutan (Kara Doğulu)" şeklinde anılıyordu}, diğerininse baş haberci sıfatıyla Sauron'un yanında kaldığından bahsedildiğini unutmayalım... Kara Süvariler'in Shire'daki faaliyetlerinin ayrıntısıyla konu edildiği bazı notlar incelendiğinde, Hobbitköy'e gelip Gaffer Gamgee ile görüşen ve sonrasında Hobbitleri Kütük'e giden yol boyunca takip edip Erşehir Salı'nın bulunduğu iskelede kıl payı elinden kaçıran Yüzüktayfı'nın Khamûl olduğu anlaşılıyor (sayfa 445). Ormansaray Köyü'ne yukarıdan bakan sırtta çığlıklar atarak yanına gelmesini sağladığı ve birlikte Çiftçi Tırtıl'ı ziyaret ettikleri diğer Süvari ise onun "Dol Guldur'dan bu yana yol arkadaşı" olarak tanımlanmıştır. Aynı metinde Khamûl hakkında Kara Kumandan'ın kendisinden sonra Nazgûl içinde Yüzük'ün varlığını hissetme yetisi en gelişmiş olanı denmekle beraber onun gün ışığı tarafından gücü en çok emilen ve aklı en fazla karışan Yüzüktayfı olduğu da vurgulanır.

2. Gerçekten de, sırf Nazgûl'e olan korkusu yüzünden Moria gibi bir yere saklanma cüreti gösterebilmişti. [Yazarın notu.]
3. Bruinen Nehir Geçidi'nde, Cadı-Kral ve iki Nazgûl daha, az önlerinde ilerlemekte olan Yüzük'ün varlığı onları cezbettiğinden suya girme cesareti göstermiş, diğerleri ise Glorfindel ve Aragorn tarafından nehre doğru sürülmüştü. [Yazarın notu.]
4. Elrond'un Divanı'nda da ifade ettiği gibi, Gandalf onu sorguya çektiği sırada Gollum Thranduil'e bağlı Elflerin elinde tutsaktı.
5. Elrond'un Divanı'nda anlattığına göre Gandalf Minas Tirith'ten ayrıldıktan sonra "Aragorn'un beraberinde rehine olarak sürüklediği Gollum adında bir yaratıkla o taraftan geçtiğine dair Lórien'den mesajlar" almıştı.
6. Gandalf bundan iki gün sonra Thranduil'in topraklarına varmış ve 29 Mart günü sabahın erken saatlerinde oradan ayrılmıştı. Yolculuğunun Carrock'tan sonraki kısmına at sırtında devam ettiyse de, geçmek zorunda olduğu Dumanlı Dağlar'daki Yüksek Geçit halen önünde uzanıyordu. Ayrıkvadi'de yorgunluktan bitap düşmüş olan atını dinlenmiş bir diğer atla değiştirdikten sonra yoluna son sürat devam etti ve toplam mesafesi bin iki yüz seksen kilometreye yaklaşan bir seyahatin ardından 12 Nisan günü akşam saatlerinde Hobbitköy'e ulaştı. [Yazarın notu.]

7. Osgiliath'a yapılan saldırının tarihi hem burada hem de Yılların Öyküsü'nde 20 Haziran olarak belirtilmektedir.
8. Buradaki ifade hiç şüphesiz Boromir'in Elrond'un Divanı'nda söyledikleriyle bağlantılıdır: "Orada daha önce hiç hissetmediğimiz bir güçle karşı karşıya olduğumuzu anlamamız uzun sürmedi. Bazıları bunun çıplak gözle görülebildiğini ve karalara bürünmüş bir atlının ayışığı altında tüm heybetiyle yükselen karanlık silueti olduğunu öne sürüyordu."
9. 1959 yılında yazdığı bir mektupta babam şöyle der: "2463 senesi [Yılların Öyküsü'ne göre aynı zamanda Ülken Déagol'un Tek Yüzük'ü bulduğu yıldır da] ile Gandalf'ın Yüzük'le ilgili özel araştırmalarını başlatması arasında geçen zamanda (500 yıllık bir sürece denk gelmektedir) bu halkın [Ülkenlerin] soyunun (tabii ki Sméagol haricinde) tükendiği, geri kalan olduysa bile bunların da Dol Guldur'un güçleri tarafından uzaklara sürüldüğü anlaşılıyor."
10. Az önceki 2 numaralı nota göre Gollum Nazgûl'ün korkusundan Moria'ya sığınmak durumunda kalmıştır; buna paralel olarak sayfa 552-553'te, Morgul Lordu'nun arayışlarına Ferah Nehir'in kuzeyinde devam etme gerekçesinin Gollum'u bulma ümidi olduğu öne sürülmektedir.
11. Bunların gerçekte pek de kalabalık olmadığı anlaşılıyor; ama belli ki sayıları, Balin'in adamlarından daha iyi silahlanmış veya daha hazırlıklı veya sayıca çok daha fazla olmayan herhangi bir düşmanı dışarıda tutmaya yetiyordu. [Yazarın notu.]
12. Cücelere göre bu, genelde iki kişinin itmesiyle gerçekleşirdi; fakat çok çok güçlü bir Cücenin de kapıyı tek başına iterek açması mümkündü. Moria terk edilmeden önce batı kapısının iç tarafında kapı muhafızları bulundurulur, bunlardan en az biri daima orada beklerdi. Bu sayede tek bir kişinin bile Moria'ya izinsiz girip-çıkmaması (kaçmaya yeltenen birinin de gözden kaçırılmaması) temin edilmiş oluyordu. [Yazarın notu.]
13. A versiyonunda Saruman Yüzük'ün nerede saklı tutulduğundan haberi olmadığını öne sürer; B versiyonunda ise "aradıkları ülke hakkında hiçbir şey bilmediğini iddia eder." Fakat aradaki bu nüans farkının anlamsal olmayıp, sırf değişik kelime kullanımından kaynaklandığı anlaşılıyor.
14. A versiyonunda Sauron'un bu dönemde *palantíri* yardımıyla nihayet Saruman'ın gözünü korkutmaya başladığı ve o bildiklerini ne kadar kendine saklamaya çalışsa da Saruman'ın düşüncelerini genellikle okuyabildiği belirtilir. Böylelikle Sauron, Yüzük'ün bulunduğu yer konusunda Saruman'ın bazı tahminleri olduğunu öğrenmiş, Saruman ise asıl bilginin elinde tutsak bulunan Gandalf'ta olduğunu açığa vurmuştu.

15. Yılların Öyküsü'nde 18 Eylül 3018 başlığı altında şunlar yazılıdır: "Gandalf sabahın erken saatlerinde Orthanc'tan kaçar. Kara Süvariler Sığlıklar'ın bulunduğu noktada Isen Nehri'ni geçer." Yüzüktayflarının Isengard'a yaptığı ziyarete değinilmemesinden hareketle bu verinin özete indirgenmiş olduğu ve öykünün C versiyonunda anlatılan şekline dayandırıldığı söylenebilir.
16. Saruman'ın maskesinin düşürülmesi sonrası Sauron ile onun arasında yaşananlara hiçbir versiyonda değinilmemektedir.
17. Lobelia Belkuşak Otho Torbaköylü Baggins ile evlenmişti; bu ikilinin oğlu Lotho Yüzük Savaşı döneminde Shire'ın kontrolünü ele geçirmiş ve "Şef" olarak anılmaya başlanmıştı. Frodo ile yaptığı görüşme sırasında Çiftçi Pamuk, ona Lotho'nun Güneydirhem'de bulunan yaprak ekim alanları hakkında bilgi vermişti. (*Kralın Dönüşü* VI/8).
18. Olağan yol, Grisel'i Tharbad'da geçip (doğruca Isengard'a gitmektense) ürünlerin Saruman'a çok daha büyük bir gizlilik içinde sevk edilebildiği Bozdiyar topraklarına girmekti. [Yazarın notu.]
19. *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iii, *Kuzey Krallığı ve Dúnedain*): "Cardolan'daki Dúnedain halkının sonu bu dönemde [Gondor'a 1636 senesinde ulaşan Büyük Salgın sırasında] gelmiş, bunu takiben Angmar ve Rhudaur'dan çıkagelen kötü ruhlar bu yöredeki terk edilmiş tepelere yerleşmişti."
20. Kara Kumandan pek çok konuda engin bir bilgiye sahip olduğuna göre, onun Buçukluklar'ın ülkesi Shire'ın nerede bulunduğu hakkında hiçbir fikre sahip olmaması biraz garip kaçıyor; Yılların Öyküsü'ne göre Cadı-Kral'ın kuzeye, Angmar'a geldiği dönem olan Üçüncü Çağ'ın on dördüncü yüzyılı başlarında Hobbitler çoktan Bree'ye yerleşmişti.
21. Bu hususla ilgili *Yüzük Kardeşliği* I/9'a bakınız. Yolgezer ve Hobbitler Bree'den ayrılmak üzere harekete geçip (*Yüzük Kardeşliği* I/11), Bill Ferny'nin Bree eteklerindeki evine uğradıkları sırada gözüne bir Bozdiyarlı ilişen ("şaşıya çalan kısık gözlerle sinsi sinsi etrafı tarayan bet suratlı biri") Frodo içinden şöyle geçirir: "Bu adamın damarlarında yarıdan fazla Goblin kanı akıyor olsa gerek."
22. Gandalf'ın Elrond'un Divanı'nda söylediklerini hatırlayalım: "Komutanları Bree'nin bir hayli güneyindeki bir noktada gözlerden uzak kalmayı sürdürdü."
23. Bu alıntının kapanış cümlesi de gösteriyor ki, çıkarılması gereken anlam şudur: "Buçuklukların gelecekte Yüzük'le ilgili meselelere bulaşacağı o an için Gandalf'ın aklına dahi gelmiyordu." Üstelik Ak Divan'ın 2851 yılındaki toplantısı, Bilbo'nun Yüzük'ü buluşundan doksan sene önce gerçekleşmişti.

V

ISEN SIĞLIKLARI MUHAREBELERİ

Saruman'ın Rohan'ı ele geçirmesi önündeki başlıca engel, Théodred ile Éomer'in varlığıydı: Kendilerini krallarına adamış ve biri öz oğlu diğeri ise kız kardeşinin oğlu olması dolayısıyla onun gözünde paha biçilmez değere sahip, azimli adamlardı bunlar; kralın sağlığı bozulmaya başlayınca Gríma'nın onun üzerinde sahip olduğu ve giderek artırdığı etkiyi zedeleyip ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu durum 3014 yılı başlarında, Théoden altmış altı yaşındayken baş göstermişti; buradan hareketle, her ne kadar Rohirrim arasında seksen yaş civarına ve daha da ötesine dek sağlıklı bir yaşam sürmek yaygınsa da, onun başına illet olan hastalığın doğal sebeplerle ortaya çıktığı varsayılabilir. Bu rahatsızlığın Gríma tarafından kurnazlıkla ve inceden inceye kendisine verilen zehirlerin etkisiyle ortaya çıkıp ilerlemiş olması da kuvvetli bir olasılık. Öyle veya böyle, Théoden'in içine sürüklendiği düşkünlük halinin ve Gríma'ya muhtaç kalışının büyük ölçüde bu kötü ruhlu danışmanın tavsiye ve yönlendirmelerinin sonucu olduğu tartışma götürmez. Kendisine karşı gelme cüreti gösteren birincil düşmanlarını Théoden'in gözünden düşürüp hattâ mümkünse onlardan temelli kurtulmak, Gríma'nın temel politikası haline gelmişti. Ama şu haliyle bile kral ile aralarını bozmak mümkün olmuyordu: Théoden "hastalığa yakalanmadan" önce tüm akrabaları ve de genel anlamda halkı tarafından öyle seviliyordu ki, (en azından görünürde) bunadığında bile Théodred ile Éomer'in ona olan sadakati sarsılmaz şekilde devam etti. Bunun yanı sıra, Éomer güçlü ihtiraslara sahip biri değildi ve (kendisinden on üç yaş büyük olan) Théodred'e duyduğu sevgi ve

saygı olsa olsa kendisini evlatlık edinip büyütmüş olan sütbabasına duyduğu bağlılığın gerisinde kalırdı.[1] Bunun üzerine Gríma, Éomer'i kendi yetki alanını devamlı genişletmek ister ve bunu yaparken de kralın ya da varisinin emirlerini hiçe sayar göstererek, Théoden'in zihninde onu lekeleme çabasına girişti. Bunda bir nebze başarılı olduğu da söylenebilir; nitekim onun gayretleri, Saruman'ın nihayet Théodred'in ölümünü sağlamasıyla meyvesini vermiştir.

Sığlıklar'da meydana gelen savaşın gerçek yüzü öğrenildiğinde, tüm Rohan Saruman'ın Théodred'in her ne pahasına olursa olsun öldürülmesi gerektiği yönünde emirler verdiğinin bilincine açıkça varmıştı. Saruman'ın ilk çatışmada en yaman ve gözü dönmüş savaşçılarını Théodred ve onu çevreleyen muhafız kıtası üzerine tekrar tekrar salması ve savaşın geri kalanını umursamayan bir yaklaşım benimsemesi, Rohirrim'in çok daha feci bir hezimet yaşamasını engellemişti belki de. Théodred nihayet öldürüldüğünde, Isengard birliklerinin komutanı (hiç şüphesiz Saruman'dan almış olduğu emirler uyarınca) savaşın o ana kadarki gidişatından tatmin olmuş, Saruman ise, her ne kadar Grimbold ve Elfmiğferi'nin kahramanlığı onun bu gecikmesinde pay sahibi olduysa da, Batıağıl'ın tümüyle işgal edilmesi doğrultusunda daha da çok birliği derhal savaşa dahil etmemekle kendi açısından ne denli büyük bir hata olduğu sonradan anlaşılacak bir ihmalde bulunmuştu.[2] Eğer Batıağıl'ın işgali beş gün önce başlamış olsaydı, Edoras'tan gelen takviye kuvvetlerin Miğfer Dibi'ne vaktinde yetişemeyeceği ve daha oraya varmadan açık arazide etrafı sarılıp imha edileceği ortada; tabii Edoras'ın kendisi Gandalf henüz oraya varmadan saldırıya uğrayıp ele geçirilmemişse.[3]

Grimbold ve Elfmiğferi'nin ortaya koyduğu yiğitliğin Saruman'ı daha etkin şekilde harekete geçmekten alıkoyup onun felaketine sebep olduğu söylenir. Yukarıdaki ifadenin bu sebebin önemini hafife aldığını görüyoruz.

Kaynağını Isengard'ı çevreleyen yamaçların zirvesinden alıp büyük bir hızla aşağı inen Isen Nehri, Rohan Geçidi'nin geniş

düzlüğüne varınca hızı bir nebze kesilerek, yeniden batıya kıvrıldığı noktaya dek bu şekilde akmaya devam eder, sonrasında ise giderek derinleşip tekrardan hızlanarak uzun yamaçlardan etap etap aşağı dökülür ve Gondor ile Enedwaith'in en uç noktalarında bulunan alçak rakımlı kıyı bölgelerine uzanırdı. İşte yukarıda bahsi geçen, nehrin batıya doğru kıvrıldığı o bölgenin hemen üzerinde yer alıyordu Isen Sığlıkları. Büyükçe bir adacığın iki yanına doğru çatallanan ırmak bu kesimde genişliyor ve akıntının kuzeyden sürükleyip getirdiği taşlar ve çakılların yığılmasıyla oluşmuş bir sığlık şeklini alıyordu. Büyük çapta askeri kuvvetlerin, özellikle de ağır silahlarla donanmış ve de at üstünde ilerleyen birliklerin nehri herhangi bir köprüye ya da sala ihtiyaç duymaksızın geçebileceği tek nokta, Isengard'ın hemen güneyine denk gelen bu sığlıktı ve bu durum Saruman'a arayıp da bulamayacağı kadar rahat ulaşılır bir avantaj sunuyordu: Sığlıklar'ın Rohirrim tarafından tutulması halinde, emrindeki kuvvetleri Isen'in istediği kesiminden güneye yollayıp Sığlıklar'a her iki yönden saldırabilirdi. Dahası, Isen'in batı kıyısında kalan, kendisine bağlı birlikler gerek görülmesi halinde Isengard'a doğru rahatlıkla geri çekilebilecekti. Diğer yandan Théodred, Saruman'ın ordusunun önünü kesebilecek veya geçidin batı yakasını savunma altına alabilecek sayıda adamını Sığlıklar'ın karşısına da geçirebilirdi; ama bu kuvvet alt edilecek olursa, düşmanın soluğunu enselerinde hissederek Sığlıklar'ı gerisingeri aşmaktan başka kaçış yolu kalmıyordu onlara, üstelik bunu başardıklarında nehrin doğu yakasında kendilerini bekleyen başka düşman birlikleriyle karşılaşmaları da olasıydı. Yanlarında Gondor'un batı bölgelerini boydan boya aşmalarını gerektirecek kadar uzun bir yolculuğa dayanmalarına elverecek miktarda erzak olmadığı farz edilirse, Isen'in güney ve batı yakası boyunca onların eve dönmek için kullanabileceği herhangi bir yol bulunmuyordu.[4]

Saruman'ın birliklerine harekete geçme emri verdiği biliniyordu gerçi, ama saldırı beklenenden önce gerçekleşmişti. Théoden'in gözcüleri ona çok sayıda düşman birliğinin Isengard Kapısı önle-

rinde, özellikle de Isen'in batı kıyısında toplandığı haberini ulaştırmıştı. Bunun üzerine Théodred, ordusuna Batıağıl'dan katılmış olan birlikler arasından seçtiği güçlü kuvvetli adamları hem batıdan hem de doğudan Sığlıklar'a inen yollar üzerine konuşlandırdı. Atlılardan oluşan üç bölük askeri nehrin doğu yakasına, at sürülerinin ve yedek atların başına yerleştirdikten sonra, kendisi de süvarisinin ana gövdesini teşkil eden birliklerin başında nehrin karşısına geçti: Sekiz bölük atlı ile bir bölük atlı okçunun Saruman'ın ordusunu henüz tam toparlanmamışken dağıtabileceğini umuyordu.

Oysa Saruman ne niyetini olduğu gibi ortaya koymuş ne de ordusunun tüm gücünü gözler önüne sermişti. Théodred nehri geçtiğinde onlar yolu yarılamıştı bile. Sığlıklar'ın otuz kilometre kadar kuzeyinde Saruman'ın ordusunun öncü birlikleriyle karşılaşan Théodred, bunlara büyük kayıplar verdirerek, karşısına çıkan ilk düşman birliğini böylelikle bozguna uğratmış oldu. Ama hızını alamayıp düşmanın esas gücüne darbe indirmek üzere ileri atılınca, çok daha sıkı bir dirençle karşılaştı. Savaşın bu yönde gelişeceğini önceden hesap edip gerekli önlemleri alan düşman, kuvvetlerini ona göre konuşlandırmış, uzun mızraklar taşıyan adamlarını Rohan atlılarına daha etkin şekilde karşı koyabilmek açısından siperlerin arkasına yerleştirmişti; nitekim, en öndeki *éored*'in başında at süren Théodred'in akını kısa süre içinde durdurulmuş, kral varisi çembere alınma tehdidiyle burun buruna kalmıştı, çünkü Isengard yönünden hızla yaklaşmakta olan başka düşman birlikleri onu ve adamlarını batı kanadından sarmaktaydı şimdi.

Peşi sıra savaş alanına gelen birliklerinin onu içine düştüğü zor durumdan kurtaracağı ümidine kapıldıysa da, doğuya bakınca büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Loş ve sisli bir sabahın erken saatlerinde savaşa tutuşmuşlardı ve şimdi, batıdan esen bir rüzgar sis kütlesini Rohan Geçidi'ne doğru sürdükçe, nehrin doğu yakasını tarayan gözleri, sayısını tam olarak kestiremediği bazı diğer düşman birliklerinin Sığlıklar'a doğru ilerlediğini seçebiliyordu.

Bu manzara karşısında ordusuna derhal geri çekilme emri verdi. Bu tür manevralar üzerine çok iyi eğitim almış olan Rohan atlıları emri ustalıkla ve fazladan pek de kayıp vermeksizin yerine getirdiyse de düşmandan yakalarını silkemiyorlar, onlarla arayı bir türlü açamıyorlardı; Grimbold'un komuta ettiği artçıların, en ısrarcı takipçileri tarafından bir yandan çarpışarak geri çekilmeye zorlanıp yüzünü sık sık kaçış istikametinin tersine, yani düşmandan yana dönmek durumunda bırakılmasının da, çekilişin genel hızının aksamasında payı yok değildi.

Théodred nihayet Sığlıklar'a geri ulaşmayı başardığında, güneş batmak üzereydi. Atlılar'ı içinden ellisine atlarından inip savaşa piyade olarak devam etmeleri emri vererek böylece nehrin batı kıyısındaki birliklerin mevcudunu sıklaştırdı ve bunların komutasını Grimbold'a bıraktı. Geri kalan tüm Atlıları ve binicisiz atları nehrin karşısına yollarken, kendi bölüğünü Grimbold'un geri püskürtülmesi ihtimaline karşı yaya olarak adacığa konuşlandırdı. Felaket üzerlerine çöktüğünde, bu hazırlıkları henüz tamamlamamışlardı bile. Bu dakikada, Saruman'ın ordusunun batı koluna oranla çok daha küçük ama bir o kadar tehlikeli olan doğu kolunu oluşturan birlikler, büyük bir hızla Rohirrim'e vurdu. Bunların başını çok sayıda Bozdiyar atlısı ve Rohirrim'in atlarını fazlasıyla ürküten Ork kurt binicilerinden[5] oluşan bir güruh çekiyor, ağır zırh ve silahlar taşımalarına rağmen uzun mesafeleri büyük bir hızla katetmek üzere eğitim almış olmaları sayesinde onlara ayak uydurabilen vahşi Uruklardan oluşan iki müfreze de bu öncüleri izliyordu. Bozdiyar atlıları ve kurt binicileri ilkin binicisiz atları hedef alarak onları ya katletti ya da dört bir yana kaçıştırdı. Uruk kitlesinin bu ani saldırısı karşısında gafil avlanan doğu kıyısındaki Rohan birliği kelimenin tam anlamıyla silinip süpürülürken, batı yakasından karşıya geçmeyi henüz tamamlayan Rohirrim ise savaş düzeni alamadan yakalanmış ve ümitsizce karşı koymaya çalıştılarsa da, Uruklar tarafından hiç durmadan kovalanarak Isen kıyı hattı boyunca Sığlıklar'ın uzağına sürülmüşlerdi.

Düşman kuvvetleri Sığlıklar'ın doğu yakasını kontrol altına

alır almaz, (bu işi için önceden hazırlandığı anlaşılan) ağır zırhlara bürünmüş eli baltalı İnsanlar ile Ork-adamlardan kurulu ve alışılmıştan daha da vahşi görünümlü bir grup ortaya çıkarak her iki yandan Sığlıklar'ın ortasındaki adacığa akın etti. Aynı anda, Saruman'ın nehrin batı yakasından yaklaşan birlikleri de Grimbold'un o kesime konuşlanmış olan müfrezesinin üzerine çökmüştü. Orkların o yönden gelen dehşetengiz zafer çığlıklarını duyup endişeye kapılan Grimbold, doğuya doğru bakınca baltalı grubun Théodred'in adamlarını adacığın kıyısından iç kısımdaki alçak tümseğe doğru sürdüğünü gördü; Théodred'in *Yanıma toplanın, Eorl'un torunları! [Eorlingas]* diye haykıran sesi, savaşın tüm kargaşası içinde yükselip onun kulaklarına dek geliyordu. Bunun üzerine, yanı başında duran birkaç adama kendisini izlemelerini işaret eden Grimbold adacığa doğru bir hışım koşmaya başladı. Saldırganların gerisine hırçın bir şekilde dalan Grimbold iri cüssesinin ve de gücünün yardımıyla kendine bir yol açtı ve beraberinde iki adamla, bir yandan çarpışmayı sürdürerek adacığın merkezindeki tepeye çekilmiş olan Théodred'in yanına ulaşmayı başardı. Ama çok geç kalmıştı. Tam onun yanına varmak üzereydi ki, iri yarı bir Orktan yediği darbeyle yere yığıldı Théoden. Bir an sonra bu Orku tepeleyen Grimbold, Théoden'in öldüğü düşüncesiyle onun bedeni yanında dikildi; Elfmiğferi imdadına yetişmeseydi kendisi de çok geçmeden oracıkta can verecekti.

Théodred'in çağrısına uyan Elfmiğferi, beraberinde dört bölük Atlıyla Edoras'tan Sığlıklar'a dek uzanmakta olan eski binici yolu üzerinde bir süredir hızla ilerlemekteydi; yakın gelecekte bir çatışma olacağını tahmin ediyordu ama, bunun birkaç günden önce gerçekleşeceğine ihtimal vermiyordu. Binici yolunun kuzeydeki Dip'ten[6] gelen yol ile kesiştiği noktada, birliğin sağ kanadına öncülük eden Atlılar uzaktaki düzlüklerde iki kurt binicisi görüldüğünü rapor etti. Ortalıkta yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu hisseden Elfmiğferi, önceden planladığının aksine, geceyi orada geçirmek üzere Miğfer Dibi'nin bulunduğu yöne sapmaktan vazgeçerek son sürat Sığlıklar'ın yolunu tuttu. Binici yolu Dip Yolu

ile kesiştikten sonra kuzeybatıya dönüyor, ardından yine batıya doğru keskin bir kavis çizerek Sığlıklar'la aynı hizaya gelip üç kilometrelik düz bir hat üzerinde oraya kavuşuyordu. Çok geçmeden bu güzergaha çıkan Elfmiğferi, Uruklar ile Sığlıklar'ın güneyine doğru çekilmekte olan Rohirrim arasında meydana gelen çatışmayı bulunduğu yerden göremese de, savaşın gürültüsünü şaşmaz bir kesinlikle duyabiliyordu. Yoldaki son dirseğe vardığında, batan güneşin son ışıkları da ufukta gözden kaybolmak üzereydi; o sırada, savaşın gürültüsünden uzağa kaçmaya çalışan başıboş bazı atlara ve yaşanan felaketle ilgili özet bilgi aldığı, cephe gerisine çekilmekte olan birkaç Rohirrim'e rastladı. Adamları ve atları yorgunluktan tükenmek üzere olsa da, Sığlıklar'a doğru dümdüz uzanan yol boyunca dörtnala at sürdü ve nehrin doğu yakasına tepeden bakan bir noktaya ulaştıklarında, birliğine saldırı emri verdi.

Gafil avlanma sırası Isengardlılara gelmişti. Ortalığı inleten nal seslerinin geldiği yöne baktıklarında, süvarilerinin saldırı yönünü iyi tespit edebilmesi için beyaz bir sancak taşıyan Elfmiğferi'nin önderlik ettiği kocaman bir ordunun (en azından onlar bu izlenime kapılmıştı), giderek kararmakta olan doğu ufkunun önünde ansızın beliren heybetli bir gölge gibi üzerlerine doğru aktığını gördüler. Elfmiğferi ve adamlarının önünde pek azı durabildi. Düşman birliklerinin çoğu, Elfmiğferi'nin bölüklerinden ikisi tarafından aralıksız kovalanarak, kuzeye doğru kaçtı. Geri kalan adamlarına atlarından inip nehrin doğu yakasını güven altına almaları emrini veren Elfmiğferi sonrasında kendi bölüğüyle beraber doğruca adacığa gitti. Nehrin her iki yanı böylelikle Rohirrim'in kontrolüne geçerken, eli baltalı düşman mangaları Théoden'in grubundan halen hayatta olup da adacığın ortasındaki tümseği savunanlar ile geriden bindirme yapan Elfmiğferi'nin birliği arasında kapana kısılmıştı. Direnmeye çalıştılarsa da, kısa süre içinde son adamına dek kılıçtan geçirildiler. Sonrasında, adanın ortasındaki tepeye doğru atılan Elfmiğferi, Grimbold'un Théoden'in bedenini ele geçirmek isteyen iri yarı iki baltacı ile mücadele ettiğini

gördü. Bunlardan biri Elfmiğferi tarafından oracıkta tepelenirken, diğeri de Grimbold'un kılıcı altında yere yığıldı.

Bunu takiben liderlerinin bedenini yerden kaldırmak üzere eğildiklerinde, Théodred'in hâlâ nefes almakta olduğunu fark ettiler; ama soluğu ancak şu son sözleri söylemesine yetmişti: *Bırakın da burada kalayım... Éomer gelene kadar Sığlıklar'ı tutmalıyız!* Çok geçmeden gece çöktü. Keskin bir boru sesi duyuldu ve sonrasında her yer derin bir sessizliğe gömüldü. Batı kıyısındaki saldırının şiddeti de yavaş yavaş dinmiş, oradaki düşman birlikleri gecenin karanlığına karışıp gözden kaybolmuştu. Rohirrim Isen Sığlıkları'nı elde tutmayı başarmıştı; ama kayıpları büyüktü, üstelik bu kaybın atlardan ibaret olduğu da söylenemezdi. Kralın oğlunun ölümüyle beraber başsız kalmışlardı ve onları neyin beklediği konusunda hiçbir fikirleri yoktu.

Uykusuz geçen soğuk bir gecenin ardından sabah griliği ortalığı aydınlattığında, Isengardlılardan geriye, savaş alanında bırakılan ceset yığınları dışında bir şey kalmadığını gördüler. Savaştan sağ çıkmayı başarmış olanların bölgeden ayrılmasını ve böylelikle leşlerle başbaşa kalmayı bekleyen kurtların uluması, uzaktan duyuluyordu. Isengard ordusunun ani saldırısı sonucu dört bir yana dağılmış olan pek çok Rohirrim, bazısı halen at üstünde, bazı diğerleriyse yolda yakaladığı başıboş atları üzengilerinden çekip peşleri sıra getirerek, ana gruba katılmak üzere geri dönüyordu. Önceki gün karalara bürünmüş bir Uruk taburu tarafından nehir boyunca güneye sürülen Théoden'in Atlılarının çoğu da, hayli yıpranmış ama muntazam vaziyette çıkagelmişti. Onların da anlatacak benzer bir hikâyesi vardı. Daha fazla geri çekilecek durumları kalmayınca kendilerini savunmak için alçak bir tepeye mevzilenmişlerdi. Üzerlerine saldıran Isengard kuvvetinin bir kısmını püskürtmeyi başarmalarına rağmen, yanlarında yeterli erzak bulunmadığından, daha fazla güneye çekilmeyi göze alamıyorlardı. Onların hattı yarıp doğuya doğru uzaklaşmasına engel olan Uruklar, Rohirrim'i kendilerine öteden beri düşman olan Bozdiyarlıların daha batıdaki topraklarına doğru sürmek niyetindeydi.

Bir yandan karanlık bastırmış olduğu halde Atlılar konuşlandıkları tepede düşmanın nihai saldırısını göğüslemeye hazırlanırken, bir boru sesi ortalığı inletti; bir süre sonra düşmanın çekilip gittiğini fark ettiler. Ellerindeki at sayısı bırakın düşmanı takip etmeyi, keşfe çıkmak için bile yetersizdi; kaldı ki, gece karanlığında gözcülük etmenin ne derece fayda sağlayacağı tartışılır. Bir süre sonra, temkini elden bırakmadan kuzeye doğru yeniden ilerlemeye koyuldular; ama kayda değer bir süre yol aldıkları halde hiçbir düşman unsur çıkmadı karşılarına. Bunun üzerine, Urukların Sığlıklar'daki birlikleri takviye etmeye gittiği ve onlarla oraya varınca tekrar karşılaşacakları fikrine kapılmışlar, fakat savaş alanına geri döndüklerinde Rohirrim'i ortama hakim bir konumda bulacaklarından şüphe duymaya başlamışlardı. Urukların gerçekte nereye gittiğini ise çok geçmeden öğreneceklerdi.

Isen Sığlıkları'nda yaşanan ilk savaş böylece sona ermişti. İkinci çatışma hakkında ise, hemen peşi sıra yaşanacak çok daha büyük öneme sahip olayların gölgesinde kaldığından, olan biteni bu denli açıkça ortaya koyan herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Théodred'in öldüğünü ertesi gün Borukent'te haber alan Batıağıllı Erkenbrand, böylelikle Rohirrim'in batısındaki tüm Rohan ordularının komuta sorumluluğunu da omzuna yüklenmiş oluyordu. Bu gelişmeyi bildirmek ve de oğlunun son sözlerinin yanı sıra babasına yönelttiği, Éomer'in toplanabilecek tüm birliklerle beraber bir an önce kendilerine yardıma gelmesi yönündeki yakarısını Théoden'e iletmek üzere atlı habercilerini Edoras'a doğru yola çıkardı.[7] "Edoras'ın savunmasını burada, ülkemizin batısında başlatmalıyız," diyordu mesajında, "şehrin kuşatılmasını beklemektense böylesi daha akıllıca." Fakat Gríma, kısalığına ve taşıdığı emrivaki üsluba vurgu yaparak, bu mesajı kendi geciktirme politikası için araç olarak kullandı. Gandalf onu alt edene kadar da herhangi bir girişimde bulunulmasına engel oldu. Bundan dolayıdır ki, Éomer komutasındaki takviye birlikler bizzat kralın da katılımıyla ancak 2 Mart günü öğleden sonra saatlerinde yola

çıkabilecek, aynı gece ise İkinci Isen Sığlıkları Muharebesi gerçekleşip kaybedilecek ve Rohan'ın istilası başlayacaktı.

Erkenbrand çatışmaya doğrudan dahil olmamayı tercih etmişti. Çünkü önlerindeki savaş meydanının karışıklık içinde olduğunu tahmin ediyordu. Aceleyle yola çıktığı için emri altında ne gibi birlikler olduğunun bile tam bilincinde değildi; üstelik Théodred'in kuvvetinin ne ölçüde kayıp verdiğinden de emin olamıyorlardı. Rohan topraklarının işgal edilmesi onun gözünde an meselesiydi ve bu tahmininde haksız da sayılmazdı; yine de, Borukent'teki garnizonun mevcudu azaltılmadığı ve adam ve erzak bakımından takviye edildiği sürece, Saruman'ın hamlesinin devamını getirip doğuya ilerleyerek Edoras'ı kuşatmaya cüret edeceğine ihtimal vermiyordu. Bu amaç doğrultusunda, üç gün boyunca Batıağıl'dan toplayabildiği tüm birlikleri bir araya getirmekle uğraştı. Kendisi savaş alanına yetişene kadar oradaki kuvvetin komutasını Grimbold'a bırakmıştı; Edoras garnizonuna bağlı olan Elfmiğferi ve Atlıları üzerinde ise komuta yetkisine sahip değildi. Ne var ki, birbirleriyle yakın dost olan her iki komutan da ülkesine sadık ve bilge kişilerdi ve aralarında herhangi bir geçimsizlik söz konusu değildi. Savaşın gidişatıyla ilgili sahip oldukları farklı görüşleri müşterek bir noktada buluşturarak, ordularının konuşlanmasını ve manevralarını düzenliyorlardı. Elfmiğferi Sığlıklar'ı elde tutmanın bu saatten sonra bir önem taşımadığını ve Saruman Isen Nehri'nin kendince uygun gördüğü yönünden güneye doğru kuvvet gönderme imkânı yakaladığı için, Sığlıklar'da asker bulundurulmakta ısrar edilmesi halinde bunun çok daha uygun pozisyonlara konuşlandırılabilecekken inatla burada tutulan askerlerin tuzağa düşmesini kolaylaştırmak dışında bir sonuç doğurmayacağını öne sürüyordu; ona göre Saruman'ın birinci önceliğinin henüz Edoras'tan kayda değer herhangi bir takviye kuvvet gelmemişken Batıağıl'ı ezip geçmek ve Borukent'i ele geçirip kendi ordusu hizmetine kullanmak olduğuna şüphe yoktu. Anlaşılan o ki, onun ordusunun tümü olmasa bile büyük kısmı Isen'in doğu kıyısı boyunca ilerleyecekti; her ne kadar bu güzergah hızlarını

kesecek ve onları diğer yakadakine oranla daha engebeli ve üzerinde doğru dürüst yol dahi bulunmayan bir araziden geçmek durumunda bırakacaksa da, ırmağı Sığlıklar'ın bulunduğu kesimde aşmak zorunda kalmayacaklardı en azından. Bu fikirden hareketle Elfmiğferi Sığlıklar'ın terk edilmesini ve eldeki tüm piyadelerin düşman kolunun yolunu kesecek biçimde nehrin doğu yakasına yığılmasını öneriyordu: Sığlıklar'ın sekiz kilometre kadar kuzeyinde, batıdan doğuya doğru uzanan bir dizi yükselti, bu planı hayata geçirmek için idealdi; süvari birlikleri ise, Isengard kolu Rohan piyadesiyle kapıştığında tüm gücüyle saldırıp ona kanattan darbe indirmek ve düşmanı nehre dökmek üzere, durumu gözleyip uygun zamanı kollayabileceği yüksek bir mevkiye yerleştirilmeliydi. "Bırakalım da Isen bize değil, düşmana tuzak olsun!"

Diğer yandan, Grimbold Sığlıklar'dan çekilmeye bir türlü razı olmuyordu. Bu durum kısmen onun ve de Erkenbrand'ın yetiştiği Batıağıl'da geçerli olan askeri gelenekten kaynaklanıyordu ve aslına bakılacak olursa hiç de mantıksız bir yaklaşım değildi. "Saruman'ın emri altında halen kaç adam olduğunu bilmiyoruz," diye savunuyordu tezini Grimbold. "Eğer emeli gerçekten de Batıağıl'daki tüm Rohirrim'i silip süpürmek ve sağ kalanları Miğfer Dibi'ne sığınmak durumunda bırakıp bir nevi hapsetmekse, bu çok geniş kapsamlı ve de zamana yayılan bir plan gerektirir. Haliyle de bu planı bir anda uygulamaya koyması beklenemez. Elimizdeki tüm birlikleri kuzeye yığmamız durumunda, savunmamızı nasıl ve nerede hazırladığımızı tahmin ettiği veya keşfettiği an Isengard'dan büyük bir kuvvet yola çıkarıp savunmasız bırakılan Sığlıklar'ı rahatça geçerek bizi geriden vuracağına kuşku yok."

Sonuç olarak, Grimbold'un askerlerinin büyük kısmını, saldırıları daha etkin şekilde karşılayıp savuşturmalarını sağlayacak yüksekçe toprak siperlerin bulunduğu, Sığlıklar'ın batı ucuna konuşlandırmasına karar verildi. Kendisi ise geri kalan adamları ve Théoden'in süvarisi içinde sağ kalanlarla beraber nehrin doğu yakasına mevzilenecekti. Sığlıkların orta yerindeki adacık boş bırakılırken[8] Elfmiğferi Atlılarını belli bir mesafeye kadar Sığlıklar'ın

gerisine çekerek, ana savunma hattının kurulmasını istediği bölgeye yerleştirdi; esas amacı, ırmağın doğu kıyısından yaklaşacak bir düşman kolu görüş hizasına girer girmez, daha Sığlıklar'a varmamışken saldırıp onu dağıtmaktı.

Öyle veya böyle, her şey kaçınılmaz olarak kötü gitti: Isengard'ın gücü Rohirrim'e fazla gelmişti. Birliklerini gündüz gözüyle saldırıya geçiren Saruman, Isengard Yolu üzerinden savaş alanına yaklaşan ve en yaman dövüşçülerinden oluşan yeni bir dalgayı 2 Mart günü henüz öğle vakti olmadan çatışmaya dahil etmiş ve Sığlıklar'ın batısındaki toprak müstahkemlere bindirmişti. Bu kuvvetler, elinin altındaki ordunun, zayıflamış düşman savunmasını iyice yıpratmak için yeterli gördüğü küçük bir kısmından ibaretti aslında. Ama Sığlıkla'rı savunan Rohan garnizonu, düşmana oranla sayıca katbekat azınlıkta kaldığı halde, inatla direnmeyi sürdürüyordu. Fakat bir süre sonra, nehrin her iki yakasındaki birlikler savaşın kargaşası içinde boğulup gitmişken, küçük bir Uruk birliği Sığlıklar'ı geçme yolunda oldukça aşama katetti. Durumu fark eden Grimbold, Elfmiğferi'nin doğu yakasındaki saldırıyı püskürteceğine güvenerek, geriye kalan tüm adamlarıyla beraber bu Uruk grubunun üzerine çullanıp onları geriye savurdu... ama sadece bir süreliğine. Çünkü düşman komutanı da o ana dek hazırda beklettiği bir müfrezeyi savaşa dahil etmiş ve savunmayı kırmıştı. Bunun sonucunda, Grimbold Isen'in diğer yakasına doğru geri çekilmek durumunda kaldı. Güneş artık batmak üzereydi. Kendisi ağır kayıplar vermişti gerçi, ama karşı tarafa (özellikle de Orklara) çok daha büyük kayıplar verdirmişti ve nehrin doğu yakasını halen sarsılmaz şekilde elde tutuyordu. Düşman Sığlıklar'ı geçip de onu yerinden söküp atmak için oradaki dik yamaçları tırmanma teşebbüsünde bulunmamıştı; en azından şimdilik.

Elfmiğferi ise bu çatışmalarda yer alamadı. Günbatımıyla beraber birliklerini toplayıp geri çekilmiş, kuzeyden ve doğudan gelebilecek saldırılara karşı perde görevi görmek üzere adamlarını Grimbold'un kampının biraz açığına gruplar halinde konuşlandırmıştı. Güneyden herhangi bir tehdit algılamıyorlar, üstelik o yön-

den kendilerine yardım gönderileceğini umuyorlardı. Sığlıklar'ın bu yakasına doğru geri çekilmelerinin ardından Erkenbrand'a ve Edoras'a içinde bulundukları durumu haber vermek ve yardım talebinde bulunmak üzere ulaklar göndermişlerdi. Kısa süre içinde umulmadık bir yardım almadıkları takdirde, çok geçmeden üzerlerine daha da büyük bir belanın çökeceğinden korkan, daha doğrusu bundan emin olan savunmacılar, tümüyle bozguna uğrayıncaya dek Saruman'ın ilerleyişini durdurmak için elden ne geliyorsa yapmaya hazırdı.[9] İçlerinden bazısı vardiyalı olarak her defasında çok kısa süreler için dinlenmeye ve mümkün mertebe uyumaya çekilirken, büyük çoğunluğu silahlarının başında ve tetikte bekliyordu. Yenidoğan günün beraberinde ne gibi tehlikeler getireceğine kafa yorarak büyük bir endişeyle şafağın sökmesini bekleyen Grimbold ile Elfmiğferi'nin ise gözüne uyku girmiyordu.

Çok fazla beklemeleri gerekmeyecekti. Kuzey ufkunda beliren kırmızı ışık huzmeleri nehrin batı kıyısına sökün ettiğinde henüz gece yarısı olmamıştı bile. Bu gelenler, Saruman'ın Batıağıl'ın istilası doğrultusunda savaşa dahi ettiği geri kalan tüm birliklerinin öncü koluydu.[10] Müthiş bir hızla yaklaşıyorlardı ve çok geçmeden arazi, bir alev denizini andırır şekilde boydan boya kızıla büründü. Her bir manganın başında bulunan komutanın kendi taşıdığı meşale ile adamlarınınkini tutuşturması ve bu yeni birliklere önceki günkü savaşın ardından nehrin batı kıyısına yerleşmiş bulunan müfrezelerin de katılmasıyla beraber, nefret dolu çığlıklar ve savaş naralarıyla yeri göğü sarsarak, bir alev seli gibi Sığlıklar'ı geçtiler. Rohirrim saflarında yeterli sayıda okçu bulunsa, Isengard kuvvetleri böyle meşale ışıkları altında kendilerini hedef tahtası yaparak ilerlediğine bin pişman olurdu, ne var ki Grimbold'un eline kalan okçular parmakla sayılacak kadar azdı. Nehrin doğu yakasını da tutamayacağını anlayınca askerlerine geri çekilme emri verdi ve onlara kampın etrafında kalkandan bir duvar ördürerek, kaçınılmaz olanı beklemeye koyuldu. Bir süre sonra bu duvar çembere alınmış, düşman karşısındaki kalkandan duvarı meşale yağmuruna tutmaya başlamıştı; bazıları ise meşaleleri kalkanların

üzerinden aşırmak suretiyle kampta bulunan erzak yığınlarını tutuşturmayı ve Grimbold'un kampın ortasında bekletilmesi emrini verdiği binicisiz atları ürkütüp kaçırmayı hedefliyordu. Tüm bunlara rağmen kalkandan duvar sarsılmadı. Bunun üzerine, Orkların bu tür fiziksel kapışmalar için pek de ideal olmayan vücut yapısının bir fayda sağlamayacağı anlaşıldığından, Bozdiyar bölgesinden gelme yabani adamlardan kurulu bölükler kalkanın üzerine dalga dalga gönderilmeye başlandı. Fakat, içlerindeki tüm nefrete karşın Bozdiyarlılar Rohirrim ile yüz yüze kalınca ister istemez korkuya kapılıyor, üstelik hasımlarına oranla dövüş becerisi ve silah kalitesi bakımından da geri kalıyorlardı.[11] Sonuçta kalkan duvar sarsılmadan yerini korumayı başardı.

Grimbold her an Elfmiğferi'nden gelmesi muhtemel yardımı bekliyordu; ama nafile. Yardıma gelen olmadı. Bu da onu, böylesi bir durumda başvurmak üzere ta baştan tasarlamış olduğu planı şartlar elverdiğince uygulamaya koymaya itti. Elfmiğferi'nin yaklaşımının ne denli bilgece olduğunu yeni yeni idrak ediyor, askerleri onun emirleri doğrultusunda ölümü göze alarak son adamına dek kahramanca dövüşse bile bunun Erkenbrand'a yarar getirmeyeceğini anlıyordu: Oysa çemberi yarıp güneye doğru kaçmayı başaracak her adam, her ne kadar şimdilik yenik ve bir bakıma da kaçak duruma düşecek olsa da, günü gelince düşmana karşı tekrar kullanılabilirdi.

Gecenin zifiri karanlığı nispeten dağılmış, gökyüzünde hızla sürüklenen yoğun bulutların seyreldiği anlarda, balmumunu andıran ışığıyla ay kendini göstermeye başlamıştı şimdi. Doğu yönünden giderek güçlenen bir rüzgar çıkageldi: Ertesi gün Rohan toprakları üzerinden geçip izleyen gece süresince Miğfer Dibi'ni dövecek olan büyük fırtınanın habercisiydi bu. Grimbold aniden meşalelerin çoğunun söndüğünü ve düşman taarruzunun şiddetinin azaldığını fark etti.[12] Halen binecek atı bulunan tüm askerlerine at bin emri verdikten sonra, toplam mevcudu bir *éored*'in yarısını ancak geçebilen bu birliği Dúnhere'nin komutasına verdi. Ardından, kalkan duvarın doğu kısmının açılması ile beraber dı-

şarı fırlayan Atlılar, o kesimdeki düşmanları çil yavrusu gibi dağıttı ve sonrasında kendi aralarında ikiye ayrılıp kampın kuzeyi ile güneyinde bulunan düşman birliklerinin üzerine atıldı. Bu ani hamle bir müddet başarılı sonuç verdi. Aklı karışan düşmanın dehşete kapılmış bir hali vardı; pek çokları bu Atlıların doğudan yardıma gelen bir takviye birliği olduğu yanılgısına düşmüştü. Bu arada Grimbold, önceden belirlediği seçkin adamlardan kurulu yayan bir artçı birliğin başında kalıp, ordunun geri kalan kısmının güven içinde ve olabildiğince çabuk uzaklaşmasına olanak tanımak üzere kalkan görevi görmeyi sürdürüyordu. Ama Saruman'ın kumandanının kalkan duvarın bozulduğunu ve düşmanın geri çekilme gayreti içinde olduğunu sezmesi çok zaman almadı. Son derece hızlı hareket eden Grimbold ve adamlarının şansına ay o sırada bulutların ardında bir kez daha gözden kaybolmuş ve her şey yeniden karanlığa gömülmüştü. Isengard kuvvetlerinin komutanı ise, Sığlıklar'ı ele geçirmeyi başardığı için adamlarına kaçakları gece karanlığında takip etme emri vermeye gerek görmemişti. Bunun yerine, kuvvetlerini olabildiğince bir araya toplayarak güney yoluna indi. Grimbold'un birliklerinin büyük çoğunluğunun paçayı kurtarması bu sayede olmuştu. Gece karanlığı içinde ilk etapta dört bir yana dağıldılarsa da, kendilerine önceden emredildiği üzere toparlandılar ve yoldan mümkün olduğunca uzaklaşıp yolun batıya, Isen Nehri'ne doğru büyük bir kavis çizdiği kesimin doğusuna yöneldiler. Karşılarına hiçbir düşman unsur çıkmayışı onları rahatlattığı kadar şaşırtıyordu da; devasa bir düşman ordusunun birkaç saat önce güneye doğru geçip gittiğini ve Isengard'ın o an için kendi küçük garnizonu ve kapısı ile duvarlarının sağladığı doğal bariyer dışında korumasız kaldığını bilemezlerdi tabii.[14]

Elfmiğferi'nin Grimbold'a bir türlü takviye gönderememiş olmasının sebebi de buydu zaten. Saruman'ın emrindeki güçlerin yarısından çoğu aslında Isen'in doğu kıyısı boyunca güneye gönderilmişti. Nehrin doğusundaki arazi daha çetin ve de engebeli olduğundan, bunlar batıdan hareket etmekte olan kola oranla daha yavaş yol alıyordu; üstelik meşale de taşımıyorlardı. Yürüyüş

kolunun önünde ise, kendilerine has o hızlı ve de sessiz tempo içinde, ürkütücü kurt binicileri ilerlemekteydi. Büyük bir düşman kuvvetinin doğruca üzerine gelmekte olduğu haberi nehrin kendi tuttuğu yakasında beklemekte olan Elfmiğferi'ne ulaştığında, kurt binicileri onun birlikleri ile Grimbold'un kampı arasındaki bölgeye yayılmıştı bile; bir yandan da kampın çevresine konuşlandırılmış küçük atlı gruplarını bir bir çembere alma uğraşındaydılar. Düşmanın çok kalabalık bir sayıyla ansızın belirmesi, gece karanlığının da etkisiyle, Elfmiğferi'nin birliklerinde kargaşaya sebep olmuştu. Atlılarından olabildiğince çoğunu bir araya toplamayı başardıysa da, doğuya doğru çekilmekten başka yapacak bir şeyleri kalmamıştı. Onun çok zor durumda kaldığını bildiği halde, araya mevzilenmiş olan kurt binicileri yüzünden, Grimbold'un imdadına yetişememişti. Aynı zamanda bu kurt binicilerinin güneye doğru ilerlemekte olan ve tek başına asla karşı duramayacağı çok daha büyük bir gücün öncü kuvvetleri olduğu şeklinde isabetli bir tahminde de bulunuyordu. Hiç bitmeyecekmiş gibi sürüp giden gece ona sabahı beklemekten başka seçenek bırakmıyordu.

Sonrasında yaşananlarla ilgili, Gandalf'ın anlattıkları dışında çok az şey bilinmektedir. Felaket haberi Gandalf'a ancak 3 Mart günü akşamüzeri ulaştı.[15] Kral o sırada yolun Borukent'in bulunduğu yöne doğru çatallandığı noktanın pek de uzağında değildi. Oradan Isengard'a kadarki mesafe, düz bir hat üzerinde gidildiği varsayılırsa yüz kırk kilometre kadardı; Gandalf'ın Gölgeyele'nin yapabildiği en azami hızla oraya vardığına şüphe yok. Gecenin erken saatlerinde Isengard'a ulaşmış,[16] aradan yirmi dakika geçmeden de oradan ayrılmıştı. Hem kuzeye gittiği sırada onu Sığlıklar'ın yakınından geçiren güzergah hem de sonrasında Erkenbrand'ı bulmak üzere güneye giderken izleyeceği yol sırasında Grimbold ve Elfmiğferi ile karşılaşmış olması yüksek ihtimal. Gölgeyele'nin sırtında çıkagelişi ve de haberci Ceorl'un isminin kökenleri hakkındaki şaşırtıcı bilgisinin yanı sıra onun getirdiği mesajı da duymuş olması dolayısıyla, Gandalf'ın kral tarafından kendilerine gönderildiğine şüpheleri kalmamış olacak

ki, onun uyarı ve tavsiyelerini emir kabul etmişlerdi.[17] Böylelikle, onun yönlendirmesiyle Grimbold'un adamları Erkenbrand'a yardım etmek üzere güneye doğru yola çıktı...

NOTLAR

1. Éomer, Théoden'in kız kardeşi Théodwyn ile Yurdun Başkumandanı unvanına sahip Doğuağıllı Éomund'un oğluydu. Éomund 3002 yılında Orklar tarafından öldürülüp eşi Théodwyn de onun peşi sıra hayatını kaybedince, çocukları Éomer ile Éowyn, Kral Théoden'in tek çocuğu Théodred ile beraber yetiştirilmek üzere Théoden'in sarayına getirilmişti {*Yüzüklerin Efendisi* Ek A (II)}.
2. Belki de bu süreçte Gandalf onların hareketlerini birebir takip edemediğinden, Entlerin senaryo dışı bırakıldığını görüyoruz. Ne var ki, Gandalf Entlerin isyana kalkıştığı haberini birkaç gün önce getirebilmiş olsaydı bile –ki öykünün gidişatı bunun imkânsız olduğunu ortaya koyuyor– bu gelişme Rohan'ı kurtarmaya yetmezdi. Entler pekala Isengard'ı harabeye çevirip Saruman'ı esir edebilirdi (muzaffer ordusuna katılmak üzere o zamana kadar oradan ayrılmamışsa tabii). Entler ve Huornlar, henüz savaşın hiçbir aşamasına dahil olmamış Doğuağıllı Atlıların da yardımıyla Saruman'ın Rohan'da bulunan tüm güçlerini ortadan kaldırabilirdi ama ülkeyi mahvolmaktan, Yurdu ise başsız kalmaktan kurtaramazdı. Kızıl Ok'u alma yetkisine sahip biri bulunsa dahi Gondor'un yardım çağrısına zamanında cevap verilemeyecekti... Verilse bile Minas Tirit önlerine yorgunluktan tükenmek üzere olan bir kısım atlı ancak ulaşabilecek ve onlar da şehrin geri kalanıyla beraber heba olmaktan öte bir şey yapamayacaktı. [Yazarın notu.] – Kızıl Ok hakkında detaylı bilgi için, onun Minas Tirith'in yardım ihtiyacını duyurmak üzere Gondor'dan gönderilmiş bir ulak tarafından Théoden'e nasıl ulaştırıldığının anlatıldığı *Kralın Dönüşü* V/3'e bakınız.
3. Théodred'in can verdiği Birinci Isen Sığlıkları Muharebesi Şubat ayının yirmi beşinde meydana gelmişti; Gandalf ise Edoras'a bundan yedi gün sonra, 2 Mart tarihinde ulaştı. (*Yüzüklerin Efendisi* Ek B, yıl 3019.) Aşağıdaki 7 numaralı nota bakınız.
4. Rohan Geçidi'nin ötesindeki toprakların Isen ile Adorn nehirleri arasında kalan kısmı ismen Rohan ülkesinin bir parçasıdır; Folcwine Bozdiyarlıları o toprakların dışına sürüp buraları Rohan adına geri aldığı halde, bunu izleyen süreçte yöre halkının çoğunluğu kırma unsurlar-

dan oluşmuştu ve Edoras'a olan bağlılıkları zayıftı: Liderleri Freca'nın Kral Miğfer tarafından öldürülüşü belleklerindeki tazeliğini halen korumaktaydı. Gerçekten de bu dönemde Saruman'ın yanında saf tutmaya meyilliydiler; savaşçılarından birçoğu Saruman'ın güçlerine katılmıştı bile. Sonuçta çok usta ve cüretkar yüzücüler dışında hiç kimsenin onların topraklarına batıdan yaklaşması mümkün değildi. [Yazarın notu.] – Isen ile Adorn arasındaki bölge, Cirion ile Eorl'un Yemini'ne sahne olan dönemde Eorl'un krallığının bir parçası kabul edilmişti: Bakınız: Sayfa 499-500.

Yurdun Kralı Miğfer Balyozel, 2754 yılında, Adorn'un her iki yakasındaki toprakların lordu olan kibirli ve haddini bilmez Freca'yı tek yumrukta öldürmüştü; bakınız: *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (II).

5. Çok hızlı hareket etme yeteneğine sahip olan kurt binicileri, düzenli birliklerle yakın mesafede mücadeleye girmekten kaçınır, daha ziyade ana ordudan kopmuş küçük grupları imha etmede veya kaçakları avlamada kullanılırdı; yine de, lüzum doğması halinde atlı düşman birlikleri arasında oluşacak boşluklara umarsız bir vahşetle dalarak atların karınlarını yarma yoluna giderlerdi. [Yazarın notu.]
6. Dip: Bu kelimenin bilinçli olarak bu şekilde yazıldığı ortada çünkü ileride tekrar karşımıza çıkacak. Başka bir çalışmasında babam bu sözcüğün kullanımını şöyle açıklar: "Dip sözcüğü burada fiilimsi özelliği taşımayıp coğrafi bir bağ ifade etme işlevi gördüğü için, Dip Vadisi yerine Dip-vadi (ve de Dip-akıntı) demek daha doğru: Nitekim burası, Miğfer Dibi'ne çıkan yarığı, diğer bir deyişle derin vadiyi ifade etmektedir." (Jared Lobdell, A Tolkien Compass, Open Court, USA, 2003.) 1975, sayfa 181'den alınmıştır.)
7. Mesajlar Edoras'a ancak 27 Şubat günü öğle saatlerinde ulaşmıştı. Gandalf ise oraya 2 Mart günü sabahın erken saatlerinde vardı (Şubat ayı 30 gün çeker şekilde gösterilmiş!): Buradan da, Gríma'nın söylemiş olduğu gibi, Gandalf oraya geldiğinde Théodred'in ölüm haberinin krala ulaştırılmasının üzerinden henüz beş tam gün geçmediği anlaşılıyor. [Yazarın notu.] – Bu kısım *İki Kule* III/6'dan alıntıdır.
8. Onun adacığın çevresine kazıklar diktirip orada öldürülen baltalıların kellelerini bu kazıklara geçirttiği, Théodred'in öldüğü yer olan, çatışmalar başlamadan önce adacığın ortasına aceleyle hazırlanmış tepeciğe ise onun sancağını diktirdiği söylenir. "Bu manzara bizim için en etkili savunma olacak," demiştir. [Yazarın notu.]
9. Bunun Grimbold'un kişisel kararı olduğu söylenir. Elfmiğferi'nden onu yalnız başına bırakması beklenemezdi tabii, ama komuta yetkisi ken-

disinde olsa, gecenin karanlığından faydalanıp Sığlıklar'dan ayrılmayı ve Erkenbrand ile buluşup halen Dip-vadi ve Borukent'in savunmasını yürüten kuvvetlere katılmak üzere birliklerini güneye çekmeyi tercih ederdi. [Yazarın notu.]

10. Bu birlikler, Meriadoc'un Isengard'dan ayrılırken gördüğü ve sonradan Aragorn, Legolas ve Gimli'ye tarif ettiği (*İki Kule* III/9) o kalabalık orduydu: "Düşmanın harekete geçişine tanık oldum: İçlerinden bazıları devasa kurtlara binmiş, hiç sonu gelmeyecek bir sel gibi kapılardan dışarı akan sıra sıra Ork. Aralarında İnsanlardan oluşan bölükler de vardı. Pek çokları elinde meşale taşıyordu ve alevlerin ışığında yüzlerini seçebiliyordum... Isengard Kapıları'ndan tamamen çıkmaları bir saat sürdü. Bir kısmı Sığlıklar'a giden yol boyunca ilerlemeye devam ederken, bir kısmı yön değiştirip doğuya döndü. O tarafta, iki kilometre kadar ötede nehrin derin bir yarın dibinde aktığı kesimde bir köprü inşa etmişlerdi."

11. Hırsızlık veya yağma yoluyla elde edip aralarında paylaştıkları az sayıda zırhlı yelek haricinde gövdelerini örtecek hiçbir zırha sahip değillerdi. Rohirrim ise Gondor'un o son derece hünerli metal işçilerinden vaktiyle tedarik edilmiş malzemeleri kullanıyor olma avantajına sahipti. O sıralar Isengard'da Orkların kendi kullanımları için döktüğü ağır ve hantal zırhlar dışında bir şey üretilmiyordu. [Yazarın notu.]

12. Grimbold'un organize ettiği inatçı savunmanın tümüyle boşa gittiği söylenemez. Bu direnç beklenmedik kadar sağlam çıkmış, üstelik Saruman'ın komutanı gecikmişti: Sığlıklar'daki zayıf savunmayı dört bir yana dağıtması ve onları kovalayıp ortadan kaldırma işiyle oyalanmaksızın güneye doğru yoluna devam edip Dip'e yapılacak saldırıya katılması beklendiği halde o, Sığlıklar'da olması gerekenden birkaç saat geç ulaşmıştı. Belli ki aklını kurcalayan bir şeyler yüzünden tereddüt geçiriyordu. Isen'ın doğu kıyısı boyunca güneye yollanmış olan diğer ordudan bir işaret bekliyordu belki de. [Yazarın notu.]

13. Cesur bir kumandan olan bu kişi, Erkenbrand'ın yeğeniydi. Sığlıklar'da yaşanan felaketten cesareti ve silah kullanmadaki becerisi sayesinde sağ çıkmayı başarmış, gelgelelim Pelennor Savaşı'nda can vererek tüm Batıağıl'ı mateme boğmuştu. [Yazarın notu.] – Dúnhere aynı zamanda Tapanvadi'nin Lordu unvanını taşıyordu. (*Kralın Dönüşü* V/3).

14. Bu cümle ile tam olarak ne anlatılmak istendiğini çözmek zor, ama peşi sıra yaşanan olaylar incelendiğinde, buradaki ifadeyle Isengard'dan çıkan büyük ordunun Isen'in doğu kıyısı boyunca güneye ilerleyen kolu kastediliyor gibi.

15. Söz konusu haber, Sığlıklar'dan dönüş yolunda Edoras'tan yola çıkan

takviye kuvvetlerin başında batıya doğru ilerlemekte olan Gandalf, Théoden ve Éorl ile karşılaşan Ceorl isimli ulak tarafından kendilerine iletilmiştir: *İki Kule* III/7.

16. Öyküde ima edildiği üzere, o sırada Gandalf çoktan Ağaçsakal ile temasa geçmiş ve Entlerin sabrının tükendiğini öğrenmişti; aynı sonucu Legolas'ın şu sözlerinden de çıkarmış olsa gerek (*İki Kule* III/7 numaralı bölümün girişinde): Isengard geçit vermez bir gölge tarafından yutulmuştu; Entler onu çembere almıştı bile. [Yazarın notu.]
17. Borukent Savaşı'nın ardından Gandalf beraberinde Théoden ve Éomer ile Isen Sığlıkları'na geldiğinde onlara şu açıklamayı yapar: "Bazı adamları Batıağıllı Grimbold'un komutasında Erkenbrand'ın yardımına gönderdim. Bazılarını ise ölüleri gömme işine verdim. Şimdi onlar da Elfmiğferi adlı kumandanınızın birliklerine katıldılar. Onu beraberinde çok sayıda Atlı ile Edoras'a yolladım." (*İki Kule* III/8.) Elinizdeki kitapta yer alan ilgili metnin bir sonraki cümlenin ortasında kesildiği görülüyor.

EKLER

(i)

Mevcut öykümüzle ilintili diğer bir yazıda gerek 3019 yılında gerekse Yüzük Savaşı sonrasında bu unvanı taşımış Yurdun Başkumandan'ları hakkında detaylı bilgiye rastlarız:

> Yurdun (bir başka deyişle Atçanyurdun) Başkumandanı, askeri rütbeler içinde en yükseği ve kralın tam teçhizatlı ve en iyi eğitimden geçmiş atlılardan kurulu ordularının başkomutanlarına verilen unvandı. Birinci Başkumandan'ın sorumluluk alanı başkent Edoras ve onun çevresindeki, (Tapanvadi'yi de içeren ve) Kral Toprakları adıyla anılan bölgeydi. Büyük ölçüde bu çevreden, kısmen de Batı-yurt ile Doğu-yurt'tan[1] toplanan ve kendileri için belirlenmiş en uygun buluşma yeri başkent Edoras olan Edoras Atlıları'na komuta ederdi. İkinci ve Üçüncü Başkumandan'lara ise içinde bulunulan zamanın gerektirdiği ordu komutanlıkları verilirdi. 3019 yılı başlarında gündemdeki en büyük ve de aciliyet arz eden tehdit, Saruman'ın yarattığı

1 Bunlar sadece askeri organizasyonlar ifade edilirken başvurulan terimlerdir. Batı-yurt ile Doğu-yurdun sınırlarını, Entsuyu ile kesiştiği noktaya kadar Karçayı Nehri ve oradan sonra da kuzeye doğru devam eden Entsuyu oluştururdu. [Yazarın notu.]

tehlike olduğundan, kralın oğlu Théodred, İkinci Başkumandan unvanıyla merkezi Miğfer Dibi olmak üzere tüm Batı-yurdun savunmasını üstlenmiş, kralın yeğeni Éomer ise Üçüncü Başkumandan sıfatıyla merkezi Toprak adı verilen bölgede kendi evinin de bulunduğu Aldburg olmak üzere, Doğu-yurt'taki bütün birliklerin komutasını ele almıştı.[1]

Théoden'in hükümranlığı süresince kimseye Birinci Başkumandan unvanı verilme gereği duyulmadı. Théoden çok erken yaşta (otuz iki yaşında) tahta çıkmış, o zamana gelinceye kadar savaşçı ruha sahip dinç ve usta bir binici olarak kendini kanıtlamıştı. Olası bir savaş durumunda Edoras Atlıları'na bizzat komuta edecekti; ama her ne kadar yeniden uyanışa geçmiş olan Mordor'un gölgesi onun çocukluk yıllarından başlayıp yaşlılık dönemine dek giderek genişlemiş olsa da, krallığı yıllar yılı barış içinde kalmış ve şövalyeleri ile Atlılarının başında ancak tatbikatlarda veya törenlerde at sürme şansı yakalamıştı. Bu barış süreci boyunca Atlılar ve Edoras garnizonunu meydana getiren diğer silahlı birimler Başkumandan rütbesindeki bir subayın yönetimi altında tutulmuştu (3012-3019 yılları arasında bu görev Elfmiğferi'ne düşmüştü). Théoden'de vaktinden önce yaşlanma emareleri görülmeye başlandığında bile bu durum aynen devam etti ve ordu etkin bir merkezi komuta mekanizmasından mahrum bırakıldı: Kralın danışmanı Gríma tarafından bilhassa teşvik edilen bir uygulamaydı bu. Elden ayaktan iyice düşen kral evinden nadiren çıkar duruma geldiğinde, Muhafız Alayı'nın komutanı Háma'ya, Elfmiğferi'ne ve hattâ Yurdun Başkumandanlar'ına Gríma Solucandil'in ağzıyla talimat iletir olmuştu. Bu durum ilgili tüm tarafları gücendirse de, verilen emirlere Edoras kenti içinde uyulmaya devam edildi. Fakat Saruman ile savaş başlayıp da iş fiiliyata dayanınca, Théoden kralın bu hususa dair vereceği emri beklemeksizin komutayı ele aldı. O çevredeki tüm Atlıları Edoras'ta yapılacak içtimaya çağırdı ve ordusunun büyükçe bir kısmını işgal edilme tehdidiyle karşı karşıya bulunan Batıağıl'ın savunmasına destek olmak üzere Elfmiğferi'nin komutası altında yola çıkardı.

---

1 Eorl'un oğlu Brego'nun Edoras'a göçmesiyle beraber, Brego'nun üçüncü oğlu Eofor'a kalan bu topraklar, babası Éomund'un soyunu Eofor'a dayandırması bağlamında, Éomer'in atayurdu sayılırdı. Toprak adı verilen bu yöre her daim Kral Toprakları'nın bir parçası kabul edilirken, Aldburg Doğu-yurt atlılarının en elverişli içtima alanı olma özelliğini sürdürdü. [Yazarın notu.]

Yurdun Başkumandanları'ndan her biri öz garnizonu bünyesinde, savaş veya benzeri bir huzursuzluğun yaratacağı ani tehditleri kendi takdir yetkisine başvurarak savuşturmakta kullanacağı, her daim savaş koşullarına hazır bekletilen bir *éored*'e sahipti. Éomer'in başlangıçtaki hareketleri de gerçekte bu kurala dayanıyordu;[1] ama Gríma'nın kışkırtmasıyla, kral onu Doğu-yurt'ta bulunan halen savaşa dahil edilmemiş birlikleri savunması zaten yeterince zayıf düşmüş olan Edoras'tan koparıp başka bölgelere aktarmaya kalkışmakla, Isen Sığlıkları Muharebesi'nin sonucunu ve Théodred'in öldüğünü bildiği halde Orkları Bozkır'ın en uzak köşelerine dek takip etmekle ve genelgeçer emirleri hiçe sayarak yabancıların ülke sınırları içinde serbestçe dolaşmasına izin verip bu da yetmezmiş gibi onlara at da temin etmekle suçlamıştı.

Théodred'in ölümünden sonra, Dip-vadi ve Batıağıl'daki daha pek çok yerin lordu olan Erkenbrand, (yine Edoras'ın emrini beklemeksizin) Batı-yurt'taki tüm birliklerin komutasını üstlendi. Kendisiyle benzer unvanlar taşıyanların çoğu gibi o da gençliğinde Kralın Atlıları'na subaylık etmişti ama artık bu görevde değildi. Şimdiyse, kıdem bakımından Batı-yurt'taki lordların hepsinin üstünde yer alıyordu ve bölge halkı tehlike altında olduğundan, işgalin önüne geçebilmek için kendi mıntıkasındaki eli silah tutan herkesi bir sancak altında toplamak onun hakkı ve sorumluluğuydu. Bu fikirden hareketle, Batı Atlıları'nın komutasını da üstlendi; fakat Elfmiğferi, Théodred'in yardımına koşan Edoras Garnizonu'nun başında, ordunun geri kalanından bağımsız bir komuta mevkiine sahip olmayı sürdürdü.

Théoden'in Gandalf tarafından tedavi edilmesinin ardından durum değişti. Kral tüm orduların komutasını yeniden kendinde topladı. Eski görevine geri getirilen Éomer, kralın savaşta öldürülmesi veya güçten düşmesi durumunda komutayı ele almaya hazır olması bakımından adeta Birinci Başkumandan konumuna gelmişti; fakat ona ne bu unvanı kullanma ne de kral silah başında olduğu sürece kendi başına emir verme yetkisi tanınmıştı; yeri geldi mi krala danışmanlık yapmanın ötesinde Éomer'in yönetimsel bir fonksiyonu

1 Éomer'in Emyn Muil üzerinden Rohan sınırlarına tecavüz eden ve Meriadoc ile Pippin'i de yanlarında tutsak bulunduran Orkların izini sürüşü kastediliyor. Konuyla ilgili, Éomer Aragorn'a aynen şunları söylemişti: "Bu gördükleriniz, benim kendi komutam altında bulunan *éored*'e bağlı askerler (*İki Kule* III/2).

mevcut değildi. Buradan hareketle, onun olaylarda üstlendiği rolün Aragorn'unkiyle az çok aynı olduğu söylenebilir: Kralın avanesi içindeki gözdeliği tartışılmaz bir sağkol.[1]

Bütün ordu Tapanvadi'de toplanıp da sefer sırasında izlenecek "yol haritası" çıkarılarak savaş düzeni ile komuta kademeleri az çok belirlendiğinde,[2] Éomer başdanışman sıfatıyla (ordunun en ön safında yer alan *éored*'in, yani Kralın Atlıları'nın kumandanı rütbesiyle) kralın yanındaki pozisyonunu korudu. Elfmiğferi'ne Yurdun Başkumandanı unvanı tanınmış ve Doğu-yurt'tan toplanan birliklerin ilk *éored*'i onun komutasına verilmişti. Grimbold ise (öyküde buna değinilmemiş olsa da) doğrudan bu unvana sahip olmasa bile Üçüncü Başkumandan konumuna getirilmiş ve Batı-yurt birliklerinin başına geçmişti.[3] Grimbold Pelennor Çayırları Savaşı'nda düşünce Elfmiğferi, Théoden'in ölümüyle artık krallığı devralan Éomer'in yardımcılığına yükselecek ve Éomer diğerleriyle beraber Kara Kapı önlerine gittiğinde Gondor'daki tüm Rohirrim'in komutasını ele alıp Anórien'i işgal eden düşman ordusunu bozguna uğratacaktı (*Kralın Dönüşü* V, 9. bölümün sonu ve 10. bölümün başı). Aragorn'un taç giyme töreninde hazır bulunanlar arasında onun da adı geçer (*Kralın Dönüşü* VI/5).

---

1 Taht salonunda olup bitenlerin içyüzünden habersiz olanlar, doğal olarak, batıya doğru yola çıkarılan takviye birliklerin Yurdun Başkumandanı unvanı taşıyanlar içinde geriye kalan tek kişi olan Éomer'in komutasında hareket ettiği fikrine kapılmıştı. [Yazarın notu.] – Burada, Edoras'tan gelen takviye birliklerle karşılaşıp onlara İkinci Isen Sığlıkları Muharebesi'nde yaşananlar hakkında bilgi veren Ceorl isimli ulağın sözlerine atıfta bulunuluyor (*İki Kule* III/7).

2 Théoden bir an önce "tüm başkumandanların ve subayların" katılacağı bir savaş konseyi toplanmasını emretmiş, onun öncesinde de yemek yemişti; fakat Meriadoc orada hazır bulunmadığından, bu görüşmenin ayrıntılarını tanımlama imkânı yok. [Yazarın notu.] – Buradaki atıf ise *Kralın Dönüşü* V/3'e.

3 Grimbold Théodred'in komutasındaki Batı-yurt ordusunun rütbece daha düşük başkumandanlarından biri olduğu halde, Sığlıklar'da gerçekleşen her iki savaşta gösterdiği yiğitliğin yanı sıra, Erkenbrand'a oranla çok daha genç yaşta olduğu ve kral kendi yokluğunda Rohan'ı savunmak üzere arkasında gerekli itibarı uyandıracak ve otoriteyi sağlayacak birini bırakmayı tercih ettiğinden, bu göreve uygun görülmüştü. [Yazarın notu.] – *Yüzüklerin Efendisi* metninde Minas Tirith önlerinde Rohirrim'in son kez hizaya sokulması anına dek Grimbold'un bahsi geçmez (*Kralın Dönüşü* V/5).

Théoden'in cenazesi sonrası Éomer ülkesini yeniden hale yola koymaya giriştiğinde Erkenbrand'a Batı-yurdun Başkumandanı, Elfmiğferi'ne ise Doğu-yurdun Başkumandanı unvanı verilerek, yürürlükten kaldırılan İkinci ve Üçüncü Başkumandan unvanları yerine, herhangi bir öncelik sırasına tabi tutulmaksızın bu unvanların kalıcı olarak getirildiği göze çarpar. Savaş dönemlerinde ise Kral Vekili adı altında özel bir atama yapılmasında karar kılınmıştı: Bu unvana sahip olan kişi, ordusunun başında sefere çıkmış olan kralın yokluğunda ülkeyi yönetecek ya da kralın herhangi bir sebeple sefere çıkamaması durumunda bizzat ordunun başına geçecekti. Diğer yandan, barış zamanlarında söz konusu rütbe ancak kralın hastalık veya yaşlılık dolayısıyla otoritesinin gereklerini yerine getiremediği durumlarda başkasına verilecek, böylesi durumlarda unvanı alacak olan kişi, eğer yaşı yetiyorsa, doğal olarak aynı zamanda tahtın varisi de kabul edilecekti. Şu da var ki, savaş zamanlarında Rohan Kraliyet Konseyi, eğer ki ikinci bir oğlu yoksa, yaşlı bir kralın varisini krallığın sınırları dışında savaşa göndermesine sıcak bakmazdı.

(ii)

Babamın yazıları arasında, bu öykünün belli bir kesimiyle (Isen Sığlıkları'nın savunulmasının önemi üzerine komuta kademesinde yaşanan görüş ayrılıklarının konu edildiği 588-589. sayfalar) ilgili uzunca bir not daha bulunmaktadır. Bu notun birinci kısmında kitabımızın başka noktalarında da yer verilmiş olan tarihi bilgiler yinelenmekte; yine de ben, notu baştan sona aktarmanın en iyisi olacağını düşündüm.

Eski çağlarda Kuzey Krallığı'nın güney ve doğu sınırlarını Grisel oluşturuyor, Güney Krallığı'nın batı sınırlarını ise Isen teşkil ediyordu. Arada kalan toprak kesitine (Enedwaith veya "orta bölge") çok az Númenorlunun yolu düşmüş, gelenlerin de içinde oraya yerleşen olmamıştı. Kralların hüküm sürdüğü dönemde burası Gondor toprağı kabul edildiyse de,[1] Kraliyet Yolu üzerinde çıkılan devriye gezileri ve yürütülen bakım-onarım çalışmalarında üs olarak kullanılması

1 Enedwaith'in Krallar'ın hükümranlık döneminde Gondor toprağı kabul edildiği yönündeki ifade, hemen öncesinde yer alan "Güney Krallığı'nın batı sınırlarını Isen Nehri teşkil ediyordu" şeklindeki ifade ile çelişmektedir. Kaldı ki, kitabımızın başka bir noktasında (bakınız: Sayfa 437-438) Enedwaith'in "her iki krallığa da ait olmadığı" belirtilmiştir.

dışında onlar için pek bir önem arz etmiyordu. Osgiliath ile Minas Tirith'in bulunduğu yerde başlayan bu yol Isen Sığlıkları'nı geçip Enedwaith'i geride bıraktıktan sonra arazinin rakımı nispeten daha yüksek olan orta kesimi boyunca genelde kuzeydoğu yönünde seyrederek Gri-sel'in alçak kesimlerine doğru ilerliyor ve yükseltilmiş bir şosenin Tharbad üzerindeki büyük bir köprüyle birleştiği noktayı geçip çok daha kuzeydeki Fornost'a dek uzanırdı. O dönemde bu bölgede çok az yerleşim vardı. Gri-sel ile Isen Nehirleri'nin ağzında, geçimini balıkçılık ve yabani kuş avıyla sağlayıp ırk ve dil bakımından Anórien'deki Drúedain ile akrabalık bağı bulunan ve "Vahşiler" şeklinde anılan bir İnsan kabilesi yaşıyordu.[1] Dumanlı Dağlar'ın batı eteklerindeki tepelerde ise, Rohirrim'in daha sonradan Bozdiyarlı şeklinde isimlendireceği bir halkın kalıntıları ikamet ediyordu: Çok eski çağlardan bu yana Ak Dağlar'ın derinliklerindeki vadileri yurt edinmiş olup Isildur tarafından lanetlenen toplulukla kan bağı bulunmayan asık suratlı bir halktı bu.[2] Gondor'a en ufak sevgi beslemeyen bu İnsanlar yeterince çetin ceviz ve atılgan sayılsalar da, sayıca az oldukları ve de Krallar'ın gücünden çekindikleri için onlara başkaldırmaya cüret edemezler, haliyle de Gondor'un gözünde, dikkatini her daim tehdit algıladığı doğudan başka yöne çekmesine değecek ölçüde sorun teşkil etmezlerdi. Arnor ve Gondor bölgelerinin tüm diğer halkları gibi Bozdiyarlılar da Üçüncü Çağ'ın 1636 ve 1637.

---

1 434. sayfada, "Gwathlo ile Angren (Isen) arasındaki bölgede, balıkçılıkla geçinen ve sayıca oldukça kalabalık, yabani yaradılışlı bir halk yaşıyordu" dendiğini hatırlayalım. Her ne kadar Drúedain'in Isen Nehri'nin denize döküldüğü bölgenin güneyindeki Andrast çıkıntısında yaşadığı (ve buradaki varlığını Üçüncü Çağ'da da sürdürdüğü) söylense de, bu kavimle Drúedain arasında herhangi bir akrabalık bağı olup olmadığına metnin bu noktasında değinilmemiştir (sayfa 628 ve not 13).

2 *Yüzüklerin Efendisi* Ek F ("İnsan Irkı Hakkında"): "Bozdiyarlılar, uzun çağlardan bu yana Ak Dağlar'ın derinliklerindeki vadilerde yaşayagelen İnsan kavimlerinin günümüze yansıyan kalıntısıdır. Dunharrow'un Ölü Adamları onlarla aynı soyu paylaşır. Karanlık Yıllar boyunca bu İnsanların bazısı Dumanlı Dağlar'ın güneyindeki vadilere göç ederken, bazı diğerleri alabildiğine kuzeye, Höyük Yaylaları civarındaki ıssız topraklara değin gitmişti. Bree halkı işte bu ikinci grubun soyundan gelir; ama bunların Arnor'un Kuzey Krallığı tebaasına dahil oluşu ve Westron dilini benimseyişi çok daha önceye dayanmaktadır. Bu İnsan ırkına mensup olanlar içinde sadece Bozdiyar'da kalanlar eski dillerine ve âdetlerine sıkı sıkıya sarılmıştı: Dúnedain'e düşman gözüyle bakan, Rohirrim'den ise ölesiye nefret eden gizli saklı bir kavim olarak varlıklarını sürdürdüler."

yılları arasında yaşanan Büyük Salgın'dan nasibini almış, ama diğer İnsan topluluklarından kopuk yaşadıkları ve onlarla olabildiğince az münasebet kurdukları için, onların kaybı diğer kavimlerinkine nazaran daha az olmuştu. Krallar'ın hükümranlık dönemi (1975-2050) sona erip de Gondor'un gücü zayıflamaya başlayınca Gondor'un tebaası olmaktan çıktıklarını resmen ilan ettiler; aynı süreçte Kraliyet Yolu'nun Enedwaith üzerinden geçen kısmı başıboş bırakılmış, bir zamanlar Tharbad üzerinde yükselen köprünün harabeleri ise yerini, kuvvetli bir akıntının dövdüğü tehlikeli bir nehir geçidine bırakmıştı. Gondor'un yeni sınırlarını Isen Nehri ve (o zamanki adıyla) Calenardhon Geçidi oluşturuyordu. Bu geçit Aglarond (Borukent) ve Angrenost (Isengard) kaleleri tarafından daima göz hapsinde tutuluyor, Gondor'a dışarıdan rahat geçiş sağlayacak tek bağlantı noktası olan Isen Sığlıkları'nda ise, başta "Vahşi Diyarlar"dan gelecek muhtemel saldırılar olmak üzere her tür dış tehdide karşı muhafızlık etmek üzere devamlı bir garnizon bulunduruluyordu.

Temkinli Barış döneminde (2063 ile 2460 yılları arası) Calenardhon halkının mevcudu azaldı: İçlerinde daha sağlıklı ve zinde olanlar Anduin Nehri hattını korumak üzere yıldan yıla doğuya aktarılırken, kalanlar Minas Tirith'in sorunlarından kendini ister istemez soyutlamış bir taşra ahalisine dönüştü. Kalelerdeki garnizonlar ise tazelenmeyip buyruğundaki halklar her geçen gün melezleşen yerel kabile reislerinin kontrolüne terk edildi. Bu ırk kaynaşmasında, Bozdiyarlıların devamlı ve kontrolsüz bir şekilde Isen'i geçip nehrin öbür yanındaki topraklara yerleşmesinin payı büyüktü. Doğudan Gondor'a yeni yeni saldırılar düzenlenmeye başlayıp Orklar ile Doğulular Calenardhon'a akın ederek oradaki pek de uzun süre dayanacağa benzemeyen esas kaleleri kuşattığında, bölgedeki İnsan kavimlerinin vaziyeti buydu. Sonra Rohirrim çıkageldi ve Eorl'un 2510 yılında Celebrant Ovası'nda kazandığı zaferin ardından onun kalabalık ve savaşçı halkı, beraberlerinde sayısız atla, doğulu işgalcileri önleri sıra sürüp yeri geldi mi imha ederek, tüm Calenardhon'a yayıldı. Vekilharç Cirion, bundan böyle Atçanyurt, ya da Gondor dilindeki şekliyle Rochand (sonradan Rohan diye telaffuz edilecektir) diye anılacak olan Calenardhon bölgesini onlara hediye etmişti. Eorl'un hükümranlığı süresince Emyn Muil ve Anduin boyunca uzanan doğu sınırları devamlı saldırı altında kalmayı sürdürse de, Rohirrim kendilerine bahşedilmiş olan bu yeni yurda vakit geçirmeksizin yerleşmeye koyuldu. Zaman içinde, Brego ve Aldor'un komutasında

kökü bir kez daha kazınan Bozdiyarlılar Isen'in öte yanına sürüldü ve Sığlıklar kontrol altına alındı. Bozdiyarlıların Rohirrim'e duyduğu ve ancak çok ileriki tarihlerde, kralın dönüşüyle yatıştırılacak olan nefretin tohumları böyle atılmıştı. Geçen süre zarfında Rohirrim ne zaman zayıf düşse veya başka sorunlarla cebelleşmek durumunda kalsa, Bozdiyarlılar saldırılarını yinelemiştir.

Hiçbir halk arasında, Cirion ve Eorl'un yemini altında Gondor ile Rohan'ın arasında inşa edilmiş olan kadar her iki tarafın sadakatle bağlı kaldığı bir ittifak kurulduğu görülmemiştir; Rohan'ın o geniş otlaklarını Yurdun Atlıları kadar etkin şekilde koruyacak başka bir muhafız da bulunamazdı elbet. Bununla birlikte, Yüzük Savaşı sırasında Rohan'ı ve de buna bağlı olarak Gondor'u yıkımın eşiğine getirmesi dolayısıyla açıkça gözler önüne serilecek olan kritik bir noksan vardı savunmalarında. Bu eksiklik birden çok sebebe dayanıyordu. Bunların başında, Gondor'un gözlerinin daima, o tarihe dek yüzleşmek durumunda kaldığı tehlikelerin hepsine kaynaklık eden doğuya çevrili olması gelir; "yabani" Bozdiyarlıların onlara güttüğü kin Vekilharçların nezdinde pek bir önem taşımıyordu belli ki. Bir diğer önemli husus, Vekilharçların Orthanc Kulesi ile Isengard Çemberi'ni (Angrenost) kendi mülkü olarak alıkoymakta ısrar edişiydi; kapıları kilitlenen Orthanc Kulesi'nin anahtarları Minas Tirith'e getirilmiş, Isengard Çemberi diye nitelenen garnizon ise, Aglarond'un bu sorumluluğu kalıtsal olarak nesilden nesle geçirmeyi görev bilmiş muhafızlarını da garnizonuna katan, Gondor soyundan gelme bir kabile reisi ve ona eşlik eden bir avuç İnsanın kontrolüne bırakılmıştı. İzleyen süreçte buradaki kale, Gondorlu duvar ustalarının yardımıyla onarılarak Rohirrim'e verildi.[1] Isen Sığlıkları'ndaki garnizonun erzak ve malzeme tedariği buradan sağlanıyordu. Isengard muhafızları ve ailelerinin yerleşim yeri genel anlamda Ak Dağlar'ın etekleri ile daha güneydeki vadiler ve koyaklardı. Batıağıl'ın kuzey kesimlerine çok nadiren, sadece işleri düştüğünde giderler, Fangorn'un (Entormanı) loşluğundan ve Isengard'ın kasvetli duvarlarından kendilerini sakınırlardı. Kara büyüyle iştigal ettikleri düşüncesiyle, "Isengard Lor-

1 Rohirrim buraya kendi dilinde *Glǽmscrafu* diye hitap etmekle beraber kalenin ismi belleklerde önce Súthburg, Kral Miğfer'in döneminden sonra ise Borukent şeklinde yer etmişti. [Yazarın notu.] - *Glǽmscrafu* (içindeki *sc* hecesi ş biçiminde telaffuz edilir) sözcüğü Anglo-Saxon kökenli olup, *Aglarond* kelimesi ile eş anlamlı olacak şekilde, "pırıltılı mağaralar" manasına gelmektedir.

du" ve onun gizli halkıyla olabildiğince az ilişki kurmaya çalışırlardı. Minas Tirith'ten de Isengard'a giderek daha seyrek elçi gönderilmeye başlandı, ta ki bu ziyaretler kesilene dek; anlaşılan o ki, kulenin anahtarlarını halen kendilerinde alıkoyuyor olsalar da, başlarındaki diğer meselelerle uğraşmakta olan Vekilharçlar Isengard'ı iyiden iyiye umursamaz olmuştu.

Gelgelelim, konumu itibariyle, ülkenin batı sınırları ile Isen Nehri hattının doğal kontrol noktası yine de Isengard'dı ve Gondor Kralları kendi dönemlerinde bunun gayet iyi farkında olduklarını ortaya koymuşlardı. Isengard Çemberi'nin doğu ucundaki kayalık duvarlardan kaynağını alan Isen Nehri, güneye doğru akıp gider, henüz çok genç bir ırmak olduğundan, akıntısının çok hızlı, suyunun ise tuhaf kaçacak kadar soğuk oluşuna rağmen, işgalciler açısından aşılması güç bir engel teşkil etmezdi. Ama Angrenost'un Büyük Kapısı Isen'in hemen batısına baktığından, bu kale yeterli sayıda muhafızla donatılmış olduğu sürece batıdan gelecek işgalciler Batıağıl'a sızmak istiyorsa bunu çok kalabalık ve de iyi donanımlı bir orduyla denemek durumundaydı. Dahası, Angrenost'un Sığlıklar'a olan uzaklığı Aglarond'unkinin yarısından da azdı ve Isengard Kapıları önünde başlayan geniş ve yüksekçe bir yol dosdoğru Sığlıklar'a çıkardı. Büyük kulenin ürkütücü görüntüsünden kaynaklanan korku perdesi ve hemen sırtındaki Fangorn Ormanı'nın karanlığının yarattığı çekince, bölgeyi bir süre için dış tehditlerden koruyacak gibi görünse de, burası tıpkı Vekilharçlar Dönemi'nin son evresinde görüldüğü gibi ihmal edilmeye devam edip gerekli garnizondan yoksun bırakılırsa söz konusu korumanın uzun süre etkisini sürdüremeyeceği açıktı.

Aynen de öyle oldu. Kral Déor zamanında (2699-2718) Rohirrim, Sığlıkları tutmanın bölgeye girişi önlemek açısından tek başına yeterli olmadığını fark etti. Krallığın bu en uzak noktasına ne Gondor ne de Rohan gerekli ilgiyi gösterdiğinden, orada olup bitenden gecikmeli olarak haber alınıyordu. Aynı dönemde, Angrenost'u öteden beri yöneten Gondor kökenli kabile reislerinin soyu tükenmiş, kalenin kumandası yöre halkından bir ailenin eline geçmişti. Daha önce de belirttiğimiz gibi bunlar çoktandır melez bir soy haline gelmişti ve bu toprakları zorla gasp ettiği gözüyle baktıkları "vahşi Kuzeyliler"den ziyade, Bozdiyarlılarla dostane ilişkiler kurma çabasındaydılar; çok uzaklardaki Minas Tirith'i ise artık neredeyse hiç umursamıyorlardı. Sağlığında Bozdiyarlıların son kalıntılarını da topraklarından sürüp atan ve üstüne misilleme olarak onların Enedwaith'teki yerleşkele-

rine akınlar düzenleyen Kral Aldor'un ölümünden sonra, Rohan'ın dikkatsizliğinden faydalanan Bozdiyarlılar, Isengard'ın da buna göz yumması sonucu, Batıağıl'ın kuzey yörelerine yeniden sızmaya başlamış, Isengard'ın batısı ve doğusundaki dağların arasındaki vadilerde ve hattâ Fangorn'un güney eteklerinde yerleşim yerleri oluşturmaya koyulmuştu. Déor'un krallığı döneminde Rohirrim'in Batıağıl'daki at sürülerini ve damızlıklarını yağmalayarak, düşmanlıklarını açıkça ortaya koymaya başladılar. Bu yağmacıların Isen Nehri'ni Sığlıklar'da veya Isengard'ın daha da güneyindeki bir noktada geçmediği gerçeğini Rohirrim'in fark etmesi uzun sürmedi; ne de olsa Sığlıklar devamlı gözetim altında tutuluyordu.[1] Bunun üzerine bir keşif kolunun başında kuzeye doğru yola çıkan Déor orada kalabalık bir Bozdiyarlı grubuyla karşılaştı. Bunların üstesinden gelmiş, ama bu esnada Isengard'ın da kendisine düşman kesildiğini görmek onu ümitsizliğe sürüklemişti. Öyle ki, Isengard'ı bir Bozdiyarlı kuşatmasından kurtardığı inancıyla Kapılar'ın önüne iyi niyet mesajlarını taşıyan ulaklar göndermişti; buna karşılık Kapılar onların yüzüne kapatıldı ve aldıkları tek cevap ok yağmuruna tutulmak oldu. Sonradan öğrenildiğine göre, Bozdiyarlılar dost kabul edilip Isengard Çemberi'nden içeri buyur edilmişler ve bunu fırsat bilip garnizonun kontrolünü ele geçirerek (daha pek çokları gibi) kendileriyle kaynaşmaya yanaşmayan eski muhafızların torunlarını katletmişlerdi. Déor vakit geçirmeksizin Minas Tirith'teki Vekilharca –ki bu, olayın yaşandığı 2710 yılında Egalmoth'tu– haberciler gönderip yardım talebinde bulunmuş, ancak Vekilharç bu talebin gereğini yerine getirememiş ve sonuç olarak Bozdiyarlılar, Uzun Kış'tan (2758-2759) sonraki büyük kıtlık sırasında nüfusları açlıktan dolayı eriyip de Fréaláf'a (sonrasında Rohan'ın İkinci Krallar Soyunun ilk kralı olmuştur) teslim oluncaya dek Isengard'ın kontrolünü elinde tutmuştu. Déor'un ise Isengard'a saldırmaya veya orayı kuşatma altına almaya yetecek gücü bulunmadığından, Rohirrim izleyen yıllar süresince Batıağıl'ın kuzeyinde Atlılardan kurulu kayda değer bir kuvvet bulundurmak zorunda kaldı; bu durum 2758 yılındaki büyük işgallere dek böylece devam etti.[2]

---

1 Saldırılar genelde Sığlıklar'ın batı yakasındaki garnizona yapılıyor ama bu saldırılarda gereken ısrar gözlenmiyordu: Bunun sebebi, söz konusu tacizlerin daha kuzeydeki Rohan birliklerinin dikkatini oraya çekme amacı gütmesiydi. [Yazarın notu.]

2 Gondor ve Rohan'a düzenlenen bu işgal hareketiyle ilgili ayrıntıları *Yüzüklerin Efendisi* Ek A (I, iv ve II)'de bulabilirsiniz.

Buraya kadarki bilgilerin ışığında, Saruman'ın orayı onarımdan geçirip düzeni yeniden sağlayarak bölgeyi bir kez daha batı savunmasının en önemli dayanak noktası haline getirme vaadiyle Isengard'ın yönetiminin kendisine verilmesi yönünde yaptığı önerinin hem Kral Fréaláf hem de o dönemki Vekilharç Beren tarafından seve seve kabul edildiği sonucuna varmak hiç de zor değil. Saruman'ın Beren'den Orthanc'ın anahtarlarını da teslim alarak Isengard'ı karargahı haline getirmesiyle birlikte Rohirrim'in bölge savunmasına dair politikası yeniden, kendi batı sınırlarının en kolay incinir noktası olan Isen Sığlıkları'nı koruyup kollamaya indirgendi.

Savunma organizasyonunun başında kendisi olduğu ve kulede toplanan divana bizzat başkanlık ettiği sürece, Saruman'ın bu öneriyi iyi niyetle, en azından batı sınırlarının korunması bakımından samimi bir arzuyla yapmış olduğuna şüphe yok. Son derece bilge ve ileri görüşlü biri olan Saruman, sahip olduğu eşsiz konum ve barındırdığı gerek doğal gerekse insan ürünü büyük güç sayesinde, Isengard'ın ileride ne denli büyük önem taşıyacağını seziyordu. Isengard ile Borukent'in kıskacı altında Isen Nehri, ister Gondor'u çembere alma isterse Eriador'u işgal etme niyeti gütsün, (Sauron tarafından teşvik edilip yönlendirilmesi muhtemel tehditler de dahil olmak üzere) doğudan gelecek her tür tehlikeye karşı geçit vermez bir siper işlevi görüyordu. Ama Saruman zamanla taraf değiştirip kötülüğün saflarındaki yerini alacak, Rohirrim ise, onun kendilerine yönelik tehdidinin giderek artmakta olduğu yönünde işaretler yakaladığı halde, gücünün büyük kısmını batıdaki Sığlıklar'da tutmaya devam edecekti... ta ki Saruman onlara açıktan savaş ilan edip Sığlıklar'ın Isengard'ın desteği olmadan, hele de Isengard'a karşı ne derece önemsiz bir savunma noktası olduğunu herkese kanıtlayana dek.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

DRÚEDAIN

Haleth halkı, biraz da konuştukları alışılmadık dil itibariyle, Atani halkının geri kalanına yabancı bir topluluktu; her ne kadar Eldar için onlarla ittifak halinde olsalar da, çevresinden kopuk ve içine kapanık bir toplum olma özelliğini sürdürüyorlardı. Kendi aralarında anadillerine sıkı sıkıya sarılmışlardı; bununla beraber, Eldar ve diğer Atani kavimleriyle iletişim kurma zorunluluğu onları Sindarin dilini de öğrenmeye itse bile, içlerinden çoğu bu dili ancak duraksayarak konuşabiliyor, kendi yaşam alanlarını teşkil eden ormanlık arazinin sınırları dışına hemen hiç çıkmayan bazılarıysa bu dili hiç kullanmıyordu. Hayatlarına yeni unsurlar sokmaya ve yeni âdetler edinmeye istekli olmayıp, savaş zamanları dışında pek ilişki kurmadıkları Eldar'a ve diğer Atani kavimlerine çok tuhaf gelen çoğu geleneklerinden asla vazgeçmiyorlardı. Yine de, savaş çıktığı zamanlar sınırları dışına nispeten küçük mangalar göndermelerine rağmen onların gözünde yiğitliğinden kuşku duyulmayan saygın savaşçılar ve de sadık müttefikler olma özelliğini korudular. Ne de olsa, ancak kendi kendine yeten ve ormanın derinliklerindeki yurtlarını savunmak dışında bir gayesi olmayan, bundan ötürü de ormanlık arazideki savaş teknikleri üzerine uzmanlaşmış ufak bir topluluk olarak varlıklarını sürdürüyorlardı. Öyle ki, ağaçlık alanlarda yapılacak savaşlar için özel olarak eğitilmiş Orklar bile onların sınırlarından içeri adım atmaya cesaret edemezdi. Bu halkın birbirinden garip âdetleri hakkında türetilen bir diğer söylence, savaşçılarının büyük çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu ama sınırlarının dışındaki savaşlara bunların çok azını yolladıkları yönündeydi. Bu geleneğin çok eski zamanlara

dayandığı belliydi;[1] çünkü reisleri Haleth, seçme kadınlardan oluşan muhafız bölüğünü yanından hiç ayırmayan, şöhret yapmış bir dişi-savaşçıydı.[2]

Haleth Halkı'nın âdetleri içinde belki de en tuhafı, ne Beleriandlı Eldar ne de diğer Atani halklarının benzerini daha önce gördüğü, kendilerinden tamamen farklı bir diğer kavmin mensuplarına da içlerinde yer veriyor olmalarıydı.[3] Birbirinden belli bir mesafe uzaklıkta yaşayan aileler ya da küçük kabileler halinde varlıklarını sürdürmekle beraber aynı cemiyetin fertleri olarak dostluk içinde kalmayı başaran ve sayıları olsa olsa birkaç yüzü bulan bir gruptu bu.[4] Haleth halkı onlara kendi dillerindeki bir sözcük olan *drûg* ismini yakıştırmıştı. Bu topluluk, Elflerin ve diğer İnsanların gözüne oldukça sevimsiz görünüyordu: Bodur (bazısı ancak yüz yirmi santim gelecek kadar kısaydı) ama bir o kadar da yapılı olan bu ırkın kocaman kalçaları ve bunları taşıyan kısa ve kalın bacakları vardı; geniş suratlarında çukura kaçan gözler, kalın kaşlar ve basık burunlar dikkat çekiyor, bazı erkeklerin çenesinin ortasında biten bir tutam siyah tüy sayılmazsa –ki kendilerine ayırt edici bir özellik kattığı için bu onlara gurur veriyordu– kaşları haricinde yüzlerinde hiçbir tüy ya da kıl çıkmıyordu. Genel hal ve tavır bakımından gevşek ve vurdumduymaz oldukları söylenebilirdi; öyle ki, vücutlarında en çok hareket eden kısım o kocaman ağızlarıydı. Pürdikkat bir şekilde daima çevreyi inceleyen gözlerinin hareketleri çok yakından bakılmadığı sürece fark edilemezdi, çünkü sadece öfkelendiklerinde kırmızı birer kor gibi parlayan gözlerinin rengi, normal şartlarda gözbebeklerinin renginden ayırt edilemeyecek kadar siyahtı. Genizden gelen o derin seslerini duymaya alışanlar üzerinde, kahkahaları çok daha hayret verici bir etki yaratırdı: Hiçbir küçümseme veya fesat barındırmayan bu içten ve gürül gürül kahkaha, ister Elf ister İnsan olsun, duyan herkesi gülümseyip ona eşlik etmeye zorlayan cinstendi.[5] Barış zamanında, İnsan ırkından olan başkalarının şarkı söyleyeceği durumlarda, mesela herhangi bir iş üzerinde çalışırken veya oyun oynarken, onlar kahkaha atmayı tercih ederdi.

Ama yeri geldi mi, amansız birer düşman oluverirlerdi ve her ne kadar gözlerindeki pırıltı dışında bunu dışavuracak herhangi bir belirti olmasa da, öfkeleri bir kez kabardı mı yatıştırılması hemen hemen imkânsızdı; sessizlik içinde dövüşürler ve nefretlerinin hiç hafiflemediği yegane ırk olan Orklara karşı bile galip geldiklerinde zafer sarhoşluğuna kapılmazlardı.

Onları Drúedain şeklinde adlandıran Eldar, sevgisini kazanmış olan bu ırkı Atani ile aynı mertebeye koyduğunu da böylece belli etmiş oluyordu.[6] Ne yazık ki bu ırkın ömrü uzun olmadı ve onların nefretine aynı şekilde karşılık vererek onları yakalayıp işkenceye tabi tutmaktan zevk alan Orklarla aralarında yıllar yılı süren kan davası boyunca verdikleri ağır kayıplar nedeniyle sayıları gittikçe azaldı. Morgoth'un zaferleri Elflerin ve İnsanların Beleriand'daki tüm krallıklarını ve de kalelerini paramparça ettiğinde bu halkın mevcudunun çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan birkaç aileye indirgenecek kadar azaldığı ve Sirion Nehri'nin ağzındaki son yerleşimlere sığınanlar içinde bunların bazısının da bulunduğu söylenir.[7]

İlk zamanlar, beraber yaşadıkları kavim için büyük fayda sağlayan ve her daim yardımlarına başvurulan bir topluluk oldukları halde, Haleth Halkı'nın yaşadığı toprakların dışına nadiren çıkmışlardır.[8] Her tür canlının izini sürmekte eşsiz bir yeteneğe sahip olan bu halk, sahip olduğu becerileri başkalarına öğretmekten de geri kalmazdı; ama öğrencilerinin onların maharetine erişmesi mümkün değildi, çünkü Drúedain son derece keskin bir görme yetisine sahip olmasının yanı sıra, tıpkı av köpekleri gibi, izini sürdüğü canlıyı kokusundan takip etme becerisine de haizdi. Rüzgarın estiği yönde bulunan bir Orkun kokusunu başka İnsanlar daha onu görmemişken bile alabileceklerini ve herhangi bir akarsuya girmediği sürece onun kokusunun izini haftalarca sürebileceklerini iddia ederek böbürlenirlerdi. Tabiatta yetişen tüm bitkiler üzerine bilgileri (kendilerine bu konuda hiçbir eğitim vermemiş olan) Elflerinkiyle yarışacak seviyedeydi; inanışa göre, yeni bir bölgeye yerleşecek olurlarsa orada yetişen büyük

küçük her tür bitkiyi kısa süre içinde tanır ve bunlar içinde ilk kez gördüklerine kendilerince yeni isimler verirler, içlerinde zehirli olanları veya besin maddesi olarak faydalanılma özelliği taşıyanları diğerlerinden rahatlıkla ayırt ederlerdi.[9]

Tıpkı diğer Atani kavimleri gibi Drúedain'in de Eldar ile karşılaşıp etkileşim içine girdiği döneme dek belirgin bir yazı şekli olmamıştı; buna karşın, ne Eldar'ın kullandığı yazı tipini ne de harf niyetine başvurdukları işaretleri benimsediler. Avlanırken ve gezinirken sıklıkla kullandıkları orman patikalarına bilgi veya uyarı amaçlı bıraktıkları, çoğunluğu basit birkaç sembolden ibaret belli başlı işaretler dışında, kendilerine has bir yazı icat etme çabası içine girdikleri de asla görülmemişti. Geçmişlerinin artık çok eskide kalmış evrelerinden bu yana alet edevat şekillendirirken kesme ve yontma amacıyla çakmaktaşı kullanırlardı ve Atani halkının Beleriand'a gelmeden önce bazı metalleri tanıdığı ve bir nebze de olsa dökümcülük ile maden işçiliğinden anladığı bilindiği halde, Drúedain bu alışkanlığından vazgeçmemeyi yeğlemişti,[10] çünkü yaşadıkları ormanlık arazide gerekli madenleri bulmak zordu ve dökülmüş silahlar ve diğer aletler kendileri için oldukça pahalıydı. Beleriand'da yerleşik hayat sürdükleri dönemlerde Eldar ile ve dahası Ered Lindon'daki Cücelerle fazlaca haşır neşir olduklarından, bu tür madeni eşyaların onlar arasındaki kullanımı giderek yaygınlaşmış, üstelik Drúedain'in ahşap ve taş oymacılığında çok usta olduğu kısa süre içinde anlaşılmıştı. Genelde bitkilerden elde edilenler olmak üzere doğadaki pigmentler hakkında belli bir bilgi birikimine çoktan erişmişlerdi ve bunları tahta ya da düz taş zeminler üzerine resmetmekten ve çizmekten hoşlanıyorlardı; bazen ağaç kütükleri üzerine sonradan boyanabilecek şekilde suratlar oydukları gözleniyordu. Ama başlıca zevkleri, benzer zeminler üzerine ama daha keskin ve de güçlü gereçler yardımıyla, kimi zaman oyuncak veya süs kimi zamansa totem amaçlı kullandıkları, içlerinde en yetenekli olanların bazen canlı havası bile verebildiği adam ve hayvan şekilleri oymaktı. Bu figürler bazen çok garip ve gerçekdışı, bazense çok korkunç bir görünüme sahip olurdu:

Tüm hünerlerini göstererek şekil verdikleri en ciddi eserleri içinde, dış odaklara gözdağı verme amacıyla topraklarının sınırına yerleştirdikleri ve dehşet içinde çığlıklar atarak ormandan kaçar gibi pozlar verdikleri taştan Ork figürleri başı çekiyordu. Kendi figürlerini de yaparlar ve bunları kimi yolların başına veya orman patikalarının kesiştiği kavşak noktalarına dikerlerdi. "Bekçi taşlar" adını verdikleri bu figürlerin en meşhuru, Teiglin Sığlıkları'na yakın bir noktaya yerleştirilmiş olup her biri ölü bir Orkun üzerine doğru eğilir vaziyette betimlenmiş, canlısını aratmayacak bir gerçekçilikle şekillendirilmiş Drúadan heykelleriydi. Bu figürlerin tek işlevi düşmana meydan okuyuşu ve hakaret edişi simgelemek değildi; Orklar bu figürlerden gerçekten korkuyor, taştan yapılma bu şekillerin Oghor-hai'nin (onların Drúedain'e verdiği isimdi bu) kötü güçleriyle donatıldığına ve de kendileriyle konuşabildiğine inanıyorlardı. Bu yüzden de onlara dokunmaya veya onları kırıp harap etmeye çok nadiren cesaret ederler, böylesi bir "bekçi taş"a rastladıkları vakit eğer ki sayıları çok kalabalık değilse daha ileri gitmeyip geri dönerlerdi.

Bu tuhaf halkın sahip olduğu istisnai güçler ve beceriler içinde en kayda değer olanı ise, istedikleri zaman mutlak bir sessizlik ve hareketsizlik içinde kalabilmeleriydi; bazen ellerini dizlerine veya kucaklarına koyup yere bağdaş kurarlar ve gözlerini kapayarak ya da zemindeki bir noktaya sabitleyerek hiç kıpırdamaksızın günlerce bu vaziyette kalabilirlerdi. Onların bu özelliğiyle ilgili Haleth Halkı arasında sıkça anlatılan bir öyküyü inceleyelim:

> Bir keresinde, Drûg halkı içinde taş yontuculuğunda en becerikli olanlardan biri, önceki bir tarihte ölmüş olan babasının heykelini yapmış ve onu yaşadığı yerin yakınındaki bir patikanın başına dikmiş. Sonra kendisi de bu figürün yanı başında bağdaş kurup yere oturmuş ve derin düşüncelere dalmış. Çok geçmeden, uzaktaki bir köye doğru seyahat etmekte olan bir ormancının yolu tesadüfen oraya düşmüş ve karşısında iki Drûg'u görünce durup onlara selam vermiş. Cevap alamayınca şaşkınlığa kapılmış ve bir süre orada durup onları yakından

incelemiş. Sonra, kendi kendine söylenerek, yoluna devam etmiş: "Bu halkın taş yontuculuğunda eşsiz bir hünere sahip olduğunu duymuştum, ama görende bu denli canlıymış izlenimi uyandıracak heykellerle karşılaşacağımı sanmazdım." Ziyaretini tamamlayıp üç gün sonra dönüş yolunda yine aynı yerden geçen ormancı, bir süre dinlenmek üzere mola vermiş ve sırtını figürlerden birine dayayıp oturmuş. Kısa süre öncesine kadar yağmakta olan ama sonrasında yerini kavurucu bir güneşe bırakan yağmurun altında yol alırken iyice ıslanmış olan pelerinini de, kuruması için aynı figürün omzuna asmış. Çok geçmeden oturduğu yerde uykuya dalmış; bir süre sonraysa arkasındaki figürün sesiyle uyanmış. "Umarım yeterince dinlenmişsindir," demiş ona taştan heykel, "ama eğer daha uyuyacaksan, arkamdaki figüre yaslanmanı öneririm, çünkü o bir daha asla bacaklarını germe ihtiyacı duymayacak; üstelik senin şu pelerin bu sıcakta bana fazla ağır geldi."

Drúedain'in genelde kedere kapıldığı ve mateme boğulduğu zamanlarda böyle uzun süreli ve hareketsiz oturduğu bilinmekle beraber, bazen sırf sağlıklı düşünebilmek veya kurmak istediği planları zihninde daha iyi kurgulayabilmek için de aynını yaptığı sanılmaktadır. Düşmanlara karşı tetikte oldukları zamanlarda da bu yeteneklerinden faydalanırlardı; böylesi durumlarda, kâh ayakta kâh oturarak gölgelerin içine saklanırlar ve gözleri tümüyle kapalı veya boş bakışlarla belli bir yere odaklanmış görünse de, önlerinden geçen veya bulundukları yere yaklaşan herhangi bir şey ne gözlerinden kaçar ne de belleklerinden silinirdi. Onların bu ihtiyatlı sessizliğinden kaynaklanan zihin gücü öyle etkiliydi ki, yakınlarda bir tehdit olduğu algısına kapılan düşman, kendisini uyaracak somut bir belirtiyle karşılaşmadığı halde korkuyla geri çekilirdi; diğer yandan, kötü niyetli biri gölgeler içinde saklanmakta oldukları yerin yakınında duraksamaksızın geçip giderse, bu defa Drúedain, ister yakında isterse uzakta olsun duyan herkes açısından katlanılmaz olan tiz bir ıslık çalarak kabilenin geri kalanına işaret verirdi. Drúedain'in bu özelliğinin sıkı ve dikkatli

bir savunma gerektiren zor durumlarda onlara sağladığı paha biçilmez hizmetten çok memnun olan Haleth Halkı, ellerinin altında böylesi bekçiler bulunmadığı dönemlerde bile, (aynısını kendi evlerinin yanı başında yapan Drúedain'in örneğini tekrarlayarak) canlılardan kaynaklanacak tehdidin bir kısmını savuşturabilecekleri inancıyla, onları andıran taştan heykeller yaptırıp evlerinin yakınına dikerdi.

Aslına bakılırsa, Drúedain'e sevgi ve saygı duyan Haleth halkı içinde birçokları, bu garip ırkın hiç de tekin olmayan bazı büyülü güçlere sahip olduğuna inanmıyor da değildi hani; öyle ki, kamp ateşlerinin başında anlatılan efsanelerde ve masallarda bu yönde çağrışımda bulunan öykülere sıklıkla rastlanırdı. Şimdi okuyacak olduğunuz öykü de bunlardan biridir işte.

Sadakat Taşı

Bir zamanlar, ırkdaşları arasında şifacılıktaki maharetiyle tanınan, Aghan adında bir Drûg vardı. Ormanın derinliklerinde, en yakın köye üç kilometre mesafedeki bir kulübede yaşayan, Haleth Halkı'ndan Barach isimli bir ormancı ile Aghan arasında derin bir dostluk ilişkisi kuruluydu. Ailesinin yaşadığı yer bu ormancının kulübesine nispeten daha yakın olduğu için, Aghan zamanının çoğunu Barach ve karısı ile geçirir, onların çocukları tarafından da çok sevilirdi. Bir zaman sonra bölgede huzursuzluk baş gösterdi, çünkü bazı Orklar yakındaki ormana sızmaya cüret etmiş ve ikili üçlü gruplara ayrılarak, yalnız başına evinden uzaklaşan kişileri pusuya düşürmeye ve komşularıyla arasında biraz mesafe olan ailelerin evlerine baskınlar düzenlemeye başlamıştı. Bu haberler karşısında Barach'ın ev ahalisi pek de korkuya kapılmamıştı, çünkü Aghan geceleri onların yanında kalıyor ve evlerinin dışında nöbet tutuyordu. Ama bir sabah Barach'ın yanına gelerek şöyle dedi Aghan: "Dostum, kabilemle ilgili bazı kötü haberler aldım, korkarım ki bir süreliğine sizden ayrılmam gerekecek. Dediklerine göre erkek kardeşim yaralanmış ve benim Orkla-

rın eliyle açılmış yaraları iyileştirmekteki hünerimi bildiğinden, acılar içinde yattığı yerden beni çağırıyormuş. İnan bana, olabildiğince çabuk şekilde yanınıza geri döneceğim." Bunun üzerine Barach'ın büyük bir sıkıntıya düştüğünü ve karısı ile çocuklarının gözyaşlarına boğulduğunu gören Aghan, onları şöyle teselli etmiş: "Benim yokluğumda korkuya kapılacağınızı tahmin ettiğimden, gitmeden önce size elimden gelen yardımı yapmak istedim. O yüzden de buraya bir bekçi taşı getirtip evinizin yakınına diktirdim." Aghan'ın peşi sıra söz konusu taşın bulunduğu yere giden Barach, evinin giriş kapısına pek de uzak olmayan bir noktadaki çalıların arasına, ağır olduğu her halinden anlaşılan kocaman bir taş yerleştirilmiş olduğunu gördü. Bir elini taşın üzerine koyan Aghan, kısa bir sessizliğin ardından ormancıya şöyle dedi: "Görüyorsun ya, bazı güçlerimi bu taşa aktardım. Sizi kötülüklere karşı koruyacaktır!"

Bunu izleyen iki gece boyunca huzur bozucu hiçbir olay meydana gelmemiş, ama üçüncü gece Barach Drúgların tehlike anında çıkardığı o tiz ıslık sesinin ormanda yankılandığını duymuştu... Belki de rüyasında görmüştü bunu, çünkü gözlerini açtığında, kendisinden başka herkesin derin bir uykuda olduğunu fark etti. Yataktan çıkıp başucundaki duvarda asılı duran yayı ile oklarını aldı ve dar bir pencerenin yanına gidip mevzilendi; dışarı bir göz atmasıyla beraber de iki Orkun yangın çıkarmak üzere evin eşiğindeki zemini yağlamakla meşgul olduğunu gördü. Bu sahne Barach'ın dehşet içinde titremesine yol açmıştı, çünkü Orkların yanlarında çabucak tutuşma özelliğine sahip sülfür ya da ona benzer uğursuz bir madde taşıdığını ve bunun sonucunda çıkan alevlerin su ile söndürülemediğini pek çokları gibi o da duymuştu. Kendisini toparlayıp tam yayını germişti ki, Orklar evi ateşe vermek üzere ilk kıvılcımı tutuşturduğu anda ağaçların içinden fırlayan bir Drûgun onlara arkadan saldırdığını gördü. Drûg Orklardan birini tek yumrukta yere sererken, diğer saldırgan çareyi kaçmakta bulmuştu; sonrasında ateşin ortasına yalınayak atlayan Drûg, yeni tutuşmuş olan yağın içinde bulunduğu kabı bir yandan uzağa savururken, Orkların sebep olduğu alevi ayağıyla üze-

rinde tepinerek söndürmeye koyuldu. Bir an bu manzaraya bakakaldıktan sonra doğruca kapıya koşan ve kilidi açıp dışarı fırlayan Barach, sönmüş olan ateşten geriye ince bir duman ve kesif bir kokudan başka bir şey kalmadığını gördü; Drûgdan ve de onun indirdiği darbeyle kendinden geçip yere yığılmış olan Orktan ise hiçbir iz yoktu etrafta.

Çıkan gürültü ve yangının kokusu yüzünden uyanıp yatağından fırlamış olan ailesini yatıştırmak üzere eve geri dönen Barach, sabah olup da hava aydınlanınca tekrar dışarı çıktı ve çevreyi kolaçan etti. Kısa bir araştırmadan sonra bekçi taşının ortadan kaybolduğunu fark ettiyse de, bunu diğerleriyle paylaşmadı. "Bu gece bekçilik yapma görevi bana düşecek," diye geçirdi içinden; ama günün ilerleyen saatlerinde Aghan çıkagelmiş ve aileyi sevince boğmuştu. Ayağında Drûgların diken ve taşlarla kaplı zorlu arazilerde seyahat ederken zaman zaman giydiği türden yüksek konçlu sandaletler vardı ve oldukça yorulmuştu. Yine de gülümsüyordu ve oraya dönmüş olmaktan memnuniyet duyduğu belliydi; Barach ve ailesine şunları söyledi: "Size iyi haberler getirdim. Erkek kardeşimin acısı dindi ve kendisi ölüm tehlikesini atlattı; çünkü zamanında yetişip zehri daha fazla yayılmadan onun bedeninden atmayı başardım. Öğrendiğim kadarıyla istilacılar öldürülmüş, sağ kalanlar ise ardına bakmadan kaçıp gitmiş. Bu süre zarfında sizin başınıza kötü bir şey gelmedi ya?"

"Gördüğün gibi hepimiz halen hayattayız," dedi Barach. "Ama benimle gelirsen, sana göstermek ve anlatmak istediğim başka şeyler var." Sonra Aghan'ı artık kül içinde kalmış olan yangın yerine götürdü ve ona önceki gece meydana gelen saldırının ayrıntılarını anlattı. "Bekçi taşı durduğu yerden kaybolmuş... Orkların marifeti olsa gerek. Peki ya sen bunu nasıl yorumluyorsun?"

"Kendi bildiğim yöntemlerle etrafı biraz daha inceleyip ne olup bittiği üzerine kafa yorduktan sonra, görüşlerimi seninle paylaşacağım," diyen Aghan oyalanmaksızın harekete geçti ve dikkatli gözlerle zemini tarayarak, bir o yana bir bu yana gezinmeye başladı; Barach da birkaç adım geriden onu takip

ediyordu. Bir süre sonra Aghan onu evin bulunduğu açıklığın sınırındaki bir çalı kümesinin dibine götürdü. Bekçi taşı oradaydı, bir Ork cesedinin üzerine oturtulmuştu; taş figürün çatlamış ve kararmış olan ayaklarından biri ise kopuk vaziyette, az ötede uzanıyordu. Yüzüne hüzünlü bir bakış yerleşen Aghan, hemen akabinde dostuna dönerek şöyle dedi: "Bu sahne, yaşadığımız sevince bir burukluk katacak elbet; ama o, elinden geleni yapmış. Hem Ork ateşinin üzerinde benimkiler yerine onun bacaklarının tepinmiş olması da bir şanstır."

Bu sözlerin ardından yere oturup sandaletlerinin bağını çözdü ve işte o an Barach, dostunun sandalların altından açığa çıkan bacaklarının sargılara bürünmüş olduğunu fark etti. Kısa bir uğraştan sonra bu bandajları da çıkardı Aghan. "İyileşmeye başladılar bile," dedi kayıtsız bir sesle. "Kardeşimi iyileştirmek için onun başucunda iki geceyi uykusuz geçirmem gerekti, ancak dün gece adamakıllı uyuyabildim. Henüz tan ağarmamışken büyük bir acı hissiyle uyandım; bacaklarım yanıklar içinde kalmış, kabarıyordu. İşte o zaman ne olduğunu tahmin ettim. Ne yapalım, bu işler böyle; eğer sahip olduğun güçlerin bir kısmını kendi elinle şekil verdiğin cansız bir nesneye aktarırsan, onun çekeceği acılara ortak olmayı da göze almışsın demektir."[11]

Drúedain Üzerine Ek Bilgiler

Babam Drúedain ile Hobbitler arasındaki belirgin farklılıkları vurgulamak ve iki tür arasında yapılacak rahatsızlık verici benzeştirmelerin önüne geçmek için büyük çaba sarf etmiştir. Her şeyden önce, bu iki türün fiziksel özellikleri ve dış görünümü birbirinden çok farklıydı. Hobbitlere oranla daha uzun boylu olan Drúedain, aynı zamanda daha ağır cüsseli ve yapılıydı. Yüz hatlarının pek sevimli olduğu söylenemezdi (İnsanlar arasında kabul gören genel standartlara göre); Hobbitlerin o kendine özgü sık ve de kıvırcık saçları son derece gür bir görünüme sahipken, Drúedain'in saçları seyrek ve zayıf, bacakları ve ayakları ise tamamen tüysüzdü. Drúedain de za-

man zaman tıpkı Hobbitler gibi neşeli ve coşkun olurdu, ama onların tabiatında karşı tarafı alaya alan insafsız ve gaddar bir yan da vardı; üstelik, kesin olmamakla beraber, tuhaf büyülü güçlere sahip oldukları da söyleniyordu. Bir diğer özellikleri de tutumlu bir halk oluşlarıydı; bolluk zamanlarında bile besinlerini idareli tüketirler, sudan başka şey içmezlerdi. Aslına bakılacak olursa, pek çok yönden Cücelerle oldukça benzeşiyorlardı: Vücut yapısı, endam ve dayanıklılık açısından; taş yontma yetenekleri açısından; karakterlerine hakim olan o karamsarlık bakımından ve nihayet, sahip oldukları alışılmadık güçler bakımından. Ama Cücelerin sahip olduğu iddia edilen "büyülü" güçler onlarınkinden çok farklıydı; üstelik Drúedain diğer İnsan ırklarına oranla çok daha kısa ömürlüyken, Cüceler daha nemrut ve de uzun ömürlüydü.

Babamın çalışmaları içinde sadece bir yerde, diğerlerinden kopuk bir notta, Birinci Çağ süresince Beleriand bölgesinde yaşamış ve Brethil Ormanı'ndaki Haleth Halkı'nın evlerinin koruyuculuğunu üstlenmiş Drúedain ile Minas Tirith'e gidiş yolunda Rohirrim'e Taşarabası Vadisi boyunca rehberlik eden (*Kralın Dönüşü* V/5) ve aynı zamanda Dunharrow yolundaki figürlerin de yaratıcısı olan (*Kralın Dönüşü* V/3) Ghân-buri-Ghân'ın uzak ataları arasındaki ilişkiden söz edilir.[12] Bu notta şöyle deniyor:

Drúedain'in göçebe bir kolu Birinci Çağ'ın sonlarında Haleth Halkı'na eşlik etti ve onlarla beraber [Brethil'deki] Orman'a yerleşti. Diğer yandan, içlerinden pek çoğu, bölgeye sonradan yerleşen ve çok geçmeden karanlığın saflarına geçen İnsan kavimlerinin zulmüne maruz kaldıysa da, Ak Dağlar'dan ayrılmaya yanaşmamıştı.

Burada üzerinde durulan bir diğer nokta, her ne kadar Isildur tarafından bu topraklarda Númenor kökenli bir krallık kurulduğu sırada bu topluluk sadece Drúadan Ormanı'nda ve

Drúwaith Iaur'da varlığını sürdürüyor olsa da, Dunharrow'daki heykellerin (Ghân-buri-Ghân'ı ilk görüşünde Meriadoc Brandybuck'un da fark ettiği gibi), Drúath halkından geriye kalanları çağrıştırdığının Gondor'da da kabul gördüğüdür (metnin devamına bakınız).

Buradan hareketle, Edain halkının gelişiyle ilgili *Silmarillion*'da (sayfa 301) anlatılan öyküyü, Ered Lindon'dan yola çıkıp Haladin (Haleth Halkı) ile birlikte Ossiriand'a inen Drúedain unsurunu da ekleyerek detaylandırmak mümkün. Başka bir notta ise, Gondor tarihçilerinin Anduin'i geçen ilk İnsan kavminin gerçekte Drúedain olduğuna inandığı vurgulanır. (Sanılana göre) Mordor'un güneyindeki topraklardan çıkıp gelmişler, ama Haradwaith kıyılarına varmadan önce yön değiştirip kuzeye, Ithilien içlerine doğru ilerlemişlerdi ve en sonunda Anduin'in karşı yakasına geçebilecekleri bir nokta bularak (muhtemelen Cair Andros) Ak Dağlar'ın bağrındaki vadilere ve bu dağ sırasının kuzey eteklerindeki ormanlık araziye yerleşmişlerdi. "Kendilerini bildiler bileli devamlı olarak onları hor gören ve hırpalayan diğer İnsan kabilelerine kuşkuyla yaklaşan, içekapanık bir topluluktu onlarınki, bunun da etkisiyle, gözlerden uzak, huzur içinde yaşayabilecekleri bir yer arayışıyla batıya göç ettiler." Gelgelelim onların Haleth Halkı ile olan akrabalık bağları üzerine ne burada ne de başka bir metinde daha fazla bilgiye rastlıyoruz.

Orta-Dünya'daki nehir isimleriyle ilgili kaleme alınmış, daha önce de değindiğimiz bir makalede, Drúedain'in İkinci Çağ'daki yaşantısına dair ufak bir bilgi çıkıyor karşımıza. Elinizde tuttuğunuz kitapta ise (sayfa 435), Númenorluların yarattığı yıkımdan kaçan Enedwaith bölgesinin yerli ahalisinin Gwathló Nehri boyunca ilerledikten sonra,

yılmak nedir bilmeyen sessiz avcılar olarak tanınan ve zehirli ok kullanan kötü huylu ve esrarengiz "Púkel Halkı'nın" oradaki varlığı yüzünden Isen Nehri'ni geçmekten veya Belfalas Körfezi'nin kuzey kanadını teşkil eden ve Isen ile Lefnui ırmakları arasında

kalan büyük çıkıntıya yerleşmekten kaçındığı anlatılır. Bu kavmin öteden beri bu topraklarda ve de aynı zamanda Ak Dağlar'da yaşadığı söylenirdi. Geçmiş çağlarda Büyük Karanlık Güç'ün (Morgoth) yarattığı tehdidi umursamamışlar, sonrasında Sauron'la ittifaka girme gereği de duymamışlardı; çünkü doğudan gelen tüm istilacılara karşı önyargı besliyorlardı. Kendilerini vaktiyle Ak Dağlar'daki yurtlarından sürüp atmış olan uzun boylu ve kötü kalpli İnsanların da doğudan gelmiş olması belleklerinde yer etmişti bir kere. Yüzük Savaşı'nın yaşandığı dönemde bile, Ak Dağlar'ın batı kolu olan Andrast'taki dağlık bölgede halen yaşamakta olan Drû kabileleri vardı belki, ama bu halkın Gondorlularca tanınan tek kalıntısı, Anórien ormanlarında ikamet etmekte olan gruptu.

> Sözü edilen bölge, Isen ile Lefnui nehirleri arasındaki Drúwaith Iaur olup, aynı konu üzerine yazılmış başka bir notta bu ismin bir parçası olan ve "yaşlı" anlamına gelen *Iaur* kelimesinin "asıl" değil, "önceki" anlamında kullanıldığı özellikle vurgulanmaktadır.

Púkel Halkı Birinci Çağ'da Ak Dağlar'ı (hem kuzey hem güney yüzünü) mesken tutmuştu. İkinci Çağ'da Númenorlular Orta-Dünya sahillerini ele geçirmeye başlayınca, Púkel Halkı içinde sağ kalmayı başaran bazıları, denize doğru uzanan büyük çıkıntı [Andrast Burnu] üzerindeki, Númenorluların asla erişemediği dağlara yerleşmeyi uygun gördüler. Bir diğer grup ise çareyi sıradağların en doğu ucuna [Anórien] yerleşmekte buldu. Üçüncü Çağ'a gelindiğinde mevcudu ciddi anlamda azalmış olan bu ikinci grup dışında Púkel Halkı'ndan geriye kimse kalmadığı farz ediliyordu; bunun içindir ki, diğer grubun vaktiyle yerleşmiş olduğu yöreye "Eski Púkel Diyarı" (Drúwaith Iaur) denmeye başladı. Issız ve sapa bir arazi olarak kalan bu topraklara Gondorlu veya Rohanlı İnsanlar yerleşmek şöyle dursun, adım bile nadiren atıyordu; yine de Anfalas'ta yaşayan İnsanlar, unutulup gitmiş şu "Vahşi" halktan bazılarının o bölgede gizlice varlığını sürdürmekte olduğuna inanıyordu.[13]

Rohan'da ise "Púkel Halkı"na ait olduğu öne sürülen Dunharrow'daki heykellerin Drúadan Ormanı "Vahşi"leriyle ilintisi olduğu kabul edilmiyordu; üstelik bunların İnsan ürünü olduğuna bile inanılmıyordu: Ghân-buri-Ghân'ın Rohirrim'in geçmişte "Vahşiler"e uyguladığı zulümle ilgili söyledikleri ["Vahşiler'i ormanda kendi hallerine bırakın ve onları vahşi birer hayvanmış gibi avlamaktan vazgeçin"] bu temele dayanmaktadır. Ghân-buri-Ghân bu konuşmayı yaparken Ortak Lisan'ı kullanma çabası içinde olduğundan, kendi halkını (buna biraz da hiciv katarak) "Vahşiler" diye isimlendirmek durumunda kalmıştır; kendilerini tanımlarken kullandıkları isim gerçekte bu değildi elbet.[14]

NOTLAR

1. Bunun sebebi Beleriand'daki özel yaşam koşulları değil, sayılarının azlığından kaynaklanan bir zorunluluk olsa gerek. Onların nüfusu, diğer Atani kavimlerine oranla çok daha yavaş, hattâ savaşların yol açtığı kayıpların yerini ucu ucuna doldurabilecek bir hızda artıyordu; yine de (sayısı erkeklerin altında kalan) kadınlarının çoğu, hayat boyu evlenmiyordu. [Yazarın notu.]
2. *Silmarillion*'da Felagund'a Haladin (kitabın devamında Haleth Halkı veya Haleth Ulusu olarak anılmıştır) hakkında bilgi verirken Bëor "lisan itibariyle ayrıştığımız bir halk" ifadesini kullanmıştır (sayfa 305). Aynı eserde bu topluluk "diğerlerinden kopuk yaşamayı tercih eden bir halk" şeklinde tarif edilmiş (sayfa 313) ve Bëor Hanedanı'na mensup İnsanlara oranla daha küçük yapılı oldukları vurgulanmıştır. "Çok az konuşurlar ve herkesin toplaştığı kalabalık yerlerden hazzetmezlerdi; bunun yerine, içlerinden pek çoğu, yeni yerleştikleri Eldar topraklarının büyüleyici güzelliğini keşfetmek üzere, yemyeşil ormanlarda yalnız başına ve özgürce yürüyüşe çıkmayı tercih ederdi" (sayfa 319). Leydi Haleth'in yiğit bir savaşçı ve bilge bir lider oluşu dışında, ne bu toplumun bünyesindeki dişi-savaşçı unsuruna ne de Beleriand'da bulundukları süre zarfında kendi dillerine sahip çıkmalarına *Silmarillion*'un herhangi bir bölümünde değinilmiştir.
3. Yine de, (kendine has bir üslupları olmakla beraber) onlarla aynı dili konuşuyorlardı. Bununla birlikte, kendilerine özgü bazı sözcükleri de

halen muhafaza ediyorlardı. [Yazarın notu.]

4. Gerçi Drûg halkı ile Hobbitler arasında herhangi bir ırksal bağ yoktu ama, bu durum, Üçüncü Çağ'da İnsanlar ile Hobbitlerin Bree'de bir arada yaşamasını andırıyor. [Yazarın notu.]
5. Bu halkı yakından tanımayan ve onlara şüpheyle bakan yabancılar Morgoth'un bu ırkı temel alarak Orkları meydana getirdiğini öne sürdüğünde, Eldar'ın yanıtı şu olmuştu: "Herhangi bir canlıyı yoktan var etme yetisine sahip olmadığından, Morgoth'un Orkları farklı İnsan türlerini bir araya getirmek suretiyle türettiğine şüphe yok, ama görünen o ki, Drúedain onun gölgesinden her nasılsa kaçabilmiş; çünkü onların kahkahası ile Ork kahkahası, en az Aman'ın ışığı ile Angband'ın karanlığı kadar birbirinden farklı." Yine de bazıları, bu iki tür arasında uzak da olsa bir akrabalık bağı bulunduğuna, birbirlerine olan o hiç dinmeyen garezlerinin de buradan ileri geldiğine inanıyordu. Gerçekten de, Orklar ile Drûgların birbirini döneklikle suçladığı gözlemlenir. [Yazarın notu.] – *Silmarillion*'da Ork ırkının, yaradılışlarının henüz çok başında bulunan Elflerden bazısını ele geçiren Melkor tarafından, Elf kanı melezleştirilerek türetildiği belirtilmiştir (sayfa 116; sayfa 205); fakat bu, Orkların kökenine ilişkin ortaya atılmış sayısız teoriden yalnızca biridir. *Kralın Dönüşü* V/5'te Ghân-buri-Ghân'ın kahkahasına dair şu yorumu hatırlayalım: "Buna karşılık yaşlı Ghân, sonradan kahkaha olduğu anlaşılan, genizden gelen tuhaf bir gürültü çıkardı." Söz konusu metinde, onun "yamru yumru çenesinden aşağı kurumuş bir yosun gibi uzanan seyrek bir sakala" ve aklından geçenlerle ilgili en ufak bir ipucu açığa vurmayan koyu renk gözlere sahip olduğu belirtilmiştir.
6. Birbirinden bağımsız olarak tutulmuş pek çok notta bu halkın kendisini *Drughu* (buradaki *gh* hecesi yuvarlanarak tek bir ses halinde çıkarılmaktadır) diye adlandırdığı vurgulanır. Bu isim Beleriand'da Sindarin diline uyarlanarak *Drû* (çoğulları *Drúin* ve *Drúath*) halini almıştı, ama Eldar, Drû halkının Orklar başta olmak üzere Morgoth'a bağlı kuvvetlerin değişmez düşmanı olduğunu keşfedince, bu isme *adan* "unvanı" eklenerek, bir taraftan insancıl tabiatları ve Eldar ile olan dostluklarını vurgulamak bir taraftan da Edain'i oluşturan Üç Hanedan ile aralarındaki ırksal farklılığı ortaya koymak üzere onlara *Drúedain* (tekili *Drúadan*) şeklinde hitap edilmeye başlandı. Sonuç olarak *Drû* sözcüğü bundan böyle sadece "Drû halkına mensup aile" anlamına gelen *Drúnos* ve "Drü halkının yaşadığı balta girmemiş ormanlar" anlamı taşıyan *Drúwaith* gibisinden tamlamalarda kullanılır oldu. Benzer biçimde Quenya dilinde de, *Drughu* ismi şekil değiştirerek *Rú*, *Rúatan* ve bunların çoğul hali

olan *Rúatani* haline büründü. Bu halka daha sonraki dönemlerde verilen farklı isimler (Vahşiler, Orman Kaçkınları, Púkel Halkı) için, bakınız: Sayfa 628 ve not 14.

7. Númenor Kraliyet Yıllıkları'nda bu halktan geriye kalanların da Atani ile beraber Númenor Adası'na yelken açmasına izin verildiği ve bunların nüfusunun yeni yerleşilen toprakların barış ve huzur ortamında gelişip çoğaldığı, fakat denize duydukları korkudan dolayı, sonraki tarihlerde denizaşırı topraklarda gerçekleşen savaşlarda yer alamadıkları kaydedilmiştir. Onların akıbetine, içlerinde *Denizcinin Karısı* diye bilinen ve Númenorluların Orta-Dünya kıtasına yaptığı ilk seferleri konu alan öykünün de bulunduğu, Çöküş'ten kurtarılabilmiş bazı efsaneler dışında hiçbir kaynakta değinilmez. Bu öykünün kâğıda geçirilip Gondor'da saklanan bir kopyasındaki pasajların birinin başına düşülmüş notta, Denizci Kral Aldarion'un avanesi içinde yer alan Drúedain'den de bahsedilir: Burada yazılana göre; hiç şaşmayan garip bir önsezi yeteneğine sahip olan Drúedain, kralın Büyük Deniz'in ötesindeki topraklara düzenlediği geziler yüzünden huzursuzluğa kapılmış ve bu girişimlerin Númenor halkına felaket getireceği uyarısında bulunarak bu seyahatlere derhal son vermesi için krala yalvarmıştı. Ama ne babası ne de karısı Aldarion'u bu hevesinden vazgeçirebildiği gibi, Drúedain'in ricası da geri çevrildi ve endişe içinde kralın huzurundan ayrıldılar. Bu olayın ardından Númenor'daki Drúedain topluluğu giderek daha tedirgin bir kimliğe büründü ve zamanla, denize olan korkularına rağmen Orta-Dünya'nın kuzeybatı kıyılarına düzenlenen seferlere birer birer veya ikişerli ya da üçerli gruplar halinde katılma talebinde bulundular. Kendilerine nereye ve ne sebeple gittikleri sorulduğunda, "Büyük Ada bize artık güven vermiyor, o yüzden biz de, atalarımızın geldiği topraklara geri dönmek istiyoruz," yanıtını veriyorlardı. Böylece, sayıları yıllar yılı yeniden erimeye başladı; öyle ki, Elendil beraberindekilerle Çöküş'ten kaçtığında adada Drúedain halkından kimse kalmamıştı: İçlerinde en sona kalanlar da Sauron'un adaya gelmesiyle beraber orayı terk etmişti. [Yazarın notu.] – "Mücevher Savaşları'nın ardından denizin ötesindeki Númenor Adası'na yelken açan Edain'in içinde Haleth Halkı'nın az sayıdaki kalıntısı da vardı ve bunların beraberinde götürdüğü bir avuç Drúedain'in soyu Çöküş'ten çok uzun zaman önce tükendi" şeklindeki, diğerlerinden kopuk bir not dışında, ne Aldarion ile Erendis'in öyküsüyle ilgili yazınsal malzemelerin içinde ne de başka bir kaynakta, Drúedain'in Númenor Adası'ndaki varlığına dair işbu paragrafta aktarılan bilgilerin haricinde herhangi bir ize rastlanır.

8. İçlerinden bazısı Hador Hanedanı'ndan Húrin'in avanesine kabul edilmişti çünkü gençlik yıllarında bir süre Haleth Halkı ile iç içe yaşamış olan Húrin onların lorduyla akrabaydı da aynı zamanda. [Yazarın notu.] – Húrin'in Haleth Halkı ile olan akrabalık bağıyla ilgili daha detaylı bilgi için, bakınız: *Silmarillion*, sayfa 337. – Babam, Húrin'in Dor-Lómin'deki evinin kahyası Sador'u eserlerinin nihai versiyonunda Drûg şekline sokma niyetindeydi.
9. Canlılara, hattâ kendilerine kötülük etmiş olanlara bile zarar verecek her tür zehir kullanımını yasaklayan bir kanunları vardı... Zehirli oklarına daha beteriyle karşılık verdikleri Orklar bu kuralın tek istisnasını teşkil ediyordu. [Yazarın notu.] – Elfmiğferi Meriadoc Brandybuck'a Vahşiler'in zehirli ok kullandığını söylemişti (*Kralın Dönüşü* V/5); İkinci Çağ'da Enedwaith'e yerleşmiş olan topluluklar da onlarla ilgili aynı kanıya sahipti (sayfa 623). Bu makalenin ilerleyen kısımlarında Drúedain'in yerleşkeleri hakkında, burada aktarmamızın uygun olacağı bazı bilgiler verilmiştir. Buna göre, kendisi de ormanları mesken edinmiş bir topluluk olan Haleth Halkı ile iç içe yaşamaları itibariyle, "büyük ağaçların çevresine hafif tertip inşa edilmiş çadırlarda veya derme çatma barınaklarda yaşamaktan şikayetçi olmuyorlardı çünkü oldukça dayanıklı bir bünyeleri vardı. Efsanelerinde anlatıldığı üzere, eski yurtlarındaki dağlarda bulunan kimi mağaraları genelde erzak deposu niyetine, iklim koşulları çetinleştiği zamanlarsa geçici birer sığınak ve uyuma alanı olarak kullanmışlardı. Beleriand'da yaşadıkları dönemde de, içlerinde en dayanıklı olanlar dışında hemen hepsinin fırtına çıktığı zamanlar veya çetin kış aylarında kullandığı benzer sığınaklar vardı; buraları çok sıkı korurlar ve Haleth Halkı'ndan olan yakın dostlarını bile sığınaklarına yaklaştırmazlardı.
10. Kendi efsanelerinde, bu hüneri Cücelerden edindikleri belirtilir. [Yazarın notu.]
11. Bu öyküye ilişkin babam şunları söylemiştir: "Sahip oldukları güçlerin bir kısmını kendi elleriyle yaptıkları nesnelere aktarmalarını konu alan *Sadakat Taşı* ve benzeri diğer hikâyeler, bir nebze de olsa, Sauron'un güçlerini Barad-dûr'un kurulması ve Hüküm Yüzüğü'nün meydana getirilmesi için seferber edişini çağrıştırıyor."
12. "Yol üzerindeki her kavşağın başına, güdük kolları göbeklerinin üzerinde olduğu halde yere bağdaş kurmuş vaziyette canlandırılan ve hantal görünüşlü uzuvlara sahip kocaman birer insanı andıran taştan figürler dikilmişti. Bunlardan bazısı, geride kalan zaman içinde öylesine yıpranıp aşınmaya uğramıştı ki, göz olduğu anlaşılan ve yoldan geçenleri

hüzünlü bir şekilde süzmeye devam eden kara delikler dışında hatları tamamen belirsizleşmişti."

13. *Drúwaith Iaur* (*Eski Púkel Diyarı*) ismine, Bayan Pauline Baynes'in ayrıntılı Orta-Dünya haritasında, Andrast burnundaki dağ sırasının kuzey kesiminde de yer verildiğini görüyoruz (Bakınız: Sayfa 432-433). Ne var ki, babam bu ismin kendisi tarafından ve de hatalı olarak haritaya yerleştirildiğini belirtmiştir. – Konuyla tamamen ilgisiz bir noktada gözüme çarpan ufak bir notta, Isen Sığlıkları Muharebeleri'nin akabinde, Saruman'ın güneye sürülen güçlerini kıstırıp imha etmek üzere saklandıkları mağaralardan çıkmaları sonucu, Drúedain halkından pek çoklarının halen Drúwaith Iaur'da yaşamakta olduğunun keşfedildiği belirtilir. – Kitabımızın 602. sayfasında alıntı yapılmış bir pasajda ise, Enedwaith kıyılarında geçimini balıkçılık ve yabani kuş avıyla sağlayıp ırk ve dil bakımından Anórien'deki Drúedain ile akrabalık bağı bulunan "Vahşiler"e atıfta bulunulmaktadır.

14. *Yüzüklerin Efendisi*'nin tüm metni içinde yalnızca bir noktada "Orman Kaçkınları" tabiri kullanılır; söz konusu diyalogda, Elfmiğferi Meriadoc Brandybuck'a şöyle der: "Bu duyduğun, Orman Kaçkınları'nın, yani bu ormanların yerlisi olan Vahşiler'in sesi." Kitabın orijinal İngilizce metninde Orman Kaçkını anlamında kullanılan *wose* sözcüğü, aslen Anglo-Saxon dilinde "ormanda yaşayan yabani adam" anlamına gelen *wudu-wása* tamlamasında karşımıza çıkan *wása* kelimesinin modernize edilmiş (diğer bir deyişle, söz konusu kelimenin günümüze değin gelebilmiş olsa muhtemelen alacağı şekle büründürülmüş) halidir. (Kitabımızın 136. sayfasında da görüleceği gibi, Doriath Elflerinden Saeros, Túrin'e hakaret babında "orman kaçkını" diye hitap etmişti. İngilizce gramerindeki varlığını uzun süre koruyan bu sözcüğün anlamıyla beraber şekli de zaman içinde değişmiş ve "wood-house," yani "ağaç-ev" olarak dilimize yerleşmiştir.) Rohirrim'in bu halkı nitelemekte kullandığı (*wose* sözcüğünün kitap boyunca uygulamaya konan yöntem uyarınca tercüme edilmeden önceki hali olan) asıl sözcük de yine *Yüzüklerin Efendisi* içinde tek bir noktada karşımıza çıkar: *Róg*, çoğulu ise *rógin*.

Görünen o ki, "Púkel Halkı" terimi (benzer şekilde bu da, Anglo-Saxon dilinde, burada gördüğünüz *Puck* hecesinin kaynağı olan *púca* sözcüğüyle aynı kökten gelen ve "cin, iblis" gibi anlamlar taşıyan *púcel* kelimesinden yapılmış bir tercümedir) Rohan'da sadece Dunharrow'daki figürler isimlendirilirken kullanılıyordu.

II

ISTARI

Istari üzerine babamın kaleme aldığı en eksiksiz çalışma, öyle anlaşılıyor ki, aşağıda göreceğiniz 1954 tarihli yazıdır (söz konusu yazının kökenleriyle ilgili detaylı bilgi için, kitabımızın Giriş kısmındaki 24-25 numaralı sayfalara bakınız). Bahsi geçen yazıya aşağıda bütünüyle yer verilmiş ve açıklama gerektiren durumlarda ona "Istari üzerine makale" şeklinde atıfta bulunulmuştur.

Wizard, yani "büyücü" kelimesi, Quenya dilindeki *istar* (Sindarin dilinde ise *ithron*) sözcüğünün bir uyarlaması olup, dünyanın tarihi ve de huyu suyu üzerine geniş ve derinlemesine bilgiye sahip olduğu iddiasında bulunan ve bu bilgisini türlü yollarla açığa vuran bir çeşit (kendi deyimleriyle) "tarikat" üyesini ifade eder. *Heren Istarion*, diğer bir deyişle "Büyücüler Tarikatı"na üye olanlar (her ne kadar büyücü tabiri tıpkı Quenya dilindeki *istar* sözcüğü gibi "bilgeler" ve bilgiç kişiler anlamına gelen diğer eski tabirlerle uyuşsa da) sonraki dönem efsanelerine konu olan büyücü ve sihirbazlarla pek benzeşmediği için, bu tabirin ne derece yerinde kullanıldığı tartışılır; onlar sadece Üçüncü Çağ'da yaşayıp sonrasında Orta-Dünya'dan ayrılmışlardı ve belki de Elrond, Círdan ve Galadriel haricinde hiç kimse, onların mensubu olduğu türün kökenini veya nereden geldiklerini keşfedememişti.

İnsan ırkı içinde kendileriyle ilişki kuranlar, (başlangıçta) onların gizlice yürütülen uzun çalışmalar sonucu engin bir bilgi birikimine sahip olmuş ve yetenek ile zanaatlar geliştirmiş İnsanlar olduğu kanısını taşıyordu. Orta-Dünya'da ilk ortaya çıkışları

çok eskilere, Üçüncü Çağ'ın bininci yılına dek uzansa da, gerçek kimliklerini uzunca bir süre saklamışlar, orta yaşı çoktan geçtiği halde vücudunun dinçliğini muhafaza eden ve Orta-Dünya ile bu kıtanın sakinleri hakkında olabildiğince fazla şey öğrenmek üzere devamlı olarak gezinen, fakat bunu yaparken sahip olduğu güçleri ve güttüğü amaçları dışa vurmayan birer İnsan görünümünde kalmışlardı. Bu süre zarfında İnsanlar onları nadiren gördü ve açıkçası pek de umursamadı. Ama gücü tekrar yükselişe geçen Sauron'un gölgesinin çevreye yayılmaya başlaması, bu esrarengiz bilgeleri harekete geçirdi ve bıkıp usanmaksızın Gölge'nin genişlemesinin önünü alacak yollar aramaya, Elfler ile İnsanları ufukta görünen tehlikeye karşı uyarmaya giriştiler. Dört bir yana yaptıkları seyahatler ve pek çok konuyu deşeleyip pek çok meseleye burunlarını sokmaları, onların hakkında türetilen söylentilerin geniş bir coğrafyaya yayılmasına yol açmıştı; kendi türleri yaşlanıp ölürken aradan nesiller geçtiği halde büyücülerin dış görünüşünün (bir miktar yaşlanma belirtisi gösteren kimileri dışında) aynı kaldığını gözlemleyen İnsanlar, onların ölümsüz olduğuna inanmaya başladı. Bu durum onları seven İnsanları bile içten içe ürkütmüş ve bir zamandan sonra onların Elf soyundan geldiği fikrinin akıllara yerleşmesine sebep olmuştu.

Ama işin aslı öyle değildi. Çünkü onlar, Batı Diyarı'ndan yola çıkıp Büyük Deniz'i aşarak Orta-Dünya'ya gelmişti; fakat bu gerçeği, onların kıtanın batı kıyılarına ayak basışına tanık olan ve bu sırrı onca zamandır herkesten saklayan, Gri Limanlar'ın Efendisi ve Üçüncü Yüzüğün Bekçisi Círdan'dan başka bilen yoktu. Büyücü diye nitelenen bu esrarengiz tipler, gerçekte Orta-Dünya'nın meseleleriyle ilgiyi halen kesmemiş olan Batının Lordları, diğer adıyla Valar tarafından, yeniden kıpırdanmaya başlayan Sauron'a karşı direnişi örgütlemek üzere hizmetine başvurulan elçilerdi. Nitekim Eru'nun da rızasını alan Valar, mensup oldukları üstün yetilere haiz sınıfın bazı üyelerini, dünya üzerindeki yaşama özgü doğal korkular, acılar ve yorgunluklardan muaf tutulmaksızın, açlık, susuzluk ya da öldürülme sonucu hayatı son bulabilecek

gerçek birer İnsan kılığına bürünmek şartıyla Orta-Dünya'ya göndermişti; dolayısıyla, sahip oldukları üstün kudret sayesinde hiç ölmüyorlar, olsa olsa, yıllar yılı ortaya koydukları gayretli çalışmalardan ötürü yıpranıp yaşlanma emareleri gösteriyorlardı. Geçmişte yaptıkları hataları, özellikle de kendi güçlerini ve haşmetlerini en ileri noktasına dek sergilemek yoluyla Eldar'ı koruma ve diğer topluluklardan tecrit etme politikasının yol açtığı olumsuzlukları telafi etmek isteyen Valar'ın benimsediği yeni yaklaşım, bu sıradışı durumun başlıca nedeniydi; ve bu doğrultuda, onların gönderdiği temsilciler, yeteneklerini sınırsızca sergileyip güç gösterisi yoluyla İnsanlar ile Elflerin iradesi üzerinde etki sahibi olmaktansa, zayıf ve mütevazı bir görünüm edinerek İnsanlara ve Elflere tavsiyelerde bulunup onları iyilik yolunda ilerlemeye teşvik etmeye, özetle, Sauron'un gücünü toplayıp yeniden bir tehdit unsuru haline gelmesi durumunda onun esaret altına alıp yoldan çıkarma hedefi güdeceği tüm toplumları karşılıklı sevgi ve anlayış çerçevesinde bir araya getirmeye odaklanmıştı.

Bu tarikatın mensuplarının kesin sayısı bilinmemekle beraber, bölgenin (Dúnedain'in halen orada yaşamakta olan torunları ve de Eldar'ın varlığı dolayısıyla) kötülüğe karşı verilecek mücadelede en büyük güç odağı rolünü üstleneceği ümidiyle Orta-Dünya'nın kuzeyine gelenler içinde beş kişi öne çıkıyordu. Bunların arasında kıtaya ilk ayak basan, gerek dış görünüşü gerekse tavırları itibariyle soylu bir duruşa sahip, kuzgun gibi siyah saçları ve gür ve pürüzsüz bir sesi olan, beyaz giysilere bürünmüş biriydi; son derece maharetli ellere sahip olan bu bilge, Eldar da dahil olmak üzere hemen herkes tarafından Tarikat'ın lideri kabul edilmişti.[1] Karaya çıktığında ona başkaları da eşlik ediyordu: Bunların ikisi deniz mavisi, biri toprak rengi giysiler giymişti; içlerinde kıdem bakımından en alt basamakta olduğu anlaşılan ve boyca diğerlerinden daha kısa olan sonuncusu ise, ileri yaşı dolayısıyla daima bir değneğe yaslanarak yürüyen gri sakallı ve gri elbiseli biriydi. Fakat Círdan, daha Gri Limanlar'daki ilk karşılaşmalarında, beş bilge içinde en büyük ruh gücüne ve de zekâya sahip olanın gri-

ler içindeki bu gösterişsiz ihtiyar olduğunu sezinlemiş ve ona derin bir saygıyla yaklaşarak Kızıl Narya olarak da tanınan Üçüncü Yüzük'ü onun himayesine bırakmıştı.

"Seni zorlu uğraşların ve büyük tehlikelerin beklediğini hissediyorum," demişti ona yüzüğü sunarken. "Bu yüzüğü yanında bulundur ki, üstlendiğin görevi yerine getirmekte zorlanırsan ve bitkin düşersen, onun yardımına başvurasın. Onu gizli tutmam kaydıyla bana emanet edilmişti bu yüzük, fakat burada, batının bu uzak kıyılarında atıl kalıyor; oysa içimden bir ses, bizi bekleyen günlerde onun benimkinden çok daha hünerli ellerde ve tüm yürekleri kutsal bir dava uğruna cesaretle doldurma yolunda kullanılmasının daha uygun olacağını söylüyor."[2] Bunun üzerine, Gri Elçi Kızıl Yüzük'ü aldı ve bu sırrı kimseye açmaksızın o andan itibaren her daim yanında taşıdı; ama (her tür gizemi açığa çıkarmada uzman olan) Ak Elçi bir süre sonra bu sırrın farkına vardı ve sırf bundan dolayı meslektaşına garez gütmeye başladı; Gri Büyücü'ye yıllar yılı besleyeceği ve nihayetinde uluorta sergileyeceği kötü duyguların ve kıskançlığın temelleri de böylece atılmış oldu.

Ak Elçi zaman içinde Elfler arasında Curunír, yani Kurnazca Yöntemlerin Ustası, Kuzeyli İnsanların dilinde ise Saruman şeklinde anılmaya başlandı; ancak bu, onun pek çok diyar gezip dolaştıktan sonra nihayet Gondor'a gelip yerleşmesinin ardından olmuştu. Mavi elbiseli iki büyücü hakkında ise batı diyarlarında çok az şey bilinir ve onlara "Mavi Büyücüler" anlamına gelen *Ithryn Luin* dışında herhangi bir isim konmamıştır; çünkü bunlar Curunír ile beraber Orta-Dünya'nın doğusuna gitmiş ve asla geri dönmemişti. Gönderilme gerekçelerini teşkil eden görevleri yerine getirmek üzere orada mı kaldılar yoksa yolda helak mı oldular, ya da bazılarının iddia ettiği gibi Sauron tarafından tuzağa düşürülüp onun kölesi haline mi geldiler, bilinmez.[3] Ama bu seçeneklerin hiçbirine imkânsız denemez; çünkü, her ne kadar kulağa tuhaf gelse de, Orta-Dünya'ya özgü kimliklere bürünmüş olan Istari de tıpkı bedenen benzeştiği İnsanlar veya Elfler gibi, hede-

fini boşlama ve normalde iyiliğe ulaşmak için kullanması gereken gücün etkisinde kalıp doğru yoldan sapma aczi gösterebiliyordu.

Metnin kenarına not edilmiş ayrı bir paragraf buraya cuk oturuyor:

Çünkü iddiaya göre, Orta-Dünya'ya yeni birer bedene bürünerek gelmiş olan Istari, yavaş yavaş biriken deneyimler sonucu pek çok şeyi silbaştan öğrenmek durumundaydı ve nereden geldiklerini akıllarının bir köşesine kazımış olsalar da, Kutsal Diyar'ın hatırası onların zihninde giderek silikleşmiş, (esas görevlerine sadık kaldıkları sürece) fazlasıyla özlemini çektikleri uzak bir hayal haline gelmişti. Böylelikle, hür iradelerinin yardımıyla bir yandan sıla hasretine diğer yandansa Sauron'un hilelerine katlanarak, yaşadıkları zamanın kötülüklerini alt etmeye çabaladılar.

Gerçek şu ki, Istari içinde yalnız biri davasına sadık kalmıştı ve bu, içlerinde Orta-Dünya'ya en son gelendi. Zira kıtaya ondan bir önce ayak basan Radagast da, Orta-Dünya'nın yabanıl ortamında yaşayan sayısız hayvana ve kuşa gönlünü kaptırmış, Elfler ve İnsanlardan kendini gittikçe daha çok sakınıp en sonunda onlardan tamamen koparak, tüm vaktini vahşi doğanın bağrında, hayvanlarla geçirmeye başlamıştı. Adını da bu özelliğinden alıyordu (eski Númenor dilinden alınma bir sözcük olan Radagast'ın "hayvanlarla ilgilenen" anlamına geldiği söylenirdi).[4] Diğer yandan, Curunír 'Lân, yani Ak Saruman, uğruna Orta-Dünya'ya gönderildiği yüce amaca sırt çevirerek giderek daha kibirli ve sabırsız hale gelmiş, gücün esiri olarak kendi isteklerini herkese kabul ettirip Sauron'un yerine geçme arzusuyla yanıp tutuşmaya başlamıştı; ama kendisininkinden daha karanlık bir güce sahip olan efendisinin tuzağına düşüp onun hizmetine girmekten kurtulamadı.

Istari içinde Orta-Dünya'ya en son gelenine, Elfler kendi aralarında Mithrandir, yani Gri Seyyah adını takmıştı; çünkü ne sabit bir evi bulunan ne de refah edinme veya kendisine takipçi kit-

lesi toplama sevdasında olan bu büyücü, Gondor'dan Angmar'a, Lindon'dan Lórien'e kadar bütün Batı diyarları boyunca hiç durmadan seyahat ediyor, ihtiyacı olanlara dar zamanlarında yardım ederek tüm iyiliksever halkların dostluğunu kazanıyordu. İçten ve hevesli bir ruha sahipti (tabii bunda hep yanında taşıdığı Narya isimli yüzüğün de payı vardı) ve üstlenmiş olduğu görevin yanı sıra doğası gereği de Sauron'a düşmanlık besliyor, her fırsatta çaresizlerin ve sıkıntıda olanların yardımına koşarak, çevresindeki her şeyi bir alev denizine bulayıp yalayıp yutmak isteyen karanlık güce karşı duruyordu; ama gerek coşkuya kapıldığı gerekse aniden gazaba geldiği zamanlarda duygularını bedenini sarmalayana benzer kül grisi bir pelerinin altına adeta gizlemesi, kendisini yakından tanıyanlar dışında hiç kimsenin onun yüreğinde kor gibi yanan ateşi fark etmemesini sağlıyordu. Yeri geldi mi son derece neşeli bir havaya bürünür, toy ve saf kimselere şefkat duyardı, bazense aniden parlar ve aptalca hareketleri azarlamaktan geri kalmazdı; ama kibirli biri asla değildi ve kudret ya da övgü peşinde koşmazdı, çok uzak ülkelerde yaşayanlar da dahil olmak üzere kendileri de kibirden arınmış bir yaradılışa sahip tüm toplumlarca sevilip baş tacı yapılmasının sebebi de bu olsa gerek. Genelde asasından destek alarak, yorulmak nedir bilmeden yayan olarak seyahat ederdi; Kuzey ülkelerinin İnsan kavimlerince Gandalf, yani "Eli Asalı Elf" şeklinde adlandırılması da bundandı. Çünkü zaman zaman çeşitli elementleri, özellikle de ateşi kullanarak onların gözü önünde harikulade sihir oyunları meydana getirdiğinden, onun gerçekte bir Elf olduğuna dair (fakat daha önce de belirttiğimiz gibi, tamamen asılsız olan) genel bir kanı hakimdi; oysa o, bu tür sihir gösterilerini etrafındakileri dehşete düşürmek ve öğütlerini korkuya dayalı olarak kabul ettirmek için değil, sırf kendisi hoşlandığı ve çevresini de neşelendirmek istediği için yapıyordu.

Sauron güçlerini toplayıp harekete geçince onun da güçlerinin bir kısmını açığa çıkararak nasıl karşı hamle yaptığı ve herkesi temkinli ve gayretli bir çalışmaya sevk etmek suretiyle Sauron'a

karşı nihayetinde zafere ulaşan direnişe ön ayak olarak Valar'ın ve de onların da üzerindeki Eru'nun önceden tasarlamış olduğu hedefe ulaşılmasını nasıl sağladığı başka yazılarda anlatılmıştır. Yine de, onun bu sonuca ulaşırken fazlasıyla yıprandığı, hattâ öldürüldüğü ve bu defa (ihtiyaç doğması halinde alev misali göz kamaştırma özelliğine sahip) beyaz giysilere bürünmüş şekilde kısa bir süre için tekrardan yaşayanların arasına gönderildiği söylenir. Ancak Sauron alt edilip de onun gölgesinin yaydığı tehdit ortadan kaldırılınca bir daha geri dönmemek üzere Büyük Deniz'in ötesindeki diyara yelken açmıştı. Aynı süreçte Curunír de mağlup edilerek feci şekilde küçük düşürülmüş ve en sonunda, devamlı olarak ezdiği bir kölesinin eliyle can vermişti; kendisi için uygun görülen yer her neresiyse, ruhu oraya sürgün edilmiş, Orta-Dünya'ya ne bedenen ne de ruhen bir daha asla dönememişti.

Yüzüklerin Efendisi'nin tüm metni içinde *Istari* hakkında verilen tek genel bilgiye, kitabın Ek B bölümünde yer alan, Üçüncü Çağ'a ilişkin Yılların Öyküsü kısmında rastlarız:

Aradan belki bin yıl geçip de kötülüğün gölgesi Koca Yeşilorman'a ilk kez düştüğünde, *Istari* diye de anılan Büyücüler, Orta-Dünya'da kendisini gösterdi. Sonraları onların Sauron'un gücüne karşı gelmek ve ona boyun eğmeye niyeti olmayan tüm ulusları aynı ülküde birleştirmek üzere çok uzaklardaki Batı Diyarı'ndan gönderilmiş temsilciler olduğu ileri sürüldü; ama bu amaç doğrultusunda mücadele verirken onun gücüne kendi özel güçleriyle meydan okumamaları ve Elfleri veya İnsanları zorla veya korku yoluyla etki altına almamaları şart koşulmuştu.

Bunun üzerine İnsan kılığına bürünerek Orta-Dünya'ya gönderildiler; hiç de genç olmamakla beraber oldukça ağır bir hızla yaşlanıyorlardı ve gerek ellerinin hüneri gerekse zihinlerinin derinliği bakımından üstün yetilere sahiptiler. Gerçek isimlerini çok az kişiye açıklamışlar, başkalarının kendilerine taktığı isimler altında benimsenip tanınmayı tercih etmişlerdi. Bu tarikatın en üst

mertebeye sahip iki üyesinden biri –ki denilene göre toplam üye sayısı beşti– Eldar tarafından "Kurnazca Yöntemlerin Ustası" anlamına gelen Curunír, diğeri ise "Gri Seyyah" anlamındaki Mithrandir adıyla anılırken, Kuzey topraklarında yaşayan İnsanlar onlara sırasıyla Saruman ve Gandalf isimlerini uygun görmüştü. Kıtanın doğusuna sıklıkla seyahat eden Curunír en sonunda Isengard'a yerleşirken, Mithrandir en çok Eldar ile dostluğunu pekiştirmiş ve kalıcı olarak bir yere yerleşmemekle beraber genelde kıtanın batı bölgelerinde dolaşmayı sürdürmüştü.

Bu pasajı Üç Yüzüğün Elfler tarafından himaye edilmesine dair bir bölüm izler ve bu kapsamda, Gandalf'ın Büyük Deniz'in ötesinden çıkagelip Gri Limanlar'da kıtaya ilk kez ayak basışının akabinde, ("çünkü Círdan, Orta-Dünya'da yaşayan herkesten daha uzağı ve derini görmesini sağlayan bir sezgi yetisine sahipti" ifadesi eşliğinde) Círdan'ın Kızıl Yüzük'ü ona nasıl verdiği anlatılır.

Az önce alıntı yaptığımız makalede, Istari ve de onların kökeni (ve aynı zamanda Valar'ın kimliği ile geçmişte yaptıkları hatadan kaynaklanan pişmanlığın gölgesi altında Orta-Dünya'nın meselelerine hiç durmadan eğilişi üzerine burada aktarmamızın yersiz olacağı ilgi uyandırıcı pek çok ayrıntı) hakkında *Yüzüklerin Efendisi*'nde bile değinilmeyen birçok bilgi ortaya koyulmaktadır. Bunlar içinde en dikkat çekici olanı, Istari'nin "mensubu oldukları sınıfı" (Valar'ı) temsil edişine ve somut fiziksel görünümlere bürünebilme yeteneğine ilişkin yapılan yorumlardır.[5] Öne çıkan diğer hususlar ise; Istari'yi oluşturan üyelerin Orta-Dünya'ya farklı tarihlerde gelişi, Círdan'ın bu büyücüler içinde en yüce ruhlusunun Gandalf olduğunu sezinlemesi, Saruman'ın Kızıl Yüzük'ün Gandalf'a verildiğini keşfetmesi ve bundan dolayı büyük bir kıskançlık duyması, kendisine verilmiş olan görevin gereğini yerine getiremediğine dair Radagast hakkında yapılan yorum, Saruman ile beraber kıtanın doğu kesimlerine doğru seyahate çıkan

ama asla geri dönmeyen ve ismi belirtilmeyip "Mavi Büyücüler" şeklinde nitelenmekle yetinilen Istari'nin diğer iki üyesi, Istari'nin toplam sayısı (söz konusu metinde tarikatın toplam mevcudunun bilinmediği belirtilse de, içlerinde "şef" konumunda bulunup da Orta-Dünya'nın kuzey bölgesine ayak basanların sayısının beş olduğu kesindir), Gandalf ile Radagast isimlerinin kökeni ve Sindarin dilinde tekil hali *ithron* çoğul haliyse *ithryn* olan isim hakkında yapılan açıklamalar şeklinde sayılabilir.

Güç Yüzükleri Hakkında adlı çalışmada Istari'nin konu edildiği pasaj (*Silmarillion*, sayfa 611) *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'de konuyla ilgili yapılan ve yukarıda da aktarılmış olan yorumla, kullanılan kelimeler bakımından bile büyük ölçüde paralellik gösteriyor; bununla beraber, söz konusu pasajda, Istari üzerine yazılmış makalemizle uyuşan şu ifadeye de yer verilmiş:

İçlerinde en yaşlısı ve kıtaya ilk ayak basanı olan Curunír'i, Mithrandir ve Radagast'ın yanı sıra, Orta-Dünya'nın doğusuna seyahat eden ve karşınıza çıkacak öykülerin hiçbirinde yer verilmemiş olan başkaları da izledi.

Şu ana dek üzerinde durduklarımız dışında, Istari ile ilgili diğer yazıların çoğu (bir arada ele alınacak olursa) maalesef çeşitli kâğıtların orasına burasına hızlıca karalanmış kopuk ve çoğunlukla okunaksız notlardan ibaret. Yine de, bunların içinde, aceleyle kaleme alındığı ve ileride şekillendirilecek bir öykünün taslağını oluşturduğu anlaşılan kısa ama bir o kadar ilgi uyandırıcı bir çalışma da var. Muhtemelen Manwë tarafından toplantıya çağrılmış bir Valar konseyinin konu edildiği bu taslakta ("yoksa konseye toplanma çağrısında bulunmadan önce Eru'ya da mı danışmıştı?") Orta-Dünya'ya üç temsilci gönderilmesine nasıl karar verildiği anlatılıyor. "Peki, kim gitmeliydi? Oraya gönderilecek elçilerin aslen Sauron'a denk güçte olanlar içinden seçilmekle beraber kudretlerinden feragat etmesi ve gerek Elflerle gerekse İnsanlarla eşit şartlar-

da ilişki kurup onların güvenini kazanabilmek açısından ete kemiğe bürünmesi gerekiyordu. Ama bu zorunluluk, öngörülerini ve bilgilerini kısıtlayıp onları somut varlıklara özgü korkular, endişeler ve acizliklere maruz bırakacağından, son derece büyük bir tehlike de arz ediyordu." İlk etapta yalnızca iki aday çıktı öne: Aulë tarafından seçilmiş olan Curumo ve konseye Oromë'nin buyruğuyla katılan Alatar. Bunun üzerine, Olórin'in nerede olduğunu sordu Manwë. Çıktığı bir yolculuktan daha yeni dönmüş ve konseyi oluşturan üye kalabalığının en ucunda bulabildiği bir boşluğa ilişmiş olan gri giysiler içindeki Olórin, Manwë'ye kendisinden ne gibi bir arzusu olduğunu sordu. Buna cevaben Manwë, üçüncü temsilci sıfatıyla onun da Orta-Dünya'ya gitmesini arzuladığını bildirdi (tam bu noktada parantez açılarak, Manwë'nin niçin onu tercih ettiğine açıklık getirmek üzere, "önceki yıkımdan sağ kurtulmayı başarıp halen Orta-Dünya'da yaşamakta olan Eldar halkı ile Olórin arasındaki dostluğa" dem vuruluyor). Fakat Olórin, becerilerinin böylesi bir görev için zayıf kaldığını ve üstelik Sauron'dan korktuğunu belirterek bu teklifi kabul etmeye yanaşmadı. Bu yorum üzerine Manwë, onu göndermekte bu denli ısrar edişinin ardında yatan sebebin de zaten bu olduğunu söyledi ve daha fazla tartışmaya gerek görmeden, Olórin'e Orta-Dünya'ya gitmesi emrini verdi (bunu izleyen bazı okunaksız sözcükler içinde ancak "üçüncü" kelimesi seçilebiliyor). Fakat bu söz üzerine Varda dikkat kesilerek hep bir ağızdan şöyle dedi: "Üçüncü olarak değil" ve bu sözü Curumo hep belleğinin bir köşesinde sakladı.

Buradaki not, Yavanna'nın ricasını kıramayan Curumo'nun [Saruman] Aiwendil'i [Radagast] de yanına aldığı, Alatar'ın ise dostu Pallando'yu beraberinde götürdüğü yönündeki açıklamayla sona eriyor.[6]

Aynı dönemde kaleme alındığı şüphe götürmeyen, gelişigüzel alınmış notlarla dolu bir diğer sayfada, "Curumo sırf Aulë'nin karısı Yavanna'yı memnun etmiş olmak için Aiwendil'i de yanında götürmeye razı oldu" şeklinde bir yazı göze çarpar. Yine bu sayfada, Istari'nin isimlerini Valar'ın isim-

leriyle ilişkilendiren kabaca çizilmiş tablolara da yer verilmiş: Olórin'in ismi Manwë ve Varda ile, Curumo Aulë ile, Aiwendil Yavanna ile, Alatar Oromë ile ve (Pallando'yu Mandos ve Nienna ile bağlaşık gösteren ibare iptal edilerek) Pallando da Oromë ile eşleştirilmiş.

Az önce bir kesitini sunduğumuz kısa yazının ışığında, Istari ile Valar arasında kurulan ilişkiler her bir Istar'ın doğuştan gelen özellikleri dolayısıyla bir Vala tarafından seçildiği... hattâ belki de tıpkı *Valaquenta*'da Sauron'a ilişkin "başlangıçta Aulë'nin Maiar'ından biriydi ve onların içinde gücüyle ön plana çıkıyordu" dendiği gibi (*Silmarillion*, sayfa 32), kendisini seçen Vala'nın "tebaası"ndan biri olduğu şeklinde açıklanabilir. Bu noktadan hareketle, Curumo'nun (Saruman) Aulë tarafından seçilmiş olması daha da dikkat çekici. Yavanna'nın kendi inisiyatifiyle yaratmış olduğu şeylere özel bir ilgi duyan birinin Orta-Dünya'ya gidecek gruba katılması konusunda niçin böylesine ısrarcı davrandığına dair hiçbir ipucu verilmemiş olması sadece Saruman'ın Radagast'ı bir dayatmanın sonucu olarak yanına almasıyla açıklanabilir; Istari üzerine makalede (sayfa 633) Radagast'ın gönlünü Orta-Dünya'nın yabanıl ortamındaki hayvanlara kaptırarak oraya gönderiliş nedenini zamanla unuttuğuna ilişkin ifade, onun Yavanna tarafından bu görev için özellikle seçilmiş ideal bir temsilci olduğu yaklaşımıyla pek de bağdaşmıyor. Dahası, hem Istari üzerine makalede hem de *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı çalışmada, büyücüler içinde Orta-Dünya'ya ilk ayak basanın Saruman olduğu ve de gelirken beraberinde kimse bulunmadığı belirtilir. Diğer yandan, Saruman'ın ona karşı takındığı aşırı derecede aşağılayıcı tavırların ardında Radagast'ın zorla kendisine eşlik ettirilmiş olmasının yattığına dair izlere rastlarız. Elrond'un Divanı önünde Gandalf da aynı şeyi dile getirmiştir:

"'Boz Radagast!' diye güldü Saruman, onu hor gördüğünü gizlemiyordu artık. 'Kuş terbiyecisi Radagast! Saf Radagast! Ahmak Radagast! Yine de ona biçtiğim rolü gereği gibi oynayacak kadar aklı varmış.'"

Şu da var ki, Istari üzerine makalede, doğuya giden iki büyücünün *Ithryn Luin*, yani "Mavi Büyücüler" dışında herhangi bir ismi olmadığı vurgulanırken (böyle denmekle asıl kastedilen, Orta-Dünya'nın batısında herhangi bir isimle tanınmadıklarıdır), bu yazıda isimlerinin Alatar ve Pallando olduğu ve onunla aralarındaki ilişkinin boyutu veya dayandığı esaslar irdelenmemekle beraber, Oromë tarafından bu göreve önerildikleri belirtiliyor. Tüm Valar içinde Orta-Dünya'nın uzak bölgeleriyle ilgili en geniş bilgiye Oromë'nin sahip olduğu ve Mavi Büyücüler'e kıtanın doğusuna gidip orada kalmaları görevinin verildiği de düşünülebilir (ama bu, basit bir tahminden ibaret).

Istari'nin seçimiyle ilgili notların *Yüzüklerin Efendisi*'nin tamamlanmasının ardından kaleme alınmış olması dışında, bu notların Istari üzerine makale ile zaman veya içerik bakımından herhangi bir bağı bulunduğuna dair hiçbir kanıta rastlayamadım.[7]

Şu ana dek aktarmış olduklarımız dışında, Istari üzerine, muhtemelen 1972 tarihinde yazılmış kabataslak ve kısmen anlaşılamaz durumdaki bazı notlardan başka bilgi bulunmuyor:

Bu büyücüleri [Istari] Maiar adı verilen ve onlarla aynı mertebede bulunmamakla birlikte tıpkı Valar gibi "ruhani" niteliğe sahip varlıklar olarak tanımlayabiliriz. Maiar "ruhsal" varlıklardı ama başka şekillerde vücut bulma yetisine de sahiplerdi ve "beşeri" bedenlere (özellikle de Elf tipine) bürünmeyi tercih ediyorlardı. O sıralar Istari içinde en önde gelenin... yani Valinor'daki itibarı bakımından hepsinden daha prestijli bir konumda bulunanın Saruman olduğu (bizzat Gandalf tarafından da) söylenir. Hiç şüphesiz kıdem sırasında onu Gandalf izliyordu. Radagast ise gücü ve bilgeliği onlarınkine oranla çok düşük biri olarak yansıtılmıştır. Diğer ikisi hakkındaysa Gandalf ile Saruman arasında gerçekleşen tartışma sırasında Beş Büyücü'ye değinilen kısımda söylenenler [*İki Kule* III/10] haricinde hiçbir şey bilinmiyor. Bahsi

geçen beş Maiar, Orta-Dünya tarihinin en kritik döneminde, gücü azalmaya başlayan Batının Elfleri ile halen kötü yola sapmamakta direnen Batının İnsanlarının yanına, onlardan çok daha kalabalık olan doğu ve güneydeki hemcinsleri ile diğer düşman topluluklar karşısındaki dirençlerini artırmak üzere Valar tarafından gönderilmiştir. Öyle anlaşılıyor ki, bu misyonu gerçekleştirmek uğruna hepsine istediği yollara başvurma serbestliği tanınmıştı; her biri kendine özgü güçlere ve eğilimlere sahip olan ve bundan ötürü Valar tarafından böylesi bir göreve uygun görülen bu bilgeler, Orta-Dünya'da faaliyet gösterirken kimsenin buyruğu altında olmayacaklardı, üstelik bir güç ve akıl odağı meydana getirecek şekilde *bir arada* hareket etmekle de yükümlü değillerdi.

Diğer yazılar ise Gandalf'a (Olórin, Mithrandir) odaklıdır. Istari'nin Valar tarafından seçilmesiyle ilgili notların yazılı olduğu sayfanın arka yüzünde aşağıda okuyacağınız son derece dikkat çekici pasaj bulunuyor:

Elendil ve Gil-galad ordularını bir araya getirmiş, güçlerini birleştirmişti; ama bu, Elfler ile İnsanlar arasında kurulacak "Son İttifak"tı. Sauron'un nihai bozgunuyla sonuçlanacak olan savaşta iyilikten yana olan safların itici gücü rolünü üstlenen taraf Elfler değildi. Dokuz Yaya arasında bile diğerlerine oranla en az katkı sağlayanın Legolas olduğu söylenebilir. Orta-Dünya'da yaşayan Eldar içinde en yücesi kabul edilen Galadriel ise, özellikle benliğindeki sınırsız iyiliğe ve bilgeliğe dayanarak bu mücadelenin en önde gelen akıl hocası ve yönlendiricilerden biri olma özelliğini korumuş, fakat (başta aklen ve ruhen olmak üzere) asla kırılamayan o *direnciyle* kendisini kanıtlarken, *yaptırım* gücü bakımından yetersiz kalmıştı. Olaya daha geniş bir açıdan bakıldığında, onun mücadeleye katkısının Manwë'ninkine benzer bir boyuta ulaştığı ifade edilebilir. Ne var ki Manwë, Númenor'un Çöküşü ve eski dünya düzeninin sonlanışının ardından bile, hattâ Üçüncü Çağ'da Kutsanmış Diyar "Dünyanın Çemberleri" dışında bırakıldığında dahi, olayları uzaktan izlemekle yetinmiyordu. Istari (diğer bir

deyişle Büyücüler) adı verilen temsilcilerin Valinor'dan geldiği ve hem saldırı hem de savunma bakımından yönetici ve de örgütleyici görevi üstlenmiş olan Gandalf'ın da aralarında bulunduğu kuşku götürmez.

Peki, kimdi bu "Gandalf"? Söylenen odur ki, ilerleyen tarihlerde (kötülüğün gölgesi Krallık'a bir kez daha düştüğünde), o zamanki "İnançlılar" içinde pek çokları, Manwë'nin Taniquetil'deki gözetleme kulesine çekilmeden önce bizzat büründüğü son şeklin "Gandalf" olduğu yaklaşımını benimsemişti. (Aynı inanışa göre, Gandalf'ın "batı diyarlarında" kendisine verildiğini söylediği adı olan Olórin de, onun kimliğini gizleme amacıyla kullandığı alelade bir takma isimden ibaretti.) İşin aslını (haliyle) ben de bilmiyorum, hem bilseydim bile Gandalf'ın kendisinin açıklamamayı uygun gördüğü bir bilgiyi benim gözler önüne sermem hata olurdu. Ama yine de, gerçeğin böyle olmadığını düşünüyorum. Manwë ancak Dagor Dagorath'ın arifesinde, Melkor geri dönüp de Son'a yaklaşıldığında inmişti Dağ'ın tepesinden. Onun yerine, Morgoth'un alt edilmesini sağlamak üzere habercisi Eönwë'yi göndermişti. Sauron'u yenebilmek içinse, "ruhani" yardımcıları arasından, yaşça Sauron'a denk olmakla birlikte sahip olduğu güçler ne kadar gelişmiş de olsa yetileri onunkilerin yanında zayıf kalan bir astını göndermekle yetinmiş oluyordu böylece. İşte bu temsilcinin adı Olórin'di. Ama Olórin hakkında onun Gandalf kimliği altında sergilediklerinin ötesinde bir bilgiye asla erişemeyeceğiz.

Bunu ses tekrarına dayalı nazım düzeniyle yazılmış on altı dizelik bir şiir izler:

Efsaneyi öğrenecek misin.   uzun zamandır saklı tutulan
gelen beşli hakkındaki   uzak bir diyardan?
İçlerinden yalnızca biri döndü.   Diğerleriyse bir daha görülmedi
İnsanların hakimiyeti altında   Orta-Dünya arayacak yokluklarını
Dagor Dagorath'a   ve kehanet gerçekleşene kadar.
Peki ya siz nasıl duydunuz: gizli konseyi

Batının Lordları'nın düzenlediği Aman diyarında?
Uzun yollar boşluğa çıktı oraya gittiği sanılan,
Ve ölümlü İnsanlarla konuşmaz oldu Manwë.
Batı diye bilinen o yerden esen bir rüzgar getirdi onu
Uyuyan'ın kulağına, sessizliğin içinde
gecenin karanlığı altındaki, ve haber geldiğinde
unutulup gitmiş diyarlardan ve geçmiş çağlardan
yıllar yıllar öncesindeki yılmadan çare arayan akıllara.
Her şey unutulmuş değil Kadim Kral tarafından.
Sauron'u gördü sinsice büyüyen bir tehdit olarak...

Manwë ile Valar'ın Númenor'un Çöküşü sonrası Orta-Dünya'nın yazgısının izleyeceği yolla ilgilendiği şeklinde özetlenebilecek genel kavrama ilişkin, kitabımızın kapsamının oldukça dışında kalacak pek çok unsura rastlarız bu şiirde.

"Ama Olórin hakkında onun Gandalf kimliği altında sergilediklerinin ötesinde bir bilgiye asla erişemeyeceğiz" ifadesine babam sonradan şu eklemeyi yapmıştır:

Olórin'in Yüksek Elf dilinde bir isim olması ve buradan hareketle ona Valinor'daki Eldar tarafından verildiği veya onların gözünde önem taşıdığı anlaşılan bir "tercüme" olduğu sonucuna varmamız dışında... Öyle veya böyle, ister başkalarınca verilmiş isterse bizzat onun tarafından kendisine yakıştırılmış olsun, bu ismin içerdiği ayırt edici anlam neydi? *Olor* genelde "rüya" şeklinde tercüme edilen bir kelimedir ama bunun insanların gördüğü türden o bilindik rüyalarla, özellikle de uyurken görülenlerle (ya da en azından bunların birçoğuyla) ilgisi yoktur. Eldar için bu sözcük, onların *belleğini* dolduran ve kimi zaman *hayal gücüyle* de beslenen canlı ögeleri ifade etmektedir: Daha açık belirtmek gerekirse, bedenin o an içinde bulunduğu fiziksel durumla izah edilemeyen kavramları sadece fikren çözümlemeye değil, derinlemesine görmeye ve yorumlamaya olanak tanıyan bir *zihin açıklığı*dır.

Diğerlerinden çok farklı bir noktada karşımıza çıkan kökenbilimsel bir notta ise bu kelimenin içerdiği anlam, yukarıdakine benzer şekilde açıklanıyor:

olo-s: Hayal, "kurgu": Ortak Elf dilinde "zihinde canlandırmak" anlamına gelen ve (önceden) Eä'da, yani evrende "canlandırmak" kelimesinden ayrı olarak ele alınmayıp Yetenek'e (*Karmë*) sahip Eldar tarafından görülür ve hissedilir bir şekle büründürülen bir kavramdır. *Olos* sözcüğü ise genelde, (göz boyama ya da nüfuz elde etme hedefiyle değil de) sırf sanatsal bir güzellik ortaya koyma amacıyla meydana getirilmiş harikulade yapıları tanımlamakta kullanılır.

Sonrasında, bu kökten türetilmiş olan bazı kelimeler tek tek sıralanır: Quenya dilinde "hayal, kurgu" anlamına gelen *olos* sözcüğü ve bunun çoğul hali olan *olozi/olori*; *ōla-* (gayrişahsi) "hayal kurmak"; *olosta* "hayalsi". Ardından, Valar içinde "hayallerin ve zihinsel kurguların efendisi" olarak tanınan Lórien'in "gerçek" ismi *Olofantur*'un *Silmarillion*'da da anlatıldığı üzere (*Nurufantur* isminin Mandos'un diğer adı olan *Námo*'ya dönüştürülüşüne benzer biçimde) sonradan *Irmo*'ya çevrildiği belirtilir. (Şu da var ki, bu iki "kardeş" ismin çoğulu olan *Fēanturi*, *Valaquenta* metni içinde varlığını sürdürmüştür.)

Olos ve *olor* sözcükleriyle ilgili bu yorumlar *Valaquenta*'nın ilgili bölümüyle açıkça bağlantılı (*Silmarillion*, sayfa 65); söz konusu pasajda Olórin'in Valinor'daki Lórien'de ikamet ettiği söylenir ve

her ne kadar Elfleri sevse de, aralarında gezinmesi gerekeceği zamanlarda ya onların gözüne hiç gözükmez ya da kendisi de Elf kılığına girerdi ve Elfler, onun kalplerine doldurduğu güzel görüntülerin ve kendilerini harekete geçmeye sevk eden bilgeliğin kaynağını anlayamazdı.

Bu pasajın daha önceki bir versiyonunda Olórin'in "Irmo'nun danışmanı" olduğu ve söylediklerine kulak verenlerin yüreğinde "Arda'nın zenginleştirilmesi ve kalkınması için şu ana dek yapılmamış ama pekala yapılabilecek türden güzelliklerin" hayalinin uyandığı belirtiliyor.

Babamın çalışmaları içinde, *İki Kule* IV/5'te yer alan bir pasaja açıklama getirmek amacıyla kâğıda dökülmüş uzunca bir not da mevcut; söz konusu bölümde Faramir, Frodo ile Sam'i Henneth Annûn'daki sığınağına götürdüğü sırada, Gandalf'ın bir zamanlar şöyle söylediğinden bahsetmişti:

Beni pek çok farklı ülkede pek çok farklı isimle anarlar. Elfler bana Mithrandir der, Cücelerse Tharkûn; Batı'nın unutulup gitmiş topraklarında geçen gençlik dönemimde Olórin ismiyle tanınırdım,[9] Güney diyarlarındaki adım Incánus, Kuzey'deki ise Gandalf'tır; Doğu'ya gelince... oraya yolum hiç düşmez.

Şimdi okuyacağınız not ise, *Yüzüklerin Efendisi*'nin 1966'da yapılan ikinci baskısından önce kaleme alınmıştır:

Gandalf'ın Orta-Dünya'ya geliş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. "Gölge"nin yeniden yükselişiyle ilgili ilk işaretlerin gözlenmeye başlamasıyla eşzamanlı olarak, Büyük Deniz'in diğer yanından çıkagelmişti. Ama Üçüncü Çağ'ın ikinci binyılını konu alan yıllıklarda ve kayıtlarda ondan nadiren bahsedilir. Bu süre zarfında herhangi bir girişimde bulunmadan veya kahramanlık gösterisine kalkışmadan, vaktiyle omuz omuza verip Sauron'a karşı durmuş ve günü gelince yine aynını yapması beklenebilecek Elfler ile İnsanların yüreklerindeki cesaretin derecesini yoklayarak, (farklı kılıklar altında) uzunca bir süre etrafta dolanmış olsa gerek. Gençlik yıllarını geçirdiği Batı'da ona Olórin dendiği, ancak Elfler tarafından Mithrandir (Gri Gezgin), Cüceler tarafından Tharkûn ("eli asalı adam" anlamında olduğu söylenir), güneyde Incánus ve kuzeyde Gandalf diye çağrıldığı, Doğu'ya ise "yolunun hiç düşmediği" şeklindeki kendi ifadesi (veya ardında yatan anla-

mın yine de tam olarak algılanamadığı bir başka versiyon) burada da değiştirilmeden korunmuştur.

Burada sözü edilen "Batı", hiç kuşku yok ki, Orta-Dünya'nın herhangi bir bölgesi değil, Büyük Deniz'in ötesindeki batı kıtasıdır; dolayısıyla Olórin isminin kökeninin de Yüksek Elf diline dayandığı anlaşılıyor. "Kuzey" denirken, belli bir konuşma dili geliştirebilmiş olan sakinlerinin büyük çoğunluğu ne geçmişte ne de o dönemde Morgoth veya Sauron tarafından yoldan çıkarılabilen, Orta-Dünya'nın kuzeybatı bölgeleri kastediliyor olmalı. Yenilen Düşman'ın [Morgoth] ardında bıraktığı kötülüklere ve onun hizmetkarı Sauron'un tekrardan ortaya çıkması durumunda belirecek tehditlere karşı en güçlü savunmanın bu bölgede oluşturulması bekleniyordu. Söz konusu yörenin sınırları pek de belirgin değildi; Celduin Irmağı (Koşturan Su) ile birleşen ve o noktadan sonra Núrnen'e doğru devam edip oraya varınca güneye, Gondor'un eski çağlardan bu yana değişmeyen güney sınırlarına doğru uzanan Calnen Nehri'nin böylelikle bir bakıma bölgenin doğu hududunu da çizdiği söylenebilir. (Batı'ya ve orada yerleşik olan Númenor kökenli toplumlara yönelik daha doğrudan bir tehdit unsuru oluşturabilmek üzere, onun "Doğu"daki asıl hakimiyet alanının dışında kaldığı halde sonradan Sauron tarafından ele geçirilecek olan Mordor da başlangıçta bu sınırlar dahilinde kabul ediliyordu.) Bu durumda "Kuzey" diye nitelenen bölgenin şu devasa alanı içerdiği ortaya çıkıyor: Kabaca ifade edilecek olursa batı-doğu hattında Lune Körfezi'nden Núrnen'e, kuzey-güney hattında ise Carn Dûm'dan Gondor'un Yakın Harad ile olan çok eski dönemlerden beri değişmemiş güney sınırlarına dek uzanan uçsuz bucaksız bir bölge. Gandalf'ın Núrnen'in kuzeyine hiç gitmediğini de belirtmeden geçmeyelim.

Bu pasaj onun seyahat alanını daha da güneydeki topraklara dek genişlettiğine dair elimize kalan tek belgedir. Aragorn da "yıldızların bile göze bir tuhaf göründüğü Rhûn ve Harad adlı o uzak ülkelerin derinliklerine" yaptığı yolculukları anmıştı (*Yüzük Kardeşliği* II/2).[10] Gandalf'ın da aynısını yaptığını varsaymamızı

gerektirecek bir sebep yok. Efsanelere konu olan olaylar Kuzey merkezlidir... nitekim Morgoth'a ve onun uşaklarına karşı verilen mücadelenin büyük ölçüde Kuzey bölgelerinde, özellikle de Orta-Dünya'nın kuzeybatısında meydana geldiği tarih kayıtlarına da geçirilmiş ve önceleri Elflerin, sonrasında ise Morgoth'un elinden kurtulabilen İnsanların kıta üzerindeki göç hareketinin Kutsanmış Diyar'ın bulunduğu *batıya* ve Orta-Dünya'nın Aman'a en yakın kıyıları o kesimde bulunduğu için de *kuzeybatıya* doğru seyir izlediği vurgulanmıştır. Bu durumda "Güney" *Harad* terimi pek bir anlam ifade etmiyor; her ne kadar Númenor Adası'nın Çöküşü'nden önceki zamanlarda oranın İnsanları Orta-Dünya sahillerini kıtanın çok güney kesimlerine dek keşfetmiş olsa da, onların Umbar'ın daha güneyindeki topraklarda kurduğu yerleşkeler ya zamanla düşman unsurlarca yutulmuş, ya da, Sauron'un çoktan yoldan çıkarıp kendi safına çekmiş olduğu Númenorlularca kuruldukları için kötülüğün safına geçmeleri çok daha kolay olmuş ve kısa sürede Sauron'un etki alanının birer parçası haline gelmişlerdi. Gondor'la coğrafi bakımdan temas halinde olan (ve Gondorlularca duruma göre Yakın veya Uzak yakıştırması yapılmakla beraber genel anlamda "Güney" Harad diye anılan) güney bölgeleri ise hem "Direniş" saflarına katılma olasılıklarının diğer güney topraklarına oranla daha yüksek olması hem de onun gözünde Gondor'a karşı kullanılabilecek en kalabalık ve savaşa hazır güruhların kaynağını teşkil etmeleri bakımından Üçüncü Çağ boyunca Sauron'un en yoğun ilgiyi buraya göstermesi ile ön plana çıkıyordu. Orta-Dünya'da seyahat etmeye başladığı ilk yıllar süresince Gandalf'ın bu yörelere de yolculuk etmiş olması mümkün.

Ama Gandalf'ın esas ilgi alanı hep "Kuzey" ve bu kapsamdaki bölgeler içinde Lindon, Eriador ve Anduin Vadileri'nden müteşekkil kuzeydoğu kesimi olagelmişti. Onun birinci önceliği, Elrond ve Kolcular diye de tanınan kuzeyli Dúnedain ile kurduğu ittifakı ayakta tutmaktı. "Buçukluklar" diye anılan halka karşı da alışılmadık bir sevgi besliyor, onların yaşantısını yakından takip ediyordu; çünkü bu topluluğun iyilikle kötülük arasında-

ki nihai hesaplaşmaya giden yolda çok önemli bir rol oynayacağı içine doğmuştu ve aynı zamanda onların sahip olduğu yüksek erdemleri de seziyordu. Gondor ise, onu Saruman'ın gözünde ilginç kılanla aynı sebepten dolayı, Gandalf'ın dikkatini daha az çekiyordu: Bir bilgi ve güç merkezi oluşu. Geçmişten günümüze yöneticileri ve de tüm devlet geleneğiyle, en başta siyasal açıdan olmak üzere, dönüştürülemez şekilde Sauron'a düşman olan bu ülkenin varlığı onun karşısına bir tehdit unsuru olarak dikiliyorsa da, Gondor'un koruyucu kanadı ancak silah gücünün erişebildiği coğrafi bölgeleri kapsıyordu. Bu krallığın gururlu hükümdarlarına yol gösterme veya onlara tavsiyelerde bulunma konusunda ise Gandalf'ın elinden çok az şey geliyordu; öyle ki, ancak Gondor'un gücünün sönmeye yüz tuttuğu dönemde, kaybedilmiş bir dava uğruna ümitsizce mücadele verir duruma düştüklerinde, cesaretleri ve azimlerinden geriye kalana sarılıp onun önerilerine samimi olarak kulak vereceklerdi.

Açıkça "yabancı" anlamına gelen *Incánus* ismi Westron veya Elf dili (Sindarin ya da Quenya) kökenli bir sözcük olmadığı gibi, Kuzeyli İnsanlar arasında halen geçerliliğini koruyan konuşma dillerinde de görülmez. Thain'in Kitabı'nda yer alan bir nota göre bu isim, Haradrim dilinde basitçe "Kuzeyli casus" (*Inkā+nūs*) anlamına gelen bir kelimenin Quenya diline uyarlanmış halidir.[11]

Gandalf ise, İngiliz yazınında tıpkı Hobbit ve Cüce isimlerine uygulandığı gibi, başka bir sözcüğün yerine geçme işleviyle açıklanabilir. Gerçekte İskandinav dilinde yer alan bu sözcüğe (*Völuspá*'da[12] bu ismin bir Cüceye yakıştırıldığını görürüz) asa, özellikle de "büyü" yapmakta kullanılan asa anlamı taşıyan ve "(büyülü) bir asaya sahip Elf hayaleti" çağrışımı yapan *gandr* hecesini içermesi dolayısıyla başvurmaya karar verdim. Gandalf bir Elf değildi, ama Elflerle olan ittifakını ve dostluğunu gayet iyi bilen İnsanlar tarafından onlarla pekala ilişkilendirilmiş olabilir. Bu isim genel anlamda "Kuzey" ile bağdaştırıldığından, Gandalf sözcüğünün Westron kökenli olduğu fakat Elf dillerinde yer almayan unsurların bir araya gelmesiyle türetildiği de varsayılabilir.

Gandalf'ın "güney diyarlarındaki adım Incánus" derken neyi kastettiğine ve bu ismin köklerine dair çok farklı bir yaklaşım ise 1967 yılında kaleme alınmış şu notta karşımıza çıkıyor:

"Güney diyarlarında" denirken vurgulanmak istenen şeyin ne olduğu son derece belirsizdir. "Doğu"ya ziyarette bulunduğunu inkâr eden Gandalf seyahatlerini ve koruyuculuğunu genelde Sauron'a düşman olan Elfler ile diğer halkların yurdu olan batı diyarlarıyla sınırlı tutmuştur. Konu hangi açıdan ele alınırsa alınsın, onun Harad'a (veya Uzak Harad'a!) bir dönem yolculuk etmiş olmasına, ettiyse bile bu az bilinen topraklarda geçerli olan yabancı dillerin herhangi birinde kendisine kalıcı bir isim edinecek kadar uzun zaman oralarda kaldığına ihtimal vermek güç. Bu durumda, bu ifadede yer alan "Güney" kelimesi ile Gondor'un –ki hükümranlık alanının en geniş sınırlarına ulaştığı, gücünün zirvesinde olduğu dönemde yukarıda sözü geçen topraklar da Gondor'un birer paçasıydı– kastedildiği anlaşılıyor. Bununla beraber, bu öykünün anlatıldığı devirde Gondor'da (Denethor ve Faramir gibi yüksek mertebede bulunan veya Númenor soyundan gelen kişilerce) Gandalf'a devamlı Mithrandir dendiğini gözlemliyoruz. Sindarin dilinde yer alan bu sözcük Elflerin kullandığı şekliyle aktarılmıştır; fakat Gondor'da üst düzey kişilerin bu dili bilişi ve kullanışı sır değildi. Bu büyücüye Westron dili veya Ortak Lisan'da yakıştırılan "bilindik" isim ise "Gri kaftan" anlamına gelen ama uzunca bir zaman önce değişim geçirerek unutulmaya yüz tutan bir isimdi hiç şüphesiz. Éomer'in Rohan'da ona hitap ederken kullandığı *Grihamut* ismi bunun göstergesidir.

Babam "Güney diyarlarında" tabiriyle Gondor'u kastettiğini, Incánus'un ise (tıpkı Olórin gibi) Quenya kökenli bir sözcük olup bu dilin iyi eğitim almış kesimler arasında halen yaygın olarak kullanıldığı ve tarihi kayıtlar tutulurken Númenor'daki uygulamaya benzer şekilde çoğu zaman bu dile başvurulduğunu vurgulayarak bu incelemeye son noktayı koyuyor.

Yılların Öyküsü'nde Gandalf'ın ilkin Üçüncü Çağ'ın on birinci yüzyılının başlarında Batı'da görüldüğü yazılıdır. Onun Orta-Dünya'da yaptığı seyahatlere Gondor'dan başladığı ve bu ülkeyi kendisine bir veya birden çok isim edinecek kadar sıklıkla ve uzun süreliğine ziyaret ettiği –örneğin, Yüzük Savaşı'nın 1800 yıl kadar öncesine denk gelen Atanatar Alcarin'in hükümranlığı döneminde– varsayılırsa, Incánus'un Quenya dilinden türetilmiş ve sonradan kullanımı azalarak sadece okumuş kesim tarafından hatırlanır duruma düşmüş bir isim olduğu kabul edilebilir.

Aynı varsayım temel alınarak yazılmış bir notta, "hükümran, vali, kabile reisi" gibi anlamlara gelen *cáno* veya *cánu* sözcükleri başta olmak üzere (bunların ikincisi *Turgon* ve *Fingon* isimlerinin ikinci hecesini teşkil etmektedir) çeşitli sözcüklerin Quenya dilinde "zihin" anlamına gelen *in(id)-* ve "yönetici" anlamına gelen *kan-* hecelerinden türetildiğine ilişkin kökenbilimsel bir saptamada bulunuluyor. Yine bu notta babam, *Yüzüklerin Efendisi*'nin kaleme alındığı dönemde Latince'de "kır saçlı" anlamına gelen *incánus* sözcüğünden ilham alarak Gandalf'a bu ismi verdiğini ima eder ve eğer bu doğruysa, gerçekten çok şaşırtıcıdır; aynı notun sonunda ise, Quenya dilindeki isimle söz konusu Latince sözcük arasındaki benzeşmenin, tıpkı Sindarin dilinde "çatal biçimindeki zirve" anlamına gelen *Orthanc* ile Anglo-Saxon dilinde "kurnazca yöntem" anlamı taşıyan ve aynı zamanda asıl ismin Rohirrim'in diline tercüme edilmiş hali olan *orpanc* arasında görüldüğü gibi, "kazara" meydana geldiği şeklinde algılanması gerektiğini vurgular.

NOTLAR

1. *İki Kule* III/8'de Saruman'ın "pek çoklarınca Büyücüler'in lideri olarak kabul edildiği" vurgulanmıştır; benzer şekilde, Elrond'un Divanı'nda (*Yüzük Kardeşliği* II/2) Gandalf açıkça şöyle belirtir: "Ak Saruman benim tarikatımın en ulu temsilcisidir."
2. Círdan'ın Ateş Yüzüğü'nü Gri Limanlar'da Gandalf'a verirken ona söy-

lediği sözlerle ilgili bir diğer versiyona *Güç Yüzükleri Hakkında* (*Silmarillion*, sayfa 581) adlı bölümde rastlarız ve buradaki anlatım, kullanılan sözcükler bakımından *Yüzüklerin Efendisi* Ek B'dekiyle (Yılların Öyküsü'nde Üçüncü Çağ'ın giriş kısmındaki özet) oldukça benzeşmektedir.

3. 1958 tarihli bir mektubunda babam Orta-Dünya'nın kuzeybatı bölgesinin tarihi ile pek bir ilgileri bulunmadığı için "diğer iki büyücü" hakkında net bilgiye ulaşamadığına dem vurur. "Bana öyle geliyor ki," der bu mektubunda, "Orta-Dünya'nın doğusu ile güneyindeki, Númenorluların henüz erişemediği çok uzak bölgelere temsilci olarak gönderilmişlerdi: 'Düşman elindeki' toprakların derinliklerine doğru yola çıkmış misyonerlerdi bir bakıma. Kendilerine verilmiş olan görevde ne derece başarılı olduklarını bilmiyorum; ama korkarım ki, her ne kadar onunkinden farklı bir vesileyle olsa da, tıpkı Saruman gibi onlar da bu yolda başarısızlığa uğradı. Bu ikisinin, Sauron'un yok edilişinin sonrasına dek varlığını sürdürecek gizli mezhep ve tarikatların kurucusu ve 'büyü' uğraşlarını temel alan geleneklerin başlatıcısı olduğundan şüpheleniyorum."
4. Istari'nin isimleri üzerine çok sonraları yazılmış bir notta Radagast'ın Anduin Vadileri'nde yaşayan İnsan kavimlerinin kullandığı, "şu an net biçimde tercüme edilemeyecek" bir isimden türetildiği vurgulanır. *Yüzük Kardeşliği* II/3'te ise "Radagast'ın eski evi" şeklinde nitelenen Rhosgobel'in Kuytuorman'ın "Carrock ile Eski Orman Yolu arasında kalan kıyısında" yer aldığından bahsedilir.
5. *Valaquenta*'da Olórin hakkında söylenenlere bakılacak olursa (*Silmarillion*, sayfa 65) Istari'nin gerçekte Maiar olduğu anlaşılıyor, çünkü Olórin Gandalf'ın ta kendisidir.
6. Başka hiçbir metinde rastlamadığımız *Curumo* Saruman'ın Quenya dilindeki ismi olarak karşımıza çıkmakta; *Curunír* ise aynı ismin Sindarin dilindeki halidir. Söz konusu büyücünün Kuzeyli İnsanlar arasında tanındığı ismi *Saruman* ise Anglo-Saxon dilinde "beceri, kurnazlık; kurnazca yöntem" anlamları taşıyan *searu* ya da *saru* sözcüğünü içermektedir. *Aiwendil* "kuşları seven" anlamına geliyor olsa gerek; benzer şekilde Nevrast'taki *Linaewen*'in karşılığı da "kuş gölü" idi {*Silmarillion*'un Ek kısmındaki *lin* (*I*) başlığına bakınız}. *Radagast*'ın anlamıyla ilgili kitabımızın 633. sayfasındaki 4 numaralı nota bakınız. Farklı bir yazım tarzına sahip olsa da, *Pallando* isminin, tıpkı Aldarion'un gemisine verilen isim olan ve "Enginlere Yelken Açan" manasına gelen *Palarran*'da ve aynı zamanda *palantír* kelimesinde görüldüğü gibi, "uzaktaki" anlamına

gelen *palan* kelimesinden türetilmiş olması mümkün.

7. 1956 yılında yazdığı bir mektupta babam "*Yüzüklerin Efendisi*'nde, farklı bir boyutta bulunanlar (ikincil veya yaradılış-altı bir gerçekliğe sahip olanlar) da dahil olmak üzere gerçekte *var olmayan* şeylere hemen hiç değinilmez" der ve buraya iliştirdiği bir dipnotta şunu vurgular: "Şu an tek hatırlayabildiğim, Kraliçe Berúthiel'in kedileri ve diğer iki büyücünün (beşlinin Saruman, Gandalf ve Radagast haricindeki diğer üyeleri) isimleri." (Yüzük Kardeşliği Moria'dan geçtiği sırada Aragorn Gandalf için "Gecenin kör karanlığında evin yolunu Kraliçe Berúthiel'in kedilerinden bile daha rahat bulacağına şüphe yok" demiştir (*Yüzük Kardeşliği* II/4).

Kraliçe Berúthiel ile ilgili elimize kalan tek öykü de kısmen okunaksız ve genel anlamda "ilkel" bir taslak halindedir. Münzevi, fesat ve sevgi nedir bilmeyen biri olan bu kraliçe, "Kıyıların Efendisi" anlamındaki Falastur adıyla tahta geçen ve çocuk sahibi olamamış ilk kral şeklinde hafızalarda yer eden, Gondor'un on ikinci kralı (Üçüncü Çağ 830-913) ve aynı zamanda "Denizci Krallar"ın ilki Tarannon'un karısıdır (*Yüzüklerin Efendisi* Ek A, I, ii ve iv). Denizin sesine ve kokusuna, dolayısıyla da Tarannon'un Pelargir'in aşağısına, "ayakları Ethir Anduin'in o geniş sularının derinliklerine basan kemerlerin üzerine" inşa ettirmiş olduğu eve nefret duyan Berúthiel, Osgiliath'taki Kral Malikanesi'nde yaşardı; hayattaki tüm güzelliklerden onlara garez güdercesine uzak durur ve özenle hazırlanmış rengarenk süslü giysiler yerine yalnızca siyah ve gümüş tonlarında elbiseler giyip bomboş salonlarda vakit geçirirdi; öyle ki, Osgiliath'taki evin bahçeleri, bu cansız nesnelere acı çektirilmek istenircesine hunharca kırılıp dökülerek selvi ve porsuk ağaçlarının dibine gizlenmiş sayısız heykel kalıntısıyla doluydu. Gondor'un karanlık sırlarından haberdar olmak amacıyla etrafta dolaşmaya gönderdiği ve sonrasında onlarla konuşarak veya hafızalarını okuyarak "herkesin gizli kalmasını dilediği" şeyler hakkında bilgi edindiği, dokuz siyah bir de beyaz kedisi vardı ve bu beyaz kediyi, diğerlerini yönetmek ve yeri geldi mi onlara eziyet edip efendilerinin emelleri doğrultusunda casusluk etmeye zorlamakta kullanıyordu. Gondor'da hiç kimse bu kedilere dokunmaya cesaret edemezdi; herkes onlardan çekinir, onları yolu üzerinden geçerken gören kişi kendini lanetlenmiş sayardı. Bir kopyası daha olmayan bu notlarda, takip eden süreçte Kraliçe Berúthiel ile ilgili yaşanan gelişmeler neredeyse tamamen okunaksız; yazının nispeten oku-

naklı olan son kısmında ise onun isminin Krallar Kitabı'ndan silindiği ("ama insanların hafızası kitaplarla sınırlanamazdı ve Kraliçe Berúthiel'in kedileri insanların belleğinden ve dilinden asla tamamen silinemedi") ve Kral Tarannon'un eşini yanında kedilerinden başka hiç kimse olmaksızın bir gemiye bindirip sert bir kuzey rüzgarının akıntısıyla sürüklenmeye bıraktığı söylenir. Bu gemi son kez olarak, direk tepesinde bir kedi, pruvada ise süs niyetine duran başka bir kediyle, Umbar açıklarında hilal şeklindeki bir ayın altında hayalet gibi süzülüp giderken görülmüştür.

8. Burada *Silmarillion*'da yer verilmemiş olan "Mandos'un İkinci Kehaneti"ne atıfta bulunuluyor; buna açıklama getirilmesi, yayınlanmış versiyonda anlatılanlarla ilgili efsanenin dayandığı bazı tarihsel olayların irdelenmesini de gerektireceğinden, böylesi bir çabaya girişmeyi yersiz buldum.
9. Kral Elessar'ın taç giyme töreni sonrası Minas Tirith'te Hobbitler ve Gimli ile konuşurken Gandalf'ın bir kez daha "unutulup gitmiş olan Batı diyarlarındaki ismim Olórin'di" ifadesini kullandığı görülür: Kitabımızın "Erebor Seferi" adlı bölümünde sayfa 536'ya bakınız.
10. Burada bahsi geçen "göze tuhaf görünen yıldızlar"ın sadece Harad'da görülebildiği şiddetle vurgulandığına göre, Aragorn bir dönem kıtanın güney yarımkürede kalan kısmının derinliklerine kara ya da deniz yoluyla seyahatlerde bulunmuş olmalı. [Yazarın notu.]
11. *Inkā-nūs* kelimesinin son harfinin üzerine konan bir işaret, buradaki son ünsüzün *sh* şeklinde okunduğunu gösteriyor.
12. Çok eski zamanlardan kalma İzlanda şiirlerinden biri "Edda Şiirleri" veya "Eski Çağların Eddası" adını taşımaktadır.

III

PALANTİRİ

Hiç kuşku yok ki, *palantíri* hiçbir dönemde yaygın şekilde kullanılan veya geniş kitlelerce bilinen nesneler olmamıştı, Númenor'da bile. Orta-Dünya'da bulunduruldukları süre zarfında kral ve kraliçeler ile onlarca atanmış bekçiler dışında hiç kimsenin erişmesine izin verilmeyen bu cisimler, dışarıdan girilmesi imkânsız kulelerin tepesinde, muhafızlarca sımsıkı gözetilen kapalı kapılar ardında saklanmış, uluorta sergilenmelerinden ve halka açık yerlerde bunların gizli güçlerine başvurulmasından özenle kaçınılmıştı. Yine de, Krallar döneminin sonuna değin bunlar kötülük çağrışımı yapan gizemli birer nesne olarak algılanmamıştı. *Palantíri*'nin kullanımı herhangi bir tehlike arz etmediği gibi, onlar üzerinden çevreyi gözleyen krallar ve bunu yapmaya yetkili diğer kişiler, eğer ki bu bilgiye Taşları kullanarak ulaştılarsa, çok uzaklardaki yabancı hükümdarların yaptığı işler veya beslediği fikirler hakkında edindiği bilgiye hangi kaynaktan ulaştığını açığa vurmakta tereddüt etmezdi.[1]

Kralların hükümranlık dönemi sona erip de Minas Ithil kaybedildiğinde, bu nesnelerin açıktan ve resmi olarak kullanıldığına dair herhangi bir kayda rastlamıyoruz. Son-Kral Arvedui'nin 1975'te gemisinin uğradığı kaza sonucu ölmesiyle beraber Kuzey topraklarında sorulanı cevaplayan tek bir Taş kalmamıştı.[2] Ardından, 2002 yılında Ithil Taşı yitirildi. Geriye sadece Minas Tirith'te saklanan Anor Taşı ve de Orthanc Taşı kalmıştı.[3]

Bunu izleyen süreçte Taşların ihmal edilmesi ve toplumların hafızasından silinmesine yol açan iki önemli etken kendini gösterdi. Bunların ilki, Ithil Taşı'nın akıbeti hakkındaki genel bilgi-

sizlikti: Minas Ithil ele geçirilip yağınalanmadan önce bu Taş'ın kendi muhafızlarınca ortadan kaldırılmış olması mantıklı bir varsayım olarak öne çıkıyor;[4] ne var ki onun düşman tarafından bir şekilde ele geçirilip Sauron'un eline ulaştırılmış olması da pekala mümkün. Gerçekten de, konuya açıklık getirmeye çalışanlar içinde diğerlerine oranla daha bilge ve uzak görüşlü olanların bu ihtimali hesaba kattığı ve Taş'ın kendisiyle uyum içinde işlev gören ikinci bir Taş'ın katkısı sağlanmaksızın Gondor'a zarar verme yolunda Sauron'a pek bir fayda sağlamadığını fark ettikleri anlaşılıyor.[5] Anor Taşı hakkında Vekilharçlar tarafından tutulan kayıtların Yüzük Savaşı patlak verinceye dek açığa vurulmayışı ve sadece Hükümran Vekilharçların erişmesine müsaade edilen ve (anlaşılan o ki) Denethor II'ye gelininceye kadar onlardan herhangi biri tarafından bir kez olsun kullanılmayan bu Taş'ın çok sıkı korunan bir sır olarak saklanışının ardında yatan sebep de bu olsa gerek.

Önceki paragrafın girişinde tanımlanan etkenlerin ikincisi, Gondor'un gücünün azalmasıyla beraber eski çağlara ilişkin bilgi birikiminin herkesçe unutulması, söz konusu bilgiler onların şeceresine, yani soylarına ve akrabalık bağlarına ilişkin olmadıkça kraliyetin soylu tabakası içinde bile ancak birkaç kişinin bunlara ilgiyi sürdürmesiydi. Krallar döneminin sona ermesiyle birlikte Gondor her tür bilginin zayıflayıp unutulduğu ve becerilerin ilkelleştiği bir nevi "Orta Çağ" karanlığına gömülmüştü. Bu dönemde haberleşme, belli bir mesajı iletmek üzere bir yerden diğerine at üstünde seyahat eden ulaklar aracılığıyla, acil durumlarda ise işaret ateşleri yoluyla yapılırken, Anor ve Orthanc Taşları geçmişten kalma değerli birer hazine olarak görülüp halen korunuyordu ama, halkın belleğinden genel anlamda silinmişlerdi, zira onları konu alan efsaneler ve şiirler hâlâ hatırlansa bile bunların içeriğine Yedi Taş'tan geriye kalan ikisinin varlığından haberdar olan çok az kişi dışında kimse bir anlam veremiyordu; bu Taşların işleviyle ilgili hatıralar zamanla şekil değiştirmiş, onların özellikleri, karşısındakinin benliğini okurcasına delici bakışlar saçan gözleri ve onlara haber getirmek veya onların mesajını uzaklara

taşımak üzere havada kuş misali süzülerek hızla ilerleyen ruhani yardımcılarıyla, Elflere has güçlere sahip geçmiş dönem krallarına ithaf edilir olmuştu.

Orthanc Taşı'nın söz konusu dönem boyunca Vekilharçlar tarafından umursanmadığını gözlemliyoruz: Artık kendilerine herhangi bir fayda sağlamayan bu Taş'ın o ele geçirilemez kalenin duvarları ardında güven içinde saklı tutulması onların bir nevi işine geliyordu. Bu Taş her ne kadar Ithil Taşı'nı çevreleyene benzer bir şüphenin gölgesi altına henüz düşmemişse de, Gondor'un doğrudan bağlantısının giderek azaldığı bir bölgede yer alıyordu. Tarihin hiçbir döneminde yoğun bir nüfusa sahip olmayan Calenardhon bölgesi 1636 yılındaki Kara Salgın süresince harabeye dönmüş, bunun sonrasında Númenor kökenli yöre ahalisinin devamlı olarak Ithilien'e ve Anduin'e daha yakın bölgelere göç etmesi dolayısıyla her geçen gün daha ıssız bir görünüme bürünmüştü. Aynı süreçte Isengard Vekilharçların kişisel mülkü olma özelliğini korurken zamanla terk edilen Orthanc Kulesi'nin kapılarına nihayet kilit vurularak anahtarları Minas Tirith'e taşınmıştı. Söz konusu anahtarları Saruman'a verdiği sırada Vekilharç Beren oradaki Taş'ı göz önüne aldıysa bile, onun Sauron'a karşı oluşturulan divana başkanlık eden kişinin himayesinden daha güvenli bir yerde korunamayacağı çıkarımında bulunmuş olmalı.

Yaptığı araştırmalar[6] sonucu Taşlarla ilgili özel bilgilere eriştiği ve böylelikle onlara karşı ilgisi uyandığına şüphe olmayan Saruman, Orthanc Taşı'nın kendisine emanet bırakılan kulede el değmemiş vaziyette saklı tutulduğu sonucuna varmış olsa gerek. Nitekim, 2759 senesinde kulenin bekçisi ve Gondor Vekilharcı'nın kıdemli yardımcısı sıfatıyla, Orthanc'ın anahtarlarını teslim alacaktır. O sıralar Orthanc Taşı Ak Divan'ın üzerinde görüşmeler yaptığı konu başlıkları arasında yer almıyordu. İçlerinde yalnızca Vekilharçların takdirini kazanmış olan Saruman, Gondor kayıtları üzerinde genel anlamda *palantíri* ve bunlar arasında varlığını o güne dek sürdürebilenlerden ne şekilde yararlanılabileceğine

ilişkin yeterli düzeyde incelemede bulunmuş, fakat bulgularını diğer Divan üyeleriyle paylaşınamayı tercih etmişti. Saruman'ın son defa 2953 yılında bir araya gelen Divan toplantılarından çekilmesinin ve diğer üyelerle işbirliğine son vermesinin ardında yatan başlıca gerekçe, Gandalf'a duyduğu kıskançlık ve nefretti. Bunu takiben, herhangi bir resmi duyuruda bulunma gereği duymaksızın Isengard'ı kendi karargahı ilan eden Saruman Gondor ile ilişkiyi kesti. Divan'ın bu tavrı onaylamadığına kuşku yok; gelgelelim Saruman bağımsız bir temsilciydi ve Sauron'a karşı oluşturulacak direnişe katkıda bulunma doğrultusunda kendi politikasını benimseyip uygun gördüğü şekilde hareket etme hakkına sahipti.[7]

Divan'ın Taşlar ve de onların geçmişten bu yana saklı tutulduğu yerler hakkında Saruman'dan ayrı olarak genel bir bilgiye sahip olması beklenebilir ama Divan üyeleri bu cisimlerin o an için pek de bir önem arz ettiği fikri taşımıyordu: Onların gözünde bu Taşlar, olağanüstü güçlere sahip hayranlık verici nesneler olmakla birlikte, Dúnedain Krallıkları'nın tarihine aitti ve içinde bulunulan çağa gelininceye kadar içlerinden çoğu kaybolup gitmiş, geriye kalanlarsa işlevini yitirmişti. Taşların başlangıçta "masum" olduğu ve hiçbir kötü amaca hizmet etmediği unutulmamalı. Onları hile yoluyla toplumları boyunduruk altına almakta kullanılan uğursuz birer kötülük aracı haline getiren Sauron'du.

Divan'ın (Gandalf'ın uyarısı üzerine) Saruman'ın Yüzükler'le ilgili planlarından şüphelenmeye başlamış olma ihtimali pekala bulunsa da, Gandalf'ın kendisi bile Saruman'ın o dönemde çoktan Sauron'un bir müttefiki, hattâ uşağı haline geldiğini tahmin etmiyordu. Gandalf bu durumu ancak 3018 yılının Temmuz ayında keşfetmiştir. Ne var ki, izleyen yıllarda resmi kayıtları inceleme yoluyla Gondor ve onun tarihçesi üzerine hem kendi bilgi birikimini hem Divan'ın bilgi dağarcığını genişlettiğinde bile, gerek Gandalf'ın gerekse Divan'ın geri kalan üyelerinin ilgi ve endişelerinin odağı halen Tek Yüzük'tü: Taşları çevreleyen sır perdesinin ardında gizli olan gücü ve olası imkânları gözden kaçırmayı sür-

dürüyorlardı. Yüzük Savaşı'nın gerçekleştiği dönemde Divan'ın Ithil Taşı'nın akıbetinden kaynaklanan tehdidin farkına uzunca bir süre varamadığı ve bunun yanı sıra, söz konusu Taş'ın ne derece önem arz ettiğini ve Sauron'un Taşlardan birine sahip olması şöyle dursun, herhangi bir başkasının da diğer bir Taş'ı ele geçirmesinin ne gibi sonuçlar doğuracağını sezinlemekte aciz kaldığı –gerçi bu ihmal, Elrond, Galadriel ve Gandalf gibi, yüklendiği sorumluluğun etkisiyle ciddi ruhsal mücadeleler ortaya koyan kişilerde anlayışla karşılanabilir– ortada. Isengard ile Barad-dûr arasında bir çeşit "bağlantı" kuran (ve anlaşılan o ki Isengard'dan yola çıkan birliklerin Sauron'un harekete geçirdiği başkalarıyla güçbirliği yaparak Parth Galen'de Kardeşlik'e saldırmasında yönlendirici rol oynayan) unsur, bahsi geçen Taş'ın Dol Baran'da Peregrin üzerinde yarattığı etkinin de bir anda gözler önüne serdiği gibi, Orthanc Taşı... ve bir diğer *palantír* arasındaki etkileşimdi.

Gölgeyele'nin sırtında Dol Baran'dan yola çıktıklarında Peregrin'e yaptığı konuşmada (*İki Kule* III/2), bu Hobbitin burnunu sokmaya niyetlendiği nesnelerin ne denli eskiye dayandığını, saygınlığını ve gücünü idrak etmeye başlaması hedefiyle Gandalf ona *palantíri*'nin tarihçesi hakkında özet bir bilgi verir. Konuyla ilgili yaptığı keşiflere nasıl bir süreçten geçerek vardığını izah etmekle vakit kaybetmeksizin vardığı sonucu doğrudan aktarır ona: Taşların Sauron'un kontrolü altında oluşu ve bu yüzden de en yetenekli ve konuya hakim olanlar da dahil olmak üzere onları kullanmaya kalkacak *herkes* açısından büyük tehlike arz etmeleri. Diğer yandan, Dol Baran'da meydana gelen olayın ortaya çıkardığı bağlantının varlığı, Gandalf'ın zihnini Taşlarla ciddi anlamda meşgul etmeye başlamış, öteden beri dikkatini çeken ve üzerine kafa yorduğu pek çok şeye açıklık getirmişti: Denethor'un çok uzakta gerçekleşen olaylar hakkında detaylı bilgiye her daim haiz oluşu ve her ne kadar normal şartlarda diğer İnsanlara oranla daha uzun ömre sahip olma özelliğini halen koruyan bir ırk ve aileden gelse de, ilkin altmış yaşını biraz geçkinken gözlemlenmek üzere, yaşının çok üzerinde bir fiziki görünüm taşıması gibi. Gandalf'ın

Minas Tirith'e ulaşmak için bu denli acele edişinin ardında, içinde bulunulan şartların doğurduğu aciliyet ve savaş tehdidinin kapıda oluşunun yanı sıra, Denethor'un da Anor Taşı diye anılan bir diğer *palantír*'i kullanmış olabileceği ihtimalinden kaynaklanan endişenin ve bunun onun üzerinde ne gibi bir etki yarattığını ölçme, diğer bir ifadeyle, girişilecek olan kaçınılmaz ve de ümitsiz savaşın ortaya koyacağı zorlu sınavda onun da (tıpkı Saruman gibi) artık güvenilemeyecek hale gelip Mordor'un gücüne teslim olup olmayacağını öngörme arzusunun yattığına şüphe yok. Minas Tirith'e varışı ve onu izleyen günler süresince Gandalf'ın Denethor ile olan ilişkisi ve birbirlerine söyledikleri belirtilen sözler, Gandalf'ın zihnini kurcalayan bu şüphenin ışığında irdelenmeli ve yorumlanmalıdır.[8] Buradan da anlaşılıyor ki, Gandalf'ın Minas Tirith'teki *palantír* ile ciddi anlamda ilgilenmesi ancak Peregrin'in Dol Baran'da yaşadığı deneyimden sonra başlar. Ama bu Taş'ın varlığına dair bilgisi ve tahminleri pek tabii ki çok daha eskilere dayanmaktaydı. Temkinli Barış sürecinin sona erişi (2460) ve Ak Divan'ın toplanışına (2463) kadarki süreçte Gandalf'ın yaptıklarıyla ilgili çok az şey biliniyor, onun Gondor'a olan özel ilgisi ise ancak Bilbo'nun Yüzük'ü buluşu (2941) ve Sauron'un Mordor'a dönüşünün aleniyet kazanmasıyla (2951) açığa vurulmuştur.[9] Bu tarihten sonra (tıpkı Saruman gibi o da) tüm dikkatini Isildur'un Yüzüğü'ne yoğunlaştırmıştı; fakat Taşların ne denli önem taşıdığını zihni Gandalf'ınkinin tam tersine kişilerden ziyade eski çağlardan kalma icatların ve sihirli objelerin cazibesine kapılmaya her daim daha meyilli olan Saruman kadar hızlı kavrayamamış olsa da, Minas Tirith'in yazın arşivlerinde yaptığı incelemeler sırasında Gondor'daki *palantíri* hakkında engin bir bilgi dağarcığına eriştiği varsayılabilir. Yine de, geçmişte Arnor Krallığı sınırları içinde kalıp Orta-Dünya'ya gelişini izleyen süreçte kendi özel faaliyet alanı olarak benimsediği tüm toprakların yakın dönem tarihi ile ilgili her şey hakkında geniş bilgiye sahip olmasından ve Elrond ile arasında kurulu sarsılmaz dostluk ve müttefiklik bağlarından yola çıkılarak, bahsi geçen dönemde Gandalf'ın *palantíri*'nin özellikle-

ri ve kökeni hakkında halihazırda Saruman'dan daha fazla bilgiye sahip olduğunu söylemek mümkün.

Ama Anor Taşı gizemi bir türlü çözülemeyen bir muamma olma özelliğini koruyordu: Minas Ithil'in düşüşünün ardından bu Taş'ın akıbetinin ne olduğuna dair ne Vekilharçların yıllıklarında ne de diğer kayıtlarda en ufak bilgiye rastlanıyordu. Sonraki çağların tarih kayıtlarına da geçirileceği üzere, Orthanc'ın ve Minas Tirith'teki Beyaz Kule'nin tarihin hiçbir döneminde düşman tarafından ele geçirilemediği ve yağmalanamadığı gerçeğinden hareketle, Taşların vaktiyle saklandıkları yerlerde el değmemiş vaziyette varlığını sürdürmüş olması kuvvetle muhtemel; bununla beraber, yerlerinin Vekilharçlar tarafından değiştirilmiş olması ve şu an belki de düşmanın erişemeyeceği son ücra köşelerden birini teşkil eden Dunharrow'dakine benzer ıssız bir dağın "derinliklerine gömülü"[10] bir hazine odasında gizli tutulmaları olasılığını da göz ardı etmek imkânsız.

Denethor sağduyusunu yitirip de bunu hayata geçirene dek[11] onun *palantír* kullanma niyetinde olduğuna *ihtimal vermediğini* itiraf etmişti Gandalf. Denethor'un Taş'ın özel güçlerine başvurma cüretinde bulunma kararını ne zaman ve hangi gerekçeyle aldığı tahminlerin ötesine geçemediğinden, bunun kesinkes öngörülebilme olasılığından da bahsedilemez. Gandalf bu yönde düşünmekte belki de haklıydı; ama Denethor'un kişiliği ve hakkında söylenenler göz önüne alınınca, onun Anor Taşı'nı 3019 yılından çok daha önceleri kullanmaya başladığını ve Orthanc Taşı'nın güçlerine başvurmanın kendisine büyük fayda sağlayacağı gibisinden cüretkar fikirlere Saruman'dan bile önce kapılmış olabileceğini öne sürmek mümkün. Denethor Vekilharçlık unvanını 2984 yılında, elli dört yaşındayken devralmıştı: Kendi çağında görülmeye alışılanın çok ötesinde bir zekâya ve bilgi birikimine sahip, güçlü iradeli, özgüveni yüksek, hükmetme yetisi kuvvetli, cesur bir adamdı. Başkalarına karşı "gaddar" bir yüz takınmasına ilkin eşi Finduilas'ın 2988 yılındaki ölümünden sonra tanık olunmuşsa da, sadece Hükümran Vekilharç ve de onun varisinin

kullanımına açık olan devlet arşivlerinde *palantíri* ve onları çevreleyen esrar perdesi üzerinde öteden beri derin incelemeler yaptığından ve o güne gelininceye dek bu Taşların gerek tarihçesi gerekse işlevine ilişkin yeteri kadar bilgi toplamış bulunduğundan, devlet yönetiminin tepesindeki konumuna *gelir gelmez* Anor Taşı'nın güçlerine başvurduğu apaçık ortadaydı. Babası Ecthelion II'nin hükümranlığının son döneminde, dış tehditler karşısında Gondor'un endişesinin tavana vurduğu sırada, babasının da takdirini kazanmış olan "Thorongil"in şöhreti yüzünden kendi itibarının sarsılmasının da etkisiyle,[12] Taş'a danışmak için dayanılmaz bir arzu duymuş olmalı. Onu böyle yapmaya iten sebeplerden biri Thorongil'e duyduğu kıskançlıksa, bir diğeri de, Thorongil'in nüfuzunun arttığı dönemde babasının öğütlerine sıkça kulak verdiği Gandalf'a olan düşmanlığıydı; kendisine ait olan hükümranlık koltuğunu gasp etmeye yeltenen bu gafillere karşı üstün gelme yolunda tek dayanağı bilgisi ve bu bilgiyi etkinlikle kullanma kabiliyeti olan Denethor, bu sayede hasımları başka yerlerdeyken de onları göz hapsinde tutmayı umuyordu.

Denethor'un *palantíri* yoluyla Sauron'la karşı karşıya gelmesi, Taş'ın genel kullanımından bağımsız, tesadüfi bir durum olarak ele alınmalıdır.[13] Denethor, Taş'ın güçlerine başvurmanın doğuracağı zihinsel yükü kaldırabileceğini ümit ediyordu (bunda çok da haksız olduğu söylenemez); Sauron'la karşılaşması ise ancak Taş'ı kullanmaya başlamasının üzerinden uzun yıllar geçtikten sonra gerçekleşmiş, üstelik bu durum tamamen Denethor'un istemi ve planlaması dışında gelişmişti. *Palantíri*'nin genel işlevleri ve gerek "görme" amaçlı tekil kullanımı gerekse kendisine karşılık verecek bir diğer Taş ile haberleşme yoluyla "gözlemleme" amaçlı karşılıklı kullanımı hakkında daha ayrıntılı bilgi için, bakınız: Sayfa 667-668. Yeteri düzeyde beceri kazanınca uzakta meydana gelen olaylar hakkında ikinci bir Taş'a ihtiyaç duymaksızın sırf Anor Taşı'nı kullanarak bilgi sahibi olma yetisi edinen Denethor, Sauron onun bu faaliyetlerinden haberdar olduktan sonra bile, Sauron'un Anor Taşı'nın gücünü "kullanıcısına karşı çevirmeye"

yönelik tüm denemelerine karşın, Taş'ı kendi emelleri uğruna kullanma gücünü elden bırakmadan bu imkândan faydalanmayı sürdürebilmişti. Taşların Sauron'un büyük ölçekli planları ve faaliyetleri içinde ufak bir unsur teşkil edişinin de bunda payı vardı elbette: Onları önde gelen düşmanlarından ikisini aldatıp kendi safına çekmekte birer araç olarak kullanmakla beraber, Ithil Taşı'nı devamlı gözetim altında tutmamıştı (daha doğru ifade etmek gerekirse, tutamamıştı). Kritik öneme ve etkiye sahip bu tür cisimleri astlarının kontrolüne vermek tercih ettiği bir yöntem asla değildi; zaten hizmetkarları içinde ruhsal güçleri Saruman'ın veya Denethor'unkilerden üstün kimse de yoktu.

Denethor örneği ele alınacak olursa, Taşların hüküm yetkisine sahip kullanıcılara daha sarsılmaz ve kesin bir şekilde itaat ettiği sebebinden hareketle, *palantír* kullanımının Vekilharcı eskisine oranla, üstelik bizzat Sauron'a karşı bile daha güçlü hale getirdiği söylenebilir: Öyle ki, Taşlar gerçek anlamda "Elendil'in Varisi" olan kişilere (mesela Aragorn) diğer herkesten daha fazla itaat ediyor, aynı derecede olmasa bile, kalıtsal olarak yetki devralmış kişilere de (mesela Denethor) Saruman ve hattâ Sauron'a kıyasla daha şaşmaz bir riayet gösteriyordu. Ama Taşların ismi geçen tarafların her biri üzerinde farklı etki doğurduğu gerçektir. Saruman Sauron'un etkisi altına girerek zafere ulaşma yolunda ona hizmet etmeye başlamış, başka bir anlamda, ona köstek olmaktan vazgeçmişti. Denethor ise Sauron'a karşı direncini hiçbir dönemde zayıflatmamakla birlikte, onun zaferini kaçınılmaz görmesi sağlandığından, zamanla ümitsizliğe kapılmıştı. İkisi arasındaki bu etkileşim farkının başlıca sebeplerinden ilki Denethor'un irade gücü çok yüksek bir adam olması ve hayatta kalan tek oğlunun (o an için sanıldığı kadarıyla) ölümcül bir yara alması sonucu nihai bir ruhsal darbe yiyene dek ülkesinin yüzleştiği zorluklar karşısında karakterinden taviz vermeksizin sağlam duruşunu koruyabilmesiydi. O gururlu bir adamdı ama bu özelliğinin sadece kişisel olduğu söylenemez: Gondor'u ve o toprakların halkını seviyordu ve bu ümitsiz dönemde onlara liderlik etmenin kendi kaderinin bir

parçası olduğuna inanıyordu. İkinci sebep ise onun Anor Taşı'na sahip olmayı kendisine *hak* görüşü ve zihnini meşgul eden endişelerden sıyrılmak için onun güçlerinden yararlanmayı tek çıkar yol kabul edişiydi. Bunu yaparken Ithil Taşı'nın kötü ellere geçmiş olabileceği ihtimalini de hesaba katmış ve kendi güçlerine güvenerek yine de onunla iletişim kurma riskini göze almış olmalı. Denethor'un bu özgüveni tamamen dayanaksız sayılmazdı. Ne de olsa Sauron ona diz çöktürüp onu kendi saflarına çekememiş, ancak aldatma ve hile yoluyla onun kararlarını yönlendirme çabasına girişebilmişti. Başlangıçta dikkatini Mordor'a odaklamamış ve Taş'ın elverdiği ölçüde çok daha "uzak mesafeli" hedeflere kafa yormuş olması muhtemel; bulunduğu yere çok uzak bölgelerde meydana gelen yeniliklerden şaşırtıcı derecede çabuk ve kesin haberdar oluşunu da buna borçluydu. Bu yolla Orthanc Taşı ve de Saruman'la temasa geçip geçmediğine dair herhangi bir kaynağa rastlamıyoruz; ama bunu yapmış ve üstelik bundan çıkar sağlamış olması kuvvetle muhtemel. Sauron'un ikisi arasında gerçekleşen bu görüşmelere karışması ise söz konusu olamaz: Yalnızca Osgiliath'ın Hakim Taşı'nı kullanan bir gözlemci başka iki Taş arasında sürüp giden bir görüşmeye "kulak misafiri" olabilirdi. İki Taş birbiriyle temasta olduğu sürece üçüncü Taş onların hangisiyle iletişime geçmeyi denese boşlukla karşılaşırdı.[14]

Geride kalan yıllar boyunca Krallar ve ardından Vekilharçlar tarafından Gondor'da *palantíri* hakkında oldukça yüklü miktarda bilgi muhafaza edilmiş ve bunlar Taşların kullanımı bırakıldıktan sonraki dönemde bile kuşaktan kuşağa aktarılmayı sürdürmüştü. Bu Taşlar onları alıkoyma ve kullanma hakkına sahip yegane kişiler olan Elendil ve varisleri için paha biçilmez ve aynı zamanda vazgeçilemez birer armağandı; ama bu durum, söz konusu "varisler"den yalnızca birine onları kullanma hakkı tanınacağı anlamına gelmiyordu. Anárion'un ya da Isildur'un varisleri, diğer bir ifadeyle, Gornor veya Arnor'un yasal kralları tarafından yetki tanınmış bir başkası da Taşları saklama ve kullanma hakkı

edinebilirdi. Aslına bakılacak olursa onları fiilen kullananlar da hep bu yolla tayin edilmiş kişiler olagelmişti. Her bir Taş için, görevleri arasında belli zaman aralıklarıyla veya bu yönde bir emir aldıklarında veya ihtiyaç görülmesi halinde "Taş'ı kullanarak gözlemde bulunmak" da olan ayrı birer Bekçi belirlenmişti. Yeri geldi mi Taşlara ziyarette bulunmak üzere bazı başka kimseler tayin edildiği de oluyordu; "haber alma" gerekçesiyle Taşları düzenli ve özel teftişlere tabi tutan ve elde ettikleri bulguları krala ve Divan'a ya da eğer şartlar öyle gerektiriyorsa sadece krala sunan Kraliyet Bakanları buna örnekti. İlerleyen süreçte Gondor'da Vekilharçlık mertebesinin önemi artıp da kalıtsal olarak devredilir hale gelen bu unvan Kral'ın kalıcı bir "yedeği" ve de ihtiyaç halinde kral adına kimi yetkileri üstlenecek bir vekil olarak genel kabul görmeye başladıkça, Taşların saklanması ve kullanımı çoğunlukla Vekilharçların inisiyatifine bırakılmış bir hak ve yetki olarak algılanır oldu ve Taşların genel yapısı ile kullanım özelliklerine ilişkin tüm bilgi birikimi ve incelemelerin Vekilharçların makamında bir araya toplanıp yine orada muhafaza edilmesi yaklaşımı benimsendi. 1998 yılından itibaren Vekilharçlık kalıtsal olarak nesilden nesle devredilen bir şekle büründüğünden[15] ve buna paralel olarak Taşları aslen ve vekaleten kullanma hakkı da soyun devamına miras kaldığından, Denethor'un bu hususta tam yetkiye sahip olduğu tartışma götürmez.[16]

Diğer yandan, *Yüzüklerin Efendisi*'nin içeriğine bakıldığında, "Elendil'in varisi" kabul edilen herhangi bir kişinin (bu tabirle, soyaçekim meziyetine dayanarak Númenor kökenlilerin kurduğu krallıklardan birinde krallık ya da lordluk makamında bulunmak kastediliyor), her ne kadar kalıtsal bir edinim şartına bağlanmış da görünse sonuçta vekaleten kullanılan böylesi bir yetkiden bağımsız olarak, *palantíri*'den herhangi birini doğrudan kullanma ve onlar üzerinde *hak* iddia etme ayrıcalığına sahip olduğunun vurgulandığını görürüz. Aragorn da bu kuralı esas alarak, o an için sahipsiz ve de bekçisiz kalmış olan Orthanc Taşı'nı kendi himayesine almıştı; kaldı ki, hem Gondor'un hem de Arnor'un *de*

jure kralı unvanı taşımasından hareketle, takdir yetkisini o yönde kullanması halinde Taşlar üzerinde önceden başkalarına tanınmış tüm yetkileri kendinde toplama hakkına da sahipti.

"Taşlarla ilgili bilgi ve gelenekler bütünü" çoktan unutulduğundan, kısmen varsayımlara kısmen de onlar hakkında tutulmuş kayıtlara dayanılarak belli çıkarımlara varmak dışında, onları çevreleyen esrar perdesini aralayacak bir çözüm yolu bulunmuyor. Kusursuz birer küre şekline sahip oldukları ve kullanılmayıp dinlenmeye bırakıldıkları zamanlar dış görünümlerinin sağlam bir cins camdan veya derin siyah tonda bir kristalden yapılma izlenimi uyandırdığı biliniyor. İçlerinde en küçüğünün çapı otuz santimetre kadarken, bazı diğerleri, özellikle de Osgiliath ve Amon Sûl Taşları çok daha büyük boyutlardaydı ve tek bir kişi tarafından kaldırılmaları mümkün değildi. Normal şartlar altında, boyutlarına ve kullanım amaçlarına göre tasarlanmış mekânlarda, siyah mermerden yapılma alçak sehpaların üzerinde, istenildiğinde yerlerinden rahatça kaldırılmalarına olanak tanıyacak biçimde kürsünün ortasına oyulmuş bir girintiye yerleşik vaziyette tutulurlardı. Müthiş ağırlıklarına rağmen yüzeyleri pürüzsüzdü ve gerek kazara gerekse bilinçli olarak yerlerinden oynatılıp yere dahi atılacak olsalar, hiçbir hasara uğramazlardı. Canlıların kontrol ettiği veya sebep olduğu hiçbir yöntem bu Taşları kırmayı başaramazken, bazıları Orodruin'inki gibi son derece yüksek sıcaklıkların onları çatlatabileceğine inanıyor ve Barad-dûr'un düşmesi sırasında Ithil Taşı'nın uğradığı akıbetin de gerçekte bu olduğunu ileri sürüyordu.

Üzerlerinde hiçbir işaret olmamakla birlikte, değişmez *kutup noktalarına* sahiptiler ve oturaklarına da bu husus dikkate alınarak "dikine" yerleştirilirlerdi: Üst kutup noktası ile alt kutup noktası arasında göz kararıyla dikine bir çizgi çekildiğinde, söz konusu çizginin alt kutup noktasından yerkürenin çekirdeğine doğru dik bir açıyla sürüp gitmesi temin edilmeliydi. Bu pozisyonda duran Taş'ın yüzeyi dışarıdaki görüntüleri emip tam aksi yönde duran

"gözlemci"nin görüşüne sunan bir aktarım alanı işlevi görüyordu. Bu durumda, Taş'ın batı yüzünde olan biteni izleyecek olan "gözlemci"nin Taş'ın doğusuna konuşlanması, görüşünü kuzeye doğru yönlendirmek istemesi halinde ise bir yandan sola, yani güneye doğru yer değiştirmesi gerekirdi. Taşlar arasında diğerlerine oranla daha küçük boyutta olanların; yani Orthanc, Ithil, Anor ve muhtemelen Annúminas'ın başlangıçta yerleştirilmiş olduğu konumlar, (örneğin) batıya bakan yüzleri her daim batıya dönük kalacak ve farklı bir yöne çevrilmeleri halinde sönükleşip hiçbir görüntü vermeyecek şekilde sabitti. Taşlardan biri yerinden oynatılır veya durduğu yerde herhangi bir sebeple konumu değişirse, kendi ekseni etrafında bir tur çevrilerek ideal pozisyonun yeniden tespit edilmesi mümkündü. Ama Orthanc Taşı örneğinde olduğu gibi, Taş'ın üzerinde durduğu kürsüden aşağı atılması veya yerinin değiştirilmesi durumunda, doğru pozisyonun tekrardan bulunması oldukça güç bir işti. Buradan yola çıkarak söylenebilir ki, merakına yenilip Taş'la oynamaya başlayan Peregrin'in onu zeminde az çok "dik" konuma getirmesi ve farkında olmadan onun batı yüzüne oturup bu sayede Taş'ın önceden sabitlenmiş olan doğuya bakan yüzünün yansıttığı görüntüyle karşılaşması, İnsanların (ve de Gandalf'ın) deyimiyle "şans eseri" meydana gelmiş bir olaydı. Büyük Taşlar ise böylesi sabit konumlarla kısıtlanmamıştı: Kendi eksenleri etrafında ne derece döndürülseler de, her yönü "görme" özelliklerini korurlardı.[17]

Tek başına kullanılan herhangi bir *palantír* efendisine sadece görme yetisi sunardı: Ses aktarma gibi bir işlevi yoktu. Yönlendirici bir zihnin kontrolü altına alınmadıkları sürece, herhangi bir görüntüye odaklanamazlar, aktardıkları "manzara" (en azından görünürde) gelişigüzel olmaktan kurtulamazdı. Yüksekçe bir noktaya yerleştirildiklerinde örneğin batıya bakan yüzleri çok uzak arazileri bile görüş alanı içine alsa da, Taş'ın gerek her iki yanı gerekse üstü ve altı çarpık ve bulanık bir hale bürünür, ön plandaki görüntü ise berraklığı giderek azalan anlaşılması güç bir şekil yumağına dönüşürdü. Dahası, "gördükleri" şeyler şans, ka-

ranlık ve "örtünme" (bu terimle ne anlatılmak istendiğini çözmek için metnin devamına bakınız) gibi etkenlerce belirleniyor veya engelleniyordu. Karanlık haricinde, *palantíri*'yi "körleştirebilecek" veya görüşünü "kapatacak" fiziksel herhangi bir engelin varlığından söz edilemezdi; bu da demek oluyor ki karanlığa veya gölgelere bürünmüş bir arazi kesitinin içinden olduğu kadar bir dağın içinden de geçip öte yanı görebilirler, ancak biraz olsun ışık barındırmayan herhangi bir yerde hiçbir görüntü yakalayamazlardı. Duvarların ötesini de görebilirler ama oradaki odalara, mağaralara veya mahzenlere bir nebze de olsun ışık vurmuyorsa, aynı şekilde, hiçbir görüntü aksettiremezlerdi; kendi güçlerine dayanarak herhangi bir ışık temin etmeleri ya da yansıtmaları da söz konusu değildi. "Örtünme" adı verilen ve belli canlıların, nesnelerin veya alanların Taş'ın içinde birer gölge veya derin bir sisten ibaret görünmesini sağlayan yöntem yardımıyla onların görüşünden sakınmak mümkündü. Bunun nasıl başarıldığı (özellikle de Taşların varlığından ve onlar tarafından izleniyor olma ihtimalinden haberdar olanlarca) *palantíri*'nin asla cevap bulunamayan gizemlerinin başında gelir.[18]

Kendi irade gücünden etkinlikle yararlanmayı bilen bir gözlemci, kullandığı Taş'ın, doğrudan izlemekte olduğu hattın üzerindeki veya yakınındaki belli bir noktaya *odaklanmasını* sağlayabilirdi.[19] Kontrol dışı "görüntüler", *palantír*'in yüzeyine belli bir mesafe (en azından bir metre) uzaklığa konuşlanmış bir gözlemcinin gözüne çok daha büyük görünse de, özellikle boyutça daha küçük olan Taşların yüzeyine ufacık yansırlardı. Ne var ki, güçlü ve yetenekli bir izleyicinin iradesince kontrol edilip yönlendirilen Taş, bir yandan arka planı adeta bastırıp gizleyerek, çok daha uzaktaki görüntüleri sanki daha yakındaymış ve daha açık seçik görülebiliyormuş gibi büyülterek yansıtabilirdi. Bu durumda, hatırı sayılır uzaklıktaki bir adam göze arka planı oluşturan araziden veya içinde bulunduğu topluluktan zorlukla ayırt edilebilen, bir santim yüksekliğinde minicik bir şekil gibi görünse bile, odaklanma yöntemi sayesinde bu görüntü, söz konusu adam izleyiciye onu tanıyıp tanımadığına karar verebilme olanağı sağlayacak

otuz santimlik bir yüksekliğe ulaşana dek büyültülüp daha berrak hale getirilebiliyordu. Daha etkin bir odaklanma, izleyicinin ilgisini çeken bir ayrıntıyı yakından kontrol edebilmesini sağlıyor ve böylelikle, (mesela) izlenen kişinin parmağında yüzük taşıyıp taşımadığı görülebiliyordu.

Ama "odaklanma" işlemi, başvuran kişi üzerinde son derece yorucu bir etki yaratır ve izleyicinin tüm gücünü tüketip onu bitkin düşürürdü. Bu yüzdendir ki, bu yöntem sadece, belli bir bilgiye acilen ihtiyaç duyulduğu zamanlar ve şans (muhtemelen bazı ek bilgilerin de yardımıyla) izleyiciye Taş'ın sunduğu görüntü cümbüşü içinde (kendi ihtiyacı açısından ve aynı zamanda onu Taş'ı kullanmaya iten acil lüzum bakımından önem taşıyan) belli bazı nesneleri ayırt etme hususunda yardım ettiğinde uygulamaya konurdu. Örneğin, Rohan'ın durumu üzerine endişeli düşüncelere dalmış vaziyette Anor Taşı'nın yanı başına oturmuş işaret ateşlerinin vakit geçirmeden yakılması emrini verip vermeme ve "ok"u yardım çağrısı olarak bir an önce yola çıkarıp çıkarmama arasında gidip gelen Denethor, farkında olmaksızın, Taş'ın yüzeyinde batı-kuzeybatı yönünde düz bir hat üzerinde Rohan topraklarını görecek bir pozisyon almış ve bu sayede, Edoras yakınlarından geçen bir bölgeyi ve devamında Isen Sığlıkları'nı görüş alanına katmış olabilir. Tam da o sırada söz konusu hat boyunca birden çok birliğin hareket halinde olması muhtemel. Öyle olduğunu varsayarsak, Denethor bu gruplardan birine odaklanmış ve Rohan Atlıları olduğunu ayırt ettiği bu kalabalığın içinde tanıdık birisi gözüne çarpmış olabilir: Takviye kuvvetlerin başında Miğfer Dibi'ne doğru at sürerken aniden yön değiştirip dörtnala kuzeye giden Gandalf'tı belki de bu.[20]

Palantíri kendisini kullanan kişilerin zihnini ister fark ettirerek olsun isterse fark ettirmeden, okuyamazdı; çünkü etkileşim halindeki iki Taş'ın kullanıcıları arasında düşünce aktarımı yapılabilmesi, tarafların *irade gücüne* ve rızasına bağlıydı ve herhangi bir düşünce (sesli konuşma şeklini alarak),[21] ancak taraflar arasında uyum olması durumunda bir Taş'tan diğerine iletilebilirdi.

1. Bunların 1944 yılında Arnor ile Gondor arasında tahta kimin geçeceğine dair gerçekleşen görüşmeler sırasında kullanıldığına şüphe yok. Kuzey Krallığı'nın içine sürüklendiği zor durum hakkında 1973 senesinde Gondor'a "mesajlar" iletilmesi muhtemelen bu Taşların Yüzük Savaşı'nın patlak vermesi öncesindeki son kullanımıydı. [Yazarın notu.]
2. Arvedui'nin buzlu sulara gömülüp kaybolmasıyla beraber Annúminas ve Amon Sûl (Fırtınabaşı) Taşları da yitip gitmişti. Kuzey topraklarında bulunan ve kendine has bazı özellikleri olan üçüncü *palantír* ise Emyn Beraid üzerindeki Elostirion Kulesi'nde saklı tutuluyordu (aşağıdaki 16 numaralı nota bakınız).
3. Osgiliath Taşı, 1437 yılında meydana gelen ve Kardeş Katli diye anılan olaylara sahne olan iç savaş esnasında, Anduin Nehri'nin sularına düşüp sonsuza dek kaybolmuştu.
4. *Palantíri*'nin yok edilebilmesiyle ilgili faktörler için 665 numaralı sayfada anlatılanlara bakınız. Yılların Öyküsü'nün 2002 seneli başlığında ve aynı zamanda Ek A (I, iv)'te Minas Ithil düştüğü sırada burada bulundurulmakta olan *palantír*'in düşmanın eline geçtiği kesin bir veri olarak ortaya konur; fakat babam söz konusu yıllıkların Yüzük Savaşı sonrası kaleme alındığını ve her ne kadar kesin kabul edilse de, bu yorumun genel bir çıkarımdan ibaret olduğunu öne sürer. Kaldı ki Ithil Taşı bir daha asla bulunamamış, büyük olasılıkla Barad-dûr'un yıkılması sırasında ortadan kalkmıştır; bakınız: Sayfa 665.
5. Tek başına kullanıldığında Taşların yegane işlevi *görmekti*: Uzak yerlerde yaşanan veya geçmişte olup bitmiş sahneleri ve kişileri yansıtmakla yetiniyorlardı. Bunlara açıklama getirmek güçtü; ne olursa olsun, Taşları kullanmaya yeltenen yaşı ilerlemiş kimseler normalde gözlemcinin iradesi ve arzusuna dayanarak yakalanabilecek görüntüleri yönlendirmekte zorluk çekiyordu. Ama başka bir zihnin bir Taş'a gereği gibi hükmetmesi halinde, düşünce (karşıdaki tarafça sesli "konuşma" şeklinde algılanmak suretiyle) "aktarılabiliyor" ve Taşlardan birini kullanarak etrafı gözleyen kişinin zihninde canlanan görüntüler diğer bir Taş'ın başında sürece iştirak etmekte olan öteki gözlemci tarafından da görülebiliyordu. [Konuyla ilgili sayfa 667-668 ve not 21'e bakınız.] Taşların sahip olduğu gücün asıl kullanım amacı, devlet açısından önem teşkil eden meseleler hakkında bilgi toplamak ya da başkalarının tavsiye ve görüşlerine başvurmaktı; bu iletişim yönteminin nadiren de olsa basit bir dostluk gösterisinde bulunmak üzere keyfiyen veya karşı tarafa teb-

rik ve başsağlığı gibi dilekler iletmek için kullanıldığı da oluyordu. Taşlardan birini kendi üstün iradesini karşı tarafa kabul ettirmek ve böylelikle diğer uçtaki gözlemciyi gizli düşüncelerini açığa vurmaya zorlayıp emri altına almak amacıyla kullanan yalnızca Sauron olmuştur. [Yazarın notu.]

6. Burada, Gandalf'ın Elrond'un Divanı huzurunda Saruman'ın Minas Tirith'te muhafaza edilen parşömenler ve kitaplar üzerine yıllar yılı yaptığı özenli incelemelere yaptığı vurguya atıfta bulunuluyor.

7. Daha fazla "dünyasal" güç elde edip askeri etkiyi artırma hedefi doğrultusunda, Rohan Geçidi'ni gözetim altında tutan eşsiz konumu itibariyle Isengard coğrafi açıdan paha biçilmez değerde olup, dolayısıyla çok da ideal bir tercihti. Burası, özellikle Gondor'un gücü azalmaya başladıktan bu yana tüm Batı'nın savunması açısından zayıf bir nokta teşkil ediyordu. Bu geçidi kullanarak düşman casusları veya elçileri ve nihayet, son çağda da görüldüğü üzere, düşman orduları öte yandaki topraklara gizlice sızabiliyordu. Isengard uzun yıllardan bu yana sıkıca korunduğundan, aksi yönde bir endişe taşımayan Divan bu çemberin sınırları içinde yaşananlardan habersiz görünüyordu. Isengard'ın kapıları ardında Ork kitlelerinin barındırılmasının ve hattâ bunların özel yöntemlerle üretilip çoğaltılmasının 2990 yılının çok öncesinde başlamadığı tahmin edilmekle beraber, bu durum sır olarak korunmayı başarmıştı. Gerçekten de, Rohan topraklarına karşı genel saldırıya geçilene dek söz konusu Ork birliklerinin Isengard sınırları dışında hiç kullanılmadığı sanılıyor. Eğer Divan bu hazırlıklardan haberdar olsaydı, Saruman'ın kötülük safına geçtiği sonucuna varılması an meselesiydi. [Yazarın notu.]

8. Açıkça anlaşılıyor ki, Gandalf'ın tahminlerinden ve beslediği kuşkulardan haberdar olan Denethor, bu durum karşısında öfkeye sürüklenmekle beraber, alayla karışık bir memnuniyet hissine de kapılıyordu. Minas Tirith'teki karşılaşmaları sırasında Gandalf'a söylediği şu sözleri hatırlayalım (*Kralın Dönüşü* V/1): "Kendi araştırmalarım ve vardığım çıkarsamalar sayesinde, Doğu'dan kaynaklanan tehditle ilgili bu anlattıkların hakkında ben çoktandır yeterince bilgi sahibiyim." Bunu izleyen alaycı cümlesi ise daha da dikkat çekici cinsten: "Evet, bu doğru; yine de öyle anlaşılıyor ki, Taşların iddia edildiği gibi kaybolduğunu varsaysak bile, Gondor Hükümdarları'nın gözü daha aşağı seviyedeki İnsanlarınkine oranla halen çok daha keskin ve bazı haberler diğer herkesten önce onlara ulaşıyor." *Palantíri* kullanımının ona bahşettiği güçler bir yana bırakılsa dahi, Denethor normalde de büyük manevi yetilere sahip bir adamdı ve gerek yüzlerin gerekse sözlerin ardında saklı olan düşün-

celeri çabucak keşfetmede son derece ustaydı; bununla beraber, Anor Taşı'na bakarak Rohan ve Isengard'da meydana gelen olaylarla ilgili görüntüler yakalamış olması da pekala mümkün. [Yazarın notu.] – Bu hususla ilgili daha fazla bilgi için, bakınız: Sayfa 668.

9. *İki Kule* IV/5'te Faramir'in (doğum yılı 2983) Gandalf'ı ilkin küçük bir çocukken, sonrasında ise iki-üç kez daha Minas Tirith'te gördüğünü anımsadığı ve onu şehirlerine getiren sebebin Minas Tirith arşivlerinde yaptığı araştırmalar olduğuna inandığını belirttiği paragrafa dikkat ediniz. Onu Minas Tirith'te son görüşü, Gandalf'ın Isildur'un parşömenini bulduğu 3017 yılındaki ziyareti olsa gerek. [Yazarın notu.]
10. Burada Gandalf'ın Peregrin'e söylediği sözlere imada bulunuluyor (*İki Kule* III/2): "Arnor ve Gondor'un kaybolan Taşlarının bugün nerede gömülü olduğunu veya hangi suyun dibinde saklı yattığını kim bilebilir ki?"
11. Bu noktada Gandalf'ın *Kralın Dönüşü* V/7 numaralı bölümün kapanış kısmında Denethor'un ölümü sonrası yaptığı yoruma vurguda bulunulmaktadır. Babamın metnin burasında "Denethor'un *palantír* kullanma niyetinde olmadığı" ibaresini "Denethor'un *palantír* kullanmaya yanaşmadığı" şeklinde değiştirerek yapmış olduğu düzeltmenin (konuya ilişkin ortaya çıkan tartışmadan hareketle böyle bir değişikliğe giriştiği anlaşılıyor) kitabın revize edilmiş versiyonunda kullanılmadığı görülür. Bu hususla ilgili daha ayrıntılı bilgi için, bakınız: Giriş, sayfa 25.
12. Thorongil ("Yıldızın Kartalı") sahte bir kimlik altında Gondor Vekilharcı Ecthelion II'ye hizmet ettiği dönemde Aragorn'a verilen isimdi; bakınız: *Yüzüklerin Efendisi*, Ek A (I, iv, *Vekilharçlar*).
13. *Palantíri* kullanımı, özellikle bu uygulamada yeterli eğitimi ve deneyimi olmayan ileri yaştaki kişiler için beraberinde çok büyük bir manevi yük getiriyordu; Denethor'un giderek artan "karamsarlığı"nda mevcut endişelerin yanı sıra bu yükten kaynaklanan gerginliğin de payı olduğu çok açık. Bu durumun farkına herkesten daha önce varan karısı da haliyle kedere sürüklenmiş ve normalden çok daha erken ölmüştü. [Yazarın notu.]
14. Metin içinde nereye yerleştirileceği tam olarak belli olmayan bir notta Saruman'ın dürüstlüğünün "tamamen kişisel çıkar gözeten kibri ve kendi iradesini hakim kılma yönündeki şehvet derecesine varmış arzusu tarafından sinsice ve aşama aşama baltalandığı" anlatılıyor. "Yüzükler üzerine yapmış olduğu araştırmalar onu bu yola sürüklemiş, gururu onun görüşünü perdeleyerek Yüzükler'i ve hepsinden önemlisi Tek Yüzük'ü başka hiçbir iradenin boyunduruğu altına girmeksizin

kendi başına kullanabileceğine inanmasına yol açmıştı. Diğer kişilere ve davalara olan bağlılığını tümüyle yitiren Saruman ancak kendisinden daha üstün gördüğü bir iradenin hükmü altına girebilir ve ancak onun tehditleri ile güç gösterisi karşısında boyun eğebilirdi." Dahası, Orthanc Taşı'nı kullanma veya onun hamisi olduğunu iddia etme *hakkı* yoktu.

15. 1998, Gondor Vekilharcı Pelendur'un ölüm yılıdır. "Pelendur'un ölümünden sonra Vekilharçlık, tıpkı herhangi bir krallık gibi babadan oğla ya da en yakın akrabaya geçen kalıtsal bir yetki özelliği edindi." Bakınız: *Yüzüklerin Efendisi*, Ek A, I, iv, *Vekilharçlar*.

16. Arnor'da ise durum farklıydı. Taşlar üzerinde tek yasal kullanım hakkı (normal şartlarda Annúminas Taşı'nı kullanan) kralın kendisine aitti; fakat Krallık zamanla parçalandı ve taht üzerinde kimin hak sahibi olduğuna dair tartışmalar alevlendi. Taht üzerindeki iddialarda haklı taraf olan Arthedain Kralları, boyutça en büyük ve en güçlü olmasının yanı sıra Gondor'la olan haberleşmenin genelde onun üzerinden sağlanması itibariyle de Kuzey *palantíri* içinde en başta geleni olduğuna inanılan Taş'a ev sahipliği yapan Amon Sûl'da özel korunaklı bir alan teşkil etmişlerdi. Amon Sûl'un 1409 yılında Angmar tarafından yerle bir edilmesi sonrasında her iki Taş Arthedain Kralı'nın da yerleşkesi olan Fornost'a taşındı. Arvedui'nin felaketiyle sonuçlanan deniz kazasında bu Taşlar kaybolmuş, üstelik kral ardında doğrudan veya devir yoluyla Taşları kullanma yetkisi taşıyacak bir vekil de bırakmamıştı. Bu olayın ardından Kuzey topraklarında tek bir Taş kaldı: Emyn Beraid'de saklanan Elendil Taşı; ancak bu Taş, özel mülk sınıfında kabul edilenlerden biriydi ve onu haberleşme amacıyla kullanmak mümkün değildi. Onu kullanmak için gerekli olan irsî hak hiç şüphesiz halen "Isildur'un varisi"ne, Dúnedain'in herkes tarafından kabul edilmiş şefine ve Arvedui'nin yasal mirasçısına aitti. Ama şu bir gerçek ki Aragorn da dahil olmak üzere bu sayılanların hiçbiri, yitirilen Batı diyarlarını hasretle seyretmek üzere söz konusu Taş'a bir kez olsun bakmamıştı. Bu Taş ile onu barındıran kuleye, onların yerine Círdan ve Lindon Elfleri bekçilik etmişti. [Yazarın notu.] – *Yüzüklerin Efendisi*, Ek A (I, iii)'te Emyn Beraid'deki *palantír*'in "diğerlerine benzemediği ve onlara uyum göstermediği; sadece Büyük Deniz'in bulunduğu yöne baktığı" söylenir. Onu bu şekilde konuşlandırmakla Elendil geride bırakmış olduğu diyarlara "engelsiz bir görüşle" bakmayı ve Batı'nın kaybolup gitmiş ufuklarında Eressëa'yı görmeyi ummuştu; fakat Deniz'in dalgaları Númenor'u yutalı çok oluyordu." Elendil'in Emyn Beraid'deki *palantír* aracılığıyla Eressëa'yı görüşüne *Güç Yüzükleri Hakkında* adlı öyküde (*Silmarilli-*

on, sayfa 596) şöyle değinilir: "Böyle yapmakla onun Eressëa üzerinde yükselen ve Hüküm Taşı'na geçmişten bu yana barınaklık etmiş olan Avallónë Kulesi'ne değin uzakları göreceğine inanılıyordu." Elinizde tutmakta olduğunuz kitabın *palantíri* üzerine yazılmış kısmında bu Hüküm Taşı'ndan bahsedilmeyişi oldukça dikkat çekicidir.

17. Sonraki dönemde kaleme alınmış bağlantısız bir notta *palantíri*'nin kutuplara ve yönelim tercihlerine sahip olduğu inkâr edilmekle beraber bu konuda daha fazla bilgi verilmez.

18. 17 numaralı notta değinilmiş olan ileriki tarihli notta, *palantíri*'nin buradaki metinde bahsedilen özellikleri bir nebze de olsa farklı bir bakış açısıyla ele alınmış; bunlar arasında en dikkate değer olanı, "örtünme" kavramının tamamen farklı şekilde tanımlanmasıdır. Büyük bir hızla ve anlaşılması güç bir tarzda kâğıda dökülmüş olan bu notun bir yerinde şöyle deniyor: "Yakaladıkları görüntüleri alıkoyarlardı, bu yüzden de, her biri kendi içinde, bazısı çok geçmiş zamanlardan kalma sayısız şekil ve sahneden oluşan bir görüntü cümbüşü barındırırdı. Karanlıkta 'göremedikleri' söylenirken kastedilen olgu, karanlıkta kalan şeylerin onlar tarafından algılanamamasıdır. Sundukları görüntüler bu sayede daha net izlenebildiği ve yüzyıllar geçtikçe içlerinde 'aşırı birikme' olmasına yine bu yolla kısıt getirilebileceği için, bu Taşların kendisini karanlıkta tutmak da mümkündü ki genel uygulama bu yöndeydi. Onların bu yolla nasıl 'örtünebildiği'ne ilişkin sır öyle sıkı saklanmıştır ki, bugün bile bunun ardında yatan gerçeği bilen yoktur. Görülmek istenen uzaktaki objeler ışık aldığı sürece, duvar, tepe, ağaç gibi fiziksel engeller yoluyla Taşları 'kör etmek' söz konusu olamazdı. Sonraki dönemlerde bu konu üzerine fikir yürüten kimi yorumcular, Taşların yetkisiz kişilerce amaç dışı kullanılmasını önlemek üzere asıl yerlerine küre şeklindeki kilitli hazneler içinde getirildiğini söylemiş, daha doğrusu bu yönde tahmin yürütmüş, bu haznenin aynı zamanda onları örtme ve dinlendirme işlevi de gördüğünü ileri sürmüştü. Bu da, söz konusu kutuların günümüzde artık bilinmeyen bir metalden veya benzeri başka bir maddeden yapılmış olduğunu ortaya koyuyordu." Bu notun çevresine çalakalem düşülmüş zorlukla okunabilen bazı karalamalardan, Taşların yakaladığı sahneler ne denli eskiyse görüntünün de bir o kadar net olacağı ve Taş'tan Taş'a değişen "uygun mesafe"nin saptanması halinde uzakta bulunan objelerin daha açık seçik görülebildiği sonucu çıkarılıyor. Boyut olarak daha büyük olan *palantíri*'nin görüş mesafesi, küçük olanlarınkinden çok daha uzağa uzanıyordu; çünkü yukarıda bahsedilen "uygun mesafe", küçük Taşlar için, Orthanc Taşı ile Anor Taşı arasındaki me-

safeye de denk gelen sekiz yüz kilometre kadardı. "Ithil'in görüş mesafesi fazla uzun olmamakla beraber, Minas Anor ile kişisel temas kurma amacıyla değil, çoğunlukla [anlaşılamayan sözler] için kullanılıyordu."

19. Küre biçiminde olmalarından dolayı yönü pek tabii ki ayrı "çeyreklere" bölünemeyen Taşlar kesintisiz bir seyir alanı sunuyordu; bu da demek oluyor ki, Taş'ın güneydoğusuna konuşlanmış bir gözlemci dosdoğru bir hat boyunca kuzeybatıyı görebilecekti. Diğer yönler için de aynı duruş esası geçerliydi. [Yazarın notu.]
20. Bakınız: *İki Kule* III/7.
21. Bağımsız bir notta Taşların bu özelliği çok daha ayrıntılı şekilde açıklanıyor: "Her biri karşısındakiyle 'uyum içinde' Taşlar kullanan iki kişi, bu yolla birbirleriyle haberleşebilir, ama bunu yaparken, Taşların böylesi bir aktarım yeteneği olmadığından, seslerini karşıdakine duyuramazdı. Uzaktan birbirlerine baktıkları esnada "düşünce" alışverişinde bulunabilirlerdi... Bu tabirle kastedilen, akıllarından geçen düşünce veya niyetleri değil, (zihinlerinde çoktan kelimelere dökülmüş olan veya fiilen dudaklarından dökülen) "sessiz konuşma", yani aktarmak istedikleri ve karşıdaki tarafından teslim alınıp anında "konuşmaya" çevrilen ve sadece bu yolla duyurulabilen fikirlerdir."

DİZİN

Kitabımızın Giriş kısmında da belirtilmiş olduğu üzere, bu Dizin sadece ana metinleri değil, metinlerin peşi sıra gelen ve kaynak niteliğindeki yazınsal ve kavramsal malzemeler bakımından çok daha zengin olan Notlar ile Ekleri de kapsamaktadır. Sonuç olarak, Dizin'de karşınıza çıkacak olan açıklamaların büyük çoğunluğu ilk bakışta önemsizmiş gibi görünen küçük ayrıntıları içermekteyse de, bu detaylardan yola çıkıp bütüne ulaşmak daha kolay olacağından, kullanışlı ve faydalı bulacağınızı umduğum bu yöntemi benimsemeye karar verdim. Bilinçli olarak bu yaklaşımın dışına çıktığım yegane istisnai durumlar, (*Morgoth* ve *Númenor* gibi) az sayıda başlıkta kitabın belli yerlerine atıfta bulunma amacıyla *muhtelif yerlerde* tabirini kullanışım ve bunun yanı sıra, *Elfler*, *İnsanlar*, *Orklar* ve *Orta-Dünya* başlıklarına Dizin kapsamında yer vermeyişimdir. Pek çok başlıkta, içinde bir kişi veya yer ismi geçmese bile sırf o kişiye veya yere değinilmiş olmasından dolayı (*Mithlond* başlığı altında "Círdan'ın yönetimi altındaki liman" tabirinin kullanıldığı 99. sayfaya atıfta bulunulması örneğinde olduğu gibi) ilgili sayfa numaralarını sıraladım. Sayıları Dizin'deki başlık mevcudunun neredeyse çeyreğini bulan ve babamın yayınlanmış çalışmaları içinde yer almayan kimi isimler ise başlarına birer yıldız işareti konarak belirtildi (ve böylelikle, 339. sayfadaki dipnotta listelenmiş olan ve Bayan Pauline Baynes'in çizdiği Orta-Dünya haritasında da gösterilen yerlerle okurun daha rahat bir karşılaştırma yapabilmesi sağlandı). Okura tanım ve yorumlar sunan kısa ifadeleri kitabımızın içeriğinde bahsi geçen konu ve kavramlarla sınırlı tutmadığım gibi, bazı noktalarda şu güne dek tercümesi yapılmamış kimi isimlerin anlamına ilişkin notlar da ekledim.

Bu Dizin sunum açısından tutarlılık arz eden bir model ortaya koymamakla birlikte, bu kusuru, isimlerin iç içe geçişi ve (birbirinden farklı tercümeleri, kısmi tercümeleri, aynı şeyi ifade eden fakat şeklen birbiriyle farklılık gösteren isimleri de içerecek biçimde) dallanıp budaklanışının tutarlı bir bütün yakalamayı zorlaştırması ve hattâ imkânsız hale getirmesi gerçeği göz önüne alınarak mazur görülebilir. Bu hususa dair verilebilecek en çarpıcı örneklerden biri, zincir misali birbirine bağlanan şu isim serisidir: *Eilenaer, Halifirien, Amon Anwar, Anwar, Anwar Tepesi, Huşu İçindeki Tepe, Anwar Or-*

manı, Firienholt, Firien Ormanı, Fısıldayan Orman. Genel kural olarak, Elf dilindeki isimlerin çevirilerine o ismin Elfçedeki halini yansıtan başlığın altında yer verdim (*Langstrand* isminin açıklamasına *Anfalas* başlığı altında yer verilmesi örneğindeki gibi) ve iç göndermeler yoluyla aradaki bağı vurguladım; isimlerin "tercüme edilmiş" versiyonlarının (örneğin; *Kuytuorman* ve *Isengard*) genel kabul gördüğü ve okura daha tanıdık geldiği bazı özel durumlarda ise bu yöntemden sapmayı uygun buldum.

Adanedhel "Elf-İnsan", Túrin'e Nargothrond'da verilen isim. 266-267,269

Adorn Kollarından biri olduğu Isen Nehri ile birlikte Rohan'ın batı sınırını teşkil eder. (Bu isim "şekil itibariyle Sindarin diline uygun olmakla beraber, o dilde tam çevirisi bulunmamaktadır. Númenor öncesi bir kökten yola çıkılarak Sindarin diline uyarlandığı kabul edilmeli.") 433-500-595-596

**Adrahil (1)* Üçüncü Çağ'ın 1944. yılında Arabasürücülerine karşı Gondor ordularına komuta eden bir kumandan; "Dol Amroth'tan geldiği" söylenen bu kişi büyük olasılıkla Adrahil (2)'nin atasıdır; bakınız: 413, 480, 482, 511, 516

Adrahil (2) Dol Amroth Prensi, Imrahil'in babası. 413, 516

Adûnaic Númenor Adası'nda kullanılan dil. 363, 372, 378, 437. *Númenor'da geçerli olan diller ve konuşma şekilleri* 362

**aeglos (1)* "Kardikeni", Amon Rûdh'ta yetişen bir bitki. 168-169

Aeglos (2) Gil-galad'ın mızrağı (anlam bakımından bir önceki başlıkta tanımlanan sözcükle aynı). 169

Aegnor Noldorinli prens, Finarfin'in dördüncü oğlu; Dagor Bragollach'ta öldürüldü. 417

Aelin-uial Aros Nehri'nin Sirion'a karıştığı bölgedeki göletlerle dolu bataklı arazi. *Twilit Meres* şeklinde tercüme edilmiştir. 194

Aerin Húrin'in Dor-Lómin'de yaşayan akrabalarından bir kadın; Doğulu Brodda tarafından eş olarak alınmış; Nirnaeth Arnoediad'dan sonra Morwen'e yardım etmiştir. 116, 178-179, 181-182, 184-185

Agarwaen "Kan lekesi", Túrin'in Nargothrond'a geldiği sırada kendi kendine yakıştırdığı bir isim. 266, 272-273.

**Agathurush Gwathló* isminin Adûnaic diline çevrilmiş hali. 437

**Aghan* "Sadakat Taşı" öyküsündeki Drûg (Drúadan). 617-620.

Aglarond Miğfer Dibi'nin Ered Nimrais'in derinliklerine uzanan kısmındaki "Pırıltılı Mağaralar"; Miğfer Dibi'nin girişinde yükselen ve daha net bir tabirle Borukent şeklinde adlandırılan kaleyi tanımlamakta kullanıldığı da olur. 604-606. Bakınız: *Glǽmscrafu.*

Ağaçsakal Bakınız: *Fangorn.*
**Ailinel* Tar-Aldarion'un kız kardeşleri içinde yaşça daha büyük olanı. 290, 352, 368.
**Aiwendil* "Kuşları Seven", Büyücü Radagast'a Quenya dilinde verilen isim. 638-639, 651
Ak Dağlar Bakınız: *Ered Nimrais.*
Ak Divan Üçüncü Çağ'ın 2463 ile 2953. yılları arasındaki çeşitli tarihlerde Arifler'in güncel meseleler üzerine görüş alışverişi ve durum değerlendirmesi yapmak üzere düzenlediği toplantılar; genelde yalın olarak *Divan* diye nitelenir. 6, 399, 524, 570-571. Yukarıda belirtilenden çok daha önceki bir tarihte yine dönemin Arifler'i arasında gerçekleştirilen bir başka oturuma da *Ak Divan* denmiştir. 6, 424, 526, 531, 537, 573, 575, 578, 656, 659
**Ak Elçi* Saruman. 632
Ak Leydi (i) *Galadriel.* (ii) *Emerië'nin Ak Leydisi* için bakınız: *Erendis.*
Akallabêth "Yitip Giden", Númenor Adası'nı tanımlamakta kullanılan bir isim. 17, 277, 362-364, 375, 377-379, 508. *Akallabêth* (Númenor'un Çöküşü) isimli öyküye yapılan atıflara burada yer verilmemiştir.
Aklıeren Bakınız: *Simbelmynë.*
**Alatar* Mavi Büyücüler'den (*Ithryn Luin*) biri. 638-640
Alatári(el) "Tacı ışıklar saçan kız" (*Silmarillion*'un Ek kısmındaki *kal-* başlığına bakınız), Galadriel isminin Quenya ve Telerin dillerindeki halidir. 441
Aldarion Bakınız: *Tar-Aldarion.*
**Aldburg* Éomer'in Rohan'ın Toprak adı verilen bölgesindeki yerleşkesi, Genç Eorl'un evi de vaktiyle burada bulunuyordu. 599
alfirin Aynı zamanda *uilos* ve *simbelmynë* (*Aklıeren*) şeklinde de anılan küçük beyaz çiçek. 7, 93, 515. Aynı ismin farklı bir çiçeğe de verilmesiyle ilgili sayfa 516'a bakınız.
**Algund* Dor-Lóminli İnsan, Túrin'in katıldığı haydut çetesinin (*Gaurwaith*) üyesi. 114, 151, 157, 251
**Almarian* Númenorlu denizci Vëantur'un kızı, Tar-Meneldur'un eşi olması bağlamında Kraliçe, Tar-Aldarion'un annesi. 290, 294-296, 298, 307, 314, 315-316, 350, 356, 368
**Almiel* Tar-Aldarion'un kız kardeşleri içinde yaşça daha küçük olanı. 209
Alqualondë "Kuğuların Limanı", Teleri'nin Aman kıyılarındaki ana yerleşkesini teşkil eden liman şehri. 382, 385-387, 390, 439
Altın Orman Bakınız: *Lórien (2)*
Altın Ormanın Leydisi Bakınız: *Galadriel.*

Aman "Kutsanmış, kötülükten arındırılmış", Batı'nın en uzak topraklarında yer alan, Valar'ın yurdu. 10, 279, 381, 386-388, 417, 441, 625, 643, 647. *Kutsanmış Diyar*, *Kutsanmış Topraklar* 402, 641, 647. Aynı zamanda bakınız: *Ölümsüz Topraklar*.

Amandil (1) Bakınız: *Tar-Amandil*.

Amandil (2) Son Andúnië Lordu, Uzun Elendil'in babası. 365, 367, 376

**Amdir* Dagorlad Savaşı'nda öldürülen Lórien Kralı; Amroth'un babasıdır. 428-429. Bakınız: *Malgalad*.

**Amon Anwar* Gondor'un Ered Nimrais üzerinde yükselen işaret ateşlerinden yedincisi olan Halifirien'in Sindarin dilindeki karşılığı. 492-494, 504-505, 507, 516. *Huşu İçindeki Tepe* 492, 495, 504, 508 ve metnin bazı yerlerinde *Anwar Tepesi* 501, 505-506, 508 olarak tercüme edilmiş olup, kısaca *Anwar* şeklinde nitelendiği de görülür 505. Aynı zamanda bakınız: *Eilenaer*, *Halifirien*, *Anwar Ormanı*.

**Amon Darthir* Dor-Lómin'in güneyinde uzanan Ered Wethrin sıradağlarında bir zirve. 115, 253

Amon Dîn "Sessiz Tepe", Gondor'un Ered Nimraith üzerinde yer alan işaret ateşlerinin ilki. 493, 513, 520

Amon Ereb Batı Beleriand'daki "Yalnız Tepe". 129

Amon Ethir Finrod Felagund'un Nargothrond Kapıları'nın doğusuna toprak yığdırarak inşa ettirmiş olduğu büyük tepe. 198-200, 202-203. Kelime karşılığı *Casus Tepesi*'dir. 198-199

**Amon Lanc* Koca Yeşilorman'ın güneyindeki "Çıplak Tepe", sonraları *Dol Guldur* olarak anılmaya başlandı. 460-461

Amon Obel Brethil Ormanı'ndaki bu tepenin üzerine Ephel Brethil inşa edilmişti. 176, 186, 208, 213, 232-233

Amon Rûdh "Kel Tepe", Brethil'in güneyindeki düzayak toprakların ortasında göğe doğru tek başına yükselen kocaman tepe; Mîm'in yaşam alanı olan bu tepe sonradan Túrin komutasındaki haydut çetesince de sığınak niyetine kullanılmıştır. 15, 167-170, 252, 255-259, 261-262. Bakınız: *Sharbhund*.

Amon Sûl "Rüzgarlı Tepe", Eriador'daki Rüzgarlı Tepeler'in güney ucunda yer alan yuvarlak hatlı, üzeri çıplak yükselti. 458, 665, 669, 672. Bree ahalisi tarafından *Fırtınabaşı* olarak anılır. 458, 669

Amon Uilos Oiolossë isminin Sindarin dilindeki hali. 93

Amroth Sindarin Elfi, Lórien Kralı, Nimrodel'in sevgilisi; Belfalas Körfezi'nde boğularak ölmüştür. 1, 10, 20, 293, 361, 363, 380, 389, 391, 395, 397, 399, 400-414, 424- 425, 427, 429, 433, 494, 497, 500, 511, 515-516. *Amroth ülkesi* (Dol Amroth yakınındaki Belfalas kıyıları) 361. *Amroth'un*

Limanı için bakınız: *Edhellond.*
Anach Ered Gorgoroth'un batı ucundaki Taur-nu-Fuin'den (Dorthonion) aşağı doğru uzanan geçit. 91, 161
Anar Güneş'in Quenya dilindeki karşılığı. 40, 50, 53
**Anardil* Tar-Aldarion'a çocukluk yıllarında ailesi tarafından verilen isim. 290, 335, 358, 368; sonuna sevgi ifadesi olarak konulan ekle *Anardilya* halini almıştır 291. [Gondor'un altıncı kralı da *Anardil* adını taşıyordu.]
Anárion (1) Bakınız: *Tar-Anárion.*
Anárion (2) Elendil'in küçük oğlu; babası ve ağabeyi Isildur ile birlikte Númenor'un Çöküşü'nden kaçmayı başarmış ve Orta-Dünya'da sürgündeki Númenorlulara yurtluk edecek krallıkları kurmuştu; Minas Anor lordu; Barad-dûr kuşatması sırasında hayatını kaybetti. 356, 358, 362, 365, 369, 460, 663.
Ancalimë Bakınız: *Tar-Ancalimë.* Bu isim aynı zamanda Aldarion tarafından Eressëa'dan getirip Armenelos'a diktiği ağaca da verilmiştir. 319, 321-323, 325-327, 331-332, 339, 341, 344, 347, 349-350, 352-353, 355-359, 365, 368-369, 377
**Andrast* "Uzun Burun", Isen ile Lefnui Irmakları arasında uzanan dağlık burun. 361, 433, 435, 603, 623, 628. Bakınız: *Ras Morthil, Drúwaith Iaur.*
**Andrath* "Uzun Bayır", Höyük Yaylaları ile Güney Yaylalar arasında yer alan ve üzerinden Kuzey-Güney Yolu (Yeşilyol) geçen dar boğaz. 445, 458, 569
**Andróg* Dor-Lóminli İnsan, Túrin'in de katıldığı haydut çetesinin (*Gaurwaith*) önde gelen üyelerinden biri. 144, 146, 148-151, 155-157, 159, 161, 163-166, 168-169, 171-174, 253, 257-258, 261
Androth Tuor'un ilkin Gri Elflerle beraber, sonrasında ise kanun kaçağı konumuna düştüğü döneminde tek başına barındığı, Mithrim Tepeleri'ndeki mağaralar. 32-33, 35
Anduin Dumanlı Dağlar'ın doğusunda boydan boya uzanan "Uzun Nehir"; *Nehir* veya *Ulu Nehir* şeklinde de adlandırılır. *Anduin Vadisi/Vadileri* ibarelerinde de okurun karşısına sıklıkla çıkar. 6, 282, 393, 400, 404, 406, 408, 409-411, 420, 426, 428-429, 431-432, 438, 440, 445-446, 452, 454-456, 458, 461-464, 466, 472, 474, 476-478, 480, 484, 485-486, 488-490, 493, 496, 500, 502-503, 507, 510-513, 516, 520, 522, 551-552, 558-560, 562-563, 604, 622, 647, 651-652, 656, 669. Bakınız: *Ethir Anduin, Uzun Nehir.*
Andúnië "Günbatımı", Númenor'un batı kıyılarında kent ve yanı başındaki, onunla aynı ismi taşıyan liman. 17, 280, 285, 288-289, 305, 310 370, 374. *Andúnië Koyu* 17, 280. *Andúnië Lordu/Lordları* 17, 280, 285, 289,

305, 310, 316-318, 324,361-362, 364, 367, 370, 374
Andúnië Lordları Bakınız: *Andúniê.*
**Andustar* Númenor'un kuzeybatısındaki burun. 278, 280, 364. Kelime karşılığı *Batı Diyarı* 402, 630, 635. *Batı Diyarı'nın Leydisi*, Erendis, 300.
Anfalas Gondor'a bağlı vasal bölge; Lefnui ile Morthond Irmakları arasındaki kıyı şeridi. 623. Westron diline tercüme edilmiş hali "Uzun Sahil" anlamına gelen *Langstrand* 425
Anfauglith Ard-galen adlı ovanın Dagor Bragollach sırasında Morgoth tarafından mahvedilmesi sonucu aldığı isim. 31, 98
Angband Morgoth'un Orta-Dünya'nın kuzeybatısında yer alan devasa karargahı. 32, 64, 88, 92, 97-98, 110, 113, 126-127, 131, 133, 135, 151, 159, 219, 254, 259-260, 262-264, 266-267, 269, 272, 328, 387, 625. *Angband Kuşatması* 58
**Angelimar* Yirminci Dol Amroth Prensi, Imrahil'in dedesi. 413
Anglachel Beleg'in kılıcı. 252. Bakınız: *Gurthang.*
Angmar Dumanlı Dağlar'ın kuzey ucunda Nazgûl Lordu tarafından yönetilen iblisler diyarı. 26, 51 1, 523, 528, 634,672
**Angren* Isen'in Sindarin dilindeki karşılığı (benzer şekilde, Isen Nehri de aynı dilde *Sîr Angren* diye anılır). 293, 361, 434, 437, 500-501, 518, 603 Bakınız: *Athrad Angren.*
Angrenost Isengard'ın Sindarin dilindeki adı. 500-501, 518, 604-606
Angrod Noldorinli prens, Finarfin'in üçüncü oğlu; Dagor Bragollach'ta öldürülmüştür. 88, 270, 385, 417
Annael Mithrimli Gri Elf, Tuor'un bakımını üstlenen sütbabası. 31-33, 35-36, 38, 45, 94
Annatar "Hünerlerin Efendisi", Sauron'un İkinci Çağ'da kendisine yakıştırmış olduğu lakap. 394, 423. Bakınız: *Artano, Aulendil.*
Annon-in-Gelydh Dor-Lómin'in batısındaki tepelerin derinliklerinde, Cirith Ninniach'a doğru akıp giden yeraltı suyolunun girişi. 33.
Annúminas "Batı'nın Kulesi", Arnor Kralları'nın Nenuial Gölü kıyılarındaki eski çağlardan kalma yerleşim yeri; sonraki dönemde Kral Elessar tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. 26, 666, 669, 672
Anor Taşı Minas Anor'da bulunan *palantír*. 654-655, 659-661, 663, 668, 671, 673
Anórien Gondor'un Ered Nimrais'in kuzeyinde kalan kısmına verilen isim. 24, 432, 493, 501, 504, 507, 552, 601, 603, 623, 628
**Anwar* Bakınız: *Amon Anwar.*
**Anwar Ormanı* Bakınız: *Firien Ormanı, Amon Anwar.*
Anwar Tepesi Bakınız: *Amon Anwar.*

Arabasürücüleri Üçüncü Çağ'ın on dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarında Gondor'u istila etme girişiminde bulunan Doğulu kavim. 8, 472, 474-476, 478, 480-482, 486, 510
**Ar-Abattârik* Tar-Ardamin'in Adûnaic dilindeki yazılışı. 372
Ar-Adûnakhôr Númenor'un yirminci hükümdarı; Quenya dilindeki ismi *Tar-Herunúmen*. 366, 372, 378
Aragorn Isildur'un doğrudan doğruya otuz dokuzuncu varisi; Yüzük Savaşı sonrası Yeniden Birleşen Arnor ile Gondor Krallıkları'nın kralı; Elrond'un kızı Arwen ile evlenmiştir. 22, 419, 425, 469, 511, 549, 556, 558, 560-561, 576, 597, 600-601, 646, 652-653, 662, 664, 671-672. Bakınız: *Elessar*, *Elftaşı*, *Yolgezer*, *Thorongil*.
**Arandor* Númenor'un "Kraldiyarı" şeklinde adlandırılan bölgesi. 278, 283
**Arandur* "Kralın hizmetkarı, bakanı", Quenya dilinde Gondor Vekilharçları'na verilen isim. 520
Aranrúth "Kralın Öfkesi", Thingol'ün kılıcı. 288
Aranwë Gondolinli Elf, Voronwë'nin babası. 55, 77-78. *Aranwion*, Aranwë'nin oğlu. 86
Aratan Isildur'un ikinci oğlu, Ferah Çayırlar'da öldürülmüştür. 446, 450-451, 460
**Ar-Belzagar* Tar-Calmacil'in Adûnaic dilindeki ismi. 372
Arda "Krallık", Dünya'ya Manwë'nin yurdu olması dolayısıyla verilen isim. 112-114, 264, 289, 337, 423, 465
Aredhel Turgon'un kız kardeşi ve Maeglin'in annesi. 91
Ar-Gimilzôr Númenor'un yirmi üçüncü hükümdarı; Quenya dilindeki ismi *Tar-Telemnar*'dır. 373-374, 379
Arifler Istari'ye ve Orta-Dünya'da yaşayan Eldar içinde en üstün niteliklilere verilen isim. 21, 415, 551, 553, 561, 570. Bakınız: *Ak Divan*.
Ar-Inziladûn Tar-Palantir'in Adûnaic dilindeki ismi. 374
Arkentaşı Yalnız Dağ'ın "Dağın Kalbi" diye de anılan meşhur mücevheri. 534
Armenelos Númenor Kralları'nın ikamet ettiği şehir. 278, 284, 289, 292, 294-296, 302-303, 307-311, 316, 318, 323-325, 328-334, 339, 341, 344-345, 350, 356,-357, 366.
Arminas Noldorinli Elf, Annon-in-Gelydh'ta Gelmir ile beraber Tuor'la karşılaşmış ve sonrasında Orodreth'i yaklaşmakta olan tehlikeye karşı uyarmak üzere Nargothrond'a gitmiştir. 38-40, 88-89, 270-274
Arnor Númenor kökenli İnsanların Orta-Dünya'da kurduğu iki krallıktan coğrafi bakımdan daha kuzeyde olanı. 27, 289, 445-446, 453, 456-458, 464, 467, 470, 501, 504, 603, 659, 663-664, 669, 671-672. *Kuzey Krallığı* 437, 456, 467, 483, 578, 602-603, 669

Aros Doriath topraklarının güneyinden geçen nehir. 129

Ar-Pharazôn Númenor'un yirmi beşinci ve aynı zamanda son hükümdarı, Çöküş sırasında hayatını kaybetmiştir; Quenya dilindeki adı *Tar-Calion*. 277, 362, 374-375, 517

**Arroch* Dor-Lóminli Húrin'in atı. 118

Ar-Sakalthôr Númenor'un yirmi ikinci hükümdarı; isminin Quenya dilindeki karşılığı *Tar-Falassion*. 373

Artamir Gondor Kralı Ondoher'in büyük oğlu; Arabasürücülerine karşı verilen savaşta öldürülmüştür. 478-479, 483

**Artanis* Galadriel'e babası tarafından verilen isim. 385, 441

**Artano* "Cevher Ustası", Sauron'un İkinci Çağ'da kendisine yakıştırdığı lakap. 423. Ayrıca bakınız: *Annatar*, *Aulendil*.

Arthedain Üçüncü Çağ'ın dokuzuncu yüzyılında Arnor'un üç ayrı krallığa bölünmesinden sonra bunlardan birine verilen isim; iki yanda sınırını teşkil eden Baranduin ve Lhûn Nehirleri'nin içinde kalan bölgede, doğudaki Fırtına Tepeleri'ne doğru uzanır, başkenti Fornost'tur. 26, 470, 672

**Arthórien* Doriath'ın doğusunda, Aros ile Celon Nehirleri arasında kalan bölge. 129

Arvedui Arthedain'in "Son Kralı", Forochel Körfezi'nde gemisinin kaza geçirmesi sonucu ölmüştür. 483, 654, 669, 672

Arwen Elrond ile Celebrían'ın kızı; Aragorn ile evlenerek Gondor Kraliçesi olmuştur. 419, 456, 467

Ar-Zimraphel Tar-Míriel'in Adûnaic dilindeki ismi. 319, 374-375

Ar-Zimrathôn Númenor'un yirmi birinci hükümdarı; isminin Quenya dilindeki karşılığı *Tar-Hostamir*. 373

**Asgon* Dor-Lóminli İnsan, Brodda'nın öldürülüşü sonrası Túrin'in kaçmasına yardım etmiştir. 185

Asil Lehçe Bakınız: *Quenya*.

Atanamir Bakınız: *Tar-Atanamir*.

Atanatar Alcarin ("Şanlı"), Gondor'un on altıncı kralı. 650

Atani Elf-dostu olarak tanınan İnsanların oluşturduğu üç büyük hanedana verilen ortak isim (Sindarin versiyonu *Edain*). 359, 411, 611-614, 624, 626

Atçanyurt Bakınız: *Yurt*.

**Athrad Angren* (Çoğulu *Ethraid Engrin* ile birlikte) Isen Sığlıkları'na Sindarin dilinde verilen isim. 391, 501, 618

Atlılar (i) Bakınız: *Éothéod*. (ii) *Rohan Atlıları*, ayrıca bakınız: *Rohirrim*. (iii) *Kara Süvariler* için bakınız: *Nazgûl*.

Aulë Yüce Valar'dan biri, dökümcülüğün ve tüm zanaatların efendisi,

Yavanna'nın kocası. 382, 423, 638-639; bu ismin sıfat hali *Aulëan* 423. *Aulë'nin Çocukları*, Cüce ırkı 392

**Aulendil* "Aulë'nin Hizmetkarı", İkinci Çağ'da Sauron'un kendisine yakıştırdığı bir lakap. 423. Ayrıca bakınız: *Annatar*, *Artano*.

Avallónë Tol Eressëa'daki Eldar Limanı. 307, 317, 362

Avari Cuiviénen'den başlayan Büyük Yürüyüş'e katılmayı reddeden Elflere verilen isim. 426. Bakınız: *Yabanıl Elfler*.

Ayrıkvadi Sindarin dilindeki *Imladris* isminin tercüme edilmiş halidir; Elrond ve halkının Dumanlı Dağlar'da bulunan derin bir vadideki yerleşkesi. 397, 438, 458, 465-466, 523, 533, 537-538, 566, 568, 573, 576

Azaghâl Belegost Cücelerinin lideri; Nirnaeth Arnoediad'da Glaurung'u yaralamış ve yine onun tarafından öldürülmüştür. 127, 219, 250

Azanulbizar Moria'nın doğu kapısının çıkışında uzanan bu vadide Üçüncü Çağ'ın 2799. senesinde Cüceler ile Orkların Savaşı'na son noktayı koyan büyük muharebe gerçekleşti. 522, 533-534. Bakınız: *Nanduhirion*.

Azanulbizar Savaşı Bakınız: *Azanulbizar*.

Azog Morialı Ork; Thrór'u öldürmüş, buna karşılık kendisi de Azanulbizar Savaşı sırasında Dáin Demirayak'ın elinde can vermiştir. 522, 533

Baggins Shire'da yaşayan bir Hobbit sülalesi. 539. Tek başına Bilgo Baggins'e imada bulunmak için de kullanıldığı görülür. 545, 557-559, 567-569, 578

**Bahşedilen Diyar* Bakınız: *Númenor*, *Yôzâyan*.

Balar Bakınız: *Balar Adası*.

Balar Adası Círdan ve Gil-galad'ın Nirnaeth Arnoediad'ın ardından yerleştiği, Balar Körfezi'nde ada. 58-59, 87, 90, 93, 412. Sadece *Balar* diye de anılır. 83, 86-87

Balar Körfezi Beleriand'ın güneyinde, Sirion Nehri'nin döküldüğü büyük körfez. 59.

Balchoth Arabasürücüleri ile akraba olan bu Doğulu kavmin Üçüncü Çağ'ın 2510. yılında Calenardhon'u işgal etme girişimi Celebrant Ovası Savaşı'nda hezimete uğramalarıyla sonuçlanmıştır. 486, 488, 491, 493, 503

Balin Durin Ailesi'nden Cüce; Thorin Meşekalkan'ın Yalnız Dağ'a düzenlediği sefer sırasında ona eşlik edenlerden biridir, sonrasında kısa süreliğine Moria'nın lordluğunu üstlenmiştir. 540, 542-544, 577

Balroglar Bakınız: *Gothmog*.

**Barach* "Sadakat Taşı" öyküsünde yer alan karakterlerden, Haleth Halkı'na mensup bir ormancı. 617-620

Barad-dûr Sauron'un Mordor'da karargah olarak kullandığı "Karanlık Kule". 427, 449, 460, 511, 539, 549, 553, 560, 627, 658, 665, 669. Sauron için kullanılan *Barad-dûr'un Efendisi* tabiri 565

Barad Eithel "İyiliğin Kulesi", Noldor'un Eithel Sirion'daki kalesi. 109

Baragund Húrin'in karısı Morwen'in babası; Barahir'in yeğeni ve aynı zamanda Dorthonion'da ona eşlik eden on iki kişiden biridir. 96, 361, 364

Barahir Beren'in babası; Dagor Bragollach sırasında Finrod Felagund'u kurtarmış ve bu yardımı karşılığında, bundan böyle kendi adıyla anılacak olan yüzüğü ondan hediye almıştır; Dorthonion'da öldürüldü. 107. *Barahir'in Yüzüğü* 288

Baranduin Eriador'da "altınımsı kahve tonlardaki uzun nehir" şeklinde nitelenen, Shire'da ise Brendibadesi diye anılan ırmak. 293, 398, 433, 435, 562. *Brendibadesi* 360, *Brendibadesi Köprüsü* 467

Bar-en-Danwedh "Fidye Evi", onu Túrin'e teslim etmesinin üzerine Mîm'in Amon Rûdh'taki yerleşkesine taktığı isim. 171, 173, 177, 253, 255, 257-258. Bakınız: *Echad i Sedryn.*

**Bar-en-Nibin-noeg* "Bodur Cücelerin Evi", Mîm'in Amon Rûdh'taki yerleşkesi. 170

Batak Sınır Rohan'ın Mering Çayı'nın batısında kalan kesimi. 513

**Batı Diyarının Leydisi* Bakınız: *Erendis.*

Batı Diyarı (i) Númenor'un *Andustar* adı verilen bölgesi. (ii) Orta-Dünya'da ise bu tabir genel anlamda Anduin Nehri'nin batısında kalan tüm toprakları ifade etmekte kullanılır. 402, 630, 635

Batı Yolu Bakınız: *Yollar.*

**Batı-yurt* Rohirrim'in askeri örgütlenme yapısı bakımından Rohan'ın batı kesimine verilen ad (Ayrıca bakınız: *Doğu-yurt*). 598, 600-601. *Batı-yurt içtiması* 601; *Batı-yurdun Başkumandanı* 602

Batıağıl Rohan'da bölge, Thrihyrne (Borukent üzerinde yükselen yalçın kayalar) ile Edoras arasında kalan yamaçlar ve düzlükler. 26, 580, 582, 588-589, 591, 597, 600, 605-607. *Batıağıl atlılarının içtiması* 600

Batının Adası Bakınız: *Númenor.*

Batının Lordları Bakınız: *Valar.*

Bauglir "Karanlıkta Gizlenen", Morgoth'un lakaplarından biri. 111

Beleg Doriathlı Elf; usta bir okçu ve Thingol'ün sınır muhafızlarının lideri; dostu ve silah arkadaşı Túrin tarafından vahim bir yanılgı sonucu öldürülmüştür. 15, 65, 88, 91, 124, 129, 133-134, 139-143, 152-154, 156-162, 229, 248, 252, 257-262. *Cúthalion* adıyla da anılır 160, isminin kelime karşılığı *Yayıgüçlü* 124, 129, 139, 152, 161

Belegaer Orta-Dünya ile Aman arasında yer alan "Büyük Batı Denizi". 43, 59.

Büyük Deniz 35, 42-44, 46, 48, 52, 61, 78, 103, 236, 244, 264, 273, 287, 289, 291, 293, 295, 299, 302, 307, 314, 337, 361, 402, 412, 415-417, 426, 626, 630, 635-636, 645-646, 672; metnin akışı içinde pek çok farklı noktada sadece *Deniz* diye de anılır.

Belegost Cücelerin Mavi Dağlar'da kurmuş olduğu iki şehirden biri. 93, 127, 391, 421

Belegund Huor'un karısı Rían'ın babası; Barahir'in yeğeni ve Dorthonion'da ona eşlik etmiş on iki kişiden biridir. 97, 361

Beleriand Kadim Zamanlar'da Mavi Dağlar'ın batısında kalan topraklara verilen genel isim. 1, 20, 24, 26, 32, 35, 39, 44, 46, 58, 76, 97, 105, 113, 123, 127, 129, 143, 214, 249-250, 264, 288, 361-362, 380, 382, 386-387, 394, 407, 411-412, 426, 462, 613-614, 621, 624-625, 627. *Doğu Beleriand* (Batı Beleriand'dan Sirion Nehri ile ayrılır) 127,250. *Beleriand dili* için *Sindarin* başlığına bakınız. *Birinci Beleriand Savaşı* 129.

Belfalas Gondor'a bağlı vasal bölge; aynı ismi taşıyan büyük körfeze bakan kıyı yöresi. 400, 405, 407, 412, 424, 469, 515-516, . *Belfalas Körfezi* 293, 361, 403-404, 408, 411, 435, 622

Belfalas Körfezi Bakınız: *Belfalas*.

Belkuşaklar Shire'da yaşayan Hobbit sülalelerinden biri. 567. *Lobelia Belkuşak* 578

Bëor Beleriand'a giren ilk İnsan topluluğunun önderi, ilk Edain hanedanının kurucusu ve atası. 96-97, 251, 273, 288, 295, 361-362. *Bëor Hanedanı*, *Bëor Halkı* 106-107, 624;

Beorningler Anduin Vadileri'nin kuzey kesimlerinde yaşayan İnsanlar. 8, 458

**Beregar* Anayurdu Númenor'un batısı olan ve soyu Bëor Hanedanı'na dayanan bir İnsan; Erendis'in babası. 295, 304, 310, 318, 324-325

Beren (1) Bëor Hanedanı'na mensup İnsan; Morgoth'un tacından Silmaril'i kesip alan ve tüm ölümlü İnsanlar içinde ölüler diyarından geri dönebilen tek kişidir. 2, 96-97, 107, 124-125, 130, 132, 141, 197, 267, 273, 288. Angband'dan dönüşü sonrası *Erchamion* 130 yani *Tek Elli* 96, 288 olarak anılmaya başlanmıştır; bir diğer lakabı "Eliboş" anlamına gelen *Camlost* 273

Beren (2) Gondor'un Hükümran Vekilharçları arasında on dokuzuncusu; Orthanc'ın anahtarlarını Saruman'a veren odur. 608, 656

**Bereth* Baragund ile Belegund'un kız kardeşi ve Erendis'in kadın atası. 361, 364

Berúthiel Gondor'un on ikinci kralı Tarannon Falastur'un karısı ve dolayısıyla kraliçe. 8, 652-653

Beyaz Ağaç (i) Valinor'daki için bakınız: *Telperion*. (ii) Tol Eressëa'daki için

bakınız: *Celeborn (1)*. (iii) Númenor'daki için bakınız: *Nimloth (1)*.

Beyaz Yüzük Bakınız: *Nenya*.

Bilbo Baggins Shirelı Hobbit, Gollum'un Yalnız Dağ'ın derinliklerindeki mağarasında kaybolan Tek Yüzük'ü bulan kişi. 22, 523, 525-529, 532-533, 536-537, 539-540, 545-546, 559, 578, 659. Bakınız: *Baggins*.

Bodur Cüceler Beleriandlı Cüce kavmi, *Silmarillion*'da (sayfa 204, 130, 190, 193) ayrıntılı olarak tarif edilmiştir. Bakınız: *Nibin-noeg*, *Noegyth Nibin*.

Boromir Gondor Vekilharcı Denethor II'nin büyük oğlu; Yüzük Kardeşliği'nin dokuz üyesinden biri. 438-439, 470, 553, 561, 566, 577

**Borondir* Bir ismi de "Üzengi Vurulamayan" anlamına gelen *Udalraph*; Cirion'un yardım talebini Eorl'a ulaştırmak üzere Minas Tirith'ten yola çıkan ulaklar içinde bu görevi başarıyla tamamlayabilen tek kişidir. 487-489, 512

Borukent Rohan'da, Miğfer Dibi'nin girişinde kale. 587-588, 594, 597-598, 604-605, 608. Bakınız: *Borukent Savaşı*; *Aglarond*, *Súthburg*.

Borukent Savaşı Yüzük Savaşı sırasında Saruman'ın ordusunun Borukent'e saldırışı. 598

Bozdiyar Dumanlı Dağlar'ın batı eteklerinin en güney ucunda ülke, Bozdiyarlıların yurdu. 435, 567-568, 578, 583

Bozdiyarlılar Bozdiyar sakinleri, bir zamanlar Ered Nimrais'in derinliklerindeki vadileri yurt edinmiş olan eski bir İnsan kavminin artıkları; Dunharrow'un Ölü Adamları ve de Bree ahalisiyle akrabadırlar. 592, 603, 605, 607. *Bozdiyarlı*, Saruman'ın casusu, Bree'deki handa Hobbitleri gözetleyen "kısık gözlü güneyli" 569-570. Bu ismin sıfat hali de yine *Bozdiyarlı* 568-569, 578

Bozkır Rohan'da bölge, Doğudüzlüğün [Doğuemnet] (Anglo-Saxon dilinde *emnet* "düzlük" anlamına gelir) kuzey kesimleri. 490-491, 493, 552-553, 600. *Bragollach* Bakınız: *Dagor Bragollach*.

Brand Vadi'nin üçüncü kralı, Okçu Ozan'ın torunu; Vadi Savaşı'nda öldürülmüştür. 531-532

Brandir Túrin Turambar bölgeye geldiği sırada Brethil'de yaşamakta olan Haleth Halkı'nın lideriydi, Túrin tarafından öldürüldü. 186, 189-190, 208-214, 216, 218-220, 223-226, 231-244, 253, 255.

Bree Vaktiyle Númenorlularca inşa edilmiş olan ve Eriador'u boydan boya kateden yolların kesişme noktasındaki Bree bölgesinin başlıca kasabası. 458, 524, 532, 556, 569, 578, 603, 625;

Brego Rohan'ın ikinci kralı, Genç Eorl'un oğlu. 599, 604

Bregolas Barahir'in kardeşi ve Baragund ile Belegund'un babası. 96-97

Bregor Barahir ile Bregolas'ın babası. 107. *Bregor'un Yayı*'nın Númenor'da

muhafaza edilişi 288
Brendibadesi Bakınız: *Baranduin.*
Brethil Beleriand'da Teiglin ile Sirion Nehirleri arasında kalan ormanlık bölge, Haleth Halkı'nın yerleşim yeri. 71, 91, 96, 106-107, 114, 123, 146, 153-154, 176, 185-186, 190, 206-207, 209, 211, 214-219, 222, 224, 226, 228, 232-233, 239, 245, 254, 621; ayrıca bakınız: *Ormancılar. Brethil'in Kara Dikeni* için, bakınız: *Gurthang.*
Brithiach Sirion Nehri'nin Brethil Ormanı'nın kuzeyinde kalan kısmındaki sığlık. 70-72, 92, 154
Brithombar Beleriand kıyılarındaki Falas Limanları içinde en kuzeyde olanı. 58, 87, 90, 92, 412
Brithon Brithombar'ın bulunduğu noktada Büyük Deniz'e dökülen nehir. 92
Brodda Nirnaeth Arnoediad'dan sonra Hithlum'a yerleşen ve Húrin'in akrabası Aerin'i kendisine zorla eş yapan Doğulu; Túrin tarafından öldürülmüştür. 116-117, 178-179, 181-184. *İşgalci* diye de anılır 178
Bruinen Eriador'da nehir, Gwathló'nun kollarından biri (diğeri Mitheithel); tam çevirisi *Gürüldeyen Su.* 436. *Bruinen Nehir Geçidi*, Ayrıkvadi'nin hemen aşağısında 576
Buçukluklar Hobbitlere yakıştırılan genel isim; Sindarin dilindeki *periannath* teriminin tercüme edilmiş hali. 570, 574-575, 647. *Buçuklukların yurdu, Buçuklukların ülkesi* 555, 578; *Buçuklukların Yaprağı* 567, 573. Bakınız: *Perian.*
Buzlupınar Bakınız: *Mitheithel.*
Büyücüler Bakınız: *Istari, Heren Istarion, Büyücüler Tarikatı.*
Büyücüler Tarikatı 629, 632, 635, 637, 640, 642, 650. Bakınız: *Heren Istarion.*
**Büyük Ada* Bakınız: *Númenor.*
Büyük Deniz Bakınız: *Belegaer.*
**Büyük Kaptan* Bakınız: *Tar-Aldarion.*
**Büyük Liman* Bakınız: *Lond Daer.*
**Büyük Mezar* Bakınız: *Haudh-en-Ndengin.*
Büyük Salgın Rhovanion'dan doğup Üçüncü Çağ'ın 1636. yılında tüm Gondor ve Eriador topraklarına yayılan salgın. 434, 437, 473, 510, 578, 604. *Kara Salgın* 656
Büyük Yol Bakınız: *Yollar.*
Büyük Yolculuk Kitle halinde batıya göç eden Eldar'ın Cuiviénen'den başlattığı yolculuk. 380, 393, 426

Cabed-en-Aras Teiglin Nehri üzerindeki derin bir yarık, Túrin Glaurung'u burada öldürmüş, Nienor da kendini bu yarıktan aşağı atarak intihar etmiş-

tir. 222-223, 225-226, 234, 236, 243, 247-248, 254-255. Sözlük karşılığı *Geyik Yarığı* 239, 255. Bakınız: *Cabed Naeramarth.*

Cabed Naeramarth "Korkunç Son Yarığı", Nienor kendisini yardan aşağı bıraktıktan sonra Cabed-en-Aras'a verilen isim. 236, 248, 255

Cadı-Kral Bakınız: *Nazgûl Lordu, Angmar.*

Cair Andros Minas Tirith'in kuzeyinde, Anduin Nehri üzerinde ada; Anórien'in savunması için Gondor tarafından burada devamlı bir garnizon bulundurulurdu. 480, 493, 520

Calenardhon "Yeşil Vilayet", Rohan'a Gondor'un kuzey eyaleti olarak kabul edildiği dönemde verilen isim. 336, 396, 399, 458, 474, 487, 490-491, 493-494, 496, 499, 501-502, 507-508, 514, 519, 656. *Calenardhon Geçidi* 604; *Calenardhon Kralı* Eorl 502. Ayrıca bakınız: *Rohan, Rohan Geçidi.*

Calenhad Gondor'un Ered Nimrais üzerinde sıralanan işaret ateşlerinin altıncısı. (Söz konusu işaret ateşinin kurulduğu tepenin zirvesinin çimen kaplı ve düz oluşundan hareketle, bu ismin "yeşil alan" anlamına geldiği söylenebilir: Sözcüğün sonundaki *had* hecesi, bu tür kalıplarda sıklıkla görüldüğü gibi, "alan, bölge" anlamına gelen *sad* hecesi dönüştürülerek elde edilmiş olsa gerek.) 513

Calimehtar Gondor'un otuzuncu kralı, Üçüncü Çağ'ın 1899. yılında Dagorlad üzerinde Arabasürücülerini bozguna uğratmıştır. 472, 474-478, 510, 512

**Calmindon* Rómenna Körfezi'ne bakan Tol Uinen'deki "Işık Kulesi". 305

Camlost Bakınız: *Beren (1)*

Caras Galadhon "Ağaç Şehir", Lórien Elflerinin başlıca yerleşkesi. 410, 432, 442

Cardolan Üçüncü Çağ'ın dokuzuncu yüzyılında Arnor'un parçalanması sonucu oluşan üç krallıktan biri; batı sınırını Baranduin Nehri, kuzey sınırını ise Doğu Yolu teşkil eder. 26, 568, 578

Carn Dûm Angmar'ın en büyük kalesi. 26, 646

Carnen "Kızılsu", Demir Tepeler'den aşağı dökülüp Koşturan Su ile birleşen nehir. 26

Carrock Anduin'in kuzey kesimlerindeki taşlık adacık. ,472, 510-511, 560, 576, 651. Bakınız: *Carrock Sığlıkları.*

Carrock Sığlıkları Anduin Nehri üzerinde, Carrock adacığı ile ırmağın doğu yakası arasında geçiş sağlayan sığlıklar; fakat bu tabirle asıl kastedilen mevkiin, Eski Orman Yolu'nun Carrock Sığlıkları'nın biraz güneyinde Anduin'i aştığı Eski Nehir Geçidi olması kuvvetle muhtemel. 458

Casustepe Bakınız: *Amon Ethir.*

Celduin Kaynağını Yalnız Dağ'dan alıp nihayet Rhûn Denizi'ne dökülen ne-

hir. 474, 646. Kelime karşılığı *Koşturan Su* 472, 474, 485, 646
Celeborn (1) "Gümüş Ağaç", Tol Eressëa Ağacı. 441
Celeborn (2) Thingol'ün akrabası; Galadriel ile evli; Lothlórien Lordu. (Bu ismin ne anlama geldiğiyle ilgili, bakınız: 441-442.) 3, 4, 8, 10, 19-21, 346, 380-381, 386-396, 399-400, 405-410, 414, 418-422, 426, 428, 432, 439, 441-442, 462, 469, 510, 513, 518. Bakınız: *Teleporno.*
Celebrant Moria'nın derinliklerindeki Aynagöl'den başlayıp Lothlórien boyunca akarak Anduin'e karışan nehir. 431-432, 462-463, 472, 476, 490-491, 503, 512, 552, 604. Tercümesi *Gümüşdamar* 409, 431-432, 462, 560. Bakınız: *Celebrant Ovası.*
Celebrant Ovası Parth Celebrant'ın kısmen tercüme edilmiş halidir. Gümüşdamar (Celebrant) ile Kireçışığı Nehri arasında kalan çayırlık arazi; sırf Gondor'un görüş açısıyla daha dar bir kapsama indirgenip ele alınacak olursa, Kireçışığı Nehri'nin güney kesimiyle Anduin arasında kalan bölgedir. *Celebrant Ovası* tabiri genellikle Cirion ve Eorl'un Üçüncü Çağ 2510 senesinde Balchoth istilacılarına karşı zafer kazandığı *Celebrant Ovası Savaşı*'na dem vurulurken kullanılmakta olup, söz konusu olaya ilişkin referanslar yine bu dizin kapsamında bulunabilir. 431-432, 462-463, 472, 476, 484, 490-491, 503 (*Celebrant*), 512, 552, 604
Celebrant Ovası Savaşı Bakınız: *Celebrant Ovası.*
Celebrían Celeborn ile Galadriel'in kızı, Elrond ile evli. 391, 395, 399-400, 408, 419
Celebrimbor "Eli Gümüşten", Eregion'daki mücevher ustalarının en hünerlisi, Elflere ait Üç Yüzük'ün yaratıcısı; bizzat Sauron tarafından öldürülmüştür. 20, 392, 394-397, 407, 417-419, 423-424
Celebros "Gümüş Köpük" veya "Gümüş Yağmur", Brethil'de Teiglin Sığlıkları'na yakın bir noktada Teiglin Nehri'ne dökülen akıntı. 208, 217, 221, 232
Celegorm Fëanor'un üçüncü oğlu. 91, 392
Celon Doğu Beleriand'da nehir, kaynağını Himling Tepesi'nden alır. 129
Celos Gondor'a bağlı Lebennin bölgesindeki nehirlerden biri; Sirith Irmağı'nın kollarından birini teşkil eder. ("Bu isim 'hızla dışa dökülen' anlamına gelen *kelu-* kökünden türetilmiş ve sonuna da, Quenya dilinde 'yağmur seli, kayalık bir pınardan fışkıran su' gibi anlamları olan *kelussë* sözcüğünde görülene benzer *-sse*, *-ssa* eki getirilmiş olmalı".) 405
Ceorl İkinci Isen Sığlıkları Muharebesi'ne dair ilk haberleri getiren Rohan Atlısı. 594, 598, 601
Cerin Amroth Lórien'de bulunan "Amroth'un Kümbeti". 363, 401, 410, 424
Cermië Númenor takvimine göre yılın yedinci ayına Quenya dilinde verilen

isim, bizdeki Temmuz ayına denk gelir. 478, 482

Círdan "Tersaneci" diye anılır; Telerin Elfi, Falas'taki "Limanların Efendisi"; bu limanların Nirnaeth Arnoediad'dan sonra yıkılmasıyla beraber Gil-galad ile birlikte Balar Adası'na kaçtı; İkinci ve Üçüncü Çağlar boyunca Lhûn Körfezi'ndeki Gri Limanlar'ın hamiliğini üstlendi; Mithrandir'in gelişi üzerine Narya'yı, namı diğer Ateş Yüzüğü'nü ona emanet etti. 35-36, 55-56, 58-60, 87-90, 93, 265, 270-274, 287, 291-293, 336, 345, 387, 395, 399, 412, 424, 629, 630-631, 636, 650, 672

Cirion Gondor'un on ikinci Hükümran Vekilharcı, Üçüncü Çağ'ın 2510. yılında meydana gelen Celebrant Ovası Savaşı'nın ardından Calenardhon'u Rohirrim'e bağışladı. 3, 9, 21, 93, 458, 472, 484-487, 490-491, 493-495-508, 512, 517-518, 596, 604-605. *Cirion ve Eorl'un Öyküsü*, *Cirion ve Eorl'un Tarihçesi* 458, 488, 518. *Cirion'un Yemini* 507, 518; bu yeminin içeriğindeki sözler 499

**Cirith Dúath* "Gölgeler İçindeki Yarık", Cirith Ungol'un önceki adı. 460

**Cirith Forn en Andrath* Ayrıkvadi'nin doğusundaki bir noktada Dumanlı Dağlar'ı aşan "Kuzeyin Yüksek Geçidi". 445. *Yüksek Geçit* 458, 576 ve *Imladris Geçidi* şeklinde de anılır. 462

Cirith Ninniach "Gökkuşağı Yarığı", Dor-Lómin'in batısındaki tepelerden Drengist Halici'ne uzanan vadiye Tuor'un verdiği isim. 41, 79

Cirith Ungol "Örümceğin Yarığı", Minas Morgul'un yukarılarında Ephel Dúath'ı aşan geçit. 460. Bakınız: *Cirith Dúath*.

**Ciryatur* Sauron'a karşı mücadelesinde Gil-galad'a destek olmak üzere Tar-Minastir tarafından gönderilen Númenor donanmasının amirali. 398, 432

Ciryon Isildur'un üçüncü oğlu, Ferah Çayırlar'da öldürülmüştür. 446, 450-451, 460

Crissaegrim Gondolin'in güneyini boydan boya kaplayan dağ silsilesi, zirveleri Thorondor'un kartal yuvalarına ev sahipliği yapar. 72, 92

Cuiviénen "Uyanış Suyu", Elflerin ortaya ilk çıktığı yer, Orta-Dünya'nın uzak doğu ucundaki Helcar isimli içdenizin kıyısında göl. 380, 393

Curufin Fëanor'un beşinci oğlu, Celebrimbor'un babası. 91, 392

**Curumo* Curunír'in (Saruman) Quenya dilindeki ismi. 638-639, 651

Curunír "Kurnazca Yöntemlerin Ustası", Saruman'a Sindarin dilinde verilen isim; *Curunír 'Lan* ise Ak Saruman anlamına gelir. 632-633, 635-637, 651. Bakınız: *Curumo*.

Cúthalion "Yayıgüçlü", bakınız: *Beleg*.

Cüce Yolu (i) Nogrod ve Belegost'tan başlayıp yokuş aşağı bir meyil izleyerek Beleriand'a ulaşan ve Gelion Nehri'ni Sarn Athrad'da aşan yol. 462 (ii)

Çevirisi *Men-i-Naugrim*, Eski Orman Yolu'na verilen isimlerden biri (Bakınız: Yollar). 461-462
Cüceler 164, 219, 252, 392, 396, 401, 519, 522, 525, 530, 545, 621, 645. Bakınız: *Bodur Cüceler.*
Cüceler ile Orkların Savaşı 522

Çember Dağları Bakınız: *Echoriath.*
Çıkın Çıkmazı Shire'daki Hobbitköy'de bulunan bu evde önceleri Bilbo Baggins, onu izleyen dönemde ise Frodo Baggins ve Samwise Gamgee ikamet etmiştir. 1, 6, 546-547
Çiftçi Pamuk Tolman Pamuk, Subaşı Köyü'nde yaşayan bir Hobbit. 578
Çiftçi Tırtıl Shirelı Hobbit, Erşehir Salı yakınlarındaki Batak'ta yaşar, çiftçilik yaparak geçimini sürdürürdü. 576
Çöküş (Númenor'un Çöküşü) 277, 288, 361, 366, 370, 375, 406, 468, 517, 626, 641, 643,

Daeron Doriathlı halk ozanı; Lúthien'e tutkundu ve sırf aşkına karşılık alamadığı için onu iki kez ele verdi; Saeros'un arkadaşı (veya akrabası). 130, 251
Dagor Bragollach "Ani Alev Savaşı" (sadece *Bragollach* diye de anılır), Beleriand Savaşları diye anılan belli başlı çatışmaların dördüncüsü, Andband Kuşatması bu savaş ile son bulmuştur. 88, 90, 97, 270
**Dagor Dagorath* 642; bakınız: Sayfa 520, not 8.
Dagorlad "Savaş Ovası", Emyn Muil'in doğusunda, Ölü Bataklıklar'a yakın bir konumda, İkinci Çağ'ın sonunda bizzat Sauron'un komuta ettiği kuvvetler ile Elfler ve İnsanlar Arasındaki Son İttifak güçleri arasında gerçekleşen büyük savaşa sahne olan yer. 399-400, 406, 428,-429, 446, 474-475, 478, 485, 510-512, 520. *Dagorlad Savaşı* 400, 406, 428-429.
Dagorlad Savaşı Bakınız: *Dagorlad.*
Dağ Krallığı Bakınız: *Dağın Dibindeki Krallık.*
**Dağ Ormanı* Firien Ormanı ile aynı manada kullanılan bir başka terim. 502, 519
Dağın Dibindeki Kral Erebor Cücelerinin liderine yakıştırılan lakap. 532. *Dağın Dibindeki Krallık* 523, 531, 533, 536; *Dağ Krallığı* 536
Dáin Demirayak Demir Tepeler'deki Cüce kavminin lideri, sonradan Dağın Dibindeki Kral unvanını almıştır; Vadi Savaşı'nda öldürüldü. 531
Déagol Anduin Vadileri'nde yaşayan bir Ülken, Isildur'un ölümünün ardından Tek Yüzük'ü ilk bulan odur. 577
Denethor (1) Mavi Dağlar'ı aşıp Ossiriand'a yerleşen Nandorin Elflerinin li-

deri; Birinci Beleriand Savaşı sırasında Amon Ereb'de öldürülmüştür. 25, 129

Denethor (2) Gondor'un yirmi altıncı ve aynı zamanda sonuncu Hükümran Vekilharcı, bu adı taşıyan ikinci kişidir; Yüzük Savaşı sırasında vekilharç payesiyle Minas Tirith tahtında oturuyordu; Boromir ile Faramir'in babası. 551, 649, 655, 658-664, 668, 670-671

Denizin Halkı Bakınız: *Númenorlular*.

Déor Rohan'ın yedinci kralı. 606-607

**Derinlerde Gizlenen, Derinlerdeki* Bakınız: *Ulmo*.

Dev Solucan Bakınız: *Glaurung*.

Dimbar Sirion ile Mindeb Nehirleri arasındaki bölge. 70, 74-75, 91, 152, 161, 252

Dimrost Brethil Ormanı'ndaki Celebros şelalesi, sonraları *Nen Girith* diye anılmaya başlandı; sözlük karşılığı *Islak Basamaklar*. 209, 254

Dior "Thingol'ün Varisi" diye anılır, Beren ile Lúthien'in oğlu; Thingol'den sonra Doriath Kralı olmuştur; Silmaril'in zilyetliği ondaydı; Fëanor'un oğulları tarafından öldürüldü. 338

**Dip Yolu* Dip-vadi'den başlayıp Isen Sığlıkları'nın doğusundaki bir noktada Büyük Yol'a kavuşana dek kuzeye doğru ilerleyen yol. 584 ("yolun Borukent'in bulunduğu yöne doğru çatallandığı nokta")

Dip-akıntı Miğfer Dibi'nden başlayıp Batıağıl'a doğru devam eden akarsu. 596

Dip-vadi Miğfer Dibi'nin girişindeki vadi. 596-597, 600

Dírhavel Dor-Lóminli İnsan, Narn i Hín Húrin adlı eserin yazarı. 16, 249-250

**dírnaith* Dúnedain tarafından savaş alanında kullanılan kama şeklinde saldırı pozisyonu. 463

Diş Kuleleri Morannon'un doğusunu ve batısını tutan gözcü kuleleri. 510

**Doğu Girintisi* Kuytuorman'ın güneydoğusundaki büyük açıklık. 488, 508, 510. Bakınız: *Orman Boğazı*.

Doğu Yolu, Doğu-Batı Yolu Bakınız: *Yollar*.

Doğuağıl Rohan ülkesinin Ered Nimrais'in kuzey yamaçlarına bakan, Edoras'ın doğusunda kalan bölgesi. (Bu ismin orijinal İngilizce metindeki hali Eastfold'un içindeki *fold* hecesi Anglo-Saxon dilinde "toprak, toprağın bağrı, anavatan, yöre" gibi anlamlara gelen *folde* tümcesinden türetilmiş olup, yine Rohan'da bulunan ve *Toprak* diye nitelenen *Folde* bölgesinin adında da okurun karşısına çıkar.) 26, 501

Doğulular (i) Birinci Çağ'da Dagor Bragollach'ın peşi sıra Beleriand topraklarına yayılan İnsan kavmi, üyelerinin Nirnaeth Arnoediad'da her iki safta da çarpıştığı görülür; bu savaşın ardından Hithlum bölgesi Morgoth tarafından onlara bahşedilmiş ve yerleştikleri bu yeni yaşam sahasında

Hador Halkı'ndan sağ kalanlara zulmetmişlerdir. 34, 114-115, 117-118, 181, 183, 505, 604. Hithlum'un yerli ahalisi onlara *İşgalciler* ismini yakıştırmıştır. 179, 184, 490. (ii) Üçüncü Çağ'da Orta-Dünya'nın doğu kesimlerinden yola çıkıp dalgalar halinde Gondor topraklarına giren İnsan kavimlerine verilen genel ad (ayrıca bakınız: *Arabasürücüleri*, *Balchoth*). 8, 472, 474, 476, 478, 480-482, 486, 488, 493, 503, 510.

Doğu-yurt Rohirrim'in askeri örgütlenmesinde Rohan'ın doğu kesimine verilen isim, Batı-yurt'tan Karçayı ve Entsuyu Irmakları ile ayrılır. 598-601. *Doğu-yurdun Başkumandanı* 600; *Doğu-yurt Atlıları* 599-600

Dokuz Yaya Yüzük Kardeşliği üyelerini betimlemekte kullanılan diğer tabir. 426, 641

Dokuzlar Bakınız: *Nazgûl*.

Dol Amroth Belfalas'ın körfeze doğru uzanan burnuna kurulu kale, ismini Lórien Kralı Amroth'tan alır. 361, 400, 411,-414, 424-425, 494, 500, 511, 515-516. *Dol Amroth Lordları* veya *Dol Amroth Prensleri*'ne atıfta bulunulurken de bu tabire rastlanır 516. Bakınız: *Angelimar*, *Adrahil*, *Imrahil*.

Dol Baran "Rengi Altına Çalan Esmer Tepe", Dumanlı Dağlar'ın güney ucunda tepe, Peregrin Took Orthanc *palantír*'inde beliren görüntüleri burada izlemişti. 658-659

Dol Guldur "Büyü Tepesi", Kuytuorman'ın güneybatısında bulunan, üzerinde ağaç yetişmeyen çıplak yükselti, gerçek kimliğine bürünerek tam anlamıyla geri döndüğünü ortaya koymasına kadarki süreçte Sauron, yöre ahalisi tarafından "Ruh Çağıran Büyücü" diye nitelenen sahte kimliği altında burayı sığınak ve de hareket üssü olarak kullanmıştır. 8, 393, 407, 409-410, 420, 461, 486-489, 496, 503, 511-512, 522, 524, 526-528, 537, 541, 547, 551-552, 560, 562, 573, 575-577, . Bakınız: *Amon Lanc*.

Dor-Cúarthol "Yay ile Miğferin Yurdu", Beleg ile Túrin'in savunmasını Amon Rûdh'taki karargahlarından yürüttüğü bölge. 15, 259, 262

Dor-en-Ernil "Prensin Diyarı", Gondor'un Gilrain Nehri'nin batısında kalan yöresi. 405, 424

Doriath "Çevrili Diyar" (*Dor Iâth*), Melian Kuşağı ima edilerek bu tabir kullanılır; Thingol ile Melian tarafından, Esgalduin Nehri üzerine kurulu başkent Menegroth merkezli yönetilen, Neldoreth ve Region Ormanları'nı kapsayan ülke. 15, 69, 71, 97, 106-107, 117, 119, 122-126, 128-133, 135, 137, 139, 140, 143-144, 146, 148, 152-153, 157, 159, 161-163, 170, 186, 191, 196, 198, 200, 204-205, 211, 246-247, 249, 251-252, 258, 263, 288, 381-382, 388, 390-391, 412, 419, 430, 628. *Korunaklı Diyar* 143 ve *Saklı Krallık* 33, 67, 73, 78, 80, 85, 94, 124, 148, 179, 185, 243-246, 272 diye de anılır.

Dorlas Brethilli İnsan; Túrin ve Hunthor ile birlikte Glaurung'a saldırmaya o da gitmişti ama yarı yolda korkuya kapılarak diğerlerinden ayrıldı ve geri çekildi; Brandir tarafından öldürüldü. 187-190, 212, 214, 219-222, 225-227, 237-238, 242, 253.

Dor-Lómin Hithlum'un güneyinde bölge, Fingon'un hükümranlık alanı, vasal statü altında Hador Hanedanı'na verilmiştir; Húrin ve Morwen'in yurdu. 15, 31, 34, 36, 67, 88, 96-99, 109-110, 112, 114-117, 125-127, 131, 133-134, 144, 146, 162, 177, 182-183, 185, 191-192, 205, 246, 249, 251, 253, 261-262, 265, 270-271, 273-274, 363, 627. *Dor-Lómin Dağları*, Ered Wethrin'in Hithlum'un güney cephesini teşkil eden kesimi 67. *Dor-Lómin Leydisi*, Morwen 191-192. *Dor-Lómin'in Ejder Başlı Miğferi* için bakınız: *Ejder-Miğferi*.

Dor-Lómin Dağları Bakınız: *Dor-Lómin*.

Dor-Lómin Leydisi Morwen; bakınız: *Dor-Lómin*.

Dor-Lómin Lordu Húrin ve sonrasında oğlu Túrin; bakınız: *Dor-Lómin*.

Dorthonion "Çam Ormanları Ülkesi", Beleriand'ın kuzey sınırlarını çevreleyen geniş ormanlık tepeler, izleyen süreçte *Taur-nu-Fuin* olarak anılmaya başlanmıştır. 97, 462

**Dramborleg* Tuor'un büyük baltası, sonraki dönemde Númenor'da muhafaza edilmiştir. 288

Drengist (Halici) Ered Lómin hattını Lammoth ile Nevrast arasına düşen uzun girinti. 42-44, 270, 274

Drúadan Ormanı Ered Nimrais'in en doğu ucundaki Anórien bölgesinde orman, "Vahşiler" diye de anılan Druédain halkının varlığını Üçüncü Çağ'a dek sürdürebilen bir avuç temsilcisinin yaşam alanı. 6, 24, 520, 621, 624. Bakınız: *Tawar-in-Drúedain*.

**Drúath* Drúedain. (Tekil hali *Drû*, çoğulu *Drúin*; Sindarin dilindeki versiyonları aynı ismin yerel hali olan *Drughu*'dan türetilmiştir). 622, 625. Bakınız: *Róg, Rú*.

**Drúedain* Ered Nimrais'i (ve Birinci Çağ süresince Brethil Ormanı'nı) mesken tutan "Vahşiler"in Sindarin dilindeki ismi (*Drû+adan* hece bileşimiyle elde edilmiş bu kalıbın sonuna *edain* eki getirilerek sözcüğe çoğul anlam katılmıştır). 3, 10, 21, 24, 251, 520, 603, 613-617, 620-622, 625-628. Sadece *Vahşiler* şeklinde de nitelenirler 603, 624, 626-628; *Orman Kaçkınları* 626, 628; ayrıca bakınız: *Púkel Halkı*.

**Drûg(lar), Drû(g) Halkı* Drúedain. 615, 617-618, 625, 627

**Drúwaith Iaur* Andrast'ın denize doğru uzanan dağlık burnu üzerinde yer alan ve "Drû Halkı'nın eski çağlardan bu yana yaşam alanı olarak benimsediği yabanıl arazi". 26, 433, 622-623, 628. Yer yer *Eski Púkel Arazisi*

622 ve *Eski Púkel Diyarı* 433, 623, diye de adlandırılır.
Dumanlı Dağlar Orta-Dünya'da kuzeyden güneye doğru uzanan ve Eriador'un doğu sınırını teşkil eden yemyeşil ve sık ormanlarla kaplı muazzam dağ zinciri; Sindarin dilindeki ismi *Hithaeglir*. Referans olarak sıralanan şu sayfaların çoğunda dağlar ismen belirtilmemiştir: 380, 391, 393, 406, 425, 426, 433-434, 461, 463-464, 484, 490, 500-501, 503, 552, 557-558, 565, 576, 603
Dúnedain (Tekili *Dúnadan*) "Batılı Edain Halkı", Númenorluları betimlemekte kullanılan bir tabir. 336, 363, 368, 429, 445, 447, 449-453, 455, 459-460, 465-468, 470, 473, 484, 550, 556, 568, 578, 603, 631, 647, 657, 672. *Dúnedain Yıldızı* 467
Dúnedain Krallıkları Arnor ve Gondor. 657
Dungortheb Ered Gorgoroth ile Melian Kuşağı arasındaki, "Korkunç Ölüm Vadisi" adı verilen uçurumlarla dolu sarp kayalıkları tanımlamada *Nan Dungortheb*'in yerine kullanılır. 70
Dunharrow Ered Nimrais'in Tapanvadi'nin üstüne denk gelen kısmında yer alan ve ancak her bir virajın başında Púkel Halkı'na ait olduğuna inanılan devasa heykellerin yer aldığı devamlı yukarı meyleden dik bir yolla çıkılabilen, sığınak işlevi gören müstahkem mevki. 8, 24, 621-622, 624, 628, 660. *Dunharrow'un Ölü Adamları*, kendisine olan bağlılık yeminlerini bozmalarından ötürü Isildur tarafından lanetlenen Ered Nimraisli İnsanlar. 603
Dunharrow'un Ölü Adamları Bakınız: *Dunharrow*.
Dúnhere Rohan Atlısı, Tapanvadi'nin Lordu; hem Isen Sığlıkları hem de Pelennor Çayırları'ndaki savaşlara katılmış, adı geçen ikinci savaşta öldürülmüştür. 592, 597
Durin I Cücelerin Yedi Atası içinde en yaşlısı. *Durin'in Varisi*, Thorin Meşekalkan 534. *Durin'in Halkı* 396, 522, 533-534, 536; *Durin'in Evi*, *Durin'in Soyu* 534
Durin II Sauron Eregion'a saldırdığı dönemde Durin'in Halkı'nın Khazad-dûm'daki kralı. 396
Dünya'nın Çemberleri 403, 641
Dünya'nın Çocukları Elfler ve İnsanlar. 97, 246
Düşman İlkin Morgoth'a, sonraları Sauron'a verilen isim 583
Dwimordene "Hayalet Vadi", Rohirrim'in kendi içinde Lórien'e yakıştırdığı isim. 489, 509

Eä Dünya, maddelerden oluşan Evren; *Eä*, Elf dilinde "ol" veya "olsun" anlamına gelir, Ilúvatar'ın bu sözcük eşliğinde Dünya'yı yarattığına inanılır.

289, 517, 644

Eärendil Tuor ile Turgon'un kızı Idril'in oğlu, Gondolin'de doğmuştur; Thingol'ün Varisi Dior'un kızı Elwing ile evlendi; Elrond ile Elros'un babası; Elwing ile birlikte Aman'a yelken açtı ve Morgoth'a karşı kendilerine yardım etmesi için Valar'a yalvardı (bakınız: 288); Lúthien'in Silmaril'ini (*Yıldız* 52, 359, 362, 364, 467) de yanına alıp gemisi Vingilot ile göklere yelken açtı. 13, 89, 93, 249, 288, 321-322, 335, 366, 415-417, 419. *Eärendil'in Taşı*, namı diğer *Elessar* 416-417

Eärendil'in Taşı Bakınız: *Elessar (1)*.

**Eärendur (1)* Tar-Elendil'in İkinci Çağ'ın 361. yılında doğan küçük erkek kardeşi. 351

Eärendur (2) On beşinci Andúnië Lordu, Tar-Palantir'in büyükannesi Lindórië'nin erkek kardeşi. 374

Eärnil II Gondor'un otuz ikinci kralı, Üçüncü Çağ'ın 1944. yılında yapılan savaşta Haradrim ve Arabasürücüleri orduları karşısında galip gelmiştir. 402, 484

Eärnur Gondor'un otuz üçüncü ve son kralı; Minas Morgul'da ölmüştür. 483

Eärwen Alqualondë Kralı Olwë'nin kızı, Finarfin'in karısı; Finrod, Orodreth, Angrod, Aegnor ve Galadriel'in annesi. 382, 390

**Echad i Sedryn* "Doğruluğun Karargahı", Túrin ile Beleg'in Amon Rûdh'taki sığınağına verilen isim. 259-260

Echoriath Gondolin'in ortasındaki Tumladen adı verilen düzlüğü çevreleyen dağlar. 70, 72, 75, 83, 91. *Ered en Echoriath* 70; *Çember Dağları* 70, 91-92; *Turgon Dağları* 73

Ecthelion (1) Gondolinli Elf, Pınarların Efendisi ve Büyük Kapı'nın Bekçisi olarak da adlandırılır. 85-97, 93-94

Ecthelion (2) Gondor'un yirmi beşinci Hükümran Vekilharcı, bu ismi taşıyan ikinci kişidir; Denethor II'nin babası. 661, 671

Edain (Tekil versiyonu *Adan*). Elf-dostu diye nitelenen üç ana İnsan kavmine verilen genel ad (Quenya dilinde *Atani*). 32, 38, 51, 96-97, 99, 104-105, 110, 117, 130, 144, 263, 265-266, 285-287, 289, 297, 308, 312, 319, 353, 359, 422, 622, 625-626. Bakınız: *Adanedhel, Drúedain, Dúnedain.*

**Edhellond* Belfalas'ta, Morthond ve Ringló Nehirleri'nin kesiştiği noktada, Dol Amroth'un biraz kuzeyindeki "Elf Limanı". 425. *Amroth'un Limanı* şeklinde de anılır 433; bu limana atıfta bulunulan diğer yerler 424, 433

**Edhelrim, Eledhrim* "Elfler"; Sindarin dilindeki *edhel, eledh* sözcüğünün sonuna ortak çoğul eki *rim* getirilerek türetilmiştir (*Silmarillion*'un Ekler kısmında yer alan *êl, elen* başlığına bakınız). 519

Edoras "Oturak", Ered Nimrais'in kuzey ucunda yer alan Rohan kraliyet baş-

kentine Yurt dilinde verilen isim. 27, 93, 456, 515, 554, 564, 566, 580, 584, 587-588, 591, 595-597. *Edoras Atlıları* 598-599

Efsunlu Adalar Valinor'un Gizlenmesi sırasında, Valar tarafından Tol Eressëa'nın doğusunda kalacak şekilde Büyük Deniz'in ortasına yerleştirilen adalar 89. Bakınız: *Gölgeli Adalar*.

Egalmoth Gondor'un on sekizinci Hükümran Vekilharcı. 607

Eglarest Beleriand kıyı şeridindeki Falas Limanları içinde coğrafi konum bakımından en güneydeki. 58, 87, 90, 412

Eilenach Gondor'un Ered Nimrais boyunca uzanan işaret ateşlerinin ikincisi, Drúadan Ormanı'nın en yüksek zirvesi. 491, 493, 513, 519-520

**Eilenaer Amon Anwar*'ın (*Halifirien*) Númenor kökenlilerin gelişinden önceki ismi (kelime yapısı bakımından *Eilenach* ile bağlantılıdır). 491, 493, 513, 519-520

Eithel Sirion "Sirion'un Kuyusu", Ered Wethrin'in batı yüzündedir; bu isim aynı yerdeki Noldorin kalesine (*Barad Eithel*) imada bulunmakta kullanılır. 101, 127

Ejderha Bakınız: *Glaurung, Smaug*.

Ejder Miğferi Túrin ile özdeşleşen, Hador Hanedanı'na ait aile yadigarı. 126, 260, 262. *Dor-Lómin'in Ejder Başlı Miğferi* 126; *Kuzeyin Ejderbaşı* 128; *Hador'un Miğferi* 126-127, 250

elanor (1) Hem Tol Eressëa'da hem de Lothlórien'de yetişen, şekli yıldızı andıran altın renkli çiçek. 7

Elanor (2) Samwise Gamgee'nin kızı, aynı isimli çiçekten esinlenilerek ona bu ad konmuştur. 7

**Elatan* "Andúniëli Elatan" diye anılır, Númenorlu, Silmarien'in kocası, Andúniē lordlarının ilki olacak Valandil'in babası. 289

**Eldalondë* "Eldar'ın Limanı", Númenor'da Nunduinë Nehri'nin ağzındaki Eldanna Körfezi'ne kurulmuştur; "Yeşil Liman" diye de anılır. 281-282

**Eldanna* Númenor'un batısında büyük körfez, "yüzü Eressëa'ya dönük olduğu için" bu şekilde adlandırılmıştır {*Elda(r)* + sonuna geldiği kelimeye "oraya doğru" anlamı veren *-(n)na* eki; *Elenna* ve *Rómenna* isimlerinde de benzer bir uygulamaya rastlanır}. 280

Eldar Elflerin Üç Büyük Boyu'na (Vanyar, Noldor ve Teleri) verilen genel isim. 20, 44, 50-51, 58-59, 66, 70, 92, 96-97, 99, 103-104, 110, 115, 136, 250, 257-258, 264, 266, 269, 281, 283, 285, 287, 289, 291, 296, 299, 304, 310, 312-313, 317-318, 335-336, 353, 359, 362-364, 368, 370-371, 373-374, 376, 381, 383, 386, 390, 392-393, 401, 411-412, 417, 425-428, 439, 440, 455, 468, 473, 500, 611-614, 624-625, 631, 636, 638, 641, 643, 644. *Beleriand Elfleri* 412, *Eressëa Elfleri* 313; kitabımızın diğer pek çok

yerinde tek başına kullanılan *Elfler* tabiri *Eldar*'ı ifade etmektedir.
**Eledhrim* Bakınız: *Edhelrim.*
Eledhwen Morwen'in lakabı. 97, 105, 114, 273, 317
**Elemmakil* Gondolinli Elf, Gondolin'in en dış kapısındaki muhafızların lideri. 77-81, 83-86
Elendil Amandil'in oğlu, son Andúniê lordu, Eärendil ile Elwing'in çocuğudur ama doğrudan Númenor Kralları'nın soyundan gelmez; oğulları Isildur ve Anárion ile birlikte Númenor'un suların altına batışından kaçabilmiş ve Orta-Dünya'daki Númenor kökenli krallıkların temelini atmıştır; İkinci Çağ'ın sonunda Sauron'un ilk büyük hezimetiyle son bulan savaşta Gil-galad ile birlikte can verdi. *Uzun* ve *Sadık* (*Voronda* 517-518) diye de anılır. 8, 287-290, 293, 351, 361-362, 367-368, 375, 377, 379, 425, 445, 448, 452, 456-458, 460, 463, 467, 468, 498-500, 504-508, 515-517, 626, 641, 662-664, 672. *Elendil'in Varisi/Varisleri*, *Elendil'in Soyu* 662. *Elendil'in Yıldızı* için bakınız: *Elendilmir*. *Elendil Taşı*, Emyn Beraid'deki *palantír*'e verilen isim 457, 467
Elendil'in Yıldızı, Kuzeyin/Kuzey Krallığının Yıldızı Bakınız: *Elendilmir*.
Elendilmir Arnor Kralları'nın hükümranlık simgesi olarak alınlarına düşecek şekilde başına taktığı beyaz mücevher (aynı ismi taşıyan iki farklı mücevher ile ilgili detaylı bilgi için bakınız: 445, 451). 445, 451, 456-457, 466-467. *Elendil'in Yıldızı* 457, 467; *Kuzeyin Yıldızı*, *Kuzey Krallığının Yıldızı* 467
Elendur Isildur'un en büyük oğlu, Ferah Çayırlar'da öldürüldü. 21, 446,448, 450-452, 454, 460, 464, 466
**Elenna-nórë* "Yıldızlara Uzanan Diyar", Númenor; gerek *Silmarillion* gerekse *Yüzüklerin Efendisi*'nde geçen Elenna isminin tam versiyonu. 499, 517
**Elentirmo* "Yıldız Gözleyen", Tar-Meneldur'un lakabı. 280, 359
Elenwë Turgon'un karısı; Helcaraxë buzulunun geçilişi sırasında hayatını kaybetmiştir. 95
Elessar (1) Turgon'un kızı Idril'in şerefine Gondolin'de imal edilmiş, şifa gücüne sahip yeşil renkte büyük mücevher, Idril onu oğlu Eärendil'e vermiştir; Arwen'in Aragorn'a verdiği Elessar ya gerisingeri Eärendil'e dönmüş olan mücevherdi ya da bir başkası. 390. *Eärendil'in Taşı* 416-417; *Elftaşı* 425
Elessar (2) Olórin tarafından Aragorn'un gelecekte alacağı kehanet edilen isim, yeniden bir araya getirilen krallığın başına geçtiğinde de bu isimle taç giyecektir. 414-420, 425, 454-457, 466-467, 508, 511, 517, 523, 535, 653. *Elftaşı* 425
**Elestirnë* Bakınız: *Tar-Elestirnë*.

Elf Kızın Mezarı Bakınız: *Haudh-en-Elleth.*

Elfmiğferi Rohan Atlısı; İkinci Isen Sığlıkları Muharebesi'nde Grimbold ile beraber Rohirrim'in komutasını üstlendi; Anórien'i istila etmeye kalkan yabancı güçleri geri püskürttü; Éomer'in tahta çıkmasıyla beraber Doğu-yurdun Başkumandanı unvanını aldı. 580, 584-585, 588-594, 596, 598-602

Elftaşı Bakınız: *Elessar (1)* ve *(2)*

Elfwine "Adil" lakabıyla anılır. Rohan Kralı Éomer ile Dol Amroth Prensi Imrahil'in kızı Lothiriel'in oğlu. 469

**Elmo* Doriathlı Elf, Elwë (Thingol) ile Alqualondëli Olwë'nin küçük erkek kardeşi; söylentiye göre Celeborn'un dedesidir. 388, 390

Elostirion Emyn Beraid'deki Beyaz Kuleler'in en yükseği, Elendil Taşı adı verilen *palantír* burada saklanırdı. 651

Elrond Eärendil ile Elwing'in oğlu, Elros Tar-Minyatur'un kardeşi; Birinci Çağ'ın sonunda İlkdoğanlar'a katılmayı seçti ve Üçüncü Çağ sona erene dek Orta-Dünya'da ikamet etti; Imladris'in efendisi ve Gil-galad'dan almış olduğu, Hava Yüzüğü diye de anılan Vilya'nın koruyucusudur. 23, 277, 376, 396-399, 406, 408, 423, 425, 445, 465-466, 470, 575-578, 629, 639, 647, 650, 658-659, 670. *Yarı-Elf* diye de anılır 396. Bakınız: *Elrond'un Divanı.*

Elrond'un Divanı Yüzük Kardeşliği'nin yola çıkışı öncesinde Ayrıkvadi'de toplanan konsey. 23, 455, 465, 470, 575-578, 439, 650

Elros Eärendil ile Elwing'in diğer oğlu, Elrond'un kardeşi; Birinci Çağ'ın sonunda İnsan ırkının bir ferdi olmayı seçti ve Tar-Minyatur ismini alarak Númenor'un Birinci Kralı oldu 89, 284, 296, 351, 355, 366. *Elros Soyu, Elros'un soyundan gelenler* 3, 19, 352, 355, 361, 363-365, 375, 378-379, 466

Elu Thingol Elwë Singollo isminin Sindarin dilindekli hali. 288, 382. Bakınız: *Thingol.*

Elwë 387-389; Bakınız: *Thingol.*

Elwing Thingol'ün Varisi Dior'un kızı, beraberinde Silmarillerden biriyle Doriath'tan kaçtıktan sonra Sirion Nehri'nin ağzında Eärendil ile evlendi ve onunla birlikte Aman'a gitti; Elrond ile Elros'un annesi. 288, 388-389

**Emeriê* Númenor'un Mittalmar (Orta Diyar) adı verilen bölgesi, koyun otlatılan geniş meralarla kaplıdır. 280, 305, 308, 312, 323, 325-326, 328-329, 334, 338-339, 343, 347, 349-350, 352, 355, 357-358. *Emeriê'nin Ak Leydisi*, Erendis 326

**Emerwen (Aranel)* "Çoban (Prenses)", Tar-Ancalimë'ye gençlik yıllarında yakıştırılan isim. 353, 355

Emyn Beraid Eriador'un batısında tepeler, Beyaz Kuleler buraya inşa edilmiştir. 669, 672. Sözlük karşılığı *Kule Tepeleri* 360. Bakınız: *Elostirion.*

**Emyn Duir* "Karanlık Dağlar", Kuytuorman'ın içinde uzanan dağlar. 461-462. Bakınız: *Emyn-nu-Fuin.*

Emyn Muil "Kasvetli Tepeler", Rauros Şelaleleri'nin üst kısmında yer alan Nen Hithoel ("Sisler Altındaki Su") yakınlarındaki, kıvrıla kıvrıla yükselen kayalıklarla kaplı (özellikle doğu cephesi) çıplak, tepelik arazi. 431, 485, 500, 560, 600, 604,

**Emyn-nu-Fuin* "Gecenin Altındaki Dağlar", Kuytuorman Dağları'na sonraki dönemde verilen isim. 462. Bakınız: *Emyn Duir.*

Enedwaith "Arada Kalmış Diyar", Grisel (Gwathló) ile Isen Irmakları arasındaki bölge (konumu için özellikle bakınız: 433, 437). 27, 346, 398, 433-435, 437, 439, 555, 566, 581, 602-604, 606, 622, 627-628 **Enerdhil* Gondolinli mücevher ustası. 433-435

Entler 432, 518, 595, 598. Bakınız: *Enyd, Onodrim.*

Entormanı Fangorn Ormanı'na Rohan'da verilen isim. 518, 605

Entsığı Entsuyu üzerindeki nehir geçidi. 552

Entsuyu Fangorn Ormanı'ndan Nindalf'a kadar Rohan topraklarını boydan boya geçen nehir 491, 493, 500, 518, 598. Bakınız: *Onodló.*

Entulessë "Dönüş", Númenorlu Vëantur'un Orta-Dünya'ya yapılan ilk başarılı yolculuk süresince bindiği gemi. 8, 287

Enyd Entlerin Sindarin dilindeki ismi (*Onod*'un çoğul halidir; aynı zamanda bakınız: *Onodló*, *Onodrim*). 518

**Eofor* Rohan krallarının ikincisi Brego'nun üçüncü oğlu; Éomer'in soyu ona dayanır. 599

Éomer Kral Théoden'in yeğeni ve sütoğlu; Yüzük Savaşı sırasında Yurdun Üçüncü Başkumandanı; Théoden'in ölümü sonrası Rohan'ın on sekizinci kralı olmuştur; Kral Elessar'ın yakın dostu. 469, 514, 517, 579-580, 586-587, 595, 598-602, 649

**Éomund (1)* Eorl'un Akını esnasında Éothéod ordularının başkomutanı. 500

Éomund (2) Rohan'ın Birinci Başkumandanı; Théoden'in kız kardeşi Théodwyn ile evli; Éomer ile Éowyn'in babası. 595, 599

éored Éotheod Atlıları'ndan oluşan bir askeri birlik (bu terimin Rohan'da algılanış biçimiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: 600-601). 514, 582, 600-601

Eorl Genç Eorl diye anılır. Éothéod lordu; Balchoth istilasına karşı Gondor'un imdadına yetişmek üzere kuzeyin uzak topraklarındaki yurdundan ayrılıp son hızla güneye geldi; bu yardımı karşılığında Gondor Vekilharcı Cirion kendisine Calenardhon bölgesini hediye etti; Rohan'ın ilk kralı. 3,

9, 21, 93, 432, 456, 458, 472, 476, 483-484, 486-491, 493-502, 504, 507-509, 511-512, 515-517, 519, 584, 596, 599, 604-605. *Éothéod'un Efendisi, Atlıların Lordu, Rohirrim'in Lordu, Calenardhon Kralı, Atlılar Yurdunun Kralı*, 494, 502. *Cirion ve Eorl'un Tarihçesi, Cirion ve Eorl'un Öyküsü* 458, 484; *Eorl'un Yemini* 458, 516, 596; bu yeminin içeriğindeki sözler 516

Eorlingler Eorl'un torunları, Eorl'un halkı, Rohirrim 584; sonuna Anglo-Saxon dilinde geçerli olan çoğul eki getirilerek *Eorlingas* halini alır. 584

Éothéod Sonradan Rohirrim olarak anılmaya başlayan topluma ve onların yaşadığı topraklara verilen genel isim (Bakınız: 518). 472, 474, 481-484, 486-488, 496, 498-502, 507, 509-512, 515, 518-519. *Kuzeyin Atlıları, Kuzeyin Akıncıları* 507

Éowyn Éomer'in kız kardeşi, Faramir'in karısı; Pelennor Çayırları Savaşı'nda Nazgûl Lordu'nu öldürür. 595

Eöl Nan Elmothlu "Karanlık Elf", Maeglin'in babası. 595

Eönwë Manwë'nin Habercisi diye de anılan, Maiar içinde en güçlülerden biri; Birinci Çağ'ın sonunda Morgoth ve güçlerine saldıran Valar ordusuna komuta etmiştir. 642

**epessë* Eldar'dan birinin ismine "sonradan eklenen yakıştırma" (*essi*) 440-441

Ephel Brandir "Brandir'in kazıklarla çevrili sığınağı", Brethilli İnsanların Amon Obel'in tepesindeki yerleşkesi. 186, 189, 208-210, 214, 216, 218, 231. *Ephel* 208-209, 224

Ephel Dúath "Gölge Çiti" Gondor ile Mordor arasındaki sıradağlar. 480-481

Erchamion Bakınız: *Beren (1)*

Erebor Kuytuorman'ın en kuzey kesimlerinin doğusundaki düzlüğün ortasında tek başına yükselen dağ, Dağın Dibindeki Cücelerin Krallığı ve de Smaug'un inidir. 3, 22, 474, 522-523, 526, 528, 531, 533-534, 544, 653. *Yalnız Dağ* 428, 522, 534

Ered Lindon "Lindon Dağları", *Ered Luin*'in öteki adı. 387, 390-391

Ered Lithui "Kül Dağları", Mordor'un kuzey sınırını teşkil eder. 479, 511

Ered Lómin "Yankı Dağları", Hithlum'un batı sınırını teşkil eder. 36, 89. *Lammoth'un Yankı Dağları* 42, 89

Ered Luin Kadim Zamanlar'da Beleriand'ı Eriador'dan ayıran büyük dağ silsilesi (bir diğer ismi *Ered Lindon*), Birinci Çağ'ın sonunda gerçekleşen coğrafi yıkım ve çalkalanmanın ardından Orta-Dünya'nın kuzeybatı kıyı şeridini oluşturmuştur. 359, 421, 522. Sözlük karşılığı *Mavi Dağlar* 20, 194, 361, 412, 421, 524, 536, 540; *Batı Dağları* da denir 359

Ered Mithrin "Gri Dağlar", Kuytuorman'ın kuzeyi boyunca doğudan batıya uzanan dağlar. 484

Ered Nimrais "Beyaz Boynuz Dağları", Dumanlı Dağlar'ın güneyinde doğudan batıya doğru uzanan heybetli dağ zinciri. 405, 491, 500. *Ak Dağlar* 403, 405, 432, 507, 603, 605, 621-623

Ered Wethrin Batıda Anfauglith'in (Ard-galen) sınırını teşkil edecek, güneyde ise Hithlum ile Batı Beleriand'ı birbirinden ayıracak şekilde devasa bir kıvrım çizen sıradağlar. 46, 58, 115, 186, 205, 217, 271. *Gölge Dağları* 146, 151, 177 ve *Gölgeli Dağlar* 130 şeklinde tercüme edilebilir.

Eregion "Çobanpüskülü Diyarı", İnsanlar tarafından *Hollin* diye adlandırılır; İkinci Çağ'da Galadriel ve Celeborn tarafından kurulan Noldor ülkesi, Khazad-dûm ile yakın etkileşim içindeydi; Sauron tarafından ortadan kaldırılmıştır. 391-397, 399, 406-407, 417, 419, 421, 423, 425-426, 437, 440.

Ereinion "Kralların Dölü", Gil-galad'a doğumunda verilen isim. 335, 364, 441

Erelas Gondor'un Ered Nimrais üzerine kurulu dördüncü işaret ateşi. (Her ne kadar Sindarin tarzını yansıtsa da o dilde belli bir karşılığı olmayan bu kelime muhtemelen Númenorluların gelişinin öncesinden kalma bir isimdir. "Söz konusu yer üzerinde ağaç bulunmayan çim kaplı bir tepe olduğundan, ne sözcüğe "tekil" anlam katan *er-* eki ne de "yaprak" anlamına gelen *las(s)* hecesi buranın fiziki özelliğiyle bağdaşıyor.") 513

**Erendis* Tar-Aldarion'un ("Denizcinin Karısı" diye de adlandırılan) eşi, ikili arasındaki büyük aşk sonradan nefrete dönüşmüştür; Tar-Ancalimë'nin annesi. 3-4, 17-18, 295-296, 298-325, 327-328, 330-332, 338, 340, 343, 345, 349-353, 358-359, 361-362, 364, 368, 375-376, 439-440, 466-467, 626. *Batı Diyarının Hanımı* 301 ve *Emeriё'nin Ak Leydisi* de denir; ayrıca bakınız: *Tar-Elestirnë* ve *Uinéniel.*

Eressëa Eldamar Koyu'ndaki "Yalnız Ada". 280-281, 285, 362-363, 373-374, 381, 403, 441, 672-673.

Eriador Dumanlı Dağlar ile Mavi Dağlar arasındaki bölge.292, 336, 353, 359, 389-391, 393, 396-399, 403, 407, 412, 426, 432, 434-436, 445, 532, 534-535, 558, 566, 608, 647

Erkenbrand Rohan Atlısı, Batıağıl'ın ve Borukent'in Efendisi; Éomer'in tahta çıkmasının ardından Batı-yurdun Başkumandanı unvanı edinmiştir. 587-588, 591-592, 594-595, 597-602

Erşehir Salı Brendibadesi Nehri'ni Erşehir ile Batak arasında geçmek için kullanılan sal. 8, 562, 576

Eru "Tek", "Yalnız Olan": Ilúvatar. 264 (*Eru Ilúvatar*), 278-279, 373. *Tek* 337-338, 361-362, 499-500, 517, 630, 635, 637. Meneltarma'nın zirvesindeki *Eru Mabedi* 373

**Eruhantalë* "Eru'ya Şükran Töreni", Númenor'da düzenlenen sonbahar fes-

tivali. 279, 292, 361
*Erukyerme "Eru'ya Yakarış", Númenor'da düzenlenen ilkbahar festivali. 362
*Erulaitalë "Eru'ya Övgü", Númenor'da düzenlenen yaz ortası şenliği. 279
*Eryn Galen İsminin tercümesi olan Koca Yeşilorman şeklinde anılmaya alışılmış büyük orman. 461
Eryn Lasgalen "Yeşilyapraklar Ormanı", Yüzük Savaşı sonrasında Kuytuorman'a verilen isim. 462
*Eryn Vorn "Karanlık Orman", Baranduin nehir ağzının güneyindeki Minhiriath sahilinde denize doğru uzanan büyük burun. 433, 435
Esgalduin Doriath'ta nehir, suları Neldoreth ve Region ormanlarının arasından geçip nihayet Sirion'a katılır. 124, 137
Eski Nehir Geçidi Eski Orman Yolu'nun Anduin Nehri'nin aştığı noktadaki nehir geçidi. 462. Bakınız: Carrock Sığlıkları.
Eski Orman Yolu Bakınız: Yollar.
*Eski Púkel Diyarı, Eski Púkel Arazisi Bakınız: Drúwaith Iaur.
Esmer Topraklar Kuytuorman ile Emyn Muil arasında kalan ıssız bölge. 484, 490, 503
*Estelmo Elendur'un yaveri, Ferah Çayırlar Felaketi'nden sağ kurtulmayı başarmıştır. 454, 464
Estolad Doğu Beleriand'da yer alan Nan Elmoth ormanının güneyindeki bölge, Bëor ve Marach önderliğindeki İnsan kavimleri Mavi Dağlar'ı aştıktan sonra buraya yerleşti. 130
Ethir Anduin "Anduin'in Ağzı", Ulu Nehir'in Belfalas Körfezi'nde delta oluşturduğu kesim. 400, 404, 652
*Ethraid Engrin Isen Sığlıkları'na Sindarin dilinde verilen isim (tekil hali Athrad Angren). 437, 518
Evendim Bakınız: Nenuial.

Faelivrin Finduilas'a Gwindor tarafından takılan isim. 64-65, 91
Falas Beleriand'ın Nevrast'ın güneyinde kalan batı kıyıları. 58-59, 87. Falas Limanları 412, 516
Falastur "Kıyıların Efendisi", Gondor'un yirminci kralı Tarannon'un lakabı. 652
Falathrim Círdan'ın liderliğinde Falas bölgesinde yaşayan Telerin Elfleri. 58
Fangorn (i) Entlerin en yaşlısı ve Fangorn Ormanı'nın koruyucusu. 401. Bu ismin tercüme edilmiş hali Ağaçsakal 421-422, 598. (ii) Fangorn Ormanı, Dumanlı Dağlar'ın güneydoğu ucunda, Entsuyu ve Kireçışığı Nehri'nin batısında yer alır. 401, 432, 500, 510, 560, 606. Bakınız: Entormanı.
Faramir (1) Gondor Kralı Ondoher'in küçük oğlu; Arabasürücüleri ile yapı-

lan savaşta hayatını kaybetmiştir. 478, 481-483
Faramir (2) Gondor Vekilharcı Denethor II'nin iki oğlu arasında yaşça daha küçük olanı; Ithilien Kolcuları'nın komutanı; Yüzük Savaşı sonrası Ithilien Prensi ve Gondor Vekilharcı olmuştur. 561, 645, 649, 617
Faroth Bakınız: *Taur-en-Faroth.*
Faroth Tepeleri Bakınız: *Taur-en-Faroth.*
Fëanor Finwë'nin oğulları içinde yaşça en büyüğü; Fingolfin ile Finarfin'in üvey kardeşi; Noldor'un Valar'a karşı isyana kalkışan fraksiyonunun önderi; Silmarillerin ve palantíri'nin yaratıcısı. 26, 42, 88, 127, 250, 262, 379, 382-388, 392, 394, 414, 419. *Fëanor Lambaları* 88
Fëanturi "Ruhlara Hükmedenler", Námo (Mandos) ve Irmo (Lórien) adlı Valar 644. Bakınız: *Nurufantur, Olofantur.*
Felagund Nargothrond kurulduktan sonra Finrod bu adla anılmaya başlanır; bu isme yapılan atıflar için, bakınız: *Finrod. Felagund'un Kapıları* 146, 191, 198, 200, 389-390, 417, 425, 624
Felaróf Genç Eorl'un atı. 489, 512-513
Ferah Çayırlar Sindarin dilindeki *Loeg Ningloron* isminin kısmen tercüme edilmiş hali; Ferah Nehir'in sularının Anduin'e karıştığı bölgede yer alan, sazlıklar ve süsen çiçekleriyle kaplı geniş arazi; özellikle bakınız: 3, 10, 21, 428, 431, 452, 454,455, 461-465, 467, 472, 487, 510-511, 550
Ferah Nehir Kaynağını Dumanlı Dağlar'dan alıp Ferah Çayırlar adı verilen yörede Anduin Nehri'ne dökülen ırmak; Sindarin diline tam çevirisi *Sîr Ninglor* 461-462, 552, 577
Ferny Breeli bir İnsan ailesi. *Bill Ferny.* 578
Fırtına Tepeleri Eriador'da bir dizi tepe, Amon Sûl (Fırtınabaşı) içlerinde en güneyde olanıdır. 360
Fırtınabaşı Bakınız: *Amon Sûl.*
**Fısıldayan Orman* Bakınız: *Firien Ormanı.*
Fili Durin'in Halkı'na mensup Cüce; Thorin Meşekalkan'ın yeğeni olup, onun önderliğinde Erebor'a düzenlenen sefere katılanlardan biridir; Beş Ordu Savaşı'nda öldürüldü. 545
Finarfin Finwë'nin üçüncü oğlu, Fëanor'un üvey erkek kardeşleri içinde yaşça küçük olanı; Noldor'un Kaçışı adı verilen hadise sırasında Aman'dan ayrılmamış ve halkından geriye kalanları Tirion kentinde yönetmeye devam etmiştir; Finrod, Orodreth, Angrod, Aegnor ve Galadriel'in babası. 383-385; Finarfin'in soyu, akrabaları, halkı veya çocuklarıyla ilgili diğer atıflar için, bakınız: 38, 88, 265, 270, 382-385, 389-390, 417, 425
Finduilas (1) Orodreth'in kızı, Gwindor'un aşkını kazanmıştı; Nargothrond'un yağmalanması sırasında esir düşenler arasında, Teiglin Sığlıkları'nda

Orklar tarafından öldürüldü ve sonrasında Haudh-en-Elleth'e gömüldü. 65, 91, 183, 186, 188, 190, 207, 221, 245, 255, 265,-269
Finduilas (2) Amroth Prensi Adrahil'in kızı; Gondor Vekilharcı Denethor II'nin karısı, Boromir ile Faramir'in annesi. 660
Fingolfin Finwë'nin ikinci oğlu, Fëanor'un iki üvey kardeşi arasında yaşça daha büyük olanı; Hithlum'da yaşayan Beleriandlı Noldor'un Yüce Kralı; teke tek dövüşte Morgoth tarafından öldürülmüştür; Fingon, Turgon ve Aredhel'in babası. 6, 33, 73, 77-78, 92, 94-97, 100-101, 115, 266, 363. *Fingolfin'in oğlu* Turgon 33,75
Fingon Fingolfin'in en büyük oğlu; babasından sonra kral payesiyle Beleriand'da yaşayan Noldor halkının başına geçmiştir; Nirnaeth Arnoediad'da Gothmog tarafından öldürüldü; Gil-galad'ın babası. 33, 99, 107, 110, 127, 250, 650. *Fingon'un oğlu* Gil-galad 335
Finrod Finarfin'in en büyük oğlu; Nargothrond'un kurucusu ve ilk kralı, "kaya-yontucu" anlamına gelen *Felagund* lakabını bu sayede almıştır; Tol-in-Gaurhoth zindanlarında Beren'i korumaya çalışırken öldü. 66, 91, 382, 384. *Finrod Felagund* 389-390, 425; sadece *Felagund* ismiyle anılışı 146, 191, 198, 200. [Kavram kargaşasını önlemek amacıyla tarafımca *Finarfin* isminin yerine getirilmiştir. 390]
Finwë Aman'da yaşayan Noldor'un kralı; Fëanor, Fingolfin ve Finarfin'in babası; Formenos'ta Morgoth tarafından öldürüldü. 383
Firien Ormanı Tam ifadesi *Halifirien Ormanı*; Ered Nimrais'teki Mering Çayı dolaylarını ve Halifirien'in eteklerini kaplar. 491-493, 514, 519. Başka ifade şekilleri: *Dağ Ormanı*; *Fısıldayan Orman* 493-494 ve *Anwar Ormanı* 500-501
**Firien Vadisi* Mering Çayı'nın kaynağını teşkil eden derin yarık. 491, 514
flet Eski İngilizce'de "zemin" anlamına gelen sözcük; *talan* kelimesine benzer şekilde o da "yukarı tırmanan, yükseğe tırmanmak" gibi anlamlarda kullanılır. 409-410
Folcwine Rohan'ın on dördüncü kralı; Théoden'in büyük-büyükbabası; Adorn ile Isen arasındaki, vaktiyle Rohan'a ait olan ve sonradan Bozdiyarlılarca ele geçirilen batı topraklarını yeniden fethetmiştir. 514, 595
Fornost "Kuzeyin Kalesi", tam ismi "Kralların Kalesi" anlamına gelen *Fornost Erain*, ilerleyen dönemde Annúminas terk edildikten sonra Arnor Kralları'nın Kuzey Yaylalar'daki yeni yönetim merkezi olmuştur. 445, 458, 513, 603, 672
**Forostar* Númenor Adası'nın dosdoğru kuzeye uzanan burnu. 278, 280, 285, 289,. Tam çevirisi *Kuzey Diyarı* 27, 278, 285
**Forthwini* Marhwini'nin oğlu; Ondoher'in Gondor Kralı olduğu dönemde

Éothéod'e liderlik etmiştir. 477
*Forweg Dor-Lóminli İnsan, Túrin'in de katıldığı haydut çetesinin (Gaurwaith) komutanıydı; Túrin tarafından öldürüldü. 144-145, 147-151, 251-252
Fréaláf Rohan'ın onuncu kralı, Kral Miğfer Balyozel'in yeğeni. 607-608
Freca Kral Miğfer Balyozel'in vasallarından biri, onun tarafından öldürülmüştür. 596
Frodo Frodo Baggins, Shirelı Hobbit; Yüzük Savaşı döneminde Yüzük Taşıyıcılığı görevini üstlenerek tarihe geçmiştir. 20, 252, 363, 380-381, 385, 409, 426-427, 432, 470, 508, 523, 533, 535-536, 547, 549, 567, 578, 645
Frumgar Anduin Vadileri'nden kuzeye doğru yaptıkları göç sırasında Éothéod'e önderlik etmiştir. 511

*Galadhon Celeborn'un babası. 388, 410, 432, 441-442
Galadhrim Lórien Elflerine verilen isim. 409-410, 432, 442
*Galador Dol Amroth'un ilk lordu, Númenorlu İnsan Imrazôr ile Mithrellas adlı Elf kadının oğlu. 413-414, 516
Galadriel Finarfin'in kızı; Noldor'un Valar'a karşı kalkıştığı isyanın başını çekenlerden biri (bakınız: 346); Celeborn'la evlenmiş ve Birinci Çağ'ın sona ermesinin ardından onunla birlikte Orta-Dünya'da kalmıştır; Lothlórien'in Leydisi. 3-4, 8, 10, 19-21, 282, 380-383, 385-400, 405-409, 414, 415-423, 425-426, 428, 432, 439, 441-442, 462, 468, 510, 513, 518, 552, 629, 641, 658. Tanındığı diğer isimler: *Noldor'un Leydisi* 415, *Altın Ormanın Leydisi* 489, *Ak Leydi* 326, 503, 519; ayrıca bakınız: *Al(a)táriel*, *Artanis*, *Nerwen*.
*Galathil Celeborn'un kardeşi, aynı zamanda Elwing'in annesi Nimloth'un babasıdır. 388, 441
Galdor *Uzun Galdor* da denir; Hador Altınkafa'nın oğludur ve onun peşi sıra Dor-Lómin'in lordu konumuna gelmiştir; Húrin ile Huor'un babası; Eithel Sirion'da öldürüldü. 38, 96, 101, 110, 126-127, 133, 179
Gamgee Shirelı Hobbit ailelerinden biri. Bakınız: *Elanor*, *Hamfast*, *Samwise*.
*Gamil Zirak *Yaşlı* lakabıyla anılır; silah ve zırh dökmede usta Cüce, Nogrodlu Telchar'ın eğitmeni. 127
Gandalf Istari'den (Büyücüler) biri, Yüzük Kardeşliği üyesi. Kuzeyli İnsanlar arasında tanındığı ismi *Gandalf* ("Eli Asalı Elf") için bakınız: 1, 6, 22-23, 91, 93, 392, 465-466, 511, 513, 522-523, 529, 531-541, 547, 549, 553-556, 559-561, 564-567, 569-578, 580, 587, 594-598, 600, 634, 636-637, 639-643, 645-647, 648-653, 657-661, 666-668, 670-671 Bakınız: *Olórin*, *Mithrandir*, *Incánus*, *Tharkûn*, *Grihamut*.

Gaurwaith Doriath'ın batı sınırlarında kol gezen haydut çetesi, Túrin de onlara katılmış ve bir süre sonra çetenin lideri konumuna gelmiştir. 144, 147, 153. Tam çevirisi *Kurtadamlar* 144
Gelmir Noldorin Elfi, Arminas ile birlikte seyahat ettiği sırada Annon-in-Gelydh'ta Tuor'a rastlamış, sonrasında Orodreth'i yaklaşmakta olan tehlikeye karşı uyarmak üere Nargothrond'a gitmiştir. 37-40, 88-89, 270-274
**Gethron* Húrin'in ev ahalisinden İnsan, Grithnir ile birlikte Túrin'e Doriath'a kadar eşlik etmiş, sonrasında Dor-Lómin'e dönmüştür. 119, 123-125
**Geyik Yarığı* Bakınız: *Cabed-en-Aras.*
Ghân-buri-Ghân Drúedain'in, namı diğer Drúadan Ormanı "Vahşileri"nin reisi. 621-622, 624-625; Ghân 624
Gıcırdayan Buz Bakınız: *Helcaraxë.*
Gil-galad "Parlayan Yıldız", Fingon'un oğlu Ereinion'un herkesçe bilinen ve benimsenen adı. Turgon'un ölümüyle beraber Orta-Dünya'daki Noldor'un son Yüce Kralı oldu; Birinci Çağ'ın sona erişini takiben Lindon'da kaldı; Elendil ile güçbirliği yaparak Elflerin ve İnsanların Son ittifakı'nı kurdu ve Sauron'a karşı Elendil ile omuz omuza mücadele verip yine onunla beraber hayatını kaybetti. 252, 282, 291-293, 309, 335, 341-343, 347, 358-360, 364, 368-370, 394-399, 406-407, 412, 423-424, 428-429, 434, 441, 460, 464, 500, 641. *Elflerin Kralı* diye de adlandırılır 333. *Gil-galad'ın ülkesi*, yani Lindon 292. Bakınız: *Ereinion.*
**Gilmith* Dol Amroth'un ilk lordu Galador'un kız kardeşi. 414
Gilrain Gondor'a bağlı Lebennin bölgesinde, Ethir Anduin'in batısında Belfalas Körfezi'ne dökülen nehir. 404-405, 515
Gimilkhâd Ar-Gimilzôr ile Inzilbêth'in iki oğlu içinde yaşça daha küçük olanı; son Númenor Kralı Ar-Pharazôn'un babası. 373-374, 379
**Gimilzagar* Tar-Calmacil'in ikinci oğlu. 379
Gimli Durin'in Halkı'na mensup Cüce, Glóin'in oğlu; Yüzük Kardeşliği'nin dokuz üyesinden biri. 391, 456, 523, 533, 535-536, 547, 597, 653
**Glæmscrafu* "Pırıltılı Mağaralar", Aglarond'un Rohan dilindeki adı. 605
Glamdring Gandalf'ın kılıcı. 91
Glamhoth Ork ırkına Sindarin dilinde verilen isim. 67, 91
Glanduin "Sınır Nehri", Dumanlı Dağlar'dan batıya doğru akar; bu ırmak İkinci Çağ'da Eregion'un güney sınırını, Üçüncü Çağ'da ise Arnor'un güney hudutlarının bir kısmını çizmiştir. 433, 436-440. Bakınız: *Nîn-in-Eilph.*
**Glanhír* "Hudut çizen nehir", *Mering Çayı*'nın Sindarin dilindeki ismi. 500, 518
Glaurung Morgoth'un Ejderhaları olarak anılan ejder neslinin ilki; Dagor

Bragollach'ta, Nirnaed Arnoediad'da ve Nargothrond'un ele geçirilip yağmalanması sürecinde etkin rol oynamıştır; büyü gücünü kullanarak Túrin ve Nienor'u lanetledi; Cabed-en-Aras'ta Túrin tarafından öldürüldü. Kitabın pek çok yerinde ondan yalnızca *Ejder* veya *Ejderha* diye bahsedilir. 126-127, 183, 191, 199-204, 211, 213-220, 222, 226-232, 234,-235, 238-240, 243-246, 248-249, 254-255, 262-263. *(Dev) Solucan* 200, 217, 244; *Morgoth'un Solucanı* 231; *Angband'ın Dev Solucanı* 64

**Glithui* Ered Wethrin'den aşağı doğru uzanan nehir, Teiglin'in kollarından biri. 65, 91, 115

Glóin Durin'in Halkı'na mensup Cüce, Erebor'a düzenlenen seferde Thorin Meşekalkan'a eşlik edenlerden biri; Gimli'nin babası. 458, 533, 540, 542

Glóredhel Dor-Lóminli Altınkafa Hador'un Galdor'un kızından olma kız evladı. 96, 114

Glorfindel Ayrıkvadi Elflerinden biri. 576

**Glornan* Bakınız: *Lórien (2)*

Gollum 22, 252, 549-552, 557-564, 571, 576-577, 686. Bakınız: *Sméagol.*

**Golug* Orkların Noldor'a verdiği isim. 155-156

Gondolin Kral Turgon'un yönettiği saklı şehir, Morgoth tarafından harap edilmiştir. 3, 8, 11-14, 87, 89-95, 106, 110, 249-250, 288, 317, 380, 392, 414-415, 418-419, 515. Diğer isimleri: *Saklı Şehir* 94, *Saklı Krallık* 33, 67, 73, 78, 80, 85, 94, 124, 149, 179, 182, 243-246, 272

Gondolindrim Gondolin halkına verilen isim. 90. *Saklı Halk* diye de anılırlar. 55-56, 73

Gondor Númenor kökenlilerin Orta-Dünya'da kurduğu iki krallıktan coğrafi konum itibariyle daha güneyde olanı. 3, 8, 21-22, 27, 277, 289, 361, 375, 402-404, 408, 412, 424, 429, 431-432, 434, 437-438, 445, 453, 455-456, 458, 460, 465, 470, 472-479, 481-486, 490-493, 495-497, 499-502, 504-510, 512-521, 532, 538, 551, 553, 561, 578, 581, 595, 597, 601-608, 622, 626, 632, 634, 646-650, 652, 655, 656-657, 659, 661-664, 669-672 *Güney Krallığı* 402, 483, 498, 501, 504, 506-508, 602. *Gondorlu(lar)* 424, 431, 473 (*Batının Yüce Halkı* 51).

Gondor Vekilharçları 495, 504. Bakınız: *Arandur.*

Gorgoroth Ered Gorgoroth, "Ürkütücü Dağlar", Nan Dungortheb'in kuzeyinde. 70

Gothmog Balrogların lordu, Angband ordularının kumandanı; Fëanor, Fingon ve Ecthelion'u öldürmüştür. 93

Gölge Dağları Bakınız: *Ered Wethrin.*

**Gölgeli Adalar* Muhtemelen *Efsunlu Adalar*'a verilen bir diğer isim. 89

Gölgeyele Yüzük Savaşı süresince Gandalf'ın bindiği, zekâsı ve dayanıklılığıy-

la nam salmış Rohan atı. 512-513, 556, 594
Görkemli Kıta Bakınız: *Orta-Dünya.*
Gözüpekler Tar-Aldarion tarafından oluşturulmuş denizciler cemiyeti. 287, 294, 296, 298, 300, 301-302, 304-305, 309, 311, 313-314, 319, 327, 346, 358, 361. Bakınız: *Uinendili.*
**Gözüpekler Loncası* Bakınız: *Gözüpekler.*
**Greylin* Ered Mithrin'den başlayıp kaynağına yakın bir noktada Anduin ile birleşen nehre Éothéod'un verdiği isim. (Burada karşımıza çıkan ikinci hece, Anglo-Saxon dilinde "sel" anlamına gelen ve bu sözcüğe "gürültüyle akan" manası katmak için kullanıldığı sanılan *hlynn* olsa gerek.) 26, 484, 512
Gri Dağlar Bakınız: *Ered Mithrin.*
**Gri Elçi* Bakınız: *Mithrandir.*
Gri Elfler Bakınız: *Sindarin. Gri Elflerin dili* için de yine *Sindarin* başlığına bakınız.
Gri Limanlar Bakınız: *Mithlond.*
Gri Seyyah, Gri Gezgin Bakınız: *Mithrandir.*
Grihamut "Gri Kaftan", Gandalf'ın Rohan'da tanındığı isim. 649
Gríma Kral Théoden'in danışmanı ve Saruman'ın casusu. 554, 564, 566, 579-580, 587, 596, 599, 600. *Solucandil* lakabıyla anılır. 456, 554-555, 564-566, 599
Grimbold Batıağıllı Rohan Atlısı; İkinci Isen Sığlıkları Muharebesi'nde Elf-miğferi ile beraber Rohirrim'e komuta etmiştir; Pelennor Çayırları'nda hayatını kaybetti. 580, 583-586, 589-598, 601
Grisel Bakınız: *Gwathló.*
**Grithnir* Húrin'in ev ahalisinden İnsan, Gethron ile beraber Túrin'e Doriath'a yaptığı yolculuk sırasında refakat etmiş, ileri yaştan ve hastalıktan dolayı ölene dek orada Túrin'in yanında kalmıştır. 119, 123, 125
Gurthang "Ölüm Demiri", Thingol'ün Túrin'i aramaya çıkması arifesinde Beleg'e vermiş olduğu Anglachel adlı kılıca Túrin'in kullanması için Nargothrond'da yeniden dövülüp biçimlendirilmesinin ardından verilen isim, onu kuşanmasıyla beraber Túrin'e *Karakılıç* anlamında *Mormegil* denmeye başlanmıştır. 187, 215, 219, 231, 240, 243-244, 248-249. *Brethil'in Kara Dikeni* şeklinde de adlandırılır. 219
Güç Yüzükleri Yüzükler 389, 393-395, 423-424, 458, 463-465. *Yüzük*, *Tek Yüzük*, *Hüküm Yüzüğü*, *Güç Yüzüğü* 384-385, 395, 419, 422-423, 465, 535, 557, 570, 574, 577, 627, 657, 671 *Gollum'un Yüzüğü* 571, *Isildur'un Yüzüğü* 659
İnsanlara Verilmiş Dokuz Yüzük 559; *Cücelere Verilmiş Yedi Yüzük* 396, 522,

528, *Yedi Yüzük'ün sonuncusu* 528; *Elflere verilmiş Üç Yüzük* 395, 397, 418, 425 ve ayrıca bakınız: *Narya, Nenya, Vilya. Yüzük Kardeşliği* 288, 363, 380, 385, 392, 409-411, 421, 425-426, 439, 458, 464-466, 532-533, 562-563, 578, 646, 650-652; *Yüzük Taşıyıcısı* 535-536, 538

Gümüşdamar Bakınız: *Celebrant.*

Güney Krallığı Bakınız: *Gondor.*

Güney Yaylalar Eriador'da bulunan Bree yöresinin hemen güneyinde tepelik alan. 569

Güneydirhem Shire bünyesindeki mıntıkalardan biri. 556, 578

Gürüldeyen Su Bakınız: *Bruinen.*

Gwaeron "Edain takvimine göre" yılın üçüncü ayına Sindarin dilinde verilen isim. (Adının anlamı "Rüzgarın Efendisi" olan kartal *Gwaihir* ile ilgisi yoktur) 104. Bakınız: *Súlimë.*

Gwaith-i-Mírdain "Cevher Ustaları Cemiyeti", içlerinde en ünlüsü Celebrimbor olan, Eregionlu mücevher ustalarının kurduğu lonca benzeri birlik; kısaca *Mírdain* de denir. 394, 396. *Mírdain'in konağı* 396

**Gwathir* "Gölgeler Nehri", Gwathló'nun eski adı. 295, 436

Gwathló Kuzeydoğu yönünden gelen Mitheithel ile Glanduin Irmakları'nın kesişmesiyle oluşan ve sonrasında Büyük Deniz'e dek uzanan nehir, Minhiriath ile Enedwaith bölgeleri arasında sınır yerine geçer. 293, 336, 346, 361, 398-400, 432-437, 439-440, 458, 622. Westron dilindeki ismi *Grisel* 361, 432-433, 439, 513, 578, 602. Bakınız: *Gwathló Savaşı*; *Gwathir, Agathurush.*

**Gwathló Savaşı* Sauron'un İkinci Çağ'ın 1700. yılında Númenorlularca geri püskürtülmesi. 399

Gwindor Nargothrondlu Elf; esir tutulmakta olduğu Angband'dan kaçarak Beleg'e Túrin'i kurtarmasında yardım etti; Túrin'i Nargothrond'a getirdi; Orodreth'in kızı Finduilas'a âşıktı; Tumhalad Savaşı'nda öldürüldü. 64, 88, 91, 262-369

Hador Lakabı *Altınkafa* 96; Dor-Lómin Lordu, Fingolfin'in vasalı, Húrin'in babası Galdor'un babasıdır; Dagor Bragollach sırasında Eithel Sirion'da öldürüldü. 31-32, 34-35, 38, 49, 78, 96, 101, 105-108, 110, 114, 116, 119, 122-123, 126-127, 131, 133, 144, 151-152, 178, 189-190, 195, 212, 249, 250-251, 272-273, 290, 361, 363, 508, 627. *Hador'un Miğferi* için bakınız: *Dor-Lómin'in Ejder Başlı Miğferi.*

Hador'un Miğferi Bakınız: *Dor-Lómin'in Ejder Başlı Miğferi.*

Haladin Beleriand'a giren ikinci İnsan kavmidir; sonradan Haleth Halkı olarak anılmaya başlandılar (Bakınız: *Haleth*). 622, 624

Haldir Brethilli Halmir'in oğlu; Dor-Lóminli Hador'un kızı Glóredhel ile evlenmiştir; Nirnaeth Arnoediad'da düşenlerden biri de odur. 96, 114
Haleth Namı diğer Leydi Haleth; Thargelion'dan Sirion'un batısındaki topraklara dek yayılmış olan tüm Haladin ulusunun lideri. 106, 143, 146, 186, 189, 219-220, 222, 229, 611-613, 615, 617, 621-622, 624, 626-627 Bakınız: *Brethil, Halethrim.*
**Halethrim* Haleth toplumu. 239
Halifirien "Kutsal Dağ", *Amon Anwar*'a Rohan'da verilen isim 8, 491-492, 502, 508, 513, 519-520. *Halifirien Ormanı* 519. Bakınız: *Eilenaer.*
Halimath Shire Takvimi'nde dokuzuncu ay. 459. Bakınız: *Yavanniē, Ivanneth.*
**Hallacar* Hyarastornili Hallatan'ın oğlu; Númenor'un ilk Hükümran Kraliçesi Tar-Ancalimē ile evlenmiştir, geçimsiz bir ilişkileri vardı. 355-357, 369. Bakınız: *Mámandil.*
Hallas Cirion'un oğlu; Gondor'un on üçüncü Hükümran Vekilharcı; Rohan ve Rohirrim terimlerini geçerli kılan odur. 487, 494, 502
**Hallatan* Númenor'un Mittalmar (Orta Diyar) adlı bölgesindeki Hyarastorni yöresinin lordu; Tar-Aldarion'un kuzeni. 331, 333-334, 343, 347, 353, 355, 364, 369.
Halmir Haladin halkının lordu, Haldir'in babası. 96
Háma Kral Théoden'in muhafız alayının komutanı. 599
Hamfast Gamgee Sam Gamgee'nin babası. (*Hamfast* ismi Anglo-Saxon dilinde tam karşılığı "evinden bir yere kıpırdamayan" veya "evcimen" olan *hāmfæst* kelimesinden gelmektedir.) 532. *Gaffer Gamgee* veya sadece *Gaffer* diye de anılır. 532
Handir Haladin halkının lordu, Haldir ile Glóredhel'in oğlu. 154. *Handir'in oğlu* Aksak Brandir 186, 219-220, 236, 241
Harad "Güney", Gondor ile Mordor'un oldukça güneyinde kalıp sınırları pek de belirgin olmayan diyarlara verilen genel ad. 8, 302, 393, 483, 510, 646-647, 649, 653. *Yakın Harad* 510, 646; *Uzak Harad* 649
Haradrim Harad halkı. 648
Haradwaith "Güneyliler", Harad bölgesinin yerel halkı. 622
Hareth Brethilli Halmir'in kızı, Dor-Lóminli Galdor ile evlendi; Húrin ile Huor'un annesi. 96
Harlindon Lhûn Körfezi'nin güneyinde kalan Lindon toprakları. 420
**Hatholdir* Númenorlu İnsan, Tar-Meneldur'un dostu; Orchaldor'un babası. 290
Haudh-en-Elleth Nargothrondlu Finduilas'ın cesedinin gömülü olduğu, Teiglin Sığlıkları'nın yanı başında mezar tümseği. (Sözlük karşılığı "Dişi-Elf" olan ve daima bu anlamda kullanılan *Elleth* kelimesinin, Morwen'in

"Elf kadar güzel" anlamındaki lakabı *Eledhwen* örneğinde de görüldüğü üzere, *Eledh* kelimesiyle ne sebeple bağdaştırılmak istendiğini bir türlü anlayamadım.) 190, 207, 211, 233, 235. Eksiksiz tercümesi *Elf Kızın Mezarı* 190

Haudh-en-Ndengin "Katledilmişlerin Mezarı", Nirnaeth Arnoediad'da hayatını kaybeden Elfler ile İnsanların cesetlerinin üst üste yığılmasıyla oluşturulmuş dev kümbet. 31. *Büyük Mezar* 179-180

Haudh-en-Nirnaeth "Gözyaşı Tepesi", *Haudh-en-Ndengin*'e biçilen bir diğer isim. 114, 250

Helcaraxë Araman ile Orta-Dünya arasında geçiş sağlayan, buz kütleleriyle kaplı dar boğaz. 95.

**Henderch* Númenor'un Batı Diyarı'ndan gelme İnsan, Tar-Aldarion'un emrindeki denizcilerden biri. 329, 332, 334

Henneth Annûn "Günbatımının Penceresi", Ithilien'deki bir şelalenin arkasında kalan mağaraya yakıştırılan isim. 645

**Heren Istarion* "Büyücüler Tarikatı". 629

**Herucalmo* Númenor'un üçüncü Hükümran Kraliçesi Tar-Vanimeldë'nin kocası; eşinin ölümünden sonra kraliyet tacına zorla el koymuş ve Tar-Anducal adı altında krallığını ilan etmiştir. 372

Herunúmen Bakınız: *Tar-Herunúmen.*

Hildifons Took Bilbo Baggins'in amcalarından biri. 540

**Hirilondë* "Liman Kâşifi", Tar-Aldarion tarafından inşa ettirilen büyük gemi. 322, 328, 340, 345, 359. Bakınız: *Turuphanto.*

Hísimë Númenor takvimine göre yılın on birinci ayına Quenya dilinde verilen isim, Kasım ayına denk gelir. 63, 74, 460. Bakınız: *Hithui.*

Hithaeglir Dumanlı Dağlar'ın Sindarin dilindeki ismi. 336, 501

Hithlum Doğuda ve güneyde Ered Wethrin, batıda ise Ered Lómin tarafından çevrelenmiş bölge. 32, 44, 96, 111, 113-114, 116, 125-127, 130-131, 134

Hithui Sindarin dilinde yılın on birinci ayı. 460. Bakınız: *Hísimë.*

Hobbitköy Shire'ın Batıdirhem yöresinde köy, Bilbo Baggins'in yurdu. 526, 568-569, 576

Hobbitler 539-540, 543, 558, 578, 620-621, 625, 653. *Küçük Ahali* de denir 570-571, 573; ayrıca bakınız: *Buçukluklar, Perian, Shire Halkı.*

Hollin Bakınız: *Eregion.*

Holman Yeşilel Shirelı Hobbit, Bilbo Baggins'in bahçıvanı. 526, 532

Höyük Yaylaları Edain'in atalarının Birinci Çağ'da Beleriand'a girmeden önce üzerine büyük mezar tepeleri diktiği iddia edilen, Yaşlı Orman'ın doğusundaki tümseklerle kaplı arazi. 568-569, 603. Bakınız: *Tyrn Gorthad.*

Hunthor Brethilli İnsan, Túrin'in Cabed-en-Aras'ta Glaurung'a pusu kuruşu

ve ardından saldırışı süresince ona eşlik etmiştir. 220-221, 225, 227-229, 237.
Huor Dor-Lóminli Galdor'un oğlu, Rían'ın kocası ve Tuor'un babası; kardeşi Húrin ile birlikte Gondolin'e gitti; Nirnaeth Arnoediad'da hayatını kaybedenler arasındadır. 231, 33, 38, 48-49, 51, 56, 61, 78, 87, 96-97, 109, 114, 250, 272-273. *Huor'un oğlu* Tuor 33, 48, 56, 61, 87, 273
Huornlar Borukent Savaşı'na sonradan dahil olan ve Orkların Miğfer Dibi önündeki vadiden kaçış yolunu kesen "ağaçlar". ("Ağaç" anlamına gelen *orn* hecesini içerdiğinden, bunun Sindarin dilinde bir kelime olduğuna şüphe yok. Meriadoc'un *İki Kule* III/9'da geçen şu ifadesini hatırlayalım: "Kendilerine has bir sesleri vardı ve Entlerle konuşabiliyorlardı... Ağaçsakal'ın söylediğine göre onlara Huorn denmesinin sebebi de buymuş.") 595
Húrin (1) Namı diğer *Thalion* 105, 110, 264, 269, tercümesi *Sarsılmaz* 111, 124; Dor-Lóminli Galdor'un oğlu, Morwen'in kocası, Túrin ile Nienor'un babası; Dor-Lómin lordu, Fingon'un vasalı; kardeşi Huor ile beraber Gondolin'e gitti; Nirnaeth Arnoediad'da Morgoth'a esir düştü ama ona boyun eğmeyi reddettiğinden Morgoth tarafından yıllar yılı Thangorodrim'in tepesinde tutulup halkının ve de ailesinin çektiği acılara tanık olmaya mahkûm edildi; salıverilmesi sonrası Nargothrond'da Mîm'i öldürdü ve Nauglamír'i Kral Thingol'e getirdi. *Húrin'in Çocuklarına Dair Öykü* 3, 14, 96
Húrin (2) Emyn Arnenli Húrin, Gondor Kralı Minardil'in vekilharcı, onun tarafından bu makama getirilmesiyle beraber Gondor Vekilharçlığı zinciri de başlamış oldu. 501
Huşu İçindeki Tepe Bakınız: *Anwar Tepesi.*
**Hyarastorni* Númenor'un Mittalmar (Orta Diyar) bölgesinde, Hallatan'ın yönetimi altındaki topraklar. 331-334, 343
Hyarmendacil I Gondor'un "Güneyin Fatihi" lakaplı on beşinci kralı. 431
**Hyarnustar* "Güneybatı Diyarı", Númenor Adası'nın güneybatı yönünde denize doğru uzanan burun. 278, 280, 282
**Hyarrostar* "Güneydoğu Diyarı", Númenor Adası'nın güneydoğu yönünde denize doğru uzanan burun. 278, 28-283

**İbal* Númenor Adası'nın Emeriê yöresinden delikanlı, Ulbar'ın oğlu, sonradan Tar-Aldarion'un denizcilerinden biri olmuştur. 326, 333, 349
**İblis Nefesi* Angband'dan doğup Dor-Lómin'e hastalık getiren uğursuz rüzgar, Túrin'in kız kardeşi Urwen (Lalaith) bu rüzgarın yol açtığı bir hastalık sebebiyle ölmüştür. 98-99, 102

Ibun Bodur Cüce Mîm'in oğullarından biri. 173-174

Idril Diğer bir adı *Celebrindal*, Gondolinli Turgon'un kızı, Tuor'un karısı, Eärendil'in annesi. 13, 94, 414-415, 419

İki Krallık Arnor ile Gondor. 436-437, 513

Ilúvatar "Tüm Canlıların Babası", Eru diye de bilinir. 264, 278-279, 373 (*Eru Ilúvatar*). Bakınız: *Ilúvatar'ın Çocukları.*

Imladris Ayrıkvadi'nin Sindarin dilindeki karşılığı 277, 397-400, 406, 408, 445-447, 456, 458-460, 462,464, 466-467, 532. *Imladris Geçidi* için bakınız: *Cirith Forn en Andrath.*

Imladris Geçidi Bakınız: *Cirith Forn en Andrath.*

Imrahil Yüzük Savaşı döneminde Dol Amroth Lordu. 411, 413, 469

**Imrazôr* "Númenorlu" lakabıyla anılır; Elf kızı Mithrellas'ı eş olarak seçmiştir; Dol Amroth'un ilk lordu Galador'un babası. 413, 516

İnançlılar (i) İlkin Tar-Ancalimon ve sonrasında Çöküş'e kadarki dönemde tahta çıkan diğer kralların hükümranlığı süresince, bazı diğerlerinin aksine kendisini Eldar'dan soyutlamaya yanaşmayıp Valar'a saygı göstermeyi sürdüren Númenorlular. 373-374, 517, 642. (ii) Dördüncü Çağ "İnançlılar". 642

Incánus Gandalf'a "Güney" diyarlarında verilen isim. 645, 648-650

Indis Vanyarin Elfi; Finwë'nin ikinci karısı, Fingolfin ile Finarfin'in annesi. 18, 382-383

**Indor* Dor-Lóminli İnsan, Aerin'in babası. 88, 91, 184, 262-269, 373-374, 421

**Inglor* Finrod'a konmak istenip de sonradan vazgeçilen isim. 425, 461-463

İnsan Kralları Bakınız: *Númenorlular.*

Inziladûn Bakınız: *Ar-Inziladûn.* Eski geleneğe uyarak kendisine Tar-Palantir ismini yakıştırması 373; bakınız: *Númellótë.*

Inzilbêth Ar-Gimilzôr'un eşi olması dolayısıyla Númenor Kraliçesi; Andúnië lordlarının soyundan gelir; Inziladûn'un (Tar-Palantir) annesi. 373, 379

**İrimon* Tar-Meneldur'a doğumunda verilen isim. 367

Irmo "Hayallerin ve zihinsel kurguların efendisi" diye anılan Vala, Valinor'da oturduğu yerin isminden hareketle yaygın olarak Lórien şeklinde de adlandırılır. 280, 359, 422, 644-645. Bakınız: *Fëanturi, Olofantur.*

Isen Kaynağını Dumanlı Dağlar'dan alıp seyrine Nan Curunír (Büyücünün Vadisi) boyunca devam ederek Rohan Geçidi'nin ötesine uzanan nehir; Sindarin dilindeki ismi olan *Angren*'in (Rohan dilindeki versiyonunu yansıtacak şekilde) çevirisidir. Bakınız: Isen Sığlıkları. *Isen Sığlıkları* Vaktiyle Númenorluların inşa ettiği, Gondor ile Arnor'u birbirine bağlayan büyük yolun Isen Irmağı'nı aştığı noktadaki nehir geçidi; Sindarin di-

lindeki isimleri *Athrad Angren* ve *Ethraid Engrin* ayrıca bakınız: *Isen Sığlıkları Muharebeleri. Isen Sığlıkları Muharebeleri* Yüzük Savaşı sırasında Rohan Atlıları ile Saruman'ın Isengard'dan gönderdiği kuvvetler arasında birbiri peşi sıra gerçekleşen iki çarpışma. 3, 21, 23, 27, 361, 433-435, 437, 445, 496, 501, 513, 516, 518, 565, 578, 580-583, 586-590, 593, 595-598, 600-608, 622-623, 628, 668

Isengar Took Bilbo Baggins'in amcalarından biri. 540

Isengard Dumanlı Dağlar'ın güney ucunda, Büyücü Curunír (Saruman) tarafından karargah olarak kullanılmaya başlandıktan sonra Nan Curunír ismiyle anılır hale gelen vadide Númenor kökenlilerin vaktiyle inşa etmiş olduğu kale; Sindarin dilindeki *Angrenost* kelimesinin (Rohan dilindeki versiyonunu yansıtacak şekilde) tercümesi. 23,518, 550, 553-556, 564-568, 578, 580-582, 585-586, 589-591, 593-595, 597-598, 604-608, 636, 656-658, 670-671. Kalenin en orta noktasında Orthanc Kulesi'nin yükseldiği iç periferini çevreleyen daire şeklindeki duvardan esinlenilerek: *Isengard Çemberi* 605-607, *Isengard Halkası* 554. *Isengardlılar* 585-586

Isildur Elendil'in büyük oğlu, Númenor'un Çöküşü'nden hemen önce babası ve erkek kardeşi Anárion ile birlikte adayı terk etmeyi başarmış ve sürgündeki Númenorluların Orta-Dünya'da kurduğu krallıkların temelinin atılmasında etkin rol oynamıştır; Minas Ithil'in lordu; Sauron'un parmağını kesip Hüküm Yüzüğü'nü ele geçirdi; Anduin Nehri'nin sularını aşmaya çalışırken Orklar tarafından öldürüldüğü sırada Tek Yüzük parmağından kayıp gitmiş ve uzun süreliğine kaybolmuştur. 6, 8, 21, 362, 445-461, 463-465, 493, 498, 504-508, 603, 621, 659, 663

**Isilmë* Tar-Elendil'in kızı, Silmarien'in kız kardeşi. 92, 126, 289

**Isilmo* Tar-Súrion'un oğlu; Tar-Minastir'in babası. 369, 377

Istari Üçüncü Çağ'da Sauron'a karşı verilecek mücadeleye zemin hazırlamak üzere Aman'dan gönderilen Maiar; Sindarin dilinde karşılığı *Ithryn* (Bakınız: *Ithryn Luin*). 10, 24-25, 394, 423, 629, 632-633, 635-641, 651. Tercümesi *Büyücüler* 629, 632, 635-637, 639-64, 650. Bakınız: *Heren Istarion.*

**İşgalciler* Bakınız: *Doğulular*, *Brodda.*

Ithil Taşı Minas Ithil'deki *palantír*. 460, 508, 514, 654, 656, 658, 660, 662, 663, 665-666, 669, 674

**Ithilbor* Nandorin Elfi, Saeros'un babası. 129, 135

Ithilien Gondor'un Anduin Nehri'nin doğusunda kalan bir bölgesi; geçmişte Isildur'un şahsi mülkü kabul edilir ve Minas Ithil'den yönetilirdi. 252, 474, 478, 480-481, 483, 508, 510, 519-520, 622, 656. *Kuzey Ithilien* 482; *Güney Ithilien* 478

**Ithryn Luin* Orta-Dünya'nın doğu bölgelerine doğru yola çıkan ve kendilerinden bir daha hiç haber alınamayan iki Istari. 632, 640. Tekil yazılışı *ithron* 629, 637. sözlük karşılığı *Mavi Büyücüler* 632, 637, 640. Bakınız: *Alatar*, *Pallando*.
Ivanneth Yılın dokuzuncu ayının Sindarin dilindeki ismi. 446, 459. Bakınız: *Yavanniē*.
Ivrin Ered Wethrin'in altında, aynı zamanda Narog Nehri'nin kaynağını teşkil eden göl ve yanı başındaki çağlayan. 15, 63-65, 91, 177, 254

Kadersizliğin Efendisi Bakınız: *Turambar*.
Kadim Çocuklar Bakınız: *Ilúvatar'ın Çocukları*.
Kadim Kral Bakınız: *Manwē*. (Morgoth da bu unvanı sahiplenmeye kalkmıştır, 112, 643.)
Kamp Savaşı Gondor Kralı Eärnil II'nin Üçüncü Çağ'ın 1944. yılında Arabasürücülerine karşı Ithilien'de kazandığı zafer. 483
**Kara Doğulu* Bakınız: *Khamûl*.
Kara Kapı Bakınız: *Morannon*.
Kara Kılıç, Karakılıç Bakınız: *Gurthang*, *Mormegil*.
**Kara Kral* Bakınız: *Morgoth*.
Kara Kumandan Bakınız: *Nazgûl Lordu*.
Kara Salgın Bakınız: *Büyük Salgın*.
Kara Süvariler Bakınız: *Nazgûl*.
Karanlık Elfler Bakınız: *Avari*.
Karanlık Güç Bakınız: *Sauron*.
Karanlık Yıllar İkinci Çağ'da Sauron'un hükümranlığına sahne olan dönem. 20, 603
Karanlıklar Lordu Morgoth 385, 548, 553; Sauron 346
Karçayı Ak Dağlar'ın orta kesimlerindeki Çıplakboynuz doruğundan başlayıp aşağıdaki Tapanvadi'ye doğru süzülen ve Edoras'ın yakınından geçen ırmak. 598
Kartallar Crissaegrim'dekiler 72, 92, 279. Númenor'dakiler 279 (Ayrıca bakınız: *Manwē'nin Şahitleri*). Bu söz, Gandalf'ı Orthanc'tan kurtaran Gwaihir'e atfen de kullanılır. 553
**Khamûl* Şefleri Cadı-Kral'dan sonra kıdem bakımından ikinci sırada gelen Nazgûl; Üçüncü Çağ 2951 yılında yeniden ele geçirilmesinin ardından Dol Guldur'u mesken tutmuştur. 8, 551-552, 562, 569, 576. Lakapları: *Doğunun Gölgesi* 551, *Kara Doğulu* 576
Khand Mordor'un güneydoğusunda ülke. 476, 478
Khazad-dûm Cücelerin Moria'ya verdiği isim. 391-392, 394-397, 462

Khîm Bodur Cüce Mîm'in oğullarından biri; Andróg tarafından öldürüldü. 172

Kızıl Göz Sauron'un amblemi; ona bağlı kuvvetler zırh, silah, flama ve sancaklarında bu sembolü taşırdı. 464

Kızıl Ok Minas Tirith'in yardım çağrısının sembolü olarak Gondor'dan Rohan'a gönderilen "savaş oku". 595

Kızıl Yüzük Bakınız: *Narya*.

Kireçışığı Fangorn Ormanı'ndan başlayıp Anduin'e doğru akan ve böylelikle Rohan'ın en kuzey sınırını teşkil eden nehir. {İsminin (*Limlight*) kafa karıştırıcı kökenleri ve diğer yazılış şekilleriyle (*Limlaith*, *Limlich*, *Limliht*, *Limlint*) ilgili bakınız: 516- 518.} 431-432, 462, 484, 490-491, 500, 512-513, 516, 518, 560, 564

**kirinki* Númenor'a özgü, kızıl tüyleri olan küçük kuş türü. 284

Kolcular Kuzey Krallığı'nın varlığının sona ermesinin ardından kuzey topraklarında gizlice ortaya çıkan ve Eriador bölgesini dış tehditlere karşı korumayı kendisine görev edinen Dúnedain. 556, 566-567, 647

Konsey Bu tabir, kitabın farklı noktalarında farklı olgulara atıfta bulunmak için kullanılır: *Asa Konseyi* (Númenor'da kralın önderliğinde bir araya gelen konsey, bununla ilgili özellikle 352-353. sayfalara bakınız) 266, 343, 347, 352-353, 355, 364, 399, 495; Üçüncü Çağ süresince Arifler arasında düzenlenen ve metnin akışı içinde pek çok noktada okurun karşısına çıkan toplantılar içinse, bakınız: *Ak Divan*.

Korunaklı Diyar Bakınız: *Doriath*.

Korunaklı Ovalar Bakınız: *Talath Dirnen*.

Koşturan Su Bakınız: *Celduin*.

Kral Toprakları (i) Rohan'daki 598-599. (ii) Númenor'da *Kraldiyarı* diye adlandırılan bölge için, bakınız: *Arandor*.

Kral Varisi (Númenor'da) 292, 295-297, 300, 306, 308, 316. 324, 332, 350-352, 357-358, 361, 364-365

Kral Vekili (Rohan'da). 602

**Kraliyet Yolu* Bakınız: *Yollar*.

Krallar Kitabı Gondor arşivlerinde saklanan yıllıklardan yalnızca biri. 508, 653

Kralların Adası Bakınız: *Númenor*.

Kuğualayı Bakınız: *Nîn-in-Eilph*.

Kule Tepeleri Bakınız: *Emyn Beraid*.

Kurt Carcharoth, Angband'ın Kurdu. 185, 197

**Kurt Halkı* Dor-Lómin'i işgal eden Doğululara verilen isim. 185

**Kurtadamlar* Bakınız: *Gaurwaith*.

Kuru Nehir Bir zamanlar kaynağını Çember Dağları'ndan alıp Sirion'a dökülen nehrin artık kurumuş olan yatağı; Gondolin'in girişini teşkil etmektedir. 74-75

**Kutsal Dağ* Bakınız: *Meneltarma.* (*Silmarillion*'da bahsi geçen Kutsal Dağ'ın adı Taniquetil'dir.)

Kutsanmış Diyar Bakınız: *Aman.*

Kuytuorman Dumanlı Dağlar'ın doğusunda büyük orman, önceki isimleri *Eryn Galen, Koca Yeşilorman.* 406-407, 409, 424-427, 431, 462, 464, 472-473, 474-475, 484-485, 487-488, 496, 502-503, 508, 510, 512, 549, 560, 651. Bakınız: *Taur-nu-Fuin, Taur-e-Ndaedelos, Eryn Lasgalen*; *Kuytuorman Dağları.*

Kuytuorman Dağları 462. Bakınız: *Emyn Duir, Emyn-nu-Fuin.*

**Kuzey Burnu* Númenor Adası'nın kuzeye bakan burnu Forostar'ın en uç noktası. 280

**Kuzey Diyarı* (*Númenor*'daki) Bakınız: *Forostar.*

Kuzey Düzlükleri Orta-Dünya'nın en kuzeyinde, iklimi son derece soğuk bölge (*Forodwaith* de denir, kitabımızın Giriş kısmında sayfa 27'ye bakınız). 403

Kuzey-Güney Yolu Bakınız: *Yollar.*

Kuzey Krallığı Bakınız: *Arnor.*

Kuzey Yaylalar Eriador'da, Shire'ın kuzeyinde kalan kesimde tepeler, Fornost buraya kurulmuştur. 360

Kuzeyin Özgür İnsanları Bakınız: *Kuzeyliler.*

Kuzeyliler Rhovanion bölgesinin atlıları, Gondor'a müttefik olan bu halkın Edain ile çok eski dönemlerden kalma akrabalık bağları vardır; Éothéod toplumu onların soyunun devamıdır. 472-473, 476, 508, 606; Rohirrim'e atıfta bulunmak için bu ismin kullanılışı 605. *Kuzeyin Özgür İnsanları* 429

Küçük Ahali Bakınız: *Hobbitler.*

Kütük Shire'da köy, Batak'ın kuzey ucunda yer alır. 576

**Labadal* Çocukluk yıllarında Túrin'in Sador'a taktığı lakap; tercümesi *Kısaayak.* 100, 102-103, 108, 119, 121-122, 180

Ladros Noldorin Kralları tarafından Bëor Halkı'na bahşedilmiş olan, Dorthonion'un kuzeydoğusundaki topraklar. 117

**lairelossë* "Yaz mevsiminde karbeyaz", Eressëalı Eldar tarafından Númenor'a getirilen, her dem taze kalıp hiç yaprak dökmeyen cinsten hoş kokulu bir ağaç. 281

Lalaith "Kahkaha", Húrin'in kızı Urwen'in herkesçe benimsenen lakabı, esin

kaynağı Húrin'in evinin yakınından geçen derenin şırıltısıdır. 97-100, 102-103, 115, 251, 266. Bakınız: *Nen Lalaith.*

Lamedon Ciril ve Ringló Nehirleri'nin Ered Nimrais'in güney yamaçlarının hemen aşağısından geçen kuzey kesimlerine verilen ad. 519

Lammoth Drengist Halici'nin kuzeyinde bölge, Ered Lómin ile Büyük Deniz arasında kalır. 42, 88-89

**Langflood* "Uzun Nehir", Éothéod toplumu arasında Anduin Irmağı'na verilen isim. 484

Langstrand Bakınız: *Anfalas.*

**Langwell* "Langflood'un Kaynağı", Éothéod halkı Greylin Nehri ile birleştiği noktadan aşağısına *Langflood* (Anduin) adını verdiği bu ırmağın yeraltından ilk çıktığı yer olan Dumanlı Dağlar'ın kuzey kesimlerinden kesişme noktasına kadarki bölümüne bu ismi yakıştırmıştı. 484

**lár* Beş kilometreye tekabül eden mesafe ölçüsü. 459, 468

**Larnach* Teiglin'in güneyinde yaşayan Ormancılardan biri. 149, 153. *Larnach'ın kızı* 153

Laurelin "Altının Şarkısı", Valinor'daki İki Ağaç arasında diğerine nazaran daha genç olanı. 84, 283, 383. Öteki isimleri *Güneş Ağacı* 84, *Valinor'un Altın Ağacı* 283

Laurelindórinan "Altının Şarkı Söylediği Vadi", bakınız: *Lórien (2).*

Laurenandë Bakınız: *Lórien (2).*

**laurinquë* Númenor'un Hyarrostar bölgesine özgü, sarı renkte çiçekler açan ağaç türü. 217

Lebennin "Beş Nehir" (burada kastedilen ırmaklar Erui, Sirith, Celos, Serni ve Gilrain'dir), Ered Nimrais ile Ethir Anduin arasında kalan toprakların genel adı; Gondor'un "vefalı vasalları"ndan biri. 404, 515

Lefnui Ered Nimrais'in batı ucundan başlayıp denize doğru yoluna devam eden nehir. (İsminin anlamı "beş" olup, doğudan batıya doğru sırasıyla Erui, Sirith, Serni ve Morthond'dan sonra, Gondor topraklarından geçip de Anduin Nehri'ne veya Belfalas Körfezi'ne dökülen beşinci ırmaktır.) 435, 622-623

Legolas Kuytuorman'ın kuzeyinden gelme Sindarin Elfi, Thranduil'in oğlu; Yüzük Kardeşliği'nin dokuz üyesinden biri. 288, 411, 413, 426, 428, 514-515, 597-598, 641

lembas Eldar'ın yolculuklar esnasında kullandığı ekmeğin Sindarin dilindeki ismi. 252, 258, 455.

Léod Éothéod lordu, Genç Eorl'un babası. 486, 494, 496, 509, 511-512

Lhûn Eriador'un batısında, kendisiyle aynı adı taşıyan körfeze dökülen nehir. 398. *Lhûn Körfezi* 359. Sonradan güncellenmiş bir yazım tarzı olan *Lune*

de metin akışı içinde yer yer karşımıza çıkar.

Lhûn Körfezi Bakınız: *Lhûn.*

Limanlar (i) Beleriand kıyılarındaki Brithombar ve Eglarest Limanları: *Círdan'ın Limanları* 55; *Falas Limanları* 412; *Beleriand'ın batısındaki limanlar* 411. (ii) Birinci Çağ'ın sonlarına gelindiğinde Sirion Nehri'nin ağzına kurulu limanlar: *Sirion Limanları* 249-250, 389, 420,

Linaewen "Kuş Gölü", Nevrast'ta sazlıklar ve yer yer bataklıklarla dolu büyük gölet. 44, 651

Lindar "Ozanlar", Teleri halkının kendisine yakıştırdığı isim. 421, 469

Lindon Birinci Çağ'da Ossiriand'a verilen bir başka isim; sonradan bu tabirin anlamı halen Deniz seviyesinin üstünde olup da Mavi Dağlar'ın batısında kalan toprakları ifade edecek şekilde daraltıldı. 95, 282, 292-293, 334, 358, 363, 368, 380, 387, 399-391, 393, 394-395, 398-399, 406-407, 412, 420, 438, 440, 614, 622, 634, 647, 672.

Lindórië On beşinci Andúnië Lordu Eärendur'un kız kardeşi, ileride Tar-Palantir'in annesi olacak Inzilbêth'in annesi. 373

**Lindórinand* Bakınız: *Lórien (2)*

**Lisgardh* Sirion Nehri'nin ağzındaki, kamışlıklarla dolu bölge. 58

**lissuin* Tol Eressëa'da yetişen hoş kokulu çiçek cinsi. 317

Loeg Ningloron "Altın renkli suçiçeklerinin havuzu", Ferah Çayırlar'ın Sindarin dilindeki adı. 461, 463

**Lond Daer* Númenorlularca Eriador'da, Gwathló Nehri'nin ağzına kurulmuş liman ve bünyesindeki tersaneler, Tar-Aldarion inşa ettirdiği bu limana *Vinyalondë* ismini uygun görmüştür 26-27, 361, 399, 433, 435, 437-438-440. Tercümesi *Büyük Liman* 435, 438-440; iki ırmağın (Gwathló ve Isen) arasına kurulmuş olması dolayısıyla *Lond Daer Enedh*, yani "Orta Yerdeki Büyük Liman" da denir. 438, 440

Lorgan Nirnaeth Arnoediad'dan sonra Hithlum'u istila eden Doğuluların Reisi, Tuor'u esaret altına almıştır. 34

Lórien (1) Valinor'da asıl ismi Irmo olup da herkesçe Lórien diye tanınan Vala'nın mekânı olması dolayısıyla onunla aynı adı taşıyan yerleşim yeri. 422, 576

Lórien (2) Galadhrim'in Celebrant ile Anduin Nehirleri arasında yurt edindiği bölge. 20, 380-382, 391, 400-401, 405-408, 409, 411, 413, 420-422, 424, 426-429, 431-432, 442, 446, 448, 455, 461-463, 515, 523, 537-538, 552, 560, 563, 576, 634, 644. Buranın kayıtlara geçirilmiş daha pek çok ismi vardır: Nandorin dilinde *Lórinand* 393-395, 397, 399-400, 420-422, 427 (Quenya dilinde *Laurenandë*, Sindarin lehçesinde *Glornan*, *Nan Laur* 421) "Ozanlar Diyarındaki Vadi" anlamına gelen ve kökleri diğerlerinden

daha eskiye dayanan *Lindórinand* 421; "Altının Şarkı Söylediği Vadi" manası taşıyan *Laurelindórinan* 421; ayrıca bakınız: *Dwimordene, Lothlórien.*
**Lórinand* Bakınız: *Lórien (2).*
Lossarnach Lebennin'in kuzeydoğusunda, Erui Irmağı'nın kaynağı yakınlarında bölge. (Bu ismin "Çiçeklerle Bezeli Arnach" anlamına geldiği belirtilse de, Arnach kelimesi Númenorluların Orta-Dünya'ya gelişinden önceki döneme dayandığından, bu ihtimal gerçekdışı kalıyor.) 469
Loşdere Vadisi Bakınız: *Nanduhirion.*
Lótessë Númenor takvimindeki beşinci ayın Quenya dilindeki ismi, Mayıs ayına denk gelir. 495. Bakınız: *Lothron.*
Lothíriel Dol Amrothlu Imrahil'in kızı; Rohan Kralı Éomer'in karısı ve Adil Elfwine'nin annesi. 469
Lothlórien Lórien isminin önüne "çiçek" anlamına gelen *loth* hecesi eklenmiş versiyonu. 20, 95, 282, 288, 363, 385, 391, 400, 409, 421, 439, 489
Lothron Yılın beşinci ayının Sindarin lehçesindeki ismi. 109. Bakınız: *Lótessë.*
Lúthien Thingol ile Melian'ın kızı, Silmaril Görevi'nin tamamlanması ve Beren'in ölümünden sonra, kaybettiği sevgilisinin kaderini paylaşmak üzere ölümlü olmayı seçmiştir. 97, 132, 141, 267. "Bülbül" anlamına gelen *Tinúviel* adıyla tanınır. 97

Maedhros Fëanor'un oğulları içinde yaşça en büyüğü. 26, 97-98, 127, 250
Maeglin Eöl ile Turgon'un kız kardeşi Aredhel'in oğlu; Gondolin'deki nüfuzu giderek arttı ve nihayet halkına ihanet edip o güne dek gizli kalmayı başarmış olan ülkesinin yerini Morgoth'a ele verdi; şehrin istilaya uğraması sırasında Tuor tarafından öldürüldü. 13, 84, 91, 94
Maiar (Tekil hali *Maia*). Valar'dan daha alt seviyede Ainur. 361, 423, 639-641, 651
**Malantur* Númenorlu, Tar-Elendil'in soyundan gelir. 351
Malduin Teiglin Nehri'nin kollarından biri. 65, 91
**Malgalad* Lórien kralı, Dagorlad Savaşı'nda öldürülmüştür; *Amdír* ile aynı kişi olduğu açıkça anlaşılıyor. 428-429
**malinornë* Sindarin lehçesindeki *mallorn* isminin Quenya dilindeki karşılığı.
mallorn Tol Eressëa'dan Númenor'daki Eldalondë'ye getirilen ve çok sonraları Lothlórien'de de yetiştirilen, altın rengi yapraklara ve yine altın misali parıltılar saçan çiçeklere sahip büyük ağaç. 7, 94-95, 412-422. İsminin Quenya dilindeki karşılığı *malinornë*, bu sözcüğün çoğul hali ise *malinorni* 282
mallos Lebennin'de yetişen altın renkli çiçek. 7, 515
**Mámandil* Ancalimë ile ilk karşılaşmalarında Hallacar'ın kendini tanıtırken

kullandığı takma isim. 353, 355
Mandos Gerçek ismi Námo olmakla beraber Mandos adıyla tanınan Vala'nın Aman'daki mekânı olması dolayısıyla genellikle onunla bir anılan yerleşim yeri. 50-52, 137-138, 265, 384, 639, 644, 653. *Mandos'un Kehaneti* 50-51, 384; *Mandos'un İkinci Kehaneti* 653
Manwë Valar'ın en kıdemlisi ve lideri. 92-93, 112-113, 264-265, 279, 284, 337, 373, 386-387, 637-639, 641-643. *Kadim Kral* da denir. 112, 643. Bakınız: *Manwë'nin Şahitleri*.
**Manwë'nin Şahitleri* Meneltarma'nın doruğunda yaşayan kartallar. 279
Mardil Gondor'un ilk Hükümran Vekilharcı. 506, 518, 521. "Sözünün Eri" *Voronwë* 518 ve *Temiz Yürekli Vekilharç* olarak da tanınır.
**Marhari* Ovalar Savaşı'nda Kuzeylilere komuta etmiş, yine bu savaşta hayatını kaybetmiştir; Marhwini'nin babası. 474, 509-510
**Marhwini* "Atların Dostu", Ovalar Savaşı'nı takiben Anduin Vadileri'ne yerleşen Kuzeylilerin lideri ve Arabasürücülerine karşı Gondor'un müttefiği. 474-477, 509
Matem Bakınız: *Nienor*.
Matem Yılı Nirnaeth Arnoediad'a sahne olan yıl. 31, 118, 127
Mavi Büyücüler Bakınız: *Ithryn Luin*.
Mavi Dağlar Bakınız: *Ered Lindon* ve *Ered Luin*.
Mavi Yüzük Bakınız: *Vilya*.
mearas Rohan'da yetiştirilen at cinsi. 509, 512.
Melian Maia, Doriath Kralı Thingol'ün eşi ve dolayısıyla kraliçe, etrafına büyülü bir kuşak yerleştirmek suretiyle Doriath bölgesini koruma altına almıştır; Lúthien'in annesi, Elrond ile Elros'un büyük-büyükannesi. 106, 124-126, 128, 131-133, 139, 142, 186, 192-196, 205, 252, 258, 260, 267, 390. *Melian Kuşağı* 70-71, 106, 132, 186, 194
Melkor Valar'ın yolundan sapan ve mevcut düzene isyan eden haşmetli Vala, tüm kötülüklerin başlangıcı kabul edilir, başlangıçta genel yetileri bakımından Ainur'un en güçlü ve görkemlisiydi; sonradan Morgoth ismini aldı 6, 50-51, 112, 114, 386, 390-391, 423, 625, 642
Menegroth "Bin Mağara", Doriath'taki Esgaldiun Nehri üzerinde Thingol ile Melian'ın tebaasıyla beraber yaşadığı gizli yerleşim. 124, 127-131, 133, 136, 138-140, 142-143, 152, 159-160, 247, 252, 385, 430
Menel Gökkubbe, yıldızların diyarı. 113, 307
Meneldil Anárion'un oğlu ve Gondor'un üçüncü kralı. 460, 498, 504-505, 520
Meneldur Bakınız: *Tar-Meneldur*.
Meneltarma Númenor Adası'nın tam ortasında, üzerinde Eru Ilúvatar Mabedi

(bakınız: *Eru*) bulunan dağ. (Tuor'un rüyasında gördüğü isimsiz dağ), 278-279, 282, 284, 292, 307-308, 315, 322, 362, 374. Tam çevirisi *Göğe Yükselen Sütun* 278 (yalnızca *Sütun* dendiği de görülür 278). Diğer atıflar: *Kutsal Dağ* 279, *Númenorluların Kutsal Dağı* 307

**Men-i-Naugrim* "Cüce Yolu", Eski Orman Yolu'nun bir diğer ismi. 461-462

Meriadoc Brandybuck Shirelı Hobbit, Yüzük Kardeşliği'nin dokuz üyesinden biri. 622, 627-628

Mering Çayı "Hudut Çizen Nehir", Ered Nimrais'ten aşağı doğru akarak Entsuyu ile birleşir ve böylelikle Rohan ile Gondor arasında doğal sınır teşkil eder; Sindarin lehçesindeki ismi Glanhír. 491, 493-495, 500-501, 518

**Mezarlar Vadisi* Bakınız: *Noirinan.*

Miğfer Rohan'ın dokuzuncu kralı Miğfer Balyozel. 580, 584, 589, 592, 596, 605, 668. Bakınız: *Miğfer Dibi.*

Miğfer Dibi Ered Nimrais'in kuzeybatı ucuna yakın bir noktada derin boğaz, girişine Borukent kuruludur (Bakınız: *J.R.R. Tolkien'den Resimler*, 1979, no.26); ismini Üçüncü Çağ'da 2758 yılını 2759'a bağlayan Uzun Kış süresince düşmanlarından korunmak için oraya sığınan Kral Miğfer'den alır. 580, 584, 589, 592, 596, 599, 668

Mîm Bodur Cüce, Amon Rûdh'un içinde bulunan barınağını (*Bar-en-Danwedh*) bir süreliğine sığınak olarak kullanan Túrin komutasındaki haydut çetesi, bu sırlarının Orklara ispiyonlanması sonucu saldırıya uğramıştı; Mîm Nargothrond'da Húrin tarafından öldürülmüştür. 15, 162, 164-177, 251, 253, 256-258, 261

Minalcar Bakınız: *Rómendacil II.*

Minas Anor "Güneş Kulesi", sonradan *Minas Tirith* olarak adlandırılmıştır; Mindolluin Dağı'nın eteklerine Anárion tarafından kurulmuş şehir. 514. Bakınız: *Anor Taşı.*

Minas Ithil "Ay Kulesi", sonradan *Minas Morgul* olarak adlandırılmıştır; Ephel Dúath sırtlarından biri üzerine Isildur tarafından inşa ettirilmiş şehir. 460, 508, 514, 654-655, 660, 669. Bakınız: *Ithil Taşı.*

Minas Morgul "Büyü Kulesi", Minas Ithil'e Yüzüktayfları tarafından ele geçirilişi sonrası takılan isim. 483, 521, 575. Bakınız: *Morgul Lordu.*

Minas Tirith (1) "Gözlem Kulesi", Finrod Felagund tarafından Tol Sirion'un tepesine kurulmuştur. 22. *Kral Finrod'un Kulesi* diye de anılır. 91

Minas Tirith (2) Minas Anor'a sonradan takılan isim. 424, 480-482, 484, 487, 493-494, 508, 512-513, 515-516, 520, 523, 533, 535, 576, 595, 601, 603-607, 621, 653-656, 659-660, 670-671. Bakınız: *Mundburg.*

Minastir Bakınız: *Tar-Minastir.*

Minhiriath "İki Nehir Arası", Eriador'un Baranduin ile Gwathló Nehirleri

arasında kalan bölgesi. 433-435, 437, 439, 555
**Minohtar* Kral Ondoher'in yeğeni; Üçüncü Çağ 1944 yılında Arabasürücülerine karşı verilen savaş sırasında Ithilien'de öldürüldü. 479-480, 482
Min-Rimmon "Kayalık Zirve", Gondor'un Ered Nimrais üzerine kurulu beşinci işaret ateşi. 493, 513
Mírdain Bakınız: *Gwaith-i-Mírdain.*
Míriel Bakınız: *Tar-Míriel.*
miruvor Eldar'ın kullandığı, direnç artırıcı bir tür içecek. 466
Mitheithel Eriador'da nehir, Ettendales boyunca devam edip nihayet Bruinen Nehri (Gürüldeyen Su) ile birleşir. 433, 436-437. Tercümesi *Buzlupınar* 433
Mithlond Lhûn Körfezi'nde Círdan tarafından yönetilen Eldar limanlarının genel adı. 287, 293, 315, 334, 345. Tercümesi *Gri Limanlar* 8, 398, 412, 421, 458, 630-631, 636, 650
Mithrandir Gandalf'ın Orta-Dünya Elfleri arasında tanındığı isim. 404, 554, 565, 573, 633, 636-637, 641, 645, 649. Tercümeleri *Gri Seyyah* 633, 636 ve *Gri Gezgin* 570, 645; *Gri Elçi* tanımı da kullanılır. 632
**Mithrellas* Lórienli Elf, Moria'nın düşmesi sonrası kıyıya doğru yaptığı yolculukta Nimrodel'e eşlik edenlerden biri; Númenorlu Imrazôr ile evlenip onun yanında kalmıştır; Dol Amroth'un ilk lordu Galador'un annesi. 413-414, 516
mithril "Moria Gümüşü" olarak bilinen ve geçmişte Númenor'da da rastlanan değerli maden. 371, 466
Mithrim Hithlum'un doğusunda yer alan büyük göl ve civarındaki toprakların yanı sıra, o yöreyi Dor-Lómin'den ayıran daha batıdaki sıradağlara verilen isim. 31, 36-37, 45, 94, 114
**Mittalmar* Númenor'un orta kesimleri, tercümesi *Orta Diyar*. 278, 280, 282, 364
Morannon Mordor'un (bölgenin kuzeyine bakan) ana girişi. 479-480, 483, 510-511. Tam çevirisi *Kara Kapı* 601; *Mordor Kapıları* olarak da adlandırılır 461, 478-479; bakınız: *Diş Kuleleri.*
Mordor Ephel Dúath'ın doğusunda, Sauron'un doğrudan ve mutlak kontrolü altında ülke. 393, 399, 406, 408, 424, 429-430, 460-461, 463-464, 476, 478-479, 485, 523, 537, 549, 554, 558, 564, 599, 622, 646, 659, 663
**Mordor Kapıları* Bakınız: *Morannon.*
Morgai "Kara Çit", Ephel Dúath'ın iç kısmında ondan çok daha alçak bir seviyede uzanan ve derin bir boğazla ondan ayrılan sırt; Mordor'u çevreleyen sıradağlara paralel ikinci bir dağ dizisi. 463
Morgoth Melkor'un sonradan aldığı isim 6, 32-34, 46, 51, 58-59, 63-64, 68-

69, 71, 73, 88-89, 92, 97-98, 110-113, 115, 123-126, 130, 132, 136-137, 152, 183, 190-192, 201, 203, 214-215, 231, 245, 247, 261, 263-264, 267, 269, 271-273, 335, 337, 360, 381, 384, 387, 391, 393, 411, 418, 422, 473, 613, 623, 625, 642, 646, 647. Diğer lakapları: *Kara Kral* 101, *Karanlıkların Efendisi* 132, *Düşman* 50, 64, 66, 73, 92, 100, 105, 11, 259, 271-272, 422, 483, 583, 585, 590, 646, 651, *Bauglir* 111; Drúedain tarafındansa *Büyük Karanlık Güç* olarak adlandırılır. 623

Morgul Lordu Bakınız: *Nazgûl Lordu*, *Minas Morgul*.

Moria "Karanlık Boşluk", Durin'in kavmine mensup Cücelerin Dumanlı Dağlar'ın derinliklerinde inşa ettiği devasa malikaneler ve madenler. 22, 391-393, 397, 399, 401, 406-409, 413, 421, 423, 428, 433, 448, 455, 466, 522, 527, 532-533, 560, 562-563, 576-577, 652. Bakınız: *Khazad-dûm*.

Mormegil Nargothrond birliklerinin başkomutanı olduğu dönemde kılıcının (bakınız: *Gurthang*) görüntüsünden dolayı Túrin'e yakıştırılan lakap; izleyen süreçte Brethil'de aynı kılıcı kullanmaya devam etmiştir. 188-191, 239, 263, 273. Tam tercümesi *Karakılıç* (*Kara Kılıç* şeklinde ayrıştırılarak da yazılır) 65, 69, 182, 190-191, 215, 220, 225, 232-233, 237, 242, 246; bu kelimenin Kara Kılıç'ın kendisine atfen kullanılışı 229-230

Morthond "Kara Kök", kaynağını Edoras'ın güneyindeki dağların derinliklerinde bulunan karanlık bir vadiden alan nehir; sadece birbirinden yüksek iki dağın arasından aktığı için değil, bir ucu Ölülerin Kapısı'na çıkan yol onun üzerinden geçtiği ve yaşayan tüm canlılar o civardan uzak durduğu için de **Mornan* diye adlandırılır. 411-412, 425

Morwen (1) Baragund'un (Beren'in babası Barahir'in yeğeni) kızı, Húrin'in karısı ve Túrin ile Nienor'un annesi. 96-97, 99-100, 103-110, 112, 114-120, 123-126, 129, 131-132, 134, 136, 177-180, 182-184, 186, 191-198, 200, 205, 236, 246, 250, 263, 273, 317, 361, 364. Bakınız: *Eledhwen*, *Dor-Lómin Leydisi* (dizinde *Dor-Lómin* başlığı altında).

Morwen (2) Lossarnachlı diye anılır. Gondorlu leydi, Prens Imrahil ile akrabalığı vardır; Rohan Kralı Thengel'in karısı. 469

Mundburg "Koruyucu Hisar", Minas Tirith'e Rohan'da verilen isim. 487, 499

Mücevher Savaşları Silmarilleri geri almak amacıyla Noldor tarafından girişilen ve Beleriand'ı kasıp kavuran savaşlar dizisi. 626

Námo Yaşadığı yerden ötürü çoğunlukla Mandos şeklinde adlandırılan Vala. 644. Bakınız: *Fëanturi*, *Nurufantur*.

Nandor Teleri Elfleri içinde Cuiviénen'den başlatılan Büyük Yolculuğu katılmayı ve Dumanlı Dağlar'ın ötesindeki topraklara göç etmeyi reddedenlere verilen isim, ama çok daha sonraları bunların bir kısmı Denethor ön-

derliğinde Mavi Dağlar'ı aşacak ve Ossiriand'a yerleşecektir (*Yeşil Elfler*); Dumanlı Dağlar'ın doğusunda ikamet eden Elfler hakkında detaylı bilgi için bakınız: *Silvan Elfleri*. 20, 361, 401, 408-409, 411, 424, 426-431, 442, 447, 461. Sıfat hali *Nandorin* 380, 390, 393, 400, 421-422, 427

Nanduhirion Aynagöl yakınlarında, Dumanlı Dağlar'ın Moria'nın Büyük Kapıları'na açılan sırtları arasında dar boğaz; tam çevirisi *Loşdere Vadisi* 522, 533; bakınız: *Azanulbizar*.

**Nan Laur* Bakınız: *Lórien (2)*.

Nan-tathren "Söğüt Vadisi", Narog Nehri'nin Sirion'a katıldığı bölgededir. 56, 59-60. Sözlük karşılığı *Söğütler Diyarı* 60-61

Narbeleth Yılın onuncu ayına Sindarin dilinde verilen isim. 446, 459. Bakınız: *Narquelië*

Nardol "Başı ateşli", Gondor'un Ered Nimrais boyunca uzanan işaret ateşlerinden üçüncüsü. 513, 520

Nargothrond "Narog Nehri üzerindeki büyük yeraltı kalesi", Finrod Felagund tarafından kurulmuş, Glaurung tarafından yok edilmiştir; aynı zamanda, Narog Nehri'nin doğusuna ve batısına doğru uzanan toprakların genel adı. 6, 15, 45, 58, 65, 66, 69, 71-72, 88-89, 91, 146, 155-156, 170, 177, 183, 186, 188, 191, 194, 197-198, 200, 202, 204, 212-213, 215-218, 220, 230-231, 245-246, 249-250, 253-255, 259-263, 267, 270-274, 317, 380, 392, 425. Bakınız: *Narog*

Narmacil I Gondor'un on yedinci kralı. 478

Narmacil II Gondor'un yirmi dokuzuncu kralı, Ovalar Savaşı'nda öldürülmüştür. 473-474, 477-478, 510

Narog Batı Beleriand bölgesindeki en büyük nehir, Ered Wethrin'in aşağısındaki Ivrin'den doğan suları Nan-tathren'de Sirion'a karışır. 60, 89, 91, 130, 168, 197-200, 202, 204, 217, 253-254, 274. *Narog'un Kaynağı* 63; *Narog Vadisi* 177; *Narog halkı* 197; *Narog'un Efendisi* 259

Narquelië "Güneşin solması", Númenor Takvimi'ne göre yılın onuncu ayının Quenya dilindeki ismi, Ekim ayına denk gelir. 63. Bakınız: *Narbeleth*

Narsil Elendil'in Sauron'la teke tek mücadele ederken kırılan kılıcı; kırık parçaları Aragorn'un kullanımı için yeniden dövülerek bir araya getirilmiş ve ortaya çıkan yeni kılıca Andúril denmiştir. 448, 453, 464

Narvi Khazad-dûmlu Cüce, Moria'nın Batı Kapısı'nı inşa eden odur, Eregionlu Celebrimbor'un yakın dostu. 392

Narya Elflere verilmiş Üç Yüzük'ten biri, önceleri Círdan, sonrasında ise Mithrandir tarafından giyilmiştir. 395, 424, 632, 634. *Ateş Yüzüğü* de denir 395, 650; *Kızıl Yüzük* 395, 399, 424, 632, 636; *Üçüncü Yüzük* 632

Nazgûl İnsanlara verilmiş Dokuz Yüzük'ün köleleri ve Sauron'un en başta

gelen hizmetkarları. 483, 508, 551-556, 560-562, 564-565, 575-577. *Yüzüktayfları* 8, 464, 550-551, 553, 558-559, 561-561, 566, 575; *(Kara) Süvariler* 549, 554, 556, 558, 562, 564-566, 568-569, 576, 578; *Dokuzlar* 396, 552, 556, 564-566. Bakınız: *Nazgûl Lordu.*

Nazgûl Lordu 483, 554-556. Diğer lakapları: *Kara Kumandan* 576, 578, *Morgul Lordu* 551-556, 577, *Cadı-Kral* 8, 511, 559, 561, 565, 568-569, 576, 578

Neithan "Haksızlığa Uğramış", Túrin'in haydutlar arasında geçirdiği süre zarfında kendisine yakıştırdığı isim. 146, 149-150, 153, 157, 159, 251

**Nellas* Doriathlı Elf kadını, Túrin'in çocukluk arkadaşı; Túrin'in Thingol huzurunda yargılanması sırasında Saeros'un savlarının aksine tanıklık etmiştir. 128, 140-142, 162

Nen Girith "Titreten Şelale", asıl adı *Dimrost* olan, Brethil Ormanı'ndaki Celebros çağlayanına sonradan uygun görülen isim. 209, 214, 221, 225, 230-232, 237-238, 240, 244 248, 254

**Nen Lalaith* Ered Wethrin'deki Amon Darthir'in diplerinden fışkırıp Húrin'in Dor-Lómin'deki evinin önünden geçen dere. 98-99, 115. Bakınız: *Lalaith.*

Nénimë Númenor takviminde yılın ikinci ayının Quenya dilindeki ismi, Şubat ayına denk gelir. 460. Bakınız: *Nínui.*

Nenning Batı Beleriand'da nehir, denize döküldüğü noktada Eglarest Limanı kuruludur. 91

Nenuial Shire'ın kuzeyindeki Evendim Tepeleri'nin (**Emyn Uial*) kolları arasında yer alan "Alacakaranlık Gölü", Númenorlular tarafından Orta-Dünya'da kurulmuş en eski yönetim merkezi Annúminas buraya yakın bir konumdaydı. 390-391. Çevirisi *Evendim* 360, 390

Nenya Elflere verilmiş Üç Yüzük'ten biri, Galadriel onu devamlı parmağında taşıyordu. 395, 423. *Beyaz Yüzük* diye de adlandırılır. 395, 552

**Nerwen* Annesinin Galadriel'e taktığı isim. 383, 385, 441

**nessamelda* Eressëalı Eldar tarafından Númenor'a getirilmiş, her dem yeşil ve taze kalıp hiç yaprak dökmeyen hoş kokulu ağaç cinsi. (Bu isim muhtemelen Valier'den birine ithafen "Nessa'nın gözdesi" anlamı taşımaktadır; *vardarianna, yavannamírë.*) 281

Nevrast Turgon'un Gondolin'e doğru yola çıkmadan önce yaşadığı, Dor-Lómin'in güneybatısında bölge. 43-45, 53, 56, 58-59, 78, 83, 87, 89-90, 115, 253, 651

**Nibin-noeg, Nibin-nogrim* Bodur Cüceler. 253. *Bar-en-Nibin-noeg* 170; *Nibin-noeg Kırsalı* 253. Bakınız: *Noegyth Nibin.*

Nienna Valier'den (Valar Kraliçeleri) biri, merhametin ve matemin leydisi olarak tanınır. 639

Nienor Húrin ile Morwen'in kızı, Túrin'in kız kardeşi; Nargothrond'da Glaurung'un büyüsünün etkisi altına girerek hafızasını yitirmiş ve Brethil'de bulunduğu sırada Túrin tarafından kendisine *Níniel* ismi yakıştırılarak gerçeğin farkında olmaksızın öz kardeşi Túrin ile evlenmiştir. 123, 126, 129, 131, 180, 182, 186, 191, 193, 195-196, 198, 200-207, 235-236, 239, 243, 246-247, 254. Çevirisi *Matem* 31, 118, 123, 127, 195

Nimloth (1) "Beyaz Çiçekler Açan", Númenor'un simgesel ağacı. 441. *Beyaz Ağaç* 374

Nimloth (2) Thingol'ün Varisi Dior ile evlenen Doriathlı Elf; Elwing'in annesi. 441

Nimrodel (1) "Beyaz Mağaranın Hanımı", Lórienli Elf, Amroth'un sevgilisi, güneye gidip Ered Nimrais'te kaybolana dek Nimrodel şelalesi yakınlarında yaşamıştır. 20, 400-405, 410-411, 413, 424, 427, 433, 516

Nimrodel (2) Kaynağını dağların doruklarından alıp son sürat aşağı inerek Celebrant (Gümüşdamar) ile birleşen akıntı, ismini yanı başında yaşamış olan Nimrodel adlı Elf kızından alır. 400, 410, 560

**Nindamos* Númenor'un güney sahillerinde yaşayan ve balıkçılıkla geçinen yöre ahalisinin başlıca yerleşim yeri, Siril Irmağı'nın denize döküldüğü yere kurulmuştur. 283

Níniel "Gözyaşına boğulan kız", Túrin'in öz kardeşi olduğunu bilmeksizin *Nienor*'a verdiği isim. 208-216, 220-221, 223, 225-226, 231-236, 238-244, 248-249

**Nîn-in-Eilph* "Kuğuların Sulakları", daha yukarıda kalan kısmına *Glanduin* adı verilen nehrin geniş bataklıklarla çevrili aşağı kesimlerine takılan isim. 438-439. Çevirisi *Kuğualayı* 433, 438-439

Nínui Yılın ikinci ayının Sindarin dilindeki ismi. 460. Bakınız: *Nénimë*.

Nirnaeth Arnoediad "Sayısız Gözyaşı" Savaşı, *Silmarillion*'un 20. bölümünde ayrıntılı olarak tarif edilmiştir; sadece *Nirnaeth* şeklinde nitelendiği de görülür. 31, 87, 89-90, 93, 97, 110, 218, 248, 250-251, 265, 412

**Nísimaldar* Númenor'un batısında yer alan Eldalondë Limanı çevresindeki topraklar; çevirisi metin içinde Mis Kokulu Ağaçlar olarak verilmiştir. 281

**Nísinen* Númenor'un batısında bulunan Nunduinë Nehri içinde gölet. 282

Noegyth Nibin Bodur Cüceler. 253. Bakınız: *Nibin-noeg*.

Nogothrim Cüceler. 519. (Ayrıntılı bilgi için *Silmarillion*'un Ek kısmındaki *naug* başlığını inceleyiniz.)

Nogrod Cücelerin Mavi Dağlar'daki iki ana yerleşkesinden biri. 126, 391, 421

**Noirinan* Meneltarma'nın güney eteklerindeki bu vadinin üst yamaçlarında Númenor Kralları ile Kraliçelerine ait kaya mezarları yer alırdı. 279, 282.

Tam çevirisi *Mezarlar Vadisi* 279, 284
Noldor (Tekil hali *Noldo*). *Bilginler* adıyla da tanınırlar 423; Cuiviénen'den başlatılan Büyük Yolculuğa katılan üç ana Eldar kavminden ikincisi, bu grubun tarihçesi *Silmarillion* adlı eserin ana temasını oluşturur. 33, 35-36, 38-39, 44, 46, 49-51, 54, 56-57, 59-61, 73, 76-77, 81, 88-90, 93, 96-97, 155, 265, 274, 285, 319, 382-388, 390, 392-394, 406, 412, 414-415, 422-423, 426-428, 469. *Noldor'un Yüce Kralı* 33; *Noldor Kapısı*, bakınız: *Annon-in-Gelydh*; *Noldor'un Asil Lehçesi* için bakınız: Quenya; *Noldor'un Leydisi* için bakınız: Sıfat hali *Noldorin* 88, 391, 407
Noldor Kapısı Bakınız: *Annon-in-Gelydh.*
**Noldor'un Leydisi* Bakınız: *Galadriel.*
**Nólimon* Elros'un oğlu Vardamir'e verilen isim (anlamı için *Silmarillion*'un Ek kısmındaki *gûl* başlığını inceleyiniz). 366-367
**Númellótë* "Batının Çiçeği" = *Inziladûn.* 379
**Númendil* On yedinci Andúnië lordu. 374
Númenor (Quenya dilindeki tam yazılış şekliyle *Númenórë* 18, 335.) "Batı Diyarı", Birinci Çağ'ın sonunda Edain'in kendisine uygun bir yerleşim yeri edinmesi amacıyla Valar tarafından bu halka bahşedilen büyük ada. 1, 3, 5, 16-17, 19-20, 89, 95, 277-317, 319-321, 325-326, 329, 331, 333, 337-338, 341-342, 345-352, 358-364, 366-375, 377-379, 393, 398-399, 406, 412, 424, 429, 432, 434-437, 440-442, 448-449, 455, 458-459, 460, 465-467, 473, 515-517, 519-520, 621, 626, 633, 641, 643, 646-647, 649, 654, 656, 664, 672. Diğer lakapları: *Büyük Ada* 626, *Kralların Adası* 335, *Batının Adası* 307, *Bahşedilen Diyar* 277, 281, 337, *Yıldızın Ülkesi* 499; ayrıca bakınız: *Akallabêth*, *Elenna·nórë*, *Yôzâyan*. *Númenor'un Çöküşü*'ne değinilen sayfaların listesi bu dizinde ayrı bir başlık altında verilmiştir.
Númenorlular Númenorlu İnsanlar. (Bu başlık altında verilmiş olan referans listesinde *Númenorlu* tabirinin sıfat olarak kullanıldığı sayfalar da mevcuttur.) 278, 284, 286, 287, 294-295, 299, 319, 359-361, 377-378, 398-399, 422, 435, 439, 458-459, 468, 623 *İnsan Krallar* 48, 430; *Denizin Halkı* 286; ayrıca bakınız: *Dúnedain*. Númenor'da geçerli olan dil ve konuşma tarzı için bakınız: *Adûnaic.*
**Númerrámar* "Batının Kanatları", Aldarion'un Orta-Dünya kıyılarına başarıyla sonuçlanan ilk yolculuğunu düzenlerken bindiği, kaptanlığını Amiral Vëantur'un yaptığı gemi. 292-293
**Nunduinë* Númenor'un batısında nehir, Eldalondë'nin bulunduğu noktada denize dökülür. 282
**Núneth* Erendis'in annesi. 306-307, 311, 318, 320, 324-325, 332
Núrnen "Hüzünlü Su", Mordor'un güneyinde içdeniz. 646

**Nurufantur* Fëanturi'den biri; Mandos'un henüz Námo ismiyle anılmaya başlamadığı dönemlerde geçerli olan "gerçek" adı. 644. Bakınız: *Olofantur*.

**Oghor-hai* Drúedain'in Ork dilindeki ismi. 615
Ohtar Isildur'un silahtarı, Narsil'in kırık parçalarını Imladris'e ulaştırmıştır. (*Ohtar* kelimesinin "savaşçı" anlamına gelişiyle ilgili ayrıntılı bilgi için 464. sayfaya bakınız). 448, 451, 454, 463-464
**oiolairë* "Her Daim Yaz", Eressëalı Eldar tarafından Númenor'a getirilen, yeşilliğini devamlı koruyup hiç yaprak dökmeyen ağaç cinsi, Númenor'dan demir alan gemilere âdet gereği yerleştirilen Sağlıcakla Dönüş Dalı bu ağaçtan alınırdı. (*Corollairë*, yani Valinor'daki İki Ağaç'ın üzerinde yükseldiği Yeşil Tümsek, *Coron Oiolairë* diye de anılırdı: *Silmarillion*'un Ek bölümünde *coron* başlığı altında verilen bilgileri inceleyiniz). 299, 315-316, 322, 345.
Oiolossë "Üzerinden Kar Hiç Eksik Olmayan", Aman'da dağ, zirvesinde Manwë ikamet eder. 93. Bakınız: *Amon Uilos*, *Taniquetil*.
**Olofantur* *Fëanturi*'den biri; Lórien'in Irmo ismiyle tanınmadan önceki "gerçek" adı. 644. Bakınız: *Nurufantur*.
Olórin Gandalf'ın Valinor'da geçerli olan ismi. 415-416, 537, 438-639, 641-646, 649, 651, 653
Olwë Aman kıyılarındaki Alqualondë'de yaşayan Teleri'nin kralı. 382, 386, 388
Ondoher Gondor'un otuz birinci kralı, Üçüncü Çağ 1944 senesinde Arabasürücülerine karşı verilen savaşta öldürülmüştür. 477-483
**Ondosto* Númenor'un Forostar (Kuzey Diyarı) bölgesinde mıntıka, muhtemelen o yöreye has taşocaklarıyla bağlantılı bir isimdir (Quenya dilinde *ondo* sözcüğü "taş" manasına gelir). 285
**Onodló* Entsuyu Nehri'nin Sindarin dilindeki ismi. 500, 518
Onodrim Sindarin dilinde Entlere verilen isim. 518-519. Bakınız: *Enyd*.
**Orchaldor* Númenorlu, Tar-Aldarion'un kız kardeşi Ailinel'in kocası; Soronto'nun babası. 290
Orfalch Echor Çember Dağları'nı yarıp Gondolin'e girişi mümkün kılan büyük boğaz; sadece *Orfalch* diye de anılır. 79, 84
Orklar *Muhtelif yerlerde*; özellikle 617-618 numaralı sayfalara bakınız.
**Orleg* Túrin'in reisliğini yaptığı haydut çetesinin üyelerinden biri, Nargothrond'a gidiş yolunda Orklar tarafından öldürüldü. 155-156
Orman Adamları (i) Teiglin'in güneyindeki ormanlık alanda yaşayan ve Gaurwaith tarafından devamlı olarak huzursuz edilen ahali. 147, 252.
**Orman Boğazı* Kuytuorman'ın Doğu Girintisi'nin meydana getirdiği açıklık

sebebiyle bir "bel" görünümü edinen kesimi. 477, 510
Orman Kaçkınları Bakınız: *Drúedain.*
Orman Nehri Ered Mithrin'den başlayıp Kuytuorman'ın kuzeyi boyunca ilerleyip nihayet Uzun Göl'e dökülen ırmak. 484
Orman Yolu Bakınız: *Yollar.*
Ormanların Vahşisi Brethilli İnsan topluluğunun içine ilk girdiği sıralar Túrin'in kendisine yakıştırdığı lakap. 187
Ormansaray Shire'da köy, Ormanlık Uç adı verilen yamaçların dibinde yer alır. 576
Orodreth Finarfin'in ikinci oğlu; Finrod Felagund'un ölümü sonrası Nargothrond Kralı oldu; Finduilas'ın babası. 91, 188, 253, 259, 265, 270-272, 274, 425.
Orodruin Mordor'daki "Kızgın Alevler Dağı", Sauron Hüküm Yüzüğü'nü burada yaratmıştır. 460, 465
Oromë Haşmetli Valar'dan biri, *Ormanların Efendisi* de denir. 306, 313
Oromet Númenor Adası'nın batısındaki Andúniē yakınlarında tepe, zirvesinde Tar-Minastir'in inşa ettirdiği kule yükselir. 370
**Oropher* Koca Yeşilorman'da yaşayan Silvan Elflerinin kralı; Son İttifak Savaşı'nda öldürüldü; Thranduil'in babası. 370
**Orrostar* "Doğu Diyarı", Númenor Adası'nın doğusunda denize doğru çıkıntı yapan burun. 278, 283
Orta-Dünya Bu tabir, metin boyunca muhtelif yerlerde okurun karşısına çıkar. *Karanlık Topraklar* ve *Görkemli Kıta* 291 da denir.
**Orta Yerdeki Büyük Liman* Bakınız: *Lond Daer.*
Ortak Lisan Bakınız: *Westron.*
Orthanc Isengard Çemberi'nin merkezinde yükselen, vaktiyle Númenorlularca inşa edilmiş büyük kule, sonradan Saruman'ın karargahı haline gelmiştir. 455, 457, 501, 514, 553, 564, 566, 575, 578, 605, 608, 650, 654-656, 658, 660, 663-664, 666, 672-673. *Orthanc Taşı*, Orthanc'taki *palantír* 654, 656, 658, 660, 663-664, 666, 672
Osgiliath Gondor'un kuruluş dönemindeki en büyük şehri, Anduin Nehri'nin her iki yakasına yayılmıştır. 445-446, 458-459, 467, 493, 551, 561-562, 577, 603, 652, 663, 665, 669. *Osgiliath Taşı*, *palantír* 669
Ossë Denizlerden ve tüm sulardan sorumlu Maia, Ulmo'ya bağlı hareket eder. 52-53, 55, 90, 264, 298-299, 303, 361
Ossiriand "Yedi Nehrin Diyarı", Kadim Zamanlar'da Gelion Irmağı ile Mavi Dağlar arasında kalan bölgenin genel adı. 129, 390, 622. Bakınız: *Lindon.*
Ost-in-Edhil Eregion'daki Elflerin "Elf Kenti" diye de anılan başlıca yerleşkesi. 393

Ostoher Gondor'un yedinci kralı. 520

**Ovalar Savaşı* Üçüncü Çağ'ın 1856. yılında Kuytuorman'ın güneyindeki topraklarda Gondor Kralı Narmacil II'nin Arabasürücüleri tarafından yenilgiye uğratıldığı savaş. 474, 478, 510

Ölü Bataklıklar Emyn Muil'in güneydoğusunda uzanan geniş ve durgun bataklıklarla dolu ıssız bölge, Dagorlad Savaşı'nda çarpışan tarafların her ikisine de ait cesetler bataklığın suları içinde halen görülebilmektedir. 429, 479, 482-483

Ölümsüz Topraklar Aman ve Erëssea. 362. *Ölümsüz Krallık* 470

palantíri (Tekil hali *palantír*). Fëanor tarafından Aman'da yaratılan ve Númenor'dan ayrılışları esnasında Elendil ve oğulları tarafından Orta-Dünya'ya getirilen yedi adet Gözetleme Taşı'nın genel adı. 493, 501, 577, 654-656, 658-659, 661, 663-664, 667, 672-673 {Dördüncü Bölüm § III'te *Taş(lar)* ibaresine sıklıkla rastlanır}.

**Palarran* "Enginlere Yelken Açan", Tar-Aldarion tarafından inşa ettirilen büyük gemi. 298-300, 314-315

**Pallando* Mavi Büyücüler'den (*Ithryn Luin*) biri. 638-640, 651

**Parmaitë* Tar-Elendil'e uygun görülen isim. (Quenya dilinde *parma* sözcüğü "kitap" anlamı taşırken, ikinci hece *-maitë* ise tıpkı *Tar-Telemmaitë* ("gümüş-elli") örneğinde görüldüğü gibi, kelimeye "elleri olan" veya "-elli" anlamı katmaktadır; buradan hareketle, bu ismin karşılığının "Elinden Kitap Düşmeyen" olduğu söylenebilir.

Parth Celebrant "Gümüşdamar Ovası (Çayırı)"; genelde *Celebrant Ovası* şeklinde tercüme edilen, Sindarin dilinde isim. 431-432

Parth Galen "Yeşil Çim", Nen Hithoel kıyısındaki Amon Hen'in kuzeye bakan yamacında çimenlik alan. 658

Pelargir Anduin deltasında kent ve onun bünyesindeki liman. 438, 440, 478

Pelendur Gondor Vekilharcı. 672

Pelennor (Çayırları) "Çitle Çevrili Arazi", Minas Tirith kenti önlerinde, belli aralıklarla müstahkem mevkilerin konuşlandırılmış olduğu Rammas Echor duvarıyla çevrelenen geniş alan, Yüzük Savaşı'nın en muazzam çarpışmasına sahne olmuştur. 476, 532, 597, 601

Pelennor (Çayırları) Savaşı Bakınız: *Pelennor*.

Pelóri Aman kıyıları boyunca uzanan sıradağlar. 62

Peregrin Took Shireli Hobbit, Yüzük Kardeşliği'nin dokuz üyesinden biri. 470. Kısaca *Pippin* de denir. 470, 513, 600

Pippin Bakınız: *Peregrin Took*.

Poros Ephel Dúath'ın doruklarından aşağı dökülüp Anduin'in delta oluşturduğu bölgenin biraz yukarısında onunla birleşen nehir. 478, 483. Bakınız: *Poros Nehir Geçidi.*

Poros Nehir Geçidi Harad Yolu'nun Poros Nehri'ni aştığı nokta. 483

Púkel Halkı Rohan halkının Dunharrow'a giden yol üzerinde yer alan heykelleri tanımlarken kullandığı tabir, aynı zamanda *Drúedain*'in genel bir karşılığı olarak da algılanır. 24, 435, 622-624, 626, 628. Bakınız: *Eski Púkel Diyarı.*

Quendi Elflerin başlangıçta tüm Elf ırkını ifade etmek üzere kullandığı isim. 376

Quenya Kökeni çok eskilere dayanan ve Valinor'da büründürüldüğü biçimle tüm Elfler tarafından bilinen dil; Noldorin sürgünleri tarafından Orta-Dünya'ya taşınmışsa da Gondolin hariç, hiçbir yerleşim yerinde onlar tarafından gündelik konuşma dili olarak kullanılmaya devam etmemiştir. 93, 363, 366, 371-372, 421-422, 424, 439, 441, 463, 499, 517, 519, 625, 629, 644, 648-651. *Noldor'un Asil Lehçesi* 76, *Batının Asil Lehçesi* 93; *Yüksek Elf dili* 190, 363, 441, 643, 646

Radagast Istari'den (Büyücüler) biri. 575, 633, 636-640, 651-652. Bakınız: *Aiwendil.*

**Ragnir* Húrin'in Dor-Lómin'deki evinde kör bir hizmetkâr. 119

Rána "Gezgin", Ay'a verilen bir isim. 404

**ranga* Númenor mesafe ölçüsü, bir metreye yaklaşan tam bir adım mesafesi, yardaya oranla az bir farkla daha uzundur. 468

**Ras Morthil Andrast* burnunun bir diğer adı. 293, 361, 435

Rath Dínen Minas Tirith'teki "Sessiz Sokak". 424

Region Doriath'ın güney kesimlerini kaplayan sık orman. 194

Rhosgobel Radagast'ın Kuytuorman'ın Carrock'a bakan ucundaki yerleşkesi. {Bu ismin "kızıl-kahve tonlardaki 'şehir' (çitle çevrili alan)" anlamına geldiği vurgulanmıştır.} 651

Rhovanion Namı diğer Vahşi Topraklar, Dumanlı Dağlar'ın doğusunda alabildiğine uzanıp giden bölge. 408, 473, 476-478, 490, 509-510. *Rhovanion Kralı* Vidugavia 509

Rhudaur Üçüncü Çağ'ın dokuzuncu yüzyılında Arnor'un parçalanması sonucu oluşan üç krallıktan biri; doğal sınırları Dumanlı Dağlar, Ettenmoors ve Fırtına Tepeleri'dir. 578

Rhûn "Doğu", Orta-Dünya'nın uzak doğu yörelerini ifade etmekte kullanılan genel tabir. 446. Bakınız: *Rhûn Denizi* 446, 476, 478, 484-485

Rían Huor'un karısı ve Tuor'un annesi. 31, 97, 114, 361
Ringló Gondor'da nehir, Dol Amroth'un kuzeydoğusunda Morthond Nehri ile birleşir. (Ringló'nun "kaynağını daha yukarılardaki karla kaplı bir alandan aşağı süzülen sularla beslenen buzlu bir dağ göletinden aldığı" belirtilir. "Eğer bu gölet karların eridiği mevsimlerde sığ ve geniş bir göle dönüşüyorsa, söz konusu nehrin isminin, adında kaynağına ilişkin atıflar gözlenen diğer pek çok nehir gibi, buradan hareketle konduğu anlaşılıyor." *Gwathló* hakkında verilen bilgileri inceleyiniz). 411, 515
Rivil Dorthonion'dan kuzeye doğru devam edip Serech Bataklığı'nın bulunduğu yerde Sirion'a karışan akıntı. 110
**Rochan(d)* Bakınız: *Rohan.*
**Rochon Methestel* "Son Umudun Atlısı", Borondir Udalraph'ı konu alan bir şarkının adı. 512
**Róg* Drúedain'in Rohirrim dilindeki asıl adı (çoğulu *Rógin*), *Orman Kaçkınları* deyiminin tercüme edilmesiyle şekillenmiştir. 628
Rohan Sindarin dilindeki Rochan(d) isminin (519, 604) Gondor diline aktarılmış hali, "At Diyarı", ilk zamanlar Gondor'un kuzey topraklarını teşkil eden, sonrasında ise *Calenardhon* diye anılmaya başlayan, çim kaplı geniş düzlükleriyle çevresinden ayırt edilen bölge. 93, 396, 424, 432, 469, 472, 502, 509, 511, 513-515, 518-519, 538, 553-556, 565-566, 579-580, 582-583, 587-590, 592, 595, 600-602, 604-607, 623-624, 628, 649, 668, 670-671. Bakınız: *Yurt*; *Rohan Geçidi*; *Rohirrim.*
Rohan Geçidi Tek başına *Geçit* diye de nitelenir. Dumanlı Dağlar'ın en güney ucu ile Ak Dağlar'ın kuzeye doğru uzanan çıkıntısı arasındaki, ortasından Isen Nehri'nin geçtiği otuz kilometrelik açıklık. 555, 580, 582, 595, 670; *Calenardhon Geçidi* 604
Rohirrim Rohanlı "At efendileri". 93, 458, 469, 472, 476, 482, 492-493, 501-502, 507-509, 514-519, 579-581, 583, 585-587, 589-592, 597, 601, 603-608, 621, 624, 628, 650. Bakınız: *Eorlingler*, *Éothéod.*
Rómendacil I Gondor'un asıl adı Tarostar olan sekizinci kralı, Doğuluların Gondor topraklarına düzenlediği ilk saldırıları püskürtmesinin akabinde "Doğuyu dize getiren" anlamındaki *Rómendacil* unvanını almıştır. 505, 520
Rómendacil II Gerçek adı Minalcar, uzun yıllar süresince Kral Naibi payesi taşıdıktan sonra nihayet Gondor'un on dokuzuncu kralı olarak tahta çıkmış ve Üçüncü Çağ'ın 1248. yılında Doğululara karşı kazandığı büyük zafer sonrası *Rómendacil* unvanını almıştır. 509
Rómenna "Doğuya bakan", Númenor Adası'nın doğu kıyılarında büyük liman. 278, 284, 290, 292, 294, 299, 301-303, 305, 311, 320. *Rómenna*

Körfezi 290; *Rómenna Koyu* 294
**Rú, Rúatan* Sindarin dilindeki *Drú* ve *Drúadan* kelimelerinin *Drughu* sözcüğünden türetilmiş Quenya karşılıkları. 625

**Sador* Húrin'in Dor-Lómin'deki evinde görev yapan hizmetkârlardan biri, kendisine *Labadal* diye hitap eden Túrin'in çocukluk yılları boyunca en yakın arkadaşı. 100-104, 108-109, 115, 119-122, 179-181, 184, 627; *Tekbacak* diye de anılır. 136
Saeros Nandorin Elfi, Kral Thingol'ün danışmanlarından; Menegroth'ta Túrin'e hakaret etmiş, sonrasında onun tarafından kovalanırken hayatını kaybetmiştir. 129-130, 133-137, 139, 141-142, 160, 251, 628
**Sağlıcakla Dönüş Dalı* Bakınız: *Oiolairë.*
Saklı Halk, Saklı Kapılar Bakınız: *Gondolindrim, Gondolin.*
Saklı Krallık Hem Gondolin'e hem de Doriath'a atfen kullanılan bir isim; her iki başlığı lütfen inceleyiniz. *Saklı Kral* için bakınız: *Turgon.*
Saklı Şehir Bakınız: *Gondolin.*
Sam(wise) Gamgee Shireli Hobbit, Yüzük Kardeşliği üyesi ve Mordor'da geçirdikleri süre boyunca Frodo'nun yoldaşı. 363, 467, 532, 576. *Efendi Samwise* 467
**Samankafalar* Hithlum'u istila eden Doğuluların buranın yerel ahalisi olan Hador Halkı'na taktığı aşağılayıcı lakap. 116
Samanpostlular Hobbit ırkını oluşturan üç ana boydan biri, haklarında ayrıntılı bilgiye *Yüzüklerin Efendisi*'nin Önsöz (I) kısmında ulaşılabilir. 470
**Sarch nia Hîn Húrin* "Húrin'in Çocuklarına Mezar Olan Yer" (Brethil). 239
Sarn Athrad "Taşlık Geçit", Nogrod ve Belegost'tan başlayan Cüce Yolu'nun Gelion Irmağı'nı aştığı noktadaki nehir geçidi. 391
Sarn Gebir "Taş Kazıklar", Argonath'ın hemen yukarısında, Anduin Nehri'nin akıntının müthiş bir hıza ulaştığı kesimi, ismini başlangıç kısmında bulunan ve suyun içinden yukarı doğru kazık misali yükselen sivri uçlu kayalardan almıştır. 478, 552, 560
Sarn Sığlığı "Taşlık Geçit" anlamına gelen *Sarn Athrad* isminin kısmen tercüme edilmiş hali; Shire'ın en güney ucunda Baranduin Nehri'ni aşan sığlıklar. 398, 556
Saruman "Hünerli Adam", (tam karşılığı olan) *Curunír*'e İnsan toplulukları arasında yakıştırılan isim, Istari'den (Büyücüler) biri ve onların temsil ettiği tarikatın lideri. 455-457, 514, 523, 526, 550, 553-556, 559, 564-575, 577-584, 588-591, 593, 595-599, 608, 628, 632-633, 636, 638-640, 648, 650-652, 656-657, 659-660, 662-663, 670-672. Bakınız: *Curumo, Curunír, Ak Elçi.*

Sauron "Nefret Duyulan", Melkor'un hizmetkârları içinde en güçlüsü, başlangıçta Aulë'nin emrinde bir Maia'ydı. 271, 278, 346, 370, 372, 377, 381, İkinci Bölüm § IV *muhtelif yerlerde*, 389, 390-391, 393-400, 406-409, 417, 419-420, 422-423, 428-429, 432, 434-436, 440, 445-446, 448-449, 460-461, 464-466, 475, 477, 511-512, 522-524, 532, 537-538, 549-551, 553-555, 557-561, 563-565, 568, 575-578, 608, 623, 626-627, 630-635, 637-639, 641-643, 645-649, 651, 655-659, 661-663, 670. *Karanlıklar Lordu* 385 ve *Karanlık Güç* 623 de denir, ayrıca bakınız: *Annatar*, *Artano*, *Aulendil*. *Sauron'un Adası* için bakınız: *Tol-in-Gaurhoth.*

Savaş Ovası Bakınız: *Dagorlad.*

Serech Sirion Nehri'nin Andram Tepeleri'yle kesiştiği yerdeki geçidin biraz kuzeyindeki büyük bataklık, Dorthonion'dan kopup gelen Rivil Irmağı da yine buraya dökülmektedir. 115, 253

seregon "Kan Taşı", Amon Rûdh'ta yetişen, kırmızının kan çağrışımı yapan derin bir tonunda çiçekler açan bitki türü. 168-169, 252

Serni Gondor'un Lebennin yöresindeki nehirlerden biri. (Bu isim Quenya dilinde 'çakıl, çakıllık kıyı' anlamı taşıyan *sarnië* sözcüğünün Sindarin dilindeki karşılığı olan ve 'ufak taş, çakıltaşı' anlamlarına gelen *sern* sözcüğünden türetilmiştir. "Her ne kadar Serni iki nehir arasında daha kısa olanı idiyse de, Gilrain ile birleştiği noktadan sonra ırmağın denize doğru devam eden kısmına da onun ismi verilmiştir. Bu nehrin denize döküldüğü yer çakıllık bir alan olması itibarıyla girişi zorlaştırmasına rağmen, sonraki dönemlerde Pelargir'e doğru yollarına devam etmek üzere deniz yönünden Anduin'in ağzına yaklaşan gemiler Tol Falas Adası'nın doğusundan ilerlemeyi tercih etmiş ve Númenorlularca Anduin Deltası'nın ortasına açılmış olan geçidi kullanmışlardır.") 405

**Sharbhund* Bodur Cücelerin kendi aralarında *Amon Rûdh*'a verdiği isim. 167

Shire Hobbitlerin Eriador'un doğusunda bulunan başlıca yerleşim yeri. 390, 421, 459, 467, 470, 524-525, 527-529, 532, 535-536, 538-540, 542-545, 552, 555-558, 562-572, 576, 578,. *Shire Takvimi* 459, 467. *Shire Halkı* 525, 538, 542

**Sığ* Rohan'ın Bozkır adı verilen bölgesiyle Boz Topraklar arasında, Anduin Nehri'nin batıya doğru Kuzey ve Güney Sığ olarak anılan iki büyük dirsek çizdiği kesimi. 431, 478, 485-486, 489-491, 512-513.

Sığlıklar Bakınız: *Teiglin.*

**Silah İşçiliği Loncası* (Númenor'da). 285

Silmarien Tar-Elendil'in kızı; Andúnië'nin ilk lordu Valandil'in annesi ve Uzun Elendil'in büyük-büyükannesi. 288-289, 351, 362, 367, 377, 456, 467

Silmariller Valinor'daki İki Ağacın yok edilmesi öncesinde Fëanor tarafından yapılan ve içleri bahsi geçen ağaçların ışığıyla doldurulan üç mücevher. 88, 389. Bakınız: *Mücevher Savaşları.*

Silvan Elfleri Tarihin hiçbir döneminde Dumanlı Dağlar'ın batısına geçmeyip Anduin Vadileri ile Koca Yeşilorman'da yaşamayı sürdüren Nandorin Elfleri. 361, 401, 408-409, 411, 424-431, 442, 447, 461. *Silvan Elflerinin dili, Silvan dili* 401, 426, 430-431. Bakınız: *Tawarwaith.*

simbelmynë Küçük beyaz bir çiçek cinsi, diğer isimleri *alfirin* ve *uilos* 93, 515. İsminin tercümesi *Aklıeren* 87, 93

Sindar Gri Elfler; Noldor'un Orta-Dünya'ya geri dönüşü akabinde Beleriand'da karşılaştığı, Ossiriandlı Yeşil Elfler haricinde Telerin kökenli Elf kavimlerinin bütününe verilen isim. 82, 381, 394, 411-412, 420, 426, 428, 430. *Gri Elfler* 38, 59, 114, 158, 171, 175, 250, 390

Sindarin "Sindar halkına ilişkin" anlamında: 388, 401, 406, 412-413, 420-421, 424, 426-428, 430-431. "Sindar toplumunun kullandığı dile ilişkin" anlamında: 91, 128, 252, 362-363, 385, 406, 412, 421, 424, 426-427, 433, 436, 438-439, 441, 459, 463, 470, 492, 502, 512, 518-520, 611, 625, 629, 637, 649-651. *Beleriand dili* 76, 278, *Gri Elflerin dili* 250

**Sîr Angren* Bakınız: *Angren.*

**Sîr Ninglor* Ferah Nehrin Sindarin dilindeki adı. 461-462

**Siril* Númenor'un başlıca nehri, Meneltarma'dan güneye doğru akar. 282

Sirion Beleriand'ın en büyük nehri. 58-60, 66, 70-72, 90-93, 101, 130, 185, 194, 205. *Sirion Bataklıkları* 252; *Sirion Limanları* ve *Sirion'un Limanı* için bakınız: *Limanlar*; *Sirion Geçidi/Geçitleri* 186, 271; *Sirion Pınarları* 271; *Sirion Vadisi* 50, 67, 74, 123, 163, 185, 252

Smaug Erebor'un dev ejderhası. Metin içinde birbirinden ayrı pek çok noktada sadece *Ejderha* diye de bahsi geçer. 522, 524-525, 531, 536-538, 541-542, 544

Sméagol Gollum. 577

Solucandil Bakınız: *Grîma.*

Son İttifak İkinci Çağ'ın sonlarında Sauron'u mağlup etmek amacıyla Elendil ile Gil-galad arasında oluşturulan birlik; *İttifak* ve *(Son) İttifak Savaşı* diye de anılır. 395, 399, 406, 408, 428, 445, 459, 504, 641

(Son) İttifak Savaşı Bakınız: *Son İttifak.*

**Sorontil* "Kartal Boynuzu", Númenor'un kuzeye bakan burnunun kıyılarında yer alan büyük yükselti. 280

**Soronto* Númenorlu, Tar-Aldarion'un kız kardeşi Ailinel'in oğlu ve Tar-Ancalimë'nin kuzeni. 290, 352, 356, 359, 368-369, 377

Söğütler Diyarı Bakınız: *Nan-tathren.*

Subaşı Shire'da, Hobbitköy'ün birkaç kilometre güneydoğusunda yer alan köy. 546

Suların Efendisi Bakınız: *Ulmo.*

Súlimë Númenor takvimindeki üçüncü ayın Quenya dilindeki ismi, Mart ayına denk gelir. 37, 487. Bakınız: *Gwaeron.*

Súrion Bakınız: *Tar-Súrion.*

**Súthburg* Borukent'in önceki adı. 605

Sürgünler Aman'dan ayrılıp Orta-Dünya'ya dönen isyankâr Elflere verilen ad. 36, 93, 381, 430

Sütun Bakınız: *Meneltarma.*

talan (Çoğulu *telain*). Galadhrim'in yaşadığı ağaç tepelerindeki yerleşkeleri birbirine bağlamakta kullanılan ahşap platformlar. 409, 410. Bakınız: *flet.*

Talath Dirnen Nargothrond'un kuzeyindeki düzlük, *Korunaklı Ovalar* diye de adlandırılır. 155

**taniquelassë* Eressëalı Eldar'ın beraberinde Númenor'a getirdiği her daim yeşil kalıp hiç yaprak dökmeyen hoş kokulu ağaç türü. 281

Taniquetil Zirvesinde Manwë'nin yaşadığı, Aman'da dağ. 642. Bakınız: *Amon Uilos, Oiolossë.*

Tapanvadi Dunharrow'un dümdüz bir duvar misali yükselen kayalıklarının hemen altında, Karçayı'nın başladığı noktada vadi. 597, 598, 601.

Tar-Alcarin Númenor'un on yedinci hükümdarı. 372.

Tar-Aldarion Númenor'un altıncı hükümdarı, lakabı *Denizci Kral*; Gözüpekler Loncası'nın üyeleri tarafından *(Büyük) Kaptan* olarak adlandırılır. 282-283, 290, 342, 347, 351, 352, 357, 358, 368, 369, 399, 434, 436, 438. Bakınız: *Anardil.*

Tar-Amandil Númenor'un üçüncü hükümdarı, Elros Tar-Minyatur'un torunu. 367, 376.

Tar-Anárion Númenor'un sekizinci hükümdarı, Tar-Ancalimë ile Hyarastornili Hallacar'ın oğlu. 369.

Tar-Ancalimë Númenor'un yedinci hükümdarı ve aynı zamanda ilk Hükümran Kraliçesi, Tar-Aldarion ile Erendis'in kızı. 358, 369. Bakınız: *Emerwen.*

Tar-Ancalimon Númenor'un on dördüncü hükümdarı. 284, 371, 375, 378.

**Tar-Anducal* Karısı Tar-Vanimeldë'nin ölümü üzerine Númenor tahtını gasp eden Herucalmo'nun Númenor Hükümdarı sıfatıyla tahta çıkarken ilan ettiği yeni kraliyet unvanı. 372.

Tarannon Gondor'un on ikinci kralı. 8, 652, 653. Bakınız: *Falastur.*

**Tar-Ardamin* Númenor'un on dokuzuncu hükümdarı, Adûnaic dilindeki

ismi Ar-Abattârik. 372, 378, 379.
Taras Nevrast'ın en batı çıkıntısında dağ, eteklerinde Turgon'un çok eski dönemlerden kalma yerleşkesi Vinyamar bulunur. 46, 48, 58, 61, 70, 91.
**Taras Burnu* Taras Dağı'nın üzerinde yükseldiği burun. 48.
Tar-Atanamir Númenor'un on üçüncü hükümdarı, *Büyük* ve *İsteksiz* lakaplarıyla anılır. 284, 363, 367, 370, 372, 377, 378, 379.
Tar-Calion Ar-Pharazôn'un Quenya dilindeki ismi. 375.
Tar-Calmacil Númenor'un on sekizinci hükümdarı, isminin Adûnaic dilindeki karşılığı Ar-Belzagar. 372, 373, 378, 379.
Tar-Ciryatan Númenor'un on ikinci hükümdarı. 370.
Tar-Elendil Númenor'un dördüncü hükümdarı, Silmarien ile Meneldur'un babası. 287, 288, 289, 290, 293, 351, 361, 362, 367, 368, 377, 517. Bakınız: *Parmaitë.*
**Tar-Elestirnë* "Alnı Yıldızlı Leydi", Erendis'in lakabı. 309.
**Tar-Falassion* Ar-Sakalthôr'un Quenya dilindeki ismi. 373.
Tar-Herunúmen Ar-Adûnakhôr'un Quenya dilindeki ismi. 366, 372.
**Tar-Hostamir* Ar-Zimrathon'un Quenya dilindeki ismi. 373.
**Tarmasundar* "Sütunun Kökleri", Meneltarma'nın zemininden Númenor Adası'nın denize doğru çıkıntı yapan beş burnunun bulunduğu beş farklı yöne doğru uzanan, üzeri yeşil çimlerle kaplı sırtlar. 279.
Tar-Meneldur Númenor'un beşinci hükümdarı, gökbilimci, Tar-Aldarion'un babası. 280, 293, 294, 308, 311, 322, 335, 339, 341, 342, 343, 344, 347, 351, 358, 359, 362, 367, 368, 377, 393. Bakınız: *Elentirmo*, *İrimon.*
Tar-Minastir Númenor'un on birinci hükümdarı, Orta-Dünya'da Sauron'a karşı verilen savaşa destek olmak üzere Númenor donanmasını yola çıkaran odur. 346, 370, 377, 398, 440.
Tar-Minyatur Elros'a Númenor'un ilk hükümdarı olması dolayısıyla verilen unvan. 89, 284, 296, 351, 355, 366.
Tar-Míriel Tar-Palantir'in kızı; Ar-Pharazôn tarafından evliliğe zorlanmış ve onun kraliçesi olarak Adûnaic dilinde *Ar-Zimraphel* unvanını almıştır. 375.
Tarostar Rómendacil I'e doğumunda verilen isim. 520.
Tar-Palantir Númenor'un yirmi dördüncü hükümdarı, kendinden önceki kralların girdiği yoldan duyduğu pişmanlığı ifade etme babında, hükümdarlık unvanı olarak Quenya dilinde "Ufuklara Özlemle Bakan" anlamına gelen bir isim seçmiştir; Adûnaic dilinde ise adının karşılığı (Ar-) Inziladûn'dur. 374, 379.
Tar-Súrion Númenor'un dokuzuncu hükümdarı. 369, 377.
Tar-Telemmaitë Númenor'un on beşinci hükümdarı, gümüşe olan tutkusu

dolayısıyla bu isimle ("Gümüş-elli") anılır. 371, 372, 466.

**Tar-Telemnar* Ar-Gimilzôr'un Quenya dilindeki ismi. 373.

Tar-Telperien Númenor'un onuncu hükümdarı ve aynı zamanda ikinci Hükümran Kraliçesi. 369, 377.

Tar-Vanimeldë Númenor'un on altıncı hükümdarı ve Hükümran Kraliçelerin üçüncüsü. 371.

Taşarabası Vadisi Ered Nimrais'in doğu ucundaki Drúadan Ormanı'nda vadi. (**Imrath Gondraich* isminin tercümesidir; bu tamlamadaki *imrath* "içinden boylu boyunca bir yol veya nehir geçen uzun ve dar vadi" anlamına gelir.) 520, 621.

Taşlar Bakınız: *palantíri*.

Taur-e-Ndaedelos "Korku Dolu Orman", *Kuytuorman*'a Sindarin dilinde verilen isim. 462. Bakınız: *Taur-nu-Fuin*.

Taur-en-Faroth Nargothrond'un sırtlarında, Narog Nehri'nin batısında kalan kesimde ormanlık tepeler. 253. *Faroth* 198, 202, 253.

Taur-nu-Fuin "Gece Gibi Karanlık Orman". (i) Sonradan *Dorthonion* adıyla hafızalarda yer etmiştir. 26, 88, 114, 153, 161, 262, 462. (ii) *Kuytuorman*'a yakıştırılan isimlerden biri 462. Bakınız: *Taur-e-Ndaedelos*.

**Tawar-in-Drúedain Drúadan Ormanı* 6, 24, 520, 621, 624.

**Tawarwaith* "Orman Halkı", Silvan Elflerine atfen kullanılan tabir. 426.

Teiglin Sirion Nehri'nin kollarından biri, Ered Wethrin'den doğar ve Brethil Ormanı'nın güney sınırları boyunca devam eder. 65, 89, 91, 130, 143, 147, 153, 154, 163, 186, 188, 190, 204, 206, 207, 209, 211, 214, 215, 216, 217, 221, 222, 223, 227, 232, 233, 236, 237, 239, 242, 245, 249, 251, 252, 254, 255, 259, 615 . *Teiglin Sığlıkları*, Nargothrond'a giden yolun nehri aştığı noktadaki *Sığlıklar*, 91, 153, 154, 188, 190, 207, 211, 215, 232, 233, 245, 254, 255, 615.

Telchar Nogrod'un zanaatındaki ustalığıyla tanınan Cüce silah dökümcüsü. 126, 127.

**Teleporno Celeborn* (2)'nin Yüksek Elf dilindeki ismi. 386, 441.

Teleri Cuiviénen'den başlatılan Büyük Yolculuk sırasında birbirinden ayrılan Eldar'ın üç büyük kavminden üçüncüsü; Aman'a göçen ve Alqualondë liman kentine yerleşen Elfler ile Orta-Dünya'da yaşayan Sindar ile Nandor halkları bu soydan gelir. 42, 60, 61, 380, 382, 384, 385, 386, 388, 390, 421, 425, 426, 439, 441, 469. *Üçüncü Klan* 426. Bakınız: *Lindar*.

Telerin "Teleri toplumuna ilişkin, Teleri'ye ait" anlamlarında: 382, 386, 388, 390, 425, 426, 439, 441. "Teleri'nin kullandığı dile ilişkin" anlamında: 441.

Telperion İki Ağacın daha yaşlıca olanı, Valinor'un Beyaz Ağacı. 83, 383, 441.

Quenya dilindeki hali *Tyelperion* 441.

Telumehtar Gondor'un yirmi sekizinci kralı; Üçüncü Çağ'ın 1810. yılında o yöredeki Korsanlara karşı kazandığı zaferin ardından "Umbar Fatihi" anlamında *Umbardacil* şeklinde anılmaya başlanmıştır. 477, 510.

Temkinli Barış Sauron'un Dol Guldur'u terk ettiği Üçüncü Çağ 2063 senesi ile bölgeye geri dönüş tarihi olan 2460 yılı arasında geçen süre. 485, 512, 604, 659.

Thain'in Kitabı Kral Elessar'ın talebi üzerine bir kopyası çıkarılarak emekliye ayrılınca Gondor'a yerleşen Thain Peregrin Took tarafından ona iletilen, Batısınır'ın Kırmızı Kitabı; izleyen dönemde Gondor'da bu kitap derinlemesine incelenmiş ve üzerine pek çok not düşülerek içerdiği konulara ayrıntılı açıklamalar getirilmiştir. 648.

Thalion Bakınız: Húrin.

**thangail* "Kalkan duvarı", Dúnedain'in savaşlarda kullandığı bir savunma düzeni. 447, 463.

Thangorodrim "Zorbalığın Dağları", bizzat Morgoth tarafından Angband semalarında oluşturulmuştur; Birinci Çağ'ın sonunda meydana gelen Büyük Savaş sırasında yıkılmıştır. 33, 73, 92, 113, 412, 421.

Tharbad Kuzey-Güney Yolu'nun Gwathló'yu aştığı noktadaki nehir limanı. 346, 398, 433, 434, 436, 437, 438, 439, 458, 513, 555, 565, 566, 568, 578, 603, 604. *Tharbad Köprüsü* 437.

Tharkûn "Eli asalı adam", Cücelerin Gandalf'a verdiği isim. 645.

Thengel Rohan'ın on altıncı kralı, Théoden'in babası. 469.

Théoden Rohan'ın on yedinci kralı, Pelennor Çayırları Savaşı'nda öldürülmüştür. 456, 476, 514, 515, 554, 566, 579, 580, 581, 584, 585, 586, 587, 589, 595, 598, 599, 600, 601, 602.

Théodred Rohan Kralı Théoden'in oğlu; Birinci Isen Sığlıkları Muharebesi'nde öldürülmüştür. 579, 580, 581, 582, 583, 584, 586, 587, 588, 595, 596, 599, 600, 601.

Théodwyn Rohan Kralı Thengel'in kızı, Éomer ile Éowyn'in annesi. 595.

Thingol "Gri pelerin" (Quenya dilindeki karşılığı *Singollo*), Cuiviénen'den yola çıkan Teleri kafilesine kardeşi Olwë ile birlikte liderlik eden Elwë'nin (Sindarin dilinde karşılığı *Elu*) sonradan Doriath Kralı olduğu dönemde Beleriand'da tanındığı isim. 93, 94, 97, 107, 117, 119, 124, 125, 126, 127, 129, 131, 132, 133, 138, 139, 140, 141, 142, 152, 158, 159, 160, 161, 191, 192, 193, 194, 203, 204, 205, 245, 252, 253, 259, 260, 288, 380, 381, 382, 385, 387, 388, 390, 430. Bakınız: Elu, Elwë.

Thorin Meşekalkan Durin'in hanedanına mensup Cüce, sürgündeki Kral, Erebor'a düzenlenen seferin lideri; Beş Ordu Savaşı'nda öldürülmüştür.

458, 522, 523, 524, 529, 530, 532, 533, 534, 535, 536, 538, 541, 542, 543, 544.

Thorondor Crissaegrim Kartalları'nın reisi. 73, 82, 92.

Thorongil "Yıldızın Kartalı", Ecthelion II'ye hizmet ettiği dönemde Gondor'da Aragorn'a takılan lakap. 661, 671.

Thrain I Durin hanedanına mensup Cüce, Dağın Dibindeki Kralların ilki. 532.

Thrain II Durin hanedanına mensup Cüce, sürgündeki Kral, Thorin Meşekalkan'ın babası; Dol Guldur zindanlarında hayatını kaybetmiştir. 528, 532.

Thranduil Sindarin Elfi, Kuytuorman'ın kuzey kesimlerinde yaşayan Silvan Elflerinin kralı; Legolas'ın babası. 406, 408, 420, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 447, 448, 454, 459, 461, 462, 464, 551, 558, 560, 561, 576.

Thrór Durin hanedanına mensup Cüce, Smaug Yalnız Dağ'a ilk musallat olduğu dönemde Dağın Dibindeki Kral, Thrain II'nin babası; Moria'da Azog adlı Ork tarafından öldürüldü. 522, 528, 533.

**Thurin* Túrin'e Nargothrond'da Finduilas tarafından takılan lakap; çevirisi *Gizem.* 266, 269.

Tinúviel Bakınız: *Lúthien.*

Tol Eressëa Bakınız: *Eressëa.*

Tol Eressëa Ağacı Bakınız: *Celeborn (1).*

Tol Falas Belfalas Körfezi'nde, Ethir Anduin açıklarında ada. 516.

Tol-in-Gaurhoth "Kurtadam Adası", sonraki ismi Tol Sirion, nehrin Sirion Geçidi'nin bulunduğu mevkiinde, Finrod tarafından üzerine Minas Tirith inşa ettirilen ada. 91. *Sauron'un Adası* 271.

Tol Uinen Númenor'un doğu kıyısındaki Rómenna Körfezi'nde ada. 294, 305.

Took Shire'ın Batıdirhem yöresinde yaşayan bir Hobbit sülalesi. 470, 539, 540. Bakınız: *Peregrin, Hildifons, Isengar, Yaşlı Took.*

Toprak Rohan'ın Edoras yakınlarındaki bir bölgesi, Kral Toprakları diye anılan mıntıkanın parçasıdır. 599.

Torbaköylü Baggins Shireli bir Hobbit ailesi. 567. *Otho Torbaköylü Baggins* 578, *Lotho* 578.

tuilë Loa yılında birinci mevsim ("ilkbahar"). 532.

Tumhalad Batı Beleriand'da, Ginglith ile Narog Nehirleri arasında Nargothrond ordularının bozguna uğratıldığı vadi. 262, 263, 270.

Tumhalad Savaşı Bakınız: *Tumhalad.*

Tuor Huor ile Rían'ın oğlu; Ulmo'nun mesajını iletmek üzere Voronwë ile birlikte Gondolin'e gelmiştir; Turgon'un kızı Idril ile evlenmiş, ilerleyen dönemde eşi ve tek oğulları Eärendil ile beraber kentin yıkımından kur-

tulmayı başarmıştır. 5, 8, 11, 12, 13, 14, 31-94, 96, 114, 270, 273, 274, 288, 321, 361, 406, 407, 409, 426, 427, 431, 518, . *Tuor'un Baltası* için bakınız: *Dramborleg*.

Turambar Túrin'in Brethil Ormanı'nda geçirdiği süreçte edindiği isim. 14, 16, 190, 207-231, 233-239, 241, 248, 249, 254, 361. Çevirisi *Kadersizliğin Efendisi* 190, 210, 224, 229, 236.

Turgon Fingolfin'in ikinci oğlu; Nevrast'taki yerleşimini terk edip gizlice Gondolin'e giderek şehir baskına uğrayıp yok edilene dek burayı yönetmiştir; Eärendil'in annesi Idril'in babasıdır. 33, 39, 40, 43, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 63, 64, 66, 67, 70, 73, 75, 80, 84, 85, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 106, 111, 250, 270, 271, 272, 392, 650. *Saklı Kral* da denir. 55.

**Turgon Dağları* Bakınız: *Echoriath*.

Túrin Húrin ile Morwen'in oğlu, *Narn i Hîn Húrin* adlı şiirin odağındaki karakter. 14, 15, 16, 65, 88, 89, 91, 96, Bölüm I § II *muhtelif yerlerde*, 361, 628. Metin boyunca karşılaşılan diğer isimleri için, bakınız: *Neithan*, *Agarwaen*, *Thurin*, *Mormegil*, *Orman Kaçkını*, *Turambar*.

**Turuphanto* Çevirisi *Ahşap Balina*, Aldarion'un gemisi Hirilondë'ye henüz yapım aşamasındayken takılan lakap. 320.

Twilit Meres Bakınız: *Aelin-uial*.

Tyrn Gorthad Höyük Yaylaları'nın Sindarin dilindeki ismi. 568.

**Udalraph* Bakınız: *Boromir*.

Uğurlu Halk Eldar. 121.

**uilos* Küçük beyaz bir çiçek, *alfirin* ve *simbelmynë* (*Aklıeren*) isimleriyle de tanınır. 83, 84, 93, 515.

Uinen Maia, Suların Leydisi, Ossë'nin karısı. 294, 298, 299, 306, 361.

**Uinendili* "Uinen Sevdalıları", Númenor'daki Gözüpekler Loncası üyelerine yakıştırılan bir tabir. 294.

**Uinéniel* "Uinen'in Kızı", Andúniē Lordu Valandil tarafından Erendis'e verilen isim. 305.

**Ulbar* Númenorlu, önceleri Hyarastornili Hallatan'ın hizmetinde çalışan bir çobanken sonradan Tar-Aldarion'un denizcilerine katılmıştır. 327, 329, 330, 333. *Ulbar'ın karısı* 333.

Uldor Melun diye anılır; Doğuluların Nirnaeth Arnoediad'da öldürülen lideri. 151.

Ulmo Yüce Valar'dan biri, Suların Lordu. 1, 6, 35, 41, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 63, 64, 67, 68, 70, 71, 75, 78, 87, 88, 89, 90, 92, 94, 270, 272, 273, 274. *Derinlerde Gizlenen*, 40, 49, ; *Suların Efendisi* 6, 40, 49, 52, 55,

60, 68, 74, 78, 86, 270, 271, 272.
**Ulrad* Túrin'in katıldığı haydut çetesinin (*Gaurwaith*) üyelerinden biri. 145, 148, 150, 157, 158, 175, 176.
Ulu Nehir Bakınız: *Anduin*. *Ulu Nehir Vadisi* 393, 420, 426, 462, 463.
Umbar Belfalas Körfezi'nin güneyinde yer alan büyük doğal liman ve Númenorluların burada kurduğu kale; bu topraklar Üçüncü Çağ'ın büyük bölümünde farklı kökenlerden gelen ve *Umbar Korsanları* adıyla tanınan, Gondor'a düşman bir kavmin kontrolü altında kaldı. 26, 403, 485, 510, 647, 653.
Umbar Korsanları 485. Ayrıca bakınız: *Umbar*.
Umbardacil Bakınız: *Telumehtar*.
**Úner* "Hiç kimse"; bakınız: Sayfa 355.
*Ungoliant*Kötülüğe hizmet eden dev Örümcek, Melkor ile beraber Valinor'un İki Ağacı'nı yok etmiştir. 6, 88, 89, 386.
Úrime Númenor takviminde yılın sekizinci ayının Quenya dilindeki ismi, Ağustos ayına denk gelir. 495.
Uruklar Kara Lisan'da *Uruk-hai* diye geçen ismin uyarlanmış hali; bedeni ölçüler ve güç bakımından hemcinslerine oranla daha üstün olan bir Ork türü. 583, 585, 586, 587.
**Urwen* Húrin ile Morwen'in çocuk yaşta ölen ilk kızları Lalaith'e doğumunda verilmiş olan isim. 97, 98, 100.
Uzak Harad Bakınız: *Harad*.
Uzun Göl Erebor'un güneyinde göl, hem Orman Nehri'nin hem de Koşturan Su'yun içine döküldüğü bu gölün üzerine Esgaroth (Gölkent) kuruludur. 428.
Uzun Kış Üçüncü Çağ'da 2758 ile 2759 senelerini birbirine bağlayan kış mevsimi. 538, 607.

Ülkenler Hobbit ırkının alt boylarını oluşturan üç kavimden biri; bakınız: *Samanpostlular*. 470, 552, 562, 569, 577.

Vadi Erebor Dağı eteklerinde, Barding adı verilen İnsan kavminin vatanı, Dağın Dibindeki Cücelerle ittifak halindedirler. 474, 523, 532, 533. Bakınız: *Vadi Savaşı*.
Vadi Savaşı Yüzük Savaşı sırasında meydana gelen ve Sauron'a bağlı kuzey ordusunun Vadi adlı yörenin İnsanları ile Erebor Cücelerinden kurulu orduyu bozguna uğratmasıyla son bulan savaş. 533.
**Vahşi Diyarlar* Rohan halkının Geçit'in batısında kalan toprakları tanımlamak için kullandığı terim. 604.

Vahşiler (i) *Drúedain.* (ii) Anduin'in ötesindeki topraklarda yaşayan Doğulu İnsan kavimlerini tanımlamakta kullanılan genel tabir. 603, 624, 626, 627, 628.

Valacar Gondor'un yirminci kralı, Kuzeylilerin reisi Vidugavia'nın kızı Vidumavi ile olan evliliği Gondor'u Kardeş Kavgası diye anılacak olan iç savaşa sürüklemiştir. 509.

Valandil (1) Silmarien'in oğlu; ilk Andúniē Lordu. 289, 305, 316, 351, 362, 364, 367.

Valandil (2) Isildur'un en genç oğlu; Arnor'un üçüncü kralı. 458.

Valar (Tekili *Vala*). Arda'da ikamet eden ve dünya üzerindeki tüm yaşantıya hükmeden güçler, 20, 53, 61, 66, 78, 79, 90, 112, 113, 263, 264, 284, 291, 302, 303, 308, 313, 315, 324, 327, 335, 337, 338, 345, 346, 361, 370, 371, 373, 374, 382, 384, 385, 386, 387, 388, 390, 394, 402, 415, 416, 417, 419, 430, 498, 504, 506, 630, 631, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 643, 644. *Batının Lordları* 51, 59, 105, 264, 273, 297, 328, 371, 374, 630, 643. *Güçler* 105.

Valinor Valar'ın Aman'da ikamet ettiği diyar. 20, 39, 50, 89, 90, 127, 264, 283, 362, 383-387, 392, 421, 422, 423, 426, 440, 441, 457, 469, 640, 642, 643, 644. *Valinor'un Karanlığa Gömülüşü* 386.

Valinor'un Altın Ağacı Bakınız: *Laurelin.*

Valinor'un İki Ağacı 383. Bakınız: *Laurelin, Telperion.*

Valmar Valar'ın Valinor'daki başkenti. 386.

Vanyar Cuiviénen'den başlayan Büyük Yolculuk sırasında birbirinden ayrılan Elf kavimlerinin ilki, bu grubu oluşturanların hepsi Orta-Dünya'dan ayrılmış ve devamlı olarak Aman'da kalmıştır. 382, 384.

Varda Valier'in ("Valar Kraliçeleri") en haşmetlisi, Yıldızlar'ın yaratıcısı, Manwē'nin karısı. 112, 638, 639.

Vardamir Geçmiş çağların bilgi birikimine olan merakı dolayısıyla Nólimon diye anılır; Elros Tar-Minyatur'un oğlu; tahta çıkmayıp asayı doğrudan doğruya oğluna devrettiği halde Númenor'un İkinci Hükümdarı addedilir. 365, 366, 367, 375, 376.

**vardarianna* Eressēalı Eldar tarafından Númenor'a getirilmiş, hiç yaprak dökmeyip her daim yeşil kalan cinsten hoş kokulu ağaç. 281.

**Vēantur* Tar-Elendil'in hükümranlığı döneminde Númenor Kraliyet Donanması'nın amirali; Orta-Dünya'ya geri dönen ilk Númenor gemisinin kaptanı. 8, 287, 290, 291, 292, 293, 359, 368.

Vekilharçlar Kitabı Bakınız: *Gondor Vekilharçları.*

Vidugavia "Ormanda yaşayan", Kuzeyli kabile reisi, *Rhovanion Kralı* diye anılır. 509, 510.

Vidumavi "Ormanda yaşayan kız", Vidugavia'nın kızı; Gondor Kralı Valacar ile evlenmiştir. 509.

Vilya Elflere verilmiş Üç Yüzük'ten biri, önceleri Gil-galad, sonrasında Elrond tarafından takılmıştır. 399, 425. *Hava Yüzüğü* 395 ve *Mavi Yüzük* 399, 425 olarak da adlandırılır.

**Vinyalondë* "Yeni Liman", Tar-Aldarion tarafından Gwathló Nehri'nin ağzına inşa ettirilmiştir; sonradan *Lond Daer* ismini aldı. 295, 300, 301, 302, 336, 346, 399, 422, 439.

Vinyamar "Yeni Yerleşke", Turgon'un Nevrast'taki evi. 6, 46, 79, 87, 89, 91.

Víressë Númenor takvimine göre yılın dördüncü ayının Quenya dilindeki ismi, Nisan ayına denk gelir. 314, 488, 490.

Voronwë (1) Gondolinli Elf, Nirnaeth Arnoediad'ı takiben Batı'ya doğru yola çıkan yedi gemi dolusu yolcu içinde sağ kalabilen tek kişi; Vinyamar'da Tuor ile karşılaşmış ve ona Gondolin'e dek rehberlik etmiştir. 13, 54-86, 86, 90, 92.

Voronwë (2) Gondor Vekilharcı Mardil'in "Sözünün eri" anlamına gelen lakabı. 517, 518.

Westron Orta-Dünya'nın kuzeybatısında konuşulan ortak dil, *Yüzüklerin Efendisi* Ek F'de ayrıntılı olarak tarif edilmiş olup, orijinal metinlerde modern İngilizce ile yansıtılmıştır. 512, 558, 603, 648, 649. *Ortak Lisan* 493, 498, 499, 516, 519, 520, 558, 624, 649.

**Yabanıl Elfler* Mîm'in Karanlık Elflere (Avari) imada bulunurken kullandığı tabir. 175.

Yakın Harad Bakınız: *Harad.*

Yalnız Dağ Bakınız: *Erebor, Dağın Dibindeki Kral.*

Yankı Dağları Bakınız: *Ered Lómin.*

Yaşlı Orman Erdiyarı sınırlarından doğuya doğru uzanan, çok eski zamanlardan kalma orman. 569.

*Yaşlı Took*Gerontius Took, Shireli Hobbit, Bilbo Baggins'in dedesi ve Peregrin Took'un büyük-büyük-büyükbabası. 540.

Yavanna Valier'den ("Valar'ın Kraliçeleri") biri, Aulë'nin karısı. 60, 313, 392, 416, 638, 639.

**yavannamírë* "Yavanna'nın Mücevheri", yaprak dökmeyen cinsten hoş kokulu ağaç; kızıl renkte meyveler veren bu ağaç Eressëalı Eldar tarafından Númenor'a getirilmiştir. 281.

Yavannië Númenor takvimi uyarınca yılın dokuzuncu ayının Quenya dilindeki ismi, Eylül ayına denk gelir. 459. Bakınız: *Ivanneth.*

Yayıgüçlü Bakınız: *Beleg.*

yestarë Elflerin güneş yılının (*loa*) ilk günü. 532.

Yeşil Elfler Ossiriand'da yaşayan Nandorin Elfleri. 390, 414, 426.

Yeşilorman Namı diğer *Koca Yeşilorman.* Kuytuorman'ın eski dönemlerdeki ismi olan *Eryn Galen*'in tercüme edilmiş hali. 415, 420, 428, 429, 430, 446, 447, 459-464, 635.

Yeşilyol Üçüncü Çağ'ın sonlarında artık nadiren kullanılır duruma gelen Eski Kuzey-Güney Yolu'na, özellikle de yolun Bree'ye yakın olan kıvrımına Bree ahalisinin verdiği isim. 569. Bakınız: *Yollar.*

Yıldız (Eärendil'in Yıldızı) Bakınız: *Eärendil*; *Yıldız'ın Ülkesi* için bakınız: *Númenor.*

Yıldızın Ülkesi Númenor; Cirion'un Yemini'nde okurun karşısına çıkan, Quenya dilindeki *Elenna·nórë* ifadesinin tam tercümesi. 499.

Yolgezer Aragorn'un Bree'de tanındığı takma ismi. 578.

Yollar (I) Kadim Zamanlar'da Beleriand'da: (i) Tol Sirion'dan başlayıp Teiglin Sığlıkları'nı geçerek Nargothrond'a ulaşan yol. 91, 163, ; *eski Güney Yolu* da denir. (ii) *Doğu Yolu*, batıdaki Taras Dağı'ndan başlar, Brithiach mevkiinde Sirion'u, Arossiach mevkiinde Aros Nehri'ni aşarak muhtemelen Himring'e yönelir. 556. (iii) Bakınız: *Cüce Yolu (i).*

(II) Mavi Dağlar'ın doğusunda: (i) Güzergâhı üzerindeki başlıca ırmakları Tharbad ve Isen Sığlıkları'nda aşarak İki Krallık'ı birbirine bağlayan, Númenorlularca inşa edilmiş büyük yol; *Kuzey-Güney Yolu* 437, 438, 513 ve (Isen Sığlıkları'nın doğusunda kalan kısmı kastedilerek) *Batı Yolu* 421, 458, 492, 494, 495 diye de anılır; diğer isimleri: *Büyük Yol* 27, 501, *Kraliyet Yolu* 602, 604, *binici yolu* 584, *Yeşilyol* 569. (ii) Kuzey-Güney Yolu'nun Borukent istikametine sapan kolu 594 (Bakınız: *Dip Yolu*). (iii) Isengard'dan Isen Sığlıkları'na giden yol 581. (iv) Gri Limanlar'dan Ayrıkvadi'ye uzanan ve bu esnada Shire'ı baştan başa kateden, Númenorlularca inşa edilmiş yol; *Doğu-Batı Yolu* 421, 458 ve *Doğu Yolu* da denir 556. (v) Imladris Geçidi'nden aşağı inip Eski Nehir Geçidi'nin bulunduğu noktada Anduin'i aşan ve sonrasında Kuytuorman'ı boydan boya kateden yol; *Eski Orman Yolu* 462, 560, 651, 689, *Orman Yolu* 462, 464 ve *Men-i-Naugrim*, yani *Cüce Yolu* diye de adlandırılır. (vi) Anduin'in doğusunda kalan topraklarda Númenorlularca inşa edilmiş yollar: Ithilien'den geçen yol, namı diğer *Kuzey Yolu* 480-482; Morannon'dan doğuya ve kuzeye yönelen yollar. 510.

**Yôzâyan* Númenor'un Adûnaic dilindeki ismi, "Bahşedilen Diyar" anlamında. 308.

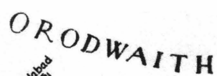
Yurt Rohirrim'in kendi yaşadığı topraklara verdiği genel isim. 502. *Atçanyurt*

604; *Yurdun Başkumandanları* 600. Bakınız: *Doğu-yurt, Batı-yurt.*
Yüksek Elf Dili Bakınız: *Quenya.*
Yüksek Elfler Aman diyarında yaşamakta olan Elflere ve yanı sıra, geçmişten bu yana Aman'da yaşamış tüm Elflere verilen genel ad. 282, 414, 423. *Batının Yüce Halkı* 51.
Yüksek Geçit Bakınız: *Cirith Forn en Andrath.*
Yüzük Savaşı Bakınız: *Güç Yüzükleri.*
Yüzüktayfları Bakınız: *Nazgûl.*

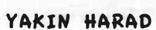
**Zamîn* Erendis'in hizmetinde çalışan yaşlı kadın. 326, 327, 330, 353.

Forochel Buzdenizi
Himling
Angmar
Carn Dûm
Angmar Dağları
Kayıp Diyar
Angmar'ın eski cadı diyarı
HITHAE
ARNOR
ERED LUIN
Forlindon
Lhûn Körfezi
Mithlond
Gri Limanlar
Evendim Tepeleri
Nenuial
Kuzey Yaylalar
Fornost
Ettenavlakları
Fırtına Tepeleri
RHUDAUR
Son Köprü
Dogu-Batı Yolu
Bree
Ak Yaylalar
Hobbitköy
Uzak Yaylalar
Kule Dağları
SHIRE
ARTHEDAIN
ERIADOR
Harlond
Harlindon
Sarn Sığlığı
Güney Yaylalar
CARDOLAN
Mitheithel
Bruinen
Nîn-in-Eilph
Tharbad
Glanduin
MINHIRIATH
Eryn Vorn
Gri-sel
Lond Daer
ENEDWAITH
Dunland
Angren (Isen)
Adorn
ERED NIMRAIS
Druwaith Iaur
Lefnui
Pinnath Gelin
Anfalas (Langstrand)
Andrast
ÜÇÜNCÜ ÇAĞ'IN SONUNDA ORTA-DÜNYA'NIN BATISI
CJRT
Mil
50 100 150 200

ORODWAITH
Gundabad Dağı
ERED MITHRIN
N
Gri Dağlar
DEMİR DAĞLAR
Erebor
Yalnız Dağ
Uzun Göl
K. Dağları
Akan Su
Carrock
Dumanlı
Dağlar
Ferah Çayırlar
Anduin
Ulu Nehir
LÓRIEN
KUYTUORMAN
Doğu Koyu
RHOVANION
Rhun Denizi
RHÛN
Kuzey Sığ
Güney Sığ
Boz Topraklar
Dogu Emnet
Batı Emnet
Onedic
EMYN MUIL
Dagorlad
Ölü Bataklık
Nindalf
ERED LITHUI
(Kül Dağları)
Doğuağıl
Anórien
Minas Tirith
N. Ithilien
Isenmouthe
Barad-dûr
Orodruin
Gorgoroth Yaylası
MORDOR
DUATH
EPHEL
NURN
Nürnen Denizi
Lebennin
Gilrain
Poros
S. Ithilien
Tolfalas
Ethir Anduin
Güney Gondar
(Şüpheli ve boş topraklar)
Harad Yolu
Harnen
KHAND

YAKIN HARAD